

שבוע חג השבועות ופרשת נשא

(20 – 26 May 18)

ר' – י"ב סיון תשע"ח

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנחם החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי
בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.**

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:**

**וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְכִי
כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיָ אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ,
וְצִאֲצֵאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִנּוּ וְיִדְעֵי שְׁמֶךָ וְלִזְמִדֵּי
תוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל
הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן
הַתּוֹרָה:**

**וַיְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְאָמֵר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו
לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:**

**יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַדְךָ: יִשְׂאָ
יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם:**

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שרירי הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלייד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:**

קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:**

**וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, כָּכָל לְבָבְךָ וּכְכָל נַפְשְׁךָ וּכְכָל
מַאֲדֶּךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ,
וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ.
וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֻוֶּה
אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֶיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, כָּכָל
לְבַבְכֶם וּכְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסְפֹּת דִּגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיְצַהֲרֶךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ
לְבִהְמֶתְךָ, וְאֶכְלָתָ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְּׁמֵרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם,
וּסְרַתְּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְהָיָה
אִם יי בָּכֶם וַעֲצַר אֶת הַשְּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהִאֲדָמָה לֹא
תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי
נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם,
וְקִשְׁרַתְּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם.
וְלִמְדַתְּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ
וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ
וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.
וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנָפֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם,
וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית,
וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא
תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זִנִּים
אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם
קֹדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם,
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקְבַּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְדָּה כְּמוֹד
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק
לימי החדוש.**

**יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבִנָּה בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וַיִּשְׁבּוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנֶיךָ.**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שנותן לו מהוויו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי־תבות "לה") בצירוף שם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיו.

מומור משני פסוקים רמו על ימות המשיח וישראל בתפארתם ולכן הללויה כולם כי אז כולם יקראו בשם ה':

א הָלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָּל־הָאֲמִיּוֹת: ב כִּי גָבַר עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמֶּת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

קיא.

בו יסופר גודל הבטחון שהיה לדוד והרבה תהלות להשי" שקיים לנו מזה שהבטיח אותנו:

א הוֹדוּ לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ב וְאִמְרוּנָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ג וְאִמְרוּנָא בֵּית־אֱהֲרֹן
כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ד וְאִמְרוּנָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְחַב יְהוָה:
ו יְהוָה לִי לֹא אִירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: ז יְהוָה לִי בַּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בִּשְׂנָאִי: ח טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
מִבְּטַח בָּאָדָם: ט טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּגִדִּיכֶם: י כָּל־גּוֹיִם סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יא סִבְּבוּנִי
גַּם־סִבְּבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יב סִבְּבוּנִי כְּדַבְרֵיךְ דַּעֲכּוּ כַּאֲשֶׁר קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: יג דַּחַח
דַּחֲתִיתִנִּי לְנֶפֶל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עָזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל | רָנָה וַיִּשְׁוּעָה בְּאֶהְלִי צְדִיקִים
יְמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: טז יְמִין יְהוָה רֹמְמָה יְמִין יְהוָה עָשָׂה חֵיל: יז לֹא־אֲמֹת בִּי־אֲחִיָּה וְאֶסְפֹּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יח יִפְרֹ יִפְרְנִי יְהוָה לְלִפְנוֹת לֹא נִתְּנִי: יט פִּתְחוּ־לִי שַׁעֲרֵי־צֶדֶק אֲבֹא־בָם אוֹדָה יְהוָה: כ זֶה־הַשַּׁעַר לַיהוָה
צְדִיקִים יָבֹאוּ בּוֹ: כא אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתִנִּי וְתַהֲיִלִּי לִישׁוּעָה: כב אֲבֹן מַאֲסוֹ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה:
כג מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ: כד זֶה־הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה נִגִּילָה וְנִשְׂמַחַה בּוֹ: כה אֲנִי
יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָא אֲנִי יְהוָה תַּצִּלֵּיחָה נָא: כו בְּרוּךְ הֵבֵא בְּשֵׁם יְהוָה בְּרִכְּנוֹכֶם מִבֵּית יְהוָה: כז אֵל |
יְהוָה וַיֵּאָר לָנוּ אֶסְרוּ־חַג בַּעֲבַתֵּיךְ עַד־קִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: כח אֵלִי אַתָּה וְאוֹדֶךָ אֱלֹהֵי אֲרוֹמְמֶךָ: כט הוֹדוּ
לַיהוָה בִּיטוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:

אגרות קודש

ב"ה, י"ד סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"א סיון, בו כותב ע"ד התנאים של אחיו מר... שי, ואשר מצטער הוא וכו'.

הנה ידוע פתגם כ"כ מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע טובה פעולה אחת מאלף אנחות, וכיון שאינו מגדיר אופן האנחה, הרי בטח הכוונה אף אם האנחה היא מפנימיות הלב. ועליו ה"י לדבר עם הכלה ובפרט שכותב שהיא נערה תמימה, ולהודע אפשר ישנם בין הקרובים של הכלה משפחות חרדיות, ובלבד שישפיעו עליה שתחליט בלי ישונה להתנהג כמנהג בנות ישראל הכשרות. ואף אם אינו רואה איך שיפעול זה אצלה, הרי בהדי כבשי דרחמנא למה לו, וכו'. וכן ה"י עליו להסביר גם לאחיו שי אשר בהנהגתם ה"ל תלוי האושר בגשמיות וברוחניות לא רק של החתן והכלה אלא גם של הנולדים אח"כ, ואשר אחריות הוא לסכן חיי ילדים שאין בהם בחירה בזה החיים שלהם הן בגשמיות והן ברוחניות. רק מפני שאין משיגים עדיין - ההורים - נחיצות הדבר, אף שכמה וכמה מומחים למקצוע זה אומרים שנוח ואי אפשר בלא"ה וכו' וכו', ובטח בהתענינות המתאימה וועט עם ניט פעלען קיין אותיות להסבירם בזה. והשי"ת יצליחו ואת אחיו שיחיו אשר הוא יצליח בה"ל, ואחיו שי יבנה בית בישראל על יסודי התורה והמצוה כדבעי...

בברכה.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כג) עין יעקב מסכת תענית	ריט
ב) מזמורי תהלים קיז, קיח	ג	כד) מסכת זבחים עם ביאורים	
ג) מאמר ד"ה משכני אחר כך נרוצה		מדף לו עד דף מג	רכ
ה) ליל א' דחג השבועות (לפנות בוקר), ה'תשח"י	ה	מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
ד) מאמר ד"ה קרוב הוי' לכל קוראיו		כה) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציורים	
יוס ב' דחג השבועות, ה'תשח"י	יט	אדמו"ר הזקן	רמח
ה) שיחת יוס ב' דחג השבועות ה'תשח"י	לו	כו) שולחן ערוך הלכות לולב	
ו) שיחת יוס ב' דחג השבועות ה'תשמ"ח	מ	לפי לוח רב יומי אדמו"ר הזקן	רמח
ז) אור ליום ה' פרשת נשא, ט' סיון ה'תשמ"ח		כז) לקוטי תורה	
– ביחידות כללית לאורחים שיחיו -	מג	אדמו"ר הזקן	רנא
ח) משיחות ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ח	נ	כח) שערי תשובה	
ט) שיחת שבת פרשת נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ח	נח	אדמו"ר האמצעי	רסד
י) לקוטי-שיחות חג השבועות כרך יח	סא	כט) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	
יא) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח המקובל		אדמו"ר ה"צמח צדק"	רסו
ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	סו	ל) תורת שמואל תרל"ב	
יב) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת נשא	סז	אדמו"ר מוהר"ש	רסו
יג) שיעורי חומש יומי לשבוע פרשת נשא	סח	לא) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
יד) שיעורי תהלים לפרשת נשא	ק	אדמו"ר מוהרש"ב	רסז
טו) שיעורים בספר התניא (מוגה)		לב) ספר המאמרים – אידיש (מתורגם)	
לשבוע פרשת נשא	קא	אדמו"ר מוהרי"צ	רסח
טז) לוח "היום יום" לשבוע פרשת נשא	קי	לג) ספר השיחות ה"ש"ת-תש"א בלה"ק	
יז) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	קיג	אדמו"ר מוהרי"צ	רעא
שיעורי רמב"ם		לד) אגרות קודש	
יח) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת נשא	קטז	אדמו"ר מוהרי"צ	רעג
יט) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת נשא	קעג	לה) ביאורים לפרקי אבות פרק א	רעד
כ) – ספר המצוות לשבוע פרשת נשא	רח	לו) חומש לקריאה בציבור	רעה
כא) נביאים וכתובים		לז) קריאה התורה למנחת שבת-קודש	רפד
ישעיה פרק סג, שיר השירים פרק א	רי	לח) לוח זמנים לשבוע פרשת נשא	רפה
כב) משניות – מסכת כתובות/גדרים		לט) סדר מצות הדלקת נרות לש"ק וחג השבועות	רפז
ביאור קהתי	ריב	דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי	

1 נאמר ב'שיר השירים', כנסת ישראל אומרת אל הקדוש-ברוך-הוא:

2 מְשַׁכְנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה
3 וְנִשְׁמָחָה בְּךָ². הִנֵּה "מְשַׁכְנִי" קָאֵי מְכוּון עַל זְמַן יְצִיאַת
4 מִצְרַיִם³, שְׁאֵז כַּעַת שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא הוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם

5 הִיָּה עֲנִין שֶׁל מְשִׁיכָה כְּמוֹ

6 הַמִּשְׁכָּה, וְגַלְיָה הַתְּגִלּוֹת וְהָאֵרָה

7 בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּעָה לְמִטָּה,

8 מֵהָאֱלֹהִים שֶׁלְמַעַל לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל

9 לְמִטָּה שֶׁהַגְּלוּיִים הָאֱלֹהִיִּים

10 שֶׁהַתְּגִלּוֹת וְהָאֵרָה הֵיוּ אֶז כַּעַת יְצִיאַת

11 מִצְרַיִם בְּדֶרֶךְ אֲתֶעְרוּתָא-

12 דְּלֻעִילָא, הַתְּעוּרוֹת מִלְּמַעַל, מִצַּד

13 יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם עַל בְּנֵי

14 יִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים

15 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא בְּכַבּוּדוֹ

16 וּבְעֶצְמוֹ⁴, שְׁזָהוּ "מְשַׁכְנִי"

17 הֵינִי שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא נִגְלָה לְבְנֵי

18 יִשְׂרָאֵל וּמִשָּׁךְ וְהַעֲלָה אוֹתָם אֵלָיו.

19 אֲמָנָם אַחֲרֶיכֶם לְאַחַר שֶׁכָּבַד יֵצְאוּ

20 מִמִּצְרַיִם הַצִּרְכָּה לְהִיּוֹת

21 הָעֲבוּדָה עֲבוֹדַת ה' שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

22 בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה לְמַעַל

23 הַתְּעוּרוֹת שֶׁמִּתְחִילָה מִלְּמַטָּה, מִצַּד

24 הָאֵדָם וּכְתוּבָא מִמֶּנָּה הוּא מִתְעַלָּה

25 וּמִתְקַרֵּב לְמַעַל, אֶל הָאֱלֹהִים.

26 וְכֵן הוּא בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה,

27 שֶׁבַח הַפֶּסַח, זְמַן יְצִיאַת מִצְרַיִם,

28 חֲזוֹרִים וּמְאִירִים הַגְּלוּיִים שֶׁהָאֵרָה

29 כַּעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם וְהָאֵרָה זֶה הִיא בְּדֶרֶךְ

30 מִלְּמַעַל לְמִטָּה, וְאַחַר כֵּךְ צִירְכָה

31 לְהִיּוֹת עֲבוֹדָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדֶרֶךְ

32 מִלְּמַטָּה לְמַעַל שֶׁהוּא עֲנִין

33 הָעֲבוּדָה בְּסִפִּירַת הָעֵמֶר,

34 הַמִּתְחִילָה מִמִּחְרַת הַחֹג הָרָאשׁוֹן שֶׁל

35 פֶּסַח שְׁעַל זֶה עַל סִפִּירַת הָעוֹמֵר

36 נֶאֱמַר⁵ "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם",

37 וּפְרַשׁ אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן⁶

38 "וּסְפַרְתֶּם" מִלְּשׁוֹן הָאֵרָה,

39 כְּמוֹ אֲבֵן סִפִּירָה שֶׁבִּחְזָקָתָהּ וּמִפִּיעָהּ אֵר,

40 אֶז מְעַן דְּאֶרְפָּךְ אֵלָיִין מֵאֲכָן לִיכְטִיק, שְׁעַל הָאֵדָם לְהֵאִיר בְּעֶצְמוֹ,

41 וְהוּא הָעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה לְמַעַל.

42 אֲמָנָם, עַל זֶה עַל עֲבוֹדַת הָאֵדָם מִלְּמַטָּה לְמַעַל נֶאֱמַר "אַחֲרֶיךָ"

בס"ד. ליל א' רחג השבועות (לפנות בוקר) ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

1 מְשַׁכְנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו

2 נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ². הִנֵּה "מְשַׁכְנִי"

3 קָאֵי עַל זְמַן יְצִיאַת מִצְרַיִם³, שְׁאֵז הִיָּה עֲנִין שֶׁל

4 מְשִׁיכָה וְגַלְיָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּעָה לְמִטָּה, שֶׁהַגְּלוּיִים

5 הֵיוּ אֶז בְּדֶרֶךְ אֲתֶעְרוּתָא-דְּלֻעִילָא, שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם

6 מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוא בְּכַבּוּדוֹ

7 וּבְעֶצְמוֹ⁴, שְׁזָהוּ "מְשַׁכְנִי". אֲמָנָם אַחֲרֶיכֶם

8 הַצִּרְכָּה לְהִיּוֹת הָעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה לְמַעַל.

9 וְכֵן הוּא בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, שֶׁהוּא עֲנִין הָעֲבוּדָה

10 בְּסִפִּירַת הָעֵמֶר, שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר⁵ "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם",

11 וּפְרַשׁ אֲדָמוֹר הַזֶּקֶן⁶ "וּסְפַרְתֶּם" מִלְּשׁוֹן הָאֵרָה,

12 אֶז מְעַן דְּאֶרְפָּךְ אֵלָיִין מֵאֲכָן לִיכְטִיק, וְהוּא

13 הָעֲבוּדָה בְּדֶרֶךְ מְלֻמָּטָה לְמַעַל. אֲמָנָם, עַל זֶה

14 נֶאֱמַר "אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה", "אַחֲרֶיךָ" דִּיקָא,

15 שֶׁעֲבוּדָה זֹה מְגַעַת בְּכַחֲשֵׁי אַחֲרִים בְּלָבָד,

16 עַל-דֶּרֶךְ מָה שְׁנֶאֱמַר⁷ אַחֲרֵי הַזֶּה אֲלֵכֶם תֵּלַכְוּ,

17 וְהִנֵּנוּ, דְּכִינֵן שְׁבִתְחִלָּה הֵיוּ בְּכַחֲשֵׁי "וְאֵת עַרְם

18 וְעִירָה"⁸, וְכָל הַגְּלוּיִים הֵיוּ רַק מִלְּמַעַל לְמִטָּה,

19 שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם כֹּו בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ, לְכֵן הַתְּחִלָּת

20 הָעֲבוּדָה מִלְּמַטָּה לְמַעַל הִיא בְּאֶפֶן שְׁמַעַת רַק

21 בְּכַחֲשֵׁי אַחֲרִים בְּלָבָד. וְאַחֲרֶיכֶם מְגִיעִים

22 לְמִתְּנִיתוֹרָה, שְׁעַל זֶה נֶאֱמַר הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ

23 חֲדָרָיו, "חֲדָר" רִאשִׁית-תְּבוֹת חֶסֶד דִּין רַחֲמִים⁹,

24 שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת הַקּוּיִן שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה, שְׁזָהוּ עֲנִין

(1) מאמר זה הוא המשך למאמר שלפניו - ד"ה להבין ענין ספירת העומר (תו"מ חכ"ב ע' 299 ואילך). (2) שה"ש א, ד.

(3) ראה ד"ה משכני באוה"ת שה"ש ע' נט ואילך. (4) הגש"פ פיסקא "מצה זו", ושם לפנ"ז פיסקא "ויוציאנו". (5) אמור כג,

טו. (6) ראה לקו"ת אמור לה, ב. ועוד. (7) פ' ראה יג, ה. וראה אוה"ת שם ע' ס ואילך. ועוד. (8) יחזקאל טז, ז. (9) ראה יאיר

משכני אחריו נרוצה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התורה, שזהו ענין פשוט, או פסול, טמא או טהור, חייב או
- 2 זכאי, שהם בחינת המדות שהם שורש דיני התורה, להקל ולהכשיר
- 3 ולטהר ולזכות מצד החסד והרחמים או להיפך מצד הדין.
- 4 ועם היות שזהו ענין של התחלקות קוין שונים וחלוקים זה מזה
- 5 ואם כן לכאורה הדבר נובע מדגות
- 6 שהן רק הארה מועטת ומצומצמת ולא
- 7 עצמיות האלויות שלמעלה מכל
- 8 הגדרה וחלוקה לענינים שונים זה מזה
- 9 במהותם ובהגדרתם, מפל-מקום,
- 10 הרי בפנימיות בעצם ובעומק
- 11 הדברים יש בזה בדיני התורה של
- 12 כשר או פסול וכד' בחינת עצמות
- 13 ומהות אור אין-סוף ברוך-
- 14 הוא, שזהו ענין התוכן הפנימי
- 15 של המילה "אנכי" בה מתחילות
- 16 עשרת הדברות, כמאמר חכמינו ז"ל
- 17 ש"אנכי" ראשית-תבות "אנא
- 18 נפשי כתבית יהבית"¹⁰, אני
- 19 את עצמי כתבתי ונתתי, היינו
- 20 שהקדוש-ברוך-הוא "הכניס" ונתן
- 21 בתורה את עצמיות האלויות וזהו
- 22 שמסכים בכתוב "נגילה
- 23 ונשמחה בך", "בך"
- 24 בעצמותך¹¹ בעצמותו ומהותו של
- 25 הקדוש-ברוך-הוא בעצמו.
- 26 (ב) והנה נתבאר לעיל¹²
- 27 במאמר דיבור-המתחיל 'להבין ענין
- 28 ספירת העומר' שנאמר בשבת פרשת
- 29 בהר-בחוקותי תשח", הטעם, לפי
- 30 פנימיות הדברים, על מה שכתוב
- 31 בפסוק זה "משכני" בלשון
- 32 יחיד ו"נרוצה" בלשון רבים,
- 33 ולכאורה אם מדובר ביחיד היה צריך
- 34 להיות "ארוצה" ולא "נרוצה" ואם
- 35 מדובר ברבים היה צריך להיות
- 36 "משכנו" ולא "משכני", אלא שזהו
- 37 לפי שהגלוי האלוני שנמשך
- 38 והאיר מלמעלה מצד האלויות, אל בני ישראל למטה ביציאת
- 39 מצרים היה רק בנפש האלקית בלבד, ולכן נאמר
- 40 "משכני" לשון יחיד, כי רק נפש אחת הוארה ונמשכה על ידי גלוי
- זה מה-שאין-כן העבודה של האדם בספירת העמר ממחרת חג
- הפסח ועד חג השבועות צריכה להיות בשתי הקומות שיש באדם,
- קומת הנפש האלקית וקומת הנפש הבחמית, היינו,
- שצריכה להיות עבודת ה' בשני מישורים גם עבודת הנפש
- האלקית בעצמה, וגם
- עבודתה של הנפש האלוית
- לפעל ולהשפיע בנפש הבחמית
- לתקן אותה ולהעלות אותה, ולכן
- נאמר "נרוצה" לשון רבים כי
- מדובר על שתי הנפשות, כאמור.
- ויש לומר בעמק ובפנימיות
- יותר¹³, דהנה, הגלוי האלוני
- מלמעלה למטה של יציאת
- מצרים שפעל והאיר בנפש
- האלקית, פעל והאיר והשפיע
- בפנימיות הנפש האלקית,
- והוא כוח הרצון שבה שהוא
- כוח עיקרי וכוח נעלה מכוונת הנפש
- ולכן הארה והשפעה בכוח זה, כוח
- הרצון, יש לה השפעה בעומק
- ובפנימיות.
- ומוסיף ומבאר את ענין פעולת הגלוי
- האלוני ביציאת מצרים על הרצון של
- הנפש האלוית בפרטיות יותר:
- דהנה יש שתי בחינות 'רצון',
- בחינה אחת היא רצון שיש בו
- טעם וסיבה המובנת בשכל, ורצון
- שאין בו טעם כי הוא למעלה מן
- השכל והטעם, כפי שממשיך ומבאר.
- ויוכן על-פי מאמר רבותינו
- ז"ל¹⁴ במדרש חמשה שמות
- נקראו לה, לנשמה, נפש רוח
- נשמה חיה יחידה, הנה
- הרצון של הנפש שמצד הטעם
- שיש לו טעם ושכל הוא בבחינת
- 'נשמה', שהיא בחינת בינה,
- ענין המוחין והשכל, כמו
- שכתוב¹⁵ באיוב נשמת שדי תבינם,
- נשמה לבינה' ולמעלה יותר דרגה גבוהה יותר במדרגות הנשמה הוא
- בבחינת 'חיה', שהיא בחינת החכמה, שלמעלה מבחינת הבינה,

נתיב למאורי אור, מערכת ח אות ז. 10) שבת קה, א (כגירסת העין-יעקב). 11) ראה אה"ת שם ע' סז. ובכ"מ. 12) סד"ה להבין ענין ספירת העומר (תו"מ חכ"ב ע' 306). 13) בכל הבא לקמן - ראה ד"ה משכני תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' קעו ואילך). 14) ב"ר פי"ד, ט. דבר פ"ב, לו (בכמה מקומות (ודפוסים) הוא בשינוי סדר. אבל כ"ה (ככפנים) בעץ חיים שער דרושי אבי"ע בתחילתו]. ובכ"מ. 15) איוב לב, ח.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 קָמוּ שְׁכֵתוֹב¹⁶ הַחֲכָמָה תַּחֲיָה בְּעֵלְיָהּ, וּלְשׁוֹן 'הַחֲכָמָה תַּחֲיָה' מִלְמַד
2 עַל קֶשֶׁר וְשִׁיכוּת בֵּין 'חֲכָמָה' וְ'חַיָּה' וְאָף שֶׁהָיָא הַחֲכָמָה לְמַעְלָה
3 מִהַבְינָהּ, מְכַלֵּמָהּ הָרִי הָיָא גַם הַחֲכָמָה שֶׁהָיָא עֲנִיין יוֹתֵר נַעֲלָה
4 מִהַבְינָהּ וְהָיָא לְמַעֲלָה מִהַבְנָה וְהַשְׁגָּה (בְּאֹפֶן שֶׁל בִּינָה, הֵינָנו הַבְנָה שֶׁל כָּל
5 הָעֲנִיין לְפָרִטִי, לֹאֲרֹכּוּ וּלְרַחֲבּוּ) כִּכָּר
6 מְקוֹר לְהַשְׁגָּה, קָמוּ שְׁכֵתוֹב
7 עַל הַחֲכָמָה בְּפִסְק הַנּוֹכַח "תַּחֲיָה
8 בְּעֵלְיָה" וְגַם הַחֲכָמָה שֶׁלְמַעֲלָה
9 מִהַשְׁגָּה מִמֶּשׁ יֵשׁ לָהּ הַשְׁפָּעָה שֶׁל חַיּוֹת
10 לְאָדָם.
11 אָמְנָם הָרָצוֹן שְׁאִין בּוֹ טַעַם
12 וְהָיָא לְמַעֲלָה לֹא רַק מִהַשְׁגָּה (בִּינָה)
13 אֲלֵא גַם מִמְקוֹר לְהַשְׁגָּה (חֲכָמָה)
14 הוּא מְצַד דְּרַגְתָּהּ גְּבוּהָה יוֹתֵר
15 בְּנִפְשָׁהּ, הַדְּרַגָּה הַכִּי עֲמוּקָה וְהַכִּי
16 פְּנִימִית, בְּחִינַת 'יְחִידָה', וְהָיָא
17 הָרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ שְׁמַצְדָּהּ עֲצָם
18 הַנֶּשְׁמָה שֶׁנִּקְרָאת בְּשֵׁם
19 'יְחִידָה' לְפִי שֶׁהָיָא מְקַבֵּלָתָהּ
20 הָאֵרָה וְהַשְׁפָּעָה מִ'יְחִידָה'¹⁷,
21 הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ, שְׁרָצוֹן
22 זֶה הוּא רָצוֹן פְּשׁוּט מוֹפְשֵׁת
23 מְכַל 'צוּרָה' וּמְכַל הַגְּדֵרָה שְׁאִינוֹ
24 מְרַכֵּב בְּשׁוּם טַעַם וְלֹא מַעֲוֵב
25 בּוֹ שֶׁכָּל כָּלָל.
26 וְהִנֵּה, הַחִילּוּק הַהִבְדָּל בֵּין שְׁנֵי
27 רָצוֹנוֹת אֵלּוּ הָרָצוֹן שֶׁמַּעֲוֵב בּוֹ
28 שֶׁכָּל וְטַעַם וְהָרָצוֹן הַעֲלִישְׁכִּי הוּא,
29 שְׁהָרָצוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טַעַם הוּא
30 בְּהַגְבֵּלָהּ כְּפִי אָפֶן הַטַּעַם
31 וְהַשְׁכָּל, כְּלוּמָר, מִידַת הַתּוֹקֵף שֶׁל
32 רָצוֹן זֶה מוֹגְבֵּלָתָהּ וּמְדוּדָה בְּהַתָּם
33 לְתוֹכָהּ וְעֲנִינָהּ שֶׁל הַשְׁכָּל שֶׁמַּחֲיִיב
34 אוֹתוֹ וּמַהוּוֹה לוֹ טַעַם וְסִיבָה שְׁכָל
35 מֵה שֶׁהַשְׁכָּל הוּא בְּעַמְקָהּ
36 יוֹתֵר, כָּל כָּל שֶׁהָרָצוֹן הַשְׁכָּלִי
37 שֶׁמֵּאֲחֵרֵי הָרָצוֹן הוּא עֲמוּק יוֹתֵר, הִנֵּה
38 גַם הָרָצוֹן הוּא בְּתַקְףָּהּ וְחֹזֶק
39 יוֹתֵר. וְכֹאשֶׁר הַשְׁכָּל אֵינוֹ
40 בְּעַמְקָהּ כָּל-כָּף, וְלֹא מְדוּבָר בְּרַעֲיוֹן
41 עֲמוּק אֲלֵא בְּרַעֲיוֹן שִׁטְחִי הִנֵּה גַם הָרָצוֹן שֶׁמֵּתְעוֹרֵר וּמַחֲיִיב מִשְׁכָּל זֶה
42 אֵינוֹ בְּתַקְףָּהּ כָּל-כָּף. וְכֹאשֶׁר יֵהְיֶה שְׁנֵי בְּשִׁכְלָהּ, וְיִחְוֹל שִׁנּוּי
43 בְּרַעֲיוֹן הַשְׁכָּלִי (לְמַשֵּׁל, אִם יִתְבָּרַר שֶׁהִיָּתָה בּוֹ טַעַם) הָרִי זֶה יִפְעַל

חֲלִישׁוֹת גַּם בְּרָצוֹן שְׁנוּבָה כְּתוּצָה מִהָרָצוֹן הַשְׁכָּלִי הַזֶּה, וְעַד כִּי כָךְ
הָרָצוֹן תְּלוּי בְּשִׁכְלָהּ שְׁאֵפְשֶׁר יִתְכַּן שֶׁהַשִּׁנּוּי בְּשִׁכְלָהּ יִהְיֶה כָל כָּךְ מִשְׁמַעוּתִי
שֶׁיִּתְבַּטֵּל הָרָצוֹן לְגַמְרִי.
וְעוֹד זֹאת, שְׁבָרָצוֹן זֶה הָרָצוֹן שֶׁל פִּי הַטַּעַם יֵשׁ הַתְּחַלְקוּת
חִילּוּקִים וְהַבְדָּלִים בְּפָרִטִי וְאוֹפְנִי
הָרָצוֹן, בְּפָרִטִים שֶׁמֵּהֵם מוֹרַכֵּב
הָרָצוֹן וּבְצוּרוֹת שֶׁבֵּהֵם הָרָצוֹן נִרְגַּשׁ וְכֹא
לִידֵי בִיטוּי דְּמֵאֲחֵר שְׁבָא מְצַד
הַשְׁכָּל, כִּי מֵאֲחֵר שְׂרָצוֹן זֶה, הָרָצוֹן
שֵׁשׁ בּוֹ טַעַם, נּוֹבֵעַ מְגוּרֵם שְׁכָלִי, לְכֹן
יֵשׁ בּוֹ הַתְּחַלְקוּת קָמוּ בְּשִׁכְלָהּ
הוּא מוֹרַכֵּב מִפָּרִטִים שׁוֹנִים כְּמוֹ הַשְׁכָּל
שְׁגוּרֵם אוֹתוֹ, שְׁבִאֲפִיו וּמַהוּתוֹ נִחְלַק
לְפָרִטִים שׁוֹנִים.
מֵה-שְׁאִין-כֵּן הָרָצוֹן כּוֹחַ הָרָצוֹן
שֶׁבִּנְפֶּשׁ שְׁמַצְדָּהּ בְּחִינַת 'יְחִידָה',
הַדְּרַגָּה הַכִּי עֲמוּקָה וְהַכִּי פְּנִימִית שֶׁל
הַנֶּשְׁמָה, הָרִי הוּא רָצוֹן תְּקִיף
וְחֹזֶק בְּיוֹתֵר, וְהוּא רָצוֹן פְּשׁוּט
מוֹפְשֵׁת מִהַגְּדֵרָה שְׁאִין בּוֹ
הַתְּחַלְקוּת לְפָרִטִים אֲלֵא הוּא נְקוּדָה
אַחַת מוֹפְשֵׁת.
וְהִנֵּה בְּחִינַת 'יְחִידָה' שְׁבִנְפֶּשׁ
הָאֱלֹקִית, יֵשׁ דְּגֻמָּתָהּ עֲנִיין
מְקַבֵּל לָהּ גַם בְּנִפְשָׁהּ הַבְּהִמִית,
וְעַל זֶה הָיָא הַבְּקָשָׁה בְּתַהֲלִים
"הַצִּילָה מִחֲבָר נִפְשִׁי", "מִכְּפִירִים
אֲרִיּוֹת יְחִידָתִי"¹⁸, וְהַצּוּר לְבַקֵּשׁ
הַצִּלָּה שֶׁל בְּחִינַת 'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
הָאֱלֹקִית הוּא בִּינּוֹן שְׁהַנֶּפֶשׁ
הַבְּהִמִית יִכּוֹלָה מְסוּגֵלָתָהּ
לְהַעֲלִים וּלְהַסְתִּיר גַּם אִפְּלוּ עַל
בְּחִינַת 'יְחִידָה' שְׁבִנְפֶּשׁ
הָאֱלֹקִית, לְפִי שְׁגָם בְּנִפְשָׁהּ
הַבְּהִמִית יֵשׁ כּוֹחַ דּוּמָה, מְקַבֵּל
דְּגֻמָּתָהּ בְּחִינַת 'יְחִידָה'. וְכֹמוֹ
שְׁאֵנוֹ רֹאִים בְּפֹעַל, שְׁגָם
בְּנִפְשָׁהּ הַבְּהִמִית יֵשׁ רָצוֹן
תְּקִיף וְחֹזֶק מְאֹד שְׁאֵנוֹ מְדוּד
וּמְגַבֵּל בְּמִדֵּיּוֹת וְהַגְבָּלוֹת הַשְׁכָּל, וְהֵינּוּ שְׁתַּקְּףָהּ
הָרָצוֹן הוּא הִרְבָּה יוֹתֵר מִחֻיּוֹב הַטַּעַם. וְיִתְרָה
הַשְׁכָּל, וְהֵינּוּ שְׁתַּקְּףָהּ הָרָצוֹן הוּא הִרְבָּה יוֹתֵר מִחֻיּוֹב הַטַּעַם
כְּלוּמָר, הִרְבָּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהַטַּעַם וְהַהֲגִיִן הַשְׁכָּלִי מַחֲיִיב, בְּשׁוּנָה מִרָצוֹן שֵׁשׁ
בּוֹ טַעַם שֶׁמִּידַת הָרָצוֹן מוֹגְבֵּלָתָהּ לְפִי מִידַת הַטַּעַם, כְּמִבּוּאֵר לַעֲלִי. וְיִתְרָה

(16) קהלת ז, יב. (17) ראה לקו"ת פ' ראה כה, א. ד"ה משכני, במאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' קסט ואילך. ד"ה הנ"ל באוה"ת שה"ש ח"ג ע' תתטז ואילך. (18) תהלים לה, יז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 **מִזָּה**, ברצון החזק של הנפש הבהמית וראים דבר נוסף שמדגיש עוד יותר
 2 את התוקף שלו **שֶׁגַם** אפילו **כְּאֶשֶׁר בְּשִׁכְלוֹ**, **אֶפְלוּ בְּשִׁכְלֵי הַפְּשׁוּט**
 3 שמוכן לאדם בפשטות, מבלי להתעמק, הוא **מְשִׁיג וּמְבִין שְׁאִין צָרִיךְ**
 4 **לְרִצּוֹת בְּדָבָר זֶה**, כי הדבר לא ראוי ולא רצוי, **מִכָּל-מְקוֹם** הוא
 5 **רוֹצֶה בוֹ**, ברצון חזק של הנפש
 6 הבהמית **לְפִי שֶׁהוּא רִצּוֹן** 1 **מִזָּה**, שֶׁגַם כְּאֶשֶׁר בְּשִׁכְלוֹ, אֶפְלוּ בְּשִׁכְלֵי הַפְּשׁוּט,
 7 **שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַטַּעַם**. 2
 8 ועם זאת, יש הבדל מהותי בין הרצון
 9 החזק של בחינת 'יחידה' של הנפש
 10 האלוקית לרצון החזק של הנפש
 11 הבהמית שהוא בדוגמתה, כפי
 12 שממשיך ומבאר:
 13 **אֲמָנָם, תִּקְףָה הָרִצּוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ** 7
 14 **הַבְּהִמִית נִקְרָא בַּפְּסוּק הַנּוֹכַח שֶׁל** 8
 15 **הַבִּקְשָׁה לְהַצִּיל מִ'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ** 9
 16 **הָאֱלוּקִית מֵהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית בְּשֵׁם** 10
 17 **"כְּפִירִים", בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְלֹא** 11
 18 **כְּמוֹ תִקְףָה הָרִצּוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ** 12
 19 **הָאֱלֹקִית שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם** 13
 20 **'יְחִידָה', בְּלִשׁוֹן יְחִיד, וְהִינּוּ לְפִי** 14
 21 **שֵׁשׁ הִבְדֵּל בֵּין תִּקְףָה הָרִצּוֹן** 15
 22 **שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית הַנּוֹכֵחַ מִבְּחִינַת** 16
 23 **'יְחִידָה' שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְתִקְפָה הָרִצּוֹן** 17
 24 **שֶׁבִּנְפֶשׁ הַבְּהִמִית, הַנּוֹכֵחַ מֵאוֹתָהּ** 18
 25 **בְּחִינָה בְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית שֶׁהִיא בְּדוּגָמָה** 19
 26 **מִ'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלוּקִית** 20
 27 **בְּדִלְקָמָן** וכפי שיוסבר להלן
 28 **שֶׁהַבְּדִל הוּא עַד כֹּדִי כִּךְ שֶׁאֵינוּ דוֹמָה** 21
 29 **כָּלֵל**.
 30 **ג) וּבִאֲוִיר הָעֵנָן, דִּהְיָה הָרִצּוֹן** 22
 31 **הַחֲזָק וְהַתִּקְףָה שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית** 23
 32 **שֶׁמִּצַּד בְּחִינַת ה'יְחִידָה'** 24
 33 **שֶׁבִּנְפֶשׁ הָאֱלֹקִית הָרִצּוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלוּקִית, רִצּוֹן** 25
 34 **שֶׁל בְּחִינַת 'יְחִידָה' הוּא** 26
 35 **שֶׁמִּקְבֶּלֶת מ'יְחִידָה' הַקְּדוּשָׁה-בִּירוֹן-** 27
 36 **הוּא בְּעֶצְמוֹ וּמֵאֲחָדָת בּוֹ, בְּטֵלָה** 28
 37 **אֵלָיו לְגַמְרֵי עַד שֶׁאֵינָהּ מִצִּיאוֹת** 29
 38 **לְעֶצְמָהּ שֶׁלֶכֶן בְּגַלֵּל הַדְּבָקוֹת** 30
 39 **וְהַהֲתַאֲחָדוֹת ב'יְחִיד' הָרִצּוֹן שֶׁל** 31
 40 **הַנֶּפֶשׁ הָאֱלוּקִית הוּא בְּתִקְפָה גְּדוֹלָה,** 32
 41 **דִּכְיֵן שֶׁשֶּׁרֶשׁ הָרִצּוֹן הוּא** 33
 42 **מִבְּחִינַת 'יְחִידָה' שֶׁמֵּאֲחָדָת עִם הָעֶצְמוֹת, עֶצְמוֹתָיו וְמֵהוֹתָיו שֶׁל** 34
 43 **הַקְּדוּשָׁה-בִּירוֹן-הוּא בְּעֶצְמוֹ אֶשֶׁר לְגַבֵּי עֲצֻמוֹת הָאֱלוּקוֹת אוֹמְרִים בְּנוֹסַח**

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וַיִּכְמוּ שְׁהִיָּה אוֹמֵר רַבְּנֵי הַזֶּקֶן נִשְׁמְתוּ-עֵדֶן בְּדַבְּקוֹתָיו²¹ בַּעַת
2 שְׁהִיָּה בְּדַבְּקוֹת גְּדוּלָּה בַּאֲלֻקוֹת "מִי לִי בְּשָׂמִים וְעִמָּךְ לֹא
3 חִפְצָתִי"²², אִיךְ ווִיל זַע גָּאָר נִיסְט, אִינִי רֹצֵה שׁוֹם דְּבַר אִיךְ
4 ווִיל נִיט דַּאִין גַּן-עֵדֶן, אִיךְ ווִיל נִיט דַּאִין עוֹלָם הָבָא כו',

5 אִינִי רֹצֵה אֶת הַגֶּן-עֵדֶן שְׁלִי, אִינִי

6 רֹצֵה אֶת הָעוֹלָם-הַבָּא שְׁלִי, אִיךְ

7 ווִיל מְעַר נִיט אַז דִּיךְ אַלִּין

8 אִינִי רֹצֵה אֶלָּא אוֹתְךָ בַּעֲצֻמְךָ. וְעִנֵּנָּךְ

9 זֶה שֶׁל רִצּוֹן אֶךְ וּרְךָ בַּעֲצוּמוֹת שֶׁל

10 הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, הוּא מִצַּד

11 הָרִצּוֹן שְׁמִצַּד הָעֵצִים הַנִּשְׁמָה

12 שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִכָּל הַכַּחוֹת,

13 גַּם מִכַּחַת הַתַּעֲנוּגִים, כַּמְבֹאֵר

14 בַּחֲסִידוּת, כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ מִתְחַלְקִים

15 בְּדֶרֶךְ כָּלֵל לַשְּׁנִיִּים, כּוֹחוֹת הַמִּתְלַבְּשִׁים

16 בְּגוֹף בַּהֲתַלְבְּשוֹת פְּנִימִית וְהֵם מוֹגְבִּילִים

17 וְמוֹדוּרִים, כִּמוֹ הַשֶּׁכֶל וְהַרְגֵּשׁ, וְשֹׂאֵר

18 הַכּוֹחוֹת שְׁמוֹתָאִים לִפְי ה'כִּלִּים' שֶׁל

19 אַבְרֵי הַגּוֹף, וְכוֹחוֹת נַפְשִׁים שְׁנַעֲלִים

20 יוֹתֵר שֶׁהֵם 'מְקִיפִים' עַל הַגּוֹף וְקִיּוּמִים

21 וְפוֹעֲלִים בְּכָל חֲלָקֵי הַגּוֹף בְּשׁוּוֹה,

22 וְהַכּוֹנֵה בַּעֲיָקֵי לְכוֹחוֹת הַתַּעֲנוּגִים וְהַרְצוֹן

23 וְכוּדֶךְ כָּלֵל מְבֹאֵר שְׂכוֹחַ הַתַּעֲנוּגִים הוּא

24 עִמּוֹק וּפְנִימִי יוֹתֵר מִכּוֹחַ הַרְצוֹן, וְכֹאֵן

25 מוֹסִיף שְׁמִכְלֻמָּה מִקּוֹם יֵשׁ יִתְרוֹן בְּכוֹחַ

26 הַרְצוֹן אֲפִילוֹ לִגְבִי כּוֹחַ הַתַּעֲנוּגִים,

27 וְכִידּוּעֵי²³ בַּתּוֹרָה הַחֲסִידוּת

28 שְׁבִפְנִימִיּוֹת הַכַּחוֹת, הִנֵּה כַחַ

29 הָרִצּוֹן הוּא לְמַעְלָה מִכַּחַ

30 הַתַּעֲנוּגִים, וְלִכְנֵן אֲנִי רוֹאִים

31 בַּפּוֹעֵל שֶׁגַּם עֲנִינִים דְּבָרִים כֹּאֵלָה

32 אֲשֶׁר מִצַּד-עֲצָמָם אֵין בָּהֶם

33 תַּעֲנוּגִים לְאִדָּם, וְאִדְרָבָּה הֵם

34 הַפֶּךְ הַתַּעֲנוּגִים, מִכָּל-מְקוֹם,

35 אֲפֹשֶׁר שִׁירְצָה בָּהֶם הָאִדָּם מַעֲנִיין בָּהֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה שִׁירְצָה

36 בָּהֶם יִפְעַל שֶׁגַּם בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר יִתְעַנֵּג מִבָּהֶם, אִף שְׁמִצַּד עֲצָמָם הֵם

37 דְּבָרִים שֶׁלֹּא גּוֹרֵמִים לוֹ עוֹנֵג אֶלָּא לְהִפְךָ. וְלִאֲדֹרָךְ גִּיסָא, מִצַּד שְׁנֵי, הִנֵּה

38 גַּם עֲנִינִים שְׁמִצַּד-עֲצָמָם יֵשׁ בָּהֶם תַּעֲנוּגִים לְנִשְׁמָה, וְכִמּוֹ

39 גַּן-עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְהָעֲלִיּוֹן שֶׁהוּא אֲמִתִּית הַתַּעֲנוּגִים שֶׁל הַנִּשְׁמוֹת

40 שְׁלִמְעֵלָה, כִּי יֵשׁ בָּהֶם גִּלּוּי אֲלֻקוֹת וְהַנִּשְׁמוֹת נִהְיוּ מִזִּיז הַשְׂכִּינָה,

41 מִכָּל-מְקוֹם אֲפֹשֶׁר יִתְכַּן לֹא יִרְצָה בָּהֶם הָאִדָּם הַיְּהוּדִי, אֲלָא

42 הָרִצּוֹן יִהְיֶה רַק בַּעֲצָמוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ רִצּוֹן וְשֹׂאִיפָה לְדַבּוּק רַק

בַּקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בַּעֲצָמוֹ, וְלֹא בְּדִרְגוֹת אֱלוֹ שְׁהֵן הָאִדָּה וְהַתְּגִלוֹת מִמֶּנּוּ, וְהִינֵנוּ
לְפִי שִׁרְצוֹן זֶה לְדַבּוּק בַּעֲצָמֵי הָאֲלֻקוֹת, כֹּא נֹכַח מִצַּד הָעֵצִים
הַנִּשְׁמָה שְׁלִמְעֵלָה מִכָּל הַכַּחוֹת, גַּם מִכַּחַת הַתַּעֲנוּגִים שְׂכוֹדֵךְ כָּלֵל
נִחְשָׁב כּוֹחַ פְּנִימִי וְעִמּוֹק וְנַעֲלָה יוֹתֵר מִכּוֹחַ הַרְצוֹן, וְהוּא רִצּוֹן פְּשׁוּט לֹא

מִגֹּדֵר וְעֵצָמִי שֶׁלֹּא תִּלּוּי בְּשׁוֹם גּוֹרֵם

צַדִּיק אֶלָּא רִצּוֹן שְׁמִצַּד הָעֵצִים,

וְהִינֵנוּ, שְׁמִצַּד הָעֵצִים הַנִּשְׁמָה

יֵשׁ לוֹ רִצּוֹן עֲצָמִי בַּעֲצָמוֹתָיו

יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא רִצּוֹן אֶחָד

בְּלִבָּד וְגַם אִם הוּא מִתְבַּטֵּא בַּכֹּמֶה

דְּבָרִים, כְּזֹכֵר לַעֲלִי, שֶׁלֹּא אַחֵר 'אֶחָד

שְׁאֵלָתִי' נִמְנֵים מִסְפֵּר דְּבָרִים, לְאִמִּיתוֹ

שֶׁל דְּבַר זֶהוּ רִצּוֹן אֶחָד בְּלִבָּד, בְּשׁוּנָה

מִהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִּית שִׁישׁ לֹה כֹּמֶה רִצּוֹנוֹת,

וְלִכְּן נִקְרָא 'כַּפִּירִים' לְשׁוֹן רִבִּים, וְכַפִּי

שֶׁמִּמְשִׁיךְ וּמְבֹאֵר.

אֲמָנָם כָּל זֶה הַמְבֹאֵר לַעֲלִי עַל כֶּךָ

שִׁישׁ לְנִשְׁמָה רִצּוֹן אֶחָד בְּלִבָּד 'רִצּוֹן

עֲצָמִי בַּעֲצָמוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ', הוּא בְּנִפְשׁ

הָאֱלֹקִית שֶׁשִּׁרְשָׁה מִעוֹלָם

הַתִּקּוֹן, עוֹלָם הָאֲחֻדוּת.

כַּמְבֹאֵר בַּחֲסִידוּת, לִפְנֵי בְרִיאַת

הָעוֹלָמוֹת בִּסְדֵּר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת שֶׁל

'עוֹלָם הַתִּקּוֹן', בְּרֵא ה' אֶת עוֹלָם

הַתּוֹהוּ. 'עוֹלָם הַתִּקּוֹן', הִינֵנוּ אוֹרוֹת

הַסְפִּירוֹת הַמֵּאִירִים בְּאוֹפֶן מְדוּד

וּמוֹתָאם לְכָלִי הַמְקַבְּלִים, וְהַאֲוֹרוֹת

מוֹעֲטִים וְהַכִּלִּים מְרוֹכִים, וְאִילוֹ בִּ'עוֹלָם

הַתּוֹהוּ' הַאֲוֹרוֹת מֵאִירִים בַּעֲצוּמָה רַבָּה

שֶׁלֹּא לִפְי כָּלִי הַמְקַבְּלִים (וְכוּיּוֹן

שְׁבִעוֹלָם הַתּוֹהוּ הַאֲוֹרוֹת מְרוֹכִים

וְהַכִּלִּים מוֹעֲטִים, הִיִּתָּה 'שְׂבִירַת

הַכִּלִּים' וְנִיצּוּצוֹת מֵהָאֵדֶן הָאֲלֹקִי שֶׁל

עוֹלָם הַתּוֹהוּ יִרְדּוּ לְמַטָּה בְּיוֹתֵר,

דְּבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים, וְעִבּוּדַת הָאִדָּם בְּעוֹלָם הוּא הַ' לְבָרֵךְ' וְלִגְלוֹת אֶת

הַנִּיצּוּצוֹת הָאֲלֵקִיִּים הַנִּעֲלִים שְׂבִדְבָרִים הַגִּשְׁמִיִּים). וְאֶחָד הַהִבְדִּילִים הַמַּהוּתִּים

בֵּין 'תּוֹהוּ' רִתְקוֹן' הוּא שִׁתִּיקוֹן' הוּא עוֹלָם הָאֲחֻדוּת וְלִכְּן הַסְפִּירוֹת כְּלוּלוֹת

זוּ בְּזוּ (לְמַשָּׁל, חֲסֵד שְׂבִנְבוּרָה, גְּבוּרָה שְׂבִחֲסֵד וְכוּ'), וְתוֹהוּ הוּא עוֹלָם הַפִּירוּד

שְׂבוּ כָּל סְפִירָה וְכָל מִידָּה נִפְרֶדֶת מֵהָאֲחֻדוּת וְאֵין בּוֹ 'הַתְּכַלּוּת', וְעַל כֶּךָ

מְבֹאֵר כֹּאֵן שְׂבִנְשׁ הָאֲלֹקִית יֵשׁ רִצּוֹן אֶחָד כִּי שׁוֹרֵשׁ מְעוֹלָם הַתִּקּוֹן שֶׁהוּא

עוֹלָם הָאֲחֻדוּת, מִהֶ-שְׁאִין-כֵּן בְּנִפְשׁ הַבְּהִמִּית שֶׁשִּׁרְשָׁה מִעוֹלָם

הַתּוֹהוּ, שֶׁהֵם, הַמִּידוֹת וְהַסְפִּירוֹת בְּעוֹלָם הַתּוֹהוּ, נִקְרָאִים בְּקַבְלָה וְחִסְדוּת,

(21) סהמ"צ להצ"צ שורש מצות התפילה פ"מ (קלח, א). - נעתק ב"היום יום" יח כסלו. וראה גם ד"ה קרוב ה' שנה-זו פ"ב (תורת מנחם - התוועדויות חכ"ג ע' 24). (22) תהלים עג, כה. (23) ראה גם המשך תרס"ו ע' סה ואילך.

משכני אחריו נרוצה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 עֲנִינִי מִתְּפַרְדִּין²⁴, עֲנִינִי נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה הָרִי אֶף-עַל-פִּי שָׁגַם
 2 בָּהּ בִּנְפֶשׁ הַבְּהֵמָה יֵשׁ רָצוֹן תִּקְיָה שְׁלֹמֶעֱלָה מִהִטָּעִם, רָצוֹן
 3 עַל-שְׂכָלִי, מִכָּל-מְקוֹם אֵין זֶה הָרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה דּוֹמָה כָּלָל
 4 לְרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וּכְמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁵
 5 "בְּבוֹאָהּ דְּבִבּוֹאָהּ לִית לָהּ",
 6 כְּלוּמֹר, לְכָל בְּחִינָה וְעִינִן בִּקְדוּשָׁה יֵשׁ
 7 כִּנְגוּד עֵינִן ב'קְלִיפָה' כְּכָתוּב 'אֵת זֶה
 8 לְעוֹמֵת זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים', וְעַל כֵּךְ מוֹבָא
 9 בַּחֲסִידוֹת לְשׁוֹן חֲכָמֵינוּ ז"ל שֶׁלְקִיפוֹת
 10 יֵשׁ 'בְּבוֹאָה' – 'עַל', אֵךְ 'בְּבוֹאָה
 11 דְּבִבּוֹאָה' – עַל הַעַל, אֵין לָהֶם (דְּבָרֵי
 12 הַגִּמְרָא נִאֲמָרוּ לְעִינִן עֲדוֹת עַל אִדָּם
 13 שְׂמַת כְּדִי לְהַתִּיר אֶת אֲשֶׁתוֹ לְהִינְשֵׂא,
 14 שֶׁאֵם רָאוּ "דְּמוֹת אִדָּם" וְלֹא אִדָּם שִׁלְם,
 15 הָעֲדוֹת נִחְשָׁבֹת, וְאֵין חוֹשְׁשִׁים אוֹלֵי מָה
 16 שֶׁרָאוּ אִינוֹ אִדָּם אֵלָּא שֶׁד', כִּי הַשְׂדִּים
 17 יֵשׁ לָהֶם 'בְּבוֹאָה' (עַל) אֲבָל 'בְּבוֹאָה
 18 דְּבִבּוֹאָה' (עַל צִילוֹ) אֵין לָהֶם הָרִי שִׁישׁ
 19 בְּחִינָה בְּצַד הַקְּדוּשָׁה שֶׁאֵין כִּנְגוּד
 20 בְּחִינָה ב'לְעוֹמֵת זֶה', וְהִיא עֲצֵם
 21 הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַנִּשְׁמָה, בְּחִינַת ה'יְחִידָה'
 22 וְעַצֵּם הַנֶּפֶשׁ, וְהֵינּוּ, שְׁבִנְפֶשׁ
 23 הָאֱלֹקִית הוּא רָצוֹן אֶחָד, רָצוֹן
 24 לְדִבּוֹק ב'עֲצֻמוֹת' הָאֱלֹקוֹת, וּבִנְפֶשׁ
 25 הַבְּהֵמָה הֵם רָצוֹנוֹת רַבִּים,
 26 שְׁלֹפְעָמִים רוֹצָה דָּבָר זֶה
 27 וְלֹפְעָמִים דָּבָר זֶה, לֹפְעָמִים
 28 בָּקוּ הַחֲסֵד וְלֹפְעָמִים בָּקוּ
 29 הַגְּבוּרָה, וְכָלֹת רָצוֹנוֹתֵינוּ שֶׁל
 30 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה הֵם בְּדָבָרִים
 31 גְּשָׁמִיִּים וְחֲמָרִיִּים, שְׁפָלּוֹתָם
 32 הוּא עֲנִינִן שֶׁל פְּרוּד, וְלֹא נִיכְרָת
 33 בְּהֵם הָאֲחֵדוֹת הָאֱלֹקִית, וְלָכֵן נִקְרָא
 34 תִּקְיָה הָרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
 35 הַבְּהֵמָה בְּשֵׁם "כְּפִירִים",
 36 לְשׁוֹן רַבִּים.
 37 אֵף מִכָּל-מְקוֹם, עַל אֵף הַהִבְדֵּל
 38 הָאִמּוּר בֵּין תוֹקֵף הָרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
 39 הָאֱלֹקִית שֶׁהוּא דְּבָר אֶחָד בְּלִבּוֹ,
 40 לְתוֹקֵף הָרָצוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה
 41 שֶׁהוּא מוֹרֵכֵם מִפְּרִטִּים שׁוֹנִים וְגַם
 42 מִשְׁתַּנָּה לְדִבְרִים שׁוֹנִים וְכוֹנוּנִים שׁוֹנִים, כִּכֵּל זֹאת בֵּינּוֹן שָׁגַם הָרָצוֹן שֶׁל
 43 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה הוּא רָצוֹן תִּקְיָה וְגַם הוּא לְמַעַל מִהִשְׁכָּל כְּנָ"ל,
 לָכֵן אֶפְשָׁר יִתְכַּן שְׂמִיעָלִים הָרָצוֹן הַתִּקְיָה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה עַל
 בְּחִינַת ה'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וְעַל זֶה הִיא הַבְּקָשָׁה
 מֵאֵת ה', 'הַצִּלְתָּ... "מִכְּפִירִים יְחִידָתִי". אֲבָל אֶף-עַל-כֵּן
 אֵין זֶה הָרָצוֹן הַתִּקְיָה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה דּוֹמָה כָּלָל לְבְּחִינַת
 'יְחִידָה', שְׁלָכֵן נִקְרָא בְּשֵׁם
 "כְּפִירִים", בְּלִשׁוֹן רַבִּים,
 כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל.
 וְזֶהוּ הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל הַכְּתוּב
 "מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה",
 וְהַסֵּבֵר מִדּוּעַ הַכְּתוּב מִתְחִיל
 ב'מִשְׁכְּנִי בְּלִשׁוֹן יְחִיד וּמִמִּשְׁכֵּךְ
 ב'נְרוּצָה' בְּלִשׁוֹן רַבִּים, הֵינּוּ שְׁבִנְפֶשׁ
 הָאֱלֹקִית לְגַבִּי הָרָצוֹן שֶׁלֵּה לְדִבּוֹק
 בְּאֵלֶקוֹת, נִאָּמַר "מִשְׁכְּנִי"
 בְּלִשׁוֹן יְחִיד, לְפִי שְׁכָל
 רָצוֹנוֹתֵינוּ הֵם בְּבְחִינַת
 הָאֲחֵדוֹת כְּנָ"ל, מֵה-שְׁאִין-כֵּן
 בְּעֲבוּדָה שֶׁל סְפִירַת הָעֵמֶר
 שְׁעֲנִינָה הוּא בְּרוּר וְתִיקוֹן
 הַמִּדּוֹת וְהַנְּטִיּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
 הַבְּהֵמָה, נִאָּמַר "נְרוּצָה"
 בְּלִשׁוֹן רַבִּים, לְפִי שְׁשֵׁרֶשׁ
 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה הוּא מְעוֹלָם
 הַתְּהוֹ, שְׁבוּ הַסְפִּירוֹת וְהַמִּדּוֹת הֵן
 בְּבְחִינַת עֲנִינִי מִתְּפַרְדִּין, וּכְמוֹ
 שְׁכָתוֹב בְּעֵשׂוֹ²⁶ שֶׁשׁוֹרְשׁוֹ הוּא
 מְעוֹלָם הַתְּהוֹ וְגַם עֵינִין עוֹלָם הַתְּהוֹ
 נִרְמָז בְּתוֹרָה (בְּפֶרֶשׁת וִישְׁלַח) בְּמִסְפֹּר
 אֲדוּדוֹת מַלְכֵי אֲדוּם שֶׁמִּלְכּוֹ לְפָנֵינוּ שְׁהִי
 מַלְכִּים בְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל (כִּי בְּשׁוֹרְשׁוֹ עוֹלָם
 הַתְּהוֹ הוּא לְמַעַל מְעוֹלָם הַתִּיקוֹן)
 "נִפְשׁוֹת", בְּלִשׁוֹן רַבִּים,
 כְּכָתוּב "וַיִּקַּח עֲשׂוֹ אֶת נִשְׁוֹ וְאֵת בְּנָיו
 וְאֵת בְּנוֹתָיו וְאֵת כָּל נַפְשׁוֹת בֵּיתוֹ...".
 (ד) וְעִדִּין צָרִיף לְהִבִּין מֵה
 שְׁכָתוֹב "מִשְׁכְּנִי אַחֲרֶיךָ
 נְרוּצָה", דְּמִשְׁמַעוֹת הַפְּסוּק
 הִיא שְׁסֹדֵר הָעֲנִינִים שֶׁל "מִשְׁכְּנִי"
 תְּחִילָה וְכֵן אַחֵר 'נְרוּצָה' הוּא
 בְּדִיקָה, וְהֵינּוּ שְׁכָתוֹחַ צָרִיף
 לְהִיּוֹת בְּחִינַת "מִשְׁכְּנִי",
 עֲבֹדַת ה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, יְצִיאַת מִצְרַיִם
 נְרוּצָה", הַעֲבֹדָה שֶׁל תִּיקוֹן הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה, סְפִירַת הָעֵמֶר וְאֵז דִּקָּא

(24) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון פ"ה). תו"ח בראשית ט, א ואילך. ובכ"מ. 25) יבמות כב, א. וראה לקו"ת תצא לו, ג. לז, ג. 26) וישלח לו, ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ואיזו תועלת יהיה בנפש האלקית עצמה על-ידי ברור ותיקון
2 והעלאת הנפש הבהמית דוקא, עד כדי כך, שגם לאחר העבודה
3 של יציאת מצרים, יציאה מכל ההגבלות, מוכרחים להגיע לעבודה של ספירת
4 העומר שאי-אפשר להגיע לגלוי במתן-תורה על-ידי עבודת
5 הנפש האלקית מצד-עצמה
6 בגלוי בחינת 'יחידה', כפי-אם
7 על-ידי ברור נפש הבהמית
8 דוקא, שמשמעם זה בגלל הצורך
9 לברר ולתקן את הנפש הבהמית לא
10 נתנה תורה למלאכים, וגם
11 ואפילו לא לנשמות למעלה,
12 כפי-אם לנשמות בגופים
13 דוקא, ש"למצרים ירדתם כו'
14 ויצר-הרע יש ביניכם"²⁸,
15 כסיפור הגמרא, "בשעה שעלה משה
16 למרום [לקבל את התורה], אמרו
17 מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא:
18 ריבוננו של עולם, מה לילד אשה
19 בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא.
20 אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך
21 תשע מאות ושבעים וארבעה דורות
22 קודם שנברא העולם, אתה מבקש
23 ליתנה לבשר ודם, מה אנש כי תזכרנו
24 ובן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה
25 אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך
26 על השמים? אמר לו הקדוש-ברוך-הוא
27 למשה: חזור להן תשובה... אמר
28 לפניו: ריבוננו של עולם, תורה שאתה
29 נותן לו מה כתיב בה, אנכי ה' אלוךך
30 אשר הרצאתיך מארץ מצרים. אמר
31 להן: למצרים ירדתם? לפרעה
32 השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?...
33 מיד הודו לו להקדוש-ברוך-הוא..."
34 והינו לפי שדוקא על-ידי
35 ברור הנפש הבהמית זוכים
36 לגלוי במתן-תורה.
37 ויש לבאר מדוע באמת דווקא ברור

1 אפשר להגיע לבחינת ה"ביאני המלך חדריו", מתן תורה.
2 וצריך להבין, מדוע כדי להתקרב לאלקות כדברי אין מספיקה
3 העבודה ד"משכני", שהיא העבודה של הנפש האלקית
4 מצד-עצמה, אלא צריך האדם גם לעבודה ד"אחריו
5 נרוצה", שהנפש האלקית
6 תחלש בנפש הבהמית דוקא
7 כדי לבררה ולתקן אותה כו'. ?
8 וביחוד אינו מוכן, התמיהה
9 מדוע נחוצה גם העבודה עם הנפש
10 הבהמית, מתחזקת על-פי מה
11 שנתבאר לעיל בענין
12 "משכני" שהוא גלוי בחינת
13 ה'יחידה', הנקודה הכי עמוקה
14 והכי פנימית בנפש האלוהית, והינו,
15 שענין "משכני" הוא לא רק
16 היציאה ממצרים כפשוטו,
17 היציאה מהארץ שנקראת בתהלים
18 "אדמת בני חם"²⁷, אלא
19 הוא ענין היציאה וההתעלות
20 מעל מכל המצרים והגבולים,
21 כל הדברים שיש בהם הגבלה מסוימת,
22 אפילו הגבלה בענינים רוחניים נעלים,
23 יציאה גם אפילו מבחינת חכמה
24 דאצילות, ספירת החכמה, העליונה
25 מבין עשר הספירות כפי שהיא בעולם
26 האצילות, העולם הכי עליון מארבעת
27 העולמות הכלליים (אצילות-בריאה-
28 יצירה-עשיה)
29 שהיא גם-כן בחינת הגבלה,
30 אפילו 'חכמה דאצילות' היא הגבלה
31 מסוימת, בגלל עצם העובדה שזו
32 ספירה מסוימת ומוגדרת (וכפי שמוכר
33 בחסידות כי מאחר שבמהותה חכמה
34 היא לא חסד וחסד אינו חכמה, הרי גם
35 הספירות כפי שהן בעולם האצילות יש
36 בהן הגבלה), ויציאה מכל ההגבלות
37 ומכל המצרים היא יציאה גם מהגבלה
38 זו, היינו יציאה מוחלטת מכל ההגבלות
39 והפנימיות של הנשמה, בחינת 'יחידה' של הנפש האלוהית המאחדת
40 שדבוקה באלוהות ומאחדת כדבר אחד ממש ב'יחיד' הקדוש-ברוך-הוא
41 בעצמו, שלמעלה מכל העולמות הרוחניים ולמעלה מכל הספירות, שהוא
42 בלי גבול כלל, ונעלה מכל הגדרה והגבלה איזו שתהיה, ואם-כן אם
43 העבודה של הנפש האלוהית עצמה נעלית כל כך, איזה יתרון מעלה

81 הנפש הבהמית הוא ההכנה הראויה למתן תורה?

82 (ה) אף הענין הוא, דהנה נתבאר לעיל שהעבודה ד"אחריו
83 נרוצה" לשון רבים (לאחר העבודה של "משכני", לשון יחיד ביציאת
84 מצרים) היא עבודת ספירת העמר, וידוע שהעמר שהביאו ממנו
85 קרבן מנחה בבית המקדש ביום ט"ז בניסן, ממחרת הפסח, היתה
86 משעורים, מאכל בהמה²⁹, בשונה מחטים שהם מאכל אדם,

87 הנפש הבהמית הוא ההכנה הראויה למתן תורה?
88 (ה) אף הענין הוא, דהנה נתבאר לעיל שהעבודה ד"אחריו
89 נרוצה" לשון רבים (לאחר העבודה של "משכני", לשון יחיד ביציאת
90 מצרים) היא עבודת ספירת העמר, וידוע שהעמר שהביאו ממנו
91 קרבן מנחה בבית המקדש ביום ט"ז בניסן, ממחרת הפסח, היתה
92 משעורים, מאכל בהמה²⁹, בשונה מחטים שהם מאכל אדם,

(27) ברכת אמת ואמונה בתפילת ערבית. וראה תו"א הוספות קט, ד. (28) שבת פח, סע"ב ואילך. (29) משנה סוטה יד, סע"א. פסחים ג, סע"ב. וראה לקו"ת אמור לה, ד. לו, א ואילך. ד"ה וספרתם תר"ל. תרנ"ב. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְעָנִינוּ לְמַעַלְהָ הוּא בַּחֲנִינָה שֵׁם בִּין וְכֹאשֶׁר שֵׁם הוּא כְּתוּב בְּמִילּוֹ
2 אוֹתוֹת הֲאֵלֶּה הֵינּוּ יוֹד, הֵהָ, וֵי, וְהֵהָ הִגִּימְטֵרִיא שֶׁל הָאוֹתוֹת הֵלֵל הוּא
3 בִּין (52). בְּגִימְטְרִיא בְּהֵמָה³⁰, שֶׁהִמָּאָכַל שָׁלָה שֶׁל הַבְּהֵמָה הוּא
4 מִבְּחִינַת מַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת, שֶׁל עוֹלָם הָאֲצִילוֹת הַבְּחִינָה הָאֲחֵרָה
5 וְהַנְּמוּכָה בִּיּוֹר בַּסְפִּירַת הַמַּלְכוּת שֶׁהִיא
6 הַבְּחִינָה הָאֲחֵרָה וְהַנְּמוּכָה בִּיּוֹר
7 בְּעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת שֶׁהוּא עֲנִין זֶה
8 בְּאוֹתוֹת הַחֲמִשָּׁה הַמְּתַפְּשֻׁט
9 מִהַבּוֹרָא פְּעוּלָמוֹת בְּרִיאָה
10 יִצְרָה-עֲשֶׂה שְׁלֹשֶׁת הַעוֹלָמוֹת
11 הַכְּלָלִים שֶׁלִּמְטָה מֵעוֹלָם הָאֲצִילוֹת
12 לְהַחְיּוֹתָם, שֶׁנִּקְרָא בְּחִינָה זֶה
13 שֶׁל מַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת לְפָעֻמִּים
14 בְּשֵׁם 'עֲמִר', וְעַל זֶה נֶאֱמַר³¹
15 בְּתוֹרָה לִגְבֵי כְּמוֹת הַשְּׁעוּרִים הַנִּקְרָא
16 'עוֹמֵר' וְהַעֲמֹר עֲשִׂירִית הָאִיפָה
17 הוּא, שִׁיעוּרֵי עֲשִׂירִית מִמִּידַת נֶפֶשׁ
18 הַנִּקְרָא אִיפָה, וְלִפִּי הַמִּשְׁמְעוֹת
19 הַפְּנִימִית שֶׁל הַרְבֵּרִים "אִיפָה"
20 הוּא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת
21 (כְּדֹאֵתָא כְּמוֹבָא בְּמִאֹרֵי
22 אֹרִי³² סֵפֶר קִבְלָה הַמְּסוּדָר בְּעֵרִים
23 לִפִּי סֵדֶר אֲבִי), וְ"עֲשִׂירִית
24 הָאִיפָה" חֵלֶק אֶחָד מֵעֵשֶׂר מִסְפִּירַת
25 הַמַּלְכוּת הוּא בְּחִינַת מַלְכוּת
26 שְׁבַמְלָכוֹת, אַחַת מֵעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת
27 הַכְּלוּלֹת בְּמַלְכוּת, כְּמוֹבָר בְּקִבְלָה
28 שֶׁכָּל אַחַת מֵעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת כְּלוּלָה מִכָּל
29 הָעֵשֶׂר (מִ'חֻכְמָה שְׁבַחְמָה' עַד מַלְכוּת
30 שְׁבַמְלָכוֹת) וְנִחְשָׁב לְבְּחִינַת
31 הַדּוּמָם הַחֵלֶק בְּבִירָא (הַנְּחֻלָּקָה
32 לְדוּמָם, צוּמָה, חֵי, מְדוּבָר) שִׁישׁ בּוֹ הֵכִי
33 מֵעֵט חַיּוֹת. וְהוּא כְּמִשְׁל
34 הָאוֹתוֹת הַהִבּוֹרָא שְׁבַדְבוֹר
35 הָאֲדָם, שְׁפָאוֹתוֹת עֲצָמָן אֵין
36 שׁוֹם שֶׁכָּל וּמִדָּה, הַהִבּוֹרָא עֲצָמָן
37 לֹא מְכִילוֹת שֶׁכָּל אוֹ רֹגֶשׁ וְהֵן בְּחִינַת דּוּמָם כְּלָבֵד לְגַבִּי בִּיחַס אֶל
38 הַחַיּוֹת שֶׁנִּמְשָׁךְ בָּהֶם מִצַּד הָרֹגֶשׁ הַמִּדּוֹת וְהַשִּׁכָּל כְּלוֹמֵר,
39 הַמִּילִים שֶׁאֵדָם מְדוּבָר אֲכָן מִבִּיאוֹת לִידֵי בִיטוֹ רַעֲיוֹנוֹת אוֹ רִגְשׁוֹת שֶׁלוֹ וְכִיוּן
40 שֶׁכֶּךָ נִמְשַׁכָּת וּמִתְגַּלָּה בְּאֻמְצוּתוֹת חַיּוֹת, אֲבָל הָאוֹתוֹת עֲצָמָן הֵן חֲסֻרוֹת חַיּוֹת.
41 וְעַל-דִּרְךָ-זֶה הִיא הַמְּשַׁכָּת הַחַיּוֹת לְנִבְרָאִים הַרוּחָנִים וְקַל-חוּמוֹר
42 הַגִּשְׁמִיִּים שְׁבַעֲלֹמוֹת בְּרִיאָה-יִצְרָה-עֲשִׂה מִבְּחִינַת מַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת,
- שֶׁהַחַיּוֹת הִיא בְּהַגְבָּלָה גְּדוּלָה, מוֹגְבֵּלָה וּמְצוּמָצֵמָה בִּיּוֹר כְּמוֹ
בְּחִינַת דּוּמָם שִׁישׁ בּוֹ חַיּוֹת מוּעֻטָּה מֵאֵד.
וְזֶהוּ עֲנִין "עֲמֹר שְׁעוּרִים", דְּ"שְׁעוּרָה" הוּא אוֹתוֹת 'שְׁעוֹר
הֲ³³, הָאוֹת ה' הָאֲחֵרָה שֶׁל שֵׁם הוּא הִיא סְפִירַת הַמַּלְכוּת
(כְּמוֹבָר בְּקִבְלָה וְחִסְדוֹת שֶׁאֲרַבְעָה
הָאוֹתוֹת שֶׁל הוּא רִמּוֹת לְעֵשֶׂר
הַסְפִּירוֹת, י – חֻכְמָה, ה' רִאשׁוֹנָה –
בִּינָה, ו' – הַמִּידוֹת, ה' אַחֲרֹנָה –
מַלְכוּת) שְׁמִמְנָה מִסְפִּירַת הַמַּלְכוּת
שְׁבַעֲלֹמִים הָאֲצִילוֹת נִמְשָׁכָה הַחַיּוֹת
לְנִבְרָאִים דְּבְרִיאָה-יִצְרָה
עֲשִׂה, וְחַיּוֹת זֶה מִסְפִּירַת הַמַּלְכוּת
נִמְשָׁכָה לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבְּרָאִים
בְּבְחִינַת מִדָּה וְהַגְבָּלָה
וְשְׁעוֹר, בְּמִידָה מְצוּמָצֵמָה שְׁעוֹר
'שְׁעוֹר' כְּלוֹמֵר מִשְׁכַּת הַמַּלְכוּת
בְּמִידָה מוּעֻטָּה וּמוֹגְבֵּלָה.
אֲמָנָם, כָּל זֶה כָּל הָאֲמוֹר עַל כֵּךְ
שֶׁהַחַיּוֹת הָאֲלוּקִית הַיּוֹרֶדֶת וְנִמְשַׁכָּת
לְעוֹלָמוֹת וְלִנְבְּרָאִים הִיא חַיּוֹת מוּעֻטָּה
וּמְצוּמָצֵמָה הוּא אֶפֶן הַמְּשַׁכָּת
הַחַיּוֹת לְנִבְרָאִים, מִבְּחִינַת
מַלְכוּת שְׁבַמְלָכוֹת בְּדֶרֶךְ
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה חַיּוֹת הַנִּמְשַׁכָּת
מִלְמַעְלָה, מִצַּד הָאֲלוּקוֹת, אֶל הַנְּבְרָאִים
לְמַטָּה. אֲכָל עַל-יְדֵי עֲבוֹדַת
הַנְּבְרָאִים מִלְמַטָּה מִצַּד הַנְּבְרָאִים,
לְהַתְּעִלּוֹת וּלְהַתְּקַרֵּב לְמַעְלָה, אֶל
הָאֲלוּקוֹת הַגָּדוֹל עַל זֶה הַחַיּוֹת
הָאֲלוּקִית הַנִּמְשַׁכָּת עַל יְדֵי הַתְּקַרְבוֹת
וְהַתְּעִלּוֹת הַנְּבְרָאִים מִלְמַטָּה לְמַעְלָה
נֶאֱמַר³⁴ וְהַחַיּוֹת הַמִּלָּאִים
הַנִּקְרָאִים 'חַיּוֹת הַקְּדוֹשׁ' נוֹשָׁאוֹת
מִרְמּוֹמוֹת אֶת הַכְּסָא, כְּסֵא הַכְּבוֹד
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, נוֹשָׁאוֹת
וּמִנְשָׁאוֹת, כְּלוֹמֵר, גַּם נוֹשָׁאוֹת
וּמִרְמּוֹמוֹת אֶת מַה שְׁמַעֲלִיָּהוּ, כְּכִיכּוֹל, וְעַל יְדֵי זֶה גַּם הֵן עֲצָמָן מִנְשָׁאוֹת
וּמִתְעִלּוֹת וּמִתְרַמְּמוֹת שְׁעַל-יְדֵי עֲבוֹדַת הַמַּלְאָכִים הַנִּקְרָאִים 'חַיּוֹת
הַקְּדוֹשׁ' עוֹלָה הַחַיּוֹת שְׁבַחָה מִסְפִּירַת הַמַּלְכוּת וּמִצַּד עֲצָמָה, כְּפִי שֶׁהִיא
יּוֹרֶדֶת מִלְמַעְלָה לְמַטָּה, הִיא חַיּוֹת מוֹגְבֵּלָה, הִיא עַל יְדֵי עֲבוֹדַת הַמִּלָּאִים הִיא
עוֹלָה לְמַעְלָה, וְנִעְשָׂה חַיּוֹת זֶה מִאֲכָל וּמִזֶּן לְבְּחִינַת 'בְּהֵמָה'
הַעֲלִיּוֹנָה, וְעַד שְׁעוֹלָה לְשִׁרְשׁוֹ בְּבְחִינַת 'בְּהֵמָה'

(30) ל"ת להאריז"ל תהלים ס"ו. טעמי המצות להרח"ו ר"פ שמיני. (31) בשלח טז, לו. (32) מערכת א אות עא. (33) זח"ג קפח, ב. וראה לקו"ת שם. במדבר י, ב. יא, ב. (34) ע"פ פיוט "וחיות" בקדושת כתר דר"ה. בחיי תרומה כה, י. וראה תו"א יתרו עא, סע"א ואילך. עב, ד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 אמנם בסדר המדרגות של 'סדר השתלשלות' השכל הוא מעל המידות (וכך
46 הוא גם בנפש האדם) אבל בשורש ובמקור העליון של הדברים, שורש
47 המידות יותר נעלה משורש המוחין, וכפי שממשיך ומבאר.

48 ויובן זה על-פי החילוק ההבדל בין התקשרות הקשר הפנימי
49 הקיים בין רב ותלמיד
50 להתקשרות אב ובן. שרבו
51 ותלמיד, הנה אף שהתלמיד
52 מקשר לרב, ואכן יש ביניהם
53 קשר קרוב ועמוק, מפל-מקום
54 התקשרותו של הרב לתלמיד
55 היא בהגבלה במידה מוגבלת
56 ובתחלקות, מתחלקת לחלקים
57 ולא תופסת ומקיפה לגמרי את כל
58 המהות והינו, דעם היות
59 שמצד עצם ענין
60 ההתקשרות, מעצם טיבה

61 ומהותה של ההתקשרות (ולענינו –
62 של התלמיד לרב), היתה צריכה
63 להיות ההתקשרות באופן של
64 בלי גבול, ולא במידה מוגבלת
65 ולא בהתחלקות אלא בתכלית
66 השלמות, מפל-מקום, פיון
67 שטעם הסיבה והגורם של
68 ההתקשרות של התלמיד לרבו
69 הוא מצד ההשפעה השכלית
70 הרוחנית שהשפיע לו הרב,
71 וכיוון שלתקשרות יש גורם מוגבל
72 שהרי ההשפעה מוגבלת, לכן באה
73 ההתקשרות בהתחלקות ולא
74 בצורה מושלמת ובהגבלה כפי
75 אפן ההשפעה, אם ההשפעה
76 מועטת, ההתקשרות מועטת. ואם
77 ההשפעה מרובה ההתקשרות גדולה
78 יותר וחזקה יותר. מה שאין-כן
79 באב ובן, ההתקשרות היא
80 בתקף גדול ואין לה גבול,
81 להיותה מצד עצם האב כו'
82 כי היא נובעת מעצם המהות של
83 האב ולא תלויה במידה של נתינה

84 והשפעה כזו או אחרת.

85 ועל-פי-זה יובן גם במדותיהם הרגשות של האבה ויראה וכד' של
86 המלאכים שהן בתקף גדול, מעל ומעבר למה שהשכל מחייב,
87 שמזה מוכח ששרש המדות בכלל אינו מהשכל אלא ממקור
88 נעלה יותר. והינו, שגם במדות שבאות מצד השכל, ולכאורה

1 'בהמה' למעלה ברוחניות, בבחינת 'בהמה רבה' שלמעלה
2 מאצילות, היינו מעל 'סדר השתלשלות' של העולמות והנבראים עד
3 בחינת 'בהמה' ד'אדם קדמון', כמבאר בקבלה וחסידות שלכל
4 בחינה ב'סדר השתלשלות' קדם רצון להתהוות בחינה זו (בחינת 'כתר').

5 ובראשית כל ההשתלשלות יש רצון
6 כללי ('כתר' כללי), הנקרא 'אדם
7 קדמון' שהוא הרצון לכל הרצונות וכל
8 הבחינות כלולות בו בהשוואה אחת
9 ולמעלה יותר, ועבודת המלאכים
10 מלמעלה למטה מרוממת את החיות
11 אפילו למעלה יותר מ'אדם קדמון'
12 ועל-ידי-זה הן 'נושאות
13 ומרוממות את הפסא והאדם
14 שעל הפסא' לבחינת 'כי לא
15 אדם הוא', למעלה גם מבחינת
16 'אדם קדמון'.

17 ובאור הענין, דהנה עבודת ה'
18 של המלאכים היא פענון
19 המדות, ענין הרגש, מלאך
20 מיכאל עובר את ה' באהבה
21 ברגש של אהבת ה' וגבריאל
22 ביראה³⁵, ברגש של יראת ה',
23 ומדותיהם של המלאכים הם
24 בתקף וחוזק גדול שלא כפי
25 אפן ההשגה כלל, הרבה מעבר
26 למה שמתחייב ומתבקש מההשגה
27 שלהם באלוקות ולכן נקראים
28 המלאכים בשם "חיות
29 ובהמות"³⁶, כמו שכתוב במעשה
30 המרכבה העליונה שהמלאכים נקראים
31 'פני אריה' ו'פני שור' דלכאורה,
32 הרי הם המלאכים העליונים בעלי
33 השגה גדולה באלוקות, ולמה
34 נקראים בשם "חיות
35 ובהמות" ?

36 אף הענין הוא, לפי ששקר
37 ענינם אינו ההשגה ענין השכל
38 והמוחין כ"אם אלא ענין
39 המדות, ענין הרגש והמדות

40 שלהם המה בתקף גדול שלא כפי אפן ההשגה כלל ולכן
41 נקראו 'חיות' ו'בהמות' כי גם אצל החיות והבהמות העיקר הוא הרגש
42 והמידות וזוהו הוא התוקף שלהם. ומזה שהתקשרות המדות שלהם
43 של המלאכים, באלוקות היא בתקף גדול שלא כפי ההשגה,
44 כאמור לעיל, מוכן, ששרש המדות הוא למעלה מהשכל כלומר,

משכני אחריו נרוצה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הרי השכל 'מוליד' את המידות הללו, הרי זה באפן שרק התעוררות
2 והתגלות המדות כרגש גלוי באה מצד ההשגה, השכלית, אבל
3 שרש המדות הוא למעלה מהשכל, ולמעלה גם אפילו
4 משרש השכל.
- 5 וכמו שהוא בשרשם של השכל
6 והמידות למעלה, כפי שעניינים
7 אלה הם באלוקות, שהשרש
8 ד'זעיר-אנפין' עניין המידות
9 הנקראות 'פנים זעירות' (כי ביחס לאור
10 המאיר במוחין, ובוודאי לגבי האור
11 שלמעלה מעשר הספירות, האור
12 המאיר במידות הוא אור מועט ו'קטן')
13 הוא למעלה מהשרש
14 ד'אבא-ואמא', חכמה ובינה
15 (הנקראות בקבלה 'אב' ו'אם' כמשל
16 לכך שאופן 'הולדת' המידות מהשכל
17 דומה לאופן הולדת הוולד מאב ואם)
18 כמאמר³⁷ הוזהר "אבא-ואמא
19 חכמה ובינה, במזל אהבה, וזעיר-אנפין
20 נכללים בבחינת 'מול' וזעיר-אנפין
21 פנים זעירות, המידות בעתיקא
22 בבחינת 'עתיק יומין' אחד
23 ו'תליא' אחוז (תפוס) ותלוי, ותוכן
24 הדברים לענייננו, לגבי המבואר כאן
25 ששורש המידות הוא למעלה משורש
26 המוחין, הוא שהיחס של המוחין לגבי
27 מקורם באין-סוף, הוא באופן שהם
28 מרוחקים ממנו, כך שאינו "מתלבש"
29 בתוכם ובפנימיותם, אלא הוא בבחינת
30 "מזל" לגביהם, היינו שהארה ממנו
31 "מטפסת" ו"נולדת" למקום נמוך
32 ושונה לגמרי והיא בחינה חיצונית
33 שענינה "לטפס" ו"לנולד" ולהשפיע
34 החוצה, ואילו המידות קשורות
35 במדרגת "עתיק יומין", הוא האור
36 הנעתק ומוכרל לגמרי מן העולמות,
37 ואם כן שורש המידות הוא בבחינה
38 מופשטת ומרוממת של האין-סוף,
- 39 ולכן בגלל שהמידות הן משורש גבוה ביותר, מדותיהם של
40 המלאכים הן בתקף גדול, שלא כפי השכל.
- 41 ויובן זה האמור לעיל אודות מעלת המידות על השכל, גם-כן על-פי
42 מה שאנו רואים במושג המדות האדם למטה, שגם המדות
43 שנתעורר בהם האדם על-ידי השגת השכל, גם אז המדות הן
44 בתקף גדול, וגם אפילו באשר ישנתה השכל שגם להתעוררות
- המידות, מפל-מקום ישארו המדות בתקפן ומכאן הוכחה שאכן
למידות יש חזק ותוקף שלא קיים בשכל, כפי שממשיך ומבאר, ולכאורה,
בין שהתעוררות המדות המסוימות הללו באה מצד השכל,
אף אפשר איך ייתכן שהמדות ישארו בתקפן ולא ייחלשו גם
כשנשתנה השכל המחייב את
המידות, למשל שהאדם הגיע למסקנה
שכלית שדבר מסוים טוב לו ולכן הוא
אוהב אותו ומעוניין בו ואחר כך
הוסבר לו שבצעם אין זה טוב לו, איך
ייתכן שהרגש החיובי כלפי הדבר לא
ישתנה?
- אף הענין הוא, לפי שבאמת
שרש המדות הוא למעלה
מהשכל, והמידות נובעות ממקום
עמוק ופנימי יותר בנפש האדם מאשר
השכל, ורק שנתעוררו ובאו לידי
ביטוי וגילוי על-ידי השכל,
ולכן כל זמן שהמדות הן
בדקות ברגש עדין ולא חזק ותקיף
והן 'פלים' לשכל, היינו שהשכל
משפיע על המידות ונקלט במידות
המכילות אותו אזי מאיר בהן
השכל ופועל שנוי בהם,
שיהיו המדות כפי אפן
השכל ובהתאמה אליו והרגש הוא
בהתאם למסקנות אותן השכל מחייב.
אבל באשר המדות מתרחקות
מהשכל, ובאות ויורדות להיות
נרגשות בחמר הלב ונעשות
מדות ממש, רגשות חזקים
ותקיפים, אזי המידות אינן פלים
ראיים ומתאימים לאור השכל,
ואז אין השכל יכול לפעל
בהן ומובן שגם אינו יכול להחליש
אותן, ולכן דוקא אז כשהמידות
יורדו הרכה ונעשו רגש גלוי בלב הן
בתקף גדול כפי אפן שרשן
במקום גבוה בנפש, הנעלה משורש
השכל, והינו, שעל-ידיה שנתרחקו המידות מהשכל, אין
בהן ההגבלה שמצד השכל, ואז מאיר בהן שרשן
שלמעלה מהשכל וכחוצאה מזה הרגש לא מוגבל לפי מה שהשכל
מחייב אלא הוא חזק ותקיף הרבה יותר מזה.
- וכן מהמבואר לעיל על הדברים כפי שהם באדם יובן בענין מדות
המלאכים, שהן בתקף גדול מצד שרשם שלמעלה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 המדות של הנפש הבהמית, שהיא עבודת ספירת העמר,
46 כידוע שבכל יום מ"ט ימי ספירת העומר מתקנים פרט אחד משבע המידות
47 שכל אחת מהן כלולה משבע (מ'חסד שבחסד' עד 'מלכות שבמלכות') ובסך
48 הכל מ"ט שהמדות של הנפש הבהמית הן בתקף גדול, לפי

49 ששרשה של הנפש הבהמית הוא

50 מעולם התהו, וכיון שהמדות

51 הן בהגשמה, כמבואר לעיל

52 שכאשר המידות מתרחקות מהשכל

53 והן רגש חזק בלב החומרי הן

54 בהגשמה שאינן פלים לאור

55 המוחין, שהוא אור מעורר לגבי

56 חומריות המידות, לכן מאיר בהן

57 במידות תקיפות אלו שרשן,

58 שלמעלה מהשכל, ומצד זה הן

59 בתקף גדול.

60 אומנם, אי-אפשר לברר ולחקן

61 ולזכך את המדות של הנפש

62 הבהמית על-ידי גלוי אור

63 המוחין, כי גם אם אור המוחין יאיר

64 על המידות לא תהיה לכך השפעה,

65 שהרי המדות של הנפש

66 הבהמית נתרחקו מהשכל

67 ואינן פלים לשכל (פנ"ל),

68 ולכן השכל לא יפעל ולא

69 ישפיע בהם מאומה (מיט שכל

70 קען מען אים ניט דערנעמען

71 באמצעות השכל לא ניתן 'לתפוס'

72 אותו, את הרגש התקיף שבלב),

73 והברור שלהם הוא על-ידי

74 גלוי 'אהבה רבה' של הנשמה

75 לאלוקות שלמעלה מטעם

76 ודעת, אהבת ה' על-שכלית, שזהו

77 מה שגאמר³⁹ בתורה לגבי אופן

78 הקרבת קרבן המנחה מעומר השעורים

79 והניף את העמר, דקאי

80 והכוונה היא על אהרן כהן גדול

81 שהוא יניף את הקרבן, כי אהבת

82 אהרן 'כהנא רבא' כהן גדול

83 היא בלי גבול, וכידוע⁴⁰

84 בתורת החסידות במעלת אהבת

85 אהרן על אהבת אברהם,

86 אהבת אברהם היא בחינת

87 'אהבת עולם', אהבה שמתעוררת כתוצאה מהתבוננות בענייני אלוקות

88 כפי שהם יורדים ומתגלים בעולם, היינו כתוצאה מהשגה באלוקות כפי

1 מהשכל, ולכן הן המלאכים הנקראים 'חיות' נושאות את
2 הפסא ובחינת "אדם שעל הפסא" לבחינת "לא אדם"
3 וכאמור לעיל שעבודת המלאכים בדרך מלמטה למעלה גורמת עליו רב שלא
4 קיים בהמשכה מלמעלה למטה.

5 והינו, שיש בהן במידות כפי שהן

6 בבריאה-יצירה-עשיה ומשם המלאכים

7 מעלים אותן למדרגות נעלות ביותר,

8 יתרון מעלה גם אפילו על

9 המדות דאצילות, על אף שבסדר

10 המדרגות עולם האצילות הוא למעלה

11 מעולמות בריאה-יצירה-עשיה, והיתרון

12 הוא שהמדות דאצילות הן

13 בהגבלה, לפי שהן בדרות,

14 דווקא משום שהן מעוררות ולא

15 תקיפות ולכן הן בהגבלה ולא

16 בתוקף רב מצד הארת חכמה-

17 ובינה שמאירה בהן ונקלטת

18 בהן בפנימיות ומשפיעה עליהן לא

19 להיות בתוקף רב אלא מוגבלות כפי

20 המידה שהשכל מחייב, מה-שאין-

21 בן במדות דבריאה-יצירה-

22 עשיה שהן בהגשמה, בדומה

23 לאמור לעיל במשל מהאדם שכאשר

24 המידות שלו יורדות להיות ברגש גלוי

25 בלב הן חומריות והן רחוקות מהשפעת

26 השכל, ואינן פלים לאור

27 המוחין, ומצד זה הן בבחינת

28 בלי-גבול, לפי שמאיר בהן

29 שרשן שלמעלה מהשכל ואילו

30 השכל לא מגביל אותן, וזהו

31 ש"החיות נושאות את

32 הפסא", היינו שעבודת המלאכים

33 מגביהה ומרוממת את החיות האלויות

34 שבמידות שבעולמות בריאה-יצירה-

35 עשיה שהן נושאות ומגביהות

36 ומרוממות את פללות

37 ההשתלשלות של הדרגות השונות

38 בירידת האור האלוני מדרגה לדרגה

39 לבחינת "לא אדם" שלמעלה

40 מהשתלשלות, כמבואר לעיל.

41 וכשם שהוא בעבודת

42 המלאכים, הפועלת עליו בחיות

43 האלויות במידות של עולמות בריאה-יצירה-עשיה, כמבואר לעיל באריכות,

44 כפי שהוא גם-כן (ועוד יתברר³⁸) בעבודת ברור ותיקון וזיווך

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ששייכת לענייני העולם וכיוון שכן האהבה מוגבלת בהתאם למידת ההשגה
2 וְאַהֲבַת אֲהָרֵן הִיא בְּחִינַת 'אַהֲבָה רַבָּה', שהיא אהבת ה' ללא
3 גבול וְדוֹקָא עַל-יְדֵי גִלּוּי 'אַהֲבָה רַבָּה' שְׁלֹמֶעֱלָה מִטַּעַם
4 וְדַעַת, שלא 'נולדה' כתוצאה מהתבוננות שכלית, יְכוּלִים לַפְעֵל בְּרוּר
5 הַמִּדּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית,
6 כמבואר לעיל שמפני התוקף של
7 המידות אין השכל משפיע על הרגש
8 לתקנו ולעדן אותו וְעַל-יְדֵי בְּרוּר
9 הַמִּדּוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית,
10 נַעֲשִׂית עֲלֶיהָ הַתַּעֲלוּת מִלִּמְטָה
11 למעלה גַם בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, לְפִי
12 שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מַגִּיעִים רְנוּגָעִים
13 בִּשְׂרֹשׁ שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
14 בַּעֲוֹלָם הַתְּהוּ שְׁלֹמֶעֱלָה
15 מַעֲוֹלָם הַתִּקּוּן וְלֹא הַעֲבוּדָה
16 וְהַתַּעֲסָקוֹת לַתֵּקֵן אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית,
17 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצַּד עֲצֻמָּה לֹא 'מַגְעֵת'
18 לְדִרְגוֹת נְעוּלֹת אֵל, כִּי שֹׁרֵשׁ הַנֶּפֶשׁ
19 הָאֱלֹקִית הוּא מַעֲוֹלָם הַתִּקּוּן שִׁלְמִטָּה
20 מַעֲוֹלָם הַתְּהוּ.
21 (ו) אֲמָנָם עֲדִין גַם לֵאחֹר שְׁהוֹסִכֵר
22 כִּיצַד עַל יְדֵי בִיּוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
23 יִכּוּלָה לְהִיּוֹת הַתַּעֲלוּת גְּדוּלָּה, צָרִיךְ
24 לְהִבִּינְו, מִפְּנֵי מַה צָרִיךְ בְּרוּר
25 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית דּוֹקָא,
26 דְּלִכְאוּרָה, אִם מִצַּד מַעֲלָת
27 תִּקְּףָה הַמִּדּוֹת שְׁאִינָן מִדּוּדוֹת
28 בְּהַגְבֵּלַת הַשִּׁכְלָה, וְכַאֲשֶׁר מַעֲלִים
29 וּמַבְרִירִים מִידוֹת תִּקְפּוֹת אֵלּוּ יֵשׁ בִּכֵּךְ
30 עֵלְיוֹ מִיּוֹחַד הָרִי גַם בְּנֶפֶשׁ
31 הָאֱלֹקִית יֵשׁ בְּחִינַת ה'יְחִידָה',
32 שֶׁהוּא הֶרְצוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה
33 מִהַטַּעַם, כִּנ"ל, וְאִם כֵּן גַם בְּנֶפֶשׁ
34 הָאֱלֹקִית עֲצֻמָּה יֵשׁ עֲנִיין שֶׁל תּוֹקֵף
35 עַל-שְׁכֵלִי וּבְחִינַת ה'יְחִידָה' יִשְׁנָה
36 בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, לֹא יוֹצֵא
37 מִן הַכֹּל וְלֹא רַק בִּיחִידֵי סְגוּלָּה, שְׁגָם
38 מִי שִׁישׁ לוֹ נֶפֶשׁ מִדְּרָגָה
39 נְמוּכָה, בְּחִינַת נֶפֶשׁ דְּנֶפֶשׁ
40 בְּלִבְדּוֹ, לְנִשְׁמָה יֵשׁ חֲמִישָׁה שְׁמוֹת,
41 שֶׁהֵם חֲמֵשׁ דְּרָגוֹת, וְסוּדָן מִלִּמְטָה
42 לְמַעֲלָה הוּא נֶפֶשׁ, רוּחַ, נִשְׁמָה, חַיָּה,
43 יְחִידָה, וְכֹל אַחַת כְּלוּלָה מִכֹּל הַשָּׂאֵר כֵּךְ
44 שֶׁהִדְרָגָה הַנְּמוּכָה בִּיּוֹתֵר הִיא דְּרָגַת
45 'נֶפֶשׁ דְּנֶפֶשׁ' (וְהַגְבוּהָ בִּיּוֹתֵר הִיא
46 'יְחִידָה יְחִידָה')
- בְּחִינַת 'יְחִידָה', וּבְחִינַת 'יְחִידָה' מְאִירָה בְּנֶפֶשׁוֹ לֹא רַק בַּחֲלָק
ה'יְחִידָה' שֶׁבָּהּ אֵלּוּ גַם בְּפָרְטֵי הַמִּדְּרָגוֹת נֶפֶשׁ-רוּחַ-נֶפֶשׁ-חַיָּה
שְׁלֹמֶעֱלָה מִמְּנָה הַנְּמוּכוֹת מִבְּחִינַת 'יְחִידָה' עֲצֻמָּה. וְאִם כֵּן, לְאַחֲרֵי
הַעֲבוּדָה ד'מִשְׁכְּנִי" שֶׁהוּא עֲנִיין גִּלּוּי בְּחִינַת 'יְחִידָה' שֶׁל
הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, לְמַה צָרִיךְ
לְעֲבוּדַת "אַחֲרִיךְ נְרוּצָה"
שֶׁהוּא בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
דּוֹקָא?
אֲףֹ הָעֲנִיין הוּא, דְּכִינן שְׁהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית הִיא
שְׁהַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית הִיא בְּחִינַת
"אֲדָם", לְכֵן גַם הֶרְצוֹן שְׁאִין
בּוֹ טַעַם, וְלִכְאוּרָה הוּא אֲכַן רִצּוֹן
שִׁלְמִטָּה מִהַשִּׁכְלָה, לֹאמִיתוֹ שֶׁל דְּבַר,
בְּפִנְיִמִיּוֹת, יֵשׁ בּוֹ טַעַם אֵלּוּ הוּא
כְּמוֹס, מִכּוּסָה וְנִעְלָם, וְהִנֵּנוּ לְפִי
שְׁכָל עֲנִינֵי הָאֲדָם כִּיּוֹן שֶׁהַשִּׁכְלָה
הוּא עֲצֻמָּה מִהוּתוֹ, הֵם מִצַּד הַטַּעַם
דּוֹקָא. וְרָאִיָּה עַל זֶה, שְׁהָרִי
אֲנוּ רוֹאִים לְפָעֲמִים גַם בְּרִצּוֹן
שְׁאִין בּוֹ טַעַם, וְלִכְאוּרָה הוּא אֲכַן
עַל-שְׁכֵלִי וְלִמְעַלָּה מִהַשִּׁכְלָה, בְּכֹל זֹאת
רוֹאִים שֶׁעַם הִיּוֹתוֹ רִצּוֹן תִּקְיָה
שְׁגָם כְּשִׁמְשִׁתָּהּ הַטַּעַם נִשְׁאָר
הֶרְצוֹן בְּתִקְפוֹ, כְּמִבּוּאֵר לְעִיל
בְּאֵרִיכוֹת, מִכָּל-מְקוֹם יִכּוּל
לְהִיּוֹת שְׁבִמְשִׁךְ הַזְמָן, מִצַּד
הַטַּעַם יִהְיֶה חֲלִישוֹת בְּרִצּוֹן,
עַד שִׁישְׁתָּהּ וְיִתְבַּטֵּל לְגִמְרֵי
כְּלוּמָר, רִצּוֹן שֶׁעָשִׂיו הוּא עַל-שְׁכֵלִי
יִכּוּל לְהִיּוֹת מֵאוּחַר יוֹתֵר רִצּוֹן שֶׁכֵּן
מוֹשְׁפַע מִהַשִּׁכְלָה וְאֵף שְׁכַת שִׁנּוּי
בְּטַעַם הַשִּׁכְלָה לֹא מִחֲלִישׁ אֶת תִּקְפוֹ,
יִתְכַּן שֶׁבִּמְשִׁךְ הַזְמָן הַדְּבַר כֵּן יַפְעֵל בּוֹ
חֲלִישוֹת. וְלִכְאוּרָה, מֵאַחֵר
שֶׁהוּא בְּמַהוּתוֹ רִצּוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה
מִטַּעַם, שְׁלֹכֵן הִיָּה בְּתִחְלָה
בְּתִקְפָּה גְּדוּלָּה שְׁלֹא עַל-פִּי טַעַם
כָּלָל, מַעַל וּמַעֲבֵר לְתוֹקֵף שֶׁל רִצּוֹן
שֶׁמְבוֹסֵס עַל נִימוּקִים הַגִּיּוּנִים, אִם-
כֵּן לְמַה אַחֲרֵי-כֵן נַעֲשֶׂה גַם
בּוֹ הַגְבֵּלַת הַטַּעַם וְהַטַּעַם מְסוּגֵל
לְחֲחִלֵּשׁ אוֹתוֹ?
וּבְהִכָּרַת לִזְמַר, שְׁגָם הֶרְצוֹן
שְׁאִין בּוֹ טַעַם, שְׁאִינוּ מִיּוֹסֵד
וּמְבוֹסֵס עַל נִימוּקֵי הַגִּיּוּנִי, הִנֵּה
בְּאֵמַת יֵשׁ בּוֹ גַם-כֵּן טַעַם, כִּי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בְּאֶדָם כָּל הָעֲנִינִים הוּא מִצֵּד הַטֶּעַם, אֲלֵא שֶׁהוּא טֶעַם
- 2 כְּמוֹס וְנִעְלָם שְׁלֹמֶעֱלָה מִטֶּעַם שְׁכָלִי כְּלוּמֹר, הַטֶּעַם קִיִּים אֵלֹא
- 3 שְׁהוּא לֹא בֹא לְגִילּוֹי בְּהִיגִיוֹן מְלוּבֵשׁ בִּשְׂכָל. וְלָכֵן, בְּתַחֲלַת בִּשְׂכָל הָרֹאשׁוֹן
- 4 שֶׁל הַתְּגָלוֹת הָרִצּוֹן, שְׁנִתְגַּלָּה רַק הָרִצּוֹן וְלֹא הַטֶּעַם, וְאִילוּ
- 5 הַטֶּעַם לֹא הִתְגַּלָּה, כִּיּוֹן שְׁהוּא טֶעַם
- 6 כְּמוֹס וְנִעְלָם שֶׁלֹא יָכוֹל לְהַתְגַּלוֹת
- 7 בְּצוּרָה מוּבִנֶת בִּשְׂכָל, הִנֵּה הָרִצּוֹן
- 8 בְּתֹקֶף גָּדוֹל. אֲבָל בְּמִשְׁךְ
- 9 הַדְּמִיָּה, בִּשְׂכָל הַבֹּא, הַמֵּאוּחָר יוֹתֵר שֶׁל
- 10 הַתְּגָלוֹת וְהַתְּפַחְחוֹת הָרִצּוֹן, נִתְגַּלָּה
- 11 גַּם הַטֶּעַם הַכְּמוֹס שָׁבוּ,
- 12 וְנִעְשָׂה מְמֻנָּה מִמֶּנּוּ מִהַעֲנִיִּין שֶׁהִיא
- 13 מְכוסֶּה וְנִעְלָם, לֹאֲחֵר שֶׁהַעֲלֵם הוֹסֵר
- 14 וְהוּא כֵן הִתְגַּלָּה, נִעְשָׂה טֶעַם שְׁכָלִי,
- 15 וְעַל־יְדֵי־זֶה נִעְשָׂה הָרִצּוֹן
- 16 מְרַכֵּב בְּטֶעַם הַשְׁכָּלִי, בִּשְׁוֹנָה
- 17 מִרִצּוֹן 'פִּשּׁוּט' רִנָּה' מִתְעַרְבֶּת שֶׁל
- 18 שְׂכָל, רִצּוֹן זֶה נִעְשָׂה מוֹרַכֵּב גַּם מִשְׂכָּל,
- 19 וְלָכֵן נִשְׁתַּנָּה הָרִצּוֹן וְחָלוּ בּוֹ
- 20 שִׁנּוּיִים מִצֵּד שִׁנּוּי הַטֶּעַם⁴¹.
- 21 וְנִמְצָא מוּבָן, לֹאֲחֵר שֶׁהוֹכַח כִּי
- 22 לֹאֲמַתּוֹ שֶׁל דְּבַר גַּם רִצּוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה מִן
- 23 הַטֶּעַם הוּא בִּעֲצֵם רִצּוֹן שֶׁמְבוֹסֵס עַל
- 24 טֶעַם (אֵלֹא שִׁישׁ הַבּוֹדֵל בֵּין טֶעַם גָּלוּי
- 25 לִטֶּעַם כְּמוֹס) שֶׁגַּם הָרִצּוֹן
- 26 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַטֶּעַם, יֵשׁ בּוֹ
- 27 טֶעַם כְּמוֹס, לְפִי שְׁכָל עֲנִינִי
- 28 הָאָדָם הֵם מִצֵּד הַטֶּעַם דְּוָקָא,
- 29 וְהֵינּוּ שֶׁגַּם בְּחִינַת "לֹא אָדָם"
- 30 שְׁבָאָדָם, כִּי 'אָדָם' הוּא מִלְשׁוֹן
- 31 'אֲדָמָה לְעִלּוּי' וְהָאָדָם נִבְרָא 'בְּצִלְמֵנוּ
- 32 כְּדֹמֻתֵנוּ' בְּדוּגְמָה שֶׁל מַעֲלָה, וְכֵשֶׁם
- 33 שְׁלֹמֶעֱלָה יֵשׁ בְּחִינַת 'אָדָם' וְבְחִינַת 'לֹא
- 34 אָדָם', כִּךְ גַּם לְמַטָּה, וְעַל כֵּךְ מְבוֹאֵר
- 35 כֹּאֵן שֶׁאִפִּילוּ בְּחִינַת 'לֹא אָדָם' הוּא
- 36 גַּם־כֵּן מִצֵּד הַטֶּעַם דְּוָקָא,
- 37 וְלָכֵן הָרִי זֶה סוּף סוּף בְּהִתְגַּלָּה
- 38 וְלִסְכּוּמֹס, גַּם עֲנִינֵי הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
- 39 שְׁלֹמֶעֱלָה מִהַשְׂכָּל וְהַטֶּעַם, הֵם
- 40 מוּגַבְלִים.
- 41 מִה־שְּׂאִי־כֵן בְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית,
- 42 שְׁנִקְרָאת בְּשֵׁם 'בְּהֵמָה',
- 43 וְכִשְׁמָהּ כֵּן הִיא, הֵינּוּ שְׂאִין זֶה רַק כִּינּוּי גְרִידָא אֵלֹא שֶׁם שִׁמְכֻטָא אֵת

- 44 הַמַּהוּת, הִנֵּה הָרִצּוֹן שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית הוּא כְּלִי טֶעַם לְגִמְרִי
- 45 וְאִינוּ מְגַבֵּל כָּלִל, וְלָכֵן בְּכָדִי לְהַתְעַלּוֹת בְּעִלְיָהּ לֹלֵא גְבוּל כָּלִל,
- 46 לְהַגִּיעַ לְעֶצְמוֹתָיו יִתְבַּרֵּךְ שֶׁהוּא לְמַעַל מִהַגְבָּלָה לְגִמְרִי,
- 47 הָרִי זֶה עַל־יְדֵי בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית דְּוָקָא שִׁישׁ לֵה רִצּוֹן עִם
- 48 תוֹקֶף בְּלִתי מוּגַבֵּל.
- 49 וְעַל־דֶּרֶךְ הַמְבוֹאֵר לְעִיל בְּעִינִין
- 50 "וְהַחֲיוֹת נוֹשְׂאוֹת אֵת
- 51 הַכֶּסֶּא", שֶׁהַחֲיוֹת הַמִּלֵּאכִים
- 52 שְׂעִיקִים מִידוֹת וְהַמִּידוֹת שֶׁלֵּהֶם הֵן
- 53 בְּתוֹקֶף גָּדוֹל (שְׂדֵה־מִתָּם בְּעִבּוּדָה
- 54 הוּא עֲנִין בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ
- 55 הַבְּהִמִית שִׁישׁ רִצּוֹן עַל־שְׂכָלִי וְלֹא
- 56 מוּגַבֵּל כָּלִל) הֵם "נוֹשְׂאוֹת
- 57 וּמְגַבִּיהוֹת אֵת הַכֶּסֶּא וְהָאָדָם
- 58 שֶׁעַל הַכֶּסֶּא", וְגַם בְּחִינַת
- 59 "לֹא אָדָם" לְמַעַל מִהַשְׂכָּל וְהַטֶּעַם
- 60 שְׁבָאָדָם, לְבְּחִינַת "לֹא אָדָם"
- 61 בְּאִלּוּקוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה
- 62 מִהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת לְגִמְרִי.
- 63 אֲמָנָם, בְּכָדִי לְפַעַל בְּרוּר
- 64 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית, שְׂדוּקָא הִיא
- 65 הַעֲבוּדָה הַנְּעִלִית שְׁנוֹנֶעֶת עַד עֲצֻמוֹת
- 66 וּמַהוּת הָאֱלֹקוֹת, כְּמְבוֹאֵר לְעִיל,
- 67 צְרִיכָה לְהִיּוֹת הַתְּגָלוֹת בְּחִינַת
- 68 'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
- 69 דְּוָקָא, וְהַבְּרוּר שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית
- 70 לֹא יָכוֹל לְהִיּוֹת בְּאִמְצָעוֹת עֲבוּדָה ה'
- 71 עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית עֲצֻמָּה לְבָדָה,
- 72 דְּכִיּוֹן שֶׁהַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית הִיא
- 73 'בְּעִלְת מִדּוֹת', וְהַמִּידוֹת הֵן
- 74 הַמַּהוּת שֶׁלֵּה, הָרִי מִצֵּד הַשְׂכָּל
- 75 וְטֶעַם־וְדַעַת, אִי־אֶפְשָׁר לְפַעַל
- 76 עָלָיו וְלִבְרָרוּ כְּנ"ל, כְּמוֹסֵב
- 77 לְעִיל בְּאִרְיוֹת שְׂקִיִּים 'מִרְחָק' בֵּין
- 78 הַשְׂכָּל וְהַמִּידוֹת, וְהַיִּחוּק הַזֶּה לֹא
- 79 מֵאֶפְשָׁר הַשְׁפָּעָה וּפְעוּלָה שֶׁל הַשְׂכָּל עַל
- 80 הַמִּידוֹת, אֲלֵא צְרִיכָה לְהִיּוֹת
- 81 הַתְּגָלוֹת 'אֶהְיָ רַבָּה' שֶׁל
- 82 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שְׁלֹמֶעֱלָה
- 83 מִטֶּעַם־וְדַעַת, שְׂדוּקָא עַל־
- 84 יְדֵי־זֶה בְּכוּחָהּ שֶׁל אַהֲבָה שְׁלֹמֶעֱלָה
- 85 מִהַשְׂכָּל, אַהֲבָה לֹלֵא גְבוּל, אֶפְשָׁר
- 86 לְבָרֵר אֵת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהִמִית. וְלֹאֲחֵרִי הַבְּרוּר נִעְשִׂית עָלֶיהָ גַּם

(41) ראה גם ד"ה חייב איניש, שנה"ז פ"ה (תו"מ חכ"ב ע' 105). ד"ה באתי לגני תשכ"ח, פ"ב ואילך (תו"מ סה"מ שבט ע' שטו ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בַּנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית עֲצָמָה, שֶׁשֶׁשֶׁתָּה אֶת מְלֹאכֶת הַבִּירֹר, לְפִי שֶׁהִנֵּפֶשׁ
 2 הָאֱלֹקִית מִצֵּד-עֲצָמָה הִיא בְּחִינַת "אָדָם", שְׁעִיקָה שְׁכָל
 3 וְעַל-יָדֵי הַנֶּפֶשׁ הַפְּהֻמִּית הָרִי הוּא נִתְעַלָּה לְבְּחִינַת "לֹא
 4 אָדָם" שֶׁלִּמְעַלָּה מֵהַשְׁכָּל כֵּן"ל.
 5 זֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי בַּפְּסוּק
 6 "מִשְׁכְּנִי אַחֲרָיִךְ נְרוּצָה, 1 גַּם בַּנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, לְפִי שֶׁהִנֵּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצֵּד-
 7 הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו" גו', 2 עֲצָמָה הִיא בְּחִינַת "אָדָם", וְעַל-יָדֵי הַנֶּפֶשׁ
 8 שֶׁתַּחֲלֵת הָעֲבוּדָה וְהִיא הַתּוֹכֵן שֶׁל 3 הַפְּהֻמִּית הָרִי הוּא נִתְעַלָּה לְבְּחִינַת "לֹא אָדָם"
 9 יֵצֵאת מִצִּדִּים הִיא "מִשְׁכְּנִי", 4 כֵּן"ל.
 10 הַתְּגִלּוֹת מִלְּמַעְלָה לַמַּטָּה שֶׁפּוֹעֵלֶת עַל
 11 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית שֶׁהוּא עֲנִין גְּלוּי 5 זֶהוּ הַפִּירוּשׁ אַחֲרָיִךְ נְרוּצָה, הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ
 12 בְּחִינַת 'יְחִידָה', שֶׁדּוֹקָא עַל- 6 חֲדָרָיו" גו', שֶׁתַּחֲלֵת הָעֲבוּדָה הִיא
 13 יְדִי-זֶה בְּכוּחַ ה'יְחִידָה' שֶׁל הַנֶּפֶשׁ 7 "מִשְׁכְּנִי", שֶׁהוּא עֲנִין גְּלוּי בְּחִינַת 'יְחִידָה',
 14 הָאֱלֹקִית אֶפְשָׁר יְכוּלָה לְהִיּוֹת 8 שֶׁדּוֹקָא עַל-יְדִי-זֶה אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת הָעֲבוּדָה
 15 אַחֵר כֵּן הָעֲבוּדָה ד'אַחֲרָיִךְ 9 ד'אַחֲרָיִךְ נְרוּצָה", שֶׁזֶהוּ הָעֲבוּדָה גַּם בַּנֶּפֶשׁ
 16 נְרוּצָה", שֶׁזֶהוּ הָעֲבוּדָה גַּם 10 הַפְּהֻמִּית, לְבָרֵךְ אֶת כָּל פְּרָטִי מְדוּתָהּ, וְעַל-יָדֵי-
 17 בַּנֶּפֶשׁ הַפְּהֻמִּית, לְבָרֵךְ אֶת כָּל 11 זֶה נַעֲשִׂית עֲלֶיהָ גַּם בַּנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, שֶׁמַּגִּיעִים לְבְּחִינַת "הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ
 18 פְּרָטִי מְדוּתָהּ, וְהִיא הָעֲבוּדָה שֶׁל 12 חֲדָרָיו", חֲדָרֵי הַתּוֹרָה, "חֲדָר" רָאשֵׁי-תִבּוֹת חֲסֵד-דִּין-רַחֲמִים, שֶׁהֵם כָּל הַקּוּיִן
 19 יְמֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר, כְּמִבּוֹאָר לַעֲלֹל, 13 שֶׁל דִּינֵי הַתּוֹרָה, וְעַל-יְדִי-זֶה מִתְקַשְּׁרִים בְּעֲצָמוֹתוֹ יְתַבָּרֵךְ, בְּחִינַת "אֲנֹכִי",
 20 וְעַל-יְדִי-זֶה נַעֲשִׂית עֲלֶיהָ גַּם 14 רָאשֵׁי-תִבּוֹת "אֲנֹא נִפְשִׁי כְּתִבִּית יְהִיבִית", שֶׁעֲצָמוֹתוֹ יְתַבָּרֵךְ מִמֶּשׁ הַכְּנִיס אֶת
 21 בַּנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, הַהִתְעַלּוֹת שֶׁל 15 עֲצָמוֹ (הָאֵט זִיךְ אוֹנְעָקָגְעָגְעָבֵן) בַּתּוֹרָה, וְזֶהוּ שְׁמִסִּים "נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה כֶּךָ",
 22 מִתֵּן תּוֹרָה שְׁמַגִּיעִים לְבְּחִינַת 16 כֶּךָ" בְּעֲצָמוֹתָךְ.
 23 "הִבְיָאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו",
 24 חֲדָרֵי הַתּוֹרָה, "חֲדָר" רָאשֵׁי-

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו סיון, תשכ"א

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

מאשר הנני קבלת מכתבה מכ"א אייר,

ובעת רצון אזכירה ואת בנה שי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר תמורת הצער ועגמ"י יוסיף ה' ברכות בכל המצטרך להם ובתכ"י הנמצאים לע"ע בכל מקום שהם בגלות יזכו בקרוב לקיום היעודים (ועד [ש]יהי' המצב באופן, ד)ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי, ישוב אפך ותנחמני, והרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, שההודאה היא גם על ה"אנפת" אף שלע"ע אין הבנה בזה בשכל, אבל מה לשכל כי ירצה להאבק ולהתקומם נגד האמונה הפשוטה של כאו"א מבני ישראל מאמינים בני מאמינים.

מצו"פ בהנאמר לבנות חב"ד שמכוון כמובן לכל נשי ובנות ישראל ועאכו"כ לאלו שגזע צור מחצבתם זקני חסידי חב"ד.

בברכה לבשו"ט.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 דְּקָרֹב הָיוּ לְכָל קוֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת¹, וְצָרִיף
45 לָהֶבִין אֵיף שִׁיף אֵיךְ יִתְכַּן עֲנִין הַקְּרֹב בְּאֵלְקוֹת בְּכָלֹל וְהָרִי
46 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא כָּל כֵּךְ נַעֲלָה וְנִבְדַּל מִבְּנֵי הָאָדָם, וּבִפְרָט בְּשֵׁם הָיוּ
47 שֶׁהוּא שֵׁם הָעֶצֶם² כִּי מִבֵּין הַשְּׁמוֹת הַשְּׁנוּיִם שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִקְרָא

5 בהם שם זה, בן ארבעת האותיות יו"ד,
6 ה"א, ו"ו, ה"א, מתייחס לעצם ההוי'
7 והמצויאות של הקדוש-ברוך-הוא,
8 ולגביו השאלה גדולה עוד יותר – איך
9 יתכן להתקרב למהותו ועצמותו?
10 ועוד צריך להבין, דבתחלה
11 נאמר קרוב הו' לכל קוראיו,
12 ומאחר שנאמר "לכל" קוראיו, ללא
13 יוצא מן הכלל, היינו שאין בזה
14 הגבלות כלל, ואחר-כך נאמר
15 לכל אשר יקראוהו בְּאֵמֶת
16 דייקא דווקא, והרי ענין האמת
17 הוא ענין נעלה ביותר, כפי
18 שמצינו אפילו במשה רבינו
19 דכתיב ביה³ שכתוב בו ויפל על
20 פניו, ואמרו חכמינו ז"ל⁴ על
21 הפסוק "וימחה משה ויקור ארצה
22 וישתחו" האמור בתורה לגבי "י"ג
23 מידות הרחמים" מה ראה משה,
24 כלומר, איזו מידה מבין י"ג המידות
25 גרמה לו שישתחוה, מדת אמת
26 ראה, היינו, שמצד מדת
27 האמת הנה גם משה נפל על
28 פניו בהשתחוואה שמורה על ביטול
29 המציאות, כי האמת היא דבר כל כך
30 חזק ונעלה שמשפיע אפילו על משה
31 רבינו, ונמצא, שהענין
32 דיקראוהו בְּאֵמֶת הוא הגבלה
33 גדולה ביותר על ההתקרבות לה'
34 כי מאחר שהאמת היא דבר כל כך
35 נפלא מובן שרק מעטים מסוגלים
36 להגיע לזה שהקריאה שלהם אל ה'
37 תהיה באמת, ואם כן, איך אמר
38 בתחלת הפתוב קרוב הו' לכל
39 קוראיו שמשמעו כולם ללא
40 כל הגבלה? ורבינו חזקן פירש
41 בתניא⁵ דמה שכתוב יקראוהו
42 בְּאֵמֶת היינו שקורא האדם
43 להקב"ה על-ידי התורה

בס"ד. יום ב' דחג השבועות, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

44 קָרֹב הָיוּ לְכָל קוֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ
45 בְּאֵמֶת¹, וְצָרִיף לָהֶבִין אֵיף שִׁיף עֲנִין
46 הַקְּרֹב בְּאֵלְקוֹת בְּכָלֹל, וּבִפְרָט בְּשֵׁם הָיוּ שֶׁהוּא
47 שֵׁם הָעֶצֶם². וְעוֹד צָרִיף לָהֶבִין, דְּבִתְחִלָּה נֹאמַר
48 קָרֹב הָיוּ לְכָל קוֹרְאָיו, הִינּוּ שְׂאִין בְּזֶה הַגְּבֻלוֹת
49 כָּלֹל, וְאַחֲרֵי-כֵן נֹאמַר לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת
50 דִּיִּיקָא, וְהָרִי עֲנִין הָאֵמֶת הוּא עֲנִין נַעֲלָה בְּיוֹתֵר,
51 כְּפִי שֶׁמְצִינוּ אֲפִילוּ בְּמֹשֶׁה דְּכָתִיב בִּיה³ וַיִּפֹּל עַל
52 פָּנָיו, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ ז"ל⁴ מָה רָאָה, מֵדֶת אֵמֶת
53 רָאָה, הִינּוּ, שֶׁמִּצַּד מֵדֶת הָאֵמֶת הֵנָּה גַּם מֹשֶׁה
54 נָפַל עַל פָּנָיו, וְנִמְצָא, שֶׁהָעֲנִין דִּיקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת
55 הוּא הַגְּבֻלָּה גְּדוּלָּה בְּיוֹתֵר, וְאִם כֵּן, אֵיךְ אוֹמַר
56 בְּתִחְלַת הַפְּתוּב קָרֹב הָיוּ לְכָל קוֹרְאָיו. וְרַבֵּינוּ
57 פִּרְשׁ בְּתַנְיָא⁵ דְּמָה שֶׁכְּתוּב יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת הִינּוּ
58 שְׁקוּרָא לְהַקְב"ה עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה דְּוָקָא, דְּאִין
59 אֵמֶת אֵלָּא תּוֹרָה⁶, וְהִנּוּ שְׂעַל-יְדֵי הַקְּרִיָּאָה
60 בְּאֵמֶת שֶׁהוּא עֲנִין הַתּוֹרָה, אֲזִי הוּא קָרֹב לְכָל
61 קוֹרְאָיו בְּלִי הַגְּבֻלוֹת כָּלֹל. וּבְכָלֹת הָעֲנִין דְּקָרֹב
62 הָיוּ אֵין הַפְּנִיָּה לְקָרֹב בְּמָקוֹם, שְׁהָרִי הוּא
63 יִתְבָּרַךְ לְמַעַלָּה מְגֹדֵר מְקוֹם, אֵלָּא הַפְּנִיָּה הִיא
64 לְקָרֹב בְּמַעַלָּה. וְעַל-פִּי-זֶה יִקְשֶׁה בְּיוֹתֵר אֵיךְ
65 שִׁיף עֲנִין הַקְּרֹב בְּמַעַלָּה בְּאֵלְקוֹת, דְּבִשְׁלֵמָא אִם
66 הַפְּנִיָּה הִתָּה לְקָרֹב בְּמָקוֹם, הָרִי מְצִינוּ דְּגִמְתּוֹ
67 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שְׁהִתָּה בּוֹ הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה,
68 וְעַל-יְדֵהָ גַּם הָעֲנִינִים שֶׁלְּמַעַלָּה מִבְּחִינַת שְׂכִינָה,
69 וְכַמְבָּאָר בְּתַנְיָא סוֹף חֵלֶק רָאשׁוֹן, אֲבָל מֵאַחֵר שֶׁהַפְּנִיָּה כָּאֵן הִיא קָרֹב בְּמַעַלָּה,
70 אִינוּ מוֹכֵן מֵהָרִי שִׁיף עֲנִין הַקְּרֹב בְּכָלֹל, וּבִפְרָט
71 בְּאֵפֶן דְּקָרֹב לְכָל קוֹרְאָיו, שֶׁ"כֹּל" מִשְׁמַעוֹ כּוֹלֵם מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוּם
72 הַגְּבֻלוֹת כָּלֹל?
73

74
75
76
77
78
79
80
81

(1) תהלים קמו, יח. (2) כסף משנה הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד). מו"נ ח"א פס"א ואילך. (3) קרח טז, ד. (4) סנהדרין קיא, א. (5) ספ"ל. (6) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח.

קרוב הוי' לכל קוראיו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (ב) וְהֶעֱנֵנִי הוּא⁷, דְּהֵנָּה, מְצִינִי בְּעֵץ חַיִּים⁸ שְׁאוּר־אֵין־
2 סוֹף מְאִיר בְּכֶתֶר וּבְחֻכְמָה בְּקִרְוֹב מְקוֹם, וּבִבְיָנָה בְּרַחוּק
3 מְקוֹם, בְּזַעֲר־אֲנָפִין שֶׁשֶׁת הַמִּידוֹת (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד
4 ויסוד) הַנִּקְרָאוֹת 'פְּנִים וְזֵרוֹת' דֶּרֶךְ חֲלוֹן רַחֵב, וּבְמַלְכוּת דֶּרֶךְ נֶקֶב
5 צר. וְהֵינִי שְׁמֻצְיָנוּ בְּאֵלְקוֹת
6 עֲנִין קְרִיב מְקוֹם וְרַחוּק (ב) וְהֶעֱנֵנִי הוּא⁷, דְּהֵנָּה, מְצִינִי בְּעֵץ חַיִּים⁸
7 מְקוֹם, לַמִּירוֹת שְׁכָאמֹר הַקְדוּשׁ־
8 בִּרְיָן־הוּא בּוֹדָא לֹא מוֹגֵד בְּגִדְרִי
9 הַמְקוֹם, בְּכָל זֹאת מְצִינִי גַם בְּאֻלּוֹקוֹת
10 שֶׁהַצּוּרוֹת הַשְּׁנוֹנוֹת שֶׁל הָהָרָה וְהַקִּירֹב
11 מִתּוֹאֲרוֹת בְּסַפְרֵי הַקְּבֵלָה בְּמִשְׁלִים שֶׁל
12 קִירֹב מְקוֹם וְרַחוּק מְקוֹם וּבִרְיָחִיק
13 מְקוֹם גּוֹפָא עֲצוּמוֹ יֵשׁ גַּם בֵּין
14 בְּמָה חֲלוּקִים וְהַבְדִּילִים בְּמִידַת
15 הַרְיָחוּק, אִם הוּא מְאִיר לְגַמְרִי
16 בְּקִירֹב מִמֶּשׁ, אוֹ שְׁמֵאִיר רַק
17 דֶּרֶךְ חֲלוֹן שׁוֹו הָאָרֶה יוֹתֵר
18 מִצּוֹמְצֻמַּת מִהָאָרֶה מְקֻרֹב אֲבֵל עֲדִין
19 מְדוּבָר בְּאוֹפֵן שִׁישׁ לְהָאָרֶה פֶּתַח רַחֵב
20 לְהֵאִיר דְּרָכֹו אוֹ דֶּרֶךְ נֶקֶב בְּלִבִּי
21 שׁוֹו הָאָרֶה מִצּוֹמְצֻמַּת בִּיטוֹר, כְּפִי
22 שִׁיתְבָּאָר לַהֲלֵן.
23 וְיִיכֵן זֶה עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁל בְּאֶדָם
24 לְמִטָּה בְּגִלּוּי הַתְּגִלּוֹת הַשִּׁשְׁכָּל
25 הָרַעֲיוֹן הַשְּׁכִלִי מִפְּתַח הַמִּשְׁכָּל
26 הַכּוֹחַ שְׁקִים בְּנֶפֶשׁ לְהַשְׁכִּיל וְלַהֲבִין
27 וְלַהֲמִצִּיא רַעֲיוֹנוֹת, וּבִפְרָט בְּאֶשֶׁר
28 בָּא הָרַעֲיוֹן הַשְּׁכִלִי בְּגִלּוּי בַּהֲתַגְלוֹת
29 לְזוּלָתוֹ לְאֶדָם אַחֵר עַל־יְדֵי
30 אוֹתִיּוֹת הַדְּבּוּר, הֲרִי מוֹבֵן
31 בְּמָה רַחוּק הָעֶרְךָ יֵשׁ אִיהָ
32 'מִרְחָק' וּפְעַר גְּדוֹל קִים בֵּין הַשִּׁשְׁכָּל
33 הַגִּלּוּי לְאַחֵר שֶׁהִתְגַּלָּה מִהַכּוֹחַ
34 הַמִּשְׁכִּיל שְׁבִנְשׁ הָאֶדָם - וּבִפְרָט
35 שֶׁהוּא בָּא עַל־יְדֵי אוֹתִיּוֹת
36 הַדְּבּוּר לְזוּלָתוֹ וְלִשְׁם כֵּךְ מוֹכְרָחִים
37 לְצַמְצֵם אֶת עוֹמֵק הָרַעֲיוֹן וְלַהֲלִבִּישׁ
38 אוֹתוֹ בְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבּוּר דְּבַר שְׁמַגְדִּיל
39 עוֹד יוֹתֵר אֶת הַפֶּעַר - לְשִׁרְשׁוֹ שֶׁל הָרַעֲיוֹן בְּכַח הַמִּשְׁכָּלִי שְׁבִנְשׁ,
40 וְלִמְעָלָה יוֹתֵר בְּעֶצֶם הַנֶּפֶשׁ שֶׁכֵּן מִצַּד אַחֵר עֵצֶם הַנֶּפֶשׁ הוּא הַרְוֵב
41 הָעוֹמֵק וְהַפְּנִימִי שְׁאִינוֹ מוֹגֵד בְּגִדְרִים כְּאֵלָּה וְאַחֵרִים אֲבֵל מִצַּד שְׁנֵי כֹחוֹת

(7) בהבא לקמן — ראה ד"ה קרוב ה' תרכ"ז (סה"מ תרכ"ז ע' שמו ואילך). וראה גם ד"ה וידבר אליקים וד"ה נשא תשל"ל.
ד"ה ונחה תשל"א (סה"מ תשל"א ע' 238 ואילך. ע' 554 ואילך). (8) שער דרושי אבי"ע (שער מב) פ"א. וראה שם
פי"ג. ספ"ד. שער סדר אבי"ע (שער מז) פ"א. (9) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סמ"ח. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

ואם כן מה פשר האמירה "אינני רוצה את הגן-עדן"², אלא הביאור הוא כי
מפל-מקום למרות שהדבר גורם עונג אפֿשר ייתכן שִׁלֵּא יִרְצֶה בְּזֶה,
וְהִינוּ לְפִי שֶׁבְּרָצוֹן נִמְצָא בְּהֵעָלָם הָעֵצָם, שֶׁהוּא כִּמְאֹר לְעִיל
לְמַעְלָה מִהַתְּעַנּוּג, וְשִׁלֵּיט עָלָיו. וְלָכֵן, מֵאַחֵר שֶׁעֵצָם הִנֵּפֶשׁ נִמְצָא
בְּתוֹךְ הָרָצוֹן כִּי הָרָצוֹן הוּא נְטִייה שֶׁל
הִנֵּפֶשׁ עֲצָמָה, כִּמְבֹאֵר לְעִיל, הִרִי אֶף
שֶׁהָרָצוֹן הוּא בְּאִין-עֲרוֹף
לְעֵצָם הִנֵּפֶשׁ וְאִין כָּל דְּמִיּוֹן
בִּנְיָהִם, מִפְּלִי-מְקוֹם, נִמְצָא בּוֹ
הָעֵצָם.
וְעַל-דִּרְדְּרָהּ יוֹכֵן לְמַעְלָה
בְּאַלּוּקוֹת שְׂאֹר-אִין-סוֹף מְאִיר
בְּכֶתֶר בְּקֶרֶב מְקוֹם הָאֵרָה גְּדוּלָּה
וְחֻזָּקָה כְּמוֹ הָאֵרָה מִמְּקוֹם קֶרֶב,
דִּהְיָה שֶׁהַכֶּתֶר הוּא לְמַעְלָה
מֵעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת, אֲבָל בְּהִיוֹת מִבְּחִינָה
מְסוּיִימָת עִם גְּדִירִים וְתַכּוּנוֹת מְשֻׁלָּה הוּא
בְּאִין-עֲרוֹף וְלֹא דְמִיּוֹן לְאֹר
אִין-סוֹף אֹרֹר שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא
בְּעֵצָמוֹ שֶׁאִין לוֹ כָּל גְּדִירִים וְהַגְּבִילוֹת,
מִפְּלִי-מְקוֹם מְאִיר בּוֹ בְּכֶתֶר
אֹר-אִין-סוֹף בְּקֶרֶב מְקוֹם,
וְהִינוּ, שְׂאִינוּ דּוֹמָה לְהַמְשָׁכָה
הָאֹר שֶׁל הָאִין-סוֹף בְּבִינָה,
שֶׁהָאֹר בָּא עַל-יְדֵי כְּמָה
וְכְּמָה מִדְּרָגוֹת וּמִמְצָעִים וְהָאֹר
הַמְאִיר בְּבִינָה הוּא מִצְמָצֵם וּמוֹעֵץ כְּמוֹ
אֹר הַמְאִיר מִרְחוֹק מֵה-שְׂאִין-כֵּן
בְּכֶתֶר נִמְצָא הָעֵצָם כְּמוֹ
שֶׁהוּא כֶּשֶׁם שֶׁעֵצָם הִנֵּפֶשׁ נִמְצָא
בְּתוֹךְ הָרָצוֹן, כִּמְבֹאֵר לְעִיל וְגַם
בְּחֻקָּה מְאִיר אֹר-אִין-סוֹף
בְּקֶרֶב מְקוֹם בְּהָאֵרָה גְּדוּלָּה וְחֻזָּקָה
כְּמוֹ אֹר הַמְאִיר מִקְּרֹב, דְּעֵם הִיּוֹת
שֶׁהַחֻקָּה מֵאִין מִצְמָצֵם¹³,
וְהִיא בְּאִין-עֲרוֹף בִּיחָס לְשׁוֹרֶשׁ
וּמְקוֹר שֶׁלָּהּ, עַד שֶׁאִין לָהּ כָּל דְּמִיּוֹן
אֲלֵי וְהוּא כִּי"אִין" (לֹא מִצִּיאוֹת)
מִפְּלִי-מְקוֹם, בִּיּוֹן שֶׁהַחֻקָּה
הִיא בְּכֶטוֹל כֶּשֶׁם שֶׁכּוֹחַ הַשִּׁכּוֹל שֶׁל הָאֵדָם הַחֻקָּה הִיא הַנְּקוּדָה הַכִּי
רִאשׁוֹנִית שֶׁל הָרַעִיּוֹן הַשִּׁכּוֹל, כֹּאשֶׁר הוּא עֲדִיין לֹא מִצִּיאוֹת וְדוֹמָה יוֹתֵר לֵאמֹר
מֵאשֶׁר לִישׁ" וְכִמּוֹ שֶׁכְּתִב רַבִּינוּ הִזְקֵן בִּסְפֶר הַתְּנִי"א¹⁴ בְּשֵׁם מוֹרֵוֹ
הֶרֶב הַמְגִיד מִמְעוּרִישׁ שֶׁמִּדְּרָגַת הַחֻקָּה הַעֲלִינָה הוּא הַהֲרָגָשׁ

שֶׁהָרָצוֹן הוּא שְׁלִיט עַל כָּל הַכּוֹחוֹת וְאֵף שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּל הַכּוֹחוֹת
הַעִיִּקְרִיִּים שְׂפּוּעִילִים בָּאֵדָם הֵם הַשִּׁכּוֹל וְהוֹרֵג, הִרִי הָרָצוֹן הוּא לְמַעְלָה מֵהֵם
וּמְכֻוִּין אוֹתָם וְשׁוֹלֵט עֲלֵיהֶם וְגַם עַל כָּח הַתְּעַנּוּג כְּלוּמֹר, לֹא זֶה בְּלִבֵּר
שֶׁהָרָצוֹן שׁוֹלֵט עַל הַכּוֹחוֹת שֶׁלֹּא מִנּוּ אֲלֵא שִׁישׁ לוֹ הַשְּׁפָעָה וְשִׁלֵּיטָה אֲפִילוּ
עַל כּוֹחַ הַתְּעַנּוּג שֶׁהִדְרָגָה שֶׁלּוֹ בִּנְפֶשׁ
נְעִילִית מִהִדְרָגָה שֶׁל כּוֹחַ הָרָצוֹן. וְכִמּוֹ
שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל¹⁰ בְּמֵאמֶר דִּיבּוֹר
הַמִּתְחִיל "מִשְׁכְּנִי" שֶׁנִּמְאֵר בְּלִיל א'
דְּחַג הַשְּׁבֻעוֹת זֶה, תִּשְׁחִי" (לִפְנוֹת
בְּקוֹר), שֶׁבְּפִנְיִימוֹת הַכּוֹחוֹת כּוֹחַ הָרָצוֹן
הוּא לְמַעְלָה מִכּוֹחַ הַתְּעַנּוּג וְהָרִאָה
שֶׁגַם עֲנִינִים בְּאֵלּוֹ שֶׁמֶצֶד
עֲצָמָם אִין בְּהֵם תְּעַנּוּג,
וְיִתִּירָה מִזֶּה, שֶׁהֵם הִפְּךָ
הַתְּעַנּוּג, מִפְּלִי-מְקוֹם יוֹכֵל
לְרִצּוֹת בְּהֵם וְלִדְוֹגָמָא בְּדֶרֶךְ כָּל
תְּעִנִּית הִיא הִפְּכָה הַתְּעַנּוּג אֲבָל אִם אֵדָם
רוֹצֶה לְהַתְּעַנּוֹת בִּשְׁבֶּת תְּעִנִּית חִלּוֹם
הוּא רִשְׁאִי לַעֲשׂוֹת זֹאת כִּי בְּגַלּל הָרָצוֹן
כֶּעֶת דּוּקָא הַתְּעִנִּית גּוֹרֶמֶת לוֹ עוֹנֵג,
וְכִּנְאֶשֶׁר יִרְצֶה בְּהֵם בְּאוֹתָם דְּבָרִים
שֶׁמֶצֶד עֲצָמָם הֵם הִפְּכָה הַתְּעַנּוּג אֲזִי
וְהִיָּה לוֹ תְּעַנּוּג וְאִם כֵּן הָרָצוֹן הוּא
הַשׁוֹלֵט עַל הַתְּעַנּוּג. וְכִמּוֹ כֵּן
לְאִידֶךָ גִּיסָא, שֶׁגַם עֲנִינִים
שֶׁמֶצֶד עֲצָמָם יֵשׁ בְּהֵם תְּעַנּוּג,
שֶׁאֲפֶשֶׁר לֹא יִרְצֶה בְּהֵם וְאִם לֹא
יִרְצֶה בְּהֵם לֹא יִתְעַנֵּג מֵהֵם, וְכִלְשׁוֹן
הַדְּרִיעָה¹¹ שֶׁהִיָּה רַבְּנֵי הִזְקֵן
אֹמֵר בְּדִבְקִיאוֹתָ בְּתַפְלָה: מִי
לִי בְּשָׂמִים וְעַמֻּךָ לֹא
חִפְצִיתִי¹², אִיף וְוִיל זַע גָּאֵר
גִּיסָט, אִינִי רוצה שׁוֹם דְּבַר אִיף
וְוִיל גִּיט דְּאִין גִּין-עֲדָן, אִינִי
רוֹצֶה אֶת הַגֵּן עַדן שֶׁלִּי, אִיף וְוִיל
גִּיט דְּאִין עוֹלָם הַבָּא אִינִי
רוֹצֶה אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁלִּי כִי, אִיף
וְוִיל מְעַר גִּיט אֲזִי דִיף אֲלִין
אִי רוצה רַק אוֹתָךְ בְּעֵצְמֶךָ, דְּעֵם
הִיּוֹת שֶׁבְּגִין-עֲדָן הוּא אֲמִתִּית הַתְּעַנּוּג הַתְּעַנּוּג הָאִמִּיתִי שֶׁל הַנִּשְׁמָה
הָאֱלֹקִית הוּא בִּגֵן עַדן שֶׁם הַנִּשְׁמוֹת נִמְצָאוֹת בְּמִצְבַּח הַנֶּעֱלָה בִּיּוֹתֵר וְ"נִהְיָן מְזִי
הַשְּׁכִינָה" וּבְדֶרֶךְ כָּל הָעוֹנֵג (שֶׁבְּסִדֵּר כּוֹחוֹת הִנֵּפֶשׁ הוּא כּוֹחַ יוֹתֵר פְּנִימִי וְיוֹתֵר
נֶעֱלָה מִהָרָצוֹן) הוּא הַמְעוֹרֵר אֶת הָרָצוֹן, כִּי אֵדָם רוצה דְּבָרִים שְׂגוּרִים לוֹ עוֹנֵג

(10) ד"ה משכני פ"ג (לעיל ע' 16). (11) סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"מ (קלח, א). (12) תהלים עג, כה. (13) איוב כח, יב. (14) תניא פל"ה בהגהה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התחושה **שְׁהוּא** הקדוש־ברוך־הוא **לְבָדוּ** הוא וְאִין זולתו וחרץ ממנו
- 2 אין שום מציאות אמיתית, הִנֵּה מַצֵּד הַבְּטוּל דְּחֻכְמָה מְאִיר בָּהּ
- 3 אור־אִין־סוֹף בְּקִרְבּוֹ מְקוֹם, וְכִמּוֹ שְׁכָתוֹב¹⁵ מְרוֹם וְקִדּוּשׁ
- 4 אֲשָׁכֹן וְאֵת דְּכָא וּשְׁפַל רוּחַ חיינו שהקדוש־ברוך־הוא שוכן במי
- 5 ששפל בעיני עצמו ואינו מתגאה
- 6 ומחשיב את עצמו למציאות "יש".
- 7 מֵה־שְׂאִין־כֵּן בִּינָה שְׁהִיא גַם
- 8 בספירות העליונות בְּכַחֲבִינָה
- 9 מְצִיאוֹת וְהַתְּפַשּׁוֹת וְהַתְּרַחְבוֹת
- 10 של נקודת החכמה, מְאִיר בָּהּ
- 11 אור־אִין־סוֹף בְּרַחוּק מְקוֹם
- 12 במידה מועטת ומצומצמת, כמו אור
- 13 שמאיר מרחוק.
- 14 אֲמָנָם מַצֵּד שֵׁנִי, גַּם בְּכִינָה
- 15 שְׁהָאֹר הוּא בְּרַחוּק מְקוֹם
- 16 והוא אור מועט ומצומצם, מְאִיר
- 17 הָאֹר בְּהַתְּרַחְבוֹת וּמִתְפַּשֵּׁט
- 18 בְּכֻלָּה, בְּכָל הַפְּנוֹת וּבְכָל
- 19 הַקְּרִינּוֹת של ספירת הבינה ולא נשאר
- 20 שום פרט שהאור אִין־סוֹף לא מגיע
- 21 אליו, מֵה־שְׂאִין־כֵּן בְּזַעֲרִי־
- 22 אֲנָפִין פְּנִים־קִטְנוֹת, הֵם הַמִּידוֹת
- 23 הוּא מְאִיר לֹא רַק מִרְחוּק אֵלָא
- 24 יתירה מזו דְּרָךְ חֲלוֹן, דְּהִינּוּ
- 25 בְּמְקוֹם מְסִים בְּלָבָד הַמְקוֹם
- 26 שמכוון כנגד החלון ולא מתרחב
- 27 ומתפשט בכל המידות. וְיִוְכֵן זֶה
- 28 ממשעות העניין למעלה בספירות
- 29 העליונות תוכן עַל־דְּרָךְ־מְשָׁל
- 30 בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם, שְׂפָאָשׁר
- 31 מִתְּבוּגֵן בְּשִׁכְלוֹ בְּשִׁקְלָא־
- 32 וְטָרְיָא בְּדִין בְּאִיזָה עֲנִין, הָרִי
- 33 הוּא כְּמַעֲזֵן הַמִּתְגַּבֵּר שֵׁנִי זֶרֶם
- 34 בשקט ובמנוחה אלא בזרם גובר
- 35 והולך, שְׁנוּלָדוֹת לוֹ תְּמִיד בְּכָל
- 36 עַת הָרִינן סְכָרוֹת תְּדֻשּׁוֹת,
- 37 וְכֹאֲשֶׁר מְאִירָה סְכָרָא חֲדָשָׁה
- 38 עֲמוּקָה יוֹתֵר הָרִי הִיא
- 39 מְבַטֵּלָת אֵת הַסְכָרָא הַקְּדוּמָת
- 40 שהייתה פחות עמוקה ולעומת הסברא
- 41 החדשה היא לא נחשבת, וְאֶחָר־כֵּן
- 42 לאחר תוספת עיון מִתְּחַדָּשֶׁת
- 43 סְכָרָא עֲמוּקָה יוֹתֵר וּמִתְּבַטֵּלָת גַּם סְכָרָא זֶה לַמְּרוֹת שְׁלֵעוֹמַת
- 44 הסברא הקדומת לה היא סברא עמוקה ביותר, וְכֵן עוֹלָה וּמִטַּפֵּס כו'

- 45 במהלך העיון, לרמות יותר גבוהות ויותר עמוקות, וּמַצֵּד זֶה מִפְּנֵי רוֹב
- 46 ועומק הנביעה לֹא יוֹכֵל לְבֹא לְפִסְק הַלָּכָה לַמַּעֲשֵׂה, לְפִי שְׂתַמִּיד
- 47 מִתְּחַדָּשִׁים אֲצִלוֹ סְכָרוֹת עֲמוּקוֹת יוֹתֵר כְּמַעֲזֵן הַמִּתְחַדָּשׁ לֹאֵל
- 48 הרף מבלי לעצור והוא לא מסוגל להגיע למסקנה. וּבְכַדִּי שְׂיוּכָל לְבֹא
- 49 לְפִסְק הַהֲלָכָה לַמַּעֲשֵׂה לִפִּי מִסְקָנָה
- 50 מתוך הדיון העמוק צְרִיף לְצַמְצָם
- 51 אֵת שִׁכְלוֹ וּלְעַצוֹר אֵת שְׁפַע הַנְּבִיעָה
- 52 וּלְהַתְּעַבֵּב עַל סְכָרָא מְסִימָת
- 53 אחת. והנה הוכחה לכך שהשכל
- 54 כשלעצמו נובע ללא הרף ורק חלק
- 55 קטן מאד יורד ונשפע חרץ ממנו
- 56 לדרגות יותר נמוכות בכוחות הנפש -
- 57 וּכְדִידוּעֵ¹⁶ שְׂהַמְשִׁכַת הַשִּׁכָּל
- 58 בַּמִּידוֹת הִיא רַק חֵלֶק עֲשִׁירִי
- 59 מַעֲצָם הַשִּׁכָּל, וְגַם זֶה רַק
- 60 חֵלֶק עֲשִׁירִי בְּכַמּוֹת בְּלָבָד
- 61 כדברי רבנו הזקן ב'תורה אור': "... רַק
- 62 חֵלֶק עֲשִׁירִי מִהַמִּידָה [הרגש שבלב]
- 63 נמשך להיות הגילוי בדיבור [שאינו
- 64 מסוגל לבטא את כל עוצמת הרגשות
- 65 אלא עשרה אחוז מהם] וגם המידות
- 66 [הרגש] לגבי חכמה ובינה הם גם כן
- 67 רק כמו בחינת חלק עשירי, שבחינה
- 68 האחרונה שבחכמה ובינה [בלבד, ולא
- 69 העצם והפנימיות של השכל] נמשך
- 70 להיות מקור למדות".
- 71 וְהֵנָּה, גַּם בְּאֲשֶׁר הָאֹר מְאִיר
- 72 בְּמְקוֹם מְסִים בְּלָבָד כִּי הַתְּאֵרָה
- 73 מוּעֵטָה וּמְצוּמָצֶמֶת וְאִינָה דוּמָה לַחֲתָרָה
- 74 הָאִין־סוֹף בְּכֹתֵר וּבַחֲכָמָה בְּהֵם הָאֹר
- 75 מְאִיר מִקְרֹב, יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ הַבֵּדֵל בֵּין
- 76 זַעֲרִי־אֲנָפִין, הַמִּידוֹת שְׁהָאֹר
- 77 מְאִיר בְּהֵם דְּרָךְ חֲלוֹן רַחֵב, וּבֵין
- 78 סְפִירַת הַמַּלְכוּת שְׁהָאֹר מְאִיר
- 79 בְּהֵם דְּרָךְ נָקֵב קָטָן וְצָר, וְהִינּוּ,
- 80 דְּעַם הָיִיתָ שְׁגָם בְּזַעֲרִי־אֲנָפִין
- 81 מְאִיר חֵלֶק עֲשִׁירִי בְּלָבָד
- 82 מֵהָאֹר שְׂמֵאִיר בְּשִׁכְלָא וְאֵם כֵּן לְעוֹמַת
- 83 הָאֹר שְׂבִשְׂכָל גַּם הָאֹר שְׂבִמִּידוֹת
- 84 מוּעֵטָה וּמְצוּמָצֶמֶת, מְכַל־מְקוֹם, הָרִי
- 85 הָאֹר שְׂבִמִּידוֹת הוּא נִעְלָה
- 86 בְּאִין־עֲרוּף לֹאֵל כָּל יֵחַס וְהַשְׁוֵאָה
- 87 לְגַבִּי הָאֹר שְׂבִסְפִירַת הַמַּלְכוּת, בְּחִינַת דְּבוּר, וְכִמּוֹ שְׂאֲנוּ
- 88 רֹאִים בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם לְמִטָּה, שְׂפָאָשׁר הַמִּידוֹת הֵם בְּחֻקָּם

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

והרגש פועל בעוצמה אי־אפשר לא ייתכן שתהיה מציאות של
דבור מסדר וכאשר האדם מתרגש מאד, הוא לא מסוגל לסדר את
מחשבותיו ולדבר בצורה מסודרת, ובכדי שהדבור יהיה בסדר
מסדר והאדם יתבטא בצורה ברורה ומסודרת צריך להיות צמצום
במדות ורק לאחר שירגע
מהתרגשות הגדולה יהיה מסוגל
לדבר בצורה מסודרת. וזהו
שבספירת המלכות מאיר אור
האין־סוף במידה מאד מצומצמת כמו
אור שחודר דרך נקב צר וקטן,
שהוא צמצום אחר צמצום
כו' עד שבסופו של דבר, לאחר
הצמצומים הרבים, נשאר רק אור מועט
ביותר.
וזהו כללות ההפרש ההבדל
באופן כללי בין שלושת הבחינות
העליונות בינה זעיר־אנפין
המידות ומלכות הדיבור, שבהם
מאיר האור ברחוק מקום,
דרך חלון כפי שהאור
מאיר במלכות, מה־שאין־פן
בכתר וחכמה, שעם היותם
באין־ערוץ לעומת אור האין־סוף
עצמו, מפל־מקום מאיר בהם
אור־אין־סוף בקרוב מקום
ובהארה גדולה וחזקה, כמבואר לעיל.
(ג) ועל־דרך־זה יוכן
בתורה¹⁷, כמובא לעיל בתחילת
המאמר מדברי רבינו חזקוני בתניא
ש"קראוהו באמת", היינו שקורא
לקדוש־ברוך־הוא על־ידי התורה ואז
הקדוש־ברוך־הוא קרוב לקוראיו ללא
הגבלות דהגם שהתורה היא
באין־ערוץ לאור־אין־סוף
ובין התורה והאין־סוף האלוני קיים
פער עצום, מפל־מקום, יש בה
העצם, בדומה למבואר לעיל שעצם
הנפש נמצא בתוך כוח הרצון וקמו
שכתוב¹⁸ על התורה ותורה אור, שהתורה היא אור שמגלה
את העצם ואף שאיננה העצם ורחוקה מהעצם לאין שיעור, היא אמצעי

שדרכו העצם מתגלה. דהנה, כתר וחכמה, אף שבשניהם מאיר
אור־אין־סוף בקרוב מקום, כמבואר לעיל, מפל־מקום, יש
הפרש הבדל ביניהם באופן ההארה, שבכתר הוא בהעלם,
סתימא דכל סתימין¹⁹, ובחכמה הוא בגלוי, שהרי חכמה
היא ראשית הגלוי כמבואר
בחסידות שאור החכמה כפי שהוא
בכתר נקרא "חכמה סתימאה" היות
והוא 'סתום' ונעלם ורק כאשר הוא
יורד ונמשך בחכמה הרי הוא בא לידי
גילוי ולכן החכמה היא ראשית הגילוי
של האור בתור מציאות (וכמו בחכמה
כפי שהיא בנפש האדם שרק לאחר
שהרעיון השכלי יורד ונמשך בחכמה
הרי הוא מתחיל להתגלות ואילו
בהיותו ב'כוח המשכיל' הוא עדיין
'סתום' ונעלם) ונמצא שיש הבדל מאד
משמעותי ביניהם לגבי אופן ההארה
של אור־אין־סוף בהם.
וכיון שבשניהם מאיר אור־
אין־סוף בקרוב מקום, למרות
ההבדל הגדול ביניהם צריך לומר,
שאותה הבחינה שבכתר היא
בהעלם, הנה בחינה זו עצמה
באה בחכמה בגלוי, והינו,
שענין החכמה הוא לגלות
את העצם שנמצא בכתר
בהעלם כאמור שבחינת 'חכמה
סתימאה' שבכתר, היא העצם שבהיותו
בכתר הוא סתום ונעלם, באה ויורדת
ונמשכת לחכמה הגלויה. וזהו
הפירוש הפנימי של מה שכתוב
ותורה אור, שענין התורה
הוא אור שמגלה את העצם
של האלוקות שנמצא בה בהעלם.
וזהו ההפרש בין תורה
למצות, שהתורה נקראת
בשם אור הארה של העצם,
והמצות נקראות בשם
לבושים²⁰, שהלבושים הם
דבר שחיוץ ממנו כמו באדם
שלבושיו אינם חלק מעצמיותו, מה־
שאין־פן האור, שהוא מגלה את העצם ואת הפנימיות.

(17) בהבא לקמן – ראה המשך תערובת ח"ב ס"ע תשמ ואילך. (18) משלי ו, כג. (19) תקו"ז בהקדמה (יז, א). (20) ראה תניא ספ"ה. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ויובן זה על-דרך ההפ'ש בין תורה למצות כמו שהם
- 2 בנפש האדם, שהתורה היא כמו מזון האוכל שהאדם אוכל
- 3 שנעשה דם וכשר כבשרו ומאחד עמו עם האדם והופך להיות
- 4 חלק בלתי נפרד ממנו, והינו לפי שהשגת ההבנה של התורה
- 5 באמצעות מוחו ושכלו של האדם
- 6 מתאחדת עם נפשו המשפלת, 1 ויובן זה על-דרך ההפ'ש בין תורה למצות
- 7 וכפי שמבואר בתניא (פרק ה'): "... 2 כמו שהם בנפש האדם, שהתורה היא
- 8 התורה מלוכת בנפש האדם ושכלו...
- 9 לכן נקראת בשם לחם ומזון הנפש כי
- 10 כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף
- 11 כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך
- 12 שם להיות דם ובשר כבשרו ואז יחיה
- 13 ויתקיים כך בידעת התורה והשגתה
- 14 בנפש האדם שלומדה היטב בעיון
- 15 שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת
- 16 עמו והיו לאחדים נעשה מזון לנפש
- 17 וחיים בקרבה מחיי החיים אין סוף
- 18 ברוך הוא..." 19 מה-שאין-כן
- 19 המצות, שהן רק ענני של
- 20 עשייה בפעל שהוא דבר חיצוני
- 21 לעומת הנפש עצמה ואין
- 22 מתאחדות עמו, ולכן הן
- 23 לבושים חיצוניים לנפש בלבד
- 24 כשם שבגשמיות המזון חודר לתוך
- 25 האדם ואילו הבגדים נשארים חוץ
- 26 ממנו. ועל-דרך זה יובן גם
- 27 למעלה, אשר כשם שהמצוות הן
- 28 לבושים לבד לגבי האדם המקיים אותן
- 29 כך גם אצל הקדוש-ברוך-הוא, כביכול,
- 30 שהמצות הן לבושים בלבד
- 31 לגבי עצם האין סוף, ונקראות בוזהר
- 32 בשם אברין דמלכא 21 אברי
- 33 המלך ולא העצם והפנימיות של
- 34 המלך, מה-שאין-כן בתורה
- 35 איתמר נאמר אורייתא וקידשא-
- 36 בריך-הוא כולא חד 22, התורה
- 37 והקדוש-ברוך-הוא הכל אחד
- 38 שהתורה מתאחדת עם אור-
- 39 אין-סוף אף שהיא רחוקה
- 40 באין-ערוף כו' כמבואר לעיל. וענין זה הוא מצד מעלת
- 41 ההשגה ההבנה והידיעה, דאף שההשגה היא באין-ערוף וכאמור
- 42 לעיל שעצם הנפש נעלית מההבנה וההשגה, מפל-מקום, הרי היא

- 43 ההבנה וההשגה של האדם בתורת ה' מתאחדת עם הנפש המשפלת
- 44 המבינה ויודעת דברי תורה ועם אור-אין-סוף בריך-הוא,
- 45 דאורייתא וקידשא-ברוך-הוא כולא חד ולכן כאשר מתאחדים עם
- 46 התורה, ממילא מתאחדים גם עם הקדוש-ברוך-הוא. ועם היות שגם
- 47 במצות יש בנוסף למעשה המצוות
- 48 בפועל פונת המצות, והרי ענין
- 49 הפונה הוא ידיעה והשגה ואם
- 50 כן גם בה יש לכאורה התאחדות עם
- 51 האין-סוף שנפעלת באמצעות ההבנה
- 52 וההשגה, מפל-מקום, עקר ענין
- 53 המצות אינו הפונה שבהן
- 54 שהיא החלק הקשור בידעה, הבנה
- 55 והשגה, כי אם העשייה והפעל
- 56 שהוא כוח חיצוני ביחס לכוח השכל
- 57 ולכן המצוות דומות ללבוש והתורה
- 58 דומה למזון, כמבואר לעיל. ובעמק
- 59 יותר, הנה גם פונת המצות
- 60 למרות שהיא דבר שבשכל ומחשבה
- 61 ולא של עשייה בפועל, לאמיתו של
- 62 דבר אינה ענין הידיעה
- 63 וההשגה, שהרי ענין פונת
- 64 המצות אינו שידע שפונת
- 65 המצוה היא באופן כך היינו
- 66 הידיעה והמחשבה שבעת עשיית
- 67 מצווה פלונית צריך לכוון כוונה
- 68 פלונית, אלא העקר והתוכן הפנימי
- 69 של המושג כוונת המצוות הוא
- 70 שהאדם יהיה מודע לתוכן הפנימי של
- 71 המצווה במידה כזו שיפעל הבטול
- 72 בנפשו 23 (עס זאל אים
- 73 דורכנעמען שהדבר יתדור בו
- 74 וימלא את כל מציאותו), וכמו
- 75 למשל בכונת מצות תפלין
- 76 שענינה תוכן הכוונה של מצוות
- 77 תפלין שמניחים על היד כנגד הלב ועל
- 78 הראש כנגד המוח הוא לשעבד
- 79 המוח והלב 24 לעבודת ה', הרי
- 80 אין ענין פונה זו רק ידיעת
- 81 הענין הפנימי של מצות
- 82 תפלין (שהוא ענין שעבוד המוח והלב) ולא הידיעה כשלעצמה
- 83 היא המטרה, אלא הענין הוא שתהיה הפעלה וההשפעה של הכוונה
- 84 הזו בנפשו של האדם המקיים את המצווה בכוונה זו, שישעבד את

(21) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. (22) תניא פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זח"א כד, א. זח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחלתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד. (23) ראה תניא פמ"א (נו, ב). (24) שו"ע או"ח סכ"ה ס"ה. שו"ע אדה"ז שם סי"א. סידור אדה"ז סדר הנחת תפלין. תניא שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 וּמָחָז וְלִבּוֹ לַעֲבֹדֶת ה', וְאֵין זֶה דּוּמָה לְעֵנִין הַתּוֹרָה שֶׁהֶעֱקָר
2 הוּא הַיְדִיעָה, שֶׁהִיא עֵינִין שֶׁל הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה מֵה־שְּׂאִין-כֵּן בְּכֹנֶנֶת
3 הַמִּצְוֹת, הֲרִי לֹא הַיְדִיעָה וְהַבְּנָה הִיא הָעֵקֶר, כִּי אִם הַפְּעֻלָּה
4 וְהַשְׁפָּעָה שֶׁל הַמִּצְוָה בְּנִפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם הַמְקִיִּים אֶת הַמִּצְוָה בְּכוּוּנָה.
5 וְרָאִיהָ לָזֶה, שְׁכוּנַת הַמִּצְוָה הִיא
6 לֹא עֵינִין שֶׁל יְדִיעָה וְהַבְּנָה אֲלָא בַּעֲקָר
7 פְּעוּלָה בְּנִפְשׁ הָאָדָם מִמָּה שֶׁכְּתוּב
8 בַּזֹּהָר ²⁵ שֶׁמִּמְעֻשֵׁה הַמִּצְוֹת
9 נַעֲשִׂים לְבוֹשִׁים לְנִשְׁמָה בְּגֵן-
10 עֵדֶן הַתְּחִתּוֹן וּבַמִּצְוֹת לְבוֹשִׁים
11 רוּחָנִים אֱלֹו הַנִּשְׁמָה זֹכֶה לְרֹאשׁ בּוֹי
12 הַשְׂכִּינָה, וּמִפְּנֵי הַמִּצְוֹת נַעֲשִׂים
13 לְבוֹשִׁים נְעִלִים וּמוֹזַכִּים יוֹתֵר וְהֵם
14 לְבוֹשִׁים לְנִשְׁמָה בְּגֵן-עֵדֶן
15 הָעֵלְיוֹן שֶׁבַּמִּצְוֹת הִיא רֹאשׁ
16 דְּרוֹגַת נְעִלּוֹת יוֹתֵר בְּאַלּוּקוֹת, וְהֵינּוּ,
17 מִזֶּה מוֹכֵן שֶׁגַּם מִפְּנֵי הַמִּצְוֹת
18 נַעֲשִׂים לְבוֹשִׁים בְּלִבָּד, כְּמוֹ
19 מִמְעֻשֵׁה הַמִּצְוֹת, וְאִם נֹאמַר
20 שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת הוּא עֵינִין
21 הַיְדִיעָה, עֵינִין שֶׁל הַבְּנָה וְהַשְׁגָּה
22 אִם-כֵּן הֲרִי זֶה גַּם כֵּן עֵינִין
23 הַמְּזוּן כְּמוֹ הַתּוֹרָה וְלֹא רַק
24 לְבוֹשִׁים, וּבִהְכָּרֵם לִזְמַר שֶׁעֵינִין
25 כְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת הוּא הַפְּעֻלָּה
26 וְהַשְׁפָּעָה שֶׁל הַמִּצְוֹת בְּנִפְשׁוֹ,
27 מֵה־שְּׂאִין-כֵּן בַּתּוֹרָה הָעֵינִין
28 הוּא הַיְדִיעָה וְהַשְׁגָּה כְּמִבּוֹאֵר
29 לַעֲלִי. וְכִיּוֹן שֶׁעֵינִין הַשְׁגָּה
30 הוּא בֹאֶפֶן שֶׁמִּתְאַחֵד עִם
31 הַשְׁגָּה כְּפֹנֶת, לְכֵן נִקְרָאת
32 בְּשֵׁם מְזוּן כֶּסֶם שֶׁהַמְּזוּן הַגִּשְׁמִי
33 חוֹדֵר בְּגוֹף הָאָדָם בְּפִנִּימִיּוֹת וְהַלְבוּשׁ
34 הוּא דָּבָר חִיצוֹנִי בְּלִבָּד. וְכֵן הוּא גַּם
35 לְמַעֲלָה, שְׂאִין-כֵּן וְקוֹדֶשׁ-שֶׁא-
36 בְּרִיךְ-הוּא כּוֹלֵא חֵד הַתּוֹרָה
37 וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הַכּוֹל אַחֵד,
38 וְהַמִּתְאַחֵד עִם הַתּוֹרָה (בַּמִּצְוֹת הַבְּנָה
39 וְהַשְׁגָּה בְּשִׁכּוֹל) מִתְאַחֵד עִם הָאוֹר
40 הָאֵינְסוֹפִי שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְזֶהוּ עֵינִין הַמִּשְׁמַעוֹת הַפִּנִּימִית שֶׁל דְּבָרֵי
41 הַפִּסּוֹק וְתוֹרָה אֲוֵר, שֶׁהַתּוֹרָה מְגַלָּה אֶת עֲצֻמּוֹת שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
42 כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלִי. כִּיּוֹן שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת הוּא הַיְדִיעָה, וְעֵינִינָהּ שֶׁל
43 הַתּוֹרָה שֶׁלֵּכֵן נִקְרָאת 'תּוֹרָה אֲוֵר' הוּא לְגִלּוֹת אֶת עֲצֻמּוֹתֵי יִתְבָּרָךְ ²⁶,

1 וּכְמוֹ שְׂאִין-כֵּן מֵאִיר בְּחֻמָּה כְּמִבּוֹאֵר לַעֲלִי שְׂאִין-כֵּן סוֹף
2 מֵאִיר בְּסִפִּירַת הַחֻמָּה הָעֲלִיוֹנָה "בְּקִירֹב מְקוֹם".
3 (ד) וְהִנֵּה עֵינִין זֶה שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת נִמְצָא ה'עֵצֶם' שֶׁל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
4 הוּא כָּל הַמִּדְרָגוֹת שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת בְּשׁוֹהַ בְּתוֹרָה יֵשׁ דְּרוֹגַת שׁוֹנֹת
5 וְהַבְּדִלִים בֵּין חֲלָקֵי הַתּוֹרָה הַשׁוֹנִים כְּמוֹ
6 הַבְּדִל בֵּין נִגְלָה דְּתוֹרָה לְחֶלֶק הַנִּסְתָּר
7 שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת, וְהַעֲצֵם שֶׁל הַאֲלֻקוֹת נִמְצָא
8 בְּכָל הַדְּרוֹגַת בְּמִידָה שׁוּוֹה, וְהֵינּוּ,
9 שֶׁכָּל חֲלֻקֵּי הַמִּדְרָגוֹת
10 שֶׁכְּפֹנֶת הַמִּצְוֹת וְהַבְּדִלִים בֵּין חֲלָקֵי
11 הַתּוֹרָה הַשׁוֹנִים הֵם רַק בְּגִלּוּיִים
12 דְּתוֹרָה כְּפִי שֶׁהַתּוֹרָה יִרְדָּה וְהַתְּגַלְתָּהּ
13 לַעֲלִינִי, כִּי בְּעוֹד שֶׁהַעֲצֵם מִתְיַחַס
14 לְדָבָר עֲצוּמִי, הֵינּוּ הַעוֹמֵק וְהַפְּנִימִיּוֹת
15 שֶׁלּוֹ, הַמּוֹשָׁג 'גִּלּוּיִים' מִתְיַחַס
16 לְהַתְּפַשּׁוֹת וְלִהְיָאֵרָה שֶׁל שֶׁהֵם דְּבָר
17 חִיצוֹנִי לְעוֹמֵת הַעֲצֵם (כְּמוֹ, לְמִשְׁלָל,
18 כְּמִבּוֹר אֲוֵר גִּשְׁמִי בְּדִרְגַּת הַשֶּׁמֶשׁ, גּוֹף
19 כְּדוֹר הַשֶּׁמֶשׁ הוּא עֲצֵם הַדְּבָר וְהָאוֹר
20 הַמִּתְפַּשֵּׁשׁ וּמֵאִיר מִמֶּנָּה מִחוּץ לְשִׁמֶשׁ
21 עֲצֻמָּה הוּא ה'גִּלּוּיִים' שֶׁל הַשֶּׁמֶשׁ)
22 וְלַעֲלִינִי, הַבְּדִלִים הַדְּרוֹגַת בֵּין חֲלָקֵי
23 הַתּוֹרָה הַשׁוֹנִים הֵם רַק 'גִּלּוּיִים' שֶׁל
24 הַתּוֹרָה אֲכָל הָעֲצֵם דְּתוֹרָה הוּא
25 כָּל מְקוֹם וּבְכָל דְּרָגָה וּבְכָל חֶלֶק
26 מִחֲלָקֵי הַתּוֹרָה בְּשׁוֹהַ לְלֹא הַבְּדִלִים.
27 וְזֶהוּ עֵינִין זֶה שֶׁהַעֲצֵם שֶׁל הַתּוֹרָה
28 נִמְצָא בְּכָל חֲלָקֵי הַתּוֹרָה בְּשׁוּוֹה הוּא
29 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפִּנִּימִית שֶׁל הָאֲמֹר לַעֲלִי
30 שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרָאת אֶמֶת, דָּאִין
31 אֶמֶת אֲלָא תּוֹרָה, וְלִכְאוּרָה
32 אֵינּוּ מוֹכֵן, הֲרִי עֵינִין הָאֶמֶת
33 הוּא שְׂאִין בּוֹ שְׁנֵיִים וְהוּא קִיִּים
34 תְּמִיד בְּאוֹתָהּ מִידָה שֶׁל תּוֹקֵף וְחוּק,
35 כְּפִי שְׁמוּבָא
36 בִּירוּשָׁלַיִם ²⁷ שֶׁכְּפֹנֶת אֶמֶת יֵשׁ
37 הַתְּחִלָּה הָאוֹתִיּוֹת הָאוֹת אֶל-ף
38 שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה מִבֵּין אוֹתִיּוֹת ה'אֶל-ף'
39 ב'י"ת", אֶמֶת הָאוֹתִיּוֹת הָאוֹת
40 מ"ם שֶׁהִיא בַּמִּצְוֹת אוֹתִיּוֹת ה'אֶל-ף' ב'י"ת" וְסוֹף הָאוֹתִיּוֹת הָאוֹת ת"ו
41 שֶׁהִיא הָאוֹת הָאֲחֵרוֹנָה מֵאוֹתִיּוֹת ה'אֶל-ף' ב'י"ת", וְזֹאת כְּדִי לְהוֹרֹת
42 וְלִהְיָאֵרָה שֶׁעֵינִין הָאֶמֶת הוּא בְּשׁוֹהַ וְנִמְצָא בְּאוֹתָהּ מִידָה בְּתַחֲלָה
43 בְּאֶמֶת וּבְסוֹף בְּלִי שְׁנֵיִים וְלֹא הַבְּדִלִים, וְלִכְאוּרָה הַקְּבִיעָה הִיא

(25) ח"ב רכט, ב. שם רי, א"ב. הובא בתניא אגה"ק סכ"ט (קנ, סע"א ואילך). (26) ראה גם מכתב כ"א סיון שנה זו (אג"ק ח"ז ע' קעד). (27) סנהדרין פ"א ה"א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

והלחן הולך ומפרט שבאור יש דרגות שונות לא רק באור הפנימי שכמובן
 בא ומתגלה באופנים רבים ושונים, אלא אפילו באור ה"מקף" שבודרך כלל
 מאיר על העולמות והנבראים בשווה, כדלהלן.
 דהנה, אור פנימי, המאיר בצורה פנימית ומתאמת לכל עולם ולכל
 נברא לפי ערכו להיותו מתלבש
 בכלים כיוון שהוא מאיר ב"כלים"
 בדרך של "התלבשות" בתוכם, הרי
 יש בו שנויים והבדלים באופן
 ומידת ההארה בכל "כלי" לפי עניינו,
 ולא רק שנויים מצד הכלים
 ואין הכוונה רק לשינויים והבדלים
 שנגרמים באור כתוצאה מההתלבשות
 בכלים, אלא גם האור עצמו
 בטרם התלבש בכלים השונים יש בו
 חילוקי מדרגות ורמות שונות,
 והינו לפי ששורש המקור ממנו
 נובע ומאיר ה'אור פנימי' הוא
 מאור הקו כמבואר בקבלה
 וחסידות שקודם שנברא העולם האיר
 רק אור אלוקי בלתי מוגבל וכשעלה
 ברצונו של הקדוש-ברוך-הוא לברוא
 עולם עם עולמות ונבראים מוגבלים
 צמצם הקדוש-ברוך-הוא את האור
 הבלתי מוגבל וסילק אותו "הצידה"
 ולאחר הצמצום חזר והאיר אור שעל
 שם היותו מועט ודק נקרא "אור הקו"
 והוא השורש להמשכת והארת האור
 הפנימי בכל עולם לפי עניינו, ובאור
 הקו יש התחלקות והבדלי דרגות
 שונות, הן ההתחלקות שמצד
 העולמות בהם אור הקו מאיר שיש
 הבדלים גדולים בצורת ההארה ובמידת האור בין העולמות השונים, פידוע
 שלמעלה מאצילות מאיר עצם הקו העומק והפנימיות של אור
 הקו, ובאצילות מאיר הארת הקו בלבד וההארה היא דרגה הרבה
 יותר נמוכה מאשר העצם עצמו, ובעולם הבריאה העולם הבא לאחר
 עולם האצילות שבו האור יותר מצומצם והאורות והכלים נחשבים מציאות
 מוגדרת עוד יותר מאירה רק הארה דהארה כו' היינו שגם ההארה
 עצמה לא מאירה ויש רק המשכה והתגלות של הארה מתוך ההארה, וגם
 לגבי האמור לעיל לגבי הארת עצם הקו למעלה מאצילות גופא עצמו,
 יש הבדלים לגבי אופן ומידת ההתגלות של האור כי גם למעלה מאצילות יש

דורשת הסבר, כי הלא בתורה יש כמה שנויים וחלוקי מדרגות,
 ולמעשה כן קיימים הבדלים בין חלקי התורה השונים ששהרי אין-ערוך
 אינו דומה עד כדי אי השוואה וללא כל יחס בין השניים גליא דתורה
 חלק הגנלה שבתורה לסתים דאורייתא חלק הנסתר והנעלם (סתום).
 וכל זה גם הגנלה וגם הפנימיות
 אינו בערך הוא ללא כל יחס ודמיון
 לגבי תורתו של משיח שהיא
 דרגה נעלית מאד בתורה, כמאמר
 רבותינו ז"ל²⁸ שבתורה
 שאדם למד בעולם הזה היא
 הכל לגבי תורתו של משיח,
 הרי שמדובר בפער וריחוק עצום וכל
 זה כל הדרגות האמורות בלימוד
 התורה אינו בערך הוא ללא יחס
 והשוואה לגבי בחינת התורה
 שלמעלה שהיא בדרגה גבוהה לאין
 שיעור מדרגת התורה לאחר שירדה
 למטה כפי שדוד היה מחבר
 תורה שלמעלה בקידשא-
 בריך-הוא²⁹, כמבואר בקבלה
 וחסידות שדוד המלך היה ממשיך
 ומגלה את האור האין סוף האלוקי
 בבחינת החכמה וכך גורם חיבור
 ואחדות בין הדרגות העליונות שבתורה
 לדרגות הנמוכות שבתורה וכיון
 שיש בתורה כמה חלוקי
 מדרגות, איך אפשר לומר
 שהתורה היא אמת והרי האמת
 היא בכל מצב ובכל דרגה (בין בראש,
 בין באמצע ובין בסוף) באותה מידה?
 אף הענין הוא, שכל חלוקי
 המדרגות וההבדלים בין חלקי התורה השונים ובין הדרגות השונות כמו
 גנלה, נסתר, תורתו של משיח וכו' הם רק באור היינו ה"גלוי"
 וההתפשטות, כמבואר לעיל, אבל לא בעצם שבו אכן אין הבדלי
 דרגות.
 והענין בזה, שבאור יש כמה שנויים הבדלים במידת ובאופן
 ההתגלות שלו וחלוקי מדרגות דרגות שונות בעניינו ובמעלתו, והולך
 ומפרט דרגות שונות והבדלים משמעותיים באופן ההתגלות וההארה של
 האור שבודרך כלל מתחלק לשני סוגים – אור "פנימי" ואור "מקף". כלומר,
 אור שמותאם לעולמות ולנבראים שבהם הוא מאיר וההארה שלו היא לפי
 ה"כלים" שבהם ובאמצעותם הוא מאיר ומתלבש בהם ופועל בהם באופן
 פנימי ואור שגם הוא מאיר בעולמות ונבראים, אבל ההארה לא מתאמת
 לפי ה"כלים" של כל אחד מהעולמות והנבראים אלא מאירה עליהם באופן
 כללי וכיון שאיננה מתלבשת בהם בפנימיות, האור "מקף" עליהם מלמעלה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דרגות שונות אינו דומה כמו שהוא האור האלוקי מאיר ב'אדם
 - 2 קדמו' בחינת המחשבה העליונה בה עלה ברצונו ובמחשבתו של
 - 3 הקדוש-ברוך-הוא לברוא את העולם התעוררה תחילה כמחשבה אחת כללית
 - 4 הכוללת את כל העולמות ואת כל הנבראים במחשבה אחת ובסקירה אחת
 - 5 (כאדם הרוצה לבנות בית ובתחילת
 - 6 התעוררות הרצון כל הפרטים כלולים
 - 7 במחשבה אחת כללית) וכיון
 - 8 שבמחשבה זו נכללות כל הדרגות,
 - 9 מלמעלה מעלה עד למטה מטה, בחינה
 - 10 זו נקראת "אדם קדמון" בגלל הרמיון
 - 11 לאדם שמורכב מדרגות רבות עליונות
 - 12 ותחתונות ובגלל שהוא קשור לאין-סוף
 - 13 עצמו הקודם לכל הנבראים ובעולם
 - 14 ה'עקודים' כאמור החל מעולם
 - 15 האצילות קיימות עשר ספירות עליונות
 - 16 מוגדרות אבל עצם המושג קיים
 - 17 בדרגות עליונות יותר, אם כי לא
 - 18 בצורה כה מוגדרת, ובחינה מסוימת
 - 19 נקראת בשם "עקודים" על שם
 - 20 העובדה שבה הספירות לא מחולקות
 - 21 בצורה ברורה ומוגדרת אלא כולם
 - 22 "עקודים" וקשורים ומכונסים בתוך
 - 23 כלי אחד ובכל פרטי המדרגות
 - 24 שלמעלה מאצילות שכל אחת
 - 25 מהן האור מאיר באופן שונה, המיוחד
 - 26 לאותה דרגה בפרט, ונוסף לזה,
 - 27 הנה גם הקו עצמו יש בו
 - 28 כמה חלוקי מדרגות והבדלים
 - 29 לגבי אופן ההארה שלו בכל דרגה
 - 30 ודרגה, פידוע³⁰ שראשית הקו
 - 31 בדרגה העליונה שבו שהחלה להאיר
 - 32 כאור מועט, הוא אמנם אור שלאחר הצמצום אך בכל זאת הוא דבוק
 - 33 באור-אין-סוף הבלי-גבול ויש לו תכונות דומות, וכל מה שנמשך
 - 34 ויורד מדרגה לדרגה הוא מתמעט ואורו פוחת והולך. ונמצא, שיש
 - 35 מעלה ומטה דרגות עליונות ודרגות תחתונות בקו עצמו, והינו,
 - 36 שזה שכל ענין הקו הוא לעשות מעלה ומטה כל ענינו
 - 37 ומטרתו של אור הקו, שנוצר לאחר הקדוש-ברוך-הוא צמצם את האור
 - 38 האינסופי הבלתי מוגבל והאיר אור מצומצם הוא לפי שגם הקו עצמו
 - 39 יש בו מעלה ומטה וכיוון שבו עצמו יש דרגות עליונות ודרגות
 - 40 תחתונות, לכן הוא האמצעי לבריאת העולמות בצורה כזו שיש עולמות
 - 41 עליונים בהם מאירות דרגות עליונות ("מעלה") באור הקו ועולמות תחתונים
 - 42 בהם מאירות דרגות תחתונות ("מטה") באור הקו.
 - 43 וגם 'אור מקיף' שאינו מתלבש בכלים ואינו מאיר בצורה פנימית יש
- בו התחלקות והבדלי דרגות, כדאיתא ב'עין חיים'³¹ שכל
- עגול מבואר בחסידות שסדר הדרגות של סדר השתלשלות האור האלוקי
- מלמעלה למטה מופיע גם באופן של 'עגולים', בצורה כזו שהדרגה העליונה
- כמו מקיפה וסובבת בעיגול את הדרגה שתחתיה, (וזאת בשונה מסדר
- השתלשלות באופן של 'יושר' שבו
- הדרגות השונות לא באות 'זו תחת זו', אלא כלולות זו מזו) ולמרות שמעצם
- טבעו וצורתו אין בעיגול מעלה ומטה ואין בו התחלה וסוף, בכל זאת יש
- הפרש הבדל בין חצי עגול העליון ובין חצי עגול
- התחתון, ואם-כן הרי גם בעגולים למרות שהעיגול בכללותו
- מורה על 'מקיף' והעדר הבדלים יש התחלקות מסוימת. ועם היות
- שאין דומה ההתחלקות שבמקיף להתחלקות באור
- הפנימי היא הרבה יותר בולטת ובעלת הגדרות ברורות דבאור פנימי
- ההתחלקות היא לא רק מצד המקבלים הקולטים את האור שכל
- אחד מהם מקבל את האור לפי יכולת הקליטה והקיבול שלו, אלא גם
- באור עצמו כי אור שנועד להתלבש ב"מקבלים" ולחדור בהם
- בצורה פנימית מותאם לפי ערכם, וההתחלקות אינה רק בענין
- רבוי ומעוט האור, ההבדל בין הדרגות השונות אינו רק כמותי
- שבדרגות עליונות מאיר אור רב ובדרגות תחתונות מאיר אור מועט
- כי אם שזהו מהות אחר לגמרי וההבדלים הם באיכות של הדרגות השונות עד כדי כך שיש בין הדרגות
- פערים שבעקבותיהם מדובר במהות שונה לחלוטין, ועל-דרך ההפרש
- בין שלושת הקבוצות השונות של עשר הספירות העליונות חכמה-בינה-דעת
- שהם המוחין העליונים, חסד-גבורה-תפארת, שהן המידות העליונות, ונצח-הוד-יסוד
- שהם כוחות המעשה, שההפרש וההבדל בין שלושת הקבוצות הללו אינו רק ברבוי ומעוט האור שאור
- המוחין רב יותר מאור המידות, אלא שבנוסף להבדלים הכמותיים יש
- הבדלים באיכות שזהו מהות אור אחר לגמרי ויש הבדל מהותי בין
- כל אחת מהקבוצות לשאר הקבוצות. מה-שאין-כן האור מקיף, הרי
- למרות האמור שגם בו קיימת התחלקות מסוימת בין "עליון" ל"תחתון" בכל
- זאת בו בעצמו אין התחלקות, והוא מצידו מאיר בכל מקום בשווה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

במה הוא רוצה, ותוקף הרצון הוא באותה מידה ממש הן כפאָשר רוצה
ענינים נעלים שנוגעים אליו שבהם מובן שהרצון הוא חזק ותקיף,
והן כפאָשר האדם רוצה ענינים של זולת שלא קשורים בו עצמו
ולכאורה לא היה אמור להיות לו בהם רצון חזק ותקיף, למעשה כאשר יש
רצון (כיוון שזו נטייה של הנפש
עצמה), הרי זה בחזק ובתוקף לגבי
כל דבר וענין. והינו, שהחלוק
ברצון יכול להיות רק בענין
מידת העלם וגלוי האור
שלפעמים הוא נעלם ולפעמים הוא
גלוי (ויכולים להיות הבדלים במידת
ורמת הגלוי), אכל לא ברצון
ממש שהוא הטיית העצם
שהוא תמיד בשווה ובא תמיד בחזק
ובתוקף.
וכמו כן הוא גם בענין
התפשטות והתגלות הרצון
שנמצא בכל האברים בשוה,
בשונה מכוחות אחרים כמו השכל
שמתגלה במוח, הרגש בלב וכך גם
לגבי כוחות מעשיים כמו הכתיבה
בידיים וההליכה ברגלים וכד', הרי
הרצון לא מתלבש באבר מסוים יותר
מאשר באבר אחר אלא נמצא ומאיר
ופועל ברגל כמו בראש, ללא
הבדל ביניהם, וכידוע הראיה
לזה³², שהרצון נמצא ברגל כמו
בראש, מהעובדה שמיד פשיירצה
האדם לנענע תנועה כלשהי ברגלו
אזי ינענע תוך בלי שום
שהיות זמן, שמוזה מוכח
שהרצון נמצא ברגל כמו
בראש ממש כי אילו הרצון היה
מאיר ופועל בעיקר בראש, היה צורך
בהתליך מסוים על מנת 'להוריד' את
הרצון מהראש אל הרגל והתהליך הזה
היה מחייב שהות זמן כלשהי. והרי
אין הכוונה שהרצון הוא בגלוי ברגל,
ברגל (וכך גם בנמשל – בעצם) יש הבדלים במידת ההתגלות, אבל הוא נמצא
וקיים בכל הדרגות בשווה, כפי שהולך ומבאר) דודאי הדבר ובהכרח
לומר שהרצון אינו בגלוי ברגל, שהרי עובדה ברורה היא כי
ברגל לא נרגש הרצון והרגל היא לא 'כלי' ראוי להתגלות הרצון שהוא
כוח נפשי, וגלוי הרצון הוא במח שבראש דוקא, דכיון

וכל ההפך הוא רק מצד המקבלים, אם האור מאיר
אצלם ברבוי או במעוט, ונמצא שמושג ה"התחלקות" באור המקיף
שונה לחלוטין ממושג ה"התחלקות" כפי שהוא באור הפנימי. אבל מכל-
מקום, הרי זה גופא עצמו שמאיר האור המקיף ברבוי יותר או
במעוט יותר ויש בו הבדלי כמות
באיו מידה הוא מאיר הוא ענין
של התחלקות באור ומוכיח על
הבדלים באופן ההארה שלו, והינו,
דכיון שכל ענין האור הוא
להאיר כל ענינו ומטרתו של האור
הוא כדי להאיר, כך שהמאור, מקור
האור, יבוא לידי גילוי ויקבל ביטוי,
לכן הנה זה גופא עצמו
שמאיר ברבוי יותר או
במעוט יותר ויש הבדלים באופן
ובכמות ההארה שלו הוא ענין של
התחלקות באור עצמו כי מאחר
שענין ההארה והגילוי הוא דבר עיקרי
ומרכזי באור, ולא פרט טפל וצדדי,
הרי הבדלי דרגות באופן ההארה הם,
בעצם, הבדלי דרגות ו"התחלקות"
באור עצמו.
וכל זה הוא מצד שני, למרות
שמדובר על האור עצמו הדברים
אמורים רק באור, מה-שאין-כן
ב'עצם', מאחר שהוא
למעלה מענין ההעלם וגלוי
שהרי "עצם בלתי מתגלה", כיוון שכל
גילוי והתפשטות מחוץ לעצם אין זה
העצם עצמו אלא הארה מהעצם ואילו
העצם הוא למעלה מהעלם וגלוי,
ולכן אין בו הפרש כלל מצידו
אין שום הבדל אם הוא נמצא
בהעלם או שנמצא בגלוי,
והוא אותו ה'עצם' בכל מצב,
בין כאשר הוא בעלם ובין כאשר
אורו מאיר ומתגלה, להיותו בעצם
מהותו למעלה מענין העלם וגלוי וההעלם או הגילוי לא משפיעים
עליו כלל.
ויוכן זה על-דרך-משל מענין הרצון בנפש האדם, דהנה
נתבאר לעיל שהרצון הוא הטיית העצם נטייה של עצם הנפש,
והרי אנו רואים שהתקף שברצון הוא בכל הענינים בשוה
כאשר האדם רוצה מאד בדבר מסוים אזי הרצון חזק ותקיף ללא כל הבדל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

לַעֲנֵן הַשָּׁכֵל, שֶׁהִפְרֵשׁ הַהִבְדֵּל בֵּין שָׁכֵל עֵינֵי נַעֲלָה וּמוֹפֶשֶׁט
 לַחֲכָמָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהִיא שְׁכֵל בְּרָמָה הַרְבֵּה יוֹתֵר פְּשׁוּטָה וְנִחוּתָה הוּא
 הַבְדֵּל בְּמַהוּת הַשָּׁכֵל עֲצָמוֹ, שְׂאִינָה דִּוְמָה מַהוּת אֹר הַשָּׁכֵל
 הָעֵינֵי לְמַהוּת אֹר חֲכָמָה הַמַּעֲשֶׂה כִּי כִּךְ שְׁאֹר הַשָּׁכֵל הָעֵינֵי
 הַנַּעֲלָה הוּא מַהוּת שׁוֹנָה לַחֲלוּטִין מְאֹד
 הַשָּׁכֵל הַנִּחוּת שְׂמַאִיר בַּחֲכָמָה הַמַּעֲשֶׂה,
 מֵה־שְׂאִין־פֶּן בְּרָצוֹן הִנֵּה פֶל
 הַהֲפָרֵשׁ הוּא רַק בַּעֲנֵן
 הַהֲעֵלֶם וְהַגְלִי שְׁבָרָשׁ הָרָצוֹן
 גִּלְי וּבִרְגֵל הָרָצוֹן נַעֲלָם, אָכֵל
 בְּהִטִּיּוֹת הָעֵצִים שָׁבוּ בִּכְךָ
 שֶׁהָרָצוֹן הוּא נִטְיָה שֶׁל עֵצִים הַנֶּפֶשׁ
 (וְלֹא כּוּחַ פְּרִטִּי), הָרִי מֵאֲחֵר
 שֶׁהָעֵצִים הוּא לְמַעַל מַעֲנֵן
 הַהֲעֵלֶם וְהַגְלִי וּמִידַת הַהֲעֵלֶם אוֹ
 הַגִּלְיִי הִיא בְּכָלֵל לֹא מִדָּד לְגַבִּי
 הִימְצָאוֹת וּפְעוּלוֹת, לִכְן בְּעֵצִים
 עֲצָמוֹ אֵין הֲפָרֵשׁ כָּלֵל בֵּין
 הָעֵלֶם לְגִלְיִי, וְהוּא בְּכָל
 מְקוֹם בְּשׁוּה וְנִמְצָא וּפְעוּלָה בְּאוֹתָהּ
 מִידָה בֵּין אֵם הוּא נִרְגַּשׁ בְּגִלְיִי וּבֵין אֵם
 אֵינֵנוּ נִרְגַּשׁ בְּגִלְיִי.
 וּלְפִי הַמְבֹאֵר כֵּאֵן יוֹכֵן גַּם הָאִמּוֹר
 לַעֲלִיל שֶׁעֵצִים הָאֵלּוּקוֹת נִמְצָא בְּתוֹרָה
 עַל כָּל חֲלֻקָּה וְעַל כָּל הַדְּרָגוֹת שֶׁבָּהּ
 בְּשׁוּה לֵלֵא הַבְדֵּל, כִּי הַתּוֹרָה הִיא
 אִמַּת וְהָאִמַּת הִיא בְּכָל מְקוֹם, וְאֵין זֶה
 סוֹתֵר כָּלֵל לִכְךָ שֶׁאֵין יֵשׁ בְּתוֹרָה
 חֲלֻקִּים שׁוֹנִים וְדְרָגוֹת שׁוֹנוֹת, כִּפִּי
 שֶׁהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר.
 וּבִזְהָ יוֹכֵן הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל מֵה
 שֶׁהַתּוֹרָה נִקְרָאת אֲמֵת, דָּעֵם
 הֵיּוֹת שֵׁשׁ כְּמֵה חֲלּוּקִי
 מְדְרָגוֹת בְּתוֹרָה וְהַתּוֹרָה נִחְלָקָה
 לְדְרָגוֹת רַבּוֹת וְשׁוֹנוֹת, הִנֵּה כָּל
 הַחֲלּוּקִים וְהַהִבְדֵּלִים הֵם רַק
 בַּעֲנֵן הַגִּלְיִי, שְׁבִיזָה רַק
 בְּגִלְיִי אֵךְ לֹא בַּעֲצֵם יֵשׁ כְּמֵה
 חֲלּוּקִים וְהַהִבְדֵּלִים שׁוֹנִים. הֵן
 בְּאֹר פְּנִימִי וְהֵן בְּאֹר
 מְקִיף, כִּמְבֹאֵר לַעֲלִיל בְּהִרְחָבָה
 כִּיכֵד גַּם בְּאֹר ה'מְקִיף' שֶׁבִּדְרֵךְ כָּלֵל מְאִיר בְּכָל מְקוֹם בְּשׁוּה יֵשׁ בַּעֲצֵם
 דְּרָגוֹת שׁוֹנוֹת, דְּכִינֵן שֶׁעֲנֵן הָאֹר הוּא לְגִלּוֹת, לִכְן הִנֵּה גַם
 בְּאֹשֶׁר בּוֹ בַּעֲצָמוֹ אֵין חֲלּוּקִים שֶׁהִי זֶה עֵינֵינוּ שֶׁל הָאֹר הַמְקִיף
 שֶׁהוּא מְצִידוֹ מְאִיר בְּכָל מְקוֹם בְּשׁוּה, וְכָל הַחֲלּוּקִים הוּא רַק אֵם
 מְאִיר בְּרַבּוּי אוֹ בְּמַעוֹט, שֶׁהוּא הַבְדֵּל בְּכַמּוֹת וְלֹא בְּאִיכוֹת הָרִי
 גַם עֲנֵן זֶה הוּא חֲלּוּקִים בְּאֹר אֵךְ לֹא בַּעֲצֵם. אָכֵל בְּעֵצִים

שֶׁהִמַּח וְהַשָּׁכֵל שָׁבוּ הֵם פְּלִים רְאוּיִים וּמֵתִימִים לְרָצוֹן, וְכֵאֵן
 נִחוּצָה הַבְּהֵרָה: הָרָצוֹן שְׂמַאִיר בְּרָאשׁ וּבִרְגֵל בְּהַשׁוּאָה וְנִמְצָא בְּשִׁנְיָהּ בְּאוֹתָהּ
 מִידָה כִּיּוֹן שֶׁהוּא פְּעוּלָה בְּדוּגְמַת אֹר 'מְקִיף' שֶׁאֵינוֹ מִתְלַבֵּשׁ בְּפְנִימִיּוֹת בְּתוֹךְ
 ה'כָּלִים', כִּמְבֹאֵר לַעֲלִיל בְּהִרְחָבָה לְגַבִּי מַהוּת הַהִבְדֵּל בֵּין אֹר פְּנִימִי לְאֹר
 מְקִיף, וְאֵם כֵּן אֵיךְ אֲפִשֶׁר לִמְדָּה
 שֶׁהָרָצוֹן נִרְגַּשׁ בְּמִחוּ כִּי הוּא כָּלִי רְאוּי
 לִכְךָ וְאֵינֵנוּ נִרְגַּשׁ בִּרְגֵל כִּי הִיא אֵינְנָה
 כָּלִי רְאוּי לִכְךָ, וְהִרִי הָרָצוֹן נִמְצָא בְּכָל
 הָאִבְרִים בְּשׁוּה? אֵלֵא הַבִּיאֹר: הֵינֵנוּ
 כִּפִּי שֶׁשִּׁיךְ עֲנֵן הַפְּלִים בְּאֹר
 מְקִיף לְאִמִּיתוֹ שֶׁל דְּבַר גַּם הָאֹר
 הַמְקִיף מְאִיר בְּאִמְצָעוֹת הַכָּלִים וּלְמִדּוֹת
 כִּשְׂמֻכּוֹן אֵין בּוֹ 'הַתְּלַבְּשׁוֹת' כִּמוֹ בְּאֹר
 הַפְּנִימִי, הִרִי לְפָחוֹת בְּמִידָה מְסוּיִמַת
 הַמוֹשֵׁג 'כָּלִים' שִׁיךְ גַּם בְּאֹר הַמְקִיף,
 לִכְן מִתְגַּלֶּה בְּהֵם בְּמִחוּ וּבִשְׁכֵל
 הָרָצוֹן וְאֵינוֹ מִתְגַּלֶּה בְּצוּרָה מוֹרְגֶשֶׁת
 בִּרְגֵל [וְזֶהוּ גַם הַהִסְכֵּר לִכְךָ
 שֶׁעַל־יְדֵי שְׁנֵי הַטַּעַם וְהַשָּׁכֵל
 יְכוֹל לְהִיּוֹת שְׁנֵי גַם בְּרָצוֹן
 וְיִיתְכֵן שֶׁאֵדָם יִרְצֶה דְּבַר מְסוּם
 וּבַעֲבֻקָּתוֹ הַסְּבִירִים חֲדָשִׁים יִשְׁתַּכְנַע
 לְרִצּוֹת דְּבִירִים אַחֲרֵים וְזֹאת לְמִדּוֹת
 שֶׁבְּסוֹדֵר הַשְּׁתַּלְשּׁלוֹת הַדְּרָגוֹת הָרָצוֹן
 הוּא לְמַעַל מֵהַשָּׁכֵל כִּפִּי¹⁰,
 דְּכִינֵן שֶׁהַשָּׁכֵל הוּא כָּלִי
 לְרָצוֹן, לְפָחוֹת בְּמִידָה כּוֹז כִּפִּי
 שֶׁשִּׁיךְ עֲנֵן הַכָּלִי לְאֹר
 מְקִיף, לִכְן מִתְגַּלֶּה וּמִתְלַבֵּשׁ
 בּוֹ הָרָצוֹן וּמֵאֲחֵר שֶׁהָרָצוֹן נִמְצָא
 בְּשִׁכֵּל בְּאֹפֶן שֶׁנִּיתַן לִמְדָּה גַם לְגַבִּי
 'הַתְּלַבְּשׁוֹת', יֵשׁ לְשִׁכֵּל הַשְּׁפָעָה עַל
 הָרָצוֹן, מֵה־שְׂאִין־פֶּן בְּרָגֵל
 שְׂאִינֵנוּ כָּלִי לְרָצוֹן כָּלֵל וּלְכָלֵל,
 גַּם לֹא כָּלִי כִּפִּי שֶׁשִּׁיךְ בְּאֹר
 מְקִיף, לִכְן אֵין הָרָצוֹן מִתְגַּלֶּה
 וְאֵינוֹ נִיכֵר וְנִרְגַּשׁ בִּרְגֵל כָּלֵל.
 וְנִמְצָא, שֶׁבַּעֲנֵן הַהֲעֵלֶם
 וְהַגְלִי יֵשׁ הֲפָרֵשׁ גָּדוֹל בֵּין
 הָרָאשׁ וְהַרְגֵּל עַד כִּי כִּךְ שְׁבָרָשׁ
 הָרָצוֹן נִרְגַּשׁ (וּפְאִילוֹ 'מִתְלַבֵּשׁ' עַד כִּמָּה
 שֶׁהַמוֹשֵׁג שִׁיךְ לְאֹר מְקִיף) אָכֵל בִּרְגֵל אֵינוֹ נִרְגַּשׁ כָּלֵל. אֵךְ מְקַל־מְקוֹם
 נִמְצָא הָרָצוֹן בְּשִׁנְיָהּ בְּשׁוּה כִּי הַהִבְדֵּל הוּא רַק בְּמִידַת הַגִּלְיִי אָכֵל
 לֹא בַּעֲצֵם הִימְצָאוֹ. וְכִמּוֹ עֲנֵן הַטִּיט הָעֵצִים שֶׁבְּרָצוֹן, שֶׁמְצַד
 זֶה הוּא הַתְּקֵף שֶׁבְּרָצוֹן שְׂמוּשָׁל וְשִׁלִּיט עַל כָּל הַכְּחוֹת
 כִּפִּי¹⁰ לִכִּי הָרָצוֹן קֶשֶׁר בַּעֲצֵם הַנֶּפֶשׁ, הָרִי עֲנֵן זֶה הוּא בְּכָל מְקוֹם
 בְּשׁוּה לֵלֵא הַבְדֵּל בֵּין כּוּחוֹת נַעֲלִים לְכוּחוֹת נִחוּתִים. וְאֵין זֶה דִּוְמָה

קרוב הוי' לכל קוראיו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 דְּתוֹרָה, אֵין הִפְרָשׁ כָּלֵל אִם הוּא בְּהֻעָלָם אוּ בְּגִלּוּי, וְהוּא
2 בְּכָל מְקוֹם בְּשׁוּהוּ, כְּמוֹכֵן מִהַמְשַׁל מִכּוּחַ הַרְצוֹן שֶׁנִּפְשׁ שֶׁנִּתְבָּאָר לַעֲלִי
3 בַּהֲרַחֲבָה.
4 (ה) וְזֶהוּ גַם מַה שֶּׁהַתּוֹרָה הִיא בְּקוֹ הָאֲמֻצָּעִי, מְבוֹאָר בַּקְּבֵלָה
5 וְחִסְדוֹת שֶׁהַסְפִּירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
6 מִתְחַלְקוֹת (בִּאֻפֵּן כִּלְלִי) לְשִׁלּוּשָׁה
7 'קוֹיִם': הַסְפִּירוֹת חֲכָמָה, חֶסֶד, נֹצַח
8 (חֲחָ"נ) בְּקוֹ הַיְמִינִי; הַסְפִּירוֹת בִּינָה,
9 גְבוּרָה, הוֹד בְּקוֹ הַשְּׂמָאל וְהַסְפִּירוֹת
10 דַּעַת, תַּפְאֶרֶת וְיֹסֵד בְּקוֹ הָאֲמֻצָּעִי שִׁשׁ
11 לוֹ כְּמַה מַעֲלוֹת עַל שְׁנֵי הַקְּוִיִּם (וּלְכֵן
12 נִקְרָא "בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן") וְכוּ נִמְצְאוּ
13 בְּחִינַת הַדַּעַת וְגַם בְּחִינַת הַתַּפְאֶרֶת
14 שֶׁהִיא מִידָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, מִידַת הָאֱמֶת.
15 וְיָדוּעַ מַעֲלַת קוֹ הָאֲמֻצָּעִי
16 שֶׁשֶּׁרֶשׁ הַמְשָׁכְתּוֹ בִּדְרוֹגוֹת
17 הָעֲלִיּוֹנוֹת בִּאלּוֹקוֹת הוּא לְמַעְלָה
18 מִב' הַקְּוִיִּין, בְּבִחִינַת פְּנִימִיּוֹת
19 הַכֶּתֶר³³ שֶׁהוּא אֹר הָאֵין סוּף.
20 וְהֵינּוּ, שְׁעַם הָיִית שְׁגַם שְׁאָר
21 הַקְּוִיִּים וְכֹל עֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת
22 שֶׁרֶשֶׁם בְּכֶתֶר, מִכָּל־מְקוֹם,
23 שֶׁרֶשֶׁם הוּא בְּחִיצוֹנוֹת
24 הַכֶּתֶר, אָבֵל קוֹ הָאֲמֻצָּעִי
25 שֶׁרֶשׁוֹ בְּפְנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר,
26 דְּהֵינּוּ ב'עֲצָם' שֶׁל הַכֶּתֶר הָעֲלִיּוֹן.
27 וּמִצַּד שִׁיכּוּתוֹ ל'עֲצָם', אֵין
28 בּוֹ הַתְּחַלְקוֹת מִדְּרוֹגוֹת כָּלֵל,
29 וְהוּא בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן הַמְּבָרִיחַ
30 מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה³⁴, וּמֵאִיר
31 בְּשׁוּרָה בְּכֹל הַדְּרוֹגוֹת מִהַדְּרוֹגָה הָעֲלִיּוֹנָה
32 בִּיּוֹר וְעַד הַדְּרוֹגָה הַנְּמוּכָה בִּיּוֹר
33 וְהֵינּוּ, שְׁה'עֲצָם' שְׁנִמְצָא בְּקוֹ
34 הָאֲמֻצָּעִי הוּא בְּכָל הַמְּדְרוֹגוֹת
35 בְּשׁוּרָה. וּכְמוֹ שְׁאֵנוּ רוֹאִים גַּם
36 בְּצִיּוֹר גּוֹף הָאֲדָם,
37 שֶׁהַתְּחַלְקוֹת דְּרָאשׁ גּוֹף
38 וְרִגְלֵי כֹךְ שֶׁהָרָאשׁ הוּא לְמַעַל וְהַרְגֵּל
39 הִיא לְמַטָּה הִיא רַק בְּקוֹ הַיְמִינִי
40 וְקוֹ הַשְּׂמָאל, שֶׁבִּהֶם נִרְאָה
41 הַחֲלּוּקִי דְּרָאשׁ יָד וְרִגְלֵי שֶׁהִי
42 הַיְדִיִּים וְהַרְגֵּלִים נִמְצְאוּ דוֹקָא בְּצִדֵי
43 הָאָדָם, מִיְמִין וּמִשְׂמָאל, מִהַשְּׂאִין־
44 כֵּן בְּקוֹ הָאֲמֻצָּעִי, הִרִי חוּט
- הַשְּׁדֵרָה מִחִבֵּר וּמֵאַחַד בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַמּוֹחִין שֶׁהִיא הַדְּרוֹגָה
הָעֲלִיּוֹנָה בִּיּוֹר בְּאָדָם עִם סִיּוֹם הַגּוֹף, שֶׁהִיא הַחֲלֹק הַנְּחוּת שֶׁבו
וּמִלְמַעְלָה וְעַד לְמַטָּה הוּא כְּדֹבֵר אֶחָד מִחוּבֵר וְזֶהוּ עֲנִין טַפָּה הַנִּרְעִית
שֶׁבָּה נִמְשָׁךְ פְּנִימִיּוֹת הַמּוֹחִין, דֶּרֶךְ חוּט הַשְּׁדֵרָה וְעַד לְסִיּוֹם הַגּוֹף
וּכְמֵאֲמָר³⁵ אֵין קִשּׁוּי אֶלָּא
לְדַעַת, שֶׁהַפְּנִינָה בְּזָה אֵינָה עַל הַדַּעַת
הַגָּלוּי, הוּא חוּט הַשְּׁדֵרָה וְעַד לְסִיּוֹם הַגּוֹף
הַנִּרְעִית הַגָּלוּי, הוּא חֲלֹק הַמּוֹחִין
הַנִּקְרָא דַּעַת אֶלָּא עַל פְּנִימִיּוֹת
הַמּוֹחִין, וְהֵינּוּ, שְׁפְנִימִיּוֹת
הַמּוֹחִין נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי חוּט
הַגּוֹף וּבְכֹל הַדְּרוֹגוֹת הַשּׁוֹנוֹת שֶׁל הַגּוֹף
בְּשׁוּרָה. וּכְמוֹ כֵּן הוּא גַם בְּכַחוֹת
הַנִּפְשׁ, שֶׁבִּב' הַקְּוִיִּין חֲכָמָה־חֶסֶד־נֹצַח בִּינָה־
גְבוּרָה־הוֹד, יֵשׁ חֲלּוּק בֵּין הַמּוֹחִין לְמַדּוֹת,
וְאִפְשָׁר שֶׁהַמַּדּוֹת יִהְיוּ בְּלִי הַמּוֹחִין, מִהַשְּׂאִין־כֵּן
בְּקוֹ הָאֲמֻצָּעִי שֶׁהוּא מַדַּת הַרְחֵמִים, הִרִי כָּל עֲנִין
הַרְחֵמִים הוּא דּוֹקָא כְּאִשּׁוֹר יֵשׁ בּוֹ דַּעַת וְהַרְגֵּשׁ,
שֶׁמֶרְגִּישׁ אֶת זִוְלָתוֹ וְאֶת צָרָתוֹ, וְאִזּוֹ הוּא מְרַחֵם
עָלָיו, וְהֵינּוּ, שְׁעֲנִין הַרְחֵמִים קִשּׁוֹר עִם הַדַּעַת,
וְלֹא כְּמוֹ בְּשְׁאָר הַקְּוִיִּין שֶׁהַמַּדּוֹת נִפְרָדוֹת
מִהַמּוֹחִין. וְזֶהוּ גַם כֵּן הַטַּעַם שְׁאֵמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³⁶ כָּל מִי שְׂאִין בּוֹ דַּעַת
אֲסוּר לְרַחֵם עָלָיו, דְּכִיּוֹן שְׂאֵצֶל הַמְּשַׁפִּיעַ שִׁיךְ עֲנִין הַרְחֵמִים לְעֲנִין הַדַּעַת, לְכֵן

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 כאמור לעיל, לכן גם במקביל מי שעליו מרחמים צריך להיות באפן
2 כזה היינו שיהיה קשר בין הרחמים והדעת ואם אין בו דעת אין לרחם עליו.
3 וזהו שהתורה היא בקו האמצעי, שנמשך מפנימיות
4 הפתח, והוא בכל מקום בשנה וזו גם הסיבה הפנימית לכך שהתורה
5 היא עניין האמת, כמבואר לעיל.
- 6 (ו) והנה תורה ענינה דעת, גם במקביל צריך להיות באפן כזה. וזהו
7 והוא ענין ידיעת התורה מצד
8 עצמה הידיעה כשלעצמה ללא
9 מטרה נוספת, היינו, לא רק
10 בשביל לידע את המעשה
11 אשר נעשין היינו לימוד במטרה
12 לדעת את ההלכה למעשה, אלא
13 אמתית ענין התורה הוא
14 ידיעת התורה מצד עצמה
15 הידיעה כשלעצמה, שלכן בגלל
16 השלימוד לא נועד רק כדי לדעת את
17 ההלכה למעשה לומד האדם גם
18 ענינים שהם הלכתא
19 למשיחא הלכה לימות המשיח
20 ואינם נוהגים בזמן הזה כך
21 שלימודם לא מביא תועלת מעשית
22 והוא נועד לשם ידיעת התורה.
23 ובכליות ענין ידיעת התורה
24 יש בו מעלה גדולה מאד,
25 שידע ומשיג אמתית חכמתו
26 תבדק, העובדה שהאדם מבין
27 ומשיג ויודע את חכמתו של הקדוש-
28 ברוך-הוא היא כשלעצמה "מעלה
29 גדולה מאד" ובפרט בטעמי
30 המצות ובענינים הנוגעים
31 לדינא להלכה, כאשר האדם לומד
32 לידע אמתית הדין וההלכה,
33 ומתאמן לברר את פסק ההלכה
34 האמיתי יש בכך מעלה נוספת כי
35 במקרה זה הרי (בנוסף לכך שהאדם
36 יודע ומבין את חכמתו של הקדוש-
37 ברוך-הוא, דבר נעלה ביותר
38 כשלעצמו), יש מעלה מיוחדת ללימוד
39 שמתמקד במסקנת ההלכה למעשה
40 שהיא נקודת רצון העליון
41 שבמצות, בכל פרטיהם,
42 בנוגע למעשה דוקא.
43 ובפרטיות יותר יש כזה בלימוד ההלכה עצמו ג' אופנים שונים.
44 הא' הוא ידיעת אמתית חכמתו תבדק על-ידיה
- שמתעמק בשקלא-וטריןא כו' ומתאמן להסיק מתוך הדיון את פסק
ההלכה בפועל. הב', שבא אל ידיעה והבנה של אמתית נקודת
רצון העליון שבכל מצוה כפי שהוא מתבטא בפסק ההלכה למעשה.
והג', ענין המעשה לקיים בפועל את רצון העליון האמיתי כמו
שהוא כו' מבלי לסטות ממנו.
ובמקום אחר³⁷ בתורת החסידות
מבאר ענין נוסף במעלת לימוד
התורה והוא אופן אחר של התחברות
האדם ברצון העליון על ידי לימוד
התורה, היינו מעלת עסק התורה
בקבלת על מלכות שמים,
שמדיק מאד בכל דבר מפני
היראה מתוך פחד וחשש אולי
לא יבוא אל אמתתו של הענין
הנלמד לכן לרצון העליון אלא
יטעה בפירוש הדברים, ולכן נותן
כל נפשו ולימודו הוא מתוך
התמסרות גדולה ועצומה לעין
ולדיק ביותר בתוכן הנלמד על
מנת לבוא על אמתית הענין
לכן לאמיתתה של תורה ולא
לסטות מן האמת.
- וכל זה הוא בענין ידיעת
התורה. אמנם, ישנו גם ענין
של אמירת אותיות התורה,
אף שלא ידע מאי קאמר מה
הוא אמור (כיוון שאיננו מסוגל
להבין). ואף שישנם כמה
וכמה חלוקי מדרגות בלימוד
התורה החל מהדרגות הכי גבוהות
בהבנה והשגה ועד ללימוד של אמירת
האותיות בלבד, מכל-מקום, הנה
העצם שבתורה הוא בכלם
בכל הדרגות ובכל הרמות בשנה,
דבכל אפן של לימוד התורה
אפילו במי שרק אומר את אותיות
התורה מבלי להבין לוקחים את
עצמותו תבדק והאדם הלומד
מתחבר עם הקדוש-ברוך-הוא.
ואדרבה, לא זו בלבד שגם באמירת
האותיות בלבד האדם לוקח את
עצמותו של הקדוש-ברוך-הוא
ומתחבר עם הקדוש-ברוך-הוא בעצמו אלא יתירה מזו יש מעלה
באמירת אותיות התורה על השגת התורה, כי, בהשגת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 התורה, הנה גם באשר הלמוד הוא בדרגה נעלית ביותר באפן
2 שמצד היראה כו' הוא מיגע את עצמו בקבלת על בטול
3 עצום של מציאותו האישית לגבי הרצון העליון של הקדוש-ברוך-הוא
4 בשביל לידע פרטי רצון העליון, הנה בכל-אפן הרי זו
5 השגה שלו של האדם הלומד.
- 6 ולכן השגת התורה היא 1 השגת התורה, פי, בהשגת התורה, הנה גם
7 באפן שכל חכם וחכם אומר 2 באשר הלמוד הוא באפן שמצד היראה כו' הוא
8 הענין בסגנון אחר, וכמו 3 מיגע את עצמו בקבלת על בטול עצום בשביל
9 הרי"ף הרא"ש והר"ן 4 לידע פרטי רצון העליון, הנה בכל-אפן הרי זו
10 (הרמב"ם³⁸) שכל אחד מהם 5 השגה שלו. ולכן השגת התורה היא באפן שכל
11 אומר בסגנון שלו וגם במקומות 6 חכם וחכם אומר הענין בסגנון אחר, וכמו
12 שבהם אין מחלוקת ביניהם והם 7 הרי"ף הרא"ש והר"ן (הרמב"ם³⁸) שכל אחד
13 מסכימים לפסק ההלכה למעשה, 8 מהם אומר בסגנון שלו. מה-שאין-פן באמירת
14 הדברים באים בסגנונות שונים, כי עם 9 אותיות התורה, הרי האותיות הם של הקב"ה,
15 כל המעלה של ההתאחדות 10 וכמו שכתוב³⁹ וידבר אליקים את כל הדברים
16 וההתחברות עם הקדוש-ברוך-הוא על 11 האלה לאמר, לאמר דייקא, שפרשו נאכזאגן,
17 ידי הלימוד, למעשה כל חכם מבין 12 שחזר ואומר (ער זאגט איבער) את האותיות
18 ומתבטא בסגנון המיוחד לו. מה- 13 שאומר הקב"ה, וכמו שכתוב⁴⁰ תען לשוני
19 שאין-פן באמירת אותיות 14 אמרתך, פעונה אחרי הקורא⁴¹, והינו, לא רק
20 התורה, ללא הבנה והשגה של 15 באפן דכל הקורא ושונה, הקב"ה קורא ושונה
21 האדם, הרי האותיות הם של 16 כנגדו⁴², דאף שהקב"ה קורא ושונה, מכל-
22 הקב"ה, וכמו שכתוב³⁹ 17 מקום הרי זה כנגדו, היינו, שישנה המציאות
23 וידבר אליקים את כל הדברים 18 דכנגדו, אלא באפן נעלה יותר, שהוא רק פעונה
24 האלה לאמר, לאמר דייקא, 19 אחרי הקורא, ובקריאה זו הוא ממשיך גלוי
25 שפרשו נאכזאגן (לחזור ולומר 20 עצמות אין-סוף ברוך-הוא.
- 21 (ז) ועל-פיה יוכן גם במאמר הזהר⁴³ תלת
22 וקמו שכתוב⁴⁰ תען לשוני 22 קשרין מתקשרין דא בדא,
23 אמרתך, פעונה אחרי 23 ישראל באוריתא, ואוריתא בקודש-א-
24 הקורא⁴¹ וחזור אחרי, והינו, 24 כו' סתים וגליא, דלכאורה הפונה היא כמו
25 ענין זה שהלומד תורה נחשב כחזר 25 על-דרך-משל בקשירת ג' חבלים, שקושרים
26 ואומר את דברי התורה אחרי הקדוש- 26 ראש החבל הפתחות (חלק העליון שפתחותון)
27 ברוך-הוא הוא לא רק באפן דכל 27 בסוף האמצעי, וראש האמצעי בסוף העליון,
28 הקורא ושונה, הקב"ה קורא 28 וכמו כן הוא בישראל אוריתא וקודש-א-ברוך-
29 ושונה כנגדו⁴², שגם זה ענין 29 הוא, שישנו חלק העליון שבישראל שהוא
30 נעלה ומלמד על כך שבעת לימוד 30 בחינת עצם הנשמה (כידוע שיש הארת הנשמה
31 התורה נוצר קשר וחיבור בין הקב"ה 31 המלבשת בגוף, ויש עצם הנשמה שנקראת
32 והאדם הלומד אבל יש בכך גם חסרון 32 בשם מנל כמאמר חכמינו ז"ל על
33 מסוים דאף שהקב"ה קורא 33 הכתוב: "וראיתי אני דניאל לבדי את

(38) אין זוכרים אם נזכר גם הרמב"ם (המו"ל). – וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תש"י ע' 36. 39) יתרו כ, א.
וראה בכ"ז תו"א יתרו סז, ב. 40) תהלים קיט, קעב. 41) ע"פ סוכה לח, ב. וראה תו"א שם. סה"מ תש"ד ע' 139. 42) ראה
תרבא"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרל"ד. 43) ח"ג עג, א (וראה סה"מ תרנ"ז ע' כח בשוה"ג. ה"ש"ת ע' 61 בהערה).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

והחיצוני דאורייתא, וסטים החלק הפנימי והעליון דאורייתא מתקשר
בגליא החלק הגלוי והתחתון דקודשא-ברוך-הוא, הרי זה מצד
סדר ההשתלשלות שהוא הסדר הקבוע והרגיל של ירידת האור האלוקי
למעלה למטה בצורה הדרגתית והדרגות משתלשות זו מזו כחוליות של
שרשרת, באופן שהחלק התחתון של
כל דרגה יורד אל החלק העליון של
הדרגה שלמטה ממנה. אך החדוש
דמתן-תורה הוא שנעשה
אנכי הו'י אלקיך⁴⁶, אנכי
'ראשי תיבות' אָנָא נפְּשִׁי
בְּתִיבּוֹת יְהִיבִית⁴⁷, אני מסרתי את
נפשי (עצמי) על ידי הכתב והיגוי,
שבחינת אָנָא, שהוא הסטים
דקודשא-ברוך-הוא, עצמותו
ומהותו, נתן את עצמו (ער
האט זיך אָפּגעגעבן) ולא רק
את החיצוניות שלו בתורה, ולא
רק בסטים דאורייתא, שהוא
החלק העליון של התורה שברוך כלל
קשור בחלק התחתון של הקדוש-
ברוך-הוא אלא הקדוש-ברוך-הוא
בעצמו נמצא גם בגליא דתורה,
החלק החיצוני והנמוך שבתורה ולא
רק כפי שהתורה היא בעולמות עליונים
אלא וכמו שנתנה למטה
לנשמות בגופים, שזהו ענין
עשרת הדברות שכלם
שייכים לנשמות בגופים
דוקא ואת המצוות עשה ולא תעשה
שבעשרת הדברות ניתן לקיים רק
כנשמות בגופים, ועד שגם הדבור
הראשון, אנכי הו'י אלקיך,
שהוא הצוי על האמונה,
ולכאורה מדובר בדבר רוחני שיש לו
מקום גם לגבי הנשמה כפי שהיא
למעלה הרי לאמתו של דבר גם ציווי
זה הציווי על האמונה אמור
לנשמות בגופים בלבד, שהרי
הנשמות למעלה רואים
אלקות, שרואים בחינת
חכמה ובינה, המוחין העליונים,
זעיר-אנפין פנים-זעירות שהן המידות העליונות ומלכות, וכל פרטי

המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חדרה גדלה נפלה
עליהם ויברחו בהחבא". הגמרא שואלת: מאחר ולא ראו, למה פחדו? ועונה:
אף על פי שהם לא ראו דבר, המול שלהם ראה. ומוסבר על כך בחסידות
שהכוונה לעצם הנשמה ש"ראה" דברים שחלק הנשמה המלוכש בגוף אינו
"רואה"), הנה עצם הנשמה
מתקשרת בחלק התחתון
שבתורה (סוף ה"חבל"
האמצעי), שזהו בחינת
אותיות התורה דווקא, יתר
מאשר ההבנה והשגה שבתורה. וכמו
שכתוב⁴⁴ וזאת לפנים
בישראל, וזאת המילה "וזאת"
שמסתיימת באותיות אל"ף ותי"ו קאי
מכוננת על אותיות התורה
מאל"ף ועד תי"ו, וישראל
'ראשי תיבות' יש ששים
רבוא אותיות לתורה⁴⁵,
שכל אחד מישאל יש את
בתורה ועם ישראל מתחלק באופן
כללי לשש מאות אלף נשמות, ועל-
זה נאמר וזאת לפנים
בישראל, והביטור "לפנים", מלשון
פנימיות, מלמד שאותיות התורה
הם בחינת הפנימיות
דישראל, ונמצא, שחלק
העליון שבישראל שהוא עצם
הנשמה כנ"ל מתקשר בחלק
התחתון שבתורה הם אותיות
התורה. וכמו כן הוא גם
באורייתא וקודשא-ברוך-
הוא, וגם הקשר בין התורה והקדוש-
ברוך-הוא הוא באופן כזה ששהחלק
העליון שבתורה, שהוא
סטים החלק הפנימי הנעלם
דאורייתא של התורה, מתקשר
בחלק התחתון דהקב"ה,
בחינת גליא דקודשא-ברוך-
הוא החלק הגלוי של הקדוש-ברוך-
הוא שביחס לחלק הפנימי ה"סותם"
ונעלם הוא בדוגמת "תחתון" לגבי
"עליון". אָנָא, ענין זה שסטים
החלק הפנימי הנעלם דישראל מתקשר בגליא החלק התחתון

(44) רות ד, ז. וראה בכ"ז זהר חדש עה"פ וזאת לפנים מישראל (פח, ג-ד). (45) מגלה עמוקות אופן קפו. (46) יתרו כ, ב.

(47) שבת קה, א (כגירסת העין יעקב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 המדרגות שבאלקיות, וכיון שהם רואים, הרי לא שיך בזה
 2 ענין האמונה, שהרי בדבר שרואים בעיניים אין צורך להאמין, והאמונה
 3 שייכת רק לגבי דבר שאינו נראה ועל כן צריך לומר, שהצווי על
 4 ענין האמונה שיך לנשמות בגופים למטה דוקא. ומכל-
 5 שכן בשאר הדברות, כי אם
 6 ציווי שהוא רוחני לכאורה כמו
 7 האמונה, קל-וחומר שאר הדברות
 8 כמו לא תרצח וגו', שבודאי
 9 שייכים לנשמות בגופים
 10 למטה דוקא. ותורה זו, היינו
 11 גליא דתורה כמו שנתנה
 12 לנשמות בגופים, והיא דרגה
 13 נמוכה בתורה ביחס לחלק הנעלה
 14 וה"סתים" שבתורה הגה עליה
 15 נאמר אנכי, אנא נפשי קתבית
 16 יהבית וגם בה נמצא הקב"ה בעצמו
 17 בדיוק כמו בחלק ה"סתים". וזהו גם
 18 מה שאמרו רבותינו ז"ל⁴⁸
 19 אשרי מי שבא לכאן לעולם
 20 הבא לאחר פטירתו מהעולם הזה
 21 ותלמודו שלמד בעולם הזה בידו,
 22 שכל הגלויים שהנשמה זוכה להם
 23 הם על-ידי התלמוד שלמד
 24 למטה בגליא דתורה דוקא,
 25 היינו כפי שהתורה ירדה ונתלכשה
 26 בדברים ששייכים לעולם הזה לפי
 27 שפיה דוקא נתן עצמותו
 28 יתברך.
 29 וזהו מה שנתחדש במתן-
 30 תורה, שאין זה רק באפן
 31 דתלת קשרין של שלושה קשרים
 32 כו' הקשרים זה בזה, שהיא
 33 התקשרות של דברים נפרדים
 34 זה מזה, שהסדר בזה בהתקשרות
 35 של דברים נפרדים ושונים ורחוקים זה
 36 מזה הוא שהעליון שפתחתון
 37 מתקשר עם התחתון
 38 שבעליון אבל החלק הנעלה
 39 והפנימי שבעליון לא מתקשר כלל עם
 40 התחתון, אלא באפן שישיראל
 41 אורייתא וקודשא-ברוך-הוא
 42 אינם דברים נפרדים זה מזה אלא כולם אחד, חד ממש
 43 כי גם העצם, היינו העומק והפנימיות הנעלים ולא רק החלקים החיצוניים,
 44 מתחברים ומתאחדים באחדות מלאה ומוחלטת.
- ח) וזהו קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת,
 שעל-ידי-זה שיקראוהו בני ישראל אל הקב"ה באמת, שקורא
 להקב"ה על-ידי התורה, אזי נעשה קרוב להוי' שהוא שם העצם, והינו, שבענין
 הגלויים כפי שהתורה ירדה
 והתגלתה בחלקים שונים הרי יש
 כמה וכמה מדרגות, ואכן
 ה"סתים" יותר נעלה מה"גליא" אבל
 העצם שפתורה הוא בכל
 המדרגות בשורה, כמבואר לעיל
 בהרחבה, ובכך מיושבת השאלה
 שנשאלה בתחילת המאמר איך אפשר
 להתקרב לשם הוי', והביאור הוא
 שהקריאה באמת היא על ידי התורה
 ולכן הגה קרוב הוי', שהוא
 שם העצם, לכל אשר
 יקראוהו באמת, שהיא
 הקריאה שעל-ידי התורה,
 שעל-ידי-זה הרי הוא קרוב
 לכל קוראיו, ובה מיושבת גם
 השאלה שבתחילת המאמר שלכאורה
 הפסוק סותר את עצמו מראשו לסופו
 שבתחילה נאמר שה' קרוב "לכל"
 קוראיו, ללא יוצא מן הכלל, ואילו
 בהמשך נאמר שה' קרוב רק לאלה
 אשר יקראוהו "באמת". והביאור הוא
 שהיא הנותנת, כיוון שהקריאה היא
 "באמת", על ידי התורה, הרי הקדוש-
 ברוך-הוא קרוב "לכל" קוראיו, היינו
 לכל מי שלומד תורה בכל צורה ובכל
 דרגה היינו, בכל האופנים
 שפתורה, ללא הגבלות כלל
 באיזה אופן של לימוד, לא רק
 בהשגת התורה שבה מובן שיש
 התחברות והתאחדות בין האדם הלומד
 והקדוש-ברוך-הוא, אלא גם
 באמירת אותיות התורה באפן
 שלא ידע מאי קאמר שאינו
 מבין מה הוא לומד, שבהם לכאורה
 אין התאחדות והתחברות כזו אבל
 לאמתו של דבר עצמותו ומהותו של
 הקדוש-ברוך-הוא נמצאת בכל חלקי התורה בשווה והחיבור נפעל גם על ידי
 אמירת האותיות בלבד, מצד שני יש חידוש דיוקא בכך שגם בהשגת התורה
 יש התחברות והתאחדות כזו כפי שהולך ומבאר ולא רק באמירת

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 אוֹתוֹת וּמוֹתוֹת הַתּוֹרָה שֶׁבָּהֶם לְכַאוּרָה וְהַתְּחַבְּרוּת וְהַתְּאֻחָדוּת יוֹתֵר מוֹבֵנָה
 2 שֶׁהֵיא אֵלּוּ הֵן אוֹתוֹת וּמוֹתוֹת שֶׁל הַקִּבֵּץ אֲלֵא גַם בְּהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה,
 3 שֶׁבָּה לְכַאוּרָה יֵשׁ חֶסֶד שֶׁהֵיא יָכוֹל לִמְנוֹעַ אֶת הַתְּאֻחָדוּת הַזֶּה וְהֵינּוּ, דָּעִים
 4 הַיּוֹת שֶׁבְּעֵינֵינוּ הַהִשְׁגָּה שֶׁיֵּדָּה עֵינֵינוּ שֶׁל יִשְׁוֹת עֲצֻמִּית
 5 וְגִאוּתָהּ שֶׁל הַלּוּמֵד וְהַדְּבָר יִמְנַע מִמֶּנּוּ
 6 לְהִתְקַרֵּב אֶל ה', מִכָּל-מָקוֹם, גַּם
 7 עַל-יְדֵי-זֶה עַל יְדֵי לִימּוּד בַּחֲבִנָּה
 8 וְהַשְׁגָּה הֵיא הוּא לֹאֲמֹר ו"תּוֹפֶס" 3
 9 אֶת עֲצֻמּוֹתָיו יִתְּבָרֵךְ וּמִתְּבָרֵךְ אֵלּוּ
 10 וּמִתְּחַבֵּר אִתּוֹ, אֲלֵא שֶׁאֵז כֹּאשֶׁר
 11 הַגִּאוּתָהּ וְהַיִּשּׁוּת מִפְּרִיעִים לְהִתְקַרְבוֹת
 12 לַה' הוּא בְּהַעֲלֵם עֲצֻמּוֹתָיו שֶׁל
 13 הַקִּבֵּץ נִמְצָא כְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה בְּהַעֲלֵם,
 14 אֲבָל הַדְּבָר לֹא מִפְּחִית מֵהַעוֹבְדָה
 15 שֶׁהַעֲצֻם נִמְצָא גַם בַּחֲלָקִים אֵלּוּ שֶׁל
 16 הַתּוֹרָה וּכְכֹר נִתְּבָא לְעִיל
 17 שֶׁבְּעֵצִים אֵין חֲלוּקִים אִם הוּא
 18 בְּהַעֲלֵם אוֹ שֶׁהוּא בְּגִלּוֹי, וְגַם
 19 כִּשְׁהוּא בְּהַעֲלֵם הֵיא הוּא נִמְצָא בְּכָל
 20 תְּקוּפָה וּכְמִאֲמַר הַבַּעַל-שֵׁם-
 21 טוֹב 49 הַעֲצֻם כְּשֶׁאֵתָה תּוֹפֶס
 22 בְּחֻלְקוֹ אֵתָה תּוֹפֶס בְּכָל כִּי גַם
 23 בַּחֲלָקִים נִמְצָא כָּל הַעֲצֻם כּוֹלֵו, דְּפִירוּשׁ 16
- בְּחֻלְקוֹ הֵינּוּ כְּאֲשֶׁר הוּא נִמְצָא בְּהַעֲלֵם 50 ו"בַּחֲלָקִים" מִשְׁמַעוֹ
 24 שֶׁרָק חֲלָק מִמֶּנּוּ גִלּוֹי וְכָל הַשָּׂרָה נִעֲלָם, וּמִכָּל-מָקוֹם אֵתָה תּוֹפֶס
 25 בְּכָל, כֹּאֵלּוּ כּוֹלֵו הֵיא גִלּוֹי דְּכִינּוֹן שֶׁהַעֲצֻם בְּמַהוּתוֹ הוּא לְמַעֲלָה
 26 מִעֵינֵינוּ הַעֲלֵם וְגִלּוֹי, וְכִין כִּשְׁהוּא נִעֲלָם הֵיא הוּא אִתּוֹ
 27 הַעֲצֻם לֵלָא כָּל הַבְּדֵל לִכְן גַּם
 28 בְּהַעֲלֵם הֵיא זֶה אִתּוֹ הַעֲצֻם
 29 וּבְכָל אֹפֶן שֶׁל לִימּוּד, בְּכָל חֲלָקִי
 30 הַתּוֹרָה יֵשׁ הַתְּקַרְבוֹת וְהַתְּחַבְּרוּת
 31 וְהַתְּאֻחָדוּת שֶׁל הַלּוּמֵד עִם הַקִּבֵּץ
 32 בְּעֲצֻמּוֹ.
 33 וְהוּא הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי שֶׁל הַפִּסּוּק
 34 קְרוֹב הוּא לְכָל קוֹרְאָיו לְכָל
 35 אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת,
 36 שֶׁכְּאֲשֶׁר הַקְּרִיאָה לְהַקְבִּץ
 37 הֵיא עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה, וְכִיוֹן
 38 ש"אֵין אֵמֶת אֵלָא תּוֹרָה" הֵיא זֶה קְרִיאָה
 39 "בְּאֵמֶת" אֵזִי נִעֲשֶׂה הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ
 40 הוּא קְרוֹב לְכָל קוֹרְאָיו, בְּלִי יוֹצֵא
 41 מִן הַכָּלל שֶׁעַל-יְדֵי כָּל הָאוֹפְנִים
 42 שֶׁבְּתּוֹרָה נִעֲשֶׂה קְרוֹב הוּא,
 43 שֶׁנִּעֲשִׂים יִשְׂרָאֵל אוֹרִיתָא
 44 הַתּוֹרָה וְקוֹדֶשׁ-אֲבִירֵי-הוּא
 45 כּוֹלָא חֵד.
 46

(49) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. וש"נ. 50) ראה המשך תער"ב ח"א פער"ב.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' א

- 6 כְּפֻרַת וּלְמִטָּה, הֵיא שְׁמִיעִינוּ דְּמִים שֶׁחֲצִיִּים נִתְּנִים לְמַעֲלָה וְחֲצִיִּים
 7 לְמַטָּה. מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא: לֹא הֵיא זֹרֵק עַל הַכְּפֻרַת מִלְּמַעֲלָה
 8 וּמִלְּמַטָּה, אֵלָא הֵיא כְּמִצְלִיף. מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא: מֵאֵי כְּמִצְלִיף, מִתְּנִי
 9 – הֵיא רֵב יְהוֹדָה, כְּמִנְגִּינָא – כְּשֶׁלִּיחַ בֵּית דִּין הַמְּכַבֵּה מַלְקוֹת
 10 בְּרִצְעוּתָהּ, זֶה לְמַטָּה מִזֶּה, אֶחָד סְמוּךְ לַשֵּׁנִי, וְכִין כֹּאֵן הֵיא נִתָּן זֶה לְמַטָּה
 11 מִזֶּה בְּסִמּוּךְ, וְכָל בְּמִקּוֹם אֶחָד, וְהַמְּתָנָה הֵיא שְׁמִיעִינוּ חֲלוּקָה
 12 מִשָּׂאֵר הַמְּתָנּוֹת רַק לְעֵינֵי צִידוּד יָדוֹ, שֶׁכְּשֶׁמֻּחָה לְמַעֲלָה מִצִּדּוֹ אֵת
 13 גִּבּוֹ יָדוֹ לְמַטָּה, וְכְּשֶׁמֻּחָה לְמַטָּה מִצִּדּוֹ אֵת גִּבּוֹ יָדוֹ לְמַעֲלָה. עוֹד
 14 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְהֵיא שְׁמִיעִינוּ בְּמַשְׁנָה (שם) הֵיא עַל מִתְּנִי שֶׁל הַמְּזֻבָּה
 15 שֶׁכְּעַתָּה שְׁמִיעִינוּ,

המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

- 13 מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא: אֵין לִדִּיק כִּין, מִשּׁוֹם שֶׁאֵינִי [–אֵגֵב] דְּתָנָא בְּרִישָׁא
 14 שֶׁאֵם נָתַן אֶת הַרְאֻשׁוֹנָה חוּץ לְזִמְנָה וְאֵת הַשֵּׁנִיָּה חוּץ לְמִקְוָמָה
 15 פִּיגּוּל וְחִיבִין עָלָיו בְּרִית, וְנִקְטָה בְּאוֹפֶן זֶה דְּרוּקָא לְחֹדֶשׁ שְׁכִין
 16 שֶׁהַמְּתָנָה הַשֵּׁנִיָּה אֵינָה מִעֲבֻבָתָהּ עַל כִּין גַּם אֵינָה מוֹצִיאָה מִיָּדִי פִּיגּוּל,
 17 עַל כִּין תָּנָא נָמִי בְּסִיפָא שֶׁאֵם נָתַן אֶת הַרְאֻשׁוֹנוֹת בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ חוּץ
 18 לְזִמְנָה וְאֵת הָאֲחֵרוֹנָה בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ חוּץ לְמִקְוָמָה אוֹ שֶׁלָּא לְשִׁמּוֹ פִּסּוּל
 19 וְאֵין בּוֹ בְּרִית, אֵף שֶׁלָּא הֵיא צָרִיךְ לִשְׁנוֹת כִּין, שֶׁאִפִּילוֹ נָתַן אֵת
 20 הָאֲחֵרוֹנָה בְּלֹא מַחֲשַׁבָּה כָּלל, גַּם כִּין פִּסּוּל וְאֵין בּוֹ בְּרִית.
 21 הַגִּמְרָא מִקְשָׁה עַל רִישׁ לְקִישׁ: מִיתִיב, נֹאמֵר בְּבִרְיָתָא בְּמָה דְּכָרִים
 22 אֲמֹרִים שְׁדִי בְּמַחֲשַׁבָּה בְּעַת נִתְּנָה מִתְּנָת הָדָם הַרְאֻשׁוֹנָה בְּכִידִי
 23 לְפָגַל אֶת הַקִּרְבֵּן, בְּדָמִים הִתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן, שֶׁרָק מִתְּנָה אֶחָת
 24 מִעֲבֻבָתָהּ וְלִכְן אֵין הַפִּיגּוּל תְּלוּי אֵלָא בָּהּ,
- 1 וּמִתְּנָה אֶחָת שֶׁלָּא כְּתִיקָנָה לְפִיגּוּל אֵלָא בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ חוּץ לְמִקְוָמָה אוֹ
 2 שֶׁלָּא לְשִׁמּוֹ, שְׁכִין שֶׁלָּא נִתְּנָה כָּל הַמְּתָנּוֹת בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ חוּץ לְזִמְנָה
 3 בְּלִבָּד, לֹא נִתְּפַל הַקִּרְבֵּן. מִעֲתָה אֵין רִאיוֹה מִן הַמַּשְׁנָה מִדֵּי דַעַת
 4 רִבִּי מֵאִיר בְּפִיגּוּל בַּחֲצִי מִתִּיר.
 5 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: כִּיוִן שֶׁהַמַּשְׁנָה מִדְּבַר בְּאוֹפֶן שֶׁנָּתַן אֶת הַמְּתָנּוֹת
 6 הַרְאֻשׁוֹנוֹת בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ פִּיגּוּל וְאֵת הָאֶחָת בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ פִּסּוּל אֲחֵרָה,
 7 מִכָּל – יֵשׁ לִדִּיק מִכָּר דְּכִי לֹא עָבִיד לָהּ – שֶׁכֹּאשֶׁר לֹא עֲשָׂה
 8 לְאוֹתָהּ מִתְּנָה הָאֲחֵרוֹנָה בְּמַחֲשַׁבְתָּהּ חוּץ לְמִקְוָמָה וְשֶׁלָּא לְשִׁמּוֹ, אֵלָא
 9 נִתְּנָה בְּשִׁתִּיקָה, מִתִּיב כֵּרֶת עַל אֲכִילַת הַקִּרְבֵּן, מִשּׁוֹם שֶׁנִּתְּפַל,
 10 וּמוֹכַח שֶׁאֲמֹרִים שְׁעַל דַּעַת רִאשׁוֹנָה הוּא עוֹשָׂה, וְכִיוִן שֶׁאֵין זֶה
 11 דַּעַת חֲכָמִים עַל כִּרְחֹק שׁוֹר דַּעַת רִבִּי מֵאִיר, וְנִמְצָא שֶׁגַם לְדִבְרֵי
 12 רִבִּי אִשִּׁי לֹא נִדְּחוּ דְּבָרֵי רִישׁ לְקִישׁ בְּדַעַתוֹ שֶׁל רִבִּי מֵאִיר.

בס"ד. שיחת יום ב' דחג השבועות, ה'תשח"ו.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הקדושות לסעודה.

א. איתא¹ בזהר², שחג השבועות הוא למעלה מכל ה'מים טובים', ולכן זמנו הוא באמצע, בין פסח לסוכות, להיותו "אמצעייתא דכולא"³. התורה היא הנקודה התיכונה דכל הענינים.

שבועות אינו אלא יום אחד – דלא כפסח וסוכות, שהם שבעה ושמונה ימים – לא משום שה'יום טוב' הוא קטן יותר, אלא אדרבה: ה'יום אחד' דחג השבועות פועל את הענין ד"ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ"⁴. וכאמור לעיל⁵, שאמיתית ענין האחדות הוא בתורה שניתנה בחורש השלישי דוקא.

ב. בקו האמצעי ישנן ב' מעלות: (א) קו האמצעי משוכח משאר ב' הקוין, כדאיתא בגמרא⁶: "רב באמצע, גדול מימינו וקטן משמאלו". (ב) קו האמצעי הוא השורש לכל הקוין, כי קו האמצעי עולה עד הכתר⁷, שורש ומקור לכל הספירות.

וכן ב"אמצעי" דחג השבועות ישנן ב' המעלות: (א) חג השבועות הוא למעלה משאר ה'מים טובים', (ב) בשבועות ניתנה תורה, שבה נאמרו כל המועדים.

כאמור לעיל⁸, עיקר ענין חג השבועות הוא – תורה. מעלת לימוד התורה על קיום המצוות היא בב' ענינים הנ"ל: (א) מצות תלמוד תורה גדולה מכל המצוות⁹, כמאמר רבותינו ז"ל¹⁰: "ותלמוד תורה כנגד כולם". (ב) תלמוד תורה הוא השורש המביא לכל המצוות¹¹, כמאמר רבותינו ז"ל¹²: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹³.

ג. והביאור בזה:

תרי"ג מצוות הם כנגד תרי"ג אברים. רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח אברים, ושס"ה מצוות לא-תעשה כנגד שס"ה גידים¹⁴. והתורה היא מוחין.

וכשם שמעלת המוחין על כל האברים היא בשתים – (א) חיות המוחין היא למעלה מהחיות שבכל שאר האברים, (ב) במוח כלולה גם החיות שבכל האברים, והוא שורש להם¹⁵ – כן היא מעלת התורה על שאר המצוות, כפי שנתבאר לעיל¹⁶.

בנוגע למצוות – אמרו חז"ל (סוכה כה, סע"א. וש"נ) "העוסק במצוה פטור מן המצוה", ומבואר בחסידות (ראה תרי"מ חכ"א ע' 299. וש"נ), שזהו לפי שבכל מצוה כלולות כל שאר המצוות. ונמצא, שישנו ענין המצוות כפי שכל המצוות כלולות במצוה אחת בדרך כלל, וישנו ענין המצוות כפי שכל מצוה באה בפרטיות.

וכמו"כ בתורה – שבכל חלק שבתורה כלולים שאר חלקי התורה כפי שהם בדרך כלל, ולאח"ז בא כל חלק בפני עצמו בדרך פרט. ועד"ד מ"ש הרמב"ם (בהקדמתו לפיהמ"ש – ד"ה והחלק הששי (קרוב לסופו)) בנוגע למסכת טהרות שבסדר טהרות גופא, שזהו באופן של כלל ופרט.

וכל זה הוא הענין דכלל ופרט כפי שהוא בתורה גופא ובמצוות גופא. אמנם, עיקר הענין דכלל ופרט בנוגע לתורה ומצוות הוא – שהמצוות הם פרטים, והתורה היא הכלל של כל המצוות, וכאמור, שהתורה היא השורש והמקור של המצוות (מהנחה בלתי מוגה).

(14) זח"א קע, ב.

(15) תניא פנ"א.

(16) וזהו גם שמצינו (ראה לקו"ת במדבר יג, א) שהתורה היא בדוגמת ענין הדם שבו מלוכש חיות הנפש, שנמשך בכל אברי הגוף ומחיה את כולם בשוה (מהנחה בלתי מוגה).

(1) מכאן עד סוס"ד – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידית), ונדרס בלקו"ש ח"ב ע' 303 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ח"ג צו, א. עיי"ש באריכות. וראה גם הוספות לתו"א ס"פ יתרו (קט, סע"ד ואילך).

(3) דהיינו, קו האמצעי, שלמעלה מב' הקוים (חג הפסח וחג הסוכות), ולכן כולל שניהם (מהנחה בלתי מוגה).

(4) שמואל"ב ז, כג. ועוד.

(5) שיחת ש"פ בהו"ב, מבה"ח סיון סי"ב ואילך (תו"מ חכ"ב ע' 312 ואילך). וש"נ.

(6) יומא לז, א. וש"נ.

(7) ראה תו"ח נח סה, ב. המשך תער"ב ח"א ע' רכ ואילך. סה"מ תש"ז ע' 152. ועוד.

(8) שיחת הנ"ל סי"א (תו"מ שם).

(9) דהיינו שמעלת התורה על שאר המצוות היא גם מצד ענין המצוה שבתורה (מהנחה בלתי מוגה).

(10) פאה פ"א מ"א.

(11) בזכרון אחדים: גם מצות תלמוד תורה גופא (מהנחה בלתי מוגה).

(12) קידושין מ, ב. וש"נ.

(13) ויש להוסיף ולהעיר:

תורה ומצוות הם באופן דכלל ופרט.

- 1 ד. מעלה נוספת בקו האמצעי – שעולה עד פנימיות ועצמות הכתר, למעלה משורש ומקור הספירות
2 שבכתר.
- 3 וכן הוא בתורה, שנוסף על המעלות הנ"ל – שהיא מביאה למעשה המצוות, ושהיא למעלה מכל
4 המצוות – שהן מעלות במצוות תלמוד תורה, ישנה מעלה גם בתורה מצד עצמה, שהיא חכמתו של
5 הקב"ה, "ואהיה¹⁷ אצלו אמן גו"¹⁸.
- 6 וזהו גם הענין האמיתי בלימוד התורה לשמה, כפשט הלשון – לשם התורה עצמה¹⁹: אפילו לא כדי
7 לדעת כיצד להתנהג, וגם לא לשם קיום מצוות לימוד התורה, אלא לימוד התורה לשם התורה עצמה.
- 8 על-דרך-משל – ילד שלא ראה את אביו משך זמן, קורא הוא אליו, וכשמבחין בו – תופס הוא את
9 אביו המלך, מחבק ומנשק אותו; שאין זה בשביל התועלת שתהיה לו ממנו, אלא בשביל האב עצמו.
- 10 וכן הוא באדם מישראל: כשיש לו רגע פנוי, שבו יכול הוא לתפוס את אביו המלך על-ידי תורה,
11 כמאמר רבותינו ז"ל²⁰: "אותי אתם לוקחים" – אינו חושב בשעת מעשה על שום דבר, לא על "לידע
12 את המעשה", ולא על קיום מצוות תלמוד תורה. הוא תופס בתורה עצמה, כיון ש"אורייתא
13 וקודשא-בריך-הוא כולא חד"²¹.
- 14 ה. ובפרטיות יותר:
- 15 כשם שבפעולת האדם למטה יש חילוק בין קיום המצוות ללימוד התורה, שקיום המצוות קשור עם
16 אברים וכחות פרטיים בלבד, ואילו לימוד התורה הוא באופן שהאדם מתאחד עם התורה להיות לאחדים
17 – כן הוא גם למעלה, שרמ"ח פיקודין הם אברים דמלכא בלבד, ואילו התורה היא כולא חד עם הקב"ה,
18 שבה נמצא עצמותו יתברך שלמעלה משרש ההשתלשלות.
- 19 ונמצא, שכאשר יהודי לומד תורה, אזי 'לוקח' את עצמותו יתברך – "אותי אתם לוקחים", ונעשה
20 היחוד של עצם הנפש עם עצמותו יתברך.
- 21 אמנם, כיון שזהו בחינת עצמותו יתברך כפי שנתלבש בחכמה דתורה, ובפרט כפי שהתורה ירדה
22 למטה ונתלבשה בשכל אנושי – הרי עצמותו יתברך הוא בהעלם?
23 והביאור בזה:
- 24 ידוע מאמר הבעל-שם-טוב²² "העצם כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו". ולכאורה אינו מובן
25 הפירוש ד"תופס בחלקו", הרי כל עצם בלתי מתחלק?
26 והענין בזה²³ – שהכוונה ב"תופס בחלקו" היא כאשר העצם הוא בהעלם, ואף-על-פי-כן הרי זה באופן
27 ש"תופס בכולו", שזהו אותו העצם, כיון שב'עצם' אין נפקא-מינה בין העלם לגילוי.
- 28 וזהו שעל-ידי לימוד התורה מתאחדת עצם הנפש עם עצמות ומהות אין-סוף ברוך-הוא, באופן
29 שישראל אורייתא וקודשא-בריך-הוא כולא חד.
- 30 ו. על-פי-זה יובן גם מאמר הזהר הנ"ל (סעיף א) שה'יום אחד' דחג השבועות פועל את הענין ד'ומי
31 כעמך כישראל גוי אחד בארץ' – דלכאורה אינו מובן:
- 32 ענין הריבוי שבשאר ה'ימים טובים' אינו ריבוי שמצד הפירוד חס-ושלום, אלא ריבוי דקדושה.
33 ובעומק יותר – לא רק ריבוי שמצד הכלים, אלא ריבוי שמצד האורות.

(20) ויק"ר פ"ל, יג. תנחומא אמור יז (לענין מצוות). וראה שמו"ר ר"פ תרומה. פל"ג, ו. תנחומא תרומה ג. וראה תניא פמ"ז. (21) זהר הובא בתניא פ"ד, רפכ"ג. וראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו (כא, ב). תכ"ב (סד, א). ועוד. (22) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרכ"ז. וש"נ.

(23) ראה סד"ה קרוב ה' שנאמר בהתוועדות (לעיל ע' 33).

(17) משלי ח, ל. וראה לקו"ת במדבר יח, א ואילך. (18) וכמוכן גם מזה שהמצוות הם בדוגמת אברי הגוף, והתורה היא בדוגמת חיות הנפש – שהרי נוסף על מעלת הנפש שמח"י את הגוף ישנה גם העילוי שמצד עצם הנפש שלמעלה מזה שהנפש מח"י את הגוף, שכן, לא זהו כל ענין הנפש להחיות את הגוף בלבד, אלא ישנה גם מעלת הנפש מצד עצמה (מהנחה בלתי מוגה).

(19) ראה לקו"ת ויקרא ה, רע"א. שלח מז, רע"ג. ובכ"מ.

- דהנה ידוע ומבואר²⁴ בענין "ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים"²⁵, שלמעלה האור
הוא בריבוי הכלים הם במיעוט, וככל שנמשך למטה נעשה האור במיעוט והכלים בריבוי.
והמשל לזה, מרב שמשפיע שכל לתלמידו, שככל שהתלמיד הוא למטה יותר, צריכה להיות השפעת
השכל בריבוי אותיות יותר. והיינו, שבענין השכל כפי שהוא לעצמו, מספיק גם מיעוט אותיות, ובפרט
בבחינת החכמה שהיא ברמז בלבד. מה שאין-כן ההשפעה לתלמיד צריכה להיות בריבוי דברים דוקא,
וככל שהתלמיד הוא קטן יותר, צריכה להיות ההשפעה בריבוי דברים יותר, משלים והצעות כו'. ומזה
מובן, שלמטה יותר הכלים הם בריבוי, והאורות הם במיעוט.
- ובנידון-דידן, ריבוי הימים בשאר הימים טובים אינו ריבוי שמצד הכלים, אלא ריבוי שמצד האורות
— שהרי ידוע שבחג הפסח מאיר גילוי אור נעלה ביותר²⁶. ועל-דרך-זה בחג הסוכות שמספר הימים שבו
גדול יותר ממספר ימי חג הפסח — שמונה ימים (שהרי אף-על-פי ששמיני-עצרת הוא "רגל בפני
עצמו"²⁷, מכל-מקום, נקרא בשם "שמיני", שמיני לראשון), והיתרון במספר הימים אינו מצד הכלים אלא
מצד האורות — כידוע מעלת האור דשמיני-עצרת, וכפירוש המגיד²⁸ ש"שמיני" הוא מלשון שומן, היינו,
שיש בו השמנונית של כל האורות שבכל חודש תשרי.
- ועל-פי-זה אינו מובן: מדוע חג השבועות הוא יום אחד בלבד?
- ז. אך הענין הוא — שכל ענין הריבוי ומיעוט שייך רק בבחינת אורות וגילויים, שבזה שייך לומר
מיעוט אורות וריבוי אורות, אבל בנוגע לעצמותו יתברך שהוא בתכלית הפשיטות, לא שייך ענין הריבוי,
שכן, גם הריבוי היותר מופלג הוא עדיין בבחינת גבול, וכידוע שגם באור הבל-גבול יש איזו הגבלה,
מה שאין-כן עצמותו יתברך הוא בבחינת אחדות הפשוטה.
- וכיון שענין התורה הוא 'המשכת העצמות' שהוא בתכלית הפשיטות, לכן חג השבועות הוא יום אחד.
ונמצא, שחג השבועות הוא יום אחד לא מצד ענין של הגבלה — שהרי אדרבה: שלילת ההגבלה היא
בתורה יותר מאשר במצוות, שהרי²⁹ המצוות מוגבלות בזמן ובמקום, וגם במצוות תלמוד תורה ישנן
הגבלות הזמן (אלו הטרודים בעסקיהם על-פי תורה — פטורים מלימוד התורה בזמן המוכרח להם
לעסקיהם, כמבואר פרטי הדינים בזה ב'שולחן ערוך' הלכות תלמוד תורה³⁰) והמקום (שאסור ללמוד
במקומות המטונפים³¹). אבל בתורה עצמה אין הגבלות כלל, לא של זמן ולא של מקום (כדאיתא
בגמרא³²: "לאונסו שאני").
- אלא, שהעדר ההגבלה שבתורה אינו ענין של המשכה והתפשטות — שהרי כל ענין של המשכה
והתפשטות בהכרח שתהיה בו הגבלה והתחלקות, ואילו התורה היא למעלה מהגבלה והתחלקות, שהיא
בכל זמן ובכל מקום בשוה — אלא ענין הקשור עם עצמותו יתברך, שנמצא בכל מקום בשוה.
- וזהו גם הטעם שהתורה שייכת לכל אחד ואחד מישראל, שגם איש פשוט שלא ידע מאי קאמר, הרי
הוא ממשיך את עצמותו יתברך על-ידי התורה, ואדרבה, כמאמר הבעל-שם-טוב³³ שבפשיטות של איש
פשוט מתגלה 'פשיטות העצמות', והיינו, לפי שענין התורה הוא 'המשכת העצמות', ולכן היא למעלה
מהתחלקות ובכולם בשוה.
- וכיון שהתורה היא ענין שלמעלה מבחינת אורות וגילויים, לכן, הכלי לזה הוא ענין הביטול, כמו
שכתוב³⁴ "ונפשי כעפר לכל תהיה (ועל-ידי-זה) פתח לבי בתורתך", והיינו, שנעשה בבחינת נקודה דוקא,

(30) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ג ואילך.

(31) ראה שו"ע אדה"ז אור"ח רספ"ה. וש"נ.

(32) קידושין לג, א. וש"נ.

(33) ראה חת"ם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סקנ"ה

ואילך. וש"נ.

(34) נוסח תפלת "אלקי נצור" (ברכות יז, א). וראה לקו"ת

במדבר טו, ריש ע"ב. ובכ"מ.

(24) ראה ביאור"ז לאדהאמ"צ חיי שרה קלא, ד. תו"ח שם

קכו, ב. ועוד. הנסמן בלקו"ש חל"א ע' 155 הערה 47.

(25) ר"פ חיי שרה.

(26) חסר קצת (המו"ל).

(27) סוכה מח, רע"א. וש"נ.

(28) ראה אוה"ת דרושי שמע"צ ע' א'תתיו. המשך תער"ב ח"א

ע' תלה. ועוד. הנסמן בלקו"ש ח"ז ס"ע 337.

(29) קטע זה — המשך השיחה המוגהת שבהערה 1.

1 אלא, שענינה של נקודה זו אינו מיעוט האור, אלא אדרבה, בדוגמת האור הכלול במאור, שאינו
2 באופן של התפשטות, אלא בבחינת נקודה, ואף-על-פי-כן הרי זה אור נעלה יותר באיך-ערוך מהאור
3 המתפשט, וכאשר מתגלה אור זה – שמתגלה כמו שהוא בעצמותו, שנמשך העצם עצמו – אין בזה
4 הגבלות כלל.

5 וכאשר יהודי לומד תורה ומתאחד עם עצמותו יתברך, ההתאחדות היא לא רק בנוגע לנפשו האלקית,
6 אלא גם בנוגע לנפשו הבהמית, גופו וחלקו בעולם, שהרי מצד עצמותו יתברך אין הגבלות, שביכולתו
7 לבוא בכל מקום, וכמו שכתוב בזוהר שזהו ענין "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ", היינו, שהכוונה
8 דמתן-תורה היא להמשיך בענינים הארציים את הענין ד"אחד"³⁵.

9 ח. איתא בגמרא³⁶: "דוד מת בעצרת".

10 והנה, מצינו שדוד אמר "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי"³⁷, שבהיותו במיצר ודוחק, "כשהייתי
11 בורח מפני אויבי ואגור מפניהם"³⁸, הרחק מעיר ציון, ועד ש"גרשוני היום מהסתפח בנחלת הוי"³⁹ –
12 "הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני"³⁸. ואף-על-פי-כן, נענש על כך שקרא לתורה בשם
13 "זמירות"⁴⁰, כיון שענין התורה הוא למעלה מזה, שהוא ענין שעשועי המלך בעצמותו שלמעלה מגדר
14 העולמות לגמרי⁴¹.

15 ומכאן הוראה לכל אחד ואחד מישראל – שגם כאשר מתבונן במעמדו ומצבו, ומוצא שהוא עומד
16 במצב תחתון ביותר, עד לאופן ד"גרשוני מהסתפח בנחלת הוי", אזי העצה לזה היא – התורה, והיינו
17 לפי שהתורה היא בעצמותו יתברך, שבזה אין הגבלות, ולכן שייכת היא לכל אחד ואחד מישראל בכל
18 מצב שיהיה; והתורה גופא תוציא אותו ("עס וועט אים אַרויסשלעפן") ממצבו.

19 וענין זה הוא במיוחד בפנימיות התורה – שבה עצמותו יתברך הוא בגילוי.

20 וזהו הטעם שרבותינו נשיאינו השקיעו שימת-לב ביותר בהפצת פנימיות התורה, גם לאלו שחסר
21 אצלם עדיין בקיום מצוות מעשיות – כי, עצמיות התורה היא למעלה משורש המצוות (כנ"ל), והתורה
22 נמצאת בכל המקומות בהשוואה, ולכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו, הרי זה יפעל עליו כו'⁴².

23 ט. איתא בגמרא⁴³: "הקב"ה . . ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום". ועל-פי-זה כתב ב'תבואות
24 שור'⁴⁴, שכיון ש"דוד מת בעצרת", הרי מזה ראייה שגם נולד בעצרת.

25 וכיון שעומדים אנו ביום הולדתו של דוד המלך, שביום הולדתו של אדם "מזלו גובר"⁴⁵ – יתן
26 השם-יתברך שיהיה "מזלו גובר" דוד מלכא משיחא, שיתגלה דוד מלכא משיחא בקרוב ממש.

27 וכיון שלעתיד-לבוא יאמר דוד "אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר⁴⁶ כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא"⁴⁷,
28 ועל כוס זה נאמר⁴⁸ "כוס רוייה" – הנה גם בזמן המועט שנשאר עד גילוי המשיח, יהיה הענין ד"כוס רוייה",
29 השפעת רוב טוב בהרחבה לכל אחד ואחד בכל המצטרך, וזה יביא לגילוי המשיח בקרוב ממש.

* * *

י. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' קרוב הוי' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת.

המשך השיחה יופיע בדבר מלכות לפרשת בהעלותך

(דרמ"צ מא, א ואילך). ובכ"מ.

(42) חסר אריכות הדברים בענין זה (המו"ל).

(43) ר"ה יא, א. וש"נ.

(44) בשמלה חדשה הובא בברכ"י או"ח סתצ"ד סק"א.

ובבכור שור הובא בשערי תשובה שם סק"ו.

(45) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם.

(46) תהלים קטז, יג.

(47) פסחים קיט, ב.

(48) תהלים כג, ה. וראה יומא עו, א.

(35) ראה תניא אגה"ק רס"ט. תו"א וישב כז, סע"ד. ובכ"מ.

(36) ירושלמי (ביצה פ"ב ה"ד. חגיגה פ"ב ה"ג) הובא בתוד"ה

אף עצרת (חגיגה יז, א).

(37) תהלים קיט, נד.

(38) פרש"י סוטה לה, א (ד"ה זמירות).

(39) שמואל"א כו, יט.

(40) סוטה שם.

(41) ראה תניא קר"א ד"ה דוד זמירות (קס, ב ואילך). לקו"ת

שבהערה 17. סהמ"צ להצ"צ מצות משא הארון בכתף פ"ב ואילך

בס"ד. שיחת יום ב' דחג השבועות ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- 1 כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הקדושות לסעודה, ואחר-כך אמר שיתחילו עם ניגון.
- 2 א. ענינו של חג השבועות הוא - כמודגש בנוסח התפילה והקידוש - "זמן מתן תורתנו", אשר ענין זה קשור עם משה רבינו - "זכרו תורת משה עבדי"¹, "לפי שמסר נפשו עליה, נקראת על שמו"².
- 3 ולאחרי ריבוי שנים, נוסף גם הקשר והשייכות לדוד - "דוד מת בעצרת"³, פטירת והסתלקות דוד המלך.
- 4 ולאחרי עוד ריבוי שנים, נוסף גם הקשר והשייכות לבעל-שם-טוב - שגם ההסתלקות-הילולא שלו היתה בחג השבועות, ביום הראשון של חג השבועות.
- 5 כידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר⁴ אודות מאמר רבינו הזקן על הסתלקות הבעל-שם-טוב "ביום הרביעי ניטלו המאורות"⁵, ויום הרביעי בשבוע לא יכול להיות יום ב' של חג השבועות⁶, אלא יום א' של חג השבועות⁷.
- 6 והנה, מכיון ששלושה מאורעות אלו - מתן-תורה על-ידי משה רבינו, הסתלקות דוד, והסתלקות הבעל-שם-טוב - היו באותו יום, הרי זה בוודאי בהשגחה פרטית, במכל-שכן וקל-וחומר שכל מאורע שבעולם הוא בהשגחה פרטית (כתורת הבעל-שם-טוב⁸), ועל-אחת-כמה-וכמה מאורע כללי אצל נשיאי ורועי ישראל, החל ממשה רבינו שהוא "רעיא מהימנא"⁹, דוד המלך שהוא אחד מ"שבעה רועים"¹⁰, וכן הבעל-שם-טוב - שבוודאי יש להם צד השוה ונקודה משותפת בקשר ובשייכות לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו", אף-על-פי ששנים מהם (הסתלקות דוד והסתלקות הבעל-שם-טוב) נתחדשו במשך הדורות, וביניהם גופא היה הפרש של ריבוי שנים, כדלקמן.
- 7 ועוד ועיקר: מכיון שמדובר אודות מאורעות של נשיאי ורועי ישראל, שייכים הם לכל אחד ואחד מישראל עד סוף כל הדורות, שיש בזה לימוד והוראה בעבודתו לקונו, ובלשון הידוע - "והחי יתן אל לבו"¹¹.
- 8 ב. ובהקדמה - שענין "והחי יתן אל לבו" הוא בהדגשה יתירה בקשר ובשייכות ל"זמן מתן תורתנו", דמכיון שהתורה היא "חיינו ואורך ימינו", נמצא, ש"זמן מתן תורתנו" כולל וממשיך חיות ("והחי יתן אל לבו") על כל השנה כולה, ולא רק תוספת חיות, אלא באופן של מציאות חדשה לגמרי.
- 9 כמו לידה, שהרי מתן-תורה הוא הגיוור של עם ישראל¹², "היום הזה נהיית לעם"¹³, ו"גר שנתגייר - כקטן שנולד דמי"¹⁴.
- 10 ואף שחג השבועות אינו "ראש השנה" (שכולל החיות של כל השנה¹⁵), ומה גם שלא נמנה בין "ארבעה ראשי שנים"¹⁶, הרי אין זה משנה את המציאות שהתורה היא "חיינו ואורך ימינו", עד לחידוש המציאות, כאמור, "כקטן שנולד", ואם-כן אין לך ענין שכולל כל החיות יותר מזה.

(8) ראה בארוכה כש"ט הוספות סק"ט ואילך. וש"נ.

(9) ראה תניא רפ"ב.

(10) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב.

(11) קהלת ז, ב.

(12) ולכן למדים פרטי עניני גיוור מכניסת אבותינו לברית

במתן תורה (יבמות מז, א"ב. כריתות ט, א. רמב"ם הל' איסורי רפי"ג).

(13) תבוא כז, ט.

(14) יבמות כב, א. וש"נ.

(15) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחילתו. ובכ"מ.

(16) ריש מס' ר"ה.

(1) מלאכי ג, כב.

(2) ראה שמו"ר פ"ל, ד. וש"נ. וראה שבת פט, א.

(3) ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד. חגיגה פ"ב ה"ג. הובא בתור"ה אף עצרת חגיגה יז, א. רות רבה פ"ג, ב.

(4) לקו"ד ח"א לב, א. מב, א.

(5) "סימן" שמאשר את אמיתת הדבר, ושולל נתינת מקום לאי-דיוק כו'.

(6) כידוע הסימן (המובא גם בסידור) א"ת ב"ש, ביום ב' דפסח חל שבועות, ומכיון ש"לא בד"ו פסח", לא יחול יום ב' דפסח ויום א' דשבועות ביום ג'. וא"כ לא יתכן שיום ב' דשבועות יחול ביום ד'.

(7) וכבר נתבאר במק"א (לקו"ש ח"ד ע' 1031 בהערה) השקו"ט בנוגע לזמן הקבורה, ואכ"מ.

- ועל-פי-זה יש לומר, שחג השבועות אינו נקרא "ראש השנה" כי הוא למעלה מ"ראש השנה", כי
 התואר "ראש השנה" מדגיש את שייכותו לימי השנה שהוא ה"ראש" שלהם, ואילו חג השבועות הוא ענין
 בפני-עצמו שבאין-ערוך לגבי ימי השנה, שלכן לא נופל עליו התואר "ראש השנה".
- ולהעיר מהמבואר ב'תורה אור'¹⁷ "הטעם מה שחג השבועות אינו אלא יום אחד בלבד, מה-שאין-כן
 בפסח וסוכות שהם שבעה ימים, כי בחג השבועות הוא זמן קבלת התורה שהוא בבחינת הכתר שהוא
 בחינת יחידה, שלמעלה מהתחלקות שבע מדות שנקראות שבעה ימים למעלה", שמה מובן, שהוא גם
 למעלה מהתואר "ראש השנה"¹⁸.
- ומכיון שכן, צריכה להיות תוספת חיות - "והחי יתן אל לבו" - מכל שלושת הענינים השייכים לחג
 השבועות, ענינו של משה רבינו, וענינם של דוד המלך והבעל-שם-טוב, שגמר ושלמות והסך-הכל של
 כל מעשיהם ותורתם ועבודתם (ביום ההסתלקות) היתה בחג השבועות.
- ג. ויובן בהקדים שאלה ותמיהה בהאמור שחג השבועות קשור עם משה רבינו, דוד המלך
 והבעל-שם-טוב:
- כיצד יתכן לומר שכללות ענין חג השבועות קשור (לא רק עם משה רבינו, אלא) גם עם דוד המלך
 והבעל-שם-טוב - הרי ענין הסתלקות הבעל-שם-טוב נתחדש לאחר ריבוי דורות שחגגו בני ישראל את
 חג השבועות, וגם ענין הסתלקות דוד המלך נתחדש כמה דורות לאחר שחגגו בני-ישראל את חג
 השבועות, ונמצא, שבמשך כמה וכמה דורות לא היה בחג השבועות אלא ענינו של משה רבינו בלבד?!
 ויש להוסיף בזה:
- בנוגע לדוד המלך נאמר¹⁹ "מצאתי דוד עבדי", ש"מציאה" הוא ענין של חידוש, כלומר, דבר שלא
 היה לפני-זה. ובפרט שדוד המלך בא מזרעה של רות המואביה - שלכן קורין מגילת רות בעצרת²⁰ -
 שנכנסה תחת כנפי השכינה על-ידי גיור, "כקטן שנולד ממי".
- ועל-פי-זה תגדל יותר התמיהה האמורה - איך יתכן לומר שכללות ענין חג השבועות קשור עם ענינו
 של דוד (והבעל-שם-טוב) - לא רק מפני שהסתלקות דוד (ועל-אחת-כמה-הוכמה הסתלקות הבעל-שם-
 טוב) היתה כמה וכמה דורות לאחר "זמן מתן תורתנו", אלא גם מפני שענינו של דוד הוא ענין של
 חידוש (לכאורה) ביחס ל"זמן מתן תורתנו", עד כדי כך, שהוצרך להיות ענין של מציאה וגיור?!
 ד. ויש לומר הביאור בזה:
- אודות החידוש של מתן-תורה - "אי לא האי יומא דקא גרים כו"²¹ - איתא במדרש²²: "אף-על-פי
 שגזר הקב"ה השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם.. כשביקש ליתן התורה ביטל גזירה ראשונה,
 ואמר: התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים, ואני המתחיל, שנאמר²³ וירד ה' על הר סיני,
 וכתיב²⁴ ואל משה אמר עלה אל ה'". וכבר נתבאר בארוכה במקום אחר²⁵ שהחידוש שנעשה במתן-תורה
 (על-ידי משה רבינו) בא לידי גילוי יותר על-ידי דוד המלך, ואחר-כך עוד יותר בגילוי על-ידי
 הבעל-שם-טוב.
- ועל-פי-זה מתורצת התמיהה האמורה שב"זמן מתן תורתנו" על-ידי משה רבינו לא היו עדיין דוד
 המלך והבעל-שם-טוב - דמכיון שענינם של דוד והבעל-שם-טוב היה להוסיף עוד יותר בגילוי החידוש

הענין, ואדרבה כו'. ולהעיר, ששייכות מגילת רות לעצרת הובאה
 ונתבארה גם בדרושי תורת חסידות חב"ד (ראה ד"ה להבין ענין
 מגילת רות - אוה"ת נ"ך (כרך ב) ע' אי"כ ואילך).
 (21) פסחים סח, ב.
 (22) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.
 (23) יתרו יט, כ.
 (24) משפטים כד, א.
 (25) לקו"ש ח"ח ע' 22 ואילך.

(17) יתרו בהוספות קט, סע"ד.
 (18) ולהעיר, שגם ר"ה אינו יום אחד בלבד, אלא ב' ימים (גם
 בא"י). ואף שנחשבים כ"יומא אריכתא", מ"מ עושים קידוש היום
 וכו' ב' פעמים, ורק חג השבועות הוא יום אחד בלבד, להיותו
 למעלה מהתחלקות.
 (19) תהלים פט, כא. וראה ב"ר פכ"ט, ג.
 (20) שו"ע אדה"ז או"ח סת"צ סיו". סתצ"ד סי"ג. - ואף
 שבחב"ד אין נוהגין לקרוא מגילת רות בפועל (מאיה טעם
 שיהי'), הרי בוודאי שהערך הקריאה בפועל אינו גורע בשייכות

- 1 במתן-תורה (ביטול הגזירה, חיבור עליונים ותחתונים), נמצא, שענינם של דוד והבעל-שם-טוב היה כבר
- 2 ב"זמן מתן תורתנו" על-ידי משה רבינו, אלא שהיה באופן של העלם ומקיף, ואחר-כך נמשך בגלוי ובפנימיות
- 3 - בזמנו של דוד, ובגלוי ובפנימיות עוד יותר - בזמנו של הבעל-שם-טוב.
- 4 [ועל-דרך מה שאמרו רבותינו ז"ל "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש, נאמר למשה מסיני²⁶ - שאף
- 5 שכבר נאמר למשה מסיני, לא היה אלא באופן של העלם ומקיף, ועל-ידי חידושו של ה'תלמיד ותיק'
- 6 בא לידי גילוי ובפנימיות].
- 7 ולהעיר גם ממה שכתוב במדרש²⁷ על הפסוק²⁸ "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", "זה רוחו של
- 8 מלך המשיח", היינו, שבתחילת הבריאה היתה כבר "רוחו של משיח" - שלימות של דוד המלך, דוד
- 9 מלכא משיחא, שמתגלית על-ידי-זה ש"יפוצו מעיינותיך דהבעל-שם-טוב חוצה"²⁹ - אלא, שבתחילת
- 10 הבריאה (לפני מתן-תורה) היה זה באופן של מקיף ("מרחפת על פני המים") שאינו שייך למציאות
- 11 העולם, ולאחרי מתן-תורה, כשבטלה הגזירה כו', נמשך בבחינת המקיף השייך למציאות העולם,
- 12 ואחר-כך יכולה להיות ההמשכה בגלוי ובפנימיות, על-ידי פעולת דוד והבעל-שם-טוב כו', עד לביאת
- 13 והתגלות דוד מלכא משיחא בפועל ממש.

המשך השיחה יופיע בדבר מלכות לפרשת בהעלותך

(26) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר
 רפמ"ז. הנסמן בלקו"ש חי"ט ע' 252.
 (27) ב"ר פ"ב, ד. פ"ח, א.
 (28) בראשית א, ב.
 (29) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחילתו).

אגרות קודש

ב"ה, ערב ש"ק י"ב סיון, ה'תשכ"א

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מיום אסרו חג.

ובעמדנו בסיום וחזרתם תשלומין דעצרת זמן מתן תורתנו,

וכידוע אשר עד י"ב בחדש ועד בכלל תשלומין דחג השבועות הוא,

וי"ל דמעלה בתשלומין אלו על תשלומין דחג המצות וחג הסוכות, שבהם משלימין בימים אשר חג הם. נוסף בחג השבועות - דכחו גדול דגם בימים שמצד עצמם חול גמור הם, עושים בהם ומשלימים עניי טוב וקדש דיום העצרת.

וע"פ הוראת רבנו הזקן בסידורו, שגם בחוץ לארץ וגם עתה אין אומרים תחנון בימי תשלומין אלו, הרי זו הוכחה, שגם משחרב בית המקדש ובחו"ל הענין במציאותו הוא,

ומזה הוראה גם בעבודת האדם את קונו - דהאפשריות והיכולת נתונה בכל ימים אלה למלאות מה שלא נעשה ולהשלים מה שהחסירו מאיזה סיבה שתהי' ביום מתן תורה. והכל מודים בעצרת דבעינן לכם - להמשיך כל זה למטה מעשרה טפחים וגם בעניני הגוף ושמתנו.

בס"ד. אור ליום ה' פרשת נשא, ט' סיון ה'תשמ"ח – ב'יחידות כללית' לאורחים שיחיו –

בלתי מוגה

א. כרגיל בהזדמנויות כאלו - מתאספים ביחד פעם נוספת, לפני נסיעת כל אחד ואחד למקומו, כדי לחזק את רגש האחדות אצל כל אחד ואחד מאתנו, בתוככי כלל ישראל, ועל-ידי-זה ממשיכים את האחדות גם אחר-כך, כאשר כל אחד ואחד נמצא בעירו ובמקומו.

כי אף-על-פי שנמצאים במקומות שונים, ועסוקים בעסקים שונים (החל מהחלוקה הכללית "ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציץ ושואב מימין"¹), כל אחד ואחד לפי מנהגיו ומנהג אבותיו כו' - הרי התחלקות זו אינה אלא מצד חיצוניות הענינים, אבל בפנימיות ובעצם, הרי כולנו מאוחדים כאחד, "כאיש אחד בלב אחד"², לעשות רצון אבינו שבשמים.

כלומר:

העובדה שכל אחד ואחד נמצא במקום אחר, נפרד מחבריו, אינו מצד רצונו ובחירתו, אלא לפי שכן גזר רצונו יתברך, שהטיל עליו שליחות זו להיות במקום פלוני, וכתורת הבעל-שם-טוב³ על הפסוק⁴ "מה מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" - שבכל מקום בואו, הרי יהודי הוא "שליח של מעלה" למלאות הכוונה העליונה בעשיית מצוה כו', והרי זה "דרכו של הקב"ה", ועוד זאת - "דרכו יחפץ", שזהו חפצו ותענוגו של הקב"ה, שכל אחד ואחד ימצא במקום אחר בעולם, וכל ישראל יהיו עסוקים בדברים שונים, כי דוקא על-ידי-זה נשלמת הכוונה העליונה, מה ש"נתאווה הקב"ה (ענין של תאוה ותענוג) להיות לו יתברך דירה בתחתונים"⁵.

ונמצא, שכאשר כל אחד ואחד עוסק במקומו בשליחותו של הקב"ה, ובפרט כשעוסק בענין של מעשה בפועל - עזר לעוד יהודי בגשם וברוח, ועל-אחת-כמה-וכמה עזר לציבור ומוסדות כו' - מתגלה הנשמה והפנימיות של כל ישראל, שהם "כאיש אחד בלב אחד".

וכדי לחזק אחדות זו, שתבוא בנקל יותר ובאופן פנימי יותר ומתוך תענוג - מתאספים יחד בפשטות, מזמן לזמן, ובפרט בימי יום-טוב, ועושים כמה דברים ביחד (תפילה, התוועדות וכו'), שעל-ידי-זה מחדשים את הקשר והאחדות, באופן של שמחה וטוב לבב ומתוך עונג פנימי.

כולל גם - אסיפה מיוחדת לשם מטרה זו, שבה עושה כל אחד ואחד החלטה טובה להמשיך את האחדות במשך כל השנה כולה, ובענינים של מעשה בפועל (ועל-אחת-כמה-וכמה בעניני דיבור ומחשבה, שאינם מוגבלים כל-כך בזמן ומקום).

ב. אם הדברים אמורים בכל יום-טוב ויום-טוב - על-אחת-כמה-וכמה בחג השבועות, זמן מתן תורתנו, שבו מודגש ביותר ענין האחדות, וכמו שכתוב⁶ "ויחן שם ישראל נגד ההר" - "ויחן" לשון יחיד, כי בני-ישראל היו אז במצב של "כאיש אחד בלב אחד",

שזה היה כבר בראש-חודש סיון, וכל-שכן וקל-יחומר בעת מתן-תורה עצמו, שבני-ישראל היו במצב של אחדות גמורה ושלמה, וכולם כאחד אמרו "נעשה ונשמע", וקיבלו עליהם לעשות ולשמוע (ולהבין) את כל דברי התורה הזאת (כולל ה"כלל גדול, ואהבת לרעך כמוך").

ו"הימים האלה נזכרים ונעשים"⁸, שבכל שנה ושנה⁹, בבוא זמן מתן תורתנו - החל מראש-חודש

(1) ר"פ נציבים.

(2) פירש"י יתרו יט, ב. וראה מכילתא שם.

(3) ראה "היום יום" יו"ד תמוז. ג' אלול. י"ד חשוון. ובכ"מ.

(4) תהלים לז, כג.

(5) ראה תנחומא פרשתנו (נשא) טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

(6) יתרו שם.

(7) קדושים יט, יח. ובתו"כ ופירש"י עה"פ.

(8) ל' הכתוב - אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים.

הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(9) נוסף לזה שמתן תורה היא בכל יום מחדש, שלכן דברי

תורה צ"ל בכל יום כחדשים, ועד חדשים ממש.

- 1 סיון, ימי ההכנה לחג השבועות - חזר וניעור הענין של אחדות ישראל, "כאיש אחד בלב אחד", באופן
- 2 של פעולה נמשכת על כל השנה כולה, שכל אחד ואחד ירגיש את אחדותו עם כל אחד ואחד מישראל
- 3 בכל מקום שהם (ובפרט עם אלו שאתם חגג יחד (כפשוטו) את חג "זמן מתן תורתנו").
- 4 אשר כל זה הוא גם מצד עצם זמן היום-טוב, ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר בני ישראל מקיימים את
- 5 מצוות החג, ואף עושים פעולות מיוחדות לחזק את ענין האחדות - הרי ודאי הדבר שתהיה זו פעולה
- 6 נמשכת על כל השנה כולה.
- 7 ויתר על כן בשנה זו, שהיא 'שנת הקהל' - המסוגלת ביותר לאחדות ישראל, אנשים נשים וטף.
- 8 ג. כדי לחזק עוד יותר את רגש האחדות, נוהגים גם-כן בעת התכנסות כזו לומר דברי תורה, שאז
- 9 כאשר כל אחד ואחד מעלה על זכרוננו את דברי התורה ששמע בהיותו כאן (אם בשבת שלפני היום-טוב,
- 10 או במשך ימי החג, באסרו חג וכו'), נזכר על המעמד שבה שמע את הדברים, במעמד כל אלו שהיו אתו
- 11 יחד, "כאיש אחד בלב אחד", בעת ההתוועדות כו' - ובמילא קל יותר לעורר בעצמו ולגלות את רגש
- 12 האחדות, ולהביאו לידי מעשה בפועל.
- 13 ולא זו בלבד שריחוק המקום בגשמיות אינו גורע את רגש האחדות, אלא אדרבה - הריחוק מביא
- 14 לידי געגועים לאותו מעמד ומצב, בית-הכנסת ובית-המדרש שבו נועדו כולם יחד לתפילה, תורה וקיום
- 15 המצוות; וגעגועים אלו מוסיפים עוד יותר ברגש האחדות, ביתר שאת ויתר עוז וביתר פנימיות.
- 16 ובפרט, שנוסף על אמירת דברי תורה (בעת התאספות זו), מסיימים גם עם 'שליחות מצוה' לצדקה,
- 17 לכל אחד ואחת - אנשים נשים וטף, אשר "מצוה" - מלשון צוואת וחבור¹⁰ - מאחדת את עושה המצוה
- 18 עם הקב"ה, מְצַוֶּה המצוה, ובדרך ממילא נעשית אחדות בין כל המשתתפים ב'שליחות מצוה' הזאת,
- 19 למקומות פזוריהם (ששם מקיימים בפועל 'שליחות מצוה' זו).
- 20 ד. הענין ד"אחדות ישראל" מודגש ביותר בפרשת השבוע - פרשת נשא, ועוד יותר בשיעור החומש
- 21 של יום זה (יום רביעי בשבוע) - סיום של "רביעי" (בהתאם לכך שעומדים אנו עתה בסיום היום):
- 22 "נשא את ראש בני ישראל" - "נשא" מלשון התנשאות - מורה על רוממותם והתנשאותם של ישראל
- 23 על כל אומות העולם. נוסף על כך שעם ישראל הוא עם הנבחר, "אתה בחרתנו מכל העמים כו' ורוממתנו
- 24 מכל הלשונות" - שזהו מצד עצם מציאותו של עם ישראל, הנה בא כאן ציווי מיוחד "נשא את ראש בני
- 25 ישראל", לרומם ולנשא את ישראל עוד יותר, ובזה גופא - "נשא את ראש בני ישראל", שמנשאים גם
- 26 את ה"ראש", החלק הכי גבוה שבישראל.
- 27 והיינו, כאשר בני ישראל מתאחדים עם הקב"ה, שהוא יתברך מנושא ומרומם מן העולם, הנה
- 28 על-ידי-זה גם ישראל (המתאחדים אתו) - מתנשאים מכל עם ולשון.
- 29 וזהו גם הקשר עם ענין "אחדות ישראל", כי אחדות זו עם הקב"ה, הוי' אחד, מביאה בדרך ממילא
- 30 לאחדות בין בני-ישראל עצמם, עד לאחדות גמורה, "כאיש אחד בלב אחד".
- 31 ה. סיום חלק "רביעי" של פרשת נשא, הוא בברכת כהנים, שבמצוה זו מצינו תכונה נפלאה:
- 32 בדרך כלל, ברכת ה' באה בתור שכר על קיום המצוות, בלשון הכתוב¹¹ "אם בחוקתי תלכו גו' ונתתי
- 33 גשמיכם בעתם", וכפי שמצינו בכמה וכמה מצוות, שהתורה מפרטת את השכר על קיום המצוה, כמו
- 34 מצות כיבוד אב ואם - "למען יאריך ימך גו"¹² וכיוצא בזה.
- 35 אמנם, בברכת כהנים לא מצינו שום תנאי כלל - שכל אחד ואחד מישראל, יהיה מי שיהיה, מבלי
- 36 הבט כלל על אופן הנהגתו בתורה ומצוות, חלות עליו כל הברכות שבברכת כהנים, שהן ברכות הכי
- 37 נעלות, עד לסיומן - "וישם לך שלום", "כאשר שלום כאן, הכל כאן", כפירוש רש"י¹³ ש"השלום שקול
- 38 כנגד הכל"!

(12) יתרו כ, יב.
(13) בחוקתי כו, ו.

(10) ראה לקו"ת בחוקתי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.
(11) ר"פ בחוקתי.

זאת ועוד: ברכת כהנים אינה ברכת בשר-ודם (ברכת הכהן), אלא ברכת הקב"ה, רק שהיא נמשכת
באמצעות הכהנים, וכנפסק להלכה ב"שולחן ערוך"¹⁴ ש"אל תתמה ותאמר מה תועיל ברכת הדיוט זה,
שאין קבלת הברכה תלויה בכהנים אלא בהקב"ה, שנאמר ואני אברכם". ונמצא, שעל-ידי ברכת כהנים
נמשכת ברכה אמיתית, ברכת הקב"ה בכבודו ובעצמו ("ואני אברכם") לכל אחד ואחד מישראל בלי שום
תנאי כלל!

[התנאי היחידי הוא – שצריכים להיות עשרה מישראל¹⁵, כי רק אז ישנו ה"ונקדשתי בתוך בני
ישראל"¹⁶, ששורה שם קדושתו של הקב"ה באופן גלוי, וכמאמר¹⁷ "אכל בי עשרה שכינתא שריא" -
ובמילא נמשכת ברכתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו באופן גלוי].

ואין זו רשות, אלא חובה ומצות-עשה מן התורה על כל כהן וכהן, לברך את עמו ישראל באהבה, כל
אחד ואחד מישראל, אנשים נשים וטף, מבלי לחקור על מצב הנהגתו וכיצא בזה - ואין בה שום הגבלה
של זמן ומקום, כי מצוה זו נוהגת בכל מקום ובכל זמן, והחיוב הוא "שיברכו הכהנים את ישראל בכל
יום"¹⁵.

[וגם לפי מנהגנו ש"אין נשיאת כפים אלא ביום-טוב, משום שאז שרויים בשמחת יום-טוב, וטוב לב
הוא יבורך"¹⁸ - הרי:

(א) הברכה אינה לימי היום-טוב בלבד, אלא גם לכל הימים עד היום-טוב שלאחריו, שאז מברכים
ברכת כהנים עוד פעם (ובתוספת חיות ובאופן מחודש כו').

(ב) בכמה קהילות - ובפרט אצל אחינו בני ישראל הספרדים - נוהגים לברך ברכת כהנים בכל יום
ויום (או על-כל-פנים בכל שבת). ואם-כן הברירה ביד כל אחד ואחד (ובפרט אלו הגרים בעיירות גדולות,
עם ריבוי בתי כנסיות מכל החוגים) להכנס לבית הכנסת ששם מברכים ברכת כהנים, ואז יחולו עליו כל
הברכות של ברכת כהנים (אף-על-פי שהוא "אשכנזי" ואין מנהגו לברך ברכת כהנים בכל יום)!

ו. הסיכום מכל האמור:

בעמדנו בימים הסמוכים לחג השבועות, זמן מתן תורתנו, צריכה להיות הדגשה מיוחדת על ענין
האחדות,

ובפרט כאשר "חיים" עם פרשת "נשא את ראש" - כפתגם נשיא דורנו בשם רבינו הזקן¹⁹ שצריכים
ל"חיות" עם פרשת השבוע (שהרי התורה "היא חיינו") - והראש "שומע", "הערט און דערהערט"²⁰
ההוראה מפרשת השבוע הזה, כולל ההוראה הנפלאה משיעור החומש של יום רביעי - האחדות של כל
ישראל בלי שום תנאי והגבלה כנ"ל.

ובזה גופא – ב"שנת הקהל", שכל השנה "שטורעמט" ונותנת כח שיהיה "הקהל את העם, האנשים
והנשים והטף"²¹,

וכל זה - מתוך שמחה וטוב לבב, כשמה של שנה זו - שנת תשמח.

וכשני הפירושים: (א) "תְּשַׂמַּח" בעצמך, (ב) "תְּשַׂמַּח" - לשמח אחרים, אנשים נשים וטף - ושני
הפירושים בתיבה אחת, כדי להורות, ששתי השמחות (של עצמו ושל אחרים) מתאחדות יחד, עד
שאי-אפשר להפריד ביניהם.

וכדי להוסיף עוד יותר בכל זה - נסיים עתה בשליחות לנתינת צדקה, שיש בה תכונה מיוחדת של
"תשמח", שכן כאשר נותנים צדקה לעני בהרחבה ובסבר פנים יפות, הרי זה מרומם את רוחו (בלשון

(18) שו"ע אדה"ז שם סנ"ז.

(19) "היום יום" ב' חשון, סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(20) ראה סה"מ תש"ח ע' 252. ועוד.

(21) וילך לא, יב.

(14) אדה"ז או"ח סקכ"ח סנ"ב.

(15) שו"ע אדה"ז שם ס"א.

(16) אמור כב, לב. וראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(17) סנהדרין לט, א.

- 1 המדרש²² ("החיית את נפש העני") ופועל בו שמחה (חיות בהרחבה - לא רק "מחסורו אשר יחסר לו"²³),
- 2 עד שמשמח את בני ביתו (תְּשַׁמַּח וּתְשַׁמַּח),
- 3 וכל זה מוסיף בדרך ממילא, בשמחתו של נותן הצדקה,
- 4 וכולנו יחדיו מתאחדים באופן של "קהל גדול"²⁴ - לשון יחיד, ומתוך שמחה, עד ששתי השמחות,
- 5 של עצמו (תְּשַׁמַּח) ושל אחרים (תְּשַׁמַּח) נעשות שמחה אחת, שאי-אפשר להפריד ביניהן כלל - כיון שכל
- 6 ישראל הם (בפנימיות ובאמיתיות) מציאות אחת, "כאיש אחד בלב אחד".
- 7 ז. ויהי-רצון שכל ענינים אלו ימהרו עוד יותר את קיום היעוד "יראה כהן בציון", שאז תהיה ברכת
- 8 כהנים בבית-המקדש, ביחד עם הדלקת המנורה (כמו שכתוב בפרשת השבוע הבא - "בהעלותך את
- 9 הנרות"),
- 10 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.
- 11 ויקינים מה שכתוב²⁵ "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", שהקב"ה בכבודו ובעצמו "אוחז בידיו
- 12 ממש איש איש ממקומו"²⁶ על-דרך ברכת כהנים שבאה מהקב"ה עצמו, "ואני אברכם", אף שהיא
- 13 באמצעות הכהנים - הרי הם שלוחיו של הקב"ה, ושלוחו של אדם כמותו²⁷],
- 14 וכולנו יחד, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"²⁸, נשמות בגופים - ביחד עם אלו שיקומו
- 15 לתחייה, "והקיצו ורננו שוכני עפר"²⁹ - נמצאים בארץ הקודש, ארץ ישראל השלימה - "ורחוב הוי' אלקיך
- 16 את גבולך"³⁰, ובאופן של שלום אמיתי -
- 17 [יחד עם "קומה זקופה" ("ואולך אתכם קוממיות")³¹ מכך שנולדו כיהודי, חלק מעם הנבחר, אשר
- 18 כולנו בני אברהם יצחק ויעקב, ובנות שרה רבקה רחל ולאה (האבות והאמהות של כל ישראל לעד
- 19 ולעולמי עולמים ולנצח נצחים)].
- 20 ובארץ הקודש גופא - בירושלים עיר הקודש, השייכת לכל עם ישראל, שהרי ירושלים לא נתחלקה
- 21 לשבטים³² כלומר: נוסף לזה שהיא שייכת לכל השבטים בתור שבטים - הרי היא נחלת כל אחד ואחד
- 22 מישראל, בתור בן אברהם יצחק ויעקב, ובת שרה רבקה רחל ולאה³³],
- 23 ובירושלים עצמה - בבית-המקדש, הבית שבו שורה שכינתו יתברך, וכמו שכתוב³⁴ "השמים ושמי
- 24 השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה" (בניחותא),
- 25 ושם גופא - בקודש הקדשים, שבו יהיה ארון הקודש עם הכרובים (המורים על הקשר בין ישראל
- 26 להקב"ה), ולוחות הברית בתוך הארון, שעליהם חרותים עשרת הדברות - שזה מגלה גם בישראל איך
- 27 שענין היהדות חרות וחקוק בנפשם פנימה (גם אם עדיין אינו מרגיש ואף אינו יודע מזה),
- 28 וזוכים במהרה ל"אל תקרא חרות אלא חירות"³⁵ - חירות מן הגלות, מנוחה וחירות אמיתית, למטה
- 29 מעשרה טפחים, ותיכף ומיד ממש, ו"לא עיכבן אפילו כהרף עין"³⁶,
- 30 וממהרים זאת עוד יותר על-ידי ה'שליחות מצוה' לצדקה³⁷ - "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"³⁸.
- 31 גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.
- 32 **אמן כן יהי רצון!**

(32) מגילה כו, א. וש"נ.
 (33) שהרי גם הבת יורשת (כשאין בן), ותיכף כשיוצאה לאור העולם.
 (34) מ"א ח, כד.
 (35) אבות פ"ו מ"ב.
 (36) מכילתא ופירש"י בא יב, מא,
 (37) דכיון שמוסרים השטר תיכף ומיד ליד, הרי זה מזומן כבר למצות צדקה, ואינו אפילו בגדר "מחוסר מעשה".
 (38) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(22) תנחומא משפטים טו.
 (23) פ' ראה טו, ח.
 (24) ירמ' לא, ז.
 (25) ישעי' כז, יב.
 (26) פירש"י נצבים ל, ג.
 (27) ברכות לד, ב - במשנה. וש"נ.
 (28) בא יו"ד, ט.
 (29) ישעי' כו, יט.
 (30) שופטים יט, ח.
 (31) בחוקתי כו, יג ובפירש"י.

"יחידות" לקבוצת ברי-מצוה והוריהם

בלתי מוגה

- בהוספה¹ על הברכות שנאמרו לקבוצה הקודמת, שגם אתם נכללים בהן, בתוככי כלל ישראל (להיותן ברכות הקשורות במתן-תורה, השייך לכל אחד ואחד מישראל עד סוף כל הדורות, וכן הברכות עצמן לקוחות מתורה ש"תורה אחת לכולנה") - ישנן ברכות מיוחדות לאלו שהגיעו לגיל מצוות (בר-מצוה או בת-מצוה), שאז נעשה כל אחד ואחד מכם מחוייב במצוות,
- חיוב שהוא ענין של זכות (כדברי המשנה² "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות"), כי ענין תורה ומצוות הוא האושר הכי גדול בחיי האדם, לפי שעל-ידי קיום מצוה - "מצוה" מלשון צוותא וחיבור³ - מתאחד האדם עם הקב"ה, וכמאמר⁴ "ישראל מתקשראן באורייתא, ואורייתא בקודשא-בריך-הוא".
- והדגשה מיוחדת על ענין הבר-מצוה, בבואנו זה עתה מ"זמן מתן תורתנו", שאז נעשה כל אחד ואחד מישראל עד סוף כל הדורות "מחוייב במצוות",
- ומעמד מתן-תורה חוזר ונשנה בכל שנה ושנה ב"זמן מתן תורתנו", ובפרט בעת קריאת עשרת הדברות בבית-הכנסת ובית-המדרש, במעמד קהל גדול, אנשים נשים וטף, שנוסף על מעלת "ברוב עם הדרת מלך"⁵, הרי זה דומה למעמד הר סיני, שאז עמדו כל ישראל כ"קהל אחד" לקבל את התורה (שהיא "תורה אחת") מהוי' אחד.

* * *

- הקב"ה יברך כל אחד ואחד מכם, אשר כשם שהתורה ניתנה לישראל באופן ש"בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים"⁶, כן יקויים אצלכם⁷ ש"בכל יום ויום" של כל ימי חייכם, לאורך ימים ושנים טובות, תרגישו אותו האושר, החיות והרעננות של יום הבר-מצוה (כטבע בני אדם, שדבר חדש נעשה מתוך ריזות וחיות),
- כולל גם השמחה של יום הבר-מצוה, כדאיתא ב'תיקוני זוהר'⁸ אודות גודל השמחה של יום הבר-מצוה⁹, שהיא גדולה יותר משמחת חתונה (שאו נעשה חידוש עיקרי בחיי האדם), כי יום הבר-מצוה הוא יום הולדתו האמיתי, "אני היום ילידתיך"¹⁰,
- אשר הרגשה זו, נותנת כח להתגבר על כל המניעות וקשיים שיבואו בקיום התורה ומצוות, עד שלא זו בלבד שאין מתפעלים מהם, אלא אפילו אין מתרשמים מהם כלל.
- ואדרבה: העובדה שהקב"ה "אנה לידו" איזה קושי בקיום מצוה מסויימת, מחזקת בו את ההחלטיות והתוקף לקיים את המצוה, שהרי ודאי הדבר שביחד עם הציווי על קיום התורה ומצוות, נותן הקב"ה כל הכחות הדרושים לקיים אותן, כולל גם הכחות הנוספים להתגבר על מניעות ועיכובים.
- וכאשר עומדים על המשמר להתגבר על הקשיים, ולקיים את שליחותו של הקב"ה מתוך תענוג שמחה וחיות, זוכים שהקב"ה נותן האפשרות להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות בשמחה וטוב לבב, מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף ומתוך תענוג אמיתי,
- עד לברכה העיקרית - "ויברך ה' וישמרך גו'", עד "וישם לך שלום", כאשר "השלום כאן - הכל כאן"¹¹.

- שחינכו אתכם בדרכי התומ"צ.

(1) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 577 ואילך. וש"נ.

(8) ראה זו"ח בראשית יו"ד, ג. טו, ד.

(2) מכות ספ"ג.

(9) וי"ל שזהו גם הרמז בביטוי "גיל מצוות" - "גיל" מלשון

(3) ראה לקו"ת בחוקותי מה, ג. מז, ב. ובכ"מ.

גילה ושמחה.

(4) זח"ג עג, א.

(10) תהלים ב, ז. וראה זח"ב צח, רע"א.

(5) משלי יד, כח.

(11) ראה לעיל ביחידות הכללית לאורחים שיחיו ס"ה.

(6) שו"ע אדה"ז או"ח סימן סא ס"ב. ועוד.

(7) ובזכותכם - גם אצל ההורים, מלמדים, מחנכים ומדריכים

* * *

- 1 כדאי להזכיר אודות מנהג ישראל במקומות רבים, אשר ביום הבר-מצוה (ואם חל בשבת או ביום-טוב
2 - בערב שבת או ערב יום-טוב) יתן הבר-מצוה (וכן בת-מצוה)¹² לצדקה מממונו, כדי להוסיף עוד יותר
3 בברכותיו של הקב"ה בכל המצטרך, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה,
4 עד לברכה הכללית - גאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, שאז יהיה ה"בר-מצוה"
5 (ובת-מצוה) הכללי של כל עם ישראל, בשמחה וטוב לבב, לעד ולעולמי עולמים, עם כל הברכות מאבינו
6 שבשמים.
- 7 ולכן נוהגים לסיים בנתינת שטר של דולר לכל אחד ואחד מכם (עם הוריקם שיחיו) – שליחות-מצוה,
8 לתת לצדקה,
- 9 שכל זה ימהר עוד יותר את הצדקה העיקרית שאבינו שבשמים נותן לכל אחד ואחד מהעם הנבחר,
10 אנשים נשים וטף, שמקהיל את כולם, ובאופן של תשמ"ח, תש"מ ותש"מ
- 11 [שאתם שמחים בקיום שליחותו של הקב"ה, ועל-ידי-זה משמחים את ההורים והמחנכים שלכם, וכל
12 עם ישראל (בראותם טיב הנהגתכם), עד שזה גורם שמחה ותענוג לאבינו שבשמים],
- 13 ובקרוב ממש מקבלים את פני משיח צדקנו, וממשיכים לחגוג שמחת בר-מצוה ובת-מצוה בערי יהודה
14 ובחוצות ירושלים,
- 15 בגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

● "יחידות" לקבוצת חתנים וכלות

בלתי מוגה

- 16 השם-יתברך¹ יברך ויצליח את כל אחד ואחת מכם, בתוככי כלל ישראל - בהוספה על הברכות
17 שנאמרו לפני-זה - שתסיימו את ההכנות לחתונה בשעה טובה ומוצלחת, ובשמחה ובטוב לבב,
18 והחתונה עצמה תהיה בשעה טובה ומוצלחת ובשלימות, ותזכו לבנות בנין עדי עד על יסודי התורה
19 והמצוות, בבנים ובנות עוסקים בתורה ובמצוות, ויקיימו בכם כל הברכות הנאמרות בשבע ברכות,
20 בשמחה ובטוב לבב, ובכל המצטרך, הן בגשמיות והן ברוחניות.
- 21 וכן המשך הימים שלאחרי החתונה - שבעת ימי המשתה – יהיו בשעה טובה ומוצלחת ובשלימות,
22 ועד שתזכו לחיים טובים וארוכים, בגשמיות וברוחניות, כולל חיים ארוכים לגמרי, עד לחיים הנצחיים,
23 בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, ובקרוב ממש.
- 24 ובפרט שכל הנ"ל נעשה מתוך שמחה וטוב לבב –
- 25 הן ההכנות לחתונה [כפי שרואים במוחש מנהגם של ישראל, שכבר מתחילת השנה שבה תתקיים
26 חתונה (או בר/בת-מצוה) של בן ובת, נרגש אצל ההורים (וכל בני המשפחה) שזוהי שנה מיוחדת, שנה
27 שמחה ומבורכת],
- 28 וכל-שכן החתונה עצמה ו'שבעת ימי המשתה', שנוסף על ענין "שמחה של מצוה" בכלל (ובפרט
29 שמחה הקשורה בקיום מצות "פרו ורבו"², שהיא המצוה הראשונה שבתורה), הרי שמחת נישואין היא
30 באופן של "שמח תשמח" (כנוסח ברכת "שבע ברכות"), המורה על שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה

(2) בראשית א, כח.

(12) וכן ההורים והקרובים נוהגים כן.

(1) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 575 ואילך. וש"נ.

1 [על-דרך דרשת חכמינו ז"ל³ בכגון דא "עד מאה פעמים", שהכוונה בזה היא (לא רק "מאה", אלא) בלי
2 הגבלה],

3 וכן תקופת השנה שלאחר החתונה היא זמן של שמחה, כמו שכתוב⁴ "נקי יהיה לביתו גו' ושמח
4 גו'",

5 וכיון ש"שמחה פורצת גדר"⁵ - שזהו אפילו על-ידי שמחה פרטית, ועל-אחת-כמה-וכמה שמחת
6 נישואין שהיא שמחה גדולה ביותר, ושמחה כללית של כל יהודי ושל כל עם ישראל כולו (ובפרט כאשר
7 מחליטים לייסד בית בישראל על יסודי התורה והמצוות) - נמשכת ברכת ה' למעלה ממדידה והגבלה.
8 עד שפורצים ומבטלים את גדרי הגלות ("דאלאי גלות"), וזוכים לקיום היעוד - שאומרים ב'שבע
9 ברכות' - "מהרה כו' ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים, קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה
10 וכו'",

11 בגאולה האמיתית והשלימה,
12 ובאופן של "מהרה" - תיכף ומיד ממש, כך שהחתן-וכלה חוגגים 'שבעת ימי המשתה' שלהם, בערי
13 יהודה ובחוצות ירושלים, כפשוטו ממש!

* * *

14 ויש לקשר את ענין החתונה לחג השבועות, "זמן מתן תורתנו" (דאזלינן מיניה):
15 מתן-תורה הוא זמן החתונה של בני ישראל עם הקב"ה, וכמאמר רבותינו ז"ל⁶ "ביום חתונתו - זה
16 מתן-תורה".

17 וחתונה זו היא נצחית - "בנין עדי עד" - כי היא מיוסדת על יסודי התורה והמצוות: התורה - היא
18 תורת עולם ("חיי עולם"), "תורה נצחית"; ועל-ידי המצוות מתקשר ומתאחד האדם עם הקב"ה באופן
19 נצחי, כמו שכתב רבינו הזקן בספר התניא⁷ ש"יחוד זה (של המצוות) למעלה הוא נצחי לעולם ועד".
20 ויש להוסיף, שגם ב"חתונה" זו מודגש הצורך בימי הכנה אליה (כמו בחתונה כפשוטה, כנ"ל) - החל
21 משלושה ימים קודם החג, "שלושת ימי ההגבלה", ועוד קודם לזה - מראש-חודש ("ויחן שם ישראל -
22 כאיש אחד בלב אחד"⁸, "השעה שאתן להם את תורת"⁹), ובזמן הגלות - מתחילים בהכנות לחג
23 השבועות משבת מברכים החודש סיון.

* * *

24 כדי להוסיף עוד יותר בכל האמור - כדאי לקיים "מנהג ישראל", שביום החתונה מוסיפים החתן
25 והכלה בצדקה, יותר מהרגיל בשאר ימות השנה. ואפילו יותר משאר ימי ההכנה לחתונה, וגם הוריהם
26 וקרוביהם (וכל החפצים בטובתם) עושים כן לזכותם ולכבודם.

27 ובהמשך לזה, נסיים (כרגיל) בנתינת שליחות של מצוה לכל אחד ואחת מהם - שטר של דולר, כדי
28 לתתו לצדקה ביום החתונה ובהוספה מדיליה, ובנוסף על ההוספה בצדקה שתוסיפו מעצמכם.

29 ועל-ידי קיום מצות הצדקה, מזוזים ומקריבים את הגאולה, כמאמר רבותינו ז"ל¹⁰ "גדולה צדקה
30 שמקרכת את הגאולה", ואז תהיה השמחה בשלימותה - הן אצל כל אחד ואחד בפרט, והן אצל עם
31 ישראל בכללותו - באופן של "שמח תשמח" (ובפרט שנמצאים בשנת תשמ"ח),

32 וזוכים, כנ"ל, ל"מהרה כו' ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים כו' קול חתן וקול כלה",
33 בגאולה האמיתית והשלימה, על-ידי משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

(7) פרק כה.

(8) יתרו יט, ב ובפירש"י. וראה מכילתא שם.

(9) ויק"ר פ"ט, ט. דא"ז פ' השלום.

(10) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(3) ראה ב"מ לא, א.

(4) תצא כד, ה.

(5) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(6) תענית כו, ב - במשנה.

בס"ד. משיחות ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ח.

תרגום מאידיש

ג. הביאור בזה (בעומק יותר), יובן בהקדים
שאלה בריש פרשתנו (ובפירוש רש"י):

אע"פ שמנו את כל הלויים, בני קהת, בני גרשון
ובני מררי - אעפ"כ נאמר "נשא את ראש" רק אצל
בני קהת ובני גרשון, ולא אצל בני מררי (שאצלם
נאמר רק "תפקוד אותם"?)

ואיתא במדרש¹² הביאור על זה, ש"בבני קהת
ובני גרשון נאמר בהן נשיאות ראש, שחלק להם
הקב"ה כבוד, לקהת בעבור כבוד הארון, ולגרשון
על שהי' בכור, אבל בני מררי שלא הי' אלא בני
פשוט, ועבודת משאם לא הי' אלא קרשים ובריחים
ועמודים ואדנים, לא נאמר בהם נשא את ראש".
אמנם קושיא זו היא גם ע"ד הפשוט, בפשוטו
של מקרא, לכן חמש למקרא, כי גם הוא רואה
בפשטות הכתובים את החילוק ש"נשא את ראש"
לא נאמר אצל בני מררי.

ויש לומר שע"פ דברי רש"י (שענינו פשוטו של
מקרא¹³) בתחילת הפרשה, יובן גם ענין זה: עה"פ
"נשא את ראש בני גרשון גם הם" מפרש רש"י
כמו שצויתך על בני קהת, לראות כמה יש
שהגיעו לכלל עבודה".

ונתבאר במקום אחר הביאור בזה¹⁴, ש"נשא את
ראש" קשור (לא עם מנין בעלמא, אלא) עם נשיאות
ראש וחשיבות בעלי-כח המתאימים לעבודת משא,
הראויין לעבודת משא¹⁵, "כמה יש שהגיעו
לכלל עבודה":

וענין זה (נשיאות ראש וחשיבות כבעל-כח
הראוי לעבודת משא) הי' רק אצל בני קהת ובני
גרשון, ולא אצל בני מררי, ומכיון שעיקר תפקידם
לא הי' בגדר "עבודת משא", לא הי' אצלם נשיאות
ראש וחשיבות הקשורה עם הראויין לעבודת
משא, כמבואר שם בארוכה.

א. ע"פ דברי השל"ה הידועים¹, אודות
השייכות של המועדים לפרשיות בהם הן חלות,
מובן שפרשת נשא, שקורין (ברוב השנים)², כבשנה
זו בשבת שלאחרי חג השבועות, זמן מתן תורתנו,
יש לה שייכות לתוכן של מתן-תורה.

ובפרט בקביעות שנה זו, כאשר השבת שלאחרי
חג השבועות (שבו כל עניני חג השבועות מתעלים
ומגיעים לשלימות ד"ויכולו"³), הוא י"ב סיון⁴, יום
סיום התשלומין דחג השבועות⁵.

ב. השייכות של פרשת "נשא" עם (מתן)-תורה
מרומזת מיד בתחילת הפרשה, כדאיתא במדרש
רבה⁶, שהטעם על זה שהציווי "נשא את ראש בני
גרשון" בא לאחרי הציווי "נשא את ראש בני קהת"⁷
- "אע"פ שגרשון בכור, ומצינו שבכל מקום חלק
הכתוב כבוד לבכור" - הוא "לפי שהי' קהת טוען
הארון, ששם התורה כו' הי' יקרה היא מפנינים,
מבכור שיצא ראשון כו'".

וגם בסיום הפרשה, שהכל הולך אחר החיתום⁸
(ונועץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן⁹), מדובר
אודות התורה - "ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר
אתו, וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת
אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים, וידבר
אליו", ועד ש"הקול מדבר אליו" ("הקול" בה"א
הידיעה) קשור עם מתן-תורה - "הוא הקול שנדבר
עמו בסיני"¹⁰.

(1) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

(2) ובשאר השנים - קורין פ' נשא בשבת שלפני (ושמיני
מתברך) חג השבועות.

(3) ראה אוה"ת בראשית כרך א מב, ב ואילך. כך ג תקח, א
ואילך. ועוד.

(4) נוסף על שייכות יום השבת בכלל למתן-תורה - דלכולי-
עלמא בשבת ניתנה תורה (שבת פו, ב. וראה תו"א יתרו ע, ג.
ויקהל פח, א ואילך).

(5) ראה סידור אדה"ז לפני "למנצח גו' יענך" בשם "מ"ס".

(6) ריש פרשתנו - פ"ו, א. וראה שם, ב.

(7) במדבר ד, ב.

(8) ברכות יב, א.

(9) ספר יצירה פ"א מ"ז.

(10) פירש"י שם (סוף פרשתנו).

(11) פרשתנו ד. כט.

(12) במדבר"ר פרשתנו פ"ו, ד. הובא בלקו"ת פרשתנו כא, ב.

(13) פירש"י בראשית ג, ח. ועוד.

(14) לקו"ש חי"ח ע' 46 ואילך.

(15) פירש"י במדבר ד, ב.

עבודת בני קהת ועבודת בני גרשון, היא בעיקר
(לא ביטול והעדר המציאות, אלא אדרבה -)
באופן של התפשטות ובדרך הליכה - לפעול
ולהפיץ קדושה, ובכללות - העבודה בלימוד
התורה, עבודת התפילה וקיום המצוות (הליכה
מלמעלה למטה, והליכה מלמטה למעלה²⁹).

ולכן היו בני קהת נושאי הארון וכלי המשכן,
שהם כלים חשובים, וכל כלי יש לו התפקיד
המיוחד בעבודת ה' במשכן, לפעול "ושכנתי
בתוכם", מתחיל מהארון - ענין התורה; ועד בני
גרשון, היו נושאי היריעות, המקיפות את המשכן,
ע"ד לבושי המצוות.

ובכדי שתהי' השראת השכינה למטה (במשכן),
צריך להיות ב' ענינים הנ"ל:

לפני שיכול להמשיך השכינה בגשמיות העולם
(ע"י עבודה באופן של התפשטות - הליכה) צריכה
להיות (הקדמת ה)עבודה בדרך עמידה וביטול,
לעמוד ולשתוק מן התפשטות והילוך שבלעומת
זה, והן הרצונות זרות שהאדם רוצה וחפץ
ומשתוקק לדברים זרים כו' וכדי שיתהפך מהילוך
זה להיות ההילוך באלקות, הוא ע"י שיבוא תחילה
לבחינת עמידה, והוא בחי' ביטול רצון כו'³⁰.

ואח"כ יכול "לבנות" על זה משכן, ולעשות
העבודה בדרך התפשטות והליכה בקדושה. וכמו
שהי' במשכן הגשמי, שהיריעות וכל המשכן
(ובתוכם - כלי המשכן) נעמדים על ה"קרשים
עומדים" והבריחים והאדנים (שהיו משא בני
מררי) - ענין הביטול.

ה. עפ"ז יש לומר, שזה שאצל בני מררי לא
נאמר "נשא את ראש"³¹ אין זה מצד חסרונם שהיו
בדרגה פחותה מ'נשיאות ראש', אלא - אדרבה, בזה
היתה מעלתם, שעבודתם היתה בביטול, שלילת
(והיפך) 'נשיאת ראש' (קבלת כבוד).

ובלשון המדרש הנ"ל, ש"בבני קהת ובני גרשון
נאמר בהן נשיאות ראש, שחלק להם הקב"ה כבוד
כו'. אבל בני מררי שלא הי' אלא בני פשוט,
ועבודת משאם לא הי' אלא קרשים ובריחים
ועמודים ואדנים, לא נאמר בהם נשא את ראש":

(29) שם כד, ג. כה, ב. סד"ה נשא תרע"ג.

(30) לקו"ת שם כ, ג. כב, ג.

(31) ראה גם לקו"ת שם כא, ב. כג, ג. כה, ב. אוה"ת פרשתנו

ע' רמ ואילך. ע' א'תלו. ע' א'תשלו ואילך. סד"ה נשא תרע"ג.

ד. הביאור בזה בפנימיות הענינים¹⁶ [כידוע
שבפירוש רש"י ישנם גם "ענינים מופלאים"¹⁷
ו"יינה של תורה"¹⁸]:

פעולת המשכן היא, שעל-ידו נפעלה השראת
השכינה בעולם הזה הגשמי - "ועשו לי מקדש
ושכנתי בתוכם"¹⁹.

ובכדי לפעול זאת - שיהי' גילוי אלקות בעולם,
שמצד-עצמו הוא מעלים ומסתיר על אלקות - היו
צריכים בכללות ב' ענינים: (א) מצד אחד, הי' צריך
להיות בתרומת המשכן "אשר ידבנו לבו", "רצון
טוב"²⁰ - מציאות האדם. ועאכו"כ בנוגע לעשיית
המשכן וכליו, שלזה הי' צורך בחכמי לב²¹. (ב) אבל
ביחד ע"ז, הי' צריך להיות ענין הביטול: "ויקחו לי
תרומה - לי לשמי"²², וגם "ועשו לי מקדש - לי
לשמי"²² - שלא יערב שום פניות של מציאותו,
שהוא הוא הנדיב, החכם וכו', אלא שיהי' "לשמי",
עבור הקב"ה.

וב' תנועות אלו, היו גם בעבודת הלויים במשא
המשכן - שענינם בכללות הוא "לוי" מלשון
חיבור ("ליוה אישי אלי"²³), לחבר "אור א"ס
בעולמות", ע"י נשיאת המשכן וכליו²⁴ - שזהו
בכללות החילוק שבין עבודת בני קהת ובני גרשון,
לעבודת בני מררי במשא המשכן²⁵:

עבודת בני מררי היא - עבודת הביטול
(מררי" מלשון מרירות שמביא לביטול). ולכן היו
נושאי הקרשים, שהם "עצי שטים עומדים"²⁶,
שעמידה הוא ענין הביטול, "אין עמידה אלא
שתיקה"²⁷, "בחי' ביטול עצמותו מכל וכל, והיינו
בחי' ביטול הרצון שלא יהא לאדם רצון אחר זולת
הרצון לה' אחד כו'"²⁸.

(16) בהבא לקמן - ראה לקו"ת פרשתנו ד"ה נשא הא' (וביאורו) והב'.

(17) של"ה ב"מ' שבועות שלו (קפא, א).

(18) "היום יום" כ"ט שבט.

(19) תרומה כה, ח.

(20) שם, ב ובפירש"י.

(21) ויקהל לה, י ואילך.

(22) תרומה שם, ח ובפירש"י.

(23) ויצא כט, לד.

(24) לקו"ת שם כא, ריש ע"ב. וראה שם, ד ואילך.

(25) ראה לקו"ת שם (כא, ג) שבכללות ג' הדרגות בלויים (בני

קהת בני גרשון ובני מררי) הם ג' ידות. עיי"ש.

(26) תרומה כו, טו.

(27) סוטה לט, א.

(28) לקו"ת שם כ, ג.

מתן-תורה פעל ביטול אצל בני - "על³⁸ כל³⁵
דיבור ודיבור פרח נשמתן"³⁹, "ורא⁴⁰ העם וינועו
ויעמדו מרחוק"⁴¹, "ויחרד כל העם אשר
במחנה"⁴².

לאידך גיסא, לאחר ש"פרחה נשמתן"³⁹,
"החזירה להם בטל שעתיד להחיות בו את
המתים"⁴³, "טל תורה שנקרא עוז"⁴⁴, העוז והכח
לבני שיוכלו לקבל גילוי התורה⁴⁵ באופן "שלא
יתבטלו ממציאותם"⁴⁶.

ועד"ז היו ב' ענינים הנ"ל גם בעולם:

מ"ת פעל ביטול כללי בכל העולם כולו -
"צפור לא צווח, עוף לא פרח, שור לא געה כו"⁴⁷.
ולאידך גיסא⁴⁸, נפעל במ"ת קיום העולם, ולכן
נעשה אז "ארץ .. ושקטה"⁴⁹.

והטעם לב' תנועות הפכיות הנ"ל במ"ת:

מכיון שבמ"ת עדיין לא היו בני (ועאכו"כ
העולם) כלים שלמים לקבל התורה וקדושה באופן
שזה יתאחד במציאותם (ובפרט מצד טומאת גלות
מצרים וכו'⁵⁰ - ולכן ה' צ"ל לכל-לראש ביטול
כללי, "ויחן" - כאיש אחד⁵¹, ביטול מצד-עצמם,
ואח"כ ביטול מצד הדיבור (פרחה נשמתן וכו'), כי
לא יכלו "לקבל" את האור הגדול:

אמנם כוונת הביטול היא לא שישאר ביטול
והעדר המציאות ("פרחה נשמתן"), כי תורה "לא

1 אצל בני קהת ובני גרשון, שעבודתם היא הילוך
2 והתפשטות - נוגע הענין דנשיאת ראש וכבוד, ע"ד
3 "ויגבה לבו בדרכי ה'³²: משא"כ הענין דבני מררי
4 הוא מה שהם "בני פשוט", עבודת הביטול, שלילת
5 ציור ומציאות, ולכן מעלתם היא בזה ש"לא נאמר
6 בהם נשא את ראש".

7 ויש לומר שזהו התוכן הפנימי בביאור הנ"ל
8 בפירוש רש"י בחילוק שבין בני קהת ובני גרשון,
9 לבני מררי - שבני קהת ובני גרשון יש להם
10 'נשיאות ראש' וחשיבות כבעל-כח הראויים
11 לעבודת משא, שזה מורה על עבודה בדרך
12 התפשטות שבא מצד כח האדם (בעל-כח), שהוא
13 מציאות (דקדושה) שיש לו הכח לישא, משא"כ
14 עבודת בני מררי אינו באופן ד'נשיאת ראש'
15 וחשיבות כו', אלא עבודה בדרך ביטול.

16 ו. עפ"ז תובן גם השייכות של פרשתנו למתן-
17 תורה:

18 הכח להשראת השכינה במשכן בא ע"י מ"ת,
19 שאז "בטל גזירה ראשונה, ואמר: התחתונים יעלו
20 לעליונים והעליונים ירדו תחתונים, ואני המתחיל
21 שנאמר³³ וירד ה' על הר סיני"³⁴, ונתן התורה
22 לבני למטה, שזה ה' נתינת-כח לפעול בגשמיות
23 העולם שתהי' "חפצא" של קדושה. כמבואר בכמה
24 מקומות בארוכה³⁵.

25 והשלימות בזה נשלם במשכן - "ועשו לי
26 מקדש ושכנתי בתוכם" (שזה ציווי כללי בנוגע לכל
27 בתי המקדש³⁶), שבני ע"י העשי' ועבודה שלהם³⁷
28 הקימו משכן, שע"ז נקבעה הקדושה ב'חפצא'
29 (גשם) של המשכן, ונפעלה קדושה במשכן וכליו
30 - "ושכנתי בתוכם" במקום גשמי ודברים גשמיים
31 בעולם.

32 ומכיון שכדי להמשיך אלקות בעולם, צריכים
33 לב' תנועות הנ"ל (ביטול והתפשטות) - לכן ה'
34 במ"ת ג"כ ב' ענינים:

(38) שבת פח, ב. שמור"ר פכ"ט, ד.
(39) שזהו ביטול במציאות ממש (תניא ספ"ו. וראה גם שם
רפ"ד),

(40) יתרו כ, טו.

(41) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי, במדבר ח"א פרשתנו ע'
קב - שמביא ענין זה בקשר עם הביטול דבני מררי (עומדים).

(42) שם יט, טו.

(43) ל' התניא ספ"ו (מו, ב). וראה שבת ושמור"ר שם.

(44) תניא, שם.

(45) וגם הגילוי דלע"ל - ראה תניא, שם (מו, א).

(46) תניא, שם.

(47) שמור"ר ספכ"ט.

(48) ולהעיר מזבחים קטז, סע"א, שע"י הקול במ"ת נפל פחד
וביטול על אוה"ע ש"אחותן רעה" וביחד עם זה "אמרו שירה"
(שזהו תנועה של התפשטות), ועד שהרגישו מעלת נתינת התורה
לישראל ("ה' עוז לעמו יתן") ואמרו על זה "ה' יברך את עמו
בשלום".

(49) שבת פח, א.

(50) וגם הזוהמא מחטא ע"ד פסקה מהם במעמד הר סיני
ע"י הגילוי מלמעלה כו' (המשך תער"ב ח"ב ע' תקלא).

(51) יתרו יט, ב ובפרש"י.

(32) דה"ב יז, ו.

(33) יתרו יט, כ.

(34) שמור"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו.

(35) ראה לקו"ש חט"ז ע' 211 ואילך. וש"נ.

(36) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.

(37) משא"כ במתן תורה ה' זה ע"י הגילוי מלמעלה - ראה
בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך. וש"נ.

לכל-לראש צריך ללמוד ולהבין את הענינים
 ששמע מרבו, איש מפי איש עד משה רבינו שקיבל
 תורה מסיני, שבמ"ת ניתנה מלמעלה כל התורה
 כולה, גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁶⁰, ואח"כ
 צ"ל "למיסב"ר - לימוד התורה בכח עצמו, ולחדש
 בתורה, ו"להוציא" מן הכלל אל הפרט ומן הכח
 אל הפועל, מה שניתן במתן-תורה, ועד "לאפשא
 לה"⁶¹.

ח. ויש לקשר ענין זה גם עם הפרק בפרקי
 אבות שלומדים בשבת זו - לפי המנהג ללמוד
 פרקי אבות "כל שבתות הקיץ"⁶², גם לאחר חג
 השבועות, אשר עפ"ז לומדים בשבת זו פרק ראשון
 (בפעם השניה בשנה זו⁶³):

במשנה הראשונה בפרק זה, איתא: "משה קיבל
 תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים וזקנים
 לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה":
 והמשנה מסיימת: "הם אמרו שלשה דברים, הו
 מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סייג
 לתורה".

מכיון שמסדר המשנה קבע שבאותה המשנה
 יהיו ב' הענינים - "משה קיבל תורה מסיני ומסרה
 כו", ומאמר אנשי כנסת הגדולה - מובן שיש
 שייכות ביניהם.

ויש לומר הביאור בזה:

המשנה אומרת ב' תנאים שצ"ל בלימוד התורה
 ועבודת ה' בכלל - ביטול והתפשטות:

לכל-לראש צ"ל "קיבל תורה מסיני"⁶⁴, אבל
 אח"כ צ"ל "ומסרה כו", כי לא מספיק מה שהוא
 נשאר מקבל, אלא התורה צ"ל אצלו באופן של
 התפשטות, מסירת ולימוד התורה עם אחרים
 (ועד"ז ביהושע - נוסף לביטול וקבלה ממש, יש
 גם "ויהושע לזקנים", וכמו"כ מדור לדור -

בשמים היא⁵², התורה ניתנה למטה לנשמות
 בגופים, אלא הביטול הוא רק כדי לבטל את
 ההעלם והסתור של העולם המנגד לאלקות, ועי"ז
 להיות מוכן ומוזכך לקבל את האור בשלימותו. וזה
 יחדור במציאותו של יהודי, ועד להתאחדות עם
 הקב"ה.

ועד שגם אח"כ כאשר כבר "הלכו" ממעמד הר
 סיני, יפעלו ע"י העבודה בכח עצמם, בתנועה
 תמידית להתפשטות והליכה, לעלות למעלה מעלה.
 ועד"ז לפעול בכל העולם כולו - שבכח הביטול
 הכללי בעולם שהי' בשעת מ"ת, יוכלו אח"כ לברר
 ולזכך את העולם⁵³, שיהי' בו "ושכנתי בתוכם",
 כפי שהי' בפועל אח"כ במשכן⁵⁴.

ז. ב' ענינים הנ"ל מצינו גם בהכנה לקבלת
 התורה⁵⁵:

לכל-לראש אמרו בני"י (רק) "נעשה" ⁵⁶ - ביטול
 וקבלת-עול לקבל כל מה שהקב"ה יאמר, שזהו
 היסוד בתחילת העבודה, ואח"כ אמרו "נעשה
 ונשמע"⁵⁷, שנלמד ונבין ונקבל בפנימיות את דברי
 התורה. ז.א. שלאחרי שישנו היסוד, ביטול, צ"ל
 ההתפשטות ב"נשמע" והבנה בלימוד התורה⁵⁸,

ובפרטיות יותר, ישנם גם ב"נשמע" גופא
 (לימוד התורה בהכנה והשגה) ב' הענינים: "ליגמר
 אינש והדר למיסב"ר"⁵⁹.

(52) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב.

(53) ראה סה"מ תרנ"ח ע' רא. המשך תער"ב שם.

(54) ראה תניא פל"ד, שכיון שישראל לא יכלו לסבול הגילוי
 אור בשעת מ"ת ופרחה נשמתן, "לכן מיד אמר להם לעשות לו
 משכן ובו קדשי-הקדשים להשרות שכנתו שהוא גילוי יחדור ית'
 כו".

(55) ועד"ז גם במ"ט ימי ההכנה למתן תורה - היו ב' עבודות
 אלו: (א) הביטול והטהרה מהמ"ט שערי טומאה, "לטהרנו",
 לטהר בני ישראל להקב"ה ליום חתונתו, זה מתן-תורה [וזהו אחד
 מהטעמים בהנהגת לימוד מס' סוטה* בימי הספירה**]. (ב)
 השתוקקות בנ"י למתן-תורה, ע"י העבודה בהתפשטות המדות,
 מחסד שבחסד עד מלכות שבמלכות, מ"ט שערי בינה, עד לשער
 הנו"ן.

(56) משפטים כד, ג.

(57) שם, ז.

(58) ראה קונטרס משיחת ש"פ תז"מ ש.ז.

(59) שבת סג, א.

(*) להעיר שפרשת סוטה הוא בפרשתנו - פ' נשא, שקוראין לעולם
 בסמיכות לחגה"ש, כנ"ל ס"א.

(**) ולהעיר שטהרת האשה לבעלה הוא ע"י ענף בקרקע המשכן
 (פרשתנו ה, יז), המורה על תכלית הביטול, ועד שזהו למטה יותר אפילו
 מאדני המשכן ועצי שטים עומדים (עבודת מררי).

(60) ראה שקלים פ"ו ה"א. מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב
 ה"ד. וראה תו"ש מילואים לדרך טז ס"א (ע' רג ואילך). וש"נ.

(61) זח"א יב, ב. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב. אגה"ק
 סכ"ו (קמה, א).

(62) סידור אדה"ז לפני פרקי אבות.

(63) שמוזה מובן שהוא בהכנה נעלית יותר מהלימוד בפעם
 הראשונה, ובמילא גם בתלמוד גדול שמביא לירי מעשה - "מילי

דחסידותא" ו"מילי דנויקין" (ב"ק ל, א), בהידור יותר וכו'.

(64) ראה 'ביאורים לפרקי אבות' כאן, שזהו הביאור בלשון
 "מסיני", ולא "מהקב"ה" - כי סיני (מכין מכל טוריא - מדרש
 תהלים (באבער) סח, יז) רומז על הביטול שצ"ל בקבלת התורה.

וַיֵּשׁ לְוֹמֵר, שְׁעִינִי "וְהַעֲמִידוּ" מוֹסִיף, שְׁגַם אַחֲרֵי
 שֶׁהִתְלַמֵּד נַעֲשֶׂה לְמַהֲלָךְ וּמַחֲדָשׁ בַּתּוֹרָה כּו', יְהִי
 "עוֹמֵד" וְחִידוּשָׁיו יִהְיוּ בְּנוֹיִים עַל הַיְסוּדוֹת שֶׁקִּיבֵל
 מֵרַבּוֹ. וְעַד שֶׁלֹּאֲחֲרֵי הַחִידוּשׁ שָׁלוּ - יְהִי לוֹ מִן
 הַמוֹכֵן מַעֲנֶה עַל הַשְּׁאֵלָה (הַרְגִּילָה בַּש"ס): מִנָּא הֵנִי
 מִלִּי.

י. הַלִּימוּד מִזֶּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל -
 "וְהָיָה יִתֵּן אֶל לְבוֹ" 69:

אַצֵּל כָּל יְהוּדֵי צ"ל ב' הַעֲבוּדוֹת - בִּיטוּל
 וְהַתְּפַשְׁטוּת, כִּפִּי שֶׁהִי בַּמִּתְנֵי-תּוֹרָה - "נַעֲשֶׂה
 וְנִשְׁמָע".

וּבִפְרָט מִצַּד זֶה שֵׁישׁ בִּכְח אַצֵּל כָּל אֶחָד לַעֲשׂוֹת
 עֲבוּדַת לוי, כִּפְס"ד הַרְמַב"ם⁷⁰, ש"לֹא שֶׁבֶט לוי
 בִּלְבַד אֵלֶּא כָּל אִישׁ וְאִישׁ אֲשֶׁר נִדְבָה רוּחוֹ כּו' (וּבִפְרָט
 שֶׁבַמ"ת נִפְעַל שֶׁכָּל יְהוּדֵי שֵׁיךְ ל"מִמְלַכַּת
 כַּהֲנִים"⁷¹),

זֶה כּוֹלֵל גַּם יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל - קִטְנִים, כִּמְרוֹמוֹ
 בַּמִּנִּין שֶׁבֶט לוי שֶׁהוּא "מִבֵּן חוֹדֶשׁ וּמַעֲלָה"⁷² (וְגַם
 לִפְנֵי - "מִן הַבֶּטֶן"⁷³), וְגַם קִטְנוֹת - כִּמּוֹבֵן מִזֶּה
 שֶׁהָרָאִי לַמִּנִּין שֶׁבֶט לוי "מִן הַבֶּטֶן" הֵיא מְיוֹנְבֹד,
 "אֲשֶׁר יִלְדָה אוֹתָהּ לְלוֹי בְּמִצְרַיִם, עִם כְּנִיסָתָהּ בַּפֶּתַח
 מִצְרַיִם יִלְדָה אוֹתָהּ, וְנִמְנִית בִּשְׁבַעִים נִפְשׁוֹת כּו'
 הֵיא הַשְּׁלִימָה אֶת הַמִּנִּין"⁷⁴ - צָרִיךְ לִהְיוֹת אַצֵּל כָּל
 אֶחָד עֲבוּדַת בְּנֵי מִרְיָ (בִּיטוּל), וְעֲבוּדַת בְּנֵי קָהָת
 וּבְנֵי גֵרְשׁוֹן (הַתְּפַשְׁטוּת) בַּמִּשְׁכָּן הַפְּרָטִי שֶׁלוֹ⁷⁵:

הַיְסוּד (הָאֲדָנִים) וְתַחֲלִילַת הַעֲבוּדָה צ"ל בִּיטוּל,
 וּבְכֻלּוֹת - בִּיטוּל לַהֲקַב"ה וּלְכָל צִיּוּרָיו, וּבִפְרָטִיּוֹת
 - בִּיטוּל לְרַב שֶׁלוֹ שֶׁלּוֹמֵד עִמּוֹ תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַקַּב"ה
 (שְׁעִי"ז הוּא בִטֵּל לַהֲקַב"ה), זֶה נַעֲשֶׂה פְּתִיחַת
 הַדֶּרֶךְ לִקְבַּל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וּלְקִיּוּמָן בַּפּוּעֵל, בְּאוֹפֵן
 ד"נַעֲשֶׂה".

אֵעֶפ"כ, מִכִּיּוֹן שֶׁזֶה (שֶׁהִתְלַמֵּד נַעֲשֶׂה מֵהֶלֶךְ וּמַחֲדָשׁ בִּכְח עֲצֻמוֹ)
 הוּא ע"י הַדְּרַכַּת הָרַב, וְהָרַב צָרִיךְ לְהַדְרִיךְ אֶת הַתְּלַמִּיד שֶׁהִיא
 "מֵהֶלֶךְ" - מִהוּ דִּיּוֹק "וְהַעֲמִידוּ תְּלַמִּידִים הַרְבֵּה"?

(69) קֶהֱלֵת ז. ב.

(70) סוֹף הַלִּי שְׁמִיטָה וַיּוּבֵל.

(71) יִתְרוֹ יֵט, ו.

(72) בַּמְדַּבֵּר ג, טו. וְרָאָה לְקוֹשׁ חֲכ"ג ע' 252. ע' 256 וְאֵילֶךְ.

(73) פִּירְשׁ"י בַּמְדַּבֵּר שֶׁם (דְּמָה שְׁנִמְנוּ מִבֵּן חוֹדֶשׁ וּמַעֲלָה, הוּא

לִפִּי שֶׁאֵז נִתְבָּרַר שִׁיּצָאוּ מִכָּלֵל נִפְלִים).

(74) פִּירְשׁ"י בַּמְדַּבֵּר שֶׁם.

(75) רָאָה לְקוֹשׁ"ת פִּרְשְׁתָּנוּ כ, ב וְאֵילֶךְ.

1 "וּזְקָנִים לְנִבְיָאִים, וְנִבְיָאִים מִסְרוּהוּ לְאִנְשֵׁי כְּנֶסֶת
 2 הַגְּדוּלָּה". וְזֶה הֵיא הַשְּׁלִימוֹת שֶׁל "מִשָּׁה קִיבֵּל
 3 תּוֹרָה מִסִּינַי" - כֹּאשֶׁר יִשְׁנוּ גַם "וּמִסְרָה".

4 וְלָכֵן מִסִּימַת הַמִּשְׁנָה, שְׁגַם אַצֵּל אִנְשֵׁי כְּנֶסֶת
 5 הַגְּדוּלָּה הִי (לֹא רַק הַקְּבֵלָה מִנְּבִיאִים, אֲלֵא גַם)
 6 "הֵם אִמְרוּ" - הַשְּׁפִיעוּ, וְלֹא רַק עֵינֵי אֶחָד, אֲלֵא
 7 "שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים", ע"ד כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא
 8 "אוֹרִיאֵן תְּלִיתָאִי"⁴⁹ דּוּקָא⁶⁵.

9 וְגַם הַתּוֹכֵן ה"שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים" נּוֹגַע לְתוֹכֵן הַנ"ל:
 10 "וְהַעֲמִידוּ תְּלַמִּידִים הַרְבֵּה": אֵעֶפ"כ שֶׁהִתְקַדַּמָּה
 11 צ"ל בִּיטוּל תְּלַמִּיד לְרַבּוֹ, וְגַם אֲח"כ - מִתּוֹן בְּדִין
 12 שְׁע"פ שְׁכָלוֹ - אוֹמְרִים אִנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה הוֹרָאָה,
 13 שֶׁלֹּא יִכּוֹלִים לְהַסְתַּפֵּק בְּזֶה, אֲלֵא שְׁצָרִיךְ לַפְּעוּל
 14 "וְהַעֲמִידוּ תְּלַמִּידִים הַרְבֵּה", "תְּלַמִּידִים" לְשׁוֹן
 15 רַבִּים, וְזֶה גּוֹפֵא - "הַרְבֵּה" שֶׁזֶה כּוֹלֵל רִיבּוּי הַכִּי
 16 גְּדוֹל שִׁיכּוֹל לִהְיוֹת.

17 "וְנַעֲשׂוּ סִיג לְתוֹרָה": לֹא מִסְפִּיק לִימוּד הַתּוֹרָה
 18 שֶׁקִּיבֵּל מֵרַבּוֹ, וְעַד לְמִשָּׁה רַבִּינוּ בַּמ"ת. אֲלֵא
 19 ה"תְּלַמִּיד וְתִיק" צָרִיךְ לְהוֹסִיף בִּכְח עֲצֻמוֹ סִיגִים
 20 לְתוֹרָה (עַל יְסוּד כְּלָלִי הַתּוֹרָה שֶׁקִּיבֵּל מֵרַבּוֹ), וְעַד
 21 לְהוֹרָאָה "עֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶתִי"⁶⁶, לִפִּי הַעֲרַכְתּוֹ
 22 צָרִיכִי הַדּוּר.

23 ט. עִפ"ז יוֹבֵן גַּם הַדִּיּוֹק "וְהַעֲמִידוּ תְּלַמִּידִים
 24 הַרְבֵּה", דְּלִכְאוּרָה: מַעֲלָתוֹ שֶׁל רַב וּמִלְמַד-טוֹב הֵיא,
 25 שֶׁבְּנוֹסֶף לִזֶּה שֶׁמִּסְבִּיר בַּהֲסַבְרָה טוֹבָה אֶת הַעֲנִינִים
 26 שֶׁלּוֹמֵד עִם הַתְּלַמִּידִים - הוּא גַם מְדַרִּיכֶם וּמִלְמַדֶּם
 27 שִׁיכּוֹלוּ לְלַמּוֹד וּלְחַדֵּשׁ בִּכְח עֲצֻמָּם.

28 וּבְכֻלּוֹת הָרִי זֶה דּוֹגְמַת הַחִילּוּק שֶׁבֵּין "עֲמִידָה"
 29 ל"הִלִּיכָה": כֹּאשֶׁר הַתְּלַמִּיד מִבֵּין רַק מֵה שֶׁלּוֹמֵד
 30 מֵרַבּוֹ (וְעַד שְׁגַם חוּשִׁיו נִהְיוּ כְּחוּשֵׁי הָרַב) - הוּא
 31 עֲדִיין "עוֹמֵד" עַל עַמְדוֹ: מִשָּׂא"כ כִּשְׁמַחֲדָשׁ בִּכְח
 32 עֲצֻמוֹ ("לֹאֲפֹשֵׁא לֵה"⁶¹) - נַעֲשֶׂה "מֵהֶלֶךְ" שֶׁהוֹלֵךְ
 33 מִדְּרָגָה לְדְרָגָה, "יִלְכוּ מִחִיל אֶל חִיל"⁶⁷.

34 וְעִפ"ז צָרִיךְ הַסְבְּרָה בְּדִיּוֹק הַלְשׁוֹן "וְהַעֲמִידוּ
 35 תְּלַמִּידִים הַרְבֵּה", דְּלִכְאוּרָה הָרִי הַשְּׁלִימוֹת בְּזֶה הֵיא
 36 לֹא "וְהַעֲמִידוּ", כ"א שִׁיעֲשֶׂה מֵהֶם "מֵהֶלְכִים"⁶⁸?

(65) וְלָכֵן מוֹסִיף בַּמִּשְׁנָה וּמְדִיִּיק שֶׁהִיו "שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים" -
 דְּמִנְיָנָא, לְמָה לִּי.

(66) מו"ק ה, סע"א. וּש"נ.

(67) תַּהֲלִים פד, ח.

(68) וְאֵף שְׁעִינִי הַהִלִּיכָה הוּא שֶׁהִתְלַמֵּד מַחֲדָשׁ בִּכְח עֲצֻמוֹ,

30 שציוו רבותינו נשיאינו, ונתנו הכחות להפיץ
31 מעיינות החסידות חוצה.

32 ובפרט בדורנו זה - דור האחרון של הגלות
33 (והוא יהי' גם) דור הראשון של הגאולה - הדור
34 אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, עשה את כל
35 אחד מאנשי הדור, אנשים נשים וטף, לשלוחים
36 להפצת המעיינות חוצה, בתוך הפצת התורה
37 והיהדות בכלל; עשה את כל אחד ל"עסקן
38 ציבורי", שנושא עליו את האחריות לא רק עבור
39 עצמו, אלא גם להפיץ יהדות ליהודים אשר
40 בסביבתו.

41 אשר גם בזה ישנן ב' עבודות הנ"ל:
42 לכל-לראש צ"ל הביטול לנשיא שלו, ללמוד
43 תורתו ולקבל הוראותיו, ובתכלית הביטול.

44 ועד כידוע פתגם החסידים⁸¹, שה'יום הולדת'
45 שלהם הוא ביום שבאו בפעם הראשונה לרבי
46 (בדורו), כי אז (בטלה מציאותו הקודמת, ו)נעשה
47 מציאות חדשה, כקטן שנולד דמי⁸².

48 וע"ד במ"ת, שאז נעשו בנ"י כגר שנתגייר כקטן
49 שנולד דמי⁸³ (שלכן לומדים דיני גירות ממ"ת⁸⁴),
50 מציאות חדשה, עד כדי כך שבטלה אז מציאותם
51 הקודמת.

52 ויש לומר, שמעין זה הוא כאשר חסיד בא אל
53 רבו - בנוגע ללימוד פנימיות התורה באופן
54 ד"יתפרנסון⁸⁵ מיני' - שנעשה אצלו תכלית

1 ביחד עם זה, ניתן לאדם שכלו ומדותיו, וצריך
2 לנצלם במילואם, עי"ז שנעשה מהלך בכח עצמו
3 בעבודתו, ולומד תורה בהבנה והשגה שלו
4 ("נשמע") בכל התוקף (ואינו נשאר בביטול
5 "דנעשה" בלי כל הבנה), אלא אומר "ונשמע"
6 ונעשה (נעשה) ה"ונשמע". ולא רק שאין זה פועל
7 חלישות במעשה שלו ח"ו וח"ו, שהמעשה הוא
8 העיקר⁷⁶, אלא אדרבה - עי"ז נוסף במעשה שלו
9 שיהי' באופן נעלה יותר, כיון שזה נעשה גם
10 כתוצאה מהבנתו והתבוננותו.

11 וכמו"כ בעבודת ה' שלו, שבנוסף לזה שיש
12 אצלו היסוד וההקדמה של יראת ה' (ביטול), הוא
13 גם עובד ה' מתוך אהבה (קירוב והתפשטות),
14 שזוהי שלימות העבודה⁷⁷.

15 ועד"ז גם בנוגע להשפעה על הזולת - שאינו
16 מסתפק בזה שנשאר תלמיד מרבו, ואפילו לא
17 באופן שלומד תורת רבו עד שנעשה שכלו ונקראת
18 על שמו⁷⁸, אלא פועל גם "והעמידו תלמידים
19 הרבה" - ע"י הפצת התורה והיהדות, ולא רק
20 תלמיד אחד, אלא "תלמידים הרבה",

21 כי כל אדם יש לו כחות מיוחדים שניתנו לו
22 ולא ניתנו לאף אחד, ולכן ישנם לכל אחד ענינים
23 שיכול להשפיע על אחרים⁷⁹, ולעשותם לתלמידיו.

24 ועד לאופן, שהתלמיד אינו נשאר על עמדו
25 באופן של עמידה וביטול, אלא נעשה סוף-סוף
26 מהלך - טופח על-מנת להטפח, נר להאיר⁸⁰
27 אחרים.

28 יא. ובזה נוספה הדגשה מיוחדת בדורות
29 האחרונים בנוגע להפצת המעיינות חוצה, כפי

(81) "היום יום" לי' שבט.

(82) "כקטן" בכ"ף הדמיון - כי יש לומר שיש בו מעלה לגבי
קטן שנולד: (א) כקטן שנולד יש גם ירידה לכאורה מהמצב במעי
אמו, ששם היו מלמדין אותו כל התורה כולה (נדה ל, ב). (ב)
קטן שנולד לא שייך ללימוד התורה, וגם כשהגיע לגיל הבנה,
הרי הלימוד הוא בסדר והדרגה, משא"כ בחסיד ורבו - הנה אף
שגם בפנימיות התורה ישנן דרגות (מקרא שבו, משנה שבו וכו'),
הרי החסיד מקבל תיכף כל הענינים שבפנימיות התורה, לא רק
ה"אל"ף-בית", אלא גם הענינים הכי עמוקים כו' (ע"ד מה
שבמ"ת קיבלו בנ"י כל התורה, וגם פנימיות התורה, ואדרבה -
לפני עשה"ד ה" גילוי מעשה המרכבה ובאופן של "ויחזו"
(משפטים כד, י"א)).

(83) יבמות כב, א. רמב"ם ה' עדות פ"ג ה"ב. טושו"ע חו"מ
ס"ל סי"א.

(84) יבמות מו, א"ב. כריתות ט, א. רמב"ם ה' איסורי ביאה
רפ"ג.

(85) לשון התקו"ז ת"ו בסופו. הקדמת המקדש-מלך לספרו.
כסא-מלך לתקו"ז שם. ועוד.

(76) אבות פ"א מ"ז.

(77) ראה רמב"ם ה' תשובה פרק עשירי. - ולהעיר מזהיר
פרשתנו קכח, א (שאומרים בתיקון ליל שבועות) "אנן בחיבוותא
תליא מילתא, דכתיב ואהבת את ה' אלקיך. וכתיב מאהבת ה'
אתכם, וכתיב אהבתי אתכם אמר ה'". וי"ל הקשר עם מתן תורה
- שג' אהבות אלו הן כנגד ג' עטרות שכתרו בעת מ"ת, אחת נתן
המלך בראשו, ושנים נתן בראשם של בניו (ויק"ר פכ"ד, ח. וראה
ד"ה בשש"ה"ק דערב חגה"ש תשמ"ז. וש"נ).

(78) ע"ז יט, א. וראה קידושין לב, סע"א ואילך.

(79) כהוראת המשנה (אבות רפ"ד) "איהו חכם הלומד מכל
אדם", היינו שיש מה ללמוד מכל אדם. ולהעיר מהדין שגם עני
ואביון חייב במצות צדקה (גיטין ז, רע"ב. רמב"ם ה' מתנות
עניים פ"ז ה"ה. טושו"ע יו"ד ר"ס רמח).

(80) להעיר מהקשר לייש פ' בהעלותך (שקוראין במנחת שבת
זו) - "בהעלותך את הנרות, עד שתאה שלהבת עולה מאליו".

- 1 הביטול של מציאותו הקודמת, ונעשה בזה מציאות
 - 2 חדשה.
 - 3 אמנם אח"כ תובעים ממנו, שלא יסתפק וישאר
 - 4 בדרגה זו (עמידה וביטול), אלא שיפעל בכח
 - 5 עצמו, ולהיות "מהלך" בעבודתו, ועוד ועיקר - ע"י
 - 6 היציאה לחוץ ולהפיץ שם מעיינות החסידות
 - 7 שקיבל מרבו, "והעמידו תלמידים הרבה", ועד
 - 8 שגם הם יהיו "מהלכים".
 - 9 יב. אמנם בענין זה, יש מקום לשאלה: מה
 - 10 יעשה אם אינו מוצא על מי להשפיע יהדות
 - 11 ומעיינות החסידות.
 - 12 או אם הוא גר בעיר שכולה חכמים וסופרים⁸⁶
 - 13 - יכול לחשוב, שאליו לא שייכת ההוראה
 - 14 "והעמידו תלמידים הרבה"?
 - 15 על זה ישנה הוראה נפלאה משיעור היומי
 - 16 ברמב"ם:
 - 17 הרמב"ם כותב⁸⁷ אודות סדר הפרשת מעשר,
 - 18 ש"אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה,
 - 19 מפרישין מעשר שני כו', ובשנה שלישית וששית
 - 20 מפרישין מעשר עני" (וכפי שהאריך לפני"ז אודות
 - 21 סדר ההפרשה, שצ"ל בדיוק בסדר זה⁸⁸).
 - 22 מלשון הרמב"ם "מפרישין" - מובן, שההפרשה
 - 23 דוקא צ"ל בסדר הזה. משא"כ הנתניה בפועל
 - 24 יכולה להיות בסדר אחר.
 - 25 וזהו חידוש בנוגע למעשר עני: בנוגע לשאר
 - 26 המעשרות, יש מבארים⁸⁹ שהעיקר הוא ההפרשה
 - 27 ולא הנתניה, כי ע"י ההפרשה מוציאים התבואה
 - 28 מגדר טבל (ובפרט במעשר שני שאין בכלל
 - 29 נתניה); אבל במעשר עני, שהוא גדר של נתניה
 - 30 צדקה, הרי לכאורה העיקר הוא שהעני יקבל⁹⁰
 - 31 ויופצל "החיית"⁹¹ את נפש העני⁹², ואעפ"כ משמע
 - 32 מדברי הרמב"ם שההפרשה לבדה היא ענין עיקרי!
-
- (86) ע"פ ל' חז"ל - אבות פ"ו מ"ט.
(87) ריש הל' מעשר שני.
(88) הל' מתנות עניים פ"ו ה"ב ואילך. הל' תרומות פ"ג הכ"ג.
(89) מרגניתא טבא וקנאת סופרים לסהמ"צ להרמב"ם שורש יב. וראה פירש"י יומא פג, א (ד"ה כי פליגי). גיטין ל, א (ד"ה ואע"ג).
(90) ועד שהמאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והולך ונתפרנס בה, מעלה עליו הכתוב כאילו זכה (ספרי תצא כד, יט).
(91) תנחומא משפטים טו.
(92) ועד שכל ענין הצדקה הוא משום שיש מציאות העני, כמובן מדברי הקב"ה לדוד, בטעם בריאת עשירים ועניים -
- ומזה ישנו לימוד ונפק"מ לפועל:
אפילו כאשר נמצאים במקום ומצב שאין עני,
וגם לא גבאי צדקה - מ"מ ישנו חיוב הפרשת
מעשר עני, ועד"ז מובן בנוגע לצדקה - שיפריש
מממונו לצדקה (ובהזדמנות הראשונה ימסרם
בפועל).
ועד"ז מובן גם בנוגע לצדקה רוחנית - הפצת
היהדות והפצת המעיינות חוצה: אפילו כאשר נמצא
במקום ומצב שאינו יכול למצוא "עני בדעת"
שצריך להשפעתו - גם אז ישנו כל החיוב ד"כל
ישראל ערבים זה בזה"⁹³, וחיוב הפצת התורה
והיהדות, שהוא מצדו צריך להפריש מכחותיו
ולהעריך ולהיות מוכן לעזור לשני ביהדות, להכין
אצלו את האותיות המתאימות איך להסביר לשני
אודות היותו של תורה ומצוות וכיו"ב, כך שמיד
בהזדמנות הראשונה יוכל לעשות כן בפועל.
- ע"ד כמו "שולחני תגר, כשמביאין לו מעות
לראות רואה, וכשאינן מביאין לו הוא מחזר ומביא
משלו" (שלא כ"שולחני עשיר, כשמביאין לו
דינרין לראות רואה, וכשאינן מביאין לו יושב
ותוהא)⁹⁴, כי הפצת היהדות והפצת המעיינות
חוצה היא "אומנותו", לא רק כאשר יש לו מקבל
בפועל, אלא גם כאשר נמצא לבדו (ועד שגם
בשינתו חולם עד"ז), וכפי שרואים במוחש אצל
בעל-הבית בנוגע לעסק שלו.
- מובן ופשוט, שצריך לעשות כל התלוי בו
לחפש (לבד או ע"י שליח) עני (כפשוטו או "עני
בדעת") ולעזור לו, אבל גם אם אינו יכול לעשות
כך מאיזו סיבה שתהי', יש לו כבר את החיוב
להפריש מצדו (המעות או) הכחות לזה.
- וע"ז (ההפרשה) חלה כל הזריזות שצ"ל כמו
בנתנית הצדקה⁹⁵.
- ומובן שמיד צריך להשתדל לחפש את העני (או
להשפיע על משהו שהוא ימצא את העני), ולעזור
לו. ומכיון שמחשבה טובה הקב"ה מצרפה

ד"חסד ואמת מן ינצורוהו, אם יהיו כולם עשירים או עניים, מי
יוכל לעשות חסד" (תנחומא משפטים ט. שמו"ר פל"א. ה).
(93) שבועות לט, סע"א. ועוד.
(94) ספרי ופירש"י דברים א, יג.
(95) ראה אגה"ק סכ"א.

בפועל ממש בזה במיוחד, בקנה-מידה חדש לגמרי, 39
להכניס ילדי ישראל בתלמוד-תורה, חדרים, 40
ישיבות וכיו"ב, 41

עיי"ז שימצאו אמצעים חדשים איך להגיע 42
לילדים עצמם, ומה טוב - עיי"ה הורים, ואפילו אם 43
לא, כדאי לדבר עם הילדים עצמם, ולהסביר להם 44
את נחיצות לימוד התורה, ואודות נשמתם היהודית 45
והיהדות בכלל, ללמוד התורה שלמדו הוריהם 46
וזקניהם וזקני זקניהם במשך כל הדורות, והחזיקו עם 47
זה עד למסירת-נפש ממש. ועד כדברי הרס"ג 48
ש"אומתנו איננה אומה כזאת בתורותיה" 99! 49

ואע"פ שלפעמים נמצאים אבא או אמא שאינם 50
מסכימים עם זה, הרי בלא-הכי כבר נתקיים הסימן 51
דעקבתא דמשיחא, ש"בת קמה באמה" 100 (ועד"ז 52
בבנים), וצריך לנצלו לצד הטוב - בנוגע להשפיע 53
על הילדים, שירצו ללמוד תורה, ויתבעו זאת 54
בתוקף המתאים. 55

וכטבע הילדים - כשידברו אתם בדברים 56
היוצאים מן הלב, אודות אמיתית ויוקר התורה, 57
יקבלו ויחטפו זאת הילדים בחיות והתלהבות, ועד 58
שיבואו הביתה להשפיע גם על ההורים (בדרך של 59
כבוד ודרך-ארץ) - "והשיב לב אבות על בנים - 60
עיי" בנים" 101. 61

יד. ויהי-רצון, שדברים אחדים אלו, יהיו מועט 62
המחזיק את המרובה - ובכל אופן כמה שלא ידברו 63
עד"ז אין זה מספיק כלל וכלל לתאר את חומר 64
המצב - לעורר יהודים בכל מקום שהם, אודות 65
אחריותם בהפצת היהדות והפצת המעיינות חוצה, 66
ובמיוחד - בנוגע לחינוך של ילדי ישראל. 67

והשי"ת יעזור, שבקרוב ממש יצאו כבר מן 68
הגלות, "בנערינו ובזקנינו גר' בבנינו ובבנותינו" 102, 69
"קהל גדול ישובו הנה" 103, כל יהודי וכל היהודים, 70
שאף אחד לא ישאר בגלות, והולכים כולם 71
השייכים ל"גוי קדוש", לארץ הקודש, לירושלים 72
עיר הקודש, לבית-המקדש השלישי, ובקודש 73
הקדשים, ולא עיכבן אפילו כהרף עין 104. 74

(99) האמונות והדיעות מ"ג פ"ז.
(100) מיכה ו, ו. סנהדרין צז, א.
(101) סוף מלאכי ובפירש"י.
(102) בא י, ט.
(103) ירמ' לא, ז.
(104) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

למעשה⁹⁶, ועאכו"כ כאשר ישנו אצלו כבר מעשה 1
ההפרשה - מסבב לו הקב"ה כמה סיבות כדי 2
שיוכל לקיים גם הנתינה בפועל⁹⁷. 3

יג. אחת ההוראות הכי-עיקריות שיש לקחת 4
מכל האמור לעיל - הוא בנוגע להשתדלות שצ"ל 5
בחינוך ילדי ישראל, ובפרט בבואנו זה-עתה מזמן 6
מתן תורתנו, שבנ"י חידשו הקשר עם תורה 7
ויהדות, וגם - בנוגע לחינוך הילדים, ש"בנינו 8
עורבים אותנו" 98: 9

לדאבונו, המצב כיום (אם אפשר בכלל לקרותו 10
מצב...) שאין צורך לחפש ילדי ישראל שהם 11
"עניים בדעת", באל"ף-ב"ת של תורה ויהדות. 12

ישנם מאות ואלפים ילדי ישראל, רחמנא- 13
ליצלן, שאינם מקבלים חינוך יהודי!! 14

ועיקר ההבהלה בזה, שישנם מאות ארגונים 15
ומוסדות יהודיים, ומהם - גם אלו שתפקידם 16
לדאוג להפיץ יהדות וחינוך יהודי וכו', ואעפ"כ, 17
לאחרי כל הדברים הטובים שהם עושים, ופשיטא 18
והפשיטא שרבים הם, ה"ז - בנוגע לחינוך - שלא 19
בערך ממה שצריכים לעשות, ומבהיל - המצב 20
הולך ומתדרדר! 21

אפילו במצב של לאפרושי מאיסורא - אסור הי' 22
להפסיק מלדבר ולהתריע עד שמתקנים את 23
האיסור, על-אחת-כמה-וכמה בנדו"ד כשמדובר 24
אודות "לאפרושי" מהיפך החיים ממש, פיקוח 25
נפשות ברוחניות של מאות ואלפים ילדי ישראל, 26
שאינם מקבלים חינוך-תורני, שהיא חיינו ואורך 27
ימינו! 28

ואין צורך כלל וכלל להאריך בנחיצות הנפלאה 29
וכו' וכו' - שילדי ישראל יקבלו חינוך יהודי, וכמה 30
שזה נוגע לחייהם בעתיד ולכל עם ישראל. 31

והעיקר, לא להסתפק עם הצעקות עד"ז, ולא 32
אסיפות-ועדות שעושים בקשר לזה - אלא המעשה 33
בפועל: שבבואנו עכשיו מזמן מתן תורתנו, 3300 34
שנה מאז שניתנה תורה, עם כל המעלות שישנן 35
בזמן זה - צריך כל יחיד, ועאכו"כ - המוסדות 36
הקשורים בזה, ובמיוחד בארץ הקודש, ששם ניתן 37
לפעול בכל הנ"ל ביתר קלות - להתחיל לפעול 38

(96) קידושין מ, א. ועוד.
(97) סה"מ תש"ב ע' 87.
(98) שהש"ר פ"א, ד.

בס"ד. שיחת שבת פרשת נשא, י"ב סיון ה'תשמ"ח.

בלתי מוגה

- 1 א. שבת זו היא השבת שלאחרי חג השבועות, שבה נעשה העילוי והשלימות ("ויכולו"1) בעניני חג
- 2 השבועות. ובפרט בשנה זו, שקביעותה ב"ב סיון - סיום וחזרת ימי התשלומין של חג השבועות ("עד
- 3 י"ב סיון, ועד בכלל"2).
- 4 ולכן, הרי זה הזמן המתאים להוסיף ולהשלים בכל עניני העבודה של חג השבועות - לא רק באופן
- 5 של תשלום החסרון, אלא גם באופן של שלימות, ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו, שסיום וחזרת ימי
- 6 התשלומין הוא ביום השבת - שענינו שלימות, שזהו אחד הפירושים ב"ויכולו השמים והארץ גו", ענין
- 7 השלימות1.
- 8 ולכל לראש - בנוגע לענינו העיקרי של חג השבועות, "זמן מתן תורתנו" - ש"החי יתן אל לבו"3
- 9 להוסיף בלימוד התורה, "חיינו ואורך ימינו" (כמדובר בארוכה בהתוועדות חג השבועות4 שעיקר ענין
- 10 "החי יתן אל לבו" הוא בנוגע לתורה, "חיינו ואורך ימינו"), ביתר שאת וביתר עוז, עד לאופן של
- 11 שלימות, הן בנגלה דתורה והן בנסתר דתורה, כידוע5 שבמתן-תורה ניתנו גם הענינים של הנסתר
- 12 שבתורה. ואדרבה - במתן-תורה היו הענינים של הנסתר שבתורה, בגלוי יותר מאשר הענינים של נגלה
- 13 שבתורה, שהרי כל בני ישראל ראו "מעשה מרכבה"6.
- 14 ובפרטיות יותר - צריכה להיות הפעולה בזה בהתאם לתוכנה המיוחד של שנה זו, 'שנת הקהל', ושנת
- 15 תְּשֻׁמָּה וְתִשְׁמָח:
- 16 הקהל - לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע לפעולה על הזולת, עד לכללות ישראל, היינו, להקהיל
- 17 ולאחד את כל בני ישראל בלימוד התורה - בהתאם לתוכנה של מצות "הקהל" כפשוטה. ועד למעמד
- 18 הראשון של "הקהל" - במתן תורה, "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב, באמור ה' אלי הקהל לי את
- 19 העם ואשמיעם את דברי, אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים גו"7, "יום הקהל"8, הקהלת כל בני ישראל,
- 20 לא רק בדור ההוא, אלא גם כל נשמות ישראל עד סוף כל הדורות9.
- 21 ותשמח - באופן של פריצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה, כתכונת השמחה שפורצת גדרים.
- 22 ב. ויש לקשר ענין זה עם פרשת השבוע - כפתגם והוראת רבינו הזקן ש"יש לחיות עם הזמן"10,
- 23 ובסגנון האמור - "החי יתן אל לבו" מעניני פרשת השבוע. כלומר, נוסף לכך ש"התורה היא נצחית"
- 24 (כמו שכתוב בפרשה החסידית ב'לקוטי תורה"11) בכל השנה כולה, הרי זה בהדגשה יתירה באותו שבוע
- 25 שלומדים וקוראים בתורה פרשה זו, ובנידון-דין - פרשת נשא.
- 26 ובהקדמה - שבפרשת "נשא" ישנם ריבוי ענינים, אבל המשותף שביניהם - שכולם חלקים מפרשה
- 27 ששמה "נשא", שם המדגיש ומבטא את תוכן הפרשה כולה.
- 28 ובענין זה מודגשת השייכות לתורה:
- 29 "נשא את ראש" - נשיאת ראש, שעיקרה על-ידי לימוד התורה. וכמרומוז גם במה שכתוב "נשא את
- 30 ראש בני גרשון גם הס", שהם טפלים לבני קהת, שהיו נושאי הארון, ענין התורה12.

לקר"ש חל"ג ע' 18 ואילך.

(7) ואתחנן ד, יו"ד.

(8) עקב ט, יו"ד. יו"ד, ד. שופטים יח, טז.

(9) ראה פרדר"א פמ"א. ועוד.

(10) "היום יום" כ' חשוון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

(11) כג, ד.

(12) ראה במדב"ר פרשתנו רפ"ו.

(1) ראה אוה"ת בראשית (כרך א) מב, ב ואילך. (כרך ג) תקח,

א ואילך.

(2) סידור אדה"ז לפני "למנצח גו" יענך".

(3) קהלת ז, ב.

(4) בתחילתה.

(5) ראה לקר"ש ח"א ע' 149 ואילך. ועוד.

(6) ראה נחומא תשא כא. שמו"ר פמ"ב, ה, וש"נ. וראה גם

- וכן בחלק הפרשה השייך ליום השבת, משביעי עד סיום הפרשה, וביום השבת עצמו לאחר חצות היום, 'רעוא דרעוין', קרוב לסיומו של יום השבת, הרי זה שייך יותר לסיומה של הפרשה ממש - "ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר אתו גו' וידבר אליו", דקאי על דיבור התורה.
- ומזה באים להתחלת הקריאה בפרשת בהעלותך במנחת שבת - "בהעלותך את הנרות גו"¹³, דקאי על התורה, "נר מצוה ותורה אור"¹⁴.
- ג. ויש להוסיף בזה בפרטיות יותר, שבקריאה של יום השבת - פרשת "נשא" ותחילת פרשת "בהעלותך" - מודגשים שני הענינים לימוד ומעשה, ובלשון הידוע בנוגע להכנה למתן-תורה, "נעשה ונשמע", מעשה וכוונה (כמדובר בהתוועדות חג השבועות בתור השתתפות בכינוס-תורה).
- והענין בזה:
- "נשא את ראש" - מורה ומדגיש שלימוד התורה צריך להיות באופן של הבנה והשגה כו' במוח שבראש, היינו, שצריכה להיות השתדלות מיוחדת בלימוד והבנת התורה, לא מיבעי בתורה שבעל-פה שההבנה היא תנאי בלימוד, אלא אפילו בתורה שבכתב, שגם מי ש"לא ידע מאי קאמר" עולה לתורה ומברך ברכת התורה¹⁵, הרי בוודאי שיש להשתדל שהלימוד יהיה באופן של הבנה והשגה, כמוכן וגם פשוט.
- ויש להוסיף, שענין ההבנה וההשגה (כוונה) מודגש ביותר ביום השבת פרשת "נשא" - מצד כללות ענין השבת, שבו נעשה עליית העולמות מבחינת הדיבור (והמעשה) לבחינת המחשבה¹⁶, היינו, הדגשת ענין הכוונה, הבנה והשגה כו'.
- ו"בהעלותך את הנרות" - מורה ומדגיש שלימוד התורה צריך להיות באופן של "נר מצוה ותורה אור", אור שנראה לעין הגשמית. כלומר, שלימוד התורה מאיר את חיינו של היהודי לידע את המעשה אשר יעשה כו'.
- וזהו ענין עיקרי בלימוד התורה - גדול תלמוד שמביא לידי מעשה¹⁷, קיום המצוות במעשה בפועל [כולל גם מצות תלמוד תורה כפי שהיא אחת ממצוות התורה, שבה נוגע הדיבור בפה, "למוציאיהם בפה"¹⁸ דוקא, "עקימת שפתיו הוי מעשה"¹⁹], ועד כדי כך, שהמעשה הוא כמשל ה"שורש" שעל-ידו מתקיים כל ה"אילן" (התלמוד), כדברי המשנה (במסכת אבות²⁰) "כל שמעשיו מרובין מחכמתו, למה הוא דומה: לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין כו'".
- זאת ועוד:
- הענין ד"בהעלותך את הנרות", "תורה אור", צריך להיות לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע לפעולה על הזולת, עד לכלל ישראל - "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות"¹³, שבעת הסוגים בנשמות ישראל²¹, שכולם מאירים באור של "נר מצוה ותורה אור", עד שנראה בגלוי לעין כל, שהם בבחינת "מנורת זהב כולה"²².
- ולא עוד, אלא ש"ממנו אורה יוצאה לעולם"²³, היינו, שהעולם כולו נעשה מואר באור התורה, כולל גם אומות העולם - על-ידי-זה שפועלים עליהם לקבל מצוות שנצטוו בני נח²⁴, כהכנה לקיום היעוד²⁵ "אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד".

(20) פ"ג מי"ז.

(21) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(22) זכרי' ד, ב. לקו"ת שם.

(23) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

(24) וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

(25) צפני' ג, ט. רמב"ם שם ספ"א,

(13) בהעלותך ח, כ.

(14) משלי ו, כג.

(15) ראה הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ.

(16) ראה לקו"ת דרושים לש"ש סו, ג. ובכ"מ.

(17) קידושין מ, ב. וש"נ.

(18) עירובין נד, א.

(19) סנהדרין סה, א.

1 ד. וההוראה בפועל - "החי יתן אל לבו":

2 בעמדנו ביום השבת-קודש שהוא סיום וחזרת ימי התשלומין ד"זמן מתן תורתנו" - יש להוסיף
3 ולהשלים, גם מלשון שלמות²⁶, כל עניני העבודה ד"זמן מתן תורתנו", ולכל לראש - בנוגע ללימוד
4 התורה, הן בנוגע להכנה והשגה בתורה, והן בנוגע להדגשת ענין המעשה (ואדרכה - באופן ד"הקדמת
5 נעשה לנשמע"), לימוד המביא לידי מעשה, בחיי היום-יום.

6 ועל-ידי-זה שמוסיפים בעניני התורה ומצוותיה, ש"הם חיינו ואורך ימינו", נוסף גם בחיים כפשוטם
7 ("החי יתן אל לבו"), חיי הגוף בעולם הזה הגשמי, שבו דוקא נעשית העבודה בלימוד התורה וקיום
8 המצוות, כמודגש במתן-תורה - (א) "על כל דיבור ודיבור פרח נשמתן"²⁷, ואף-על-פי-כן "החזירה
9 הקב"ה להן בטל שעתיד להחיות בו את המתים"²⁸, מכיון שתכלית הכוונה היא בלימוד התורה וקיום
10 המצוות על-ידי נשמות בגופים דוקא. (ב) ובזה גופא - קיום באופן ד"נעשה ונשמע", היינו, לא רק
11 השמיעה (שגם היא על-ידי האוזן הגשמית), אלא גם - ובעיקר - עשיית קיום המצוות בדברים גשמיים
12 על-ידי אברי הגוף הגשמי.

13 ועד כדי כך גדלה מעלת לימוד התורה בעולם הזה דוקא - כמאמר רבותינו ז"ל²⁹ "אשרי מי שבא
14 לכאן ותלמודו בידו", היינו, שכדי לזכות ללימוד התורה בגן-עדן, צריכה להיות הקדמת לימוד התורה
15 בעולם הזה³⁰, ובאופן ד"תלמודו בידו", היינו, לא רק ברשותו ("תורתו", "נקראת על שמו"³¹), אלא כולל
16 גם הדגשת ענין העשיה ("בידו"), תלמוד המביא לידי מעשה, בעולם הזה הגשמי דוקא.

17 ואם הדברים אמורים בנוגע ללימוד התורה בגן-עדן - על-אחת-כמה-וכמה בנוגע לעולם התחיה,
18 נשמות בגופים, שצריכה להיות ההכנה ד"תלמודו בידו", שעל-ידי-זה זוכים לתכלית השלימות
19 לעתיד-לבוא - לא רק בנוגע לקיום המצוות, "כמצות רצונך"³², אלא גם בנוגע ללימוד התורה - "תורה
20 חדשה מאתי תצא"³³, ואז יהיה ענין החיים (נשמות בגופים) בתכלית השלימות - חיים נצחיים.

21 וזוכים לזה - כאמור - על-ידי ההוספה בתורה ומצוות ("חיינו ואורך ימינו") בזמן הגלות, כולל גם
22 - הציפיה והתשוקה והדרישה כו' על הגאולה.

23 ולהעיר, שאפילו בנוגע לרבי שמעון בן יוחאי, שאצלו לא היה ענין של חורבן וגלות כו'³⁴ - הרי
24 בוודאי שגם הוא התפלל וביקש ודרש את ענין הגאולה (כשם שקיים כל המצוות המעשיות³⁵), ובהדגשה
25 יתירה - מכיון שהוכרח לישב במערה (גלות בתוך גלות) במשך י"ג שנה (שלימות המספר, למעלה
26 משלימות העשר).

27 והעיקר - שפועלים את זירוז הגאולה באופן ש"לא עיכבן כהרף עין"³⁶, שתיכף ומיד ממש נגאלין
28 כל בני-ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"³⁷, "האנשים והנשים והטף"³⁸, "קהל גדול ישובו
29 הנה"³⁹, ומתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

30 ה. מאמר דיבור-המתחיל "נשא את ראש" גו'.

המשך השיחה יופיע בדבר מלכות לפרשת בהעלותך

(33) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

(34) פלח הרימון שמות ע' ז.

(35) ראה ירושלמי ברכות ושבט פ"א סה"ב.

(36) מכילתא ופירש"י בא יב, מא.

(37) בא יו"ד, ט.

(38) וילך לא, יב.

(39) ירמ' לא, ז.

(26) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

(27) שבת פח, ב. שמו"ר פכ"ט, ד.

(28) ל' התניא ספ"ו (מו, רע"ב). וראה שבת ושמו"ר שם.

(29) פסחים ג, א. וש"נ.

(30) לקו"ת ואתחנן ו, ג. שה"ש כב, ד. ובכ"מ.

(31) ע"ז יט, א. וראה קידושין לב, סע"א ואילך.

(32) ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך.

ועוד.

לקוטי שיחות חג השבועות כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

19 "תנה הודך על השמים" הוא דין "בר מצרא":

20 ההלכה קובעת⁷ שכאשר אדם מוכר קרקע לרעהו,
21 זכאי ברהמצר, השכן הגובל לקרקע זו, לקחת את
22 הקרקע מן הלוקח, כי טובתו היא שכל קרקעותיו יהיו
23 סמוכות זו לזו⁸, ונאמר בתורה⁹ "ועשית הישר והטוב
24 בעיניי ה'".

25 וזו היתה טענת המלאכים: התורה היא גנוזה¹⁰,
26 נמצאת במרום, ואף הם שם, ולכן חל על כך הדין של
27 ברהמצרא לקבל את התורה, ולפיכך – "תנה הודך על
28 השמים".

29 [ובכן מובן כיצד רצו המלאכים לקחת את התורה,
30 לאחר¹¹ שכבר נאמר בה "צו את בני ישראל", "דבר
31 אל בני ישראל" וכדומה, כי ההלכה לגבי ברהמצרא
32 קובעת, שגם לאחר המכירה מסלקים את הלוקח מן
33 השדה ונותנים אותו לברהמצר¹²].

34 כדי להפריך את טענתם¹³, מציינים המפרשים¹⁴
35 מספר תירוצים, ומהם:

36 א) ההלכה לגבי ברהמצרא חלה רק לגבי קרקע,
37 ולא לגבי מטלטלין¹⁵, והתורה איננה קרקע¹⁶.

א.

טענת המלאכים: "תנה הודך על השמים"

1 על מתן תורה, מסופר בגמרא¹: "בשעה שעלה
2 משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-
3 הוא: רבונו של-עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר
4 להם: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה,
5 שגנוזה... – אתה מבקש ליתנה לבשר-ודם? מה אנוש
6 כי תזכרנו...² תנה הודך על השמים³. אמר לו
7 הקדוש-ברוך-הוא למשה, החזיר להן תשובה... אמר
8 לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי, מה
9 כתיב בה⁴ – אנכי ה' אלוך אשר הוצאתיך מארץ
10 מצרים. אמר להם: למצרים ירדתם? לפרעה
11 השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?! שוב מה כתיב
12 בה⁵ – לא יהיה לך אלקים אחרים, בין עמים אתם
13 שרויין, שעובדין עבודה זרה? (וכך שאל משה את
14 המלאכים על הדברות האחרים): כלום אתם עושים
15 מלאכה.. משא ומתן יש ביניכם.. אב ואם יש לכם..
16 קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.. מיד הודו לו
17 להקדוש-ברוך-הוא..."

18 נאמר בספרים⁶, שהיסוד ההלכתי לטענת המלאכים

(1) שבת פח, ב ואילך.

(2) תהילים ח, ה.

(3) תהילים שם, ב.

(4) יתרו כ, ב.

(5) יתרו שם, ג.

(6) בס' שתי ידות (להרא"א חזקוני. אמשטראדם תפ"ו) ר"פ תרומה
מביא זה בשם המדרש. ובס' שארית יעקב (להרי"א אלגאזי. קושט'
תק"א. ליוורנו תק"פ) פ' במדבר בשם "כת הקדומים ז"ל", "ראשונים".
ובפני דוד (להחיד"א) פ' יתרו הדוא "שוגרת ומשוגרת". ושק"ט בזה
בהרבה ספרים – ומהם (נוסף על הנ"ל): באר יצחק (להרי"א שאנגי.
שאוילניק תצ"ה) פ' יתרו דרוש ב'. ראש דוד (להחיד"א) פ' יתרו. חסדי
אבות לאבות (להנ"ל) פ"ג מ"ד. מערכי לב (להרי"א חזן. שאוילניק
תקפ"א) ערך מ"ת דרוש י"ב. ברית אבות (להרא"א בוריאט. ליוורנו
תרכ"ב) פ' יתרו. שפת אמת עה"פ פ' יתרו. פתח שער לנחל יצחק ח"א
וח"ב. וראה אנציקלופדיא תלמודית מע' בר מצרא.

(7) ב"מ ק"ח א. רמב"ם הל' שכנים פ"ב ה"ה. טושו"ע חו"מ סי'
קע ס"ו.

(8) רש"י ב"מ שם. רמב"ם שם.

(9) ואחתכן ו, יח. ובתשובות מיימוניות לס' קנין (סי' טז) שהוא קרוב
למ"ע.

(10) ועפ"י יומתק זה שלא אמרו בקיצור חמודה שגנוזה.

(11) אבל ראה ב"ר פ"א, ד.

(12) ואדרבא, עיקר דינא דב"מ הוא על הלוקח שצריך להסתלק, ולא
על המוכר (פרש"י ב"מ שם, ב ד"ה עכו"ם. ועוד*), וראה בס' מערכי לב
שם, שמטעם זה אמר הקב"ה למשה שהוא יחזיר להם תשובה ולא השיב
להם בעצמו, כי טענת המלאכים היתה על משה (הלוקח).

ומה שהמלאכים טענו להקב"ה** – י"ל: א) כיון שסו"ס צריך משה
להחזירה לשמים א"כ הפוכי מטרתא למה לי – ע"ד כתובות קי, א
(מש"א"כ בדובין לעכו"ם (ב"מ שם, ב)). ב) החיוב שעל הלוקח – מטיל
על המוכר האיסור דלפני עוור. (אבל עפ"י צ"ע – דסו"ס יש על המוכר
איסור (אף שאינו איסור דבר מצרא), מש"א"כ הפוכי מטרתא – טרחא
בעלמא).

(13) לכאורה אפשר לומר, שתוכן תשובת משה היא שהתורה אינה
שייכת בשמים כלל, ובמילא אין בזה מצרא וב"מ – אבל ראה לקמן
בפנים ס"ה, שטענת המלאכים היתה (לא על חלק הפשט, כ"א) על חלק
הסוד שבתורה.

(14) בהתירוצים שהובאו לקמן – ראה בס' שנשמנו בהערה 6.

(15) העיטור ח"א אות מ' מכירת קרקעות*** – הובא במ"מ הל'
שכנים פ"ג ה"ד. הר"י ברצלוני – הובא בטור שם. שו"ע סג"א.

(16) להעיר מתניא (פ"ד) "משמש נסעה וירדה כו".

(*) וראה לקו"ש ח"ט ס"ע 55 ואילך.

(**) במערכי לב שם כ' דהקב"ה גילה להם שטענתם היא רק כלפי משה. אבל עפ"י צ"ל שידע דין דב"מ – לבד כללות ענינו שהוא על הלוקח!

(***) בעיטור שם: אפי' מטלטלין. אבל במ"מ שם: לבר ממטלטלי. וראה שער החדש לעיטור שם אות קסח.

(ב) בשעת מתן תורה היו כל ישראל שותפים
לקדוש-ברוך-הוא, כי הם כבר קיבלו את מצות שבת
במרה³², לפני מתן תורה, ואמרו חז"ל³³ "כל המתפלל
בערב שבת ואומר ויכול... כאילו נעשה שותף
להקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית".

ג.

העיקר חסר מן הספר

אבל, לגבי כל התירוצים דלעיל, העיקר חסר מן
הספר – אף אחד מהם אינו מוזכר בתשובת משה
למלאכים³⁴.

ואדרבה: בשלושת התירוצים האחרונים נאמר,
לכאורה, ההפך מטענת משה רבינו: בתירוצים אלה
מודגש שמשה, וכל יהודי, קרוב לקדוש-ברוך-הוא,
קשור אל השמים, והוא שותף לקדוש-ברוך-הוא. ואילו
בגמרא נאמר ההיפך: שהתורה כרוכה בירידה למצרים,
ומבטאת את הגשמיות של הלוקח, ועד ל"קנאה", "יצר
הרע", וכדומה.

ד.

שאלות נוספות על שני התירוצים הראשונים

כמ־כן מתעורר קושי על כל אחד משני התירוצים
הראשונים, בנוסף לשאלה הכללית הנ"ל:

(א) על התירוצ הראשון: הדין של "בר-מצרא" אינו
חל על מטלטלין, כי הטעם לדין בר-מצרא הוא
ששדותיו יהיו סמוכים, וטעם זה אינו מתאים

(ב) הדין של בר-מצרא הוא רק לגבי מכירה ולא
לגבי מתנה¹⁷, והתורה ניתנה במתנה.

(ג) ישראל קרובים אל הקדוש-ברוך-הוא, כמו
שנאמר¹⁸ "מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו",
יתר על-כן: ישראל הם "בנים למקום"¹⁹, ולגבי
קרובים²⁰, ובודאי בנים²¹, לא חל הדין של בר-מצרא.

(ד) על משה רבינו נאמר²² שהוא "איש
האלוקים", ועל כך נאמר במדרש²³ "מחציו ולמטה
איש, מחציו ולמעלה האלוקים", ואם כך, משה רבינו
היה "בר-מצרא" לתורה שהיא בשמים.

(ה) על הפסוק²⁴ "ויעמוד העם על משה מן הבוקר
עד הערב" אומרים חז"ל²⁵, שמשה רבינו היה "דן דין
אמת לאמיתו" ואז "כאילו נעשה שותף להקדוש-ברוך-
הוא במעשה בראשית". וההלכה קובעת²⁶, שאם
הלוקח הוא שותפו של המוכר, לא חל הדין של
בר-מצרא²⁷.

ב.

השאלות על התירוצים דלעיל

לכאורה אפשר לשאול על שני התירוצים
האחרונים: הרי משה קיבל תורה מסיני²⁸ עבור כל²⁹
ישראל³⁰, ולא רק עבור עצמו?

יש המפרשים: (א) שכל ישראל הם בני-מצרא
לתורה, כי נשמות ישראל "גזורות מתחת כסא
הכבוד"³¹.

(26) רמב"ם שם פ"ב ה"ה. רא"ש ב"מ שם סל"א. נמוק"י שם.
טושו"ע שם סמ"ט.

(27) ת"י זה הוא אליבא דמ"ד (ובחסים קטז, א) יתרו קודם מ"ת בא
(כמ"ש בס' באר יצחק).

(28) אבות פ"א מ"א. ובשבת שם: תורה שאתה נותן לי.

(29) חוץ מפילפולא דאורייתא שניתנה למשה אלא שנהג בה טובת
עין ונתנה לישראל (נדרים לח, א).

(30) ופשוט דאין לומר שהאדם ב"מ לשמים (יותר מהמלאכים) מצד
זה שהוא מורכב "מן העלינים" (ב"ר פ"ח, יא. פ"ב, ח), ובג' (ד') דברים
דומה (רק – דומה) למלאכי השרת (חגיגה טז, א. אדר"נ פ"ז, ב. ב"ר
פ"ח שם).

(31) זח"ג כט, רע"ב. וראה הנסמן בנצוצי זהר לזח"א קיג, א.

(32) סנהדרין נז, ב.

(33) שבת קיט, רע"ב.

(34) ומ"ש במפרשים, דבזה שא"ל הקב"ה למשה "אחוז בכסא
כבודי" רמז לתשובה (דלעיל ס"ב) דנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד –
אינו מובן, שהרי בדברי משה אין כל רמז לזה. וראה מ"ש במפרשים הנ"ל
– ע"ד הפלפול – בכמה תירוצים דלעיל.

בס' ברית אבות כ', שלתורה דין קרקע יש לה כי היא קיום העולם
והעולם נברא על ידה. אבל צ"ע: (א) סוף-סוף התורה עצמה היא דבר
המטלטל, ומאי נפק"מ שצ"י הוא קיום העולם. (ב) העולם נברא בשביל
התורה ולא להיפך, ח"ו. (ג) זה שצ"י הוא בריאת וקיום העולם הוא רק
בחי' אחוריים שבה ולא בחי' פנים (תניא ק"א ד"ה דוד זמירות. ובכ"מ).
וראה לקמן הערה 54.

(17) ב"מ שם, רע"ב. רמב"ם שם פ"ג ה"א. טושו"ע שם סנ"ד.

(18) ואתחנן ד, ז.

(19) אבות פ"ג מ"ד. ראה יד, א. שמות ד, כב"כ.

(20) כגירסת הבה"ג (הובא בב"י – בשם הר"ן לטור חו"מ שם ד"ה
ואפילו. ד"ה וכתב עוד) בב"מ שם ד"קרוק ות"ח לית בהו משום דינא
דב"מ".

(21) תשובת הרי"ף הובא בשטמ"ק לב"מ שם. ובש"ך חו"מ שם
סק"ל: ולזה הדעת נוטה לכאורה וצ"ע.

(22) ר"פ ברכה. תהלים צ, א.

(23) דב"ר פ"א ד. מדרש תהלים (באבער) מזמור צ. וראה ספרי ר"פ
האינו (ועד"ז בת"י ותיב"ע שם. תנחומא שם ב:) משה קרוב לשמים.

(24) יתרו יח, יג.

(25) שבת י, א. וש"נ.

יכלו לקבל רק חלק ממנה, הרי ההלכה במקרה כזה
היא⁴⁶: "מכר כל נכסיו לאחד, לית בה משום דינא
דבר-מצרא".

כן ישנו דין⁴⁷ שאם בר-המצר צריך את הנכס
לרווחים, והלוקח צריך זאת משום דחקו – "דחיקא
ליה שעתא", לא חל הדין של בר-מצר. וכך בענינו:
הזדקקות בני ישראל לתורה היא כמי ש"דחיקא ליה
שעתא", כי התורה היא חיותם של ישראל ("הם
חיינו"), ובאמצעות התורה מנצח היהודי את היצר
הרע, כמאמר חז"ל⁴⁸: "בראתי יצר הרע ובראתי לו
תורה תבלין". ואילו המלאכים רצו את חלק הסוד
שבתורה, ואין להם יצר הרע, וזה כמי שרוצה את הנכס
לרווחים.

אך על תירוצים אלו אפשר לשאול: דברי משה
למצרים ירדתם.. כלום אתם עושים מלאכה.. משא
ומתן.. אב ואם.. יצר הרע יש ביניכם", שלמלאכים אין
קשר לחלק הפשט שבתורה, לא היו חידוש לגביהם.
המלאכים ידעו זאת קודם לכן, וביקשו מלכתחילה את
חלק הסוד שבתורה. ואילו התשובה על כך, ש"מכר כל
נכסיו לאחד, לית בה משום דינא דבר-מצרא", או
שהתורה היא חיותם של ישראל, אינה מוזכרת בדברי
משה אפילו ברמז?

למטלטלין, שאותם אפשר לקנות בכל מקום ולהביאם
אליו³⁵. טעם זה אינו מתאים בענין התורה³⁶, אשר
אותה אי-אפשר להשיג בשום מקום אחר³⁷.

(ב) על התירוצי השני: לגבי התורה ישנם שלשה
ביטויים: (א) "ירושה"³⁸, כמאמר³⁹ "תורה ציווה לנו
משה מורשה...". (ב) "מכירה", כמאמר חז"ל⁴⁰: "אמר
הקדוש-ברוך-הוא לישראל מכרתי לכם תורת...". (ג)
"מתנה", כמאמר חז"ל⁴¹: "ג' מתנות טובות נתן
הקדוש-ברוך-הוא לישראל... תורה...". וכנוסח
התפילה: זמן מתן תורתנו⁴². שלשה ביטויים אלה
מראים על שלשה אופנים בשייכות התורה לישראל,
כמוסבר בכמה מקומות⁴³. ואם כך, התורה שייכת
לישראל גם בענין של "מכר", ולכן חל עליה הדין של
בר-מצרא⁴⁴.

ה.

תירוצים נוספים והשאלות עליהם

ישנו תירוצ נוסף, המתאים, לכאורה, לדברי
הגמרא, והמובא לאחר הקדמת המפרשים⁴⁵, שטענת
המלאכים היתה על חלק הסוד שבתורה: גם המלאכים
יודעים שלחלק הפשט והמעשה שבתורה אין להם
קשר, אבל טענתם לגבי דין בר-מצרא היתה על חלק
הסוד. וכיון שלישראל ניתנה התורה כולה, והמלאכים

(35) ומ"ש בסמ"ע (חור"מ שם סקצ"ו) "דדוקא בקרקע שהוא קנין עולם
תקנו דין מצרנות כו' ולא בהני" – היינו לפי ששם איירי שא' מן השותפין
רוצה למכור ובוזה לא שייך טעם המבואר בפנים. והא דמפרש (וכן
בפרישה לטור) שבשר"ע איירי בנדון דשותפות* – י"ל, כי בלא"ה פשוט
שאין שייך במטלטלין דרב"מ מטעם המבואר בפנים.

(36) ואין להקשות דא"כ שוב בטל הדין דבר מצרא, שהרי דינא דב"מ
הוא רק אם הלוקח יכול לקנות שדה במק"א –

כי בקשת המלאכים תנה הודך על השמים פשיטא דהיינו שתי"ה רק
כמ"ש בלקו"ת תוריע (כג, ב). ובאוה"ת (שם כרך ב' ע' תקלא ואילך)) –
הלימוד (בעולם המלאכים) יצירה, והוא עתה בלימוד תנ"ך ורז"ל
בכתהאריז"ל (ליקוטי תנ"ך והש"ס שלו וכו'), (ורק) באופן כזה ילמודה
ג"כ בני" נשמות בגוף בעוה"ז, אבל אז עיקרה בשמים כי (למטה ידועה
רק מציאות הרוחנית ולא מהותה. ואפילו אם גם בזה ישתוו עם המלאכים
– בכז"ז קל יותר הבנתה למלאכים, שהם יותר רוחניים, ובני" יצטרכו
ליגיעה יותר (ולמשלים מהגשם – דוגמת קניה במק"א).

(37) כי לאחר שניתנה תורה למטה – "לא בשמים היא" (ב"מ נט, ב).
(38) ונוגע להלכה – ראה סנהדרין נט, א.

(39) ברכה לג, ד.

(40) שמו"ר פל"ג, א. וראה ברכות ה, א: בא וראה שלא כמדת
הקב"ה כו' אדם מוכר חפץ כו'.

(41) ברכות שם. וראה ב"ר פ"ו, ה: ג' דברים ניתנו מתנה לעולם.
וראה שמו"ר פכ"ח, א: במתנה נתנה לו. ועד"ז שם פל"ג, ב. וראה שבת

קה, א: אנא .. יתבית.
(42) ראה המשך וככה תרל"ז פ"א: ו"ל מתן תורה הוא בחי' מתנה
שבתורה. בנוגע לנוסח ברכת התורה – ראה לקו"ש ח"ג ע' 115 הערה
23.

(43) ראה בכ"ז בארוכה: המשך וככה שם פס"ו. סח. ד"ה אם רוח
המושל תר"ל פ"ג. ד"ה תורה צוה תרנ"ד. ד"ה אם רוח המושל תרצ"ה
פ"ד ואילך (סה"מ קונט" ח"ב שסא, א ואילך). ד"ה תורה צוה תש"ב.
לקו"ש שם ס"ב ואילך.

(44) במכ"ש מהא דמתנה שיש בה אחריות יש בה דינא דב"מ (ראה
בהמצוין בהערה 17). וגם לפמ"ש הרשב"ם (ב"ב נא, א ד"ה ה"ג במס'.
וראה תור"ה ולמה קידושין כו, א) דהיכא שכתב בשטר לשון מכר ומתנה
לית בה דרב"מ – הרי מפורש שם הטעם כי "במתנה ביקש ליתנה לו
ולמה כתב לו בלשון מכר כדי ליפות כחו". אבל בתורה הרי ישנם ב'
ענינים ואופנים נפרדים דמכר ומתנה, ומצד המכר שייך בזה דרב"מ.

(45) אלשיך לתהילים מזמור ח. חזק"ג שבת כאן. ועוד. וראה בכמה
מהס' שנשמנו בהערה 6. וראה אוה"ת בשלח ע' תרמו ואילך.

(46) ב"מ קח, ב. רמב"ם שם פ"ב ה"ו. טוש"ע שם סל"ו.

(47) רש"י ב"ב, א ד"ה ארבעה. בעה"מ לב"מ שם, הובא בנמוקי
ב"מ שם. העיטור אות מ' מכירת קרקעות. רמ"א בשו"ע שם סמ"ט.
ופליגי על התוס' ב"ב שם ד"ה ארבעה. רמב"ן במלחמות ב"מ שם. הג"מ
שם פ"ב ה"ג. ידעיה ה"ב ברמ"א שם.

(48) קידושין ל, ב.

(*) ובפרט שבמקור הדין (נסמן בהערה 15) לא נזכר שאיירי בנדון דשותפות. וראה השקו"ט בב"י לטור שם ד"ה אבל לא במטלטלין.

24 וזאת היתה תשובת משה רבנו "למצרים" 56 ירדתם..
 25 כלום אתם עושים מלאכה.. משא ומתן יש ביניכם...":
 26 התורה שייכת לישראל, כפי שהיא קשורה לישוב
 27 העולם, עולם הזה הגשמי (בין עמים.. קנאה), כי היא
 28 ניתנה כדי לעשות לה' דירה בתחתונים⁵⁷.

ז.

ע"י עבודת התחתונים מתרוממים גם העליונים

29 אמנם, גם העליונים, המלאכים, זקוקים לשפע
 30 האלקי שעל-ידי התורה, כי גם בעולמות העליונים, כפי
 31 שהם מצד עצמם, מאירה רק הארה מן האלקות, וגם
 32 שם יש "ירידה מאור פניו יתברך"⁵⁸;

33 ובאמצעות עבודת התחתונים יורדת העצמיות של
 34 האלקות, "דירה לו יתברך" גם אל העליונים, אל כל
 35 "סדר ההשתלשלות"⁵⁹.

36 וידוע⁶⁰ המשל על-כך: כאשר רוצים להרים בנין
 37 באמצעות "כלי ההגבהה הנקרא ליווער (=מנוף)",
 38 צריך להניח את המנוף מתחת ל"חלקים התחתונים
 39 שבו דוקא", כי אילו ירימו "מאמצע..." לא היה מגביה
 40 התחתונים".

41 לכן מוכרחים לתת את התורה דוקא בעולם הזה
 42 "התחתון..." שאין תחתון למטה ממנו⁶¹, ועל-ידי-זה
 43 מתרומם כל ה"בנין" של "סדר ההשתלשלות".

44 וזאת הדגיש משה בתשובתו "קנאה יש ביניכם יצר
 45 הרע יש ביניכם", כדי להדגיש כיצד העולם הוא

1 הזדקקות ישראל לתורה – "דחיקא ליה שעתה" –
 2 עקב מלחמת היצר, היא הסבר של המצב שבו "יצר
 3 הרע יש ביניכם". אבל מדברי משה רבינו ומהרחבתו
 4 "כלום אתם עושים מלאכה.. משא ומתן.. אב ואם יש
 5 לכם" נראה, שתשובתו למלאכים איננה על מלחמת
 6 היצר, אלא על הענין הכללי, שחלק הפשט והמעשה
 7 שבתורה אינו מתאים להם.

ו.

התורה - בניית בית לה'

8 והביאור בזה הוא:

9 מטרת התורה היא הגשמת כוונת הבריאה של
 10 "נתאוה⁴⁹ הקדוש-ברוך-הוא להיות לו (יתברך⁵⁰)
 11 דירה בתחתונים". וידוע⁵¹ הדיוק שבמילה "דירה",
 12 שכשם שבדירה נמצא האדם בכל עצמותו, כך נתאוה
 13 הקדוש-ברוך-הוא שעצמותו ממש ישכון "בתחתונים".
 14 רצון זה מתגשם באמצעות התורה, שדרכה "אותי
 15 אותם לוקחים"⁵².

16 לפי זה, מופרכת טענת המלאכים לגבי דין של
 17 בר-מצרא: ההלכה היא⁵³, שאם בר-המצר רוצה את
 18 השדה לשם זריעה, והלוקח רוצה אותו לשם בניית
 19 בית, נותנים את השדה ללוקח, כי "ישוב עדיף ולית
 20 בה משום דינא דבר-מצרא". וכך בענינו⁵⁴: מטרת
 21 התורה היא עשיית דירה לה' בתחתונים – "בית"⁵⁵,
 22 ולכן מופרכת טענת המלאכים, ואין כאן דין של
 23 בר-מצרא.

(49) תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פ"ו.

(50) כן ה' מוסיף (פעמים רבות) כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע – נתבאר בלקו"ש חייט ע' 27 ואילך.

(51) אוה"ת בלק ר"ע תתקצו. המשך תרס"ו בתחילתו (ס"ע ג') ובכ"מ.

(52) ויק"פ פ"ל, יג (לענין מצות). וראה שמו"ר ר"פ תרומה. פ"ג, ו. תנחומא תרומה ג. וראה תניא פמ"ז. ועוד.

(53) ב"מ שם. רמב"ם שם פ"ד ה"א טושו"ע שם סכ"ו.

(54) ראה עד"ז בס' שארית יעקב (שבעה ע"ה), שמכין שבתורה נברא העולם, ותנאי התנה הקב"ה במע"ב אם ישראל מקבלים תורתו מוטב וא"ל אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, הר"ז דוגמת הדין דארעא לבתי עדיף משום דישוב עדיף לן. אבל טעם זה אינו מספיק, כי: (א) גם החיות של עולמות העליונים תלוי בתורה* (ראה תניא רפכ"ג. קו"א ד"ה דוד זמירות. ובכ"מ, ב) זה רק בחי' אחוריים שבתורה ולא בחי' "פנים" שבה (קו"א שם). (ג) ועיקר: זה שקיום העולם הוא ע"י התורה אינו נרמז כלל בתשובת משה.

משא"כ עפמ"ש"כ בפנים, שתשובת משה היא כי התכלית של נתינת התורה הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים – דוגמת ישוב חזיון העולם.

ובזה מתבטא עצם ופנימיות התורה – ראה לקמן ס"ח והערה 63.

(55) להעיר מהמבואר (ד"ה בשעה שהקדימו תשי"ב. ד"ה יבחר לנו תשכ"ג) שהכוונה דדירה בתחתונים (שמושרשת בעצמותו ית'), היא הסיבה (וע"ד) מה שכל אדם יש לו רצון מוחלט בעצמותו לבנות בית.

(56) מל' מיצר וגבול, בחי' העלם והסתר (תו"א מט, ד. ועוד) – כללות עוה"ז שאינו מאיר שם גילוי אלקותו ית' שלמעלה מן הטבע (ראה שם נ, ב – לענין זמן הגלות).

(57) וראה מדרש תהלים מזמור ח: א"ל אינה ראוי' להתקיים בכס .. והיכן היא מתקיימת בתחתונים, שנאמר אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי.

(58) תניא פ"ו. וראה ד"ה באתי לגני ה'תשי"א פ"ד.

(59) להעיר מדר"ה נ"ח תרמ"ג ספ"א [נדפס ב"התמים" ח"ג ע' מזן].

(60) תו"א ד, א.

(61) תניא שם.

(*) ואף שזה תלוי בקיום התורה, היינו קיום המצות הכתובות בתורה (שזהו פ' מרז"ל בראשית בשביל התורה ועוד), במעשה המצות של התחתונים (תניא וקו"א שם) – הרי (ולא הטעם דלקמן) זהו מפני שהתורה ניתנה למטה, שהרי פשוט שכשביקשו המלאכים ענה הו"ך על השמים – גם קיום המצות כולו בזה (אלא שהוא ברוחניות) ולהעיר ממרז"ל (ראה תניא פ"ד ופ"ה) דאחור"ה הם שרש כל מ"ע ומל"ת – ואחור"ה ה"ה עבודת המלאכים וכו'. וראה תניא רפ"ט.

ממש"59. ובעולם הזה השפל היא לוחמת ביצר הרע, 17
מתגברת על ההעלמות וההסתרים, והופכת אותם 18
מחושך לאור. עבודה זו של "אתכפא" (=הכנעה) 19
ו"אתהפכא" (=הפיכה) של ה"קליפות" (=כוחות 20
הטומאה) "שהן נגד ה' ממש" לענין של קדושה, היא 21
עבודה של התחדשות, הפיכת ה"יש" ל"אין", וכך 22
ההתחדשות הזו נובע מעצמותו ית', שרק הוא לבדו 23
בכחו וביכולתו לברוא (לחדש) יש מאין⁶⁴, והוא נותן 24
את הכח להפיכת יש לאין⁶⁵. 25

וגם מעלה זו דכח ההתחדשות, מרומזת בתשובת 26
משה - בטענה "אב ואם יש לכם": 27
ידוע⁶⁶, שכח ההולדה הוא כעין התחדשות מאין 28
ליש, וכך זה אינו קיים אצל המלאכים⁶⁷. 29
ולכן טען משה רבנו, שכח ההתחדשות קיים רק 30
אצל הנשמות למטה, שבאמצעות עבודתן בעולם הזה 31
הן "מולידות" - הופכות את הדברים התחתונים, ואת 32
כל "סדר ההשתלשלות", לדירה לעצמותו ומהותו 33
יתברך. 34

(משיחות יום ב' דחג השבועות תשי"ח)

1 "התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין
2 הסתר אורו יתברך... עד שהוא מלא קליפות..."⁵⁹

ח.

כח ההתחדשות - רק בתחתונים

3 אך עדיין אינו מובן: אמנם, כדי לעשות לה' דירה
4 בתחתונים צריכה התורה להיות למטה. אך עדיין
5 קיימת טענת המלאכים לפי דין של ברמצא: בכל זאת
6 הם בני המצר, והם רוצים לעשות לה' דירה ("בית")
7 לפחות בעליונים?

8 הכרחי אפוא לומר, שדירה לו יתברך, - המשכת
9 עצמותו ית' - למטה, אי-אפשר כלל לפעול באמצעות
10 עבודת המלאכים⁶², אפילו לא בעולמות העליונים. רק
11 על-ידי עבודת התחתונים "נמשכת" עצמותו ית' אל
12 "סדר ההשתלשלות".

13 ההסבר לכך הוא: כח ה'עצמות' שבתורה מתגלה
14 ומתבטא רק בעבודת הנשמה כאשר היא נמצאת בתוך
15 המיצרים והגבולות שבעולם הזה⁶³. הנשמה יורדת
16 לעולם שהוא "מלא קליפות וסטרא אחרא שהן נגד ה'

(65 ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 23 ואילך. ח"ב ע'
74-5 וש"נ.)

(66 המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' 3 ואילך. וראה לקו"ש שה"ש מ,
א.)

(67 לקו"ש שם (לט, ד ואילך). ביאור"ז ה, ד.)

(62 ראה אוה"ת ויצא תתנה, ב. וראה ג"כ אוה"ת בשלח שבהערה
43.)

(63 ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות סי"ט (בביאור
מרו"ל - קידושין ל, ב - בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין), דעצם
התורה שמיוחדת בעצמותו ית' מתבטא דוקא כזה שהיא תבלין להיצה"ר.
(64 אנה"ק סי' כ (קל, רע"ב).)

המשך ביאור למס' זבחים ליום שני עמ' ב

10 אלא לְעֵנֵן אִסּוּר הַעֲלָאָה בחוץ, שאינו תלוי בדם, אלא כל דבר
11 הראוי להקריבו בפנים חייב עליו כשמקריבו בחוץ, מִיְּדֵי דָּהָיִי -
12 וכמו שמצינו אֲאִיכָרִים וּפְדָרִים - וחלבים, שאינם נחשבים דמים,
13 ובכל זאת המקטיר אותם בחוץ חייב, אבל לְעֵנֵן כִּיבוֹס מִי שְׁמֵעַת
14 לֵיה - האם שמענו שדעת רבי נחמיה אף להצריך כיבוס בדם
15 השירים, הרי דין כיבוס לא נאמר אלא בדם שעומד להזות, ולא
16 על דם השירים. משיבה הגמרא: אֵין - כן, אכן מצינו שגם לענין
17 כיבוס דעת רבי נחמיה שדם השירים דינו כדם גמור,

1 שסוברים שדם השירים אין טעון כיבוס, יש לומר שהוא הדין דם
2 מתנות האחרונות אין טעון כיבוס, ולא כפי שהוכיח רב פפא.
3 הגמרא מוכיחה שלרבי נחמיה גם דם השירים טעון כיבוס: דִּתְנֵן
4 במשנה (להלן קפ), רַבִּי נְחֻמִּיָּה אָמַר, שְׂרֵדִי הָדָם, ואפילו של חטאות
5 החיצוניות שאינם מעכבים את הכפרה, שְׁחָקְרִינֵן בְּחוּץ לעזרה,
6 חֵיִב עליהן כרת, ומאחר שרבי נחמיה מחייב עליהן משום הקרבת
7 חוץ, הרי מחשבו לדם גמור, ואם כן, הוא הדין שטעון כיבוס.
8 דוחה הגמרא: אֵימַר דְּשָׁמְעַת לֵיה רַבִּי נְחֻמִּיָּה - אפשר לומר שמה
9 ששמענו מדברי רבי נחמיה שדם השירים דם גמור הוא, אינו

המשך ביאור למס' זבחים ליום ששי עמ' ב

6 וְאֵלֹו דְּבָרִים שְׂאִין תְּכִיבֵן עֲלֵיהֶם כרת באכילתם מִשּׁוּם פִּיגּוּל, הַקּוֹמֵץ
7 - אם קמץ הכהן מנחה על דעת לאכול את שיריה חוץ לזמנו, אין
8 באכילת הקומץ חיוב כרת, וְהַקְטִירָהּ, וְהִלְבִּנָּה המוקטרת עם
9 הקומץ של המנחה.

1 נעשתה במחשבה לזרוק את דמו או להקטיר את אימוריו או
2 לאכול את בשרו לאחר הזמן הקבוע להם, נעשה בשרו פיגול,
3 והאוכל מקרבן זה חייב כרת. משנתינו מונה את הקדשים שאין
4 באכילתם עונש כרת, אף באופן שחשב הכהן מחשבת פיגול
5 בשעת עבודתם.

בראשית לו, לה: וַיִּמָּלֶךְ חָשֶׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו הָדָד בֶּן־בְּדַד
הַמֶּכָּה אֶת־מִדְּיָן בְּשָׂדֶה מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֹנִית:

קמא

ביאור, יתרו מתחלה הי' כומר מבחי' תהו, ואח"כ נתגייר
ועלה בקדושה בחי' תיקון, ותפארת דקדושה עושה
ש"לום בין חסד וגבורה, משא"כ תפארת דקליפה, שהוא
מלך "הדד בן בדד" מכה את מדין בשדה מואב – יתרו
יותר על מספר ישראל הוא "הדד בן בדד"

כל ישראל שרשם מתפארת, ולכן נקראו ישראל,
שיר' א"ל, הרומז על תפארת, המחבר חסד וגבורה.
והנה מה שתפארת יכול לחבר חסד וגבורה זהו
בכח² בינה וכו'.
וידוע שמשה בחי'³ דעת, ויתרו חותן משה הוא בחי'
בינה.

אמנם יתרו, הרי מתחלה הי' כהן מדין כומר לעכו"ם
ונתהפך לסטרא דקדושה, ושמו יתרו בחי'⁴ יתרון האור
מן החשך, א"כ הי' מבחי' תהו, שהיו בבחי' גבורות
ודינים בסוד⁵ מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם
במדת הדין, והיינו מדין מלשון מדין ומריבה והיינו
מבחי' בינה דתהו, ממנו⁶ נמשך המלך מתפארת דתהו,
והוא המלך⁷ הדד בן בדד, היונק מהדדים דבינה, כי
הדדים במקום בינה כמארז"ל⁸ שנתן לה דדים במקום
בינה.

שלכן נק' הדד בן בדד שיש בו ב' פעמים דד וכו'.
אך הדד בן בדד, תפארת דתהו הוא היפך מתפארת
דתיקון, שתפארת דתיקון ענינו הוא שמחבר חסד
וגבורה שהם הפכיים זה מזה, אש ומים, ומחברם ביחד,
והוא עושה שלום במרומיו שהם חסד וגבורה, מים
ואש, ועיין באגרת הקודש פרק יב⁹ בד"ה והי' מעשה

- (1) "שיר" הוא עבודת הלוויים בחי' גבורה. ושם "אל" הוא חסד, כמ"ש
(תהלים נב, ג) חסד אל כל היום. ראה לקוטי לוי יצחק הערות לזהר
בראשית עמוד קמא, וז"ל: "כהנים הם בחי' חסד שם אל, וליוואי הם
בחי' גבורה (כי עבודת הלוויים בשיי), היינו שם ישראל, שהוא שיר
אל – גבורה חסד", ע"ש. ועיין לקוטי שיחות חלק יח עמוד 222.
- (2) דע"י השכל ובינה בפרטיות, יכול לחבר חסד וגבורה.
- (3) שמשה לימד בני' תורה, וזהו למדע תורתין בחי' לדעת את ה'.
ראה תניא פרק מב. לעיל סימן נט הערה 17.
- (4) ראה ספר המאמרים ה'תשל"ז עמוד 161 (ד"ה וישמע יתרו).
- (5) ראה בראשית רבה יד, טו. פרש"י בראשית א, א.
- (6) פירוש: דכמו בקדושה כנ"ל, תפארת – המחבר חסד וגבורה –
הוא ע"י בינה, כן בקליפה בחי' תפארת נמשך מבינה.
- (7) ראה לעיל סימן קמ דהדד בן בדד בחי' תפארת.
- (8) ברכות י, א. "עשה לה דדים במקום בינה". ראה גם לעיל סימן
ד. סא.
- (9) תניא – אגרת הקדש פרק יב, ז"ל: מה שארז"ל ע"פ עושה שלום

הצדקה שלום ע"ש.

ותפארת דתהו – הדד בן בדד, אינו עושה שלום בין
חסד וגבורה שהם הפכים זה מזה, והוא מדין ומואב,
מדין מלשון דין הוא גבורה דתהו, מואב ¹⁰מאב הוא
חסד דתהו, שחסד הוא בחי' אב ע"ד כמו בסטרא
דקדושה אברהם איש החסד נק'¹¹ אב המון גוים וכו'.
והדד בן בדד, תפארת דתהו אינו עושה שלום ביניהם
אלא הוא מכה את מדין בשדה מואב.
וכשנתברר יתרו שנתגייר ועלה לסטרא דקדושה
דתיקון, הוא מה שנתברר הבחינות דתהו שבו, ועלו
לסטרא דקדושה דתיקון, והוא כי יתרו¹² יתרו על
מספר ישראל, במספר הד"ד ב"ן בד"ד במכוון (וזהו
שהי' כה"ן מדיין, כה"ן הוא מספר הד"ד ב"ן בד"ד),
הנה נתבררה¹³ בחי' זו¹⁴ הד"ד ב"ן בד"ד.
לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמונת דברים עמוד יט ואילך.

במרומיו כי מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש ואין מכבין זה
את זה כלומר שמיכאל שר של חסד הנק' בשם מים היורדים ממקום
גבוה למקום נמוך והוא בחי' ההשפעה והתפשטות החיות מעולמות
עליונים לתחתונים, ובחי' אש שטבעה לעלות למעלה היא בחי'
הגבורה והסתלקות השפעת החיים ממטה למעלה שלא להשפיע רק
בצמצום עצום ורב והן מדות נגדיות והפכיות זו לזו והיינו כשהן
בבחי' מדות לבדן.

אך הקב"ה עושה שלום ביניהם דהיינו ע"י גילוי שמתגלה בהן
הארה רבה והשפעה עצומה מאד מאור א"ס ב"ה אשר כשמו כן הוא
שאינו בבחי' מדה ח"ו אלא למעלה מעלה עד אין קץ אפילו מבחי'
חב"ד מקור המדות ואזי המדות נגדיות של מיכאל וגבריאל נכללות
במקורן ושרשן והיו לאחדים ממש ובטלים באורו יתברך המאיר
להם בבחי' גילוי ואזי מתמזגים ומתמזקים הגבורות בחסדים ע"י
בחי' ממוצעת קו המכריע ומטה כלפי חסד היא מדת הרחמים הנק'
בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב' גוונים לובן
ואודם המרמזים לחורג ולכן סתם שם הוי' ב"ה שבכל התורה מורה
על מדת התפארת כמ"ש בזוה"ק לפי שכאן הוא בחי' גילוי אור א"ס
ב"ה הארה רבה ביתר שאת משאר מדותיו הקדושות יתברך. ראה
ספר המאמרים ה'תשל"ד ע' 42. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א' סימן
יב בסופו.

- (10) בראשית יט, לו "ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי
מואב עד היום". ראה לעיל סימן קלז. קלח.
- (11) בראשית יז, ד.
- (12) יתרו (בג' 616), ישראל (בג' 541), והחילוק ביניהם, 75, וזהו
הד"ד (13), + ב"ן (52), + בד"ד (10) = 75.
- (13) עיין המשך הביאור בפנים בלקוטי לוי יצחק, דיצאו כל ישראל
לקראתו.
- (14) וראה תורת לוי יצחק חידושים וביאורים לש"ס עמוד רכב וז"ל:
שאהרן בא לאכל לחם עם חותן משה שהוא יתרו, ואהרן מדתו שלום
כמאמר (אבות פרק א משנה יב) הוי' מתלמידיו של אהרן אוהב שלום
ורודף שלום כו'. וכן יתרו אמר למשה לך לשלום, ואמר על מקומו
יבוא בשלום, וכתבי' וישאלו איש לרעהו בשלום ע"ש. וראה ילקוט
לוי יצחק עה"ת חלק א' סוף סימן מט.

יפסיד תואר בן אדם, ואינו מבקש תאוה. מה שאין כן בדרך אמצעי מסלסל בשערו.

ואיתא בניזיר ריש פרק קמא (ד, ב) אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא (בלשון הגמרא חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום יפה עינים) אלא פעם אחד בא אחד לפני מן הדרום ראיתי יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, אמרתי לו בני מה ראית להשחית שערך זה נאה, אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות [לשאוב] מים מן המעיין ונסתכלתי בבואה שלי ופחז יצרי עלי ובקש לטורדני מן העולם, אמרתי לו רשע למה [ריקה מפני מה] אתה מתגאה בעולם שאינו שלך [שסופך להיות] במי שהוא עתיד להיות רימה ותולעה, העבודה שאגלחך לשמים. (מיד) עמדתי ונשקתיו על ראשו ואמרתי לו (בני) כמוך ירבו (נודרי נזירות) [נזירים בישראל], עליך הכתוב אמר (במדבר ו, ב) איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה', עד כאן.

וזהו נזר אלקיו עליו, כלומר נכנס בגדר אדם הראשון קודם שחטא שלא הי' זר ואז הי' נזר אלקיו בלי שום אמצעי כמו הכהן שהוצרך לשמן, וזה הנזר עליו כל זמן נזרו אבל בכלות הזמן וישוב להיות כשאר בני אדם אזי מסתלק ממנו הנזר ועל זה הוצרך להביא קרבנות דוגמא של אדם הראשון שהוצרך לקרבן אחר שחטא כמו שאמרו רז"ל (שבת כח, ב) שור שהקריב אדם וזהו טעם קרבן הנזיר.

של"ה עה"ת

ו, כג – דבר אל אהרן ואל בניו לאמור³ כה תברכו את בני ישראל אמור להם

ג' ברכות של ברכת כהנים יתקיים רק לע"ל וזהו "אמור" בתוס' וא"ו, כשיבואו תולדות מלא וא"ו – משיח, ורמזים בזה

ג' ברכות של ברכת כהנים בעולם הזה לא נתקיימו כלל רק לעתיד לבוא, אמור להם מלא בו' כשיבואו תולדות⁴ מלא בו', על כן וקרבנו ו' יתירה⁵ גבי נחשון, כי שמו של משיח קודם שנברא העולם⁶, בראשית⁷ שית דרגין שמעיטה בהם משיח וירם קרן משיחו.

מגלה עמוקות

ו, ז – לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר אלקיו על ראשו

ביאור דנזיר נק' קדוש, שפורש עצמו מן היין, שחטא עה"ד הי' ע"י גפן, וגרם כתנות עור בעין, (דקודם החטא, וכן) לע"ל הי' כתנות אור באלף, וזהו "נזר אלקיו עליו" שהוא בגדר אדה"ר קודם החטא וכו'

כתיב אצל הנזיר (במדבר ו, ז) כי נזר אלקיו על ראשו כמו שכתוב בכהן כי נזר שמן משחת אלקיו עליו, כי הנזיר הוא כמו כהן שלא יטמא למת ונקרא קדוש.

אמנם יש יותר מעלה בניזיר, כי הכהן לא זכה להנזר אלא על ידי שמן המשחה, אבל הנזיר נזר אלקיו עליו, ודבר זה צריך ביאור, ויתבאר גם כן בזה מה שאמר (שם שם, ב) כי יפליא לנדור נדר נזיר ויהי מופלא פירושו מכוסה ונעלם כמו כי לא נפלאה היא ממך.

והענין כי אילו לא חטא אדם הי' גופו קדוש כתנות אור¹ ועתה נעשה כתנות עור ובשר חומר והושם בגן עדן לעבדה ולשמרה כי הי' ראוי לעבודה כי לא הי' זר. ועתה בהתלבשות כתנות עור נעשה זר עד בוא אהרן שהוא במקום אדם ונתקן הזרות שבו על ידי שמן משחת קודש. ועיין לעיל בפרשת תצוה² מה שכתבתי מזה בענין משה רבינו ע"ה שהי' משמש בחלוק לבן, כלומר שלא הי' זר מעולם, כי מעת שנוולד נתמלא הבית אורה עד שלבסוף קרן אור פניו והוא הי' מלובש בכתנות אור, וזהו חלוק הלבן נמצא לא הי' זר ולא הוצרך לתיקון כי לא בא הזרות אלא לאחר שנסתלק כתנות אור המאיר ונגנז זה האור עד לעתיד כמו שנגנז אור העליון, ומשה רבינו ע"ה זכה תיכף לאורה.

הנה הנזיר שפירש את עצמו מהיין כוונתו הוא לילך במופלא, כלומר במה שנתכסה להיות כאדם קודם שחטא דהיינו היפך התאוה שגרם לאדם להיות נפשט מכתנות אור, והי' על ידי גפן כי גפן הי' והוא אומר הריני נזיר כלומר אפרוש את עצמי מהתאוות בכל יכולתי וקובע זמן במה שאפשר לגופו להתקיים כי מה שהוא הכרחי לקיום הגוף כדי שתשאר הנשמה דביקה בגוף אין זה נקרא הולך אחר התאוה.

והנה נצטווה לגדל שער ואחר כך במלאת ימי נזרו לגלח, כי אין ספק שהשער הגדל ביותר אז הגילוח הגמור

(1) אדם הי' גופו קדוש כתנות אור: עיין בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן שמ. פרשת ויקרא סימן יב. לג. פרשת צו סימן ו. לקמן סימן קלא. פרשת תזריע סימן קס.

(2) ועיין לעיל בפרשת תצוה מה שכתבתי: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת מוצרע סימן כג אות כד. כה. לב.

(3) כה תברכו את בני ישראל: עיין בענין ברכת כהנים, ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת תצוה סימן קנב.

(4) כשיבואו תולדות מלא בו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בחוקות סימן קמב, ובהנסמן שם.

(5) וקרבנו ו' יתירה גבי נחשון: עיין בזה לקמן סימן קיב. (קיד).

(6) שמו של משיח קודם שנברא העולם: עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בראשית סימן א, ובהנסמן שם.

♦ יום ראשון ו' סיון ♦

ד (כא) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

כא ומליל יי עם משה למימר:

(כב) נָשָׂא אֶת-רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם-הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחָתָם:

כב קבל ית חשבון בני גרשון אף אנון לבית אבותיהו לזרעיהו:

כג"י נשא את-ראש בני גרשון גם-הם • כמו שצויתיו על בני קהת, לראות כמה יש שהגיעו לכלל עבודה.

(כג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בֶּן-חֲמִשִּׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל-הַבָּא לְצִבָּא צָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאַהֲל מוֹעֵד:

כג מבר תלתין שנים ולעלא עד בר חמשים שנים תמני יהיון כל דאטי לחילא חילא למפלח פלחנא במשפח זמנא:

(כד) זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לַעֲבֹד וּלְמִשָּׂא:

כד דין פולחן זרעית גרשון למפלח ולמטול:

(כה) וְנָשְׂאוּ אֶת-יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-אַהֲל מוֹעֵד מִכֶּסֶהוּ וּמִכֶּסֶה הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר-עָלָיו מִלְמַעְלָה וְאֶת-מִסְךְ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כה וישלון ית יריעת משכנא וית משפח זמנא חופאח וחופאח דסגונא די עלוהי מלעלא וית פרסא דתרע משפח זמנא:

כז"י אֶת-יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן • עֶשֶׂר הַתַּחְתּוֹנוֹת. וְאֶת-אֹהֶל מוֹעֵד • יְרֵיעוֹת עֲזִים הָעֲשׂוּיֹת לְאֹהֶל עֲלִיו.

כז"י מִכֶּסֶהוּ • עוֹרוֹת אֵילִים מְאֻדָּמִים. מִסְךְ פֶּתַח • וִילּוֹן הַמִּזְרָחִי.

(כו) וְאֶת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֶת-מִסְךְ פֶּתַח שַׁעַר הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל-הַמִּשְׁכָּן וְעַל-הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֶת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת-כָּל-כָּלֵי עֲבֹדָתָם וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעָבְדוּ:

כו וית קלעי החצר וית מסך פתח שער החצר אשר על-המשכן ועל-המזבח סביב וית מיתריהם וית כל-כלי עבודתם וית כל אשר יעשה להם ועבדו:

כז"י אֲשֶׁר עַל-הַמִּשְׁכָּן • כְּלוֹמַר, הַקָּלְעִים וְהַמִּסְךְ שֶׁל חֹצֵר, הַסּוֹכְכִים וּמִגְנֵי עַל הַמִּשְׁכָּן וְעַל מִזְבֵּחַ הַנֶּחֱשָׁת סָבִיב. וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם. כְּתִרְגוּמוֹ: "וְיֵת כָּל דִּי יתְמַסֵּר לְהוֹן" – לְבִנֵּי גִרְשׁוֹן.

(כז) עַל-פִּי אֶהְרֹן וּבָנָיו תִּהְיֶה כָּל-עֲבֹדַת בְּנֵי הַגִּרְשֹׁנִי לְכָל-מִשְׁאֵם וְלִכְל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵיהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל-מִשְׁאֵם:

כז על מימר אהרן ובניו יהי כל פלחון בני גרשון לכל מטולהו ולכל פלחנהו ותמנון עליהו במטרא ית כל מטולהו:

כז"י עַל-פִּי אֶהְרֹן וּבָנָיו • וְאִיזָה מִהַבְנִים מִמֶּנָּה עֲלֵיהֶם? בִּיד אֵיתְמַר בֶּן-אֶהְרֹן הַכֹּהֵן.

ספורנו

(כד) לַעֲבֹד וּלְמִשָּׂא. "לַעֲבֹד" בַּחֲנוּתָם, וּלְמִשָּׂא" בַּעַת הַמִּסָּע. לְפִי שְׁלֹמֹעֲלָה כְּשֶׁאָמַר "וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי גִרְשׁוֹן בְּאַהֲל מוֹעֵד" (ולעיל ג, כח), דִּבֶּר עַל מִשְׁמֶרֶתָם בַּעַת חֲנֻתָם, אָמַר כָּאֵן שָׁכַל מִה שֶׁהָיָה תַּחַת עֲבוֹדָתָם בְּמִשְׁמֶרֶת בַּחֲנֻיָּה, הָיָה גַם בֶּן בְּמִשְׁמֶרֶת הַמִּשָּׂא בַּעַת הַמִּסָּע. תוֹרָה כה

(כו) וְעָבְדוּ. בַּעַת הַחֲנֻיָּה תִּהְיֶה מִשְׁמֶרֶתָם עַל כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְעַל כָּל הַכֵּלִים "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם" וּבִשְׁבִילָם כְּדִי לַעֲבֹד, כְּגוֹן צִבָּת וּמִקְבוֹת לְנִטְעָה וְלַעֲקֹר הַיְּתִידוֹת. תוֹרָה כו

(כז) לְכָל מִשְׁאֵם. בַּעַת הַמִּסָּע. וְלִכְל עֲבֹדָתָם. בַּעַת הַחֲנֻיָּה. תוֹרָה כז

כח דין פלחן ורעית בני גרשון במשכן זמנא
ומטרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:

(כח) זאת עבדת משפחת בני הגרשני באהל מועד
ומשמרתם ביד איתמר בן-אהרן הכהן: ם

"בשבת ראש חודש מפטירין בציבור הפטרה הקשורה עם ראש חודש - "השמים כסאי" עד והי' מידי חודש
בחדשו גו", ולא ההפטרה דפרשת השבוע. ואף על פי כן, ידוע המנהג שנתפרסם על ידי כ"ק מורי וחמי
אדמו"ר, שביחיד - יש לומר גם את ההפטרה דפרשת השבוע. ועל דרך זה בנוגע לשבת חול המועד, שבציבור
מפטירין בהפטרה המיוחדת לשבת חול המועד, אבל ביחיד - יש לומר גם את ההפטרה הקשורה עם פרשת
השבוע."

התוועדיות חלק א תשמ"ה עמוד 351

עטרת מרים

עטרת מרים

לאחת לכל חיה, וארבע כנפים לאחת להם לכל פרצוף: ורגליהם
רגל ישראל שנה, מפלי עקום פרקים וכף תחתית רגליהם ככף דממות
כף רגל עגל ונצצים כאלו משליכים נצוצות אש בעין נחשת קלל
מוקק: ח ידים ידיו ביד אדם מתחת כנפיהם על ארבעת רבעיהם
אדריהם ופניהם וכנפיהם

א ויהי | בשלשים שנה בשנת היכל האחרון שעלו בו ברכיעי בחודש
הרכיעי בחמשה לחדש ואני אז הייתי בתוך אנשי הגולה חוץ לארץ
ישראל עליהם בשם כפר נפתחו השמים ואראה מראות אלהים
מראות השכינה: כ בחמשה לחדש האמור, היא היתה השנה
החמישית לגלות המלך יויכין:

הפטרה ליום ראשון של שבועות

יחזקאל פרק א

זה כוח: ט כנפיהם היו חכרת
מחברות ונזעזות אשה אל-אחותה
לכפות בהם הפנים, כנפיהם לא-
יסבו בלכתן מצד אל צד איש
אל-עבר מול פניו ולכו כי יש להם
פנים לכל רוח: ודמות פניהם
מראה פני החיות, אחת רוח לפני פני
אדם ופני אריה אל-הימין הפנים
לארבעתם ופני-שור מהשמאול
לארבעתן ופני-נשר מאחוריו
לארבעתן: יא ופניהם של החיות
וכנפיהם היו פרוות פרושות
מלמעלה להם לחיות מכופות בהם,
לאיש לכל פנים הן שתיים שתי
כנפים חכרות נזעזות איש אל אחיו
לכפות בהם הפנים, ושתיים ושתי

א א ויהי | בשלשים שנה ברכיעי בחמשה
לחדש ואני בתוך-הגולה על-נהר-כבר
נפתחו השמים ואראה מראות אלהים:
כ בחמשה לחדש היא השנה החמישית
לגלות המלך יויכין: ג היתה היתה דבר-יהוה
אל-יחזקאל בן-בוזי הכהן בארץ פשדים
על-נהר-כבר ותהי עליו שם יד-יהוה:
ד וארא והנה רוח סערה באה מן-הצפון ענן
גדול ואיש מתלכח ונגה לו סביב ומתוכה

ג אחר סיפור המראה של פסוק הבא
היה היה דבר-יהוה אל-יחזקאל
בן-בוזי הכהן לנחם את הגולים
שדעו שהשכינה עמם גם בחיותם
בארץ פשדים והמראות ראה
כשעמד על-נהר-כבר במקום חור
על המים ותהי עליו שם יד-יהוה
כח הנבואה: ד וארא והנה רוח
סערה באה מן-הצפון ענן גדול
ואיש מתלכח מתלכח ונזעז
ויהי לו סביב ומתוכה בעין
כנן החשמל שהוא האש תוך בלי
העשן מתוך האש: ה ומתוכה
מתוך הנגה ראה דמות ארבע
חיות וזה תואר מראיתן דמות
גוף אדם להנה: ו וארבעה פנים
אדם ואריה ושור ונשר, אחר לכל רוח

בעין החשמל מתוך האש: ה ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראיתן דמות אדם להנה:
ו וארבעה פנים לאחת וארבע כנפים לאחת להם: ז ורגליהם רגל ישראל וכף רגליהם ככף רגל
עגל ונצצים בעין נחשת קלל: ח ידיו אדם מתחת כנפיהם על ארבעת רבעיהם ופניהם וכנפיהם
לארבעתם: ט חכרת אשה אל-אחותה כנפיהם לא-יסבו בלכתן איש אל-עבר פניו ולכו: י ודמות
פניהם פני אדם ופני אריה אל-הימין לארבעתם ופני-שור מהשמאול לארבעתן ופני-נשר
לארבעתן: יא ופניהם וכנפיהם פרוות מלמעלה לאיש שתיים חכרות אש ושתיים מכפות את

עטרת מרים

כְּנָפִים הָיוּ מְכֻסּוֹת אֶת גְּוִיִּיהֶנָּה אֶת גּוֹפֶתָּן: יָב וְאִישׁ כָּל חַיָּה מִתַּחֲתֵיהֶן
אֶל מִל עֶבֶר פָּנָיו יִלְכּוּ כִּי הָיָה לָהֶם פָּנִים בְּכָל רוּחַ, אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
יְהִי־שָׁמָּה הָרָצוֹן שֶׁל הָרוּחַ לְלַכֵּת יִלְכּוּ הַלְכוּ וְלֹא יִסְבּוּ מִצַּד אֶל צֶדֶר
בְּלִכְתָּן: יָג וּדְמוּת הַחַיּוֹת מְרֵאִיהֶם בְּגַחְלִי־אֵשׁ בְּעֵרוֹת בְּמִרְאֵה

הַלְפָּדִים הַמְרָאָה הָרִיָּא הַחַיָּה
מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת לְכוֹלֵן הָיָה
הַמְרָאָה הַחַיָּה וְנִגְהָ הָאָרֶץ וְיָמִידָה
וּמְרֻבָּה הָיָה לֹאֵשׁ וּמִן מְרָאָה הָאֵשׁ
הָיָה יוֹצֵא פָּעִין בְּרָק: יֵד וְהַחַיּוֹת
לֹא עָמְדוּ בְּמָקוֹם אֶחָד אֲלֵא הָיוּ רָצוּא
וְשׁוֹב בְּמַהֲרֵיהֶם רַב בְּמִרְאֵה הַבּוֹק:
זוּ וְאָרָא הַסַּתְפִּלְתִּי אֶל הַחַיּוֹת
וְרֵאִיתִי וְהִנֵּה דְמוּת אוֹפֵן אֶחָד
בְּאַרְצֵן לְמִטָּה מִן הַחַיּוֹת אֲצֵל כָּל
אֶחָד מִהַחַיּוֹת עָמַד אוֹפֵן אֶחָד
לְאַרְבַּעַת פָּנָיו לֹא הָיָה אֲלֵא אוֹפֵן
אֶחָד: זוּ מְרָאָה הָאוֹפְנִים
וּמַעֲשִׂיהֶם פָּעִין תְּרַשִּׁישׁ פָּעִין גּוֹן
הַחֲכָל וְיָד בְּחִיר עַד שִׁנְאָה בּוּ מַעֲבֵר
אֶל עֵבֶר וּדְמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּן
לְאַרְבַּעַת הָאוֹפְנִים וּמְרֵאִיהֶם תּוֹאֵר
פְּנֵיהֶם וּמַעֲשִׂיהֶם וּפְעוּלָתָם הָיָה
כְּאִשֶּׁר יְהִיֶּה הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן
לְהַתְגַּלְגַּל לְכָל רוּחַ מְבִלִּי סְבוֹב וְהַחֲזִיר:
יֵז מִפְּנֵי שְׁהָיוּ מִתְגַּלְגְּלִים לְכָל צֶדֶר עַל־
אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן וְצִדֵּיהֶן: בְּלִכְתָּם
בְּחָפְזָם לָהֶם יִלְכּוּ לֹא יִסְבּוּ
בְּלִכְתָּן: יח וְגַבִּיהֶן וְגַב שִׁלְתָּם
וְגַבָּה לָהֶם וְרֵאָה לָהֶם אֲשֶׁר
מֵאֲמִים הֵם לְרֵאָה אוֹתָם וְגַבָּתָם
וְגַבּוֹת עֵינֵם שִׁלְתָּם מְלֹאֵת עֵינֵם
סְבִיב לְרֹאוֹת לְכָל רוּחַ לְאַרְבַּעַתָּן:
יט וּבְלִכְתָּ הַחַיּוֹת יִלְכּוּ גַם
הָאוֹפְנִים אֲצֵלָם וּבְהַנְשֵׂא הַחַיּוֹת
עֲצָנוּ מֵעַל הָאָרֶץ לַעֲלוֹת לְמַעְלָה
יִנְשְׂאוּ גַם הָאוֹפְנִים: כ עַל אֶל
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יְהִי־שָׁם הָרוּחַ
הָרָצוֹן מִהָאֵל וְיַחֲדָה הָרוֹכֵב בָּהּ לְלַכֵּת

עטרת מרים

יִלְכּוּ הַחַיּוֹת כִּי שָׁמָּה גַם רָצוֹן הָרוּחַ לְלַכֵּת וְהָאוֹפְנִים כְּאִשֶּׁר יִנְשְׂאוּ
הַחַיּוֹת לְמַעְלָה לְעַמּוֹתָם גַם הָאוֹפְנִים יִנְשְׂאוּ כִּי רוּחַ הַחַיָּה תְּקוּעָה
בְּאוֹפְנִים: כא בְּלִכְתָּם בַּעֲת יִלְכּוּ הַחַיּוֹת יִלְכּוּ גַם הָאוֹפְנִים וּבַעֲמָדָם
יַעֲמִדוּ וּבְהַנְשֵׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים לְעַמּוֹתָם כִּי רוּחַ
הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים: כב וּדְמוּת

הַשְׁטוֹת וּפְרִישׁ עַל־רֵאשֵׁי הַחַיָּה שֶׁל
רָקִיעַ פָּעִין גּוֹן הַקֶּרֶחַ הַנוֹרָא
הַמְטִיל אִמָּה עַל רוֹאֵיו בַּעֲבוּר הַפִּלָּת
וְהָיוּ הָיָה נְטוּי עַל־רֵאשֵׁיהֶם
מְלַמְעָלָה: כג וְתַחַת הַרְקִיעַ
בְּנִפְיָהֶם שֶׁל הַחַיּוֹת הָיוּ יִשְׁרוֹת
מְכֻנּוֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֻתָּה לֹאִישׁ
לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הָיוּ שְׁתֵּים מְכֻסּוֹת
לְהִנָּה לָהֶם, וּלְפָנֵים זֶה הָיוּ וְלֹאִישׁ
שְׁתֵּים מְכֻסּוֹת לְהִנָּה לָהֶם אֶת
גְּוִיָּתֵיהֶם: כד וְאֲשַׁמַּע אֶת־קוֹל
הַרְעָשָׁת בְּנִפְיָהֶם בְּקוֹל מִיּוֹם רַבִּים
הַשּׁוֹמְפִים וּבְקוֹל־שִׁדִּי בְּדַבְרוֹ בְּסִינִי,
הַקּוֹל הַחַיָּה שְׁמַעְתִּי בְּלִכְתָּם בְּקוֹל
הַמְלָחָה הַמְּיָה וְשִׁאוֹן בְּקוֹל מַחֲנֶה
מִהֶמּוֹן עַם. בַּעֲמָדָם תִּרְפִּינָה
כְּנִפְיָהֶן לֹא תִרְעִישוּ אוֹ כְּנִפְיָהֶם
לְהַשְׁמִיעַ קוֹל: כה וְיָהִי מִתִּי עָמְדוּ
הַחַיּוֹת וְלֹא תִרְעִישוּ, בְּשִׁתְּהֵן הַקּוֹל
יוֹצֵא מֵעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־
רֵאשֵׁם בְּשִׁתְּהֵן הַמָּקוֹם בְּרוּךְ־הוּא
מְדַבֵּר אֶל הַבְּיָאִים, אֲכָל בַּעֲמָדָם אוֹ
תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהֶן: כו וּמִמַּעַל
לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֵאשֵׁם רֵאִיתִי
דָּבָר מְוִהֵר בְּמִרְאֵה אֶבֶן־סַפִּיר

גְּוִיָּתִיהֶנָּה: יב וְאִישׁ אֶל־עֶבֶר פָּנָיו יִלְכּוּ אֶל
אֲשֶׁר יְהִי־שָׁמָּה הָרוּחַ לְלַכֵּת יִלְכּוּ לֹא יִסְבּוּ
בְּלִכְתָּן: יג וּדְמוּת הַחַיּוֹת מְרֵאִיהֶם בְּגַחְלִי־אֵשׁ
בְּעֵרוֹת בְּמִרְאֵה הַלְפָּדִים הָיָה מִתְהַלֶּכֶת בֵּין
הַחַיּוֹת וְנִגְהָ לֹאֵשׁ וּמִן־הָאֵשׁ יוֹצֵא בְּרָק:
יֵד וְהַחַיּוֹת רָצוּא וְשׁוֹב בְּמִרְאֵה הַבּוֹק:
זוּ וְאָרָא הַחַיּוֹת וְהִנֵּה אוֹפֵן אֶחָד בְּאַרְצֵן אֲצֵל
הַחַיּוֹת לְאַרְבַּעַת פָּנָיו: זוּ מְרָאָה הָאוֹפְנִים
וּמַעֲשִׂיהֶם פָּעִין תְּרַשִּׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד
לְאַרְבַּעַתָּן וּמְרֵאִיהֶם וּמַעֲשִׂיהֶם כְּאִשֶּׁר יְהִיֶּה
הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן: יז עַל־אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶן
בְּלִכְתָּם יִלְכּוּ לֹא יִסְבּוּ בְּלִכְתָּן: יח וְגַבִּיהֶן
וְגַבָּה לָהֶם וְרֵאָה לָהֶם וְגַבָּתָם מְלֹאֵת עֵינֵם
סְבִיב לְאַרְבַּעַתָּן: יט וּבְלִכְתָּ הַחַיּוֹת יִלְכּוּ
הָאוֹפְנִים אֲצֵלָם וּבְהַנְשֵׂא הַחַיּוֹת מֵעַל הָאָרֶץ
יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים: כ עַל אֲשֶׁר יְהִי־שָׁם הָרוּחַ

לְלַכֵּת יִלְכּוּ שָׁמָּה הָרוּחַ לְלַכֵּת וְהָאוֹפְנִים יִנְשְׂאוּ לְעַמּוֹתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה
בְּאוֹפְנִים: כא בְּלִכְתָּם יִלְכּוּ וּבַעֲמָדָם יַעֲמִדוּ וּבְהַנְשֵׂאָם מֵעַל הָאָרֶץ
יִנְשְׂאוּ הָאוֹפְנִים לְעַמּוֹתָם כִּי רוּחַ הַחַיָּה בְּאוֹפְנִים: כב וּדְמוּת עַל־רֵאשֵׁי
הַחַיָּה רָקִיעַ פָּעִין תְּקִרַח הַנוֹרָא נְטוּי עַל־רֵאשֵׁיהֶם מְלַמְעָלָה: כג וְתַחַת
הַרְקִיעַ בְּנִפְיָהֶם יִשְׁרוֹת אִשָּׁה אֶל־אַחֻתָּה לֹאִישׁ שְׁתֵּים מְכֻסּוֹת לְהִנָּה
לְהִנָּה אֶת גְּוִיָּתֵיהֶם: כד וְאֲשַׁמַּע אֶת־קוֹל בְּנִפְיָהֶם בְּקוֹל מִיּוֹם רַבִּים
הַמְלָחָה בְּקוֹל מַחֲנֶה בַּעֲמָדָם תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהֶן: כה וְיָהִי־קוֹל מֵעַל לְרָקִיעַ
אֲשֶׁר עַל־רֵאשֵׁם בַּעֲמָדָם תִּרְפִּינָה כְּנִפְיָהֶן: כו וּמִמַּעַל לְרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֵאשֵׁם בְּמִרְאֵה אֶבֶן־סַפִּיר

עטרת מרים

והוא בדמות כפא ועל דמות הכפא ראיתי דמות במראה אדם עליו מלמעלה: כז כאשר הסתכלתי לראות מראה האדם היושב על הכפא וארא | בעין כגון חשכל במראה-אש וד נקי, והיה לה בעין בית במראה אש לה סביב כן הוא במראה מתניו ולמעלה אכל וממראה מתניו ולמטה ראיתי במראה-אש ונגה הארה וריתה היה לו סביב: כח במראה הקשת אשר יהיה בעין כיום הגשם כן מראה הגנה סביב הוא מראה דמות כבוד-יהוה נוסע מביה המקדש בדמות מלך יושב על המרכבה

עטרת מרים

ונסע ואראה את כל זה, אז ואפל על-פני להשתחוות מול ה' ואשמע קול מדבר ואמר אלי כן אדם עמוד על רגליך וגי: יב לאחר שגמר דבריו צוה אל הרוח לשאתו אל המקום אשר בני הגולה שם ותשאני רוח ואשמע אחריו מקום הנבואה שהייתי שם קול רעש גדול שהיה אומר ברוך כבוד-יהוה במקומו כמו שהיה בחיותו במקומו בבית קדש הקדשים אף-על-פי שספר במקומו:

דמות כפא ועל דמות הכפא דמות במראה אדם עליו מלמעלה: כז וארא | בעין חשכל

במראה-אש בית-לה סביב ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה ראיתי במראה-אש ונגה לו סביב: כח במראה הקשת אשר יהיה בעין כיום הגשם כן מראה הגנה סביב הוא מראה דמות כבוד-יהוה ואראה ואפל על-פני ואשמע קול מדבר: ג יב ותשאני רוח ואשמע אחריו קול רעש גדול ברוך כבוד-יהוה במקומו:

♦ יום שני ז' סיון ♦

עטרת מרים

כ אולם ה' אשר ביותם אותו וחללתם כל היכל קדשו, ויהנה ערין שוכן הוא בהיכל קדשו בשמים ממעל, עם כל זה הם שותקים מפניו מפני אימתו כל-הארץ כי הוא המושגת בהם ורואה כל מעשיהם: א תפלה לחבקוק הנביא על שגינות בעבור ששגג והתערעם מול ה': ב יהנה שמעתי שמעך מה שאמרתי לי מתגלות וארכו והנה יראתי עד מאוד. לכן אבקש ממך אתה יהוה פעלך עם ישראל, שמור עליהם כדי בקרב שנים האלה לא יכל, תליהו עורריו והשיבהו, וגם בקרב שנים האלה שאני כפחד תודיע כי אני ברגז בעת היותי רחם תזכור: ג הלא אתה הוא אלוהי בשבאת ליפת את התורה תורת על עשו מתימן ארץ אדום ולא קבלתי, ואמר קד יבוא וקדוש מהר-פארן מארץ ישמעאל כי גם הם לא קבלתי סלה לעולם, ומתי כפה שמים הודו בעת מתי התורה לישראל בסיני ותהלתו תהרו או מלאה הארץ: ד כמתן התורה וכו לראות ונגה מראה כבוד ה' כאש אוכלת בראש ההר כאור היום תהיה קרנים כרו

עטרת מרים

עור פני משה כי מידו מיד ה' בא זאת לו למשה, ושם בסיני חביון מה שהיה נחבא עד היום והוא נגלה עזו הלוות: ה ככבוש הארץ לפניו לפני הארון ילך הלך הדבר הצרעה להרוג את הפגעים ויצא רשף וזי אש המביאים את הדבר הולך קרוב לרגליו: ו כאשר עמד הארון בארץ כבשו אותה ישראל וימדד ארץ וחלקיה לשבטים במדה, כאשר ראה הארון ושם עניו בארץ ויתר היה מעתה גוים את הפגעים לגרשם מארצם ויתפצצו ונשתברו הריי-עד שרי הפגעים שחו פרעו ונפלו גבעות עולם התקפים והעריצים שלהם, מאחר שכל הליכות עולם מוליכי ומנהיגי העולם לו של המקום ברוך הוא לעשות בהם כרצונו: ז הזכיר עתה גבורות שעשה לנו במלחמות פושן רשעים על ידי עתניאל בן קנו ובמלחמת גרעון עם מדין, ואמר תחת און במקום שלא היה להם העמדה וקיים כי הקים ה' את עתניאל והפיל אותם אהלים ראיתי אהלי כושן

הפטרה ליום שני של שבועות בחור"ל

חבקוק פרק ב

ב כ ויהוה בהיכל קדשו הם מפניו כל-הארץ: ג א תפלה לחבקוק הנביא על שגינות: ד יהנה שמעתי שמעך יראתי יהוה פעלך בקרב שנים תליהו בקרב שנים תודיע ברגז רחם תזכור: ג אלוהי מתימן יבוא וקדוש מהר-פארן סלה כפה שמים הודו ותהלתו מלאה הארץ: ד ונגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עזו: ה לפניו ילך דבר ויצא רשף לרגליו: ו עמד | וימדד ארץ ראה ויתר גוים ויתפצצו הריי-עד שחו גבעות עולם לו: ז תחת און ראיתי אהלי כושן יריעות ארץ

והוא בדמות כפא ועל דמות הכפא ראיתי דמות במראה אדם עליו מלמעלה: כז וארא | בעין חשכל במראה-אש וד נקי, והיה לה בעין בית במראה אש לה סביב כן הוא במראה מתניו ולמעלה אכל וממראה מתניו ולמטה ראיתי במראה-אש ונגה הארה וריתה היה לו סביב: כח במראה הקשת אשר יהיה בעין כיום הגשם כן מראה הגנה סביב הוא מראה דמות כבוד-יהוה נוסע מביה המקדש בדמות מלך יושב על המרכבה

עטרת מרים

יִרְגְּזוּן וְיִשְׁעוֹת אֶרֶץ מִדְּוָן: ח הַבְּנֵהרִים וְכִי בְּנֵהרִים חָרָה אַף יִהְיֶה כְּשֶׁקָּרַע אֶת הַיָּרֵד וּלְפָנֵי יִשְׂרָאֵל אִם־בְּנֵהרִים אֶפְדָּה לְחִירֹב מִיָּמָיו, אִם־בָּיִם עֲבֹרְתֶיךָ לְחִירֹב מִיָּמָיו כְּשֶׁקָּרַע אֶת הַיָּם, אֵלֹא הִסְפִּיק הַיָּהּ כִּי תִרְכַּב לְפִי שֹׂרֶכֶת עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתֶּיךָ יִשְׁוֹעָה לְהוֹשִׁיעַ עַמְּךָ וְלָבוֹן בְּקַעַת הַיָּם:

לִלְכֹת דֶּרֶךְ הַבְּקִיעָה, וְהִכַּל עֵינֵי מִלִּצְיָה: ט עֲרִיָה תַעוֹר נִגְלָה גְּלִית קִשְׁתְּךָ גְּבוּרְתְּךָ, שְׁבָעוֹת מַטּוֹת בְּשִׁבְעוֹת שְׁנִשְׁבַּעְתָּ לִשְׂבָּתִים אֶמֶר סֵלָה הוּא כַּאֲמֹר הַמִּתְקַנֵּם לַעוֹלָם, וְכַמוֹ נִהְרֹת תִּבְקַע בְּקַעַת לָהֶם הָאָרֶץ לַחַת לָהֶם מִיָּם רַבִּים: י כַּאֲשֶׁר רָאִוּךָ הָרִי אֲרִגּוֹן עוֹבֵר לְפָנֵי יִשְׂרָאֵל יִחַלְצוּ חָלוֹ וְרַעְדוּ הָרִים וְתִתְקַרְבוּ זֶה לָזֶה וְתִרְגְּזוּ אֶת הַנִּסְתָּרִים בְּבִקְעֵי הַחֲרִים וְזֶרֶם מַיִם מִי הַבְּאֵר עֹבֵר בֵּין הַחֲרִים וְהַעֲלָה מֵאֲבָרֵי הַמְּרוֹגִים לְחֹדְרֵי הַיָּם לְיִשְׂרָאֵל נִתְּן תְּהוֹם קוֹלֹו מִהַעֲמֹק הַשָּׁמַיִם מִי הַבְּאֵר קוֹלֹו לְפָרֶסֶם הַיָּם רֹאֵם רֹמֵמוֹת יִדְּיָהוּ כַח יֵד הַמָּקוֹם נִשְׂאָ אוֹ עַד לַמַּעֲלָה כִּי בָלֵם הַיָּרֵד בְּנִפְלְאוֹתָיו: יא בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ שָׁמַשׁ יָרַח כָּל אֶחָד מֵהֶם עָמַד וְזָלַה בְּמִדּוֹר שָׁלֹו וְלֹא הִלָּכָה מִהֲלָכָה אֵלֹא לְאֹר חֲצִיֶּיךָ חֲצִי הַמָּקוֹם בְּרִידִי־הוּא וְיִחַלְכוּ לִנְגָה בְּרַק חֲנִיתֶיךָ: יב בְּזַעַם בּוֹעֵמָךְ עַל שְׂבָעָה גוֹיִם תִּצְעַד רִמְסֶת יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ בָּאָף תִּדְּרֹשׁ גְּרִשָּׁת אֶת שְׂבַעַת גוֹיִם: יג מַעֲלֹם יִצְאָתָּ לְיִשְׁעַת הַחוֹשִׁיעַ אֶת עַמְּךָ לְיִשְׁעַת אֶת־מִשְׁיַחְךָ חֲזָקִיו מִלֶּךְ יְהוּדָה כִּי מִחֻצָּת כָּל רֹאשׁ מִבֵּית רִשָּׁע מִפְּתַח סִנְחִירַב עַל יְדֵי הַמַּלְאָךְ עֲרוֹת גְּלִית אֶת הַסּוֹד עַד צִנּוֹר הָאֲבֵרֶת כָּל הַמִּנְחָה סֵלָה עַד עוֹלָם וְלֹא יוֹסִיפוּ לָקוֹם: יד סִנְחִירַב נִקְבְּתָּ בְּמִפְּיוֹ בְּמִפְּוֹ כָּל רֹאשׁ אֲנָשִׁיךָ הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי פְּרָזִיו כָּל חֻמָּתָ, כִּי מִרֹב אֲנָשָׁיו לֹא יָכִילִם מְקוֹם מִנְּךָ חֻמָּתָ, הֵם יִסְעָרוּ בָּאוּ בְּרִית סְעָרָה לְחַפְצֵיךָ בְּאֲרָצוֹת אֲחֵרוֹת, אֲבָל עַל־צִלָּתָם סוּף שְׁמַחַת הַצִּלָּתָם הָיָה

עטרת מרים

כְּמוֹ אֵלֹו שֶׁחֲשַׁב לְאַכֹּל אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה עֵינֵי מַעֲוָה וְלִכְלוֹתָם בְּמִסְתָּר בְּמִדְבָּר, כְּמוֹ מִצְרַיִם שֶׁדָּפְּפוּ אַחֲרֵיהֶם לְכַלּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם: טו דֶּרֶכְתָּ רִמְסֶת בָּיִם בְּסוּסֶיךָ הֵם הָעֲנָנִים עֲלֵיהֶם חֲמֹר וּבְעֲרֵמַת מַיִם רַבִּים בָּאתָ לְהִלָּחֵם עִמָּהֶם וְלִבְדֹּם: טז אֶמֶר תִּבְנִי שְׁמַעְתִּי מִהֲפָרָה שֶׁהָיָה

כִּהַּ יִשְׂרָאֵל בְּעַת הַהִיא בְּיוֹם בֹּא גֹג, וּבְעִבְרִית וְתִרְגְּמוֹ תִּתְרַד בְּמִנֵּי לְקוֹל הַשְּׁמוּעָה צָלְלוּ רַעְדוּ שִׁפְתָּי, מִרֹב הַצֵּעַר יָבֹוא רָקֵב בְּעֲצָמֵי וְתִתְחַתִּי כָּכָל מְקוֹם עֲמִיד אֲרִגּוֹ אֲחִירָה, כִּי שְׁמַעְתִּי אֲשֶׁר אֲנוּחַ הָיִיתִי חָשׁוֹב שְׁאֵנִתָּ בְּרָצָי אֲחֵר שׁוֹבֵי מִהֲגָלוֹת לְאֶרֶץ, וְהִנֵּה נִחְפָּקָה מַעֲרַחְתִּי לְיוֹם צָרָה כִּי הוּא הַיּוֹם שֶׁחֲשַׁב גֹּג לַעֲלוֹת לָעַם יְרוּשָׁלַיִם וְיִשְׂרָאֵל וְיִגְדְּנוּ וְיִבִּיא עֲלֵיו גְּדוּדֵי הָעַמִּים: יז כִּי־תֵאֱנָה יִשְׂרָאֵל לֹא־תִפְרָח עַד־כֵּן לֹא קָטַ בְּבוּרָה וְאֲמִצּוֹת הִלֵּךְ לַעֲמֹד בְּמִלְחָמָה לְמוֹלֵם וְאִין יִבּוֹל עַד־כֵּן אִין פְּרִי בְּגִפְנִים כַּחַשׁ כְּעֵשֶׂה־זֹּת וּשְׂדֵמוֹת וּשְׂדֵמוֹת וּשְׂדֵמוֹת תִּבְנוּחַ לֹא־עֲשֶׂה אֲכָל עַד־כֵּן לֹא הַעֲמִיחוּ מֵאֲכָל גֹּזֵר מִמִּכְלָה צֶאֱן דִין הַצֶּאֱן נִכְרַת מִמְּקוֹם כִּלְאוֹ כִּי מַעֲטוֹ וְאִין בְּקָר בְּרִפְתִּים הֵנֶה יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹתָם בְּכָכָל נִתְמַעֲטוּ, וְאִין עֲמִידוֹ מוֹלֵ הַמֶּן תִּרְבַּת הָהָר: יח עַם כָּל זֶה וְאִין בְּנִסֵּת יִשְׂרָאֵל בִּיהוּדָה אֶעֱלֹוּהָ אֲגִלָּה אֲשַׁמֵּחַ בְּמִשְׁעַנַּת ה' וּבְנִבְרוֹת בְּאַלְהֵי יִשְׁעֵי: יט עַם כִּי אֲנַחֲנוּ הַמַּעֲטָה, הֵנֶה יִהְיֶה אֲדָנִי לִי בְּמִקוֹם חִילִי וְיִשְׁשֵׁם רַגְלִי קְלוֹת בְּאַיִלוֹת לְדֹרוֹף אֲחֵר הָאוֹיֵב וְעַל־בְּמוֹתֵי יִדְרִיכֵנִי יִדְרֹךְ אוֹתִי לְדֹרוֹף עַל גְּבִחִי הַחֲרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹת יְרוּשָׁלַיִם, לְמִנְחָתָ לָבוֹן לִי מִנְחָתָ בְּשִׁיר בְּנִגְיוֹנֹתִי לִנְגָה בְּנִגְיוֹן אֲשֶׁר יִתְרַחֲתִי לֵה:

מִדְּוָן: ח הַבְּנֵהרִים חָרָה יִהְיֶה אִם־בְּנֵהרִים אֶפְדָּה אִם־בָּיִם עֲבֹרְתֶיךָ כִּי תִרְכַּב עַל־סוּסֶיךָ מִרְכַּבְתֶּיךָ יִשְׁוֹעָה: ט עֲרִיָה תַעוֹר קִשְׁתְּךָ שְׁבָעוֹת מַטּוֹת אֶמֶר סֵלָה נִהְרֹת תִּבְקַע־ אָרֶץ: י רָאִוּךָ יִחַלְצוּ הָרִים וְזֶרֶם מַיִם עֹבֵר נִתְּן תְּהוֹם קוֹלֹו רֹאֵם יִדְּיָהוּ נִשְׂאָ: יא שְׁמַשׁ יָרַח עָמַד וְזָלַה לְאֹר חֲצִיֶּיךָ יִחַלְכוּ לִנְגָה בְּרַק חֲנִיתֶיךָ: יב בְּזַעַם תִּצְעַד־אֶרֶץ בָּאָף תִּדְּרֹשׁ גוֹיִם: יג יִצְאָתָּ לְיִשְׁעַת עַמְּךָ לְיִשְׁעַת אֶת־מִשְׁיַחְךָ מִחֻצָּת רֹאשׁ מִבֵּית רִשָּׁע עֲרוֹת יִסּוֹד עַד־ צִנּוֹר סֵלָה: יד נִקְבְּתָּ בְּמִפְּיוֹ רֹאשׁ פְּרָזִיו יִסְעָרוּ לְחַפְצֵיךָ עַל־צִלָּתָם כְּמוֹ־לֹאכֹל עֵנִי בְּמִסְתָּר: טו דֶּרֶכְתָּ בָיִם בְּסוּסֶיךָ חֲמֹר מַיִם רַבִּים: טז שְׁמַעְתִּי | וְתִרְגְּמוֹ בְּמִנֵּי לְקוֹל צָלְלוּ שִׁפְתָּי יָבֹוא רָקֵב בְּעֲצָמֵי וְתִתְחַתִּי אֲרִגּוֹ אֲשֶׁר אֲנוּחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלוֹת לָעַם וְיִגְדְּנוּ: יז כִּי־ תֵאֱנָה לֹא־תִפְרָח וְאִין יִבּוֹל בְּגִפְנִים כַּחַשׁ מְעֵשֶׂה־זֹּת וּשְׂדֵמוֹת לֹא־עֲשֶׂה אֲכָל גֹּזֵר מִמִּכְלָה צֶאֱן וְאִין בְּקָר בְּרִפְתִּים: יח וְאִין בִּיהוּדָה אֶעֱלֹוּהָ אֲגִלָּה בְּאַלְהֵי יִשְׁעֵי: יט יִהְיֶה אֲדָנִי חִילִי וְיִשְׁשֵׁם רַגְלִי

בְּאַיִלוֹת וְעַל־בְּמוֹתֵי יִדְרִיכֵנִי לְמִנְחָתָ בְּנִגְיוֹנֹתִי:

(כט) בְּנִי מְרַרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית־אֲבֹתָם תִּפְקֹד אֹתָם: כט בְּנִי מְרַרִי לְזִרְעִיתְהוֹן לְבֵית אֲבֹתְהוֹן תִּמְנִי יִתְהוֹן:

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח כרך ב עמ' 465)

בני מררי . . תפקד אתם (ד, כט)
לא נאמר בהם נשיאת ראש, כפי שנאמר בקהת ובגרושן.
ונש לבאר, דהנה עבודת המשכן דרשה שני תנאים.
מציאות – נדיבת הלב וחקמות לב. וזה בא לידי בטוי

(ה) **מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה**
תִּפְקְדֶם בְּלִהְיֶה לָצֵבֶּא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל
מוֹעֵד:

(לא) **וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל**
מוֹעֵד קֳרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעִמּוּדָיו וְאֹדְנָיו:

(לב) **וְעִמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֹדְנֵיהֶם וִיתְדֹתָם**
וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלֵיהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבִשְׂמֹת
תִּפְקְדוּ אֶת־כָּלִי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁאֵם:

ז"ל ויתדותם ומיתריהם • של עמודים, שהרי יתדות
ומיתרי הקלעים במשא בני גרושן היו; ויתדות
ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא

(ג) **זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֶרְרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם**
בְּאֹהֶל מוֹעֵד בֵּיד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

(ד) **וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן וְנִשְׂיָאֵי הָעֵדָה אֶת־בְּנֵי**
הַקֹּהֲלֵי לְמִשְׁפַּחָתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(ה) **מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה**
כָּל־הָבֹא לָצֵבֶּא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(ו) **וַיְהִיו פְּקָדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחָתָם אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת**
וּחֲמִשִּׁים:

(ז) **אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲלֵי כָל־הָעֹבֵד בְּאֹהֶל**
מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה: ׀

(ח) **וּפְקוּדֵי בְנֵי גְרָשׁוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם וּלְבֵית אֲבֹתָם:**

ל מבר תלתין שנים ולעלא ועד בר חמשים
שנים תמננון כל דאתי לחילא למפלח ית
פלחן משפן זמנא:

לא ודא מטרת מטולהון לכל פלחנהון
במשפן זמנא דפי משפנא ועברוהי
ועמודוהי וסמכוהי:

לב ועמודי דדרתא סחור סחור וסמכוהון
וסמכוהון ואטוניהון לכל מניהון ולכל
פלחנהון ובשמנהון תמנון ית מגי מטרת
מטולהון:

תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב
לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה בכלונסות
וקנדיסין כמו ששנויה ב"מלאכת המשפן".

ג דין פלחן ורעצת בני מררי לכל פלחנהון
במשפן זמנא בידיא דאיתמר בר אהרן
כהנא:

לד ומנא משה ואהרן ונכרבי כנשפא ית בני
קהת לזרעיתהון ולבית אבהתהון:

לה מבר תלתין שנים ולעלא ועד בר חמשים
שנים כל דאתי לחילא לפלחנא במשפן
זמנא:

לו ויהיו מנגניהון לזרעיתהון תריין אלפין
שבע מאה וחמשים:

לז אליו מנגני ורעצת קהת כל דפלח במשפן
זמנא די מנא משה ואהרן על מימרא דזי
בידיא דמשה:

לח ומנגני בני גרשון לזרעיתהון ולבית
אבהתהון:

לט מִבֶּר תִּלְתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין
שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לַחִילָא לְפִלְחָנָא בְּמִשְׁכַּן
זְמָנָא:

מ וְהָיוּ מְגִינֵיהוֹן לְזִרְעִיתָהוֹן לְבֵית אֲבֹתָהוֹן
תְּרִין אֲלָפִין וְשִׁית מֵאָה וְחֲלָתִין:

מא אֵלִין מְגִינֵי זִרְעִית בְּנֵי גְרִשׁוֹן כָּל דְּפִלַּח
בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא דִּי מָנָא מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל
מִימְרָא דִּי:

מב וּמְגִינֵי זִרְעִית בְּנֵי מִרְרִי לְזִרְעִיתָהוֹן לְבֵית
אֲבֹתָהוֹן:

מג מִבֶּר תִּלְתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין
שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לַחִילָא לְפִלְחָנָא בְּמִשְׁכַּן
זְמָנָא:

מד וְהָיוּ מְגִינֵיהוֹן לְזִרְעִיתָהוֹן תִּלְתָּא אֲלָפִין
וּמֵאָתָן:

מה אֵלִין מְגִינֵי זִרְעִית בְּנֵי מִרְרִי דִּי מָנָא
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן עַל מִימְרָא דִּי בִידָא דְּמִשָּׁה:

מו כָּל מְגִינָא דִּי מָנָא מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וּבְרָכֵי
יִשְׂרָאֵל יָת לְזָאִי לְזִרְעִיתָהוֹן וּלְבֵית
אֲבֹתָהוֹן:

מז מִבֶּר תִּלְתִּין שָׁנִין וְלַעֲלָא וְעַד בֶּר חֲמִשִּׁין
שָׁנִין כָּל דְּאִתִּי לְמַפְלַח פְּלִסְחָן פְּלִחָנָא וּפְלִסְחָן
מִטּוּל בְּמִשְׁכַּן זְמָנָא:

(לט) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הָבָא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מ) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם אֲלָפִים
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:

(מא) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גְרִשׁוֹן כָּל־הָעֹבֵד
בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה:

(מב) וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מִרְרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית
אֲבֹתָם:

(מג) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הָבָא לַצָּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד:

(מד) וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּמֵאָתַיִם:

(מה) אֵלֶּה פְּקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מִרְרִי אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן עַל־פִּי יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה:

(מו) כָּל־הַפְּקוּדִים אֲשֶׁר פָּקַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּנְשִׂאֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַלְוִיִּם לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם:

(מז) מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְמַעְלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה
כָּל־הָבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה וְעֲבֹדַת מִשָּׂא בְּאֹהֶל
מוֹעֵד:

כז • עֲבֹדַת עֲבֹדָה • הוּא הַשִּׁיר בְּמִצְלָתִים וְכַנּוּרוֹת, שֶׁהִיא עֲבֹדָה לַעֲבֹדָה אַחֲרָת. וְעֲבֹדַת מִשָּׂא • כְּמִשְׁמְעוּ.

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁחוּת קוּדֶשׁ ~ (22 קוּסִי שִׁיחוּת יח עמ' 49)

או יוֹתֵר, יְכוּלָה לְהַעֲשׂוֹת גַּם עַל־יְדֵי לֹוי שֶׁהוּא מַעַל לְגִיל
חֲמִשִּׁים (רש"י בעלְתֵּן ח, כה), וְאִינֶה שִׁיכְתָּ לְמוֹנֵן מִבֶּן
שְׁלֹשִׁים עַד בֶּן חֲמִשִּׁים.

כְּמִשְׁמְעוּ (רש"י ד, מז)

כְּמִשְׁמְעוּ, שְׁלֹא נִפְרַשׁ שֶׁ"עֲבֹדַת מִשָּׂא" הִיא "עֲבֹדָה לְמִשָּׂא",
הֵינּוּ טְעִינַת הֶעָגְלוֹת, שֶׁהִיא עֲבֹדָה לְמִשָּׂא הֶעָגְלוֹת. וְרִשִּׁי
שׁוֹלַל פְּרוּשׁ זֶה, שֶׁכֵּן עֲבֹדָה זוֹ, שְׁנַעֲשִׂית עַל יְדֵי שְׁנֵי לְוִיִּם

שירת הלויים במצלתים וכנורות דוקא

ולכאורה יש להקשות, הרי שירה בפה, או בנבלים וכלילים וכיו"ב, היא עבודה קלה ביותר, ואין צריכים לעבודה זו כוח רב, וא"כ מדוע ראויים לעבודה זו רק אלו שהם פחותים מחמשים שנה, הרי גם המבגרים יותר יכולים לשיר בפה, או לנשף בכלילים ונבלים?

ולכן מתרץ רש"י, שבדרך הפשט אין המדבר כאן על שירה בפה או בנבלים, אלא רק בנגינה "במצלתים וכנורות", שהם עבודות הקשורות עם עשייה ומלאכה יד, ובפרט מצלתים שהם "ב' חתיכות רחבות של מתכת" (רש"י ד"ה עבדא, ערכין יג, ב), והעבודה בהם מצריכה כח רב. ולכן רק הלויים הצעירים מ"בן חמשים שנה" ראויים למלאכה זו. וק"ל.

מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְלַמַּעֲלָה וְעַד בֶּן־חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל־הָאָדָם לַעֲבֹד עֲבֹדַת עֲבָדָה הוּא הַשִּׁיר בַּמִּצְלָתִים וְכַנּוֹרוֹת, שֶׁהִיא עֲבֹדָה לַעֲבֹדָה אַחֲרָת (ד, מז. ובפרש"י)

יש לעיין, מדוע אין רש"י מביא כלל את השירה בפה? כן יש לדייק מה שהביא רש"י רק "מצלתים וכנורות", והרי במקדש היו הלויים מנגנים בעוד כו"כ פלים (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"ד)?

ונש' לומר בזה באופן מחדש, דהנה זה שרק הלויים הצעירים מחמשים שנה היו ראויים לעבודת המשכן, מפרש רש"י (במדבר ד, ג ד"ה נשא) כי "היותר על בן חמשים כחו מכחיש".

מח ויהיו מנגיניהו תמניא אלפינ וחמש מאה ותמנן:

(מח) ויהיו פקדיהם שמננת אלפים וחמש מאות ושמונים:

מט על מימרא דיי מנא יתהון בידיא דמשה גבר גבר על פלחנה ועל מטולה ומנגינה די פקיד יי ית משה:

(מט) על-פי יהוה פקד אותם ביד-משה איש איש על-עבודתו ועל-משאו ופקדיו אשר-צוה יהוה את-משה: פ

כז"ל ופקדיו אשר-צוה ה' את-משה. ואותן הפקדים היו במצוה "מבן שלשים שנה ועד בן חמשים".

♦ יום שלישי ח' סיון ♦

א ומליל יי עם משה למימר:

ה (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב פקד ית בני ישראל וישלחון מן משריתא פל דסגיר וכל דדאב וכל דמסאב לטמי נפשא דאנשא:

(ב) צו את-בני ישראל וישלחו מן-המחנה כל-צרוע וכל-זב וכל טמא לנפש:

מחנה לויה. ומשם ועד סוף מחנה הדגלים לכל ארבע הרוחות היא מחנה ישראל. הצרוע נשלח חוץ לכלן; הזב מתר במחנה ישראל ומשלח מן השמים. וטמא לנפש מתר אף בשל לויה, ואינו משלח אלא משל שכניה. וכל זה דרשו רבותינו מן המקראות במסכת פסחים (דף סו). טמא לנפש.

כז"ל צו את-בני ישראל וגו'. פרשה זו נאמרה ביום שהוקם המשכן, ושמנה פרשיות נאמרו בו ביום, כדאיתא במסכת גטין בפרק 'הנזקין' (דף ס). וישלחו מן-המחנה. שלש מחנות היו שם בשעת חנינתן: תוך הקלעים היא מחנה שכניה, חנינת הלויים סביב – כמו שמפרש בפרשת "במדבר סיני" – היא

ספורנו

"ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם" (לעיל פסוק לב). תורה א

משאו", שידע כמה משקל משאו, וידע גם בן "פקדיו", והוא שידע שמות הכלים שישא, הנקובים בשם, באמרו:

(מט) איש איש על עבודתו ועל משאו, ופקדיו. מנה אחד מהם על העבודה שיעשה בעת החניה, "ועל

דמסאב לטמי נפשא דאנשא. אומר אני שהוא לשון עצמות אדם בלשון ארמי, והרבה יש שחיק עצמות.

(ג) מִזְכֵּר עַד־נִקְבָּה תִּשְׁלַחוּ אֶל־מַחֲוֵן לַמַּחֲנֶה תִּשְׁלָחוּם וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:

(ד) וַיַּעֲשׂוּ־בֶן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלָחוּ אוֹתָם אֶל־מַחֲוֵן לַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בֶּן עֲשׂוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: פ

(ה) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(ו) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל־חֲטָאת הָאֵדָם לְמַעַל מַעַל בַּיהוָה וְאִשְׁמָה תִּנָּפֵשׁ הֵהוּא:

כ"י • לְמַעַל מַעַל בַּה' • הרי חזר וכתב כאן פרשת גזול ונשבע על שקר, היא האמורה בפרשת ויקרא (ויקרא ח): "ומעלה מעל בַּה' וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ וְגו'", ונשנית כאן בשביל שני דברים שנתחדשו בה: האחד

(ז) וַהֲתוּדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהָשִׁיב אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרָאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ:

כ"י • אֶת־אֲשָׁמוֹ בְּרָאשׁוֹ • (ב"ק קיא) הוא הקרן שנשבע עליו. לְאִשֶּׁר אָשָׁם לוֹ • (כתובות יט) למי שנתחייב לו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש כרך לח עמ' 18 ואילך)
תשובה במצוה כללית

וַהֲתוּדוּ אֶת־חַטָּאתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ (ה, ז)
צנונו להתודות על העוונות. . ולאמר אותם עם התשובה. . והוא אמרו. . והתודו (סהמ"צ להרמב"ם מ"ע עג)
כבר הקשו בכמה מקומות על הרמב"ם (מנ"ח מצוה ססד. ועוד), מדוע מנה רק הודוי למצוה, ואת התשובה עצמה לא מנה. ובארז באופנים שונים.
ויש לבאר זה בדרך הדרוש:
אמרו חז"ל שרמ"ח מצות עשה הם כנגד רמ"ח איבריו של

אדם (מכות כג, ס"ב) וְשֵׁס"ה מִצְוֹת לֹא־תַעֲשֶׂה הֵם כְּנֶגֶד שֵׁס"ה גִּידִים (זח"א קע, ב). ומבאר בספרי חסידות, שיש בכל נשמה "תר"ג מיני כחות וחיות" (תניא פרק נא), וכאשר האדם הוא שלם בשמירת כל התרי"ג מצוות, אז הוא "תמים ושלם בכל איברי הנפש כו', מה־שאינן אם חסר מצוה אחת או פגם בה הרי נעשה מחסר איבר" (לקוטי תורה נצבים מה, א).

אך מצוות התשובה בכלה לתקן את האיברים הפגומים, כי

ה (ו) לְמַעַל מַעַל בַּה'. כבר באה גזל הגר, כי אמנם הגזול אותו מחלל שם אלהיו בעיני הגר אשר בא לחסות תחת כנפיו. ולכן יקרא מועל בקדש, וחיוב אשם כמשפט כל מועל בו. תורה ז הקבלה (בבא קמא קט, א) שזה נאמר על

נמנו רק המצות שהם כנגד כחות הנפש, אך מצות התשובה מגיעה מעמק הנפש שלמעלה מכחות הנפש, עד שבכחה לתקן את הפגמים שבכחות, ורק מצות הודוי שהיא בפה יכולה להמנות במנין המצות.

התשובה מגיעה מעמקא דלבא ומעצם הנפש, שהוא מקור החיות של ה"תרי"ג מיני כחות וחיות". ולכן נמשך משם חיות חדשה לתקן האבר הפגום. ולכן לא נמנית מצות התשובה שבלב במנין המצות, כי

ח ואם לית לגבר פריק לאתבא חובתא לה חובתא דמתב גדם יי לכהנא פר מדבר כפוריא די יכפר בה עלוהי:

(ח) ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לפה מלכד איל הפפרים אשר יכפר בו עליו:

עד יעקב? אלא זה הגר שמת ואין לו יורשים. האשם המושב. זה הקרן והחמש. לה' לפה. קנאו השם, ונתנו לפה שפאותו משמר. מלכד איל הפפרים. האמור ב'ויקרא' שהוא צריך להביא.

כ"י ואם אין לאיש גאל. שמת התובע שהשביעו ואין לו יורשים. להשיב האשם אליו. כשנמלך זה להתודות על עונו. ואמרו רבותינו: וכי יש לה אדם בישראל שאין לו גואלים, או בן, או בת, או אח, או שאר בשר הקרוב ממשפחת אביו למעלה

ט וכל אפרשיתא לכל קודשיא דבני ישראל די יקרבו לכהנא דלה יהי:

(ט) וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל אשר יקריבו לפה לו יהיה:

בית ה' אלהיך, ואיני יודע מה יעשה בהם? תלמוד לומר: "לפה לו יהיה", בא הפתוב ולמד על הבכורים שיהיו נתנין לפה.

כ"י וכל תרומה וגו'. אמר רבי ישמעאל: וכי תרומה מקריבין לפה? והלא הוא המחוץ אחריה לבית הגרנות? ומה תלמוד לומר "אשר יקריבו לפה"? אלו הבכורים, שנאמר בהם (שמות כג): "תביא

נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 29)

אין נותנין להם תרומה בשכרן, ואם עושין פן חללו. לכן כתב "לבית", ולא שמיסיע בבית הגרנות עצמו (וגם בזה נראה עד כמה יש לדבק בפרוש רש"י).

והלא הוא המחוץ אחריה לבית הגרנות (רש"י ה, ט) יש לשאל, מדוע מדיק "לבית הגרנות", ולא נקט "בבית הגרנות". ויש לומר, דהנה אמרו רז"ל "הכהנים... המוסיעים... בבית הגרנות (לדוש ולזרות כדי שיתנו לו התרומות),

י וגבר ית מעשר קודשה דלה יהון גבר דיתן לכהנא דלה יהי:

(י) ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לפה לו יהיה:

את קדשיו לו יהיו, מי שמעבב מעשרותיו ואינו נותן, לו יהיו המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות. איש אשר יתן לפה. מתנות הראויות לו. לו יהיה. מומן הרבה.

כ"י ואיש את קדשיו לו יהיו. לפי שנאמרו מתנות כהנה ולויה, יכול יבואו ויטלו בזרוע? תלמוד לומר: "ואיש את קדשיו לו יהיו", מגיד, שטובת הנאתן לבעלים, ועוד מדרשים הרבה דרשו בו בספרי. ומדרש אגדה (תנחומא פ' ראה): "ואיש

ספורנו

לאל יתברך, הוא נותנם לפה של משמר. תורה י (י) ואיש את קדשיו לו יהיו. אבל שאר קדשים, והם תרומות ומעשרות, אף על פי שהם מקדשים לה, אינם לשום פה מיוחד, אלא לאותו פה שיתנום אליו הבעלים.

הבכורים הנקריים לאל יתברך, כמו שמנהג להקריב בכורים לבעל הקרקע, כאמרו: "הגדתי היום לה' אלהיך, כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה'" (דברים כו, א). ואמר כאן, שכמו שגול הגר המושב לה' הוא נותנו לפה של משמר, כמו כן הבכורים הנקריים

(ח) המושב לה'. כי בשאין הבעלים קנינים ראוי להשיב הגול לבעלי בעליו, והוא האל יתברך, בענין שאמרו רבותינו ז"ל: מת העבד, יחזיר לרבו (בבא בתרא נא, א). תורה ט (ט) וכל תרומה. כבר באה הקבלה, שהתרומה והאמורה בזה המקום, היא

♦ יום רביעי ט' סיון ♦

(יא) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יא ומליל יי עם משה למימר:

(יב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ וּמַעַלָה בּוֹ מַעַל:

יב מלל עם בני ישראל ותימר להון גבר
גבר ארי תסטי אתמה ותשקר בה שקר:

נואפין עד שתפנס בָּהֶן רוח שטות, דְּכִתִּיב: "כִּי־תִשָּׂא", וְכִתִּיב בּוֹ (משלי ז'): "נֹאֲפָ אִשָּׁה חֲסֵר־לֵב".
ופשוטו של מקרא: "כִּי־תִשָּׂא" - תט מדרכי צניעות
ותחשד בעיניו, כמו (שם ד') "שָׂטָה מַעַלְיוֹ וַעֲבָרָה" (שם
ז'): "אל יִשָּׂא אֶל־דֶּרֶכֶיהָ לְבָד". וּמַעַלָה בּוֹ מַעַל.
ומהו המעל?.

כ"י אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ • מה פתוב למעלה
מן הענין? "ואיש את־קדשיו לו יהיו", אם אתה
מעבב מתנות הכהן, חייך שתצטרך לבא אצלו להביא
לו את הסוטה. אִישׁ אִישׁ • ללמדך, שמועלת
בשמים: באיש מלחמה של מעלה, ואישה מלמטה.
כִּי־תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ • שנו רבותינו: אין המנאפין

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי שיחות כרך ב עמוד 311 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

חשיבות ההזירות בצווי הקב"ה

העושה רצון בעלה" (תנא דבי אליהו רבא פרק ט (בשנוי לשון
קצת)), ומוכן שבוזה נוגע שלא לעבר אפילו על רצון קל,
שהרי אפילו אם משנים קצת מרצון הבעל הרי אין זה
"עושה רצון בעלה", הרי כן הוא בִּישְׂרָאֵל וְהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא
הוא שכל עברה נוגעת מפיון שגם על־ידי עברה קלה
נפרדים רחמנא־לצלן מהקדוש־ברוך־הוא. ולכן לומדים
ענין זה מהפסוק "כִּי תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ", על־מנת להדגיש
שגם עברה קלה נוגעת - על־דרך אשה ובעל.

אִישׁ אִישׁ כִּי־תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ (ה, יב)
אין אדם עובר עברה אלא־אם־כן נכנס בו רוח שטות,
שנאמר: אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ, תִּשָּׂא כְּתִיב (סוטה ג,
א).

יש לבאר מה שהראיה לענין דאין אדם עובר עברה כו'
נלמד מדין סוטה:
דין סוטה שייך רק באשת איש ולא בפנויה. והנה, יִשְׂרָאֵל
נמשלו לאשה והקב"ה לבעל, ומכיון ש"איזוהי אשה כשרה

יג וישכב גבר יתה שכבת זרע ויהי מכסא
מעניי בעלה ומשמרא והיא מסאבא וסחיד
לית בה והיא לא אתאחזת:

(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶת־הַשְּׂכֵבֶת־זָרָע וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִשְׁתּוֹ
וְנִסְתָּרָה וְהָיָא נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהָיָא לֹא
נִתְפָּשָׂה:

בודקין אותה. וְנִסְתָּרָה • שעור שתראה לטמאת
ביאה. וְעַד אֵין בָּהּ • הא אם יש בה אפלו עד אחד
שאמר: נִטְמָאָה! לא היתה שותה. וְעַד אֵין בָּהּ •
בטמאה, אבל יש עדים לסתירה. נִתְפָּשָׂה • נאנסה,
כמו (דברים כב): "וּתְפָּשָׂה וְשָׁכַב עִמָּה".

כ"י וְשָׁכַב אִישׁ אֶת־הַ • (סוטה כז) אִישׁ, פֶּרֶט לְקַטֵּן וּמִי
שאינו אִישׁ. אֶת־הַ שְּׂכֵבֶת־זָרָע • (יבמות צה) שְׂכִיבָתָהּ
פוסלת אותה ואין שְׂכִיבָתָהּ אַחֲתָהּ פוסלת אותה,
כמעשה בשתי אחיות שהיו דומות זו לזו. וְנִעְלַם
מֵעֵינֵי אִשְׁתּוֹ • (סוטה כז) פֶּרֶט לְסוּמָא. הָא אִם הָיָה
רואה ומעמעם (ספרים אחרים: ומעלים), אין המים

ספורנו

כל אלה, יקרה שיהיה הדבר נעלם
מעניי אישה, כאלו "תכדינה עיניו
מראות". שאם היה יודע ושותק, לא
היו המים בודקין את האשה כלל, כמו
שבארנו ז"ל.
וְנִסְתָּרָה. אחר כל אלה, ונודע זה
לאישה. תורה יד

צניעות.
וּמַעַלָה בּוֹ מַעַל. חללה את קדש ה'
אשר אהב בקדושי האישות, בחבוק
ונשוק וזולת אישה, ודומה. תורה יג
(יג) וְשָׁכַב אִישׁ אֶת־הַ. שכן דרכו של
יצר הרע לצאת מרעה אל רעה.
וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִשְׁתּוֹ. אף על פי שקדמו

אִישׁ אִשְׁרִי יִתֵּן לְבָהֶן. אבל כשהאחד
מהבעלים יתן לבהן אִינוֹה קדש, לא
יהיה עוד בכלל "קדשיו", אבל "לו"
יהיה - לבהן המקבל, ולא יוכלו
הבעלים ולא שאר הפהנים להפקיעו
ממנו. תורה יא
(יב) כִּי תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ. תִּשָּׂא מדרכי

(יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ־קְנָאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָיָא נְטִמָּאָה אוֹ־עָבַר עָלָיו רוּחַ־קְנָאָה וְקָנָא אֶת־אִשְׁתּוֹ וְהָיָא לֹא נְטִמָּאָה:

כ"י • וְעָבַר עָלָיו • קָדָם לְסִתְרָה. רוּחַ קְנָאָה וְקָנָא • פְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ (סוֹטָה ג'): לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, שְׁמִתָּהּ בָּהּ: אֶל תִּסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי. וְהָיָא נְטִמָּאָה אוֹ־עָבַר

(טו) וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶל־הַכֶּהֱן וְהִבִּיא אֶת־קִרְבָּנָהּ עָלֶיהָ עֲשִׂירֵת הָאִיפָה קֶמַח שְׁעָרִים לֹא־יֵצֵק עָלָיו שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לִבְנֵה כִּי־מִנְחַת קִנְיָנָהּ הִוא מִנְחַת זָכָר וְזָכָר מִזֶּכֶד הִוא מִזֶּכֶד עֵין:

כ"י • קֶמַח • שֶׁלֹּא יִהְיֶה מִסְלֵת. שְׁעָרִים • וְלֹא חֲטִים (סוֹטָה יב'); הִיא עֲשֻׁתָּה מַעֲשֶׂה בְּהֶמָּה, וְקִרְבָּנָהּ מֵאֵכֶל בְּהֶמָּה. לֹא־יֵצֵק עָלָיו שָׁמֶן • שֶׁלֹּא יִהְיֶה קִרְבָּנָהּ מִהֶדֶר, שֶׁשָּׁמֶן קָרוִי "אוֹר", וְהִיא עֲשֻׁתָּה בַחֲשָׁף. וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לִבְנֵה • שֶׁהֵאמְרוּת נִקְרְאוֹת "לִבְנֵה",

טז וְיִקְרַב יָמָה כִּהְנָא וְיִקְיַמְנָה קָדָם יי: (שִׁיר ד'): "אֶל גִּבְעַת הַלְבוּנָה", (סוֹטָה ה) וְהִיא פִּירְשָׁה מִדְּרָכֶיהֶן. כִּי־מִנְחַת קִנְיָנָהּ הִוא • הַקֶּמַח הַזֶּה. קֶמַח — לְשׁוֹן זָכָר. מִנְחַת קִנְיָנָהּ • מַעֲוֶרֶת עָלֶיהָ שְׁתֵּי קִנְיָנוֹת: קִנְיָנָהּ הַמְּקוֹם וְקִנְיָנָהּ הַבְּעַל.

(יז) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיָּם קִדְשִׁים בְּכָל־חֶרֶשׁ וּמִן־הַעֲפָר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקִרְקַע הַמִּשְׁפָּן יִקַּח הַכֹּהֵן וְנָתַן אֶל־הַמִּיִּם:

כ"י • מִיָּם קִדְשִׁים • שֶׁקִּדְּשׁוּ בַּכִּיּוֹר, (כְּתוּבוֹת עב) לְפִי שְׁנַעֲשֶׂה (הַכִּיּוֹר) מִנְחַשֶׁת — מִקְרָאוֹת הַצּוֹבְאוֹת, וְזוֹ פִּירְשָׁה מִדְּרָכֶיהֶן, שֶׁהִיוּ נִבְעָלוֹת לְבַעֲלֵיהֶן בְּמַצְרִים תַּחַת הַתְּפוּסִים, וְזוֹ קִלְקֵלָה לְאַחֵר — תַּבְּדִק בּוֹ.

(יח) וְהִעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת־הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וּפָרַע אֶת־רֹאשׁ הָאִשָּׁה וְנָתַן עַל־כַּפֶּיהָ אֶת מִנְחַת הַזֶּכֶד מִנְחַת קִנְיָנָהּ הִוא וּבִיד הַכֹּהֵן יִהְיוּ מִי הַמָּרִים הַמֵּאָרְרִים:

(יד) וְעָבַר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה. רוּחַ טְהוֹרָה לְהַתְרוֹת בָּהּ, מֵאַחֵר שִׁדְעָה שִׁשְׁטָתָהּ מִדְּרָכֵי צְנִיעוּת. וְקָנָא אֶת אִשְׁתּוֹ. הַתְּרָה בָּהּ וְאָמַר 'אֶל תִּסְתְּרִי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי'. אוֹ עָבַר עָלָיו רוּחַ קְנָאָה. רוּחַ שְׁטוּת בְּלִתִּי סִבָּה רְאוּיָה שִׁינְקָא. וְהִיא לֹא נְטִמָּאָה. אֲבָל עֲבָרָה עַל הַתְּרָאָה וְנִסְתְּרָה, אֵף עַל פִּי כֵן — תוֹרָה טו

(טו) וְהִבִּיא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ. וְלֹא נֹאמַר, מֵאַחֵר שֶׁבָּכֶל זֶה שְׁשֻׁטָּהּ אִשְׁתּוֹ מִדְּרָכֵי הַצְנִיעוּת "וּמַעֲלָה בּוֹ מַעַל", לִשְׁב וְדָמַם, אֵין זֶה כִּי אִם רַע לָב, וְאֵף עַל פִּי שֶׁנֶּעְלַם מִעֵינָיו "שֶׁשָּׁכַב

דַּעֲתָהּ וְתוֹדָה וְלֹא יִמְחָה שֵׁם הַמֵּיחָד עַל הַמַּיִם.
הַמָּרִים • עַל שֵׁם סוֹפֵן שֶׁהֵם מָרִים לָהּ. הַמַּאֲרִים •
הַמַּחֲסָרִים אוֹתָהּ מִן הָעוֹלָם, לְשׁוֹן (יחזקאל כד) : סוֹן
מִמָּאִיר. וְלֹא יִתְכַּן לְפָרֶשׁ מִיָּם אַרְוִירִים, שֶׁהָרִי קְדוּשִׁים
הֵן. וְלֹא אַרְוִירִים כְּתֹב הַכְּתוּב, אֲלֵא מַאֲרִירִים אֶת
הָאֲחֵרִים. וְאַף אוֹנְקְלוֹס לֹא תִּרגֵם לִיטָא, אֲלֵא
מַלְטִיטָא, שֶׁמֶרְאוֹת קָלְלָהּ בְּגוֹפָהּ שֶׁל זוֹ.

יט וְיוֹמֵי יָתֵה כִּהְנָא וְיִימֵר לְאַתְתָּא אִם לֹא
שְׂכִיב גְּבֵר יְתִיד וְאִם לֹא סְטִית לְאַסְתָּאבָּא
בֶּר מַבְעֵלִיד הָוִי זַכָּאָה מִמֶּנָּה מְרִירָא
מַלְטִיטָא הָאֵלִין :

לא תִּנְקִי, שֶׁמֶכְלָל לֹא אוֹתָהּ שׁוֹמֵעַ הֵן, אֲלֵא שֶׁמַּצְוָה
לְפָתַח בְּדִינִי נִפְשׁוֹת תַּחֲלֶה לְזִכּוֹת.

כ וְאַתְּ אַרִי סְטִית בֶּר מַבְעֵלִיד וְאַרִי אִסְתָּאבָּת
וְיֵהב גְּבֵר בִּיד יֵת שְׂכִיבָתָה בֶּר מַבְעֵלִיד :

כא וְיוֹמֵי כִּהְנָא יֵת אִתְתָּא בְּמוֹמְתָא דְלִנְטָא
וְיִימֵר כִּהְנָא לְאַתְתָּא יֵהב יֵי יְתִיד לְלוֹט
וְלִמּוֹמֵי בְּגוֹ עֲמִידָה בְּדִיבָב יֵי יֵת יִרְכִיף מִסִּיא
וְיֵת מַעֲיָבִי נִפְיָחִין :

לְשׁוֹבָעָה לְבַחֲרִי, שֶׁהַצְדִּיקִים נִשְׁבָּעִים בְּפִרְעָנוֹתָן
שֶׁל רָשָׁעִים, וְכֵן לַעֲנִין הַבְּרָכָה (בְּרֵאשִׁית יא) : "וְנִבְרָכוּ
וְגו'" (שם מח) : "כִּי יִבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר". אֶת-יִרְכֶּךָ •
בְּקָלְלָהּ הַקָּדִים יִרְךָ לְכֻטָּן, לְפִי שֶׁבָּה הַתַּחֲלִילָה בַּעֲבֶרָה
תַּחֲלָה. צָבָה • כְּתִרְגוּמוֹ : נְפֻחָה.

כ"י • וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן וְגו' • וְהֵלֵא כָּבֵר נֶאֱמַר
"וְהַעֲמִידָה לְפָנַי ה' ? אֲלֵא מִסִּיעִין הָיוּ אוֹתָהּ מִמְּקוֹם
לְמִקוֹם כְּדִי לִיגָעָה וְתִטְרַף דַּעֲתָהּ וְתוֹדָה. וּפְרַע •
(שם יד. ספרי) סוֹתֵר אֶת קָלִיעֵת שְׁעָרָה כְּדִי לְבִזּוֹתָהּ. מִכָּאֵן
לְבִנּוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁגִּלּוֹי הָרֹאשׁ גָּנְאִי לָהֶן. לְפָנַי ה' •
(ספרי) בְּשַׁעַר נִקְנֹר, הוּא שַׁעַר הָעֲזָרָה הַמְּזֻרְחִי, דִּרְךְ
כָּל הַנִּכְנָסִים. וְנָתַן עַל-כֵּפִיָּהּ • לִיגָעָה, אוֹלֵי תִטְרַף

(יט) וְהַשְׂבִּיעַ אוֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל־הָאֵשֶׁה אִם-לֹא
שְׂכַב אִישׁ אִתְּךָ וְאִם-לֹא שְׁטִית טַמְאָה תַּחַת אִישׁךָ
הַנָּקִי מִמִּי הַמָּרִים הַמַּאֲרִירִים הָאֵלֶּה :

כ"י • וְהַשְׂבִּיעַ וְגו' • וְמָה הִיא הַשְּׁבֻעָה ? אִם לֹא
שְׂכַב - הַנָּקִי, הֵא אִם שְׂכַב - חֲנִקִי (סְפָרִים אַחֲרִים :

(כ) וְאַתְּ כִּי שְׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי נִטְמָאת וְיֵתָן
אִישׁ בֶּרְךָ אֶת-שְׂכִיבָתוֹ מִבְּלַעֲדֵי אִישׁךָ :

כ"י • וְאַתְּ כִּי שְׁטִית • "כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אִם" •

(כא) וְהַשְׂבִּיעַ הַכֹּהֵן אֶת־הָאֵשֶׁה בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה
וְאָמַר הַכֹּהֵן לְאִשָּׁה יֵתָן יְהוָה אוֹתְךָ לְאֵלֶּה וּלְשִׁבְעָה
בְּתוֹךְ עַמְּךָ בְּתַת יְהוָה אֶת־יִרְכֶּכָּה נִפְלֹת וְאַתְּ בְּטַמְאָה
צָבָה :

כ"י • בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה • שְׁבֻעָה שֶׁל קָלְלָהּ. יֵתָן ה' •
אוֹתְךָ לְאֵלֶּה וְגו' • שִׁיחִיו הַכֹּל מִקָּלְלִין בִּיד : יְבוֹאֵף
כְּדִרְךָ שְׂבָא לְפִלוֹנִית. וּלְשִׁבְעָה • (סוֹטָה יח, שְׁבֻעוֹת כד)
שִׁיחִיו הַכֹּל נִשְׁבָּעִין בִּיד : לֹא יֵאָרַע לִי כְּדִרְךָ שְׂאֲרַע
לְפִלוֹנִית. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (יִשְׁעִיה סה) : "וְהִנַּחְתָּם שְׂמֶכֶם

ספורנו

וְהַתְנָאִי שֶׁתִּנְקִי מֵהֶם אִם לֹא
שְׁטִית. תוֹרָה כ
(כ) וְאַתְּ. גַּם כֵּן קָבְלִי עָלֶיךָ.
כִּי שְׁטִית תַּחַת אִישׁךָ וְכִי
נִטְמָאת. שֶׁתַּחֲוֹל הָאֵלֶּה בְּסִבַּת מָה
שֶׁשְׁטִית וְנִטְמָאת וְלֹא בְּסִבָּה אַחֶרֶת.
וּבְהִיּוֹת הַסִּבָּה סָרָה וּבְלִתִּי אֲמִיתִית, לֹא
יִהְיֶה שׁוּם חִלּוֹת לְדַבְרִי
הָאֵלֶּה. תוֹרָה כא

הַנָּקִי. מִמֶּנּוּ שֶׁכָּבֵר נֶאֱמַר "כִּי לֹא יִנְקָה
ה' אֶת אִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמּוֹ לִשְׂא" (שְׁמוֹת כ,
ז). בְּאִפְסָן שֶׁאֵף עַל פִּי שִׁישְׁבַּע הָאָדָם עַל
אִמָּת בְּשִׁבְעַת הָאֵלֶּה, הִנּוּה אִם יִהְיֶה
הַדְּבוּר בְּלִתִּי צָרִיךְ, כְּמוֹ הַנִּשְׁבָּע עַל
הַדְּבוּר, לֹא יִנְקָה הַנִּשְׁבָּע מִן הָאֵלֶּה.
הִנּוּה אֶת שְׂגֻרְמַת לִהְיוֹת הַדְּבָר סִפְק
אֲצִלָּנוּ וּלְחִיב עֲצֻמָּה בְּשִׁבְעָה זוֹ, הִנּוּה
רְאוּי שְׂגֻם שֶׁתִּשְׁבָּעֵי עַל הָאִמָּת לֹא
תִנְקִי. מִכָּל מִקוֹם קָבְלִי אֶת הָאֵלֹת עַל

אִישׁ אוֹתָהּ" לֹא נָחוּשׁ לְקִנְיָתוֹ. וְכֵן אִם
קָנָא בְּלִי סָבָה, לֹא בְּשִׁבִּיל זֶה נֶאֱמַר
שֶׁתִּהְיֶה קִנְיָתוֹ דְּכָר בְּטֵל, כִּי אִמָּנָם אֵף
עַל פִּי כֵן נִמְחַק הַמְּגִלָּה וְנִקְרִיב, בְּכַתּוּב
בְּפָרָשָׁה. תוֹרָה טו
(יט) וְהַשְׂבִּיעַ. שִׁיאֵמַר לָהּ שֶׁתִּקְבֹּל
עָלֶיךָ שְׁבֻעַת הָאֵלֶּה בְּתִנְאִי זֶה.
אִם לֹא שְׂכַב. עֲתָה.
וְאִם לֹא שְׁטִית טַמְאָה. פְּעָמִים
אַחֲרֹת.

(כב) וּבָאוּ הַיָּמִים הַמְּאָרְרִים הָאֵלֶּה בְּמַעֲיָד לַצְּבוֹת
בְּטֶן וְלִנְפֹל יִרְדּוּ וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן:

אומר את־ירכך נפלת ואת־בטנך צבה; הרי של
נבעלת אמור. אמן אמן. קבלת שבועה: "אמן"
על האלה, "אמן" על השבועה. "אמן" אם מאיש
זה, "אמן" אם מאיש אחר. "אמן" שלא שטיתי
ארוסה ונשואה, שומרת יכם וכנוסה.

כ"י • לַצְּבוֹת בְּטֶן • כמו לַהֲצְבוֹת בְּטֶן. זהו שמוש
פֶּתַח שֶׁהֶלֶם"ד נְקוּדָה בּוּ. וכן (שמות יג): "לִנְחֹתָם
הַיִּרְדּוּ", (דברים א): "לִרְאֹתְכֶם בַּיָּרְדּוּ אֲשֶׁר תִּלְכוּ בָהּ".
וכן לנפל ירד, להנפיל ירד, שהמים מצבים את הבטן
ומפילים את הירד. לַצְּבוֹת בְּטֶן וְלִנְפֹל יִרְדּוּ • בטנו
וירכו של בועל. או אינו אלא של נבעלת? כשהוא

(כג) וְכָתַבְתָּ אֶת־הָאֵלֶּת הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּמַחָה
אֶל־מֵי הַמֵּרִים:

(כד) וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־מֵי הַמֵּרִים הַמְּאָרְרִים
וּבָאוּ בָהּ הַיָּמִים הַמְּאָרְרִים לְמֵרִים:

כ"י • וְהִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה • אין זה סדר המעשה,
שהרי בתחלה מקריב מנחתה, אלא הכתוב מבשרך
שְׁשִׁישִׁשְׁקָנָה יָבֹאוּ בָהּ לְמֵרִים, לפי שזאמר: בטן וירד,
מנין לשאור כל הגוף? תלמוד לומר: ובאו בה, בכלה.

(כה) וְלָקַח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֶת מִנְחַת הַקִּנְאוֹת
וְהִנִּיף אֶת־הַמִּנְחָה לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיב אֹתָהּ
אֶל־הַמִּזְבֵּחַ:

כ"י • וְהִנִּיף • מוליך ומביא, מעלה ומוריד, ואף היא
מניפה עמו, שידה למעלה מידו של כהן. והקריב

(כו) וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִן־הַמִּנְחָה אֶת־אֲזִכָּרְתָּהּ וְהִקְטִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְאַחֵר יִשְׁקָה אֶת־הָאִשָּׁה אֶת־הַיָּמִים:

כ"י • אֲזִכָּרְתָּהּ • הוא הקמץ, שעל־ידי הקטרתו, המנחה באה לזכרון לגבה.

(כז) וְהִשְׁקָה אֶת־הַיָּמִים וְהִיְתָה אִם־נִטְמָאָה וְתִמְעַל
מֵעַל בְּאִשָּׁהּ וּבָאוּ בָהּ הַיָּמִים הַמְּאָרְרִים לְמֵרִים
וְצִבְתָּהּ בַּטְּנָהּ וּנְפִלָה יִרְכָה וְהִיְתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה
בְּקָרֵב עִמָּה:

כ"י • וְהִשְׁקָה אֶת־הַיָּמִים • לרבות שאם אמרה: איני
שותה! לאחר שנמחקה המגלה, מערערין אותה

שְׁבַקְלָהּ הַזָּכִיר יָרֹךְ תַּחֲלָה, הַמִּים אֵינָן בּוֹדְקִין אֶלָּא
בְּדֶרֶךְ פְּנִיסְתָּן בָּהּ. וְהִיתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָהּ. כְּמוֹ
שִׁפְרָשִׁית, שִׁיְהִיו הַכָּל אֲלֵין בָּהּ. בְּקָרֵב עִמָּהּ. הִפְרֵשׁ

יֵשׁ בֵּין אָדָם הַמִּתְנַוֵּל בְּמָקוֹם שְׁנֹכַר, לְאָדָם הַמִּתְנַוֵּל
בְּמָקוֹם שְׁאִינוֹ נֹכַר.

וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה וְטָהְרָה הִוא וְנִקְתָּה
וְנִזְרְעָה זֶרַע:

כח וְאִם לֹא אִסְתַּאֲבַת אֶתְמָא וְנִכְנָאָה הִיא
וְתַפּוּק זִכָּאָה וְתַעֲדִי עֲדוּי:

וְאִם-לֹא נִטְמָאָה הָאִשָּׁה • בִּסְתִירָה זֹ. וְטָהְרָה
הִיא • מְקוֹם אַחֵר. וְנִקְתָּה • מִמִּים הַמְאָרְרִים, וְלֹא

עוֹד אֶלָּא "וְנִזְרְעָה זֶרַע" — אִם הִיתָה יוֹלֶדֶת בְּצִעֵר, תִּלְדֵּךְ
בְּרוּחַ, אִם הִיתָה יוֹלֶדֶת שְׁחוּרִים, יוֹלֶדֶת לְבָנִים (סוּטָה כז) •

זֹאת תוֹרַת הַקְּנָאֹת אֲשֶׁר תִּשְׁטֹה אִשָּׁה תַּחַת
אִשָּׁה וְנִטְמָאָה:

כט דָּא אורִיתָא דְקִנְאָתָא דִּי תִסְטִי אֶתְמָא פִּר
מִבְעֵלָה וְתִסְתַּאֲב:

אִזְ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רֹיחַ קִנְאָה וְקִנְאָה
אֶת-אִשְׁתּוֹ וְהִעֲמִיד אֶת-הָאִשָּׁה לְפָנָי יִהְיֶה וְעָשָׂה
לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל-הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

לא אִזְ גִּבֹּר דִּי תַעֲבֹר עֲלוּהִי רֹיחַ קִנְאָה וְיִקְנִי
יֵת אֶתְמָה וְיִקָּם יֵת אֶתְמָא קִדָּם יִי וְיַעֲבֹד לָהּ
כְּהֵנָּא יֵת כָּל אורִיתָא הָדָא:

כ"י אִזְ אִישׁ • כְּמוֹ (שְׁמוֹת כא): "אִזְ נִזְדַּע". כְּלוֹמֵר, אִם אִישׁ קִנְאִי הוּא, לְכָךְ "וְהִעֲמִיד אֶת-הָאִשָּׁה".

וְנִקְתָּה הָאִשָּׁה מֵעוֹן וְהָאִשָּׁה הַהִיא תִּשָּׂא אֶת-
עוֹנָהּ:

לא וְיִהִי זִכָּאָה גִּבֹּרָא מְחֻבָּא וְאֶתְמָא הִיא
תִּקְבֵּל יֵת חוֹבָה:

וְנִקְתָּה הָאִשָּׁה מֵעוֹן • אִם בְּדִקּוּהַ הַמִּים, אֵל
יִדָּג לֹמֵר: "חֲבַתִּי בְּמִיתָתִי!" נָקִי הוּא מִן הָעֵשֶׁשׁ.

דְּבַר אַחֵר: מִשְׁיַשְׁקֵנָה, תִּהְיֶה אֶצְלוֹ בְּהִתֵּר וְנִקְתָּה מֵעוֹן,
שֶׁהַסּוּטָה אֲסוּרָה לְבַעֲלָהּ (ספֵּר).

א וְיִדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל יִי עִם מֹשֶׁה לְמִימֶר:

ב דִּבַּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ
אִזְ-אִשָּׁה כִּי יִפְּלֹא לְגִדְּלָהּ גִּידָהּ גִּזִּיר לְהִזִּיר לַיהוָה:

ב מִלָּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימֵר לְהוֹן גִּבֹּר אוֹ
אֶתְמָא אֲרִי יִפְרֵשׁ לְמִדֵּר גִּדְּר גִּזִּירוֹ לְמִיזֵר
קִדָּם יִי:

כ"י כִּי יִפְּלֹא • יִפְרִישׁ. לָמָּה נִסְמְכָה פִּרְשַׁת גִּזִּיר
לְפִרְשַׁת סוּטָה? לֹמֵר לָךְ: שְׂכָל הַרְוָאָה סוּטָה
בְּקִלְקוּלָהּ יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיִּין, שֶׁהוּא מִבִּיא לִידִי

גִּיאוּף (סוּטָה ב). גִּדְּר גִּזִּיר • אִין גִּזִּירָה בְּכָל מָקוֹם אֶלָּא
פְּרִישָׁה, אָף כָּאֵן שִׁפְרִישׁ מִן הַיִּין. לְהִזִּיר לָהּ •
לְהַבְדִּיל עֲצָמוֹ מִן הַיִּין לְשֵׁם שְׁמִים.

ספורנו

שֶׁחָשַׁד בְּבִשְׂרָהּ, כִּי הִיא גֶרְמָה לֹא
שֶׁעָבְרָה עַל הַתְּרָאָתוֹ וְגֶרְמָה רִגְלִים
לְדָבָר, כְּאֶמְרָם ו'ל: לֹא קִבַּל דָּוִד לְשׁוֹן
הָרַע, דְּבָרִים הַנִּכְרִים חָזָא בִּיהּ (שְׁבַת נו,
א) בְּמִפְּיָבֶשֶׁת.

וְהָאִשָּׁה הַהִיא תִּשָּׂא אֶת עוֹנָהּ, שְׂאֵם
נְטִמָּאוֹת תְּמוּת, וְאִם לֹא נְטִמָּאוֹת תִּתְּבֹנָה
לְעֵין כָּל עַל שֶׁהָעוֹה פְּנִיָּה לְעֵבֶר עַל
הַתְּרָאָת בְּעֵלָה וְנִסְתַּרְהּ. תוֹרָה א

קִנְאָה בְּדִין. וְהוֹסִיף וְאָמַר, תוֹרָה ל
(ל) אִזְ אִישׁ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר עָלָיו רֹיחַ
קִנְאָה. וְזֶה בְּלִי סָבָה רֵאוּיָה לְכָךְ.
וְקִנְאָה אֶת אִשְׁתּוֹ. יִתְרָה בָּהּ שְׂלֹא
תִּסְתַּתֵּר מִכָּל מָקוֹם.

וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה
הַזֹּאת. וְלֹא יִחֹשׁ לְמַחֲזִיקַת
הַמִּגְלָה. תוֹרָה לֹא
(לֹא) וְנִקְתָּה הָאִשָּׁה מֵעוֹן. אָף עַל פִּי

(כח) וְנִקְתָּה. מַעֲנֵשׁ הַשְּׁבוּעָה שֶׁגֶּרְמָה.
אָף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי לֹא יִנְקָה" (שְׁמוֹת
שם). הִנֵּה בָּזָה הָעֵינָן רָצָה הָאֵל יִתְבָּרֵךְ
שֶׁתִּקְנֶה הָאִשָּׁה, "כִּי הוּא יִדַּע יִצְרָנוֹ"
(תְּהִלִּים קג יד). תוֹרָה כֹּט

(כט) זֹאת תוֹרַת הַקְּנָאֹת. הַקְּנָאָה
הַנֶּעֱשִׂית בְּדִין, וְהַקְּנָאָה הַנֶּעֱשִׂית שְׂלֹא
בְּדִין. וְזֶה בְּאֵר בְּאֶמְרוֹ, אֲשֶׁר תִּשְׁטֹה
אִשָּׁה תַּחַת אִשָּׁה וְנִטְמָאָה. וְזוֹהִי

(ג) מִיֵּין וְשֹׁכֵר יִזְיֹר חֶמֶץ יֵין וְחֶמֶץ שֶׁכֶר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל־מִשְׁרֵת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לַחִים וַיְבֹשִׂים לֹא יֹאכֵל:

גמחמר חדת ועתיק יזר חל דחמר חדת
וחל דחמר עתיק לא ישתה וכל מתרות
ענבין לא ישתה וענבין רטיבין ויבשין לא
יכול:

כ"י • מִיֵּין וְשֹׁכֵר • פתגמו: "מחמר חדת ועתיק",
שהיין משכר פשהוא ישן. וכל־מִשְׁרֵת • לשון
צביעה במים או בכל משקה. ובכִּלְשון משנה יש

הרבה: "אין שורין דיו וסממנים", "נזיר ששנה פתו
ב"ן".

(ד) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִגִּפְּן הַיֵּין מִחֲרָצִים
וְעַד־זֶג לֹא יֹאכֵל:

וכל יומי נזרה מכל דיתעבד מגפנא
דחמרא מפורצנין ועד עצורין לא ייכול:

כ"י • חֲרָצִים • (נזיר לד) הם הגרעינין. זג • הם הקלפות שמבחוץ, שהחרצנים בתוכן כענבל בזוג.

(ה) כָּל־יְמֵי נִזְרוֹ תֵּעַר לֹא־יַעֲבֹר עַל־רֹאשׁוֹ
עַד־מְלֵאת הַיָּמָם אֲשֶׁר־יִזְיֹר לַיהוָה קֹדֶשׁ יִהְיֶה גִדֹּל
פֶּרַע שְׁעַר רֹאשׁוֹ:

ה כל יומי נזר נזרה מספר לא יעבר על
רישה עד משלם יומיא דנזור קדם יי קדיש
יהי מרבי פרוע שער רישה:

כ"י • קֹדֶשׁ יִהְיֶה • (ספרי) השער שלו, לגדל הפרע של
שער ראשו. פֶּרַע • נקוד פתח קטן (סגול), לפי
שהוא דבוק לשער ראשו - פֶּרַע שֶׁל שְׁעַר. ופרוש

של פרע: גדול של שער. וכן (ויקרא כא) את ראשו לא
יפרע. ואין קרוי 'פרע' פחות משלשים יום.

(ו) כָּל־יְמֵי הַיִּזְרוֹ לַיהוָה עַל־נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא:

וכל יומין דנזור קדם יי על נפשא דמתא
לא ייעול:

(ז) לֹא־יָבִיאוּ וְלֹא־יָבִיאוּ לְאֶחָיו וְלֹא־יָבִיאוּ לְאֶחָיו
בְּמִתָּהם כִּי נִזְרוֹ אֱלֹהֵיו עַל־רֹאשׁוֹ:

ולאביהו ולאמה ולאחיהו ולאחיהו ולא
יסתאב להון כמותהון ארי כלילא דאלהיה
על רישה:

(ח) כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא לַיהוָה:

ה כל יומי נזרה קדיש הוא קדם יי:

כ"י • כָּל יְמֵי נִזְרוֹ קֹדֶשׁ הוּא • זו קדשת הגוף מלהטמא למתים.

ספורנו

ו (ב) כִּי יִפְלִיא. יפריש עצמו מן הכלי
ותענוגות בני האדם.
לְנִזְרוֹ נִזְרוֹ. להיות נזור ופרוש מן
התענוגים המרגלים.
לְהִזְרוֹ לַה'. להפריש עצמו מכל אלה
למען יהיה כלו לה', להתעסק בתורתו
וללכת בדרךיו ולדבקה בו. תורה ג
(ג) מִיֵּין וְשֹׁכֵר יִזְיֹר. לא יסגף עצמו
בצום, שממעט במלאכת שמים
בדבריהם ז"ל, ולא יצער גופו במכות
פרושים כמנהג צבועים וכמרים, אבל
יפריש עצמו מן היין, שבוה הוא
ממעט את התפלה מאד ומכניע יצרו,
ולא יתיש פחו בזה כלל. תורה ד
(ד) תֵּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ. ובוה
ישליך אחרי גוו כל מחשבת יפי ותקון
שער.
קֹדֶשׁ יִהְיֶה. נבדל מן התאוות
החמירות. תורה ו
(ו) עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא. לא יחלל
עסקי קדשתו להתעסק בכבוד מתים,
כמו הענין בכהן גדול, וכאמרם ז"ל:
המבלי אין קברים בטבריא, שלחתיך
בנציבין' (ע"פ היר"פ ז' ד' 4). תורה ז
(ח) קֹדֶשׁ הוּא לַה'. יזכה לאור באור
החיים, ולהיות מוכן להבין ולהורות
כראוי לקדושי הדור. ולזה נראה שפון
אלקנה באמרו "אך יקם ה' את דברו"
(שמואל א א, כג), כלומר: אני מסכים
להדירו בנזיר, ואני מבקש מהאל
יתברך דבר אחר בעד הילד, וולתי
שיקם את דברו שיהיה קדוש
לה'. תורה ט

ט וארי ימות מתא עלוהי בתקף שלו ויסאב
ריש נזרה ויגלח רישה ביומא ביומא דדכותה
ביומא שביעאה יגלחנה:

(ט) וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש
נזרו ויגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו:

טהרתו • ביום הדין. או אינו אלא בשמיני, שהוא
טהור לגמרי? תלמוד לומר: ביום השביעי. אי שביעי,
יכול אפלו לא הנה? תלמוד לומר: ביום טהרתו.

כ"י • בפתע • זה אנס. פתאם • זה שוגג. ויש
אומרים: פתע פתאם, דבר אחד הוא: מקרה של
פתאם. וכי ימות מת עליו • באהל שהוא בו. ביום

וביומא תמינאה ייתי תרין שפנינין או
תרין בגי יונה לנת כהנא לתרע משפן
זמנא:

(י) וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בגי יונה
אלהבהן אלפתח אהל מועד:

שמיני ומשמיני והלאה, אף מקריבין — שמיני
ומשמיני והלאה.

כ"י • וביום השמיני יבא שתי תרים • להוציא את
השביעי. או אינו אלא להוציא את התשיעי? קבע
זמן לקריבין וקבע זמן למקריבין: מה קריבין הכשיר

יא ונעבד כהנא חד לחטאתא וחד לעלתא
ויכפר עלוהי מרחב על מתא ויקדש ית
רישה ביומא ההוא:

(יא) ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד לעלה וכפר
עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום
ההוא:

כ"י • מאשר חטא על הנפש • שלא נזרה מטמאת המת, רבי אלעזר הקפר אומר: שצער עצמו מן הדין.
ויקדש את ראשו • לחזור ולהתחיל מגין נזירותו.

יב ונזיר קדם יי ית יומי נזרה וייתי אמר פר
שמה לאשקא ויומא קדמאי יבטלון ארי
אסתאב נזרה:

(יב) והזיר ליהוה את ימי נזרו והביא פבש בן שנתו
לאשם והימים הראשנים יפלו פי טמא נזרו:

כ"י • והזיר לה' את ימי נזרו • יחזור וימנה נזירותו כבתחלה. והימים הראשונים יפלו • לא יעלו מן
המנין.

יג ונדא אורימא דנזירא ביום משלם יומי
נזרה ייתי יתה לתרע משפן זמנא:

(יג) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא
אתו אלפתח אהל מועד:

כ"י • יביא אתו • יביא את עצמו; וזה אחד משלשה
ב' (דברים לד): "ויקבר אתו בגי", הוא קבר את עצמו.

כ"י • יביא אתו • יביא את עצמו; וזה אחד משלשה
ב' (דברים לד): "ויקבר אתו בגי", הוא קבר את עצמו.

יד ויקריב ית קרבנה קדם יי אמר פר שמה
שלים חד לעלתא ואמרתא חדא בת שמה
שלממא לחטאתא ודכר חד שלים לנכסת
קודשאי:

(יד) והקריב את קרבנו ליהוה פבש בן שנתו תמים
אחר לעלה וכבשה אחת בת שנתה תמימה
לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים:

ספורנו

אדניו אל האלהים" (שמות כא, ו). אמנם
בנזיר אשר יחדש בו גלוח, ובו יחפך
לאיש אחר, אין נכבד ממנו שביאדו,
אבל הוא יביא את עצמו. תורה יד

קבוש מתיר עצמו' (ברכות ה, ב), ולזה
נכתב במצורע בטמאתו (ויקרא יג, ב)
ובטהרתו "והובא אל הכהן" (שם יד, ב),
ובסוטה "והביא האיש את אשתו אל
הכהן" (לעיל ה, טו), וכן בעבד "והגישו

(יג) יביא אתו. כבר בארו ז"ל, 'הוא
יביא את עצמו' (ספרי לפסוקו). וזה, כי
אמנם כל הקרב אל מי שיחדש דבר
בעצמו נאמר שהוא מובא אל המקדש
בו על ידי נכבד ממנו, כזה 'שאין

(טו) וְסֵל מִצּוֹת סֵלַת חִלָּת בְּלוּלָת בִּשְׁמֵן וְרִקְקִי
מִצּוֹת מִשְׁחִים בִּשְׁמֵן וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם:

כ"י • וּמִנְחָתָם וְנִסְפֵיהֶם • שֶׁל עוֹלָה וּשְׁלָמִים. לִפִּי
שֶׁהָיוּ בִּכְלָל וְנִצְאוּ לְדוֹן בְּדָבָר חָדָשׁ – שֶׁיִּטְעֲנֻהוּ לֶחֶם

(טז) וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וַעֲשֵׂה אֶת־חֲטָאתוֹ
וְאֶת־עֹלָתוֹ:

(יז) וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֵׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סֵל
הַמִּצּוֹת וַעֲשֵׂה הַכֹּהֵן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ:

כ"י • זֶבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סֵל הַמִּצּוֹת • יִשְׁחַט אֶת הַשְּׁלָמִים עַל־מִנְתָּ לְקֹדֶשׁ אֶת הַלֶּחֶם. אֶת־מִנְחָתוֹ
וְאֶת־נִסְכּוֹ • שֶׁל אֵיל.

(יח) וְגִלַּח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת־רֹאשׁ נִזְרוֹ
וְלָקַח אֶת־שַׁעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר־
תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים:

כ"י • וְגִלַּח הַנְּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד • (ספרי) יְכוּל
יִגְלַח בַּעֲזָרָה? הָרִי זֶה דֶּרֶךְ בָּזִיוֹן! אֵלָּא "וְגִלַּח הַנְּזִיר"
– לְאַחֵר שְׁחִיטַת הַשְּׁלָמִים, שֶׁכְּתוּב בָּהֶן (ויקרא ג):
"וְשָׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד". אֲשֶׁר־תַּחַת זֶבַח

(יט) וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת־הַזֹּרֵעַ בִּשְׁלָה מִן־הָאֵיל וְחִלָּת
מִצָּה אַחַת מִן־הַפֶּל וְרִקִּיק מִצָּה אֶחָד וְנָתַן עַל־כַּפֵּי
הַנְּזִיר אַחֵר הַתְּגַלָּחוֹ אֶת־נִזְרוֹ:

כ"י • הַזֹּרֵעַ בִּשְׁלָה • לְאַחֵר שֶׁנִּתְבַּשְּׁלָה.

(כ) וְהִנִּיף אוֹתָם הַכֹּהֵן תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ
הוּא לַכֹּהֵן עַל חֲזָה הַתְּנוּפָה וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה
וְאַחֵר יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יַיִן:

כ"י • קֹדֶשׁ הוּא לַכֹּהֵן. הַחֲלָה וְהַרְקִיק וְהַזֹּרֵעַ –
תְּרוּמָה הֵן לַכֹּהֵן. עַל חֲזָה הַתְּנוּפָה • מְלֻבָּד חֲזָה
וְשׁוֹק הָרְאוּיִים לוֹ מִכָּל שְׁלָמִים, מוֹסֵף עַל שְׁלָמֵי נְזִיר

(כא) וְזֹאת תּוֹרַת הַנְּזִיר אֲשֶׁר יִדֹּף קֶרְבָּנוֹ לַיהוָה
עַל־נִזְרוֹ מְלֻבָּד אֲשֶׁר־תַּשְׁיֵי יָדוֹ כַּפֵּי נִדְרוֹ אֲשֶׁר יִדֹּף
כֵּן יַעֲשֵׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ: פ

טו וְסֵל פִּטִּיר סֵלַת גְּרִיצָן דְּפִילָן בְּמִשַּׁח
וְאַסְפֹּגִין פִּטִּירִין דְּמִשְׁחִין בְּמִשַּׁח
וּמִנְחָתָהוֹן וְנִסְפֵיהוֹן:

– הַחֲזִירִין לְכַלְלָן שֶׁיִּטְעֲנֻהוּ נִסְכִּים כְּדִין עוֹלָה וּשְׁלָמִים.
חִלָּת בְּלוּלָת וְרִקְקִי מִצּוֹת • (מנחות עז) עֶשֶׂר מִכָּל מִין.

טז וְיִקְרַב כֹּהֵנָא קָדָם יְיָ וְיַעֲבֹד יֵת חֲטָאתָהּ
וְיֵת עֹלָתָהּ:

יז וְיֵת דְּכָרָא יַעֲבֹד נִכְסַת קוֹדֶשִׁיא קָדָם יְיָ עַל
סֵלָא דְּפִטִּירִיא וְיַעֲבֹד כֹּהֵנָא יֵת מִנְחָתָהּ וְיֵת
נִסְכָּהּ:

יח וְיִגְלַח הַנְּזִירָא בְּתַרְעַ מִשְׁכָּן זְמָנָא יֵת רִישׁ
הַנְּזִירָא וְיִסַּב יֵת שַׁעַר רִישׁ הַנְּזִירָא וְיִתֵּן עַל
אֲשָׁמָא דִּי תַּחַת דְּיֹדָא דְּנִכְסַת קוֹדֶשִׁיא:

יט וְיִסַּב כֹּהֵנָא יֵת דְּרַעָא בְּשָׁלָא מִן דְּוִקְרָא
וְיִגְרָצָתָא פִּטִּירִיתָא חֲדָא מִן סֵלָא וְאַסְפּוֹג
פִּטִּיר מִד וְיִתֵּן עַל יְדֵי הַנְּזִירָא בְּתַר דְּגִלָּח יֵת
הַנְּזִירָא:

הַשְּׁלָמִים • תַּחַת הַדּוֹד שֶׁהוּא מְבַשְּׁלֵן בּוֹ, לִפִּי שְׁשָׁלְמִי
נְזִיר הָיוּ מִתְבַּשְּׁלִין בַּעֲזָרָה שְׁצָרִיף לְטַל הַכֹּהֵן הַזֹּרֵעַ
אַחֵר שֶׁנִּתְבַּשְּׁל וְלִהְיוֹת לִפְנֵי ה'.

יט וְיִסַּב כֹּהֵנָא יֵת דְּרַעָא בְּשָׁלָא מִן דְּוִקְרָא
וְיִגְרָצָתָא פִּטִּירִיתָא חֲדָא מִן סֵלָא וְאַסְפּוֹג
פִּטִּיר מִד וְיִתֵּן עַל יְדֵי הַנְּזִירָא בְּתַר דְּגִלָּח יֵת
הַנְּזִירָא:

כ וְיִרִים יִתְהוֹן כֹּהֵנָא אֲרָמָא קָדָם יְיָ קוֹדֶשִׁיא
הוּא לַכֹּהֵנָא עַל חֲדָא דְּאֲרָמוֹתָא וְעַל שְׁקָא
דְּאֲפִרְשׁוֹתָא וְכֵתֵר כֵּן יִשְׁתִּי הַנְּזִירָא חֲמָרָא:

הַזֹּרֵעַ הַזֶּה. לִפִּי שֶׁהָיוּ שְׁלָמֵי נְזִיר בִּכְלָל, וְנִצְאוּ לְדוֹן
בְּדָבָר הַחָדָשׁ – לְהַפְרֵשֶׁת זֹרֹעַ – הַצָּרֵף לְהַחֲזִירִין
לְכַלְלָן, לְדוֹן אַף בְּחִזָּה וְשׁוֹק.

כא דָּא אורִיתָא דְּנִזְרִיא דִּי יִדֵּר קֶרְבָּנָהּ קָדָם
יְיָ עַל הַנְּזִירָא כִּרְמִינְהוּ דְּיָדָא כְּפֻסִּים הַנְּזִירָא דִּי
יִדֵּר כֵּן יַעֲבֹד עַל אורִיתָא דְּנִזְרָה:

נדרו – על תורת הנזיר, מוסף ולא יחסר, שאם אמר: הריני נזיר חמש נזירות על-מנת לגלח על ג' בהמות הללו, אין אני קורא בו: "כאשר ידר בן יעשה".

כב ומליל יי עם משה למימר:

כ"י מלבד אשר-תשיג ידו • שאם אמר: הריני נזיר על-מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים. כפי נדרו אשר ידר בן יעשה • מוסף על תורת

(כב) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

כג מלל עם אהרן ועם בנויה למימר כדון תברכו ית בני ישראל תימרון להון:

(כג) דבר אל-אהרן ואל-בניו לאמר כה

את-בני ישראל אמור להם: ס

אמור • (תנחומא) מלא, לא תברכם בחפזון ובכהלות, אלא בכונה וכלב שלם.

כ"י אמור להם • כמו זכור, שמור. בלע"ז דישנ"ט (זאגער). אמור להם • (ספרי) שיהיו כלם שומעים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות פרשת נשא חלק י"ח)

ושמור בדבור אחד נאמרו" הזכירה היא משלמת פאשר ישנה שמירת שבת. וכן גם "אמור להם": כל ברכה שמברכים הפהנים את ישראל פוללת חיוב ושמירה (שלילה), וזהו ענין אחד, כדלעיל, ש"יברך - יתברכו נכסיד" הוא באופן של "וישמך" - "הוא הנותן הוא השומר", ורק אז הברכה משלמת.

ובהמשך לך, מפרש רש"י "אמור להם, שיהיו כלם שומעים", שההכנה לך שהברכה תהיה באופן כזה - ברכה אחת הכוללת חיוב ושמירה - היא פאשר אצל ישראל, ואצל כונת הפהנים יהיו שני הענינים: החיוב - הברכה היא בלשון יחיד לכל אחד במיוחד, הן באמירת הפהנים והן בשמיעת ובהתקנת בני ישראל. ומצד שני: "שיהיו כלם שומעים", כל יחיד שומע שמברכים את היהודי האחר ואת כל האחרים, כדלעיל, וזהו ענין של שלילה, התבטלות מציאותו העצמית.

וכאשר "קלנו פאחד" - זהו הפלי ל"ברכנו אבינו", עד לכללות הברכה "וישם לך שלום", שהוא "שקול כנגד הפל", ועד לשלמות בך בביאת משיח צדקנו ש"שלום" שמו, שאז יהיה "אהפך אל עמים כלם שפה ברוך לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד" - "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

כד יברכך יי ויטריךך:

ליסטים עליו ונוטלין אותה ממנו, מה הנאה יש לו במתנה זו? אבל הקדוש-ברוך-הוא הוא הנותן, הוא השומר. והרבה מדרשים דרשו בו ב'ספרי'.

שתי הדגמאות שמביא רש"י ל"אמור להם" - "כמו זכור שמור" - אינן מסבירות רק את **הפלים** "אמור להם", אלא גם מהות הקדמה לברכת כהנים:

את "יברך" מפרש רש"י "שיתברכו נכסיד", ועל "ישמך" אומר רש"י "שלא יבואו עליך שודדים ליטול ממונך (ורש"י מרחיב פיצד מתרחש ענין זה אצל בשר-ודם) שהנותן מתנה... מה הנאה יש לו במתנה זו, אבל הקדוש-ברוך-הוא הוא הנותן הוא השומר". ולכאורה אינה מוכנה האריכות בפירוש רש"י "כיון שבאים לסטים ונוטלים אותה ממנו **מה הנאה יש לו במתנה זו**", כי לכאורה, זהו דבר פשוט, ומה רש"י מוסיף בך?

אלא בך מדגיש רש"י ש"יברך וישמך" אינם שני ענינים שונים, אלא ברכה אחת "שיתברכו נכסיד" באופן שהקדוש-ברוך-הוא שומר את הנכסים, כי לולא "ישמך", הרי "מה הנאה יש לו", אין שום ברכה ב"יברך".

בדומה לך "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" אינם שני ענינים שונים, אלא ברכה אחת הכוללת חיוב ושלילה, "וישם לך שלום" יתכן רק פאשר "ישא ה' פניו אליך" - יכבש כעסו.

לכן מפרש רש"י על "אמור להם" (אמירת הברכות), שברכה זו היא "כמו זכור שמור": הזכירה והשמירה בשבת אינם שני ענינים שונים, אלא ענין אחד, עד-כדי-ך ש"זכור

(כד) יברכך יהוה ויטריךך:

כ"י יברךך • שיתברכו נכסיד. וישמךך • שלא יבואו עליך שודדים לטל ממונך, שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שבאים

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות כרך לג עמוד 50 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

יברכה – שיתברכו נכסיה

ברכה מיוחדת שאינה נכללת בפרשת ברוכה.

דברפרשת ברוכה, עקר הברכות הוא בענין רבוי הטוב בכמות שישפע לבני ישראל על ידי קיום התורה ומצוות, וכשמדבר על התבואה והפרות, הברכה היא רק ש"הפרות יהיו משתמרים" (רש"י שם, י"ד"ה ואכלתם).

מה שאין כן כאן הברכה היא "שיתברכו נכסיה", דפרוש שנהנכים שיש לו להאדם כבר ("נכסיה"). יתברכו ויתרבו יותר מכפי מדתם וטבעם. על-דרך שמצינו ביצחק – "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" (תולדות כו, יב), דאף-על-פי ש"הארץ קשה והשנה קשה", "עשתה על אחת שאמדה מאה" (פרש"י שם).

כה ינהר יי שנתה לנתה וירח יתה:

כ"י יאר ה' פניו אליה • יראה לך פנים שוחקות, פנים צהבות. ויחנה • (ספרי) יתן לך חן.

כו יסב יי אפה לנתה וישוי לך שלם:

(כו) ישא יהוה פניו אליה וישם לך שלום: ם

כ"י ישא ה' פניו אליה • יכבש בעסו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ממאמר שבת פרשת קרח, א' דר"ח תמוז, ה'תשל"ג)

מהטעמים על זה שהסיום והחזרת דברכת כהנים הוא וישם לך שלום, הוא פי הכלי לריבוי ברכה, ועד לריבוי בלתי מוגבל [דריבוי ההשפעה דברכת כהנים הוא (בשרשו) ריבוי בלתי מוגבל, וכנ"ל ששורש ההשפעה דברכת כהנים הוא למעלה מהשתלשלות], הוא השלום, דלא מצא הקדוש-ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ועל-פי-זה יש לבאר השניות דמעלת האתהפכא לענין המהירות דשקדים, פי אמיתית ענין

המהירות הוא, דזה שגם למטה ההשפעה היא בריבוי הוא לא רק מפני שההמשכה שמלמעלה אינה מתעכבת אלא גם שהמטה הוא כלי לזה על-ידי השלום שבו, ואמיתית ענין השלום הוא כשגם המוטב נהפך לטוב. ותכלית השלימות דשלום זה (שגם האויב נהפך לאוהב) יהיה בביאת משיח צדקנו בקרוב ממשי, שאז יהיה שלום בריבוי וברכה בריבוי, ריבוי בלתי מוגבל, כמו שקתוב פרזות תשב ירושלים, בלי מדידות והגבלות.

(כו) וישמו את-שמי על-בני ישראל ואני אברכם: ם כו וישון ית ברפת שמי על בני ישראל ואנא אברכנן:

כ"י וישמו את-שמי • (ספרי) יברכום בשם המפרש. ואני אברכם • (חולין מט) לישראל, ואספים עם הכהנים. דבר אחר: "ואני אברכם" – לפניהם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חל"ג עמ' 50 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

לא רק "זה זכרי" אלא "זה שמי לעולם", שבמקום שיהיה 'לעולם כתיב' מלשון העלם, יהיה שם הויה בגלוי, וכבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן-תורה, כמבואר בתנ"א, דיש

והיירצון שעל-ידי מעשינו ועבודתנו, ובפרט באופן דלפנים משורת הדין, יקיים מה שקתוב כאן וישמו את שמי גו', שיהיה גילוי שם הויה, כשם שאני נכתב כן אני נקרא,

ספורנו

(כה) יאר. יגלה עיניך באור פניו להביט נפלאות מתורתו וממעשיו, אחר שתשיג צרכיך בברכתו. תורה כו (כו) ישא ה' פניו אליה. לחיי עולם, כענין "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור" (תהלים לו, י), וכאמרם 'צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם, ומתענגים מזיו שכניה' (ברכות יז, א).

וישם לך שלום. מנוחת שלום שהוא הנצחיות, בלי הערכת ענש, הראוי לכל שלם לחיי עולם. תורה כו

בתנאי שם (ובארוכה בכמה דרושים) דעיקר קבלת השכר הוא באֵלף השביעי, אִמָּנָם טוֹעֲמִיָה חַיִּים זְכוּ, וטוֹעֲמִים מְכַל תְּבַשִּׁיל וְתַבְשִׁיל גַּם בְּאֵלֶף הַשָּׁשִׁי בְּעֶרְב שַׁבָּת, בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ מִמֶּשׁ, בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צִדְקָנוּ.

לומר שמה שכתוב לעולמים לשון רבים יש בו ב' פירושים, א' שנקסף הגלוי בכל עולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשייה, ב' שהגלוי הוא באופן נצחי, לעד ולעולמי עולמים, ובגלוי יהיה זה באֵלף השביעי, כמבואר בהגהה

♦ יום חמישי י' סיון ♦

א וְהָיָה בְּיוֹמָא דְּשִׁינְי מִשָּׁה לְאַקְמָא יְתָ מִשְׁכָּנָא וְרַבִּי יְתָה וְקִדִּישׁ יְתָה וְיָת כָּל מְנוּהִי וְיָת מִדְּבַחָא וְיָת כָּל מְנוּהִי וְרַבְּנִין וְקִדִּישׁ יְתָהוֹן :

ז (א) וְהָיָה בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וַיִּמְשַׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם:

כָּל צְנוּתוֹ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהּ וְגו'... לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שְׁנֶאֱמַר (מלכים א יב) : "רָאָה בֵּיתְךָ דָּוִד". בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקִּים. וְלֹא נֶאֱמַר "בְּיוֹם הַקִּים", מִלְּמַד, שְׁכָל שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּלוּאִים הָיָה מִשָּׁה מַעֲמִידוֹ וּמִפְּרָקוֹ, וּבִאֲוָתוֹ הַיּוֹם הַעֲמִידוֹ וְלֹא פִּרְקוֹ, לְכַךְ נֶאֱמַר: "בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקִּים", אוֹתוֹ הַיּוֹם כָּלוּ הַקְּמוּתָיו, וְרֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן הָיָה (גיטין ס). בְּשָׁנֵי נִשְׁרָפָה הַפָּרָה, בְּשָׁלִישֵׁי הַזֶּה הָיָה רֹאשׁוֹנָה וּבְשָׁבִיעִי גָלְחוּ.

כ"י וְהָיָה בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה • (במדבר רבה) "פְּלוֹת" כְּתִיב (רָצָה לומר בפתח ולא "פְּלוֹת" בְּשִׁנְאָ וְדו"ק) יוֹם הַקִּמַּת הַמִּשְׁכָּן הָיוּ יִשְׂרָאֵל כְּכֹלָה הַנִּכְנָסֶת לַחֲפָה. פְּלוֹת מִשָּׁה • בְּצִלָּל וְאֶהְיָאֵב וְכָל חֶכֶם לֵב עָשׂוֹ אֶת הַמִּשְׁכָּן וַתֵּלֶאֱזֹר הַכְּתוּב בְּמִשָּׁה, לְפִי שְׁמֶסֶר נִפְשׁוֹ עָלָיו לְרֹאשׁ תְּכֵנִית כָּל דָּבָר וְדָבָר, כְּמוֹ שֶׁהִרְאָהוּ בְּהָר הַהוּרֹת לְעוֹשֵׁי הַמְּלָאכָה וְלֹא טָעָה בְּתֵכֵנִית אַחַת. וְכֵן מְצִינוּ בְּדוֹד, לְפִי שְׁמֶסֶר נִפְשׁוֹ עַל בְּנֵי בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שְׁנֶאֱמַר: (תהילים קלב) : "זְכוֹר ה' לְדוֹד אֶת

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חכ"ח עמ' 40 – מתוך 'לקראת שבת')

הַעֲגֻלוֹת הֵיוּ מִגְדְּרֵי הַמִּשְׁכָּן עֲצֻמוֹ

נושאים אותם בהם. ועל־פִּי־זֶה יש לומר, שפִּינוֹן שֶׁעַל־יָדֵי הַתְּנַדְּבוֹת הַעֲגֻלוֹת, נַעֲשֶׂה הַמִּשְׁכָּן מִמִּשְׁכָּן "פּוֹרַח בְּאֵוִיר" לְמִשְׁכָּן נֶשָׂא, הָרִי אֵין הַעֲגֻלוֹת אֵיזָה אֲמֻצָּעִי לְסִיעֵה לְמִשְׁכָּן, כִּי־אִם תְּרוּמָתָם הָיְתָה חֶלֶק מִהַמִּשְׁכָּן עֲצֻמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה לְמִשְׁכָּן הַנֶּשָׂא בַּעֲגֻלוֹת, דְּכִינוֹ שֶׁהַמִּשְׁכָּן הָיָה "אֶהֱל מוֹעֵד", שֶׁעָנִינוּ שֶׁהוּא נֶשָׂא מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הָרִי שֶׁאֱלֹהֵי הַעֲגֻלוֹת הָיָה חֶסֶר בְּשִׁלְמוֹת הַמִּשְׁכָּן עֲצֻמוֹ.

וְכֵזֶה יוֹבֵן הַטַּעַם שֶׁהֵבִיאוּ רַק שֵׁשׁ עֲגֻלוֹת, שֶׁכָּשֶׁם שֶׁכָּל כָּלִי הַמִּשְׁכָּן הֶצְרָכּוֹ לְהִיּוֹת מְדֻקָּים בְּתִכְלִית לֹא כָּל יְתוֹר בְּכַמּוֹת וּבְגִדְל הַכָּלִי, עַל־דֶּרֶךְ־זֶה הַעֲגֻלוֹת, כִּינוֹ שֶׁמִּטְרַתָּם שִׁלְמוֹת הַמִּשְׁכָּן, הֶצְרָכּוֹ לְהִיּוֹת בְּתִכְלִית הַדִּיק כְּפִי הַצֶּנֶף דֶּהַמִּשְׁכָּן, וְלִכְךָ לֹא הִפְלִיגוּ הַנְּשִׂאִים בְּתִרּוּמָתָם.

וְהָיָה בְּיוֹם פְּלוֹת מִשָּׁה לְהִקִּים אֶת־הַמִּשְׁכָּן . . נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל . . וַיְבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי יְהוָה . . עֲגֻלָּה עַל־שְׁנֵי הַנְּשִׂאִים (א, י)

וְלִכְאוּרָה דָּבָר פְּלִא הוּא, שֶׁהָרִי מְצִינוּ שָׂאת נִדְבַת הַמִּשְׁכָּן תִּרְמוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּנִדְבוּת לֵב גְּדוּלָּה בְּיֹתֵר (וְכַלְשׁוֹן הַכְּתוּב "דִּים . . וְהוֹתֵר" (ויקהל לו, י), וְדִקְא נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּרוֹ מִצְמָצוֹם גְּדוּל כָּל־כָּךְ – עֲגֻלָּה אַחַת עַל ב' נְשִׂאִים) [וּבִפְּרָט שֶׁתְּרוּמָתָם בְּיוֹם זֶה הָיְתָה בְּזִרְיוֹת גְּדוּלָּה, עַל מְנַת לְתַקֵּן עֲפֻכָם בְּנִדְבוּת מְלָאכַת הַמִּשְׁכָּן, וּמִדּוּעַ צְמָצְמוּ בְּכַמּוֹת הַתְּרוּמָה].

וְהַבְּאוּר בָּזָה: אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (במדבר פ"ב, טז): "וְכִי נָתַן לָהֶם הָעֶצֶה הַזֶּה שֶׁבָּטוּ שֶׁל יִשְׁכְּרוּ, שֶׁכָּף אֲמָרוֹ לָהֶם: מִשְׁכָּן שֶׁעָשִׂיתָם פּוֹרַח הוּא בְּאֵוִיר, אֵלֶּא הַתְּנַדְּבוֹ עֲגֻלוֹת שֶׁתִּהְיוּ

ב וַיִּקְרִיבוּ בְּרַבְרֵי יִשְׂרָאֵל רִישֵׁי בֵּית אֲבֹתָהוֹן אֲנִין בְּרַבְרֵי שְׁבֻטָּא אֲנִין דְּקָמִין עַל מִנְיָנָא :

(ב) וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּפְּתָה הֵם הָעֲמִידִים עַל־הַפְּקָדִים:

שְׁעָמְדוּ עִם מִשָּׁה וְאֶהֱרֹן כְּשִׁמְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר (במדבר א) : "וְאֹתָכֶם יִהְיוּ וְגו'".

כ"י הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּה • (ספרי) שֶׁהָיוּ שׁוֹטְרִים עֲלֵיהֶם בְּמַצְרִים, וְהָיוּ מְכִים עֲלֵיהֶם, שְׁנֶאֱמַר (שמות ה) : "וַיַּכּוּ שׁוֹטְרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". הֵם הָעֲמִידִים עַל־הַפְּקָדִים.

בכל פרט צריך להשתמש לעבודת ה'

לגמרי לתכליתו ובכל פרטיו, מבלי שהיה אפילו פרט אחד מיותר. וכדאיתא בספרי (פרשתנו ז, פה) "היו כלי המקדש מקוונים במשקלן קלן כאחד, לא ריבה כו".

ואם-כן, מפיון שארבע עגלות הספיקו לנשיאת הקרשים, הרי באם היו משתמשים בעוד עגלות, לא היו עגלות אלו מנצלות לגמרי ולכל תכליתן.

ומזה יש ללמוד הוראה נפלאה בדרכי עבודת השם יתברך, ש"כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה" (שבת עז, ב). דאל יאמר האדם: הרי רב שעות היום הקדשתי לעבודת ה', ומה בכך באם ילכו פמה רגעים לבטלה? אלא עליו לדעת שכל רגע ופרט בחייו צריך להיות מנצל לגמרי לעבודת ה' ולכבודו יתברך.

ויקריבו נשיאי ישראל . . שש-עגלות צב.. עגלה על-שני הנשאים (ז, ב"ג)

עגלות אלו שנדבו הנשיאים השתמשו בהם לצורך נשיאת הקרשים והמשכן, וכמו שכתוב (ז, זח) "את שתי העגלות גו' נתן לבני גרשון כפי עבודתם. ואת ארבע העגלות גו' נתן לבני מררי כפי עבודתם".

ולכאורה תמוה הדבר ביותר, דאף שבנוגע למשכן ולבית המקדש יש לכל ש"אין עניות במקום עשירות" (שבת קב, ב), מקל-מקום נדבו הנשיאים רק ארבע עגלות לצורך נשיאת הקרשים המרבים, שרק בדחוק הספיקו לנשיאת הקרשים (עיין שבת צט, א).

ויש לבאר בזה, דאף שבמשכן היה הכל צריך להיות ברחבות ובעשירות, מקל-מקום היה כל דבר במשכן מנצל

ג ואיתיב זת קרביהון קדם יי שית עגלון פד מחפזן ותרי עשר תורין עגלתא על תרין רכבינא ותור לחד וקריבו ותהון לקדם משפנא :

(ג) ויביאו את-קרבתם לפני יהוה שש-עגלות צב ושני עשר בקר עגלה על-שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן:

הנשיאים: יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין, כיון שראו שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שמות לח) : "והמלאכה היתה דים", אמרו: מעתה מה לנו לעשות? הביאו את אבני השם והמלוואים לאפוד ולחשן, לכך התנדבו כאן תחלה.

כ"י שש-עגלות צב . אין "צב" אלא מחפים, וכן (ישעיה סו) : "ובצבים ובפרדים" – עגלות מכסים קרויים "צבים". ויקריבו אותם לפני המשכן . שלא קבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום. אמר רבי נתן: מה ראוי הנשיאים להתנדב כאן בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחלה? אלא כך אמרו

ד ואמר יי למשה למימר :

(ד) ויאמר יהוה אל-משה לאמר :

ה קבל מנהון ויהון למפלח זת פלחן משפן זמנא ותתן ותהון ללואי גבר כמסת פלחנה :

(ה) קח מאתם והיו לעבד את-עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל-הלויים איש כפי עבדתו:

ו וינסיב משה זת עגלתא וזת תורי ויהב ותהון ללואי :

(ו) ויקח משה את-העגלות ואת-הבקר ויתן אותם אל-הלויים :

ספורנו

(דברים לג, ח), על הפך "חלק לבם, עתה יאשמו" (הושע י, ב). תורה ד
(ד) קח מאתם. כי חשב משה שיהיה כל משא הלויים בכתף, כמו הענין במשא בני קהת (פסוק ט). תורה ו

בפרץ ולהקריב קרבנות לכפר בעדם. תורה ג
(ג) עגלה על שני הנשאים. לאות אחוה ביניהם, אשר בה יהיו ראויים שתשרה שכינה ביניהם, כאמרו "ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד"

על הפקדים. ומצד מה שהיו כה, הקריב כל אחד מהם בעד שבטו ואנשיו. כי מצד מה שעמדו על הפקדים – הרגיש כל אחד מהם בשבטו שקצתו חשוד בעברות. ומצד מה שהיו נשיאים – הסמימו לעמד

(ז) אַתָּה שְׁתִּי הַעֲגִלּוֹת וְאַתָּה אַרְבַּעַת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כָּפִי עֲבֹדָתָם:

כ"ז - כָּפִי עֲבֹדָתָם • שֶׁהָיָה מִשָּׂא בְנֵי גֵרְשׁוֹן קָל מִשָּׁל מְרִירִי, שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים הַקָּרָשִׁים וְהַעֲמוּדִים וְהָאֲדָנִים.

(ח) וְאַתָּה אַרְבַּע הַעֲגִלּוֹת וְאַתָּה שְׁמֹנֶת הַבָּקָר נָתַן לִבְנֵי מְרִירִי כָּפִי עֲבֹדָתָם בְּיֹד אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

(ט) וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּכֶּתֶף יִשְׂאוּ:

כ"ח - כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם • מִשָּׂא דָבָר הַקֹּדֶשׁ: הָאֲרוֹן וְהַשְּׁלֶחָן וְגו', לְפִיכָךְ "בַּכֶּתֶף יִשְׂאוּ".

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשֹׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בַּיּוֹם הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת־קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

כ"ט - וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשֹׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • לְאֹמֶר שֶׁהַתְּנֻבָּה הַעֲגִלּוֹת וְהַבָּקָר לְשֵׁאת הַמִּשְׁכָּן, נִשְׂאָם לָבָם לְהַתְּנִיב קֶרְבָּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְחִנּוּכּוֹ. וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים

(יא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה נִשְׂאֵי אֶחָד לַיּוֹם נִשְׂאֵי אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: ׀

כ"י - וַיִּקְרִיבוּ אֶת־קֶרְבָּנָם לְחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ • (זבחים כא) וַעֲדִין לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מִשָּׂה הָאִידָּה יִקְרִיבוּ; אִם כֶּסֶדֶר

(יב) וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה:

כ"ב - בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן • אוֹתוֹ הַיּוֹם נָטַל עֶשֶׂר עֲטֹרוֹת: רִאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה בְרָאשִׁית, רִאשׁוֹן לְנִשְׂאִים וְכו', כִּדְאִיתָא בְּסֵדֶר עוֹלָם. לְמִטָּה יְהוּדָה • יַחֲסוֹ הַכְּתוּב

ז וְאֵת תַּרְתִּין עֲגִלָּתָא וְאֵת אַרְבַּעָא תוֹרֵי יְהִב לִבְנֵי גֵרְשׁוֹן כְּמַסַּת פְּלִחְנָהוֹן:

ח וְאֵת אַרְבַּע עֲגִלָּן וְאֵת תְּמַנְיָא תוֹרֵי יְהִב לִבְנֵי מְרִירִי כְּמַסַּת פְּלִחְנָהוֹן בִּידָא דְאִיתְמָר בֶּר אֶהֱרֹן כֹּהֵנָא:

ט וְלִבְנֵי קָהָת לֹא יְהִב אֲרִי פִלְחָן קוּדְשָׁא עֲלִיהוֹן בַּכֶּתֶף נָטְלִין:

י וַיִּקְרִיבוּ בְּרַבְכֵּיָא יֵת חֲנֻכַּת מִדְּבָחָא בְּיוֹמָא דְּרַבְיִי יְתֵה וַיִּקְרִיבוּ בְּרַבְכֵּיָא יֵת קֶרְבָּנָהוֹן קֶדָם מִדְּבָחָא:

יא וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה רַבָּא חַד לְיוֹמָא רַבָּא חַד לְיוֹמָא יִקְרִיבוּ יֵת קֶרְבָּנָהוֹן לְחֲנֻכַּת מִדְּבָחָא: עַד שְׁנָאֻמַּר לוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה.

יב וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה:

יג וְהָיָה הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה:

יד וְהָיָה הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת־קֶרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה:

טו וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי־עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּכֶּתֶף יִשְׂאוּ:

(י) וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ. הַקִּדְשִׁיחָה. וַיִּקְרִיבוּ הַנְּשִׂאִים אֶת קֶרְבָּנָם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. אַחֲרֵי שֶׁהִקְדִּישׁוּ הַקֶּרֶבֶן הַגִּישׁוּהוּ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. תוֹרָה יֵא

שום דְּבָר מִכָּל בְּנֵין אֶהֱל מוֹעֵד, אֲבָל הָיָה מִשָּׂאָם כָּלִי קֹדֶשׁ שֶׁהָיוּ בְּתוֹכוֹ, שֶׁנֶּקְרָאוּ "מִקְדָּשׁ", כְּאָמְרוּ: "וְנִסְעוּ הַקֹּהֲלִים נוֹשְׂאֵי הַמִּקְדָּשׁ" (וַחֲלֹן י כא). תוֹרָה י

(ט) וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם. וְלֹא עֲבֹדַת אֶהֱל, אֲבָל עֲבֹדַת הַמִּקְדָּשׁ. וְהָיָה הָאֵל יִתְבָּרַךְ אָמַר עַל הַעֲגִלּוֹת שֶׁהָיוּ "לְעֲבֹדַת אֶהֱל מוֹעֵד", שֶׁהָיָה מִשָּׂא בְנֵי גֵרְשׁוֹן וּבְנֵי מְרִירִי, אֲבָל בְּמִשָּׂא בְנֵי קָהָת לֹא הָיָה

(יג) וְקָרְבָנוֹ קֶעֱרַת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

כ"י • שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת • לְמִנְחַת נֹדֶבָה.

(יד) כֹּה אַחַת עֲשֶׂה וְהָב מִלֵּאָה קִטְרֶת:

יד בְּזִיקָא חָדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סֻלְעִין הִיא
דְּהֵב מִלֵּאָה קִטְרֶת בּוֹסְמִיָּא:

כ"י • עֲשֶׂה וְהָב • כְּתַרְגוּמוֹ: מִשְׁקַל עֶשֶׂר שֶׁקֶלִי
הַקֹּדֶשׁ הִיא בָּהּ. מִלֵּאָה קִטְרֶת • לֹא מְצִינוּ קִטְרֶת
לְיַחֲד וְלֹא עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, אֲלָא זוּ בְּלִבְדָּ. וְהוֹרָאת
שְׁעָה הִיא.

(טו) פֶּר אֶחָד בֶּן-בָּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

טו תוֹר חַד בֶּר תוֹרִי דְּכֶר חַד אֲמַר חַד בֶּר
שְׁתֵּה לְעֹלָתָא:

כ"י • פֶּר אֶחָד • מִיַּחַד שְׁבַעֲדָרוֹ.

(טז) שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:

טז צִפִּיר בֶּר עִזִּין חַד לַחֲטָאתָא:

כ"י • שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת • לְכַפֵּר עַל קֶבֶר הַתְּהוֹם (עֵינִן בְּרֵא"ם) וְטִמְאַת סִפְקָא.

(יז) וּלְזִבַּח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים
חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן נַחֲשׁוֹן
בֶּן-עַמִּינָדָב: פ

יז וְלִנְכַסֶּת קוֹדֶשֶׁת תוֹרִין תְּרִין דְּכָרִי חֲמִשָּׁא
גְּדִי חֲמִשָּׁא אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא חֲמִשָּׁא דִּין
קֶרְבָּנָא דְּנַחֲשׁוֹן בֶּר עַמִּינָדָב:

(יח) בַּיּוֹם הַשְּׁנִי הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן-צוּעָר נָשִׂיא יִשָּׁשְׁכָר:

יח בְּיוֹמָא תַנְיָנָא קָרִיב נִתְנָאֵל בֶּר צוּעָר רַבָּא
דִּישָּׁשְׁכָר:

כ"י • הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן-צוּעָר:

(יט) הִקְרִיב אֶת-קָרְבָנוֹ קֶעֱרַת-כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מִלֵּאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְמִנְחָה:

יט קָרִיב יֵת קֶרְבָּנָה מִגִּסְתָּא דְּכֶסֶף חָדָא מֵאָה
וּתְלָתִין סֻלְעִין הִיא מִתְקַלָּה מִזְרָקָא חַד
דְּכֶסֶף מִתְקַלָּה שִׁבְעִין סֻלְעִין בְּסֻלְעִי קוֹדֶשֶׁת
תְּרִינְהוֹן מִלֵּן סִלְתָּא דְּפִילָא בְּמִשָּׁח
לְמִנְחָתָא:

כ"י • הִקְרִיב אֶת-קָרְבָנוֹ • מַה תִּלְמוּד לומר "הִקְרִיב"
בְּשִׁבְטוֹ שֶׁל יִשָּׁשְׁכָר, מַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָל הַשְּׁבָטִים?
לְפִי שָׂבָא רַאבוֹבֵן וְעָרְעָר וְאָמַר: דִּי שְׁקֵדְמִנִי יְהוּדָה
אָחִי, אֶקְרִיב אֲנִי אַחֲרָיו! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: מִפִּי הַגְּבוּרָה
נֶאֱמַר לִי שִׁיִּקְרִיבוּ כִסְדָּר מִסְעֵן לְדִגְלֵיהֶם, לְכֹהֵן אָמַר:
"הִקְרִיב אֶת-קָרְבָנוֹ", וְהוּא חָסַר יו"ד, שֶׁהוּא מְשֻׁמָּשׁ:
"הִקְרִיב" לְשׁוֹן צוּרִי, שְׁמִפִּי הַגְּבוּרָה נִצְטוּר: "הִקְרִיב".
וּמַהוּ "הִקְרִיב, הִקְרִיב" שְׁתֵּי פְעָמִים? שֶׁבְּשִׁבְלִי שְׁנֵי

ספורנו

(יג-יז) וְקָרְבָנוֹ קֶעֱרַת כֶּסֶף אַחַת. הָיָה
כָּל אֶחָד מֵהֶם הִקְרִיב כָּל מִינֵי
הַקְּרָבָנוֹת, וְהָם: עוֹלָה וּמִנְחָה חֲטָאת
וּשְׁלָמִים וְקִטְרֶת לַחֲנֹךְ הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁרָתָיו
כָּל מִינֵי הַקְּרָבָנוֹת, חוּץ מִן הָאֵשֶׁם, כִּי
הַחֲטָאת וְהָאֵשֶׁם תוֹרָה אַחַת לָהֶם.
וְסִפְרָ קֶרְבָּן כָּל אֶחָד מֵהֶם לְבִדּוֹ,
לְהוֹרֹת שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם כּוֹן לְכַפֵּר עַל
פְּרָטֵי חֲטָאִים שִׁידַע בְּשִׁבְטוֹ, וְזֶה בְּכָל
אֶחָד מִפְּרָטֵי קֶרְבָּנוֹ לְרָצוֹן לָהֶם לְפָנֵי ה':
וְסִמּוֹ וְנִצָּב עֲלֵיהֶם בְּעֵד שִׁבְטוֹ, כַּעֲנִין
הַמַּעֲמָדוֹת בְּקֶרְבָּנוֹת צִבּוּר. תוֹרָה יח

(ה) : "וַיְחִי אָדָם שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה שָׁנָה וַיֻּלְדַּד בְּדַמּוּתוֹ וְגו'". מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף • בְּגִימָטְרִיא תַק"כ, עַל שֵׁם נֹחַ שֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת, בֶּן ת"ק שָׁנָה, וְעַל שֵׁם עֲשָׂרִים שָׁנָה שֶׁנִּגְזְרָה גְזֵרַת הַמַּבּוּל קֹדֶם תּוֹלְדוֹתָיו – כְּמוֹ שֶׁפִּרְשֵׁתִי אֲצֵל (שם ה) : "וְהָיוּ יָמָיו מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה", לְפִיכָּךְ נֹאמַר : "מִזְרֶק אֶחָד כֶּסֶף" וְלֹא נֹאמַר : "מִזְרֶק כֶּסֶף אֶחָד" כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר בְּקַעֲרָה, לֹאמַר שֶׁאֵף אוֹתִיּוֹת שֶׁל "אֶחָד" מַצְטַרְפוֹת לַמִּנְיָן. שְׁבַעִים שָׁקֶל • כִּנְגֵד שְׁבַעִים אֲמוֹת שִׁינְצָאוּ מִבְּנָיו.

דְּבָרִים זָכָה לְהַקְרִיב שְׁנֵי לְשִׁבְטִים : אַחַת שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים בְּתוֹרָה, שֶׁנֹּאמַר (ד"ב א יב) : "וּמִבְּנֵי יִשְׂשָׁכָר יוֹדְעֵי בִינָה לַעֲתִים", וְאַחַת – שֶׁהֵם נִתְּנוּ עֲצָה לְנִשְׂאִים לְהַתְנַדֵּב קִרְבָּנוֹת הַלָּלוּ. וּבִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן מְצֵאתִי : אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאֱרִי : נִתְּנָאֵל בֶּן צוּעַר הִשְׁיֵאֵן עֲצָה זוֹ. קַעֲרַת-כֶּסֶף • מִנְיָן אוֹתִיּוֹתָיו בְּגִימָטְרִיא תַתַּק"ל, כִּנְגֵד שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן. שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָה • עַל שֵׁם שֶׁכֶּשֶׁהֶעֱמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה הָיָה, שֶׁנֹּאמַר (בראשית

(כ) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת :

כ כְּזִיקָא תָדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סֻלְעִין הִיא דְדִּהַב מְלֵאָה קִטְרֶת בּוּסְמֵינָא :

תַּרְי"ג מִצּוֹת, וּבִלְבָד שֶׁתַּחֲלִיף קו"ף בְּדַל"ת עַל-יְדֵי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק.

כ"י • כָּף אַחַת • כִּנְגֵד הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה מִיָּדוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. עֶשְׂרֵה זָהָב • כִּנְגֵד עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת. מְלֵאָה קִטְרֶת • גִּימָטְרִיא שֶׁל "קִטְרֶת"

(כא) פֶּר אֶחָד בֶּן-בֶּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ-אֶחָד בֶּן-שָׁנָתוֹ לְעֹלָה :

"וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל וְגו'". כֶּבֶשׂ-אֶחָד • כִּנְגֵד יַעֲקֹב (שם ב) : וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב."

כ"י • פֶּר אֶחָד • כִּנְגֵד אֲבִרָהֶם, שֶׁנֹּאמַר בּו (בראשית יח) : "וַיִּקַּח בֶּן-בֶּקָר". אֵיל אֶחָד • כִּנְגֵד יִצְחָק (שם כב) :

(כב) שְׁעִיר-עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת :

כ"י • שְׁעִיר-עִזִּים • לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף, שֶׁנֹּאמַר בּו (שם לו) : "וַיִּשְׁחַטּוּ שְׁעִיר עִזִּים".

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוּדֵשׁ ~ (לְקוּטִי שִׁיחוֹת כֹּדֶךְ ח ענ" 46)

לֹאמַר, עַל שֶׁלֹּא חִפְשׂ אוֹתוֹ כָּל אוֹתָן הַשָּׁנִים. אוֹ יֵשׁ לֹאמַר, כְּדֵי לְכַפֵּר עַל יַעֲקֹב אֲבִיו, שֶׁשָּׁלַח אֶת יוֹסֵף לְשָׂכֶם. וּשְׁנֵי הַדְּבָרִים שִׁיכִים לְכָל שָׁבֵט וְשָׁבֵט.

לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף (רש"י ז, כב) יֵשׁ לְשֵׁאל, מִדּוּעַ הֵבִיא גַם נְשִׂיא בְּנִימִין שְׁעִיר עִזִּים לְכַפֵּר, וְהָיָה בְּנִימִין לֹא הָיָה קָשׁוּר כָּלֵל לְמַכִּירַתוֹ שֶׁל יוֹסֵף. וַיֵּשׁ

(כג) וַיִּזְבַּח הַשְּׁלָמִים בֶּקָר שְׁנֵים אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן נִתְּנָאֵל בֶּן-צוּעַר :

חֲמִשִּׁיּוֹת כִּנְגֵד חֲמִשָּׁה חֲמִשִּׁין וְחֲמֵשׁ הַדְּבָרוֹת הַפְּתוּבִין עַל לוֹחַ אֶחָד וְחֲמֵשׁ הַפְּתוּבִין עַל הַשְּׁנֵי, עַד כָּאֵן מִיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

כ"י • וַיִּזְבַּח הַשְּׁלָמִים בֶּקָר שְׁנֵים • כִּנְגֵד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן שֶׁנִּתְּנוּ שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַעֲשָׁמִים. אֵילִם עֶתְדִים כֶּבֶשִׁים • שְׁלֹשָׁה מִיָּנִים – כִּנְגֵד כֹּהֲנִים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים, וּכְנִגֵּד תּוֹרָה נְבִיאִים וְכַתוּבִים ; שְׁלֹשׁ

(כד) בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא לְבָנִי זְבוּלָן אֱלִיאָב בֶּן-חִלּוֹן :

כד בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה רַבָּא לְבָנֵי זְבוּלָן אֱלִיאָב בֶּר חִלּוֹן : וְהַקְרָבָתוֹ, וּבִשְׂאֵר – שֶׁלֹּא נֹאמַר בְּהֵן "הַקְרִיב", נוֹפֵל עֲלֵיהֶן לְשׁוֹן זֶה "נָשִׂיא לְבָנֵי פְּלוֹנִי", אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה הַנָּשִׂיא הַמַּקְרִיב לְשָׁבֵט פְּלוֹנִי.

כ"י • בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי נָשִׂיא וְגו' • בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיָה נָשִׂיא הַמַּקְרִיב לְבָנֵי זְבוּלָן, וְכֵן כָּלֵם, אֲבָל בְּנִתְּנָאֵל שֶׁנֹּאמַר בּו : "הַקְרִיב נִתְּנָאֵל", נוֹפֵל אַחֲרָיו הַלְשׁוֹן לֹאמַר "נָשִׂיא יִשְׁשָׁכָר", לְפִי שֶׁכָּבֵד הַזִּכִּיר שְׁמוֹ

כה קָרַבְנוּ קָעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
לְמִנְחָתָא:

כו בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סָלְעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלֵּא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:

כז תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שִׁתָּה לַעֲלָתָא:

כח צָפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא:

כט וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכַרִּי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרֶבֶן אֱלִיָּאֵב בַּר חִלּוֹן:

ל בִּיּוֹמָא רַבִּיעָאָה רַבָּא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוֹר
בַּר שְׂדִיאוֹר:

לא קָרַבְנוּ קָעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
לְמִנְחָתָא:

לב בְּזִיכָא חֲדָא מִתְקַל עֶשֶׂר סָלְעִין הִיא
דְּדִהֵב מִלֵּא קְטֹרֶת בּוֹסְמִיָּא:

לג תּוֹר חַד בַּר תּוֹרִי דְּכַר חַד אֲמַר חַד בַּר
שִׁתָּה לַעֲלָתָא:

לד צָפִיר בַּר עֲזִין חַד לְחֻטָּאתָא:

לה וּלְנִכְסֵת קוֹדֶשִׁיא תּוֹרִין תּוֹרִין דְּכַרִּי
חֲמִשָּׁא גְדִי חֲמִשָּׁא אֲמִרִין בְּנֵי שְׁנָא חֲמִשָּׁא
דִּין קֶרֶבֶן אֱלִיצוֹר בַּר שְׂדִיאוֹר:

לו בִּיּוֹמָא חֲמִישָׁאָה רַבָּא לִבְנֵי שְׁמֹעוֹן
שְׁלֵמִיאל בַּר צוּרִישָׁדִי:

(כה) קָרַבְנוּ קָעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(כו) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת:

(כז) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(כח) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(כט) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנֵי אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן
אֱלִיָּאֵב בֶּן־חִלּוֹן: פ

(ל) בִּיּוֹם הָרִבִּיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוֹר
בֶּן־שְׂדִיאוֹר:

(לא) קָרַבְנוּ קָעֶרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם
מִלֵּאִים סֹלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:

(לב) כָּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מִלֵּאָה קְטֹרֶת:

(לג) פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶשׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה:

(לד) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת:

(לה) וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנֵי אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֲתִידִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרֶבֶן
אֱלִיצוֹר בֶּן־שְׂדִיאוֹר: פ

(לו) בִּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שְׁמֹעוֹן שְׁלֵמִיאל
בֶּן־צוּרִישָׁדִי:

לו קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחה:

לח בויקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדבה מליא קטרת בוסמיא:

לט תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

מ צפיר בר עזין חד לחטאתא:

מא ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן שלמיאל בר צורישדי:

(לז) קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(לח) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(לט) פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
לעלה:

(מ) שעיר־עזים אחד לחטאת:

(מא) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה
עתידים חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן
שלמיאל בן־צורישדי: פ

♦ יום שישי י"א סיון ♦

מב ביומא שתיקא רבא לבני גר אלכסר בר
דעואל:

מג קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחה:

מד בויקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדבה מליא קטרת בוסמיא:

מה תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

מו צפיר בר עזין חד לחטאתא:

מז ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין
קרבן אלכסר בר דעואל:

מח ביומא שביקא רבא לבני אפרים
אלישמע בר עמיהוד:

(מב) ביום הששי נשיא לבני גר אלכסר בן־דעואל:

(מג) קרבנו קערת־כסף אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(מד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(מה) פר אחד בן־בקר איל אחד כבש־אחד בן־שנתו
לעלה:

(מו) שעיר־עזים אחד לחטאת:

(מז) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתידים
חמשה כבשים בני־שנה חמשה זה קרבן אלכסר
בן־דעואל: פ

(מח) ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע
בן־עמיהוד:

מט קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סלתא דפילא במשה למנחתא:

ג בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא דהב מלוא קטרת בוסמיא:

גא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא:

גב צפיר בר עזין חד לחטאתא:

גג ולנכסת קודשא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שנה חמשה דין קרבן אלישמע בר עמיהוד:

גד ביומא תמינאה רבא לבני מנשה גמליאל בר פדהצור:

גה קרבנה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סלתא דפילא במשה למנחתא:

גו בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא דהב מלוא קטרת בוסמיא:

גז תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתה לעלתא:

גח צפיר בר עזין חד לחטאתא:

גט ולנכסת קודשא תורין תרין דכרין חמשה גדיי חמשה אמרין בני שנה חמשה דין קרבן גמליאל בר פדהצור:

ס ביומא תשיעאה רבא לבני בנימן אבידן בר גדעני:

(מט) קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת פלולה בשמן למנחה:

(ג) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(גא) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה:

(גב) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(גג) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן-עמיהוד: פ

(גד) ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן-פדהצור:

(גה) קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת פלולה בשמן למנחה:

(גו) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(גז) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו לעלה:

(גח) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(גט) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן-פדהצור: פ

(ס) ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן בן-גדעני:

סא קרבנא מגסמא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלמא דפילא במשה
למנחתא:

סב בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדבה מלוא קטרת בוסמיא:

סג תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

סד צפיר בר עזין חד לחטאתא:

סה ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן אבידן בר גדעוני:

סו ביומא עשיראה רבא לבני דן אחיעזר בר
עמישדי:

סז קרבנא מגסמא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבועין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלמא דפילא במשה
למנחתא:

סח בזיקא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדבה מלוא קטרת בוסמיא:

סט תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

ע צפיר בר עזין חד לחטאתא:

עא ולנכסת קודשא תורין תרין דכרי
חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא
דין קרבן אחיעזר בר עמישדי:

עב ביומא חד עשר יומין רבא לבני אשר
פגעאל בר עכרן:

(סא) קרבנא קערת-כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל
הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(סב) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(סג) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
לעלה:

(סד) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(סה) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה
עתידים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן
אבידן בן-גדעוני: פ

(סו) ביום העשירי נשיא לבני דן אחיעזר בן
עמישדי:

(סז) קרבנא קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבועים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(סח) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(סט) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
לעלה:

(ע) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(עא) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה
עתידים חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן
אחיעזר בן-עמישדי: פ

(עב) ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר פגעאל
בן-עכרן:

עג קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:
למנחתא:

עד בויכא חדא מתקל עשר סלעין היא
דדבה מלא קטרת בוסמיא:

פה תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

פו צפיר בר עזין חד לחטאתא:

עז ולנכסת קודשא תורין תרי דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שגא חמשא דין
קרפן פגעאל בר עכרון:

עח ביומא תרי עשר יומין רבא לבגי נפתלי
אחירע בר עינן:

עט קרבנו מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין
סלעין הנה מתקלה מזרקא חד דכסף
מתקלה שבעין סלעין בסלעי קודשא
תרויהון מלן סלתא דפילא במשה
למנחתא:

פ בויכא חדא מתקל עשר סלעין היא דדבה
מלא קטרת בוסמיא:

פא תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר
שתה לעלתא:

פב צפיר בר עזין חד לחטאתא:

פג ולנכסת קודשא תורין תרי דכרי חמשא
גדיי חמשא אמרין בגי שגא חמשא דין
קרפן אחירע בר עינן:

(עג) קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה משקלה
מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם
מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(עד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(עה) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
לעלה:

(עו) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(עז) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים
חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן פגעיאל
בן-עכרון: פ

(עח) ביום שנים עשר יום נשיא לבגי נפתלי אחירע
בן-עינן:

(עט) קרבנו קערת-כסף אחת שלשים ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל
הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה:

(פ) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת:

(פא) פר אחד בן-בקר איל אחד כבש-אחד בן-שנתו
לעלה:

(פב) שעיר-עזים אחד לחטאת:

(פג) ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים
חמשה כבשים בני-שנה חמשה זה קרבן אחירע
בן-עינן: פ

♦ שבת קודש י"ב סיון ♦

פד דא חֲנֻכַּת מִדְּבָרָא בְיוֹמָא דְּרַבִּי יְהוֹה מִן
בְּרַבְרִי יִשְׂרָאֵל מְגִיסי כְּסָפָא תְּרַמָּא עֲשָׂרִי
מִזְרְקִי כְּסָפָא תְּרִין עֶשֶׂר בְּזִיכֵי דְּדִהְבָּא
תְּרַמָּא עֲשָׂרִי:

(פר) וְזֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הַמָּשָׁח אֹתוֹ מֵאֵת
נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל קָעֵרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר מִזְרְקֵי
כֶּסֶף שָׁנִים עֶשֶׂר כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים עָשָׂר:

אומר (ויקרא ז): "בְּיוֹם מָשַׁח אֹתָם", לְמַדְנוּ שְׁנִמְשַׁח
בְּיוֹם. ומה תלמוד לומר: "בְּיוֹם הַמָּשַׁח אֹתוֹ"? בְּיוֹם
שְׁנִמְשַׁח – הַקָּרִיב. קָעֵרֶת כֶּסֶף שְׁתֵּים עָשָׂר • (ספרי
במ"ד) הֵם הֵם שֶׁהִתְנַדְּבוּ וְלֹא אָרַע בָּהֶם פְּסוּל.

כ"י • בְּיוֹם הַמָּשַׁח אֹתוֹ • בּוֹ בְּיוֹם שְׁנִמְשַׁח הַקָּרִיב,
וְמָה אֲנִי מְקַיֵּם "אַחֲרֵי הַמָּשַׁח"? שְׁנִמְשַׁח תַּחֲלֶה וְאַחֲרֵי-
כֵּן הַקָּרִיב, או "אַחֲרֵי הַמָּשַׁח" – לְאַחֵר זְמַן וְלֹא כֹּא
לְלִמּוּד בְּיוֹם הַמָּשַׁח, אֲלֵא לומר שְׁנִמְשַׁח בְּיוֹם? כְּשֶׁהוּא

פה מֵאָה וּתְלָתִין סֻלְעִין הָיָה מִתְקַלָּא
דְּמְגִיסְתָּא חֲדָא דְּכְסָפָא וְשִׁבְעִין דְּמִזְרְקָא
חַד כֹּל כֶּסֶף מְנִיא תְּרִין אֲלָפִין וְאַרְבַּע מֵאָה
בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא:

(פה) שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקָּעֵרָה הָאֶחָת כֶּסֶף וְשִׁבְעִים
הַמִּזְרֵק הָאֶחָד כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים אֲלָפִים וְאַרְבַּע־
מֵאוֹת בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים וְגו' • (ספרי) לְמַדְדָּה שֶׁהָיוּ כָּלִי הַמִּקְדָּשׁ
מְכֻנָּנִים בְּמִשְׁקָלָן, שׁוֹקֵלֵן אֶחָד אֶחָד וְשׁוֹקֵלֵן כָּלֵן
כָּאֶחָד, לֹא רָבָה וְלֹא מֻעָט.

כ"י • שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקָּעֵרָה הָאֶחָת וְגו' • מָה
תְּלַמּוּד לומר? לְפִי שְׁנַאמַר: "שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ", וְלֹא פִירַשׁ בְּאִיזוֹ שֶׁקֶל, לְכֵּךְ חִזַּר וּשְׁנַאמַר
כֹּאן וְכָלֵל בְּכָלֵן "כֹּל כֶּסֶף הַכֵּלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ".

פו בְּזִיכֵי דְּדִהְבָּא תְּרַמִּי עֲשָׂרִי מִלֵּן קִטְרֵת
בּוֹסְמִיא מִתְקַל עֶשֶׂר סֻלְעִין הָיָה מִתְקַלָּא
דְּבִזִּיקָא בְּסֻלְעֵי קוּדְשָׁא כֹּל דְּהָב בְּזִיכִיא
מֵאָה וְעֶשְׂרִין:

(פו) כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים־עָשָׂר מֵלֵאֵת קִטְרֵת עֲשָׂרָה
עֲשָׂרָה הֵפֶף בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כָּל־זָהָב הַכַּפֹּת עֲשָׂרִים
וּמֵאָה:

אחת שֶׁל כֶּסֶף וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שֶׁקֶלִי זָהָב, וְשֶׁקֶלִי
זָהָב אֵין מִשְׁקָלָם שְׁוֶה לְשֶׁל כֶּסֶף? תְּלַמּוּד לומר
"כַּפֹּת זָהָב" – שֶׁל זָהָב הֵיוּ (ספרי).

כ"י • כַּפֹּת זָהָב שְׁתֵּים־עָשָׂר • לְמָה נֶאמַר? לְפִי
שְׁנַאמַר "כֵּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב" – הִיא שֶׁל זָהָב
וּמִשְׁקָלָהּ עֲשָׂרָה שֶׁקֶלִים שֶׁל כֶּסֶף. או אֵינוֹ אֲלֵא כֵּף

פז כֹּל תּוֹרֵי לְעֻלְתָּא תְּרִי עֶשֶׂר תּוֹרִין דְּכָרִין
תְּרִי עֶשֶׂר אִמְרִין בְּגִי שְׁנָא תְּרִי עֶשֶׂר
וּמִנְחָתוֹן וְצִפְרֵי בְּר עֲזִין תְּרִי עֶשֶׂר
לְחֻטָּא:

(פז) כָּל־הַבָּקָר לְעֹלָה שָׁנִים עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם
שָׁנִים־עֶשֶׂר כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שָׁנִים עֶשֶׂר וּמִנְחָתָם
וְשִׁעִירֵי עֲזִים שָׁנִים עֶשֶׂר לְחֻטָּא:

פח וְכֹל תּוֹרֵי לְנִכְסֵת קוּדְשִׁיא עֲשָׂרִין
וְאַרְבַּעַת תּוֹרִין דְּכָרִין שְׁתֵּין גְּדָנָן שְׁתֵּין
אִמְרִין בְּגִי שְׁנָא שְׁתֵּין דָּא חֲנֻכַּת מִדְּבָרָא
בְּמֵר דְּרַבִּי יְהוֹה:

(פח) וְכֹל בָּקָר זָבַח הַשְּׁלָמִים עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת פָּרִים
אֵילִם שְׁשִׁים עֶתְרִים שְׁשִׁים כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים
זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמָּשַׁח אֹתוֹ:

ספורנו

(פר) וְזֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ. הָיָה חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אֲזִי הָיְתָה בֵּין הַכֹּל דְּבַר מְעָט, בְּעֶרְךָ אֵל חֲנֻכַּת בֵּית רִאשׁוֹן בְּרַבְרִי הַכֵּלִים
וְעֶשְׂרָם וְרֹב הַזִּבְחִים. תורה פה

(פט) וּבָבֹא מִשֶּׁה אֶל־אֶהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ מֵעַל הַכַּפָּרֶת אֲשֶׁר־עַל־אֶרֶן הָעֹדֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹ: פפפ

פט וכד עֲלִיל מִשֶּׁה לְמִשְׁפַּח זִמְנָא לְמַלְאָא עֲמָה וּשְׁמַע יְת קָלָא דְמִתְמַלְל עֲמָה מַעְלוֹי כְּפָרְתָא דִּי עַל אֲרוֹנָא דְסִהֲדוּתָא מִבֵּין תַּרְיִן כְּרוֹבִיא וּמִתְמַלְל עֲמָה: פ פ פ

שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים, וּמִשָּׁם יֵצֵא לְאֶהָל מוֹעֵד. מִדְּבַר • כְּמוֹ "מִתְדַבֵּר". כְּבוֹדוֹ שֶׁל מַעֲלָה לֹוֹמֵר כֵּן: מִדְּבַר בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, וּמִשֶּׁה שׁוֹמֵעַ מֵאֱלֹוֹ. וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹ • (ספרי) לְמַעַט אֶת אֶהָרֵן מִן הַדְּבָרוֹת. וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל • יָכוֹל קוֹל נְמוּךְ? תִּלְמוּד לֹוֹמֵר: "אֶת־הַקּוֹל", הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינִי, וְכִשְׁמָגִיעַ לְפָתַח הָיָה נִפְסָק וְלֹא הָיָה יוֹצֵא חוּץ לְאֶהָל (במדבר רבה):

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ נשא תשל"ה)

אָמְרָה נִפְשִׁי". וַיֵּשׁ לְהַעִיר, שִׁי'שְׂרָאֵל' הוּא רֹאשִׁי תְבוּת יֵשׁ שָׁשִׁים רְבּוּא אוֹתִיּוֹת לְתוֹרָה, הֵינִי שׁוֹכֵל אֶחָד יֵשׁ לוֹ אוֹת בְּתוֹרָה. וְהַדְּבַר נִרְמָז כָּאֵן: לְכָל יְהוּדֵי יֵשׁ חֵלֶק בְּתוֹרָה שִׁי'מְדַבֵּר אֱלֹוֹ בְּלִבּוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך יג פרשת נשא)

כִּי אֵילֹו הָיָה נִמְשָׁךְ גַּם לְאַחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה, הָיָה זֶה שׁוֹלֵל אֶת עֲנִין הָעֲבוּדָה הַתְּלוּיָה בְּבַחֲרֵתָם הַחֲפָשִׁית שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי בַּהֲגִלוֹת הַקּוֹל גָּדוֹל "אֲנִכִּי הִנֵּה" - אֶלְקִיר - אֵין מְקוֹם לְבַחֲרִיהָ בְּאֶפֶן הַכִּפִּי, - כֵּן הוּא גַּם בְּהַפְסָקוֹת הַקּוֹל שֶׁבִּמְשָׁכֵן (בְּמָקוֹם) שִׁי'הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינִי: אֵילֹו הָיָה קוֹלוֹ וְדַבּוּרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא נִמְשָׁךְ בְּעוֹלָם (בְּקַבְיֻעוֹת וּבְתִמְדִּיאוֹת) גַּם מִחוּץ לְאֶהָל מוֹעֵד, הֵרִי אִזֹּ הָיָה נַעֲשֶׂה הָעוֹלָם כְּלוֹ בְּבַחֲרִית אֶהָל מוֹעֵד, וְלֹא הָיָה מְקוֹם וְאִפְשָׁרוֹת לְבַחֲרִיהָ חֲפָשִׁית. וְעוֹד: נִתְאַוָּה הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרֵךְ דִּינָה בְּתַחֲתוֹנִים יִזְקָא, הֵינִי שִׁי'דוֹקָא "תַּחֲתוֹן" כִּזֶּה שֶׁמִּצַּד־עֲצָמוֹ אֵין בּוֹ (בְּגִלּוּי) קוֹלוֹ וְדַבּוּרוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, יִמְשִׁיכוֹ וַיִּגְלוּ בּוֹ אֶת קוֹלוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַיַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם לְדִינָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ.

קע"ו פסוקים, עמו"ס סימן. חסלת פרשת נשא

נ"י • וּבָבֹא מִשֶּׁה • שְׁנֵי כְתוּבִים הַמְּכַחֲשִׁים זֶה אֶת זֶה, בָּא שְׁלִישִׁי וְהַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (ויקרא א): "וַיְדַבֵּר ה' אֲלֹוֹ מֵאֶהָל מוֹעֵד" - וְהוּא חוּץ לְכַפָּרֶת, וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר: (שמות כח): "וַיְדַבְּרָתִי אִתָּךְ מֵעַל הַכַּפָּרֶת". בָּא זֶה וְהַכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם: מִשֶּׁה בָּא אֶל אֶהָל מוֹעֵד, וְשָׁם שׁוֹמֵעַ אֶת הַקּוֹל הַבָּא מֵעַל הַכַּפָּרֶת. מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרוֹבִים • הַקּוֹל יוֹצֵא מִן הַשָּׁמַיִם לְבֵין

וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוֹ • • וַיְדַבֵּר אֱלֹוֹ (ז, פט)

רַבֵּנוּ הִזְקֵן פֶּסֶק בְּהַלְכוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה, שֶׁכָּל אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בַּפֶּשֶׁט, בְּרָמָז, בְּדִרוֹשׁ וּבִסוּד שְׁבַתְתוֹרָה (וַעֲיִין שֵׁם עַד הֵיכֵן הַדְּבָרִים מְגִיעִים). וְכֵן כְּתַב הָאֲרִיז"ל עַל הַפֶּסֶק "חֲלָקִי ה'

מִיֵּנָה שֶׁל תּוֹרָה" שֶׁבִּפְרוּשׁ רִשִׁי:

לְכַאוֹרָה זֶה עֲצָמוֹ דּוֹרֵשׁ בְּאוּר: מִפְּנֵין שֶׁעַל־פִּי טִבַּע הָיָה הַקּוֹל צָרִיר לְהִיּוֹת נִשְׁמַע לְמַרְחוּק גַּם מִחוּץ לְאֶהָל מוֹעֵד, לְמָה נִפְסָק כִּשְׁהַגִּיעַ לְפָתַח (וּמִשּׁוּם כֵּךְ הִזְקַק מִשֶּׁה לְבוֹא "אֶל אֶהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ")? וּבִפְרָט שֶׁהָיָה בָּזָה נִס מְיֻחָד לְהַפְסִיק אֶת הַקּוֹל!

וְהַסְבֵּרָה בָּזָה (בְּפִנְיִמִיּוֹת הָעֲנִינִים) מְבֹאֶרֶת בְּמָה שֶׁכְּתַב רִשִׁי "הוּא הַקּוֹל שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינִי":

בְּקוֹל "שֶׁנִּדְבַּר עִמּוֹ בְּסִינִי" מְצִינּוֹ גַּם כֵּן עֲנִין שֶׁל הַפֶּסֶק, אֲלֹא שֶׁהַפֶּסֶק זֶה הָיָה לֹא בְּמָקוֹם כְּמוֹ בְּקוֹל שֶׁבִּמְשָׁכֵן, אֲלֹא בְּזִמְנָן. שְׁלֹאֲחֲרֵי מִתֵּן תּוֹרָה, "בְּמִשְׁךְ הַיּוֹבֵל", נִפְסָק הַקּוֹל דְּמִתֵּן תּוֹרָה, וְכִמּוֹ שֶׁפָּרֵשׁ רִשִׁי: "כִּשְׁיִמְשָׁךְ הַיּוֹבֵל הוּא סִימָן סְלוּק שְׁכִינָה וְהַפְסָקָת הַקּוֹל".

וְכִשֵּׁם שֶׁטַעַם הַפְסָקָת הַקּוֹל דְּמִתֵּן תּוֹרָה (בְּזִמְנָן) מוֹבֵן הוּא,

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רפא - רפג

ספורנו

לְמַעַנְהוּ" (משלי טו, ד), וּבְהַשְׁכִּילוֹ אֶת עֲצָמוֹ, וּבְזֶה יֵדַע וַיִּיטִיב לְזוּלָתוֹ בְּנִדְבוּת הַשְׁפָּעָה שְׁאֵין בָּהּ כִּילִיּוֹת, וַיִּרְאֶה פְּעֻלָּה בְּמִתְפַּעֵל כְּפִי הַכְּתוּב, וּבְזֶה פָּרַשׁ אִפְּן כָּל דְּבוּר הָאָמּוֹר בְּתוֹרָה בְּאָמְרָה "וַיְדַבֵּר ה'".

בְּבֵית רֹאשׁוֹן - כָּל שָׁכֵן בְּבֵית שְׁנֵי - שְׁלֹא הִלָּךְ אֶל הַמְּקַדָּשׁ נִבְיָא לְהַתְנַבֵּא בְּאִפְּן שִׁישִׁיג הַנְּבוּאָה תַּכְּפָּה. וְזֶה, כִּי הִיָּתָה לְרִצּוֹן הַתְּנַבָּה הַזֹּאת וּמִקְרִיבֶיהָ וּמִשֶּׁה שְׁהִיָּה רֹעֵה (על פי שמות ג, א). מִדְּבַר. בֵּינוּ לְבֵין עֲצָמוֹ, כִּי "כָּל פֶּעַל ה'

(פט) וּבָבֹא מִשֶּׁה אֶל אֶהָל מוֹעֵד לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל. וְאִפּוֹ עַל פִּי שְׁהִיָּה הַדְּבַר מֵעַט מְאֹד בְּעֶרְךָ אֶל הַנֶּכֶת שְׁלֹמָה, מְכַל מְקוֹם "בְּבֹא מִשֶּׁה אֶל אֶהָל מוֹעֵד" הָיָה שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ הַקּוֹל שֶׁשְׁמַע קֹדֶם מַעֲשֶׂה הָעֶגְלָה. וְזֶה לֹא קָרָה

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ו' סיון פרק כ, מפרק לה עד סוף פרק לח	יום רביעי - ט' סיון פרק כ, מפרק מט עד סוף פרק נד
יום שני - ז' סיון פרק כ, מפרק לט עד סוף פרק מג	יום חמישי - י' סיון פרק כ, מפרק נה עד סוף פרק נט
יום שלישי - ח' סיון פרק כ, מפרק מד עד סוף פרק מח	יום שישי - י"א סיון פרק כ, מפרק ס עד סוף פרק סה
שבת קודש - י"ב סיון פרק כ מפרק סו עד סוף פרק סח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרו שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ו' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עו, אך הנה ידוע... עד עמ' עו, יתברך וית':

ליקוטי חלק שני אמרים

מכל האדם בעבודתו, כי נשאר בה - בעבודתו, בחינת
רשימו - רושם, ממדרגתו הראשונה. אך עקרה - עיקר
עבודתו באה אז מאהבה שנתחנך והרגל בה מנעוריו, במרם
- לפני, שהגיע למדרגת צדיק. - ולמדרגה העליונה יותר של
אהבה; שאז היתה עבודתו
באהבה הזו הבאה
מהתבוננות, האהבה של
ולא לגבי שאר כל אדם ח"ו שאעפ"כ 11 "חינוך" - הנה גם כעת
הוא למעלה מכל האדם בעבודתו כי 12 עיקר עבודתו הוא באהבה
נשאר בה בחי' רשימו ממדרגתו 13 זו. וזהו שפיתוב: "גם כי
הראשונה אך עיקרה מאהבה שנתחנך 14 וזהו רגל בה מנעוריו במרם שהגיע 15
למדרגת צדיק וז"ש גם כי יזקין וגו'. 16 מחנכים את ה"נער". - לא
והנה ראשית הדברים המעוררים האהבה 17 נאמר "גם בזקנתו לא יסור
והיראה ויסודו היא האמונה הטהורה 18 ממנה", שגם כשיהיה
ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך וית': 19 קשיש לא יסור מהדרך בה
נתחנך, אלא כתוב "כי
יזקין" - כשהוא בתהליך
של התבגרות כלומר: בהליכתו ועלייתו ממדרגה למדרגה, 58
ובהיותו בין מדרגה אחת לשניה (שזה "כי יזקין", שהוא
בתהליך של התבגרות ושל התעלות למדרגה עליונה יותר) - 59
לא יסור אז מהדרך (מהאהבה) בה נתחנך בנערותו. וזהו, 60
ראשית הדברים המעוררים האהבה והיראה ויסודן - 61
אהבה ויראה הן הרי, כאמור, השורש והיסוד לעבודת ה', 62
וראשית יסוד האהבה והיראה, 17 היא האמונה הטהורה 63
ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך ויתעלה: - "אחדותו" היינו 64
מה שכל הנבראים מאוחדים אתו ובטלים לגמרי אליו. - אמונה 65
טהורה, היינו ש"לוקחים" באמונה את הענינים שלמעלה 66
מהשכל ונתפסים בכוח האמונה בלבד. שכן, זה הרי ענין כוח 67
האמונה לתפוס מה שלמעלה מהשכל. שהרי דבר שהשכל יכול 68
לתפוס ו"לוקחים" אותו באמונה, אין זו תפיסה בחוש ובכוח 69
הנכון, כי "כל חוש תופס מוחשו": על שכל "לקחת" ענינים של 70
שכל, ועל אמונה "לקחת" ענינים שלמעלה מהשכל. וכיון 71
שבענינים שהוא מאמין בהם ישנם כאלה שאפשר להבין אותם 72
- אין זו אמונה טהורה. דוקא כשבשכל מבינים מה שניתן 73
להבנה, והאמונה היא רק במה שלמעלה מהבנה, אז היא 74
אמונה טהורה. כמו בענין אחדות ה', שישנם בו ענינים שהשכל 75
יכול וצריך להבין אותם, וישנם בו ענינים שהם למעלה מהבנה, 76
צריכים איפוא להסביר את הענינים שביכולת השכל להבין, 77
כדי שהאמונה תהיה טהורה ונקיה רק בענינים שלמעלה 78
מהבנה. 79
80

אך הנה ידוע, ליודעים, טעמא דקרא מאי דכתיב: - טעם
הפסוק מה שנאמר: "כי שבע יפול צדיק וקם" 14, - שגם
בצדיק שייך ענין ה"נפילה", שהוא נופל ממדרגתו ועולה לאחר
מכן שוב - כך, שישנו זמן שאין הוא במדרגת אהבה בתענוגים,
ובפגרת - שמצד סדר
העבודה נדרש שבזמנים
מסויימים לא יעמוד
הצדיק במדרגתו, מפני 1
שהאדם נקרא "מהלך" 2
ולא "עומד", - האדם 3
נקרא "מהלך", הוא הולך 4
ועולה 5
למדרגה, 6
שהמדרגה אליה הגיע 7
היא באי-ערוך למעלה 8
מהמדרגה הקודמת, וזה 9
ענינו האמיתי של 10
11 "מהלך", ולא "עומד" הנמצא תמיד במדרגה אחת, או גם
כשהעליונות של המדרגה השניה היא ביחס מסויים למדרגה
הראשונה, שאז לא נדרש (כפי שיוסבר להלן) שלפני שהוא
מגיע למדרגה השניה, הוא מוכרח לסור ממדרגתו הראשונה.
להיפך, המדרגה הראשונה מסייעת למדרגה השניה. ואילו
ב"מהלך" אמיתי, ההולך ועולה ממדרגה אחת למדרגה שניה,
שהיא עליונה שלא בערך - מפריעה אז המדרגה הראשונה
למדרגה העליונה השניה, ולכן מן ההכרח שיסור לגמרי
ממדרגתו הראשונה, כדי שיוכל להגיע למדרגה השניה, 15
וצריך - האדם המהלך, ללכת, במדרגה למדרגה, 16
ולא לעמוד במדרגה אחת לעולם, - שכאמור, גם
כשהמדרגה (העליונה) השניה היא בערך למדרגה הראשונה,
הן נקראות שתייהן מדרגה אחת, ובין מדרגה למדרגה טרם
שיגיע למדרגה עליונה ממנה, הוא בבחינת "נפילה" 31
במדרגה הראשונה. - כך, שאז אין לו את מדרגתו הגבוהה
של אהבה בתענוגים. אך "כי יפול לא יוטל" כתיב, 16, - גם
כשהוא נופל, אין הוא ניטל לגמרי מעבודתו, ואינה נקראת
נפילה - מה שאומרים "כי יפול" ו"שבע יפול צדיק", שלפעמים
הצדיק הוא במצב של נפילה, אין זה נקרא נפילה, אלא לגבי
מדרגתו הראשונה, - בהשוואה למדרגתו המעולה הקודמת
לפני ה"נפילה", זה נקרא נפילה, ולא לגבי נשאר כל אדם
הסיוט, - שיהיה חלילה למטה מאלה שאינם במדרגת
צדיק, שאח"ע-פירבן - למרות ה"נפילה" שלו, הוא למעלה 40

14. משלי כד, טז. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בדוגמא דר"ז צם דלישכח בבלי כו' (ב"מ פה, א). 16. תהלים לו, כד. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כ"מ (קצת) הפי' גם בפלח הרמון, אלא שלפ"ז זהו סותר הנ"ל - שבאים ע"י הבינה ודעת כו' (היפך, דאמונה, ובפרט - טהורה), או ע"י האהבה העליונה - (דרך באבותיך גו'). - וכנראה הפי' שצ"ל האמונה הטהורה ביחודו כו' (יחוד ויחוד וכו'. שבא לבארם עתה) ואין מעוררת האהבה כו' ? ע"י הבינה ודעת ככ"ז (ושאעפ"כ באבותיך חשק גו' והוא חייו כו') וכו'. ולפ"ז הפי': 'ראשית הדברים' - שכמה 'דברים' ישנם (שה' חייו, גדלות ה' וכו' - כדלעיל) וראשית כולם האמונה כו'.

יום שני ז' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, שער היחוד והאמונה... עד עמ' 152, ימי בראשית.

שער היחוד והאמונה

- 1 (השורות דלהלן, משמשות כמבוא ל"שער היחוד והאמונה")
- 2 להבין מעט מועד מה שכתוב בוהר, ד"שמע ישראל בו"
- 3 - הוא יהודא עלאה, ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" - הוא יהודא
- 4 תתאה. - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תוכן"
- 5 שער היחוד והאמונה
- 6 הוא - להבין, ולו במעט
- 7 משהו ממה שכתוב בוהר
- 8 (ח"א יח, א. יב, א. ועוד),
- 9 ש"שמע ישראל ה' אלקינו
- 10 ה' אחד" הוא האופן
- 11 העליון ביותר בהבנת
- 12 אחדות ה', ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"
- 13 (המלה "ועד" בחילופי
- 14 אותיות היא "אחד",
- 15 כנאמר בוהר, הוא האופן
- 16 התחתון יותר בהבנת
- 17 אחדות ה', להבין, איך
- 18 יתכנו שני אופני הבנה
- 19 באחדות ה', עליון ותחתון,
- 20 וביאורם -

פרק א. כתוב: "וידעת"

- 26 היום והשבת אל לבך, כי ה' הוא האלהים בשמים
- 27 ממעל ועל הארץ מתחת - אין עוד" - פירושו הפשוט
- 28 של הפסוק הוא, שאין א-ל נוסף בשמים ממעל ועל הארץ
- 29 ומתחת לארץ. וצריך להבין: וכי תעלה על דעתך שיש
- 30 אלהים נשרה - שריו במים מתחת לארץ, שצריך
- 31 להזהיר בלבך "והשבת אל לבך"? - כלומר, להתבונן
- 32 היטב ולשים לב כי אין הדבר כן? הנה, בתיב: "לעולם,
- 33 ה', דברך נצב בשמים", ופרש הפעל-שם-מוכח ו"ל: -
- 34 הסביר באריכות, ובביאור באופן של הפצה שפירוש הפסוק
- 35 הוא: כי דברך - של הקב"ה, שאמרת "יהי רקיע בתוך
- 36 המים וגו'" - שמדיבור ואותיות אלו נברא רקיע השמים,
- 37 תבות ואותיות אלו, הן נצבות ועומדות לעולם בתוך
- 38 רקיע השמים, ומלגשות בתוך כל הרקיעים לעולם
- 39 להחיותם, - הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ול"ק - שהדבר

שער היחוד והאמונה

להבין מעט מועד מ"ש בוהר דשמע ישראל בו" הוא יהודא עילאה ובשכמל"ו הוא יהודא תתאה:

פרק א וידעת היום והשבות אל לבך כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד. וצריך להבין וכי תעלה על דעתך שיש אלהים נשרה במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כ"כ והשבות אל לבך. הנה כתיב לעולם ה' דברך נצב בשמים ופי' הבעש"ט ו"ל כי דברך שאמרת יהי רקיע בתוך המים וגו' תיבות ואותיות אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם כדכתיב ודבר אלהינו יקום לעולם ודבריו חיים וקיימים לעד בו" כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן היו כל השמים אין ואפס ממש והיו כלא היו כלל וכמו קודם מאמר יהי רקיע בו" ממש וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים ואפי' ארץ הלזו הגשמית ובחי' דומם ממש אילו היו מסתלקות ממנה כרגע ח"ו האותיות

- נאמר מכבר, לפני כמה אלפים שנה" - בדרבתיב: - כמו
- שכתוב: "ודבר אלהינו יקום לעולם", וידבריו חיים
- וקיימים לעד בו" - ולא זו בלבד שהדברים מתייחסים
- לנברא כמו "בשמים", הקיים תמיד (השמים וצבא השמים
- שמש וירח בו" קיימים
- באיש: כל פרט שבהם
- קיים תמיד) - אלא גם
- צבא הארץ (הקיימין
- במין: המין בלבד קיים,
- ואילו הנבראים הפרטים
- מתחלפים) מן ההכרח
- שבכל נברא תתקיים
- תמיד החיות האלקית
- שבראה אותו, ותיצור
- ותחיה אותו מחדש, כפי
- שהדבר הוא לגבי
- "שמים", שהדיבור מוכרח
- לעמוד בו תמיד, כפי
- שהוא מבאר להלן, כי
- אלו היו האותיות - של
- המאמר האלקי שברא
- את השמים, מסתלקות
- כרגע חסד-ושלום
- וחוזרות למקורן -
- לאותה דרגה באלקות

- שממנה באות האותיות, היו כל השמים - כל הרקיעים, אין
- ואפס ממש, והיו כלא היו כלל, וכמו קדם מאמר "יהי
- רקיע בו" ממש - שאז לא הייתה קיימת כלל שום מציאות
- של רקיע, כך גם עתה לא היתה קיימת שום מציאות של רקיע
- אילו האותיות היו מסתלקות ממנו. להלן מסביר רבנו הזקן,
- שהדברים אמורים לא רק לגבי רקיע, אלא כך הדבר גם בכל
- הנבראים: וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים
- ותחתונים, ואפלו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם ממש,
- הדברים הדוממים שבהם לא נראית שום תנועה של חיות
- ושל רוחניות, גם לא החיות הנראית ב"צומח" כשגדל מקטן
- לגדול, ואילו ב"דומם", כמו אדמה, אבנים וכדומה, לא נראית
- שום חיות, אלא חומר בלבד - אף-על-פי-כן גם ב"דומם" קיים
- תמיד הכוח האלקי שברא אותו, אלו היו מסתלקות ממנה
- כרגע חסד-ושלום האותיות מעשרה מאמרות שבתן נבראת

והוא ע"ד מש"כ פל"ג 'כשיעמיק בו' באמונה בו' באמונתו ביחוד ה' בו' כל התרי"ג מצות. ועד"ז באגה"ק להצ"צ (דרמ"צ סוף ע' 226): אמונת ה' אחד בו' אך כדי שיכוא... בגילוי בו' ע"י התבוננות בו' (עיי"ש). ועייג"כ הקדמה לשער האמונה (ע' 14): ואחר חיזוק האמונה בו' התבוננות ביהו"ע ויחודת בו' אהוי"ר בו". 1. ואתחנן ד, לט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה בא בהמשך לקודמו אתה הראת (בעת מ"ת), שאז וידבר גו' (ד, יב) פן תשחיתו גו' (- מלמטה מטה) דגה אשר במים מתחת לארץ (ועד למעלה) תשא עיניך השמימה גו". 3. תהלים קיט, פט. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמוכא בלקו"ר ר"פ אחרי שנקודת הענין היא בכמ"ת" [על הפסוק]. 5. ישע"י מ, ח.

- 1 הָאָרֶץ בְּשֵׁשֶׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית - בתחילת בריאת העולם, היתה
2 - הארץ, חוזרת לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי
3 בראשית ממש - שאז
4 הרי לא היתה קיימת שום
5 מציאות של ארץ, כך לא
6 הייתה קיימת גם עתה
7 שום מציאות של ארץ.
8 וְהָיוּ שְׁכֵתֵי הָאָרֶץ וְלֹא
9 שָׁנָם בְּדוֹמָם מִמֶּשׁ, כְּמוֹ
10 אֲבָנִים וְעֵפֶר וְיִמִּים, -
11 בהם לא נראית שום חיות
12 ושום רוחניות, יש בְּחִינָה
13 נֶפֶשׁ וְחַיּוֹת רִוְחָנִית. דְּהִינּוּ, - איזו חיות רוחנית ישנה
14 ב"דומם", מאחר שגם החיות שקיימת ב"צומח", איננה נמצאת
- 15 בּוֹז - זו בְּחִינָה הַתְּלַבְּשׁוֹת אוֹתוֹת הַדְּבּוּר, מַעֲשֵׂה
16 מֵאֲמֵרוֹת הַמְּחִיּוֹת וּמִקְהוֹת אֶת הַדּוֹמָם, לְהִיּוֹת - שיהא
17 הדומם יש מאין ואפס
18 שְׁלֹפְנֵי שֵׁשֶׁת יָמִי
19 בְּרֵאשִׁית - שבמקום
20 המצב שלפני ששת ימי
21 בראשית שאז לא היתה
22 קיימת שום מציאות של
23 "דומם", אלא רק "אין
24 ואפס" - תהיה עכשיו
25 מציאות של "דומם",
26 באמצעות האותיות של
27 "עשרה מאמרות" - ואם כן, האותיות של "עשרה מאמרות" הן
28 הנפש והחיות הרוחנית של ה"דומם".

שער היחוד והאמונה

מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי
בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש כמו לפני ששת
ימי בראשית ממש וז"ש הארץ וז"ל שגם בדומם ממש
כמו אבנים ועפר ומים יש בחי' נפש וחיות רוחנית
דהיינו בחי' התלבשות אותיות הדבור מעשרה מאמרו'
המחיות ומהוות את הדומם להיות יש מאין ואפס
שלפני ששת ימי בראשית

יום שלישי ח' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 152, ואף שלא הוזכר שם... עד עמ' עז, כולא חד:

- 29 וְאֵף שֶׁלֹּא הֻזְכַּר שֵׁם "אָבֵן" בְּעֵשְׂרֵה מֵאֲמֵרוֹת שְׁבַתוֹרָה, -
30 כיצד, איפוא, אנו אומרים שב"אבן" נמצאות האותיות של
31 "עשרה מאמרות" שבתורה? אֶת-עַל-פִּי-כֵן נִמְשָׁךְ חַיּוֹת לְאָבֵן
32 - מ"עשרה מאמרות", עַל-יְדֵי צִירּוּפִים וְחִלּוּפֵי אוֹתוֹת, -
33 אות אחת מחליפה את
34 השניה, לדוגמה: האות
35 אל"ף מתחלפת באות
36 ה"א, כי שתיהן הן ממוצא
37 אחד, וכדומה,
38 הַמְּתַלַּגְלוֹת בְּרַל"א
39 שְׁעָרִים פְּנִים וְאַחֲרֵי, -
40 המתגלגלות ומתחלפות
41 לפי מאתים שלשים
42 ואחד אופנים, באופן של
43 "פנים ואחור"7, כְּמוֹ
44 שְׁכֵתֵי בִּסְפָר יִצְרָה,
45 עַד שֶׁמִּשְׁתַּלְשֵׁל מַעֲשֵׂה
46 מֵאֲמֵרוֹת וְנִמְשָׁךְ מֵהֶן
47 צִירּוּף - האותיות המהוות
48 שֵׁם "אָבֵן", וְהוּא -
49 צירוף האותיות
50 המשתלשלות מ"עשרה
51 מאמרות" ומצטרפות
52 למלה "אבן", הן חַיּוֹת
53 שֶׁל הָאָבֵן, וְכֵן כָּל הַנִּבְרָאִים שֶׁבְּעוֹלָם, הַשְּׂמוּת שֶׁנִּקְרָאִים
54 בָּהֶם - הַנִּבְרָאִים, בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ - לשון הקודש היא הלשון
55 שבה נברא העולם - והשמות בלשון הקודש של הדברים
56 קשורים למהותם - שלא כמו בשפות אחרות, שהן שפות
- הסכמה בלבד, שבני אדם החליטו לקרוא לדבר מסויים בשם
מסויים - הרי השמות בהם נקראים הנבראים בלשון הקודש -
הן הן אותיות הדבור, הַמְּשַׁתְּלָשֵׁלוֹת מִמְּדִרְגָּה לְמִדְרָגָה
מַעֲשֵׂה מֵאֲמֵרוֹת שְׁבַתוֹרָה, עַל-יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּרוֹת
הָאוֹתוֹת בְּרַל"א
שְׁעָרִים, עַד שֶׁמִּנְעוּת
וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּאוֹתוֹ
נִבְרָא לְהַחְיּוֹתוֹ. לְפִי
שְׁאִין פְּרָטִי הַנִּבְרָאִים -
(לא) הנבראים הכלליים
כמו שמים, ארץ, או שמש
וירח, אלא) הנבראים
הפרטיים, אינם יכולים
לְקַבֵּל חַיּוֹת מַעֲשֵׂה
מֵאֲמֵרוֹת עֲצָמָן
שְׁבַתוֹרָה, שְׁבַתוֹת
הַנִּמְשָׁךְ מֵהֶן - מ"עשרה
מאמרות" עֲצָמָן - גְּדוֹל
שבתורה שהחיות הנמשך מהן עֲצָמָן גְּדוֹל מִבְּחִי'
הנבראים פרטיים ואין כח בהם לְקַבֵּל חַיּוֹת אֵלָּא ע"י
החיות של הנבראים, וְאֵין
מִמֶּנָּה ע"י חִלּוּפִים וְתַמְרוּרוֹת הָאוֹתוֹת וּגִימְטְרִיאוֹת
שֶׁהֵן חֲשׁוֹנֵי הָאוֹתוֹת עַד שִׁיּוּכָל לְהַתְּצַמֵּץ וּלְהַתְּלַבֵּשׁ
חַיּוֹת וּמִשְׁתַּלְשֵׁל מִמְּדִרְגָּה - שלה, לְמִדְרָגָה פְּחוּתָה מִמֶּנָּה,
- ויירדה זו נעשית עַל-יְדֵי חִלּוּפִים וְתַמְרוּרוֹת הָאוֹתוֹת,
וְגִימְטְרִיאוֹת שֶׁהֵן חֲשָׁבוֹן הָאוֹתוֹת, - החיות היא לא רק
על-ידי חילוף אות אחת בשניה, אלא גם על-ידי חישוב חשבון

6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מע"ח ש"נ (פ"ב, יוד)". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אויסגערעכנט בפרטיות בס' הפרדס ש' הצירוף פ"ה" - מפורטים בפרוטרוט בספר הפרדס שער הצירוף פרק ה.

- 1 האות, עד שיוכל – שתוכל החיות, להתצמצם ולהתלבש
2 ולהתהוות ממנו –
3 מהחיות, נברא פרטי.
4 וזה שמו אשר יקראו
5 לו – השם שקוראים
6 לנברא, בלשון הקדש,
7 הוא כלי לחיות
8 המצמצם באותיות שם
9 זה, שגשגתלשל מעשה
10 מאמרות שבתורה,
11 שיש בהם – בעשרה מאמרות, בן וחיות לברא יש מאין,
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

שער היחוד והאמונה

ולתהוות ממנו נברא פרטי וזה שמו אשר יקראו לו
בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה
שגשגתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח
וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא
וקב"ה כולא חד:

יום רביעי ט' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עז, פרק ב והנה מכאן... עד עמ' 154, הבריאה:

- 23 פרק ב. בפרק הקודם, פרק א, הסביר רבנו הזקן, שהכוח האלקי שברא
24 כל נברא, חייב להתקיים תמיד בנברא, לברוא אותו ולהחיותו מחדש.
25 שכן, אם הכוח האלקי שברא את הנברא היה חוזר למקורו, היה הופך
26 הנברא ל"אין ואפס", הוא היה מתבטל ממצאיאותו, כפי שהיה לפני
27 שנברא.

שער היחוד והאמונה

- 28 והנה, מכאן – ממזה
29 שהוסבר עד עתה, שהכוח
30 האלקי שברא את הנברא
31 חייב להתקיים תמיד
32 בנברא, לבראו ולהחיותו
33 מחדש, תשובת המינים
34 – התשובה למינים, וגלוי
35 שרש מעותם, – של
36 המינים. הכוונה ב"מינים"
37 כאן, היא לא לאלה
38 שכופרים בחידוש העולם,
39 שהעולם נברא עלידי
40 הבורא – בכך הם מודים,
41 אלא הכופרים בהשגחה
42 פרטית ובאותות

- 43 ומופתית התורה, – הם כופרים בכך שהקב"ה משיג בהשגחה
44 "פרטית" על כל נברא ויצור, וכופרים גם באותות ובמופתים
45 הכתובים בתורה; מדוע הם אכן כופרים בכך, למרות שהם
46 מודים שהקב"ה ברא את העולם? הרי זה מפני שפועים
47 בדימוינם הפזוב, – הם טועים בהשוואתם הכוזבת והם טועים
48 גם בנוסף לכך. שכן, גם לפי השוואתם הכוזבת צריך להיות
49 אחרת מכפי שהם חושבים, כפי שמוכן מההסבר הבא: שפדמין
50 – שהם משווים מעשה ה' "עשה שמים וארץ" למעשה אנוש
51 ותחבולותיו, כי כאשר יצא לצורה כלי – כשכלי יוצא
52 מתחת ידי האומן, שוב אין הכלי צריך לידי הצורה, כי –
53 שהרי, אף שידיו – של האומן, מסלקות הימנו – מהכלי,
54 והולך לו בשוק – הכלי קים בתבניתו וצלמו ממש כאשר
55 יצא מידי הצורה, כך מדמין – משווים, הפסלים האלו
56 מעשה שמים וארץ. – שאחרי שהקב"ה ברא שמים וארץ, אין

- הם צריכים להזדקק יותר, חלילה, להקב"ה, בוראם, ולכן הם
כופרים בהשגחה פרטית ובאותות ובמופתים שבתורה המראים
שהקב"ה משיג על הנבראים ולפעמים גם משנה, על-ידי נסים
ומופתים, את טבע הנבראים. אך טח מראות עיניהם, – את,
ההבדל הגדול שבין
מעשה
ותחבולותיו, שהוא –
מעשה האנוש, יש מיש,
– מדבר שכבר קיים יוצר
האדם יצירה נוספת, כפי
המשל המובא להלן, על
כלי הנוצר מחתיכת כסף,
שהכסף הוא דבר שכבר
קיים, רק שמשנה –
האומן את הצורה
ותחבולותיו – של החומר:
מתמינת חתיכת כסף
לתמינת כלי, – הרי כיוון
שלא יצר כאן מציאות
חדשה, שהרי המציאות,
החומר של הכלי, היתה קיימת גם לפני עשיית הכלי; וגם
הצורה והתבנית של הכלי שיצר האומן מחתיכת הכסף, אין
בהם באמת משום חידוש בכסף, כי מציאות הכסף נבראה כך,
שהיא ניתנת לעיצוב בכל מיני צורות ותבניות של כלים – הרי
שהאדם לא חידש חידוש מהותי במציאות הכסף, ולכן אין
הכלי, אחרי יצירתו, צריך להזדקק לידי האדם שיצר אותו –
ואילו ה"מינים" אינם רואים כיצד אי אפשר להשוות יצירת כלי
– למעשה שמים וארץ, שהוא יש מאין. – לפני שנבראו
השמים והארץ, הם היו אין ואפס, הם לא היו קיימים כלל, ועם
התהוותם הם נעשו בבחינת "יש" דבר ממשי – הרי שנתחדש
כאן דבר חדש שלא היה קיים מקודם כלל. ומכיוון שנוצרת כאן
יצירה מהותית חדשה – יסביר להלן – מן ההכרח, איפוא,
שהכוח שיצר חידוש זה יהווה תמיד את החידוש, שאם לא כן
– יתבטל הדבר ממצאיאותו. והוא – בהתהוותם של שמים וארץ

45 אחר שיחזיק אותם – שְׁהָרִי חֹמַת אֲבָנִים נִצְבֶּת מַעֲצָמָה בְּלִי
46 רוּחַ – שיחזיק אותה, רַק שְׁמִינְעָה הַמִּים אֵינָם כֵּן; – ואם למים
47 יש טבע לא להיות עומדים, אלא להיות ניגרים מלמעלה למטה,
48 הרי שטבע זה הוא בריאה "יש מאין" במים עצמם, הרי שהכוח
49 האלקי שברוח, לא היה
50 צריך ליצור מציאות
51 חדשה "יש מאין", דבר
52 חדש שלא היה לפני כן
53 בנבראים, אלא רק שינוי
54 "יש" אחד ל"יש" שני – מן
55 הטבע להיות ניגרים,
56 לטבע של עמידה כחומה
57 – ואף-על-פי-כן יש בכך
58 משום פלא-חידוש גדול,
59 עד שלשם כך מוכרח
60 הכוח מחדש לברוא תמיד
61 את החידוש (ובאם לאו –
62 מתבטל החידוש מיד), הרי
63 מכל-שכן וקל-וחומר
64 שבחידוש של "יש מאין", שזה התהוותם של כל הנבראים, על
65 הכוח האלקי שברא אותם, לברוא את החידוש תמיד ובלי
66 הפסק, שיהיו "יש" ולא יחזרו ל"אין" כלפני בריאתם – הרי שגם
67 לפי ההשוואה הכחבת, מה שהמינים מדמים מעשה שמים וארץ
68 ("יש מאין") ליצירתו של אדם שהיא רק "יש מיש", צריכים
69 לומר שגם בשינוי מ"יש" אחד ל"יש" שני ובאופן של חידוש (כמו)
70 מטבע המים להיות ניגרים, לטבע של עמידה כחומה) מוכרח
71 הכוח לחדש זאת באופן תמידי; דבר זה עצמו כבר מחייב,
72 שהכוח האלקי שברא את הנברא חייב לעמוד תמיד בנברא
73 ולברוא אותו תמיד בלי הפסק, כך, שנוסף על הכוב
74 שבהשוואתם, הם גם טועים, בחשבם שהכוח המחדש אינו
75 מוכרח לעמוד תמיד בחידוש – ואם בקריעת ים סוף, שינוי "יש"
76 אחד לשני בלבד, מן ההכרח שהכוח המחדש יברא את החידוש
77 תמיד ובלי הפסק – וְכִלְיָשָׁן וְכִלְיָחֶמֶר בְּבְרִיאת – הנבראים,
78 יֵשׁ מֵאֵין, שֶׁהֵיךְ לְמַעַל מִהַטְבֵּעַ, וְהַפְּלֵא וְפִלֵא יוֹתֵר
79 מִקְרִיעֵת יָם סוּף, עַל־אֲחַת־בְּמֵהוּ וְכִפְהוּ שֶׁבְּהַסְתַּלְקוּת בֶּחַ
80 הַבּוֹרָא מִן הַנִּבְרָא חֲסִדִּי שְׁלֹם – יָשׁוּב הַנִּבְרָא לְאֵין וְאִפְסָ
81 מִמֶּשׁ. אֶלָּא צָרִיךְ לְהִיטֵב בֶּחַ הַפּוֹעֵל – המהווה את הנברא,
82 בְּנִפְעָל – בנברא, תָּמִיד, לְהַחְיֹתוֹ וּלְקַיְּמוֹ. וְהֵן הֵן בְּחִינַת
83 אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר מַעֲשֵׂה מַאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָאוּ – הנבראים.
84 לכן אומר הפסוק: "לעולם הוי' דברך נצב בשמים" – הדיבור,
85 שהוא הכוח האלקי שברא את הנברא, מוכרח לעמוד תמיד
86 בנברא לברוא אותו ולהחיותו מחדש* וְעַל זֶה נֶאֱמַר: – על מה
87 שדובר לעיל, שהחיות האלקית שבראה את הנברא מוכרחת
88 לעמוד תמיד בנברא לברואו ולהחיותו מחדש, אומר הפסוק:

1 "יש מאין", פֶּלֶא גָדוֹל יוֹתֵר מִקְרִיעֵת יָם סוּף עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁלַּ,
2 – שהיתה על-ידי שְׁהוּלִיךְ ה' אֵת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל
3 הַלֵּילָה – כלומר, הכוח שבקע את הים התלבש ברוח הקדים
4 וַיִּבְקְעוּ הַמִּים, וַנִּצְבּוּ כְמוֹ נֵד וְכִחְמָה, – שלא זו בלבד
5 שהמים לא המשיכו
6 בזרימתם הטבעית, אלא
7 גם עמדו כחומה בצורה. 1
8 וְאֵלֹ הַפְּסִיק ה' אֵת 2
9 הָרוּחַ כִּפְעָה – הָיוּ הַמִּים 3
10 חֲזוּרִים וְנִגְרִים בְּמוֹדֵד 4
11 בְּדִרְכָם וְטָבְעָם, וְלֹא 5
12 קָמוּ בְּחִימָה בְּלִי סִפְקָה, 6
13 – כלומר, אין מקום 7
14 לחשוב כלל, שהמים היו 8
15 נשארים עומדים כחומה 9
16 אחרי שהרוח היתה 10
17 מפסיקה לנשוב עליהם 11
18 בחזקה, אלא בודאי היו 12
19 המים חוזרים לטבעם
20 וניגרים מלמעלה למטה. אֵף שֶׁהַטְבֵּעַ הָיָה בְּמִים גַּם בֵּין נִבְרָא
21 וּמִחֲדָשׁ יֵשׁ מֵאֵין, – שבמקום שמקודם היה "אין", שלא היה
22 טבע כזה – נעשה "יש", נתהווה טבע כזה. כלומר, כפי שמפרש
23 הרבי שליט"א – שטבע זה במים, הניגרים תמיד ואינם עומדים
24 כחומה, גם הוא נברא "יש מאין": לא רק מציאות המים נבראה
25 "יש מאין", אלא שגם נברא במים הטבע להיות ניגרים ולא
26 לעמוד כחומה. הרי כשהרוח החזקה משפיעה על המים
27 שיעמדו כחומה, אין זה באופן שנוצר דבר חדש לגמרי, "יש
28 מאין", אלא רק שינוי "יש" אחד (טבע המים להיות ניגרים)
29 ל"יש" שני (לעמוד כחומה) ואף על פי כן, כדי שהמים יעמדו
30 באופן של חידוש, מן ההכרח שעל הכוח הפועל חידוש זה,
31 לברוא את החידוש בלי הפסק – הרוח מוכרחת תמיד ובאופן
32 סדיר לעשות את המים עומדים כחומה – וכשכוח זה מפסיק
33 לרגע פעילותו זו, מתבטל החידוש. אם כן מוכיח הדבר שגם
34 בחידוש של "יש" מ"יש", מן ההכרח שהכוח המחדש לא יפסיק
35 מלברוא את החידוש. וכלפי מה שדובר שטבע המים להיות
36 ניגרים הוא בריאה "יש מיש" ולא ענין עצמי במים – כלומר,
37 שנאמר, שאם נוצרת מציאות של מים, מן ההכרח שעליהם
38 להיות ממילא דבר שניגר מלמעלה למטה (כמו למשל, הענין
39 מה שנברא תופס מקום, הרי זה ענין עצמי בנברא, באופן שעל
40 תפיסת המקום שלו אין בריאה מיוחדת "יש מאין", אלא עם
41 יצירת נברא הוא ממילא באופן שהוא תופס מקום, ואילו מה
42 שהמים ניגרים אינו כך), אלא טבע זה עצמו הוא בריאה "יש
43 מאין" – על כך מביא רבנו הזקן מיד להלן ראייה ממה שישנם
44 נבראים, כמו קיר, חומה, העומדים מעצמם מבלי להודק לכוח

(*) על השאלה, כיצד אפשר לשכנע את ה"מינים" הכופרים במופתי התורה וגם בקריעת ים סוף, על ידי השתמשות בדוגמה של קריעת ים סוף? – ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אין זה מכוון אליהם – שהרי אומרים להם – כ"א זהו מעין מאמר המוסגר, המבאר אליבא דאמת – איך שזוהו פלא גדול וכו' [כן בזה מסולקת קושיא עצומה לכאורה ודוקא אצל המאמינים דאין לדמות מעשה ה' עושה שו"א למעשה כו' ולכן מעשיו עצמאים לגמרי אחרי שבראם – אלא שקרי"ס שהולך ה' מוכיחה שאינו]. 1. נחמיה ט, ו.

1 "וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלם" – אתה מחיה את השמים ואת הארץ
 2 ואת כל הנבראים שבתוכם – הנוכחים בתחילת הפסוק, אֵל תִּקְרֶי
 3 "מְחִיָּה" אֵלָּא "מְחִיָּה", – כך נאמר ב"ראשית חכמה" ובשל"ה
 4 (מת, ב, ע, א) שלמרות שנאמר "מחיה", אין הכוונה שהקב"ה
 5 מחיה בלבד את הנבראים,
 6 שבתחילה ברא אותם
 7 ועתה הוא רק נותן להם
 8 חיים בלבד, כמו מה
 9 שהנשמה נותנת לגוף,
 10 אלא הכוונה היא שהחיות
 11 גם מחדשת את קיומו של
 12 הנברא, דְּהִינּוּ יֵשׁ מֵאִין, –
 13 דבר קיים מדבר שלא היה
 14 קיים, ובלעדי החיות
 15 האלקית לא היה הדבר
 16 נמצא כלל, ועל-ידי החיות
 17 הדבר הוא "יש", דבר קיים.
 18 וְ"אַתָּה" – המלה "אתה",
 19 הֵן בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת¹²
 20 מֵאֵלֶּיךָ – האות הראשונה
 21 באותיות – וְעַד תִּי"ו, – האות האחרונה באותיות – זהו הא'
 22 וזה' שבמלה "אתה", וְהֵתֵ"א – שבמלת "אתה", הִיא – רומזת על
 23 ה' מוֹצֵאוֹת הַפֶּה, – חמשת המוצאות של הדיבור, מִקּוֹר
 24 הָאוֹתִיּוֹת. – זהו פירוש "ואתה מחיה את כולם", ש"אתה" –
 25 האותיות שלמעלה, הבאות מה' המוצאות שלמעלה, מקור
 26 האותיות, הן מחיות כל הנבראים באופן של התהוות "יש מאין",
 27 שהתהוות "יש מאין" באה בעיקר מצד האותיות, ולא מצד האור
 28 המאיר על-ידי האותיות. וְאֵף שֶׁאֵין לוֹ – להקב"ה, דְּמוּת הַגּוֹף
 29 – כיצד, איפוא, אומרים אנו שקיים ענין האותיות למעלה, ואשר
 30 מדון דוקא באה ההתהוות "יש מאין"? – הִרִי מִקְרָא מֵלֹא דִּבֶּר

שער היחוד והאמונה

מהוה דהיינו יש מאין ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף
 ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות
 ואף שאין לו דמות הגוף הרי מקרא מלא דבר הכתוב
 וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות
 עליונות לנביא' ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה
 הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש רוח ה' דבר בי
 ומלתו על לשוני וכמ"ש האר"י ז"ל [בשער הנבואה]
 וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים כדרכי
 בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם רק שהיא
 ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שיוורדות לעשיה
 גופנית משא"כ השגת הנביא' היא באצילו' המתלבשת
 בעולם הבריאה:

הַכְּתוּב: "וַיִּדְבֶּר ה'", "וַיֹּאמֶר ה'", – ענין של דיבור ושל
 אותיות, וְהִיא – מה שכתוב "וידבר ה', ויאמר ה'", הכוונה
 לְבְחִינַת הַתְּגִלּוֹת הַכ"ב אוֹתִיּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת לְנִבְיָאִים,
 וּמִתְלַבְּשׁוֹת – האותיות העליונות, בְּשִׁכְלָם וְהִשְׁתַּתֵּם – של
 הנביאים, בְּמִרְאָה
 הַנְּבִיאָה, – ולא רק
 בשכלם ובהשגתם, אלא
 וְגַם בְּמַחְשַׁבְתָּם וּדְבוּרָם,
 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "רוח ה'
 דִּבֶּר בִּי, וּמִלְתּוֹ עַל
 לְשׁוֹנִי", וּכְמוֹ שֶׁכְּתַב
 הָאֶרֶץ ז'ל [בשער
 הַנְּבִיאָה]. – הרי, שקיים
 למעלה ענין של אותיות,
 השייכות להתלבש עד
 במחשבתם ודיבורם של
 הנביאים. וְכַעֲיֵן זֶה –
 דומה לכך, הִיא
 הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹתִיּוֹת –
 שלמעלה, בְּבִרְוֵאִים,
 בְּדְכָתִיב: – כמו שכתוב: "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ, וּבְרוּחַ פִּי
 – נבראו, כָּל צִבְאָם", – הרי זה ענין של "דיבור" ו"רוח פה", כמו
 שבנבואה הוא ענין של "דיבור" ו"רוח ה'" רק שְׁהִיא – מה
 שהדיבור מתלבש בנבראים, הוא עַל-יְדֵי הַשְּׁתַלְשֻׁלוֹת רְבוּת
 וְעִצּוּמוֹת, עַד שִׁיּוֹרְדוֹת לְעִשְׂיָה גּוֹפְנִית, – בעולם העשיה,
 שהוא עולם גופני בעל נבראים גופניים מֵה־שֵׁאִין־כֵּן הַשְּׁנֵת
 הַנְּבִיאִים הִיא – בעולם בְּאֲצִילוֹת הַמִּתְלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָם
 הַבְּרִיאָה: – וממדרגה עליונה זו, מאיר ומתגלה לנביאים. ברם,
 על כל פנים, מדובר כאן על האותיות שלמעלה המתלבשות
 בנבראים להחיותם באופן של התהוות יש מאין.

יום חמישי י' סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עח, פרק ג' והנה אחרי... עד עמ' עח, בלעדו באמת.

נראה ל"מציאות", ל"יש", הרי הוא בְּאֵמֶת נִחְשָׁב לְאֵין וְאִפֹּס
 מִמֶּשׁ לְנִבִּי בְּחַ הַפּוֹעֵל וְרוּחַ פִּי – של הקב"ה, שֶׁבְּנִפְעֹל, –
 בדבר הנברא, הַמְּתַנֶּה אוֹתוֹ תָּמִיד וּמוֹצִיא – בלי הפסק,
 מֵאֵין מִמֶּשׁ לְיֵשׁ. – שבמקום שיהיה "אין" – דבר שאינו בנמצא
 – כפי שהיה לפני שנברא
 – יהיה "יש", דבר קיים. –

שער היחוד והאמונה

פרק ג' והנה אחרי הדברי' והאמת האלה כל משכיל
 על דבר יבין לאשורו איך שכל נברא
 ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל
 ורוח פיו שבנפעל המחיה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש
 האלקי הוא כל מציאותו של הנברא, וממילא הנברא הוא כלא

61 פֶּרֶק ג'. לעיל הסביר רבנו הזקן, שהכוח האלקי שברא את הנברא, חייב
 62 להתקיים תמיד בנברא לבראו ולהחיותו מחדש, ושאלה הן האותיות
 63 שלמעלה, הבאות מ'מוצא פי ה'', המתלבשות בנברא ומחיות אותו
 64 באופן של התהוות "יש מאין".
 65 וְהֵנָּה, אַחֲרֵי הַדְּבָרִים
 66 וְהָאֵמֶת הָאֵלֶּה, –
 67 שהוסברו לעיל, שהכוח
 68 האלקי מוכרח "לעמוד"
 69 תמיד בנברא ולבראו
 70 אותו בלי הפסק מ'אין
 71 ל'יש", כָּל מִשְׁכִּיל עַל
 72 דִּבְרֵי יָבִין לְאִשּׁוּר, אִיךְ שְׁכָל נִבְרָא וְיֵשׁ – למרות שהנברא

- 1 כלום לגבי הכוח האלקי הממציא בלי הפסק את מציאותו של
2 הנברא. ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשות, —
3 כדבר מציאותי וממשי, ולא ככוח אלקי רוחני בלבד, והו
4 מחמת — מפני, שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את
5 כח ה' ורוח פיו
6 שבנברא, אבל אלו
7 נתנה רשות לעין
8 לראות ולהשיג את
9 החיות ורוחניות שכל
10 נברא, השופע בו מוצא
11 פי ה' ורוח פיו — אילו
12 היינו רואים בעיני בשר
13 ומבחינים באותו כוח אלקי
14 רוחני השופע בכל נברא,
15 האותיות מ"מוצא פי ה'".
16 לא היה גשמיית הנברא
17 וחקמו וממשו נראה כלל
18 לעינינו, כי הוא — החומר
19 והממשות של הנברא, כמל במציאות ממש — נחשב כאפס, לגבי
- החיות והרוחניות שבו, מאחר — כיוון, שמכלעדי הרוחניות —
שבנברא, היה — הנברא, אין ואפס ממש, כמו קדם ששת ימי
בראשית ממש, — שאז היה "אין ואפס" ממש; והרוחניות
השופע עליהם — על הנברא, ממוצא פי ה' ורוח פיו, הוא לבדו
המוציא תמיד מאפס
ואין ליש, ומתנה אותו —
החיות האלקית מקיימת
את הנברא ועושה אותו
לדבר ממשי, אפס
כלעדו באמת. — אין הוא
באמת כלום, מלבד החיות
הרוחנית המקיימת אותו,
כיון שרק היא, היא
המציאות האמיתית; ואילו
הנברא, הנברא ללא הרף
מן החיות הרוחנית, אין
מציאותו אמיתית. שכן, כל
מציאותו באה רק ממנה
שהחיות הרוחנית "עומדת" בו תמיד ומעניקה לו את מציאותו.

שער היחוד והאמונה

יום שישי י"א סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' עת, והמשל לזה הוא... עד עמ' 156, להקדים:

- 39 והמשל לזה — שאנו אומרים, שהנבראים, למרות שהם נראים
40 בעינינו כ"יש" ו"מציאות", אין הם לאמיתו של דבר, מציאות
41 אמיתית, כיוון שכל מציאותם הוא הכוח האלקי שבהם, המשל
42 לכך הוא, אור השמש המאיר לארץ ולדירים — עליה,
43 כלומר, קרני השמש,
44 שהוא זיו ואור
45 המתפשט מגוף השמש
46 ונראה — אור זה, לעין
47 כל, — כפי שהוא מאיר
48 על הארץ ובחלל
49 העולם, והנה, זה פשוט,
50 — דאי הדבר, שאור זיו
51 היה ישנו — אותו זיו, קרני
52 השמש שמגיעים לארץ,
53 נמצאים, נספג בגוף
54 וחקר בדור השמש
55 עצמו שבשמים, שאם —
56 שהרי אם אור זה,
57 מתפשט ומאיר למרחוק
58 כל-כך, — עד לארץ, כל-
59 שכן שיוכל להאיר במקומו ממש, — כלומר, בכדור השמש
60 עצמו, רק ששם במקומו ממש — בכדור השמש עצמו, נחשב
61 היותו הזה לאין ואפס ממש, כי — הוא, כמל ממש במציאות
62 לגבי גוף בדור השמש, שהוא — כדור השמש, מהווה מקור
63 האור והזיו הזה, שהזיו והאור הזה אינו רק הארה מאירה
64 מגוף ועצם בדור השמש; — ומכיוון שאור השמש אינו רק זיו
- מגוף השמש, לכן בהיותו במקורו, בגוף השמש, בטלה הארה זו
במציאות לגבי גוף השמש שהוא ה"עצם" שלה, ואין כל מקום
לומר שבגוף השמש מאיר אור השמש, אלא — שם קיימת
ומאירה השמש עצמה בלבד, רק בחלל העולם, — בלבד,
תחת כל השמים ועל
הארץ, שאין כאן גוף
בדור השמש במציאות
— אלא קיים כאן זיו
השמש בלבד, נראה כאן
האור והזיו הזה — של
השמש, ליש ממש לעין
כל, ונפעל עליו כאן שם
כ"יש" באמת. — מתאים
באמת לומר, שהזיו הוא
כאן דבר ממשי, שהרי
השמש עצמה איננה
נמצאת כאן, רק אורה
חייה. מה שאין-כן
בשהוא — הזיו, במקורו
בגוף השמש — אין נופל
עליו שם — אינו מוגדר בתואר "יש" כלל, רק שם הוא, "אין"
ואפס, כי באמת הוא — הזיו, שם — בתוך גוף כדור השמש,
לאין ואפס ממש, שאין מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא
גוף השמש המאיר, ואפס כלעדו. — הרי, למרות שהאור
המתפשט מהשמש נמצא בודאי בשמש עצמה, אף על פי כן,
אין הוא יכול להיחשב כ"יש". אך באיזה אופן הוא נמצא שם?

39 היו מחוץ למקורם (כמו אור השמש כשהוא נמצא מחוץ
40 לשמש שהיא מקורו). אבל האמת היא, שהמקור נמצא בהם,
41 למרות שאין אנו רואים אותו, ולכן אין הם באמת מציאות
42 כלל, אלא הם בטלים במציאות למקורם. רק שפנה אין
43 המשל דומה לנמשל
44 לגמרי לכאורה, — יש,
45 לכאורה, הבדל בין
46 המשל לבין הנמשל,
47 שפמשל — של אור
48 השמש לגבי השמש, אין
49 המקור — השמש, נמצא
50 במציאות כלל בחלל
51 העולם ועל הארץ
52 שנראה שם אורו ליש
53 גמור, — הרי כיוון
54 שהשמש המקור, איננה
55 נמצאת שם כלל, לכן
56 אור השמש הוא שם
57 בבחינת מציאות, ומובן
58 מדוע הוא נראה
59 במציאות. מה שאין כן
60 כל הנראים הם
61 במקורם תמיד, — שהרי
62 המקור, הכוח האלקי,
63 נמצא תמיד בתוך הנברא
64 ובורא אותו תמיד מחדש
65 מ"אין" ל"יש", רק שאין
66 המקור נראה לעיני
67 בשר. — אך, באמת הם
68 נמצאים תמיד במקורם,

69 ואם כך — ולמה אינם בטלים במציאות למקורם? — מדוע
70 אין ביטולם במציאות של הנבראים, באופן שייראה איך הם
71 בטלים במציאות, וממילא לא לתת מקום לראות את הנבראים
72 כ"יש" וכ"מציאות"? אך להבין זה — צריך להקדים: — רבנו
73 הזקן יסביר בפרק הבא, שדבר זה בא מהכוח האלקי של
74 צמצום והעלם המכסה על האור ועל החיות האלקית ו"פועל"
75 שהנבראים יוכלו להיראות כ"יש" וכ"מציאות", למרות
76 שבאמת הם בטלים במציאות.

1 — באופן שהוא בטל במציאות, וכשאנו רוצים להגדיר מי נמצא
2 שם במציאות — הרי זה רק על השמש עצמה ולא על האור
3 והזיו. וכדברים האלה ממש, בדמותם בצלמם, הם כל
4 הנראים לגבי שפע האלהי מרוח פיו, השופע עליהם
5 ומתנה אותם, והוא —
6 "רוח פיו" של הקב"ה,

7 מקורם, והם עצמם —
8 הנבראים, אינם רק כמו
9 אור וזיו מתפשט מן
10 השפע ורוח ה' השופע
11 ומתלבש בתוכם —
12 בתוך הנבראים, ומוציאם
13 מאין ליש, ולכן הם —
14 הנבראים, בטלים
15 במציאות לגבי מקורם,
16 כמו אור השמש שבטל
17 במציאות ונחשב לאין
18 ואפס ממש, ואינו
19 נקרא בשם "יש" כלל
20 בשהוא במקורו, — גוף
21 כדור השמש, רק תחת
22 השמים שאין שם
23 מקורו, — שם נקרא
24 האור והזיו בשם "יש",
25 ואילו בתוך גוף כדור
26 השמש, אין הוא נקרא
27 בשם "יש" כלל. כך כל
28 הנראים, אין נופל
29 עליהם שם "יש" כלל
30 אלא לעיני בשר שלנו,
31 — נראים הנבראים כ"יש". מדוע? מפני שאין אנו רואים
32 ומשיגים כלל את המקור, — של הנבראים שהוא רוח ה'
33 המתנה אותם, ולכן — מפני שאין אנו רואים ומשיגים את
34 מקורם של הנבראים, נראה לעינינו גשמיית הנבראים
35 והמקור וממשם שהם יש גמור, כמו שנראה אור השמש
36 יש גמור בשאינו במקורו. — אלא נמצא בחלל העולם או
37 על הארץ. כך, שרק לגבי עיני הבשר שלנו, מכיוון שאין הן
38 ראות את מקור הנבראים, הרי לגביהן הנבראים הם כאילו

שער היחוד והאמונה

משא"כ כשהוא במקורו בגוף השמש אין נופל עליו שם
יש כלל רק שם אין ואפס כי באמת הוא שם לאין ואפס
ממש שאין מאיר שם רק מקורו לבדו שהוא גוף
השמש המאיר ואפס בלעדיו וכדברים האלה ממש
בדמותם בצלמם הם כל הנראים לגבי שפע האלהי
מרוח פיו השופע עליהם ומהווה אותם והוא מקורם והם
עצמם אינם רק כמו אור וזיו מתפשט מן השפע ורוח
ה' השופע ומתלבש בתוכם ומוציאם מאין ליש ולכן
הם בטלים במציאות לגבי מקורם כמו אור השמש
שבטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש ואינו נקרא
בשם יש כלל כשהוא במקורו רק תחת השמים שאין
שם מקורו כך כל הנראים אין נופל עליהם שם יש כלל
אלא לעיני בשר שלנו שאין אנו רואים ומשיגים כלל
את המקור שהוא רוח ה' המהווה אותם. ולכן נראה
לעינינו גשמיית הנבראים וחומרם וממשם שהם יש
גמור כמו שנרא' אור השמש יש גמור כשאנו במקורו
רק שבזה אין המשל דומה לנמשל לגמרי לכאורה
שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל
הארץ שנראה שם אורו ליש גמור משא"כ כל הנראים
הם במקורם תמיד רק שאין המקור נראה לעיני בשר
ולמה אינם בטלים במציאות למקורם אך להבין זה
צריך להקדים:

יום שבת קודש י"ב סיון

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 156, פרק ד כי הנה... עד עמ' עט, להטיב.

83 ה' — כבמשל של אור השמש, כשהוא מחוץ למקורו, בגוף כדור השמש,
84 אלא בחלל העולם או על הארץ, הוא נראה אז כ"יש". על כך שאל:
85 אמנם במשל, כיוון שאור השמש אכן אינו נמצא במקורו בשעה שהוא
86 מאיר על הארץ — מובן מדוע הוא נראה כ"יש", אך, כבמשל, הרי הנברא
87 נמצא תמיד במקורו, שהוא דבר ה', העומד תמיד בתוך הנברא — מדוע,
88 איפוא, אין הנבראים בטלים במציאות למקורם, באופן שלא יהיה מקום

77 פ' ד. בפרק הקודם, פרק ג, הסביר רבנו הזקן, שכיוון שהכוח האלקי,
78 שברא את הנברא, "עומד" תמיד בנברא לבראו מחדש — ובאם לאו, היה
79 הנברא חוזר ל"אין" ו"אפס" כמו לפני שנברא — פירוש הדבר, שהנברא
80 אינו מציאות כלל והוא בטל לגמרי למקורו, דבר ה', הבורא אותו תמיד
81 מ"אין" ל"יש", ומה שהנברא נראה לעינינו כ"יש" וממשות, הרי זה מפני
82 שבעיני הבשר שלנו אין אנו רואים ואין אנו משיגים את מקורו, את דבר

45 תמידיות הפעולה. כְּפֶרֶשׁ רִשִׁי – כמו שמפרש רש"י, עַל
46 פְּסוּקִים: "כִּכָּה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים", – לא כתוב "עשה" אלא
47 "יעשה", ב"ד, להורות שתמיד היה עושה כך. כך גם היא
48 משמעות ה"ד של שם הוי', שהפעולה של "הוי'", בריאת הכל
49 מאין ליש, היא תמידית,
50 שתמיד בורא הקב"ה את
51 הכל "יש מאין"; והינו
52 החיות הנשפֵּעַ בְּכָל רֶגַע
53 מִמֶּשׁ בְּכָל הַפְּרָוִיִּם
54 מִמִּצָּא פִּי ה' וְרוּחוֹ,
55 וּמֵהוּהוּ אוֹתָם מֵאֵין לִישׁ
56 בְּכָל רֶגַע, כִּי לֹא דִי לָהֶם
57 – לברואים, כִּמְה שֶׁנִּבְרָאוּ
58 בְּשִׁשֶּׁת יָמִי בְּרֵאשִׁית
59 לְהֵיוֹת קִנְיָנִים בָּהֶם, –
60 אלא מוכרחים הם
61 להיברא תמיד מחדש
62 מ"אין" ל"יש", כִּמְה
63 שֶׁנִּתְבָּרַר לְעֵיל. – זהו
64 ה"שמש" של שם הוי',
65 שאורה מאיר לנבראים,
66 וממנו הם נוצרים כל רגע
67 "מאין ליש". ברם, מבחינת
68 אור הוי' המאיר באופן
69 גלוי, היו הנבראים בטלים
70 במציאות לגמרי ולא

71 היתה נראית שום מציאות של נברא. שהרי, כשהחיות האלקית
72 המהווה את הנברא מתגלה, לא נראית אז מציאותו של הנברא.
73 לשם כך נדרש ה"מגן" של שם אלקים, המסתיר על האור של שם
74 הוי', שלא יהיה גלוי לנברא, וכך מתאפשר לנברא להרגיש את
75 עצמו כאילו הוא דבר נפרד ועצמאי, ואז נחשב הנברא
76 ל"מציאות" ול"יש", כפי שיוסבר להלן. וְהֵנָּה, בְּסִדּוּר שֶׁבָּחִיו שֶׁל
77 הַקְּדוּשָׁה-בְּרִיךְ-הוּא כְּתִיב: "הַגְּדוֹל הַנִּבְרָא כו'", וּפְרִיֵּשׁ
78 "הַגְּדוֹל" הִיא מֵדֶת חֶסֶד וְהַתְּפָשׁוּת הַחַיּוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת
79 וּבְרִוּוֹת לְאֵין קֵץ וְתִכְלִית, לְהֵיוֹת בְּרִוּוֹת – כדי שיתחוו
80 מֵאֵין לִישׁ וְקִנְיָנִים בְּחֶסֶד חֶסֶד, – של הקב"ה – בין אם הם ראויים
81 לכך ובין אם לאו, הם קיימים מחסדו של הקב"ה בלבד. וְנִקְרָאת
82 – מדת החסד, "גְּדוּלָּה", כִּי – מפני, שְׂבָחָהּ מִגְּדוּלָתָהּ שֶׁל הַקְּדוּשָׁה
83 בְּרִיךְ-הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ, כִּי גְדוֹל ה' וְלִגְדוּלָתוֹ אֵין חֶקֶר,
84 – מפני שאין לה גבול, וְלִכֵּן מִשְׁפִּיעַ נִסִּים חַיּוֹת וְהַתְּהוּוֹת
85 מֵאֵין לִישׁ לְעוֹלָמוֹת וּבְרִוּוֹת אֵין קֵץ, – מפני שְׂבָחָהּ הַטּוֹב –
86 זה שטוב בעצם, לְהַטִּיב – עם אחרים, כך גם למעלה: מבחינת
87 מדת החסד והטוב של הקב"ה נדרש שיתחוו נבראים, להם
88 תושפע חסדו וחיותו.

1 לחשוב אותם כ"יש" וכ"מציאות"? – כדי להבין זאת, אמר רבנו הזקן שיש
2 להקדים מה שיוסבר בפרק הנוכחי, שהסיבה לכך היא הכוח האלקי של
3 צמצום.

4 כִּי הֵנָּה כְּתִיב: – כתוב בפסוק: "כִּי שָׁמַשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹהִים", –
5 כמו שהשמש מאירה, כך
6 מאיר לנו הקב"ה בשם הוי'
7 שלו, וכמו ה"מגן" השומר
8 ומבטיח, כך מגן עלינו
9 הקב"ה בשם אלקים שלו.
10 פְּרִיֵּשׁ – המלה "מָגֵן" – אין
11 הכוונה למגן סתם שאין לו
12 שייכות לשמש אודותה
13 מדובר בפסוק, אלא הוא
14 יִתֵּן לְשִׁמְשׁ – כדי לְהַגֵּן,
15 שְׂיֻכְלוּ הַבְּרִיּוֹת לְסִבְלוֹ,
16 – כדי שהנבראים יוכלו
17 לקלוט את קרני השמש,
18 יש לה לשמש "מגן"
19 ונרתיק, המאפשר
20 לנבראים לקלוט את אור
21 השמש. כִּמְהָמֵר רְבִיזֵינוּ
22 וְכִרְוִנֵם לְכִרְבָּה:
23 לְעֵתִיד לְבֹא הַקְּדוּשָׁה
24 בְּרִיךְ-הוּא מִצִּיא חֶמֶה
25 מִגְּדוּלָתָהּ, רִשְׁעִים יִדְוִנוּ
26 בָּהּ כו'". – הרשעים

27 ייענשו באמצעות החמה כיוון שלא יהיו מסוגלים לשאת את
28 אורה החזק של השמש – וצדיקים (לא זו בלבד שיוכלו לשאת
29 את האור, אלא יתירה מזו, יוכלו) להירפא על-ידי אור השמש –
30 רואים ממאמר זה של חכמינו ז"ל, שלשמש יש "מגן" ו"נרתק"
31 המאפשר לקבל את אור השמש. וְכִמְה שֶׁהַנִּתְקַן מִגֵּן בְּעֵד
32 הַשֶּׁמֶשׁ, – שיוכלו בני האדם לקבל את אורה, כִּכָּה שֶׁם אֱלֹהִים
33 מִגֵּן לִישׁ הַחַיּוֹת בְּרִיךְ-הוּא. – שיוכלו הנבראים לקבל את האור
34 של שם הוי'. – וזה, איפוא, פירוש "כִּי שמש ומגן הוי' אלקים": שם
35 הוי' הוא כמשל ה"שמש", ושם "אלקים" מגן על האור של שם
36 הוי' שיוכלו לקבל אותו – כמו ה"מגן", הנרתק, על השמש. רבנו
37 הזקן יסביר להלן, מדוע זקוק האור של שם הוי' ל"מגן" כדי
38 שיוכלו לקבל אותו: הַשֶּׁם הַחַיּוֹת – מלשון מהוה, פְּרִיֵּשׁ שֶׁמֵּהוּהוּ
39 אֵת הַכֹּל מֵאֵין לִישׁ, – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו
40 האותיות – תיבת הוה" – אלו הן שלש האותיות "הוה" משם "הוי"
41 המרכיבות את המלה "הוה" מלשון מהוה, וְהֵיוֹד – שבשם הוי',
42 מִשְׁמָשֶׁת – מורה על הַפְּעֻלָּה שֶׁהִיא בְּלִשׁוֹן הַחַיּוֹת וְתִמִּיד, –
43 כשורצים לומר, שהפעולה לא היתה רק אי פעם, אלא נמשכת
44 תמיד, מוסיפים את האות יו"ד למלת-הפעולה, דבר המראה על

יום ראשון

יום רביעי

ו סיון, א דחה"ש

ה'תש"ג

בשעת קריאת עשרת הדברות עומדים ופניהם אל הספר תורה, אין אומרים אקדמות. שיעורים. חומש: נשא, רביעי עם פירש"י.
תהלים: להלל.
תניא: לקוטי אמרים .. הנקרא בשם . . . ואחדותו ית'.

הסתלקות הבעל-שם-טוב - ביום הרביעי א דחג השבועות תק"ך, ומנוחתו כבוד במעזיבוש. אדמו"ר הזקן אמר על זה - יום ד כ בכסלו תקנ"ט בפעטערבורג - ביום הרביעי גטלי המאורות.

יום שני

יום חמישי

ז סיון, ב דחג השבועות [בחול"ל]

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, חמישי עם פירש"י.
תהלים: לט"ג.
תניא: שער היחוד . . . כולא חד.

בשיאות בפנים:

כשאומרים תבת יברך - המתברך ראשו באמצע. ה' - מסב ראשו לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך - באמצע. יאר - לשמאלו שהיא ימין המברך וכו'. שלום - ראשו באמצע. אמירת רבונו של עולם - בשעה שהכהנים מנגנים דוקא, אבל כשאומרים התבות צריך לשמוע. כשמנגנים ל"וישם", אומרים רבונו של עולם . . . הצדיק. כשמנגנים לתבת "לך" - ואם . . . אלישע. ל"שלום" - וכשם . . . לטובה. כשאומרים [הכהנים] "שלום" - אומרים [הקהל] "ותשמרני ותחנני ותרחמי". "אדיר במרום" אומרים אחר עניית אמן, כשעדין הטלית על פניו.

יום שלישי

יום ששי

ח סיון, אסרו חה"ש [בחול"ל]

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, ששי.
תהלים: מד"ח.
תניא: פרק ב. והנה . . . 154 אינו כן.

דער עולם הזה הגשמי איז א געמיש פון גיננויא של הקב"ה (א צוזאמענקונפט פלאץ, וואו השי"ת כביכול קומט זיך צוזאמען מיט דעם אדם בחיר הנבראים) און גנת אגוז (בגימטריא חטא). און השי"ת גיט א בחירה חפשית צום מענשען, אז דער מענש קען זיך אליין אויסקלייבן א וועג אין לעבען.

העולם הזה הגשמי הוא תערכת של "גיננויא" של הקדוש-ברוך-הוא (מקום מפגש, שבו ה' יתברך כביכול מזדמן עם האדם בחיר הנבראים) ו"גנת אגוז" [=המלה 'אגוז' עם הכולל] (בגימטריא חטא). והשם יתברך מעניק בחירה חפשית לאדם, שהאדם יכול לבחור בעצמו דרך בחיים.

יום רביעי

שבת

ט סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: נשא, שביעי עם פירש"י.
תהלים: מט"ד.
תניא: וכ"ש . . . 154 הבריאה.

די וועלט דארף האבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאך דורך אותיות התורה. די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית. חלוקת השתא סדרי

משנה (בעל-פה) איז א "ובלכתך בדרך" דיקער. די משנה משניות וואָס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין, אין וואָס פאר א פלאַץ מען וועט זיין, וועט באלייכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קוב"ה. משנה איז אותיות נשמה. עס איז זייער שווער צו געפינען די ווערטער אויסצודריקען דעם גרעסטען תועלת בעזה"י אין דער שמירה כללית און דער שמירה פרטית, וואָס דער כסדר'דיגער חזר'ן משניות וועט בעזה"י בריינגען. און עס פעלען אויס די ווערטער צו באַשרייבען דעם גרויסען נחת רוח, וואָס מען וועט פארשאַפען דעם בורא עולם ב"ה.

העולם זקוק לטהרת האויר. טהרת האויר היא רק על ידי אותיות התורה. האותיות שבתורה הן שמירה כללית ושמירה פרטית. חלקת הששה סדרי משנה (בעל פה) היא "ובלכתך בדרך". המשנה-משניות שישננו אותם היכן שימצאו, באיזה מקום שימצאו - יאירו את הקשר של ישראל עם קודשא-בריך-הוא. משנה היא אותיות נשמה. קשה מאד למצא את המלים להביע את התועלת הגדולה ביותר, בעזרת ה' יתברך, בשמירה הכללית ובשמירה הפרטית, שהחזרה הסדירה של משניות תביא, בעזרת ה' יתברך, וחסרות המלים לתאר את גדל נחת הרוח שיגמרו לבורא עולם ברוך-הוא.

יום חמישי

יום ראשון

י סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: נה-נט.
תנאי: פרק ג. והנה . . . אפס בלעדו.

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל ווערען אָנגערופען נרות. א גר איז כלול פון כלי פתילה שמן ואש. מען מוז אבער אָנצינדען דעם אש און דעמאלט איז דאָס מאיר. בא דיר איז א גוטער נר, אָבער עס פעלט דיר דער אָנצינדער. דורך הכאה בכח אין דעם אבן של נפש הבהמית, געהט ארויס א ניצוץ אש, וועלכער צינדט אן דעם אש אלקי.

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ... בני ישראל קרויים נרות. גר כלול מכלי, פתילה, שמן ואש. אך חייבים להצית את האש, ואז הוא מאיר. הנר שבך הוא טוב, אך חסר לך המדליק; על-ידי הפאה בכח באבן של נפש הבהמית, נתז ניצוץ אש, שמצית את האש האלקי.

יום שישי

יום שני

יא סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, שני עם פירש"י.
תהלים: ס-סה.
תנאי: והמשל . . . 156- ואפס בלעדו.

משיחות אאמו"ר: אין דער עבודה פון עבודת ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות ... די דרגא פון מת באדארף קיין סך הסבר נישט האָבען. עס איז אבער אויך פאראן - ת"ל - תחית המתים אין עבודה רוחנית. א מת איז קאלט, עס איז נישט אזא קאלטע זאך ווי שכל הטבעי און שכל אנושי, און ווען דער שכל הטבעי פארשטעהט א השגה אלקית און די מדות שבשכל ווערען נתפעל און גערירט פון דעם געשמאק שכלי, איז דאָס דער אמת'ער תחית המתים.

משיחות אדני אבי מורי ורבי [הרשב"ב]: בסדר העבודה של עבודת ה' על דרך החסידות, נמצאות כל הקמות.. דרגת מת אינה זקוקה להסבר רב. אך קיימת גם - תודה לה' - תחית המתים

בַּעֲבוּדָה רוֹחֶנִית. מֵת הוּא קר, אֵין דְּבַר כָּל־כָּךְ קר כְּמוֹ הַשְׂכָּל הַטִּבְעִי וְשֶׁכָּל אֲנוּשִׁי, וְכֹאשֶׁר הַשְׂכָּל הַטִּבְעִי מִבֵּין הַשְּׂגָה אֱלֹקִית, וְהַמְדוּת שֶׁבַשְׂכָּל מִתְפַּעֲלוֹת וּמְגִיבוֹת מִהָעֲרֻבוֹת הַשְּׂכִלִית – הִרִי זֶה תַּחֲתִית הַמֵּתִים הָאֲמִתִּית.

שבת קודש

יום שלישי

יב סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: בהעלותך, שלישי עם פירש"י.

תהלים: סו"סח.

תנאים: וכדברים . . . 156" להקדים.

בְּרַבֶּת "שֶׁהַכֵּל נִהְיָ בְּדִבְרוֹ": נִהְיָ – הִי"ד בְּקִמּוֹץ וְלֹא בְּסִגּוֹל.

אֲדֹנִי אֲבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] כּוֹתֵב בְּאַחַד מִמִּכְתָּבָיו: אֶהוּב אֶת הַבִּקְרָת, כִּי הִיא תַעֲמִידֶךָ עַל הַגִּבּוֹה הָאֲמִתִּי.

המשך ביאור למס' זבחים ליום ראשון עמ' ב

- 1 חֲמִשָּׁה בְּתִי בְּעִי לְמִיעֶבֶד – צִרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲמִשָּׁה בְּתִים בַּתְּפִלִּין.
2 מִתְרַצַּת הַגִּמְרָא: בֵּית הַלֵּל אֵינֶם לַמְדִּים אֶת מִנְיֵן הַבְּתִים מִמִּשְׁמַעוֹת
3 הַמִּקְרָא וְהַמְסוּרָה, אֲלֵא כִּבְרִי לָהּ – בֵּית הַלֵּל סוֹבְרִים כְּרַבִּי עֲקִיבָא,
4 דְּאִמְרַ שְׁמַנִּין הַבְּתִים בַּתְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ אֲנוּ לַמְדִּים מַעֲצָם מִזֶּה
5 שֶׁנִּקְרָאִים 'טוּטְפוֹת', שֶׁכֵּן פִּירוּשָׁה שֶׁל תִּיבַת 'שֵׁט' בְּכַתְפֵּי וְשֵׁם
6 מִקּוֹס, הוּא שְׁתֵּימָּה, וּפִירוּשׁ תִּיבַת 'שֵׁט' בְּאִפְרִיקָי וְשֵׁם מִקּוֹס, הוּא
7 שְׁתֵּימָּה, וְעַל שֵׁם אַרְבַּע פִּרְשִׁיּוּתֵיהֶם נִקְרָאִים 'טוּטְפוֹת'.
8 עוֹד מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: אֲלֵא מַעֲתָה לְדַבְרִיךְ שֶׁכְּשִׁישׁ סְתִירָה בֵּין
9 הַמִּקְרָא וְהַמְסוּרָה דּוֹרְשִׁים אֶת שְׁנֵיהֶם, אִם כֵּן, לִגְבִּי מִנְיֵן הַדִּפְנוֹת

- 10 הַנִּצְרָכוֹת לְסוּכָה, שְׁנִלְמִדוֹת מִמָּה שֶׁנִּכְתַּב בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּשׁ פַּעַמִּים
11 'בְּסִפְתָּ' 'בְּסִפְתָּ' 'בְּסִפְתָּ' שְׁתֵּי פַעַמִּים נִכְתַּב 'בְּסִכְתָּ' בְּלִי וְאִ"ו, לְשׁוֹן
12 יַחֲדָה, וּמִשְׁמַע רַק סוּכָה [דּוֹפֵן] אַחַת, וּפַעַם אַחַת נִכְתַּב 'בְּסִכְתָּ' עִם
13 וְאִ"ו, לְשׁוֹן רַבִּים, וּמִשְׁמַע שְׁתֵּים, הִרִי שְׁלֹפִי כְּתִיבְתָּן נִרְמָזוּ כֵּאֵן
14 אַרְבַּע דִּפְנוֹת, אֲמֻנָם כִּיּוֹן שְׁכוֹלֶם נִקְרָאִים בְּלִשׁוֹן רַבִּים, הִרִי שְׁלֹפִי
15 קְרִיאָתָן נִרְמָזוּ כֵּאֵן שֶׁשׁ דִּפְנוֹת, וְאִם דּוֹרְשִׁים אֶת שְׁנֵיהֶם, אֲמֹר
16 דְּאִהְיִי מִקְרָא לְהוֹסִיף אַחַת עַל מִשְׁמַעוֹת כְּתִיבְתָּן, וְאִהְיִי מְסוּרָת
17 לַפְּחוֹת אַחַת מִן מִשְׁמַעוֹת קְרִיאָתָן, וְאֲמֹר דְּחִמְשָׁא דְּפִנְתָּא בְּעִי
18 לְמִיעֶבֶד – שְׁצִרִיךְ לַעֲשׂוֹת לְסוּכָה חֲמִשׁ דִּפְנוֹת.

המשך ביאור למס' זבחים ליום שבת קודש עמ' ב

- 1 הַתּוֹרָה הַאֲפוּנִים הַקְּלִים שֶׁל אֲכִילַת קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא הַגּוֹף, לְמָה
2 נֶאֱמָרוּ הַמְּסוּרָת – מִדּוּעַ הוֹצֵרָה הַתּוֹרָה לְהַזְכִּיר גַּם אֶת הַאֲפוּנִים
3 הַחֲמוּרִים, וְאִם נֶאֱמָרוּ הַמְּסוּרָת לְמָה נֶאֱמָרוּ קְלוֹת. וּמִשְׁבִּיבָה
4 הַבְּרִייתָא: אִם נֶאֱמָרוּ רַק קְלוֹת וְלֹא הַמְּסוּרָת, הִייתִי אֹמֵר שֶׁרַק עַל
5 הַקְּלוֹת עוֹבֵר בְּלֹא וְעוֹנֶשׁוּ מַלְקוֹת, וְאֵילּוּ עַל הַחֲמוּרִים עוֹנֶשׁ בְּמִיתָה
6 בִּידֵי שְׁמִים, לְכָךְ נֶאֱמָרוּ בִּפְיֻרֹשׁ אֵף הַחֲמוּרִים, לְלַמֵּד שֶׁאֵף עֲלִיָּה
7 אֵינּוּ עוֹנֶשׁ אֲלֵא בְּלֹא. וְאִם נֶאֱמָרוּ הַמְּסוּרָת וְלֹא נֶאֱמָרוּ קְלוֹת, הִייתִי
8 אֹמֵר שֶׁרַק עַל הַחֲמוּרִים יֵהָא חֵיִב מַלְקוֹת, וְאֵילּוּ עַל הַקְּלוֹת יֵהָא
9 מְסוּרָה לְגַמְרִי, לְכָךְ נֶאֱמָרוּ בִּפְיֻרֹשׁ גַּם הַקְּלוֹת, לְלַמֵּד שֶׁגַּם עֲלֵיהֶם
10 עוֹנֶשׁ מַלְקוֹת.
11 מִבְּרַרְתָּ הַגִּמְרָא: מֵאֵי קְלוֹת וּמֵאֵי הַמְּסוּרָת – מִזֶּה הֵם הַאֲפוּנִים הַקְּלִים
12 בְּאֲכִילַת קוֹדֶשׁ שֶׁהוֹזְכְּרוּ בְּבְרִיתָא, וּמִזֶּה הֵם הַאֲפוּנִים הַחֲמוּרִים,
13 אֲלֵימָא – אִם נֶאֱמָר שֶׁ'קְלוֹת' הֵינּוּ אֲכִילַת מַעֲשֶׂר שְׁנִי בַטּוּמָא,
14 הוּא מְכֻנָּה 'קֶל' כִּיּוֹן שֶׁמִּיד לְאַחַר שֶׁטַּבֵּל הַטָּמֵא מוֹתֵר בְּאֲכִילַת
15 מַעֲשֶׂר שְׁנִי וְאֵינּוּ צִרִיךְ לְהַמְתִּין עַד הָעֶרֶב, וְ'הַמְּסוּרָת' הֵינּוּ אֲכִילַת
16 תְּרוּמָה בַטּוּמָא, שֶׁאִסוּרָה חֲמוּר בְּכָךְ שֶׁאֵף לְאַחַר שֶׁהִטָּמֵא טַבֵּל
17 אֵינּוּ יוֹכֵל לְאֲכֹל עַד הָעֶרֶב.
18 דּוּחָה הַגִּמְרָא: לֹא יִתְּן לְפִרֶשׁ כֵּן, שֶׁאִם כֵּן כִּיצַד אֲמַרָה הַבְּרִיתָא
19 שֶׁאֵילּוּ הוֹזְכְּרוּ רַק הַקְּלוֹת וְלֹא הַחֲמוּרִים הִייתִי אֹמֵר שֶׁעַל
20 הַחֲמוּרִים נִעֲנָשִׁים בְּמִיתָה, וּמִשְׁמַע שְׁלֹפִי הָאֲמַת אֵין זֶה כֵּן, וְהִרִי
21 הַשְּׂתָא נִמִּי הָא בְּמִיתָה – הִרִי גַם עֵתָה, אַחֵר שֶׁהוֹזְכִירָה הַתּוֹרָה אֶת
22 אֲכִילַת הַתְּרוּמָה בַטּוּמָא, יֵשׁ בָּהּ חֵיבוֹב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים. [וְתוֹ –
23 עוֹד יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת לְפִירוּשׁ זֶה], כִּיצַד אֲמַרָה הַבְּרִיתָא, וְאֵי לֹא
24 נֶאֱמָרוּ חֲמוּרֹת אֲלֵא רַק קְלוֹת הִייתִי אֹמֵר שֶׁרַק אֲכִילַת מַעֲשֶׂר שְׁנִי
25 'הַקְּלָה' בַּמַּלְקוֹת, וְאֵילּוּ אֲכִילַת תְּרוּמָה הַחֲמוּרָה דִּינָה בְּמִיתָה,

- 26 וְהִרִי לְפִי לְיִמּוּד זֶה בְּבְרִיתָא, הֵטַעַם שֶׁהֵינּוּ סוֹבְרִים לְחִיִּב מִיתָה
27 בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה הוּא בְּקַל וְחוֹמֵר מֵאֲכִילַת מַעֲשֶׂר שְׁנִי, וְכֹלֵל הוּא
28 בִּידֵינוּ שֶׁדִּי לְכָא מִן תְּדִין לְהִיּוֹת בְּגִידוֹן, כְּלוּמֹר, דִּי לְדַבֵּר הַגִּלְמֵד
29 בְּקַל וְחוֹמֵר לְהִיּוֹת כְּמוֹ הַמַּלְמֵד, וְלֹא יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלֹא יִתְּכֵן
30 שֶׁהַמַּלְמֵד [מַעֲשֶׂר שְׁנִי] יִהְיֶה בַּמַּלְקוֹת וְהַלְמֵד [תְּרוּמָה] יִהְיֶה
31 בְּמִיתָה.
32 אֲלֵא עַל כִּרְחֵךְ יֵשׁ לֹמֵר שֶׁ'קְלוֹת' וְ'חֲמוּרֹת' הֵינּוּ לְעִנְיֵן חוֹמֵר
33 הַטּוּמָא, וְ'קְלוֹת' הֵינּוּ אֲכִילַת קוֹדֶשׁ כִּשְׁהוּא טָמֵא מִטּוּמָא שְׁרִי, וְ'חֲמוּרֹת' הֵינּוּ אֲכִילַת קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא מֵת,
34 שֶׁהִיא טוּמָא קְלָה, וְ'חֲמוּרֹת' הֵינּוּ אֲכִילַת קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא מֵת,
35 שֶׁהִיא טוּמָא חֲמוּרָה, וּבִיאֹר הַבְּרִיתָא כֵּךְ הוּא, שֶׁאֵילּוּ הִיָּה נִכְתַּב
36 בַּפְּסוּק עוֹנֶשׁ עַל אוֹכֵל קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא קְלָה בְּלִבְדִּי שֶׁהוּא בַּמַּלְקוֹת,
37 הִייתִי סוֹבֵר שֶׁהַאֲכִילַת קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא חֲמוּרָה יִהְיֶה עוֹנֶשׁ מִיתָה בִּידֵי
38 שְׁמִים, וְאֵילּוּ הִיָּה נִכְתַּב בַּפְּסוּק עוֹנֶשׁ מַלְקוֹת רַק לִגְבִּי אוֹכֵל
39 בַּטּוּמָא חֲמוּרָה, הִייתִי סוֹבֵר שֶׁהַאֲכִילַת קוֹדֶשׁ בַּטּוּמָא קְלָה יִהְיֶה
40 פְּטוּר לְגַמְרִי. מִבְּרַרְתָּ הַגִּמְרָא: וְכֵאֵמָּא – וּבִאִיּוֹ אֲכִילַת קוֹדֶשׁ עוֹסְקַת
41 הַבְּרִיתָא, אֵי בְּתְרוּמָה – אִם בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה בַטּוּמָא, יִקְשָׁה, אֵיִי
42 וְאֵיִי הוּא בְּמִיתָה – הִרִי בֵּין הַאֲכִילַת תְּרוּמָה בַטּוּמָא שְׁרִי וּבֵין
43 בַּטּוּמָא מֵת, חֵיִב מִיתָה, וְכִיצַד כְּתִבָּה הַבְּרִיתָא שֶׁהִייתִי סוֹבֵר
44 שֶׁעַל הַקְּלוֹת בְּלֹא. וְתוֹ – וְעוֹד קִשָּׁה, כִּיצַד אֲמַרְתָּ הַבְּרִיתָא לְכָךְ
45 נֶאֱמָרוּ הַמְּסוּרָת דְּבִלְלָא – שֶׁהוֹצֵרָה הַתּוֹרָה לְהַזְכִּיר אֶת הָעוֹנֶשׁ
46 לִגְבִּי הַאֲכִילַת בַּטּוּמָא חֲמוּרָה הוּא כִּדִּי לְהַשְׁמִיעַ שֶׁאֵף הוּא עוֹנֶשׁ
47 רַק מַלְקוֹת, וְקִשָּׁה, הָא בְּמִיתָה הִיא – הִרִי הַאֲכִילַת תְּרוּמָה כִּשְׁהוּא
48 טָמֵא עוֹנֶשׁ בְּמִיתָה בִּידֵי שְׁמִים, (וְאֵי לֹא נֶאֱמָרוּ הִייתִי אֹמֵר בְּמִיתָה
49 דִּי לְכָא מִן תְּדִין לְהִיּוֹת בְּגִידוֹן) וְאֵי – וְאִם נֶאֱמָר שֶׁהַבְּרִיתָא עוֹסְקַת
50 בְּאֲכִילַת מַעֲשֶׂר,

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ח

מתי אין טומאת 'מגע מדרס'?

מגע מדרס, והרי הוא ראשון ככלי שנגע במדרס. ומקורו במשנה (שם שם, מ"ו) וכחכמים שהבגד טמא 'מגע מדרס' אף שנתמעט, כי לפני כן כל הבגד נגע במדרס אבל לדעת רבי יוסי טהור לגמרי, אף מ'מגע מדרס' (ראה פירוש הרע"ב במשנה שם). ואם כן, יש סתירה בפסקי הרמב"ם שכאן פסק כרבי יוסי שבגד שנחלק אין בו אפילו טומאת 'מגע מדרס', ואילו לעיל פסק כחכמים שבגד שנטל חוט אחד מתחילתו טמא 'מגע מדרס'? ומבאר:

בגד שניטל חוט אחד מתחילתו טמא 'מגע מדרס' לא בגלל שהיה מחובר למדרס, אלא בגלל שבשעה שנוטל חוט מהבגד אי אפשר שלא יגע בבגד, ובנגיעה זו נטמא 'מגע מדרס' (כמו בקורע שלש אצבעות שבהמשך ההלכה כאן, שהקורע טמא מדרס משום "שבעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא במגע") אבל בגד שלשה על שלשה שנחלק אין בו מגע בשעת הקריעה שהרי "אדרבה, המחלק קורע ומושך זה לכאן וזה לכאן" ולכן טהור.

הלכות כלים פרק כג, הלכה ט: שְׁלֵשָׁה עַל שְׁלֵשָׁה שְׁנֵיטָמָא בְּמִדְרָס וְאַחֲרָיָהּ כִּדְּנַחֲלָק – מְהֵרָא מִן הַמִּדְרָס, וְאִין בְּקִרְעִים אֵלּוּ מְטָמָה בְּלָל.

בגד שלשה על שלשה שנטמא במדרס הוב ואחר כך נחלק לשני חלקים, לדעת תנא קמא במשנה (כלים כו, ז) וכפי שמבואר בגמרא חולין עב, ב) - "טהור מן המדרס", טומאת מדרס הוב (אב הטומאה) בטלה ממנו, כי כעת אין בכל חלק בפני עצמו שיעור הראוי לטומאה, אבל טמא 'מגע מדרס' (ראשון לטומאה), כי לפני שהבגד נחלק נגע כל חלק בחברו שהיה טמא מדרס. ואילו לדעת רבי יוסי אינו טמא אפילו 'מגע מדרס', כי לפני שנחלקו היה מקום חיבור החלקים בתוך עובי הבגד ו'טומאת בית הסתרים' (נגיעת הטומאה במקום שאינו נראה) אינה מטמאה.

והנה, הרמב"ם פסק כרבי יוסי ש'אין בקרעים אלו טומאה כלל', והקשה ה'תוספות יום טוב' (כלים שם): בהלכה קודמת (נ"ח) כתב הרמב"ם "הבגד שארג בו שלשה על שלשה ונטמא במדרס... נטל חוט אחד מתחתלו, טהר מן המדרס אבל טמא

יום שני ז' סיון ה'תשע"ח

מי יכול לייחד?

אך האחרונים (עונג יום טוב ס"י פב) הוכיחו מדברי הגמרא שבינידון רידן אפילו מעשה לא יועיל, וכן מצאנו גם לגבי דיני מוקצה בשבת שאפילו על ידי מעשה אין אדם יכול לפעול דין על חפץ שאינו שלו, ולכן המניח חפץ מוקצה על משטח מסוים, אין המשטח נאסר בטלטול כדין 'בסיס לדבר האסור' אלא אם כן הוא שייך למניח, אך אם המשטח הוא של אדם אחר, אין בכוחו לאסור אותו בטלטול על ידי הנחת המוקצה עליו. והטעם לכך הוא, כי כאן אין מדובר בהחלת איסור על החפץ (כמו במשתחויה לבהמת חברו) אלא בדין הנובע מייחודו של החפץ למטרה מסוימת, כגון ייחוד העור למטרת שכיבה או ייחוד המשטח להיות בסיס לחפץ שעליו, וקביעת ייעודו של החפץ יכולה להיעשות רק על ידי הבעלים ואילו אדם אחר אינו יכול לקבוע זאת אפילו באמצעות מעשה (עונג יו"ט שם. חידושי הגר"מ זמבא א, ע' לה).

הלכות כלים פרק כד, הלכה ז: נִבְּב שְׁנֵיב עוֹר וְחֵשֶׁב עָלָיו לְשִׁכְיָה – מְחַשְׁבָּה מוֹעֵלֶת לוֹ וּמְחַמְמָא בְּמִדְרָס; אֲבָל הַנִּזְלָן – אִין מְחַשְׁבָּתוֹ מוֹעֵלֶת אֵלָּא אִם כֵּן נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. אין בכוחה של מחשבת האדם לפעול על חפץ שאינו שלו, וכדברי הרמב"ם להלן (פכ"ה, ה"יא): 'ש'אין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים'.

ובדומה לכך מצאנו: 'אין אדם אוסר דבר שאינו שלו'. וכגון המשתחויה לבהמת חברו, אינה נאסרת בכך משום עבודה זרה, כי אין ביכולתו לפעול איסור על חפץ שאינו שלו.

אמנם, יש סוברים שאם עשה מעשה בגוף הדבר, כגון שניסך יין חברו לעבודה זרה, הרי הוא אוסר את החפץ. ולפי זה לכאורה גם בענייננו, אם עשה מעשה בדבר של חברו כדי לייחודו לשכיבה, ייטמא הדבר טומאת מדרס.

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ח

כלי 'הבא במידה' מקבל טומאת מדרס?

לישיבה ואינה נטמאת 'טומאת מדרס', אבל תיבה שפתחה בצידה ומשמשת גם לישיבה, נטמאת טומאת מדרס אף אם היא 'באה במידה', כי לענין טומאת מדרס לא הוקשו כלים לשק, כמבואר בגמרא (בכורות לח, א) ש'פשוטי כלי עץ' אף שאינם מקבלים טומאת מגע, נטמאים טומאת מדרס וההיקש לשק ממנו למדו ש'פשוטי כלי עץ' אינם מקבלים טומאה לא נאמר לגבי טומאת מדרס.

ויש שכתבו (משנה אחרונה כלים שם. מי נפתח פרפר לד, סק"ד) שלדעת הרמב"ם תיבה 'הבאה במידה' אינה מקבלת גם טומאת מדרס, כמשמעות לשונו "הבאה במידה טהורה מכלום", ואם לא כן

הלכות כלים פרק כז, הלכה א: שְׁלֵשׁ תְּבוֹת הֵן; תֵּבָה שְׁנִפְתָּחָה מִצִּדָּה – מְטָמָה מִדְרָס; מְלֻמְעָלָה – מְטָמָה מְטָמָה מִתּוֹ; וְהַבָּאָה כַּמִּידָה – מְהֵרָא מִכָּלּוֹם.

תיבה 'הבאה במידה' (תיבה גדולה המחזיקה ארבעים סאה בלח) שאינה מיטלטלת ממקום למקום אינה מקבלת טומאה, כי כל הכלים הוקשו לשק, "מה שק שהוא מתלטל מלא וריקן, אף כלי עץ לא יטמא אלא אם כן היה מתלטל מלא וריקן, להוציא כלי עץ העשוי לנחת" (לעיל פ"ג הל' א - ב).

ומבאר ה'לחם משנה' (וכן הר"ש, הרע"ב והתירו"ט בכלים פכ"ד מ"ד): דין זה נאמר בתיבה שפתחה מלמעלה ואינה עומדת

קיד הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

היה צריך לפרש זאת שלא יבואו לטעות ולהקל.

וראיה לדבר שבפירוש המשניות (כלים שם בסוף הפרק) כתב שהאמור שם שהוא 'טהור מכלום' מכוון ל'כלי אבנים וכל מה שבים... וכלי עץ מחזיק ארבעים סאה'. ומזה שכללם יחד מובן שדין כלים 'הבאים במידה' הוא דין כלי אבנים שאינם מקבילים טומאה מן הטומאות, אף לא טומאת מדרס (לעיל פ"א

ה"ו), וכדין כלים העשויים מדברים הגדלים בים שגם הם אינם מקבילים טומאת מדרס (שם ה"א).

ומה שאמרו בגמרא (בכורות שם) שלענין טומאת מדרס לא הוקשו כלים לשק, הרי זה רק ב'פשוטי כלי עץ' אבל שאר כלים הטהורים, כמו כלים עשויים מדברים שבים או כלים 'הבאים במידה', אינם מקבילים אף טומאת מדרס.

מים ספק שאובים

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ח

אין וודאות שהיו ארבעים סאה מים כשרים קודם שנתערבו, פסול מספק.

וכתב ה'תוספות יום טוב' (מקואות פ"ב מ"ה) שהרא"ש (ב"ק שם) הביא ראייה מהלכה זו לשיטתו שמקוה שכולו שאוב פסול מדאורייתא ולכן אם אין ידוע אם היו ארבעים סאה מים כשרים קודם שנתערבו שלושה לוגים מים שאובים, המקוה פסול, ככל ספק דאורייתא שהוא להחמיר. ואם כן, לדעת הרמב"ם שמקוה שאוב כשר מן התורה ופסול רק מדרבנן, מדוע נפסל המקוה מספק?

וביאר ה'תוספות אנשי שם' (מקואות שם):

גם לדעת הרמב"ם שמקוה שאוב פסול מדרבנן, יש לפסול מקוה זה (שספק אם נפלו לתוכו ארבעים סאה מים כשרים קודם שיגיעו לגומא השלישית) כי ספק קורב לזו שאינם הגיעו לגומא השלישית לפני שהיו בו ארבעים סאה, ואם כן מעורבים בהם שלושה לוגים שאובים. ורק אם ידוע בוודאות שארבעים סאה מים כשרים נפלו למקוה קודם שהגיעו לגומא השלישית – המקוה כשר.

הלכות מקואות פרק ד, הלכות א - ב: דין תורה, שכל מים מן מקוה מן מקוה... בין שאובין בין שאינן שאובין. מדברי סופרים, שהמים השאובין פסולים לטבילה.

לדעת ראשונים (רש"י ב"ק סז, א ד"ה שאיבה, רא"ש ב"ק שם ועוד) מים שאובים בידי אדם פסולים למקוה מדין תורה, אך אם רוב המים במקוה אינם שאובים, המקוה כשר מן התורה (כי המים השאובים בטלים ברוב), אבל לדעת הרמב"ם מן התורה מותר לטבול במקוה שכולו מים שאובים, וכן דעת כמה ראשונים (ראה כס"מ). ולכל הדעות מקוה של ארבעים סאה שהיו חסרים בו שלושה לוגים ומילאוהו במים שאובים, פסול מדרבנן.

והנה, להלן (פ"ה ה"ד) כתב הרמב"ם: "מקוה שיש בו שלוש גומות ממים שאובים, לוג בכל גומא, ונפלו לתוכו מים כשרים, אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה מים כשרים עד שלא יגיעו לגומא השלישית – כשר" כי יש ארבעים סאה מים כשרים קודם שנתערב בהם שלושה לוגים שאובים). וביאר ה'סכסך משנה' (שם) שדוקא אם ידוע בוודאות שנפלו ארבעים סאה מים כשרים קודם שנתערבו בהם שלושה לוגים שאובים כשר, אבל אם

התקנת רשת במקוה

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ח

מצטרפים יחד כדי לחבר בין שני החלקים! ויש לומר כי שם מדובר באופן שבכל חלק אין שיעור מקוה כשר, אך כאשר במקום אחד יש שיעור מקוה כשר, ניתן להכשיר את מאגר המים הצמוד לו באמצעות חיבור על ידי נקבים (מרכיבי שבעות ס"ו תשמו בשם הראב"ה). ויש אומרים שכאשר הרשת פרוסה לאורך המקוה, הרי הוא נחשב כמחולק לשני חלקים נפרדים ולא די בנקבי הרשת כדי לחבר ביניהם, ורק בשק המונח בהמקוה מצטרפים המים שבתוכו למי המקוה על ידי הנקבים (ר"ש מקואות פ"ו מ"ה).

ובענינו: לפי השיטה הראשונה, ניתן להטביל בתוך הרשת כי בתוך בור הטבילה (על לגובה הרשת) יש שיעור ארבעים סאה וממילא גם המים שברשת כשרים לטבילה, אך לפי השיטה השנייה יש להחמיר כאשר הרשת תלויה מקיר לקיר כי בכך היא מחלקת את המקוה לשניים והחלק שמעל הרשת פסול לטבילה כי אין בו ארבעים סאה.

ולכן לכתחילה ראוי להתקין את הרשת כאשר הפתח שלה שקוע בבור, ואז הטבילה ברשת כשרה לכל הדעות שהרי היא מתחברת למי המקוה באמצעות הפתח הרחב (ראה שבט הלוי ח, רה. להורות נתן ד, סז).

הלכות מקואות פרק ו, הלכה ח: השדה והתבה שפנים אין מטבילין בהן אלא אם כן היו נקבים בשפופרת הנוד. ואם היה שק או קפה – מטבילין בהן.

בכדי לפתור את הבעיה הנפוצה של נפילת כלים לקרקעית המקוה בעת טבילתם, יש מקוואות שמתקנינים בהם רשת בבור הטבילה כדי שהכלים יפלו לתוכה ולא לקרקעית הבור. אך לכאורה מתעוררת כאן שאלה: הרי הטבילה אינה נעשית בבור המקוה אלא ברשת שאין בה מים בכמות של מקוה כשר?

והנה, בהלכה זו מבואר שאין לטבול בכלי השקוע בים אלא אם כן יש בו נקב בשיעור 'שפופרת הנוד' (כחמשה ס"מ) ועל ידי הנקב הוא נחשב כמחובר למי הים.

עם זאת, ניתן לטבול ב'שק או קופה' אף שאין בהם נקב בשיעור זה, כי הם מלאים נקבים קטנים ואף שבכל נקב בפני עצמו אין את השיעור הנדרש, בצירוף כולם נחשבים המים מחוברים למקוה.

מאידך, בגמרא (תגינה כב, א) מבואר שמקוה שחילקו באמצעו באמצעות רשת, פסול כי בכל חלק אין שיעור מקוה כשר (ארבעים סאה), הרי שהנקבים שברשת אינם

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ח

שיעור מי מעיין בטבילת אדם

והתוספות ר"ד (חגיגה שם) סובר כשיטת הרמב"ם שמעיין מטהר בכל שהוא גם בטבילת אדם, ואת דברי הגמרא מהם הוכיחו התוספות והרא"ש כנ"ל, פירש שאין המדובר במי מעיין אלא במקוה של מי גשמים שאין בו ארבעים סאה העומד ליד מקוה אחר, שאין לטבול בו כי אין שני המקוואות נחשבים כמחבורים.

וה'תוספות יו"ט' הקשה: שנינו (מקואות פ"ה מ"ו): "גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדמה ועל הכלים טהורים", והרי גל שנתלש מן הים דינו כמעין, ובכל צריך שיהיה בו ארבעים סאה אף לטבילת אדם!

וב'תוספות חדשים' (שם) תירץ: גל שנתלש מן הים ולא ניתק ובפרטים מסוימים דינו כמעין (ומטהר אף שמימי זוחלין), אינו כמעין ממש ולכן אינו מטהר אלא בארבעים סאה, אבל מי מעיין ממש מטהרים אדם וכלים גם אם אין בהם ארבעים סאה.

ולהלכה הביא ה'בית יוסף' (שם) את דברי הר"ן (תשובות סי' סו): "הדברים נראים, דאפילו לאדם לא בעי מ' סאה בטבול במעיין (אלא שיהא גופו עולה בהן הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו) אף על פי כן באיסור כרת ראוי לחוש לדברי המחמירים".

הלכות מקואות פרק ט, הלכה ח: מה בין מעיין למקנה?
המקנה אינו מטהר אלא בארבעים סאה; והמעין מטהר בכל שהוא.

וכתב ה'כסף משנה' שלדעת הרמב"ם מעיין מטהר בכל שהוא בין בטבילת כלים ובין בטבילת אדם, שהרי דברי הרמב"ם כאן שמעיין אינו צריך שיעור ארבעים סאה, הם בהמשך להלכה קודמת (בהל' ה) שמדובר בהן בטבילת אדם והן בטבילת כלים (וראה ב'בית יוסף' (יור"ד ריש סי' רא): 'כל שהוא' לאו דוקא, שהרי כל גוף האדם צריך להתכסות במים, אלא הכוונה שאין צריך במעיין ארבעים סאה אם גוף האדם קטן והמים מכסים את כולו).

אך לדעת התוספות (נזיר לה, ב ד"ה בר מההיא) והרא"ש מעיין מטהר בכל שהוא רק בכלים, אבל לטבילת אדם צריך ארבעים סאה גם במעיין, והביאו ראה מהגמרא (חגיגה כב, א) שמי המקוה צריכים להיות במקום אחד, וגם אם המים הנקווים חלחלו ובקעו מהנהר דרך נקבים באדמה, צריך שיהיו ארבעים סאה ואינם מצטרפים ומתחברים לנהר (כי הנקבים קטנים מדי) ומשמע שמדובר במעיין, וכיון שמעיין אינו צריך ארבעים סאה, בהכרח שמדובר בטבילת אדם שלטהרתו צריך ארבעים סאה אף במעיין.

שבת קודש י"ב סיון ה'תשע"ח

'הנוטל ידיו צריך לשפשף'

לשפשף את ידיו?
וביאר:

אם צריך לשפשף ידיו אכן אין ליטול במים חמים המנועים לעשות זאת, אלא מסתבר שלדעת הרמב"ם אין צריך לשפשף ידיו לאכילת חולין ולכן התירו ליטול ידיו במים חמים, ואילו לענין תרומה יסבור הרמב"ם שאפשר ליטול ידים רק במים פושרים. אך לדעת הרא"ש, וכן נפסק להלכה (א"ח סי' קסב ס"ב, וש"ע אדה"ז שם ס"ח) שצריך לשפשף ידיו גם לאכילת חולין, יש להבין, מדוע אם כן מותר ליטול ידיו גם במים חמים?

ויש לומר: לדעה זו אין ליטול 'מים אחרונים' במים חמים לא משום שאינו יכול לשפשף ידיו, אלא כמו שפירש רש"י (חולין קה, א ד"ה) שמים חמים מרככים את הידים ואינם מעבירים את זוהמת התבשיל מידי אלא אדרבה, מבליעים אותה, ולכן אין מניעה לשפשף ידיו הן ב'מים ראשונים' והן ב'מים אחרונים'.

וכתב אדמו"ר הזקן (סדר נט"י לסעודה ס"ד) שהמצוה לשפשף ידיו היא 'לטהרה יתירה', והוסיף: "ולפי שפשפוף זה הוא מכלל מצות נטילת ידים, לכן יברך ברכת על נטילת ידים קודם שפשפוף זה, כדי שתהא הברכה כמו עובר לעשיית המצוה".

הלכות מקואות פרק יא, הלכה ב: וכל הנוטל ידיו צריך לשפשף.

מקור ההלכה הוא בתוספתא (ידים פ"א ה"ב). ופירש הר"ש (ידים פ"ב ה"ב) שהכוונה "לקנח מים שעל ידיו במפה", כמו שאמרו (סוטה ד, ב) "כל האוכל פת בלא נגיוב ידים, כאילו אוכל לחם טמא". אך הרמב"ם (בהקדמתו למסכת ידים) כתב שצריך לשפשף ידיו זו בזו (וכ"כ הרא"ש חולין פ"ח סי"ח).

ותמה ה'בית יוסף' (א"ח סי' קסב ד"ה ומ"ש רבינו): מדוע לא הביא הרמב"ם הלכה זו שצריך לשפשף ידיו כדיני נטילת ידים לסעודה (הל' ברכות פ"ו) והרי לא מסתבר לחלק ולומר שרק לאכילת תרומה צריך שפשוף ולא לאכילת חולין! אלא שאכן צריך לשפשף והרמב"ם לא ציין זאת כי סמך על מה שיכתוב בהלכות מקואות.

וה'חיבור לטהרה' (סי' קס סק"ח) הקשה על זה: כתב הרמב"ם (הל' ברכות פ"ו ה"ז) שאין נוטלים 'מים אחרונים' במים חמים שהיד סולדת בהן, כי מים אחרונים באים כדי להסיר את הזוהמא של התבשיל וכיון שאינו יכול לשפשף את ידיו, לא תוסר הזוהמא. ואם גם 'מים ראשונים' (באכילת חולין) צריכים שפשוף, איך הותר ליטול ידיו במים חמים ('מים ראשונים נטלין בין בחמי האור...' - שם), הרי לא יוכל

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - ו' י"ב סיון תשע"ח

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ח

הלכות כלים

פרק אחד ועשרים

1 (יבאר כמה שיעור הנימים של כל הדברים והיותר על אלו השיעורים. ודין החבל שמסרגים המיטות מאימתי הוא חיבור לטומאה. ודין מיטה שהיא טמאה מדרס ומזון יוצא ממנה עד עשרה טפחים וכו'. כרע שהיתה טמאה מדרס וחיברה למיטה וכו'.

א. החוטין² היוצאין מן האריג³ ושבבתחלת היריעה⁴ ושבסופה, והן הנקראין נימין, פמה שעורין? של סדין ושל סודרין⁵ ושל צעיף⁶ ושל פליון של ראש⁷ - של אצבעות⁸; ושל חלוק שהוא קרוצ⁹ מתחלתו ועד סופו ואחר שלובשין אותו מקבצין אותו בלולאות - שעור חוטיו עשר אצבעות¹⁰. הסגוס¹¹ והרדיד¹² והטלית¹³ - שלש אצבעות. וכל היתר על השעורין האלו - הנוגע בו טהור, אף על פי שהפגד טמא במדרס¹⁴ או בשאר טמאות. ואין צריך לומר, שאם נגעה טמאה ביתר - שהפגד טהור.

2 כלים פרק כ"ט, משנה א. 3 מצירי האריג יוצאות שאריות חוטים שלא נארגו. 4 שיהיו נידונים כחיבור לאריג. 5 מטפת גדולה לעטיפת הראש והכתפיים. 6 מטפת דקה וקטנה. 7 מין כובע מחודד בראשו. 8 הן חיבור עם הבגד ואם נגעה טמאה בבגד נטמא, וכן להיפך. אבל חלק הנימין למעלה משיעור זה אינו חיבור. 9 פתוח מאחוריו. 10 מפני שעשויים לקשירה הם יותר ארוכים. 11 במשנה כתוב "נימי סגוס", ורצוי להגיה כך גם בדברי רבינו. סגוס הוא בגד עב מאוד, שלובשים אותו בימות הגשמים וציציות קצרות בולטות על כל פניו. 12 צעיף דק. 13 בגד עליון רגיל. 14 זב והדומים לו מטמאים את הכלים ששכב, ישב או דרס עליהם ועושה אותם אב הטומאה. טומאה זו נקראת טומאת מדרס ודיניה נתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב.

ב. נימי הפפה של ראש¹⁵, והמסוה שמניחין¹⁶ הערביים על פניהם, והקלקלין¹⁷ השזורין מן השער, והפונדה¹⁸ שלובש האדם על פשו, והשמלה והפגוד¹⁹ שמניחין על הפתחים כמו פרכת - נימיהן כל שהן²⁰.

15 כובע שהנשים חובשות. במשנה: כיפה של זקינה. 16 נראה שהכוונה לערביות. 17 חגורה של צמר. במשנה: והקולקין. 18 כעין גופייה שבזמננו. 19 מסך הפתח. 20 כל אורך שהוא - חיבור.

ג. משקלות²¹ שנטמאת - הרי שנים עשר טפח²² מן

החוט שלה חבור לה; וכל הנוגע בחוץ לשנים עשר טפח - טהור. ומשקלת של חרשים²³ - שמונה עשר טפח; ושל פנאין²⁴ - חמשים אמה. והיתר על מדות אלו, אף על פי שהוא רוצה בקיומו²⁵ - טהור.

21 שם משנה ג. חוט ארוך ובסופו קשורה חתיכת עופרת ומשתמשים בו לבדוק אם נדבכי החומה מונחים ישר זה על גבי זה. 22 שיעור זה נקבע לבנאים שעיסוקם בניינים קטנים. 23 נגרים שבונים בתי עץ. 24 בוני מגדלים גבוהים. 25 דעתו לקיים את החוט כמו שהוא ולא לגזור את המיותר.

ד. משקולות של סדין ושל צירין, אפלו ארכין כל שהן²⁶ - טמאין²⁷.

26 ללא הגבלת ארכם. 27 אם נגעה טמאה במשקולת - נטמא כל החוט.

ה. חוט מאזנים²⁸ של זהבים²⁹, של פלס³⁰, ושל שוקלי ארגמן טוב, שאוחז השוקל בו ותולה המאזנים מידו - שלש אצבעות³¹. קנה שלה³² וחוטיה³³ - כל שהן. חוטי מאזנים של מוכרי עששיות של מתכות וכיוצא בהן³⁴ - שלשה טפחים. קנה שלה וחוטיה - שנים עשר טפחים. חוט מאזנים של חנונים ושל בעלי בתים - טפח. קנה המאזנים וחוטיה - ששה טפחים. חוט מאזנים של צמרים³⁵ ושל שוקלי זכוכית - טפחים. קנה מאזנים וחוטיה - תשעה טפחים. והיתר על השעורין אלו - אינן חבור.

28 מאזני יד מורכבים מקנה של עץ או מתכת ושתי כפות קשורות בחוטים בקצות הקנה ובאמצעו מחוברת הלשון המתנועעת במסגרת, והשוקל אוחז בחוט הקשור בראש המסגרת. 29 מוכרי זהב. 30 מין בד משובח המיוצר בעיר פילוסא שבמצרים (בימא לד, ב: בשחר היה (הכהן הגדול) לובש פילוסין של יב מנה). 31 בחוט קצר אפשר יותר לדייק במשקל מאשר בארוך, ולפיכך רגילים להשתמש בחוט קצר כששוקלים דברים יקרים. 32 שכפות המאזניים קשורות בו. 33 המחברים את הכפות לקנה. 34 דברים זולים שאין מדקדקים כל כך לשקול עין בעין. 35 מוכרי צמר.

ו. החבל שמסרגין המטות³⁶ מאימתי הוא חבור לטמא? משירג בו שלשה בתים³⁷. והנוגע בחבל מן הקשר³⁸ ולפנים³⁹ - טמא. מן הקשר ולחוץ: עד שלש אצבעות⁴⁰ - טמא, מפני שהן צרכיו של קשר הרי הן מפלל המטה; וחוצן לשלש אצבעות - טהור, שאינו לצורך הפלי, שאפלו פסקו⁴¹ אין הקשר נתר⁴².

22 שְׁנָפְלוּ מִשְׁקִין טְמֵאִין עַל מִקְצָתוֹ⁶¹ - נְטִמַּאת הַמָּטָה,
23 וְאֶפְלוּ הִיא הַקָּצָה שְׁנִטְמָא יוֹצֵא מִן הַמָּטָה מֵאָה
24 אָמָה.

(50) ששכב או ישב עליה זב והדומים לו. (51) כששכב הזב על המיטה היה חלק המזון כרוך עליה. (52) ומטמא אדם וכלים הנוגעים בו. (53) חלק זה אינו צורך המיטה ולפיכך לא נטמא עימה, אבל נטמא מפני נגיעתו בחלק שהוא אב הטומאה ונעשה ראשון לטומאה. (54) נתבאר כבר שהמונה "דרס" כולל שכיבה, ישיבה, רכיבה וכו'. (55) החלק היוצא מן המיטה. (56) אם דרס על המזון בעשרה טפחים הראשונים היוצאים מן המיטה. (57) כל המיטה וגם עשרת הטפחים הקרובים דינם כמדרס הזב. ואף על פי שהמזון, כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס - כשהוא מחובר למיטה דינו כמיטה. (58) אם דרס על המזון במקום המרוחק מן המיטה יותר מעשרה טפחים. (59) הכל טהור מטומאת מדרס מפני שהמזון אינו ראוי למדרס. מובן שאם נגע הזב במזון נטמא טומאת מגע הזב ונעשה ראשון לטומאה, אבל כשדרס עליו ולא נגע בו, כגון שהיה איזה דבר מפסיק בין הזב ובין המזון - הרי הוא טהור לגמרי. [נתבאר בהלכות טומאת משכב ומושב, שמדרס הזב מטמא אפילו מאה סדינים המונחים זה על גבי זה, והוא דורס על העליון]. (60) תוספתא שם בבא מציעא פרק ט הלכה ג. נימוק ההבדל בין מדרס לשאר טומאות נתבאר בתוספתא עצמה: המזון כשהוא לעצמו אינו ראוי למדרס ומיטמא רק כחלק מן המיטה, ומחוץ לעשרה טפחים אינו מצרכי המיטה, אבל בשאר טומאות גם המזון כשהוא לעצמו ראוי לקבל טומאה ולפיכך כולו חיבור. (61) משמיענו רבותא, שאפילו בטומאת משקין שהיא גזירת חכמים - כולו חיבור.

25 י. מָטָה הַטְּמֵאָה מְדֵרֵס וְכֵרֵף לָהּ מִזְרֵן⁶² - הַפֶּל טְמָא
26 מְדֵרֵס⁶³. הַפְּרִישׁוֹ⁶⁴ - הַמָּטָה מְדֵרֵס כְּשֶׁהִיְתָה, וְהַמִּזְרֵן
27 מִגַּע מְדֵרֵס⁶⁵. הִיְתָה טְמֵאָה טְמֵאָה שְׁבַע⁶⁶ וְכֵרֵף לָהּ
28 מִזְרֵן - פֶּלָה טְמֵאָה טְמֵאָה שְׁבַע⁶⁷. הַפְּרִישׁוֹ - הִיא
29 טְמֵאָה כְּשֶׁהִיְתָה, וְהַמִּזְרֵן טְמָא טְמֵאָה עֶרֶב⁶⁸. הִיְתָה
30 טְמֵאָה טְמֵאָה עֶרֶב וְכֵרֵף לָהּ מִזְרֵן - הַפֶּל טְמָא
31 טְמֵאָה עֶרֶב⁶⁹. הַפְּרִישׁוֹ - הִיא טְמֵאָה טְמֵאָה עֶרֶב,
32 וְהַמִּזְרֵן טָהוֹר⁷⁰.

(62) אחר שנטמאה במדרס הזב. (63) גם המזון, מפני שהוא טפל למיטה ונעשה כחלק ממנה. (64) אחר שרכזו ונטמא מדרס. (65) יום אחד. מכיוון שלא היה כרוך על המיטה בשעה שדרס עליה הזב, וטומאתו באה לו אחר כך בעקיפין מפני שנטפל למדרס - נתבטלה זיקתו למיטה ובטלה טומאתו, אבל טומאת מגע מדרס, שבאה לו מכוח עצמו על ידי נגיעתו במיטה - לא בטלה. (66) במגע או באוהל המת שהם מטמאים שבעה ימים. [גם טומאת מדרס היא טומאת שבעה, אבל יש בה גם חומרות יתירות על טומאות מת. וסתם "טומאת שבעה" מגדירה טומאת מת]. כל דבר שהוא טמא שבעה ימים הוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים. (67) כמו בטומאת מדרס. (68) יום אחד ככל נוגע באב

(36) קושרים היו חבלים בארבעת קירות המיטה וקולעים אותם בתבנית סורג (שכבה), עם ריווח גדול בין החבלים כעין חלונות. (37) כל ריבוע של הקליעה נקרא "בית". כל זמן שלא סרג שלושה בתים אין קשר בין המיטה לחבלים. (38) קשר הסריגה (הר"ש מפרש שהכוונה אם קשר חבל אחר לחבל הסורג, אבל רבינו מפרש כאמור לעיל). (39) לצד שנסרג. (40) בפחות משיעור זה יינתק הקשר מכובד השוכב על המיטה. (41) אם חתך חלק זה. (42) והסריגה תתקיים.

1 ז. חָבַל הַיּוֹצֵא מִן הַמָּטָה⁴³ שֶׁהִיא טְמֵאָה: עַד סוֹף
2 אַרְבָּעָה טְפָחִים⁴⁴ - הַנוֹגֵעַ בּוֹ טָהוֹר, שְׁאִינוּ מְצָרְכִי
3 הַמָּטָה, לְפִי שְׁאִינוּ רְאוּי לְכָלֵם⁴⁵; מִתְחַלֵּת חֲמִשָּׁה
4 יוֹצֵד סוֹף עֲשָׂרָה - טְמָא⁴⁶, מִפְּנֵי שְׁתּוּלִין בּוֹ אֶת
5 הַמָּטוֹת; מִעֲשָׂרָה וְלַחוּץ - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָתֵר
6 עַל צֶרֶף הַמָּטָה.

(43) אחר שנגמרה הסריגה. (44) במשנה: "עד ה' טפחים טהור", אולם בתוספתא בבא מציעא פרק ט הלכה א אמרו "חמישה כלמעלה" ומפרש רבינו "חמישה" היינו הטפח החמישי, וכולו דינו כיותר מחמישה ומשום זה כתב כאן "עד סוף ארבעה טפחים - טהור". דעתו, שהתוספתא אינה חולקת על משנתנו אלא מפרשת כוונתה, ולכן פסק כמותה. (45) כשגומרים את הסריגה קושרים את החבלים קשר מהודק וחזק ולפיכך אין צורך להשאר שלוש אצבעות. [ואולי הכוונה כאן לחבל שמחוץ לשלוש אצבעות, אבל שלוש אצבעות הראשונות הן חיבור ומטמאות]. בהדינים הקודמים הקצר מקבל טומאה והארוך לא, ובנידון כאן - להפך. (46) כל החבל אפילו החלק שלמטה מארבעה טפחים.

7 ח. אֲבָנִט שֶׁל אָרִיג שֶׁמְקִיפִין⁴⁷ אוֹתוֹ עַל הַמָּטָה פְּדִי
8 לְקַבֵּץ אֵיבְרֶיהָ⁴⁸, וְהוּא הַנִּקְרָא מִזְרֵן, שֶׁמְקַצְתוֹ יוֹצֵאָה
9 מִן הַמָּטָה: עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים - הִרִי הוּא מְצָרְכִי
10 הַמָּטָה; יָתֵר עַל כֵּן - אִינוּ מְצָרְכִי הַמָּטָה. וּמִזְרֵן
11 שְׁפִלָּה, אִם נִשָּׂא מִמֶּנּוּ שְׁבַע טְפָחִים פְּדִי לַעֲשׂוֹת
12 מִמֶּנּוּ חֶבֶק לַחֲמוֹר⁴⁹ - הִרִי זֶה מְקַבֵּל טְמָאָה.

(47) כורכים סביב המיטה וקושרים קשר מהודק. (48) לחבר ולהדק את חלקי המיטה שלא יתפרקו. (49) להניחו על המרדעת של החמור (רבינו בפירושו. ולא ביאר לשם מה מניחים אותו, ואולי צריך להיות "תחת המרדעת" ומניחים אותו על החמור כדי להגן על עורו).

13 ט. מָטָה שֶׁהִיְתָה טְמֵאָה מְדֵרֵס⁵⁰ וּמִזְרֵן יוֹצֵא
14 מִמֶּנָּה⁵¹: עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים - הִרִי הוּא אֲב טְמֵאָה⁵²
15 בַּמָּטָה עֲצָמָה וְהַפֶּל מְדֵרֵס; מִעֲשָׂרָה וְלַחוּץ - הִרִי
16 הוּא כְּמִגַּע מְדֵרֵס⁵³. דֵּרֵס⁵⁴ הָזֶב עַל הַמִּזְרֵן הַיּוֹצֵא⁵⁵:
17 מִעֲשָׂרָה וְלִפְנִים⁵⁶ - הִרִי הַמָּטָה פֶּלָה מְדֵרֵס⁵⁷;
18 מִעֲשָׂרָה וְלַחוּץ⁵⁸ - טָהוֹר⁵⁹. בְּמָה דְּבָרִים אֲמִירִים?
19 לְמִדְרֵס⁶⁰; אֲבָל לְשָׂאָר טְמֵאוֹת, אֶפְלוּ מֵאָה אָמָה -
20 פֶּלִי חֲבוּר. פִּיעֵד? מִזְרֵן שֶׁהוּא פְּרוּף עַל הַמָּטָה
21 וְהַכְּנִיס קָצְתוֹ לְאֵהָל הַמֶּת אוֹ שְׁנָנַע שְׂרָץ בְּקָצְתוֹ אוֹ

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

23 ופשתים; אבל בגדים של שאר מינין - אין מקבלין
24 טמאה מפל הטמאות אלא אם כן היה בהן שלשה
25 טפחים על שלשה טפחים או יותר. שנאמר: או
26 בגד. מפי השמועה למדו, שבא הפתוב לרבות
27 שלשה טפחים על שלשה טפחים בשאר בגדים
28 לטמאה. במה דברים אמורים? בקרעים מן
29 הבגדים; אבל האורג⁸ בגד בפני עצמו⁹ כל שהוא -
30 הרי זה מקבל שאר טמאות, חוץ מטמאת מדרס¹⁰,
31 שאין מקבל אותה אלא הראוי למדרס.

(2 כלים פכ"ז מ"ב. 3) לקבל טומאת מדרס הזב החמורה, שמטמאה טומאת שבעה, ואפילו בלי נגיעה ישירה. בגד שאין בו כשיעור הזה - אינו ראוי למדרס (שבת כו, ב). (4) השפה הכפולה, מצטרפת שלוש על שלוש. כחמים בכלים פכ"ח מ"ז. (5) שבת כז, א. כרוב אחר שחזר בו. (6) סתם בגד האמור בתורה, מצמר או מפשתן. (7) המלה "או". (8) שם סג, ב. (9) אין דעתו לארוג יותר. ראה תוספות שם ד"ה מניין. נראה שדין זה נאמר בכל הבגדים ולא בצמר ופשתים בלבד. (10) שהרי אינו ראוי למדרס.

32 ב. הבגדים העבים¹¹ ביותר, כגון הלבידין והנמטין¹²
33 הקשין, או הבגדים הרפין ביותר, כגון בגדי פשתן
34 של מצרים שהפשוט נראה מתחתן¹³ - אינן מקבלין
35 טמאה עד שיהיה פקדע שלשה על שלשה טפחים,
36 בין למדרס בין לשאר טמאות¹⁴.

(11) כלים פכ"ח מ"ח. (12) סדינים עבים ושמכות. (13) מפני דקותם, הם שקופים. (14) מטליות קטנות מבד גס ביותר או דק ביותר, אינו ראוי לכלום.

37 ג. כל¹⁵ הקליעות¹⁶ מקבילות טמאה כבגדים, אחד
38 הקולע חוטים ועשאן פיה¹⁷ או האורגן ועשאן
39 אבנט¹⁸ וכיוצא בו; חוץ מקליעה שעושין הצמרים
40 לקשר בה הצמר¹⁹, שהיא טהורה²⁰. הקלע²¹ שבית
41 קבול אבן שבה²² אורג או עור - מקבילת טמאה.
42 נפסק בית אצבע שלשה²³ - טהורה²⁴. נפסק [בית]
43 הפקיע²⁵ שלשה בלבד - עדין היא בטמאתה²⁶.
44 המכמורות והרשתות²⁷ - מקבלין טמאה²⁸. והחרם²⁹
45 - מקבל טמאה מפני זוטו³⁰, מפני שעיני אותה
46 השוככה דקין ביותר והרי היא כבגד. העושה בגד³¹
47 מן החרם - טהור; מן זוטו - מתטמא.

(15) עדיות פ"ג מ"ד. (16) דברים הקלועים כרשת. (17) חגורה צרה ודקה (כלאים פ"ט מ"ט). (18) חגורה רחבה. (19) חבילות צמר לא ארוג. (20) מפני שנקביה גסים. (21) עדיות שם מ"ה. נשק פרימיטיבי לזרוק אבנים על האויב. דוד השתמש בנשק זה במלחמתו עם גלית. (22) המקום שמניחים בו את האבן המוכנה לקליעה. (23) המקום שבו אוחו הקולע באצבעו בשעת זריקת האבן. כשנפסק מקום זה, אי אפשר לקלוע. (24) אינו מקבל טומאה. (25) מקום בקלע שאוחזים בו ביד שניה בשעת

הטומאה. (69) כמו בטומאת שבעה. (70) ולא נטמא בנגיעה במיטה, מפני שוולד הטומאה אינו מטמא כלים.

1 יא. מטה שפרף עליה מזרן ונגע בהן המת - הפל
2 טמא טמאת שבעה. פרושו - טמא טמאת שבעה. נגע
3 בה שרץ וכיוצא בהן - טמאין טמאת ערב. פרושו -
4 טמאין טמאת ערב.

5 יב. פרע⁷¹ שהיתה טמאה מדרס⁷² וחברה למטה⁷³ -
6 המטה פלה מדרס⁷⁴. פרושה - הפרע טמאה מדרס
7 פשהיתה, והמטה מגע מדרס. וכן אם היתה הפרע
8 טמאה טמאת שבעה וחברה למטה - המטה פלה
9 טמאה שבעה, כאלו נגע המת בפרע שלשה⁷⁵. ואם
10 הנה על המטה⁷⁶ - טהרה והפרע בכללה⁷⁷. ואם
11 פרושה קדם הנה - הפרע טמאה טמאת שבעה
12 כשהיתה, והמטה טמאה טמאת ערב⁷⁸. היתה הפרע
13 טמאה טמאת ערב וחברה למטה - הפל טמא טמאת
14 ערב. פרושה - היא טמאה טמאת ערב, והמטה
15 טהורה. שאין הטמא טמאת ערב מן המת מטמא
16 לא אדם ולא כלים, מפני שהוא ולד, כמו שבארנו.
17 וכן הדין בשן של מעדר⁷⁹ שנטמא במת ואחר כך
18 חברו למעדר.

(71) רגל של מיטה. (72) שדרס עליה הזב כשהייתה מופרשת מן המיטה (רבינו בפירושו למשנה). (73) טהורה. (74) מכיוון שהכרע מעמיד את המיטה, הרי כולה זקוקה לכרע הטמא ולפיכך היא מתטמאה כמחובר לטמא. ואין זה דומה למזון שאין המיטה צריכה לו כל כך ויכולה להתקיים ולהשתמש בה זמן רב בלי המזון. (75) המחובר לה כשנטמאה. (76) מי אפר פרה כדי לטהרה מטומאת מת. (77) אף על פי שמי ההזאה לא נפלו על הכרע שהוא הגורם לטומאת המיטה. (78) ואינה צריכה הזייה. (79) כלי שמשמשים בו לפורר את האדמה ולהכשירה לזריעה. כללו של דבר: אם מחברים לאיזה כלי שהוא חלק טמא שהכלי צריך לו - עוברת הטומאה על כל הכלי כל זמן שהם מחוברים, ואם הפרידם פקעה טומאה זו מהכלי, אולם, נטמא מפני נגיעתו באותו החלק שהיה טמא מחמת עצמו, ונעשה ראשון. ואם הכלי הטמא היה רק ראשון לטומאה וחיברו לו כלי טהור - מתפשט גם כן טומאתו על כל הכלי, אבל כשפירש נטהר הכלי המחובר לו לגמרי, שהרי כלי אינו מתטמא במגע בראשון לטומאה.

פרק שנים ועשרים:

(1) יבאר כמה שיעור הבגד להתטמא למידרס ולטומאת מת ולשאר טומאות. ודין בגד הראוי לקבל טומאה. ואם נטמא החלוק מאימתי הוא טהור.

19 א. במה² שעור הבגד להתטמא? שלשה טפחים על
20 שלשה טפחים - למדרס³; ושלש אצבעות על שלש
21 אצבעות מכונות עם המלל⁴ - לטמאת המת או
22 לשאר טמאות. במה דברים אמורים⁵? בבגדי צמר

תשמיש אדם. בכתלים יש עוד נימוק: מפני שביטלן לגבי מחובר לקרקע.

ט. חלוקי⁵⁶ העשוי בסככה⁵⁷ כדי לשחק בו שותי¹⁸ שפך⁵⁸ - אינו מקבל טמאה⁵⁹.

(56) משנה שם פכ"ח, ט. (57) כרשת, ובשר הלוּבשו נראה מתוך נקביה. (58) במסבאות מעסיקים ליצינים שישחקו בפני שותי השכר, ודרכם של הליצינים ללוּבש חלוק כזה (ראה משנתנו. רבינו נוקט לשון נקיה). (59) מפני שרוב האנשים אינם לובשים חלוק כזה - בטלה דעתו של הליצן.

י. כפה⁶⁰ שנתנו על הספר⁶¹ - טהור מלקבל טמאת מדרס⁶², אבל מתטמא במת ובשאר טמאות⁶³.

(60) שם מ"ה. מצנפת שהנשים חובשות, ומיטמאה מדרס מפני שלפעמים יושבת עליה. (61) כיסה בה את הספר או כרכו (ראה סנהדרין מח, א). (62) מפני שחלה עליה קדושה, אינה ראויה יותר לתשמישה הקודם, ואומרים לו לזב היושב עליה: עמוד ונעשה מלאכתנו (ראה רבינו בהלכות תפילין פ"ד, ט). (63) שאין אומרים בהם "עמוד ונעשה מלאכתנו". ואין זה סותר למה שאמרנו למעלה בה"ר, שמטפחות ספרים אינן מקבלות טמאה, מפני שדבר המקבל טמאה אינו יוצא מתורת טמאה אלא על-ידי שינוי מעשה (ראה למעלה פ"ח ה"י).

יא. העושה⁶⁴ אספגלנית⁶⁵ בין על העור⁶⁶ בין על הפגד, אף על פי שיש בהן⁶⁷ שעור⁶⁸ - טהורין⁶⁹. עשה עליהן מלוגמא⁷⁰: על הפגד - אינו מקבל טמאה, שהרי נתלכלך ואינו ראוי; ועל העור - מקבל טמאה, מפני שהוא מתקנח וראוי למשכב⁷¹.

(64) שם מ"ג. (65) רטייה (תחבושת) שנעשית מדברים שמנים מעורבים בשעווה. (66) מרח את המשחה על חתיכת עור. (67) בעור ובבגד. (68) השיעור הקבוע להם לקבלת טמאה: בגד - שלושה על שלושה, ועור - חמישה על חמישה. (69) הבגד והעור נמאסים מן המשחה ואינם ראויים לכלום. (70) עשויה מתאנים לעוטות ומקמח. רטייה זו אינה מלכלכת כל כך. (71) ולכן מיטמא גם טומאת מדרס.

יב. מאימתי יקבל הפגד טמאה⁷²? משיארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות. וכל הפלים הנארגין במחט, פגון הפים ואנפליא⁷³ - אין מקבלין טמאה עד שתגמר מלאכתן.

(72) המדובר באורג בדים ארוכים להשתמש בהם לפי הצורך. אבל האורג בגד שלם, אמרנו למעלה בהלכה א שאפילו כל שהוא מקבל טמאה. ומשמע מלשונו, שבכל הבגדים הדין כך, ולא בצמר ופשתים בלבד, ומה שאמרנו בשאר מינים שלושה טפחים, הכוונה לקרעים, ולא לאריג חדש (ראה למעלה ה"א וה"ב). (73) תוספתא כלים, בבא מציעא פ"ו, ה"ב. נעליים המכסות רק חלק מן הרגל והן עשויות מאריג.

קליעה. (26) כלומר, עדיין היא ראויה לקבל טומאה. זה אינו מעכב את הקליעה. (27) כלים פכ"ג מ"ה. (28) ככל הקליעות. (29) רשת מיוחדת לצוד דגים, והיא עשויה מחוטים קשורים זה בזה ואינם ארוגים. (30) בשפת הרשת עושים כעין כיס, ופיו צר, ושמים שם אוכל פתיון לדגים. כיס זה נקרא "זוטור", ודינו כבגד. (31) שם פכ"ח מ"ט.

ד. עשה חלוק³² מן המשמרת³³, אם יש בו שלשה על שלשה - מקבל טמאה³⁴.

(32) תוספתא כלים, בבא בתרא פרק ה"ג. (33) מסננת של משקין. (34) אף-על-פי שביטלה בידים ממלאכתה הראשונה, היא מקבלת טמאה כדין חלוק.

ה. משמרת³⁵ של יין שבלתה: אם משמשת מעין מלאכה ראשונה³⁶ - טמאה, ואם לאו - טהורה.

(35) תוספתא שם. (36) לסגן יין.

ו. מטפחות³⁷ ספרים המצירות³⁸ - אין מקבלין טמאה, מפני שאינן משמשין אדם³⁹; שהרי ציוּרן מעיד עליהן שבשכיל ספר נעשו. ואינן מצירות - מתטמאות בשאר טמאות⁴⁰ חוץ מטמאת מדרס⁴¹, מפני שאומרים לו⁴²: עמוד ונעשה מלאכתנו⁴³, כמו שפארנו בענין משכב ומושב⁴⁴.

(37) משנה שם פכ"ח, ד. (38) בריקמה או בצבעים. (39) ודברים העשויים לתכשיט כלים, אינם מקבלים טמאה. (40) כגון טומאת מת ושרץ. רבינו מפרש מה שאמרנו בית-הלל במשנתנו: "שאינן מצויירות טמאות", הכוונה לשאר טמאות, בהתאם לסתם משנה בפכ"ד מכלים, משנה יד. (41) הזב, וכשלא נגע בהן - טהורות לגמרי, ואם נגע בהן נטמאו טומאת יום אחד טומאת מגע ולא טומאת מדרס החמורה. (42) לזב. (43) פירוש, המטפחת אינה לשייבה או שכיבה אלא למלאכה אחרת, ואם ישב עליה הזב, עליו לעמוד, כדי להשתמש במטפחת למלאכתה המיוחדת לה. (44) בפ"ו מהלכות משכב ומושב הלכה א ובכמה מקומות.

ז. כסת⁴⁵ הספלים שמוציאין על פתפיהן מפני המוט⁴⁶ - מתטמא במדרס⁴⁷; ומשמרת של יין - אינה מתטמא במדרס⁴⁸.

(45) שם מ"ט. (46) שהמוט לא ילחץ על הכתף. (47) לפעמים הסבל יושב עליו. (48) מפני שהשמרים הדבוקים בה מלכלכים את הבגדים.

ח. בגד⁴⁹ שחשב עליו לצורות⁵⁰ - אינו מקבל טמאה⁵¹. בטל מחשבתו⁵² - מקבל טמאה⁵³. בעל הבית⁵⁴ שעשה מטפחות לחפות בהן פתלים או צמודים - אינן מקבלות טמאה⁵⁵.

(49) זבחים צד, א. (50) דעתו לצייר על הבגד בצבעים או בריקמה. (51) מפני שלא נגמרה מלאכתו. (52) ורוצה להשתמש בבגד כמו שהוא, בלי ציור. (53) שם. (54) תוספתא כלים, בבא מציעא פ"ה ה"ו. (55) שאין זה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

את הצד השני. [ה'חזון איש' מגיה וגורס: "ומצידו של סדין . . . עד שימלול מצד השני. עשאהו מאמצע הבגד ומאמצע הסדין, אינו מקבל טומאה עד שימלול שפתותיו", ופירוש גירסא מתוקנת זו ברור: מצידו, יש שפה אחת ואינו מקבל טומאה עד שימלול גם את הצד השני שאין לו שפה, ואם עשה מאמצע הבגד, הרי שני צידי האבנט הם בלי שפה - צריך למלול שני הצדדים, ולכן דייק רבינו וכתב "שפתותיו" בלשון רבים. תיקון זה מתקבל מאוד על הדעת].

יח. חגור¹⁰⁰ שָׁבְלוּ צִדְדָיו¹⁰¹ וְאִמְצֵיתוֹ קִיָּמַת - 23
טמא¹⁰². 24

(100) שם. (101) השפות. (102) בתוספתא שם משום ר' שמעון בן גמליאל "טמא משום שירי חגור". פירוש, בתחילתו אינו חשוב בגד עד שימלול שפתותיו, אבל כשמלל וירדה עליו תורת קבלת טומאה - אין זו נפקת כל זמן שאפשר להשתמש בשיירה.

יט. שִׁפְשָׁה¹⁰³ שִׁפְרָשָׁה מִן הַבֶּגֶד וְהַתְּקִינָה לַחֲגֹר בָּהּ 25
אֶת מְתָנָיו - מְקַבֶּלֶת טִמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּאֶבְנֵט¹⁰⁴. 26
(103) שם. (104) חגורה לא רחבה.

כ. טְלִית¹⁰⁵ שֶׁל עֲנִי שֶׁבִלְתָּהּ: אִם הָיוּ רֹב שִׁפְתוֹתֶיהָ 27
קִיָּמֹת, אָף עַל פִּי שָׁאִין בָּהּ שְׁלֹשׁ¹⁰⁶ עַל שְׁלֹשׁ 28
בְּרִיא¹⁰⁷ - הָרִי זֶה מְקַבֶּלֶת טִמְאָה; אִין שִׁפְתוֹתֶיהָ 29
קִיָּמֹת: אִם יֵשׁ בָּהּ שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ חֲזָק וּבְרִיא - 30
מְקַבֶּלֶת טִמְאָה, וְאִם לֹא - אִינָה מְקַבֶּלֶת טִמְאָה. וְכֵן 31
שָׁאֵר בְּגָדֵי עֲנִיִּים¹⁰⁸. 32

(105) שם פ"ה ה"א. (106) שלוש אצבעות. (107) שלא בלו. (108) עניים משתמשים גם בשיירי בגדים שכאלה (ראה משנה כלים פכ"ח, ח).

כא. מְטִלִיֹת¹⁰⁹ שָׁאִין בָּהֶן שְׁלֹשָׁה¹¹⁰ עַל שְׁלֹשָׁה - 33
אִין מְקַבֶּלֶת טִמְאָה¹¹¹. וְאִם חָשַׁב עֲלֵיהֶן וְהִכְיִנָּה¹¹² 34
- מְקַבֶּלֶת טִמְאָה עַד שִׁיְהִי פְּחוֹת מְשֻׁלָּשׁ עַל שְׁלֹשׁ; 35
שֶׁפֶל פְּחוֹת מְשֻׁלָּשׁ עַל שְׁלֹשׁ אִינוּ מְקַבֵּל טִמְאָה כָּלֵל 36
וְאִף עַל פִּי שֶׁהִכְיִנָּה¹¹³. 37

(109) זבחים צד, א. חתיכות קרועות מבגד. (110) טפחים. (111) נראה שהמדיובר בשאר מיני בגדים, אבל צמר ופשתים מתטמאים בשלוש על שלוש, אפילו לא הכינים. וזה הוא ההבדל בין שאר מינים לצמר ופשתים, שכתב רבינו למעלה בהלכה א. (112) הכין אותן להשתמש בהן. (113) כל זה נאמר במטלית, היינו חתיכה קרועה מבגד גדול, אבל אם ארגו מלכתחילה לשם בגד קטן - מיטמא אפילו בשאר מינים, כנאמר למעלה בהלכה א.

כב. פְּחוֹת¹¹⁴ מְשֻׁלָּשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה שֶׁהִתְקִינוּ לְפָקֶק 38
בּוֹ אֶת הַמְרִחִץ¹¹⁵ וְלַנֶּעַר בּוֹ אֶת הַקְּדָרָה¹¹⁶ וְלַנֶּחֱמָה בּוֹ 39
אֶת הַרְחִים¹¹⁷ וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ: אִם הִשְׁלִיכוּ בְּאֶשְׁפָּה - 40
אִינוּ מְקַבֵּל טִמְאָה¹¹⁸; תֵּלָא בְּמַגֹּד אוֹ הִנִּיחוּ אַחֲרָי 41
הַדֶּלֶת - הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁהִנִּיחוּ בְּתוֹךְ בְּגָדָיו, וְעִדִּין 42

יג. כָּל הַכֵּלִים⁷⁴ הַנֶּעֱשִׂין עַל גִּבִּי מַחֲטָה⁷⁵, כָּגוֹן 1
מְצוּדָה - בֵּין שְׁנַעֲשָׂה בָּהֶן בֵּית קְבוּל מְלֹאכֶתָן 2
מְקַבֵּלִין טִמְאָה. 3

(74) שם. (75) הגר"א בהגהותיו לתוספתא מפרש, כמו אריגת הפוזמקאות שמתפרקת כולה אם אין עושים שפה בסוף האריגה, ו"הנארגים במחט" פירושו שתוחבים את חוט הערב באוזן המחט, ומכניסים לתוך השתי.

יד. סִבְכָּה⁷⁶ שֶׁמְנִיחֹת הַבְּנוֹת בְּרֹאשֶׁיהֶן: אִם הִתְחִיל 4
לַעֲשׂוֹת אוֹתָהּ מִפִּיהָ⁷⁷ - אִינָה מְקַבֶּלֶת טִמְאָה עַד 5
שִׁיגְמֹר קִרְקָעֶיהָ⁷⁸; וְאִם הִתְחִילָה מְקַרְקָעֶיהָ - 6
אִינָה מְקַבֶּלֶת טִמְאָה עַד שִׁיגְמֹר אֶת פִּיהָ. וְשִׁבְסִיָּה⁷⁹ 7
מְקַבֶּלֶת טִמְאָה בְּפָנֶי עֲצָמָה⁸⁰. וְחוּטִיָּה⁸¹ חֲבוּרָה לָהּ⁸² 8
לְטִמְאָה⁸³ וְלִהְיוֹת טִמְאָה⁸⁴. 9

(76) כלים פכ"ז, מ"י. (77) משפתה. (78) סוף השבכה המגיע לאמצע הראש. (79) בד מצוייר או מוזהב התפור על הסבכה לנוי. (80) אפילו אינה מחוברת לסבכה. (81) החוטים שקושרים בה את הסבכה לראש. (82) כשהם מחוברים לסבכה, דינם כחלק ממנה. (83) אם נגעה טומאה בהם - נטמאת גם הסבכה. (84) כשנגעה טומאה בסבכה.

טו. סִבְכָּה⁸⁵ שֶׁנִּקְרָעָה, אִם אִינָה מְקַבֶּלֶת רֹב שְׁעָר 10
הָרֹאשׁ - טְהוּרָה. 11

(85) שם.

טז. חֲלוּקִי⁸⁶ שֶׁל בֶּגֶד אוֹ שֶׁל לְבָד⁸⁷ אוֹ שֶׁל נִיר⁸⁸ - 12
מְאִימָתִי הוּא גִמֹר מְלֹאכֶתָהּ? מְשִׁיפֶתֶחָ אֶת פִּי⁸⁹. 13
הַגְּדוֹל לְפִי גָדְלוֹ וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ. וְאִם נִטְמָא 14
הַחֲלוּקִי - מְאִימָתִי הוּא טְהוּרָתוֹ? מְשִׁיבֵלָה וְאִינוּ 15
מְשַׁמֵּשׁ מַעֲיִן מְלֹאכֶתוֹ רֹאשׁוֹנָה⁹⁰. נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ רֹב 16
מְלֻמָּעָה - עִדִּין הוּא בְּטִמְאָתוֹ⁹¹; רֹב מְלֻמָּשָׁה - 17
טְהוּר. וְאִם נִקְרַע מִבֵּית פִּי - טְהוּר⁹². 18

(86) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"ה ה"א. (87) צמר שנתחבר על-ידי דפיקות חזקות. (88) יש גורסים בתוספתא "עור", נייר רגיל עשוי מעשבים או מעלים. (89) בית הצואר, המקום שמכניסים בו את הראש. דרכם היה לארוג את כל אורך החלוק, ואחר-כך פתחו ותיקנו את בית הצואר. (90) שאינו ראוי ללבושו, ואף-על-פי שהוא ראוי לשימוש אחר. (91) מפני שראוי ללבישה. (92) אין אדם לובש חלוק קרוע במקום זה.

יז. הָעוֹשֶׂה⁹³ חֲגוֹר מְצוּאָר⁹⁴ שֶׁל בְּגָד⁹⁵ וּמְצוּדָה⁹⁶ שֶׁל 19
סָדִין - אִינוּ מְקַבֵּל טִמְאָה עַד שִׁימְלִלָהּ⁹⁷ שִׁפְתוֹתָיו. 20
עֲשָׂאָהוּ מְאֻמָּצֵע הַבֶּגֶד וּמְאֻמָּצֵע הַסָּדִין⁹⁸ - אִינוּ 21
מְקַבֵּל טִמְאָה עַד שִׁימְלִל מִצַּד הַשְּׁנִי⁹⁹. 22

(93) שם ה"ב. (94) צ"ל מצידו (כך היא הגירסא בתוספתא). (95) חתך מן הבגד פס רחב, שמצידו האחד יש לו שפה. (96) פירוש, או מצידו. (97) יתפור ויעשה שפה. (98) ושני צידי החגור בלי שפה. (99) פירוש, גם

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון ו' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים קבא

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קשרים סמוכים זה לזה בשני חוטים, אבל על קשר אחד אין האורג מקפיד כמו שנאמרו בשבת ע"ד.

16 כו. שלש¹²⁸ על שלש שהשליכה באשפה -
17 טהורה¹²⁹; החזירה - מקבלת טמאה¹³⁰. לעולם
18 השליכתה מטהרה והחזירה מטמאה, חוץ משל
19 ארגמן ושל זהרית טובה, שאפילו היתה על
20 האשפה - מקבלת טמאה, מפני שהיא חשוכה.

128 שם. 129 אפילו אם היתה טמאה נטהרה, מפני
שביטלה מתורת בגד. 130 מכאן ולהבא, אבל הטומאה
הקודמת אינה חוזרת (תפארת ישראל).

21 כז. שלש¹³¹ על שלש שנתנה בכדור¹³² או שעשאה
22 כדור בפני עצמה - טהורה¹³³. אבל שלשה טפחים
23 על שלשה טפחים שנתנו בכדור - הרי הוא כמות
24 שהיה¹³⁴ ומתטמא במדרס¹³⁵. עשהו כדור בפני
25 עצמו - אינו מתטמא במדרס¹³⁶, שהרי התפר
26 ממעטו משלשה על שלשה¹³⁷.

131 שם פכ"ח מ"א. 132 קיפל את המטלית, וכך
סביבה בגד ועשה כדור. 133 מפני שביטלה מתורת בגד.
134 חתיכה גדולה כזו אינו מבטל, ועומד להוציאה מן
הכדור. 135 אם ישב על הכדור (רבינו בפירושו למשנה).
במשנה כתוב סתם: "טמא", ורבינו מפרש שהכוונה גם
לטומאת מדרס. [הראב"ד השיג עליו, ודעתו שטומאת מדרס
אין כאן, מפני שכדור אינו ראוי לשיבה. ומה שאמרו
"טמא" הכוונה לשאר טומאות]. 136 במשנתנו: "טהור",
ורבינו שפירש בבבא הקודמת "טמא" היינו טומאת מדרס,
מפרש גם כבא זו בטומאת מדרס. אבל בשאר טומאות,
שמתמאות בשלוש על שלוש - מיתטמא [והראב"ד לשיטתו
מפרש טהור מכל טומאה שהיא]. 137 ופחות משיעור
זה, אינו ראוי למדרס. והמדובר בשלושה על שלושה
מצומצם, אבל אם נשאו שלושה טפחים מחוץ לתפר -
מטמא מדרס.

פרק שלשה ועשרים

1 יבאר שהמפץ מתטמא במידרס ובשאר טומאות. שיעור
השק והעור והמפץ לקבל טמאה. המשלים שיעורו בחמור
או בקל ממנו. ודין הנמדדין כפולין. בגד שארג בו שלוש
ונטמא במידרס וניטל חוט אחד מתחילתו. מטלית שהיא
מידרס וטלאה על הקופה או על העור או על בגד או על
שק וכו'. ודין סדין שטמא מידרס ועשאוהו פרוכת או
הטבילה וקרעה קודם שיעריב שמשוה.

27 א. המפץ² הוא המחצלת שאורגין אותה מן
28 החבלים ומן הסוף³ ומן הגמא⁴ וכיוצא בהן. ואין
29 המפץ בכלל כלים האמורים בתורה⁵, ואף על פי כן
30 מתטמא הוא במדרס⁶ דין תורה, שהרי רבה הפתוב⁷
31 'כל המשקב', וזה ראוי למשקב ועשוי לו. וכן
32 מתטמא במת⁷ ובשאר טמאות מדבריהן⁸, ככל
33 פשוטי פלי עץ, כמו שפארגנו⁹. וזה כלל גדול¹⁰:
34 שכל המתטמא במדרס - מתטמא בשאר טמאות.

1 הוא חשוב אצלו, ומקבל שאר טמאות חוץ מטמאת
2 מדרס, שהרי הוא פחות משלשה טפחים.

114 משנה כלים פכ"ח ב. 115 לסתום את החור
שבכותל בית המרחץ, כדי שלא יצא חומו. 116 לטלטל
את הקדירה החמה. 117 לנקותו מן האבק והקמח.
118 במשנה אמרו: בין מוכן בין שאינו מוכן - טמא, דברי
ר' אליעזר. ר' יהושע אומר: בין מן המוכן בין שאינו מן
המוכן - טהור. ר' עקיבא אומר: מן המוכן - טמא, שלא מן
המוכן - טהור. ופירש עולא בשבת כט, ב: "זרקו לאשפה
- דברי הכל טהור; הניחו בקופסא - דבר הכל טמא; לא
נחלקו אלא שתלאו במגוד (ביתד) או שהניחו לאחורי הדלת
וכו'". ר' אליעזר מטמא בשניהם, ור' יהושע מטהר, ור'
עקיבא מטמא בתלאו ביתד, ומטהר באחורי הדלת. ובכסף-
משנה מתפלא מאוד שרבינו פסק כר' אליעזר נגד דעת ר'
יהושע ור' עקיבא. וגדולה הפליאה, שהרי בפירושו למשנה
כתב בפירושו: ואין הלכה כר' אליעזר, ולא מצאתי יישוב
לתמיהה זו.

3 כג. שלשה¹¹⁹ על שלשה שהיה משלף באשפה: אם
4 היה בריא¹²⁰ פדי לצר בו רבע הקב מלח¹²¹ ולא
5 יקרע - הרי זה מתטמא במדרס¹²², ואם לאו - אינו
6 מתטמא. אבל אם היה בפית, אם היה בריא אף על
7 פי שאינו יכול לצר בו מלח, או שהיה צורר בו
8 מלח ולא היה בריא - הרי זה טמא במדרס.

119 כלים פכ"ז מ"א. 120 לא בלה. 121 כחכמים
במשנה. 122 אין דרכו של אדם לוותר לגמרי על מטלית
גדולה ובריאה שכזו. [לשון המשנה: "באשפות - בריא
וצורר מלח, בבית - או בריא או צורר מלח", משמע, ששני
תנאים נאמרו במושלף באשפה: א. בריא; ב. יכול לצרור
בו וכו' וכאן כורך אותם רבינו ביחד, כאילו תנאי אחד
לפנינו: בריא עד שיכול לצרור בו וכו'. אולם בבבא השניה
"אם היה בבית" מחלקם לשניים. ונראה שרבינו התכוון
בבבא הראשונה במונח "בריא", גם לא בלה וגם חזק].

9 כד. שלשה¹²³ על שלשה שנקרע ולא הבדלו
10 הקרעים: אם נתנו על הפסא וכשישב עליו יגע
11 בשור פסא - הרי זה טהור¹²⁴, ואם לאו - הרי זה
12 מתטמא במדרס.

123 שם מ"ב. 124 כאילו נחלק לגמרי, ונפרדו חלקיו
זה מזה.

13 כה. שלש¹²⁵ על שלש שנמחה¹²⁶ ממנה אפלו חוט
14 אחד, או שנמצא בה קשר או שני חוטיין
15 מתאימין¹²⁷ - הרי זו טהורה.

125 שם. 126 במשנה, "שנמחה" פירוש שנתדקדק
ונחלש. 127 באריגה נכונה, נכנס חוט ערב אחד תחת
חוט השתי, והשני על גביו, ואם היו שני חוטי ערב יחד,
אין זו אריגה טובה, ורואים חוט אחד כאילו אינו. [הר"ש
והברטנורא בשם רבותיו, מפרשים שהפיסקא "שני חוטים"
נמשכת גם לקשר, כי קשר בחוט אחד אינו מטהר אלא שני

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

21 **הַמִּדְרָס׃** ²⁵ **אָבֵל אִם חָבַר חֲמֹשֶׁה טַפָּחִים מִן הַמֶּפֶץ**
 22 **וְאֶחָד מִן הָעוֹר, אֲרֻבָּעָה מִן הָעוֹר וְאֶחָד מִן הַשֶּׁק,**
 23 **שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁק וְאֶחָד מִן הַבָּגָד - הָרִי זֶה טָמֵא**
 24 **מִדְרָס׃** ²⁶ **זֶה הַפֶּלֶל: כָּל שֶׁהַשְּׁלִים שְׁעוֹרוֹ בַּחֲמוֹר**
 25 **מִמֶּנּוּ׃** ²⁷ **טָמֵא; מִן הַקָּל - טָהוֹר.**

21 משנה, כלים פכ"ז, מ"ג. (22) המטמא מידרס בשלושה טפחים. (23) המטמא בארבעה, וביחד יש שלושה טפחים. (24) שהרי אין בו שיעור מלא. דוגמא: שניים מן הבגד עושים שני שלישים משיעור הבגד לטומאה וחסר שליש אחד, וכשאתה מצרף טפח אחד מן השק - הוספת רק רביעית השיעור. וכן בדינים האחרים. מכאן, שאם צירף טפח ושליש מן השק לשניים מן הבגד - מקבל טומאה. וכן בכל הצירופים האמורים בהלכה זו ('תפארת ישראל'). מלשון "זה הכלל" שבסוף הלכה זו, יש לכאורה מקום לדייק, שהקל אינו משלים כלל את החמור ממנו, אבל אי-אפשר לפרש כך, שהרי יש להפוך ולומר שהבגד משלים את השק, ויש כאן השלמה בחמור ממנו. ודוחק גדול לומר שחתיכה גדולה אינה משלימה את הקטנה ממנה אלא להיפך. [נכתב הר"ש וכן הברטנורא, שהמצטרפים רק בסדר השנוי במשנה, היינו - בגד עם שק, שק עם עור ועור עם מפץ, אבל לא בגד עם עור או שק עם מפץ, וכן דעת ה'תוספות' שבת עו, א ד"ה הואיל, וסוכה יז, ב ד"ה ותני, וכן משמע במשנה מעילה יח, א. וגם מלשונו של רבינו בפירושו שם, וכאן לא גילה דעתו. והר"ש מנמק, מפני שאין דרכם של אנשים לחבר כך, ובטלה דעתו אצל כל אדם (ראה משנה-למלך כאן)]. (25) בשק עור ומפץ, אין כל הבדל בשיעורם בין טומאת מידרס לטומאות אחרות (למעלה ה"ג). ומה שכתב כאן "טהור מן המידרס", הכוונה לשניים מן הבגד ואחד מן העור, שטמא בטומאות אחרות בשלוש אצבעות, ואינו צריך להשלמה מן השק. (26) שהרי הטפח מן הבגד יותר מקרב את הטומאה מטפח החסר מן השק. (27) דבר ששיעורו קטן - נקרא חמור, וזה ששיעורו יותר גדול - הוא קל.

26 **ה. בְּלוּיִי נָפֶה וּבְכֶרֶה** ²⁹ **שֶׁהִתְקִינָן** ³⁰ **לְיִשְׁבִּיהָ -**
 27 **טָהוֹרִין, וְאֵינָן מְקַבְּלִין טָמְאָה עַד שֶׁיִּקְצָצֻם** ³¹ **וְאַחֵר**
 28 **כֶּף יִהְיוּ כְּמַפֵּץ** ³².

28 כלים פכ"ז מ"ה. (29) הכוונה לרשת שלהן. כך משמע מלשונו של רבינו בפירושו למשנתנו (ויש מפרשים שהכוונה לדפנות). (30) עשה תיקון קל להקל את הישיבה. (31) יפדין מן הדפנות. (32) מדובר ברשת עשויה מגמי או מעץ, ואם היא משיער - דינה כשק (רבינו בפירושו). ולמה אין המחשבה עצמה מועילה להוריד לה טומאה, כמו ששנינו בפ"ה ממס' כלים מ"ט: "כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה" (ראה למעלה פ"ח ה"ו), מפני שלא אמרו מחשבה מועילה, אלא בדבר שאינו מחוסר מעשה, כדי שתהיינה ראויות לישיבה. וכאן מחוסר מעשה, שאי אפשר לשבת עליה בלי קציצה ('תוספות יום-טוב' כלים פ"ב מ"ז). וב'תפארת ישראל' פ"כ מ"ד מוסיף ביאור ואומר, מכיוון שהנפה והכברה היו מיוחדות לתשימש אחר

(2) כלים פכ"ד מ"י. (3) קנים הגדלים על שפת הנהרות. (4) מין עשב חזק. (5) בספר ויקרא טו, לא ו-לב, וכן בספר במדבר לא, כ - נמנו מיני כלים שונים לענין טומאה, ומפץ לא נמנה. (6) שבת פד, ב. (7) שם. (8) למדו שם מקל-וחומר. נתבאר כבר כמה פעמים, שדברים הנלמדים במידות שהתורה נדרשת בהן, מוגדרים לפעמים בפי רבינו "מדבריהם" או "מדברי סופרים". (9) למעלה פ"א ה"י וי"ג. (10) משנה, נדה מט, א: "כל המטמא מידרס, מטמא טמא מת".

1 **ב. כָּבֵר בְּאַרְנוֹי¹¹, שֶׁהַבָּגָד מְתַטְמֵא בְּשֵׁלֶשׁ עַל שֵׁלֶשׁ**
 2 **כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּשָׂאֵר טָמְאוֹת, וּבְשֵׁלֶשׁ טַפָּחִים עַל**
 3 **שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְמִדְרָס.**

(11) פכ"ב ה"א. הלכה זו משמשת מעין הקדמה להלכות הבאות, להודיענו, שהדינים שייאמרו שם נמשכים גם לשיעורי הבגד.

4 **ג. הַשֶּׁק¹² - שְׁעוֹרוֹ אֲרֻבָּעָה טַפָּחִים¹³ עַל אֲרֻבָּעָה**
 5 **טַפָּחִים; הָעוֹר - חֲמֹשֶׁה עַל חֲמֹשֶׁה; הַמֶּפֶץ - שְׁשֵׁה**
 6 **עַל שְׁשֵׁה. בֵּין לְמִדְרָס בֵּין לְשָׂאֵר הַטָּמְאוֹת. וּפְחוֹת**
 7 **מִן הַשְּׁעוֹרִין הָאֵלּוּ - טָהוֹרִין מְכֻלּוּם. בְּמָה דְּבָרִים**
 8 **אֲמוּרִים¹⁴? בְּקָרַע אֶחָד מֵהֶן שְׁנִקְרַע בְּלֹא פְּוֶנָה; אָבֵל**
 9 **הַקּוֹצֵץ בְּכוֹנֶה¹⁵ וְקָצַץ אֶפְלוֹ טַפַּח עַל טַפַּח לְמוֹשָׁב**
 10 **אוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְמִשְׁכָּב¹⁶ -**
 11 **הָרִי זֶה מְתַטְמֵא בְּמִדְרָס¹⁷, בֵּין שֶׁהָיָה הַטַּפַּח עַל**
 12 **טַפַּח שֶׁקָּצַץ אוֹ הַשְּׁלֹשָׁה בְּגַד אוֹ שֶׁק אוֹ עוֹר אוֹ**
 13 **מִפֶּץ. וְכֵן הַמְקַצֵּעַ מֵאֶחָד מֵהֶן לְאַחִיזָה¹⁸ כְּדִי שִׁיאֲחֹז**
 14 **בּוֹ בִידוֹ, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין קוֹצְצֵי תְּאֵנִים שְׁלֹא יִזְקוּ**
 15 **אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן - הָרִי זֶה טָמֵא בְּכָל שְׁהוּא¹⁹. וְהוּא שְׁלֹא**
 16 **יִהְיֶה פְּחוֹת מִשְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ²⁰, שֶׁכָּל פְּחוֹת מִשְׁלֹשׁ**
 17 **אֶצְבָּעוֹת טָהוֹר מְכֻלּוּם.**

(12) כלים פכ"ז מ"ב. (13) השק ארוג משיער, והוא קשה ואינו ראוי למלאכתו בפחות משיעור זה. (14) ברייתא, מעילה יח, א (ראה משנה, כלים פכ"ז מ"ד). (15) כדי להשתמש במטלית שקצץ לצורך רצוי לו. (16) משמע, שאם קוצץ פחות משלושה טפחים וחייב עליו למשכב או פחות מטפח למושב - אינו מקבל טומאה, מפני שאינו ראוי לכך אפילו בדוחק. (17) סתם מידרס בין משכב ובין מושב, אינו פחות מהשיעורים שנאמרו למעלה, אבל כשהאדם מייחד חתיכה יותר קטנה למידרס - הרי היא כמידרס. (18) שם. (19) פירוש, בפחות מהשיעורים שנאמרו למעלה. (20) בברייתא כתוב סתם "בכל שהוא", ורבינו הוסיף מדעת עצמו שלא יהיה פחות משלוש על שלוש. [לזכור: שם המספר שנאמר בלשון נקיבה - פירושו אצבעות (לפעמים אמות), והנאמר בלשון זכר - פירושו טפחים].

18 **ד. הַמְּחַבֵּר²¹ שְׁנֵי טַפָּחִים מִן הַבָּגָד²² וּמִן הַשֶּׁק²³**
 19 **טַפַּח, שְׁלֹשָׁה מִן הַשֶּׁק וְאֶחָד מִן הָעוֹר, אֲרֻבָּעָה מִן**
 20 **הָעוֹר וְאֶחָד מִן הַמֶּפֶץ - הָרִי זֶה טָהוֹר²⁴ מִן**

ינדינית כבגד העיקרי, כמו בטומאת מידרס. (52) התוספת נטמאה ממגע טמא מת מחמת עצמה, שהרי נגעה בבגד הטמא לפני נטילת החוט, ולפיכך לא פקעה הטומאה ממנה כשניטל החוט ונתמעט הבגד שהיה אב הטומאה. ומובן שגם שלוש הראשונות טמאות, שהרי נגעו באב הטומאה ביחד עם התוספת. (53) הלא במידרס אמרנו שהכול טמא מגע? (54) וכאן הרי נתמעט הבגד משלוש על שלוש לפני שהשלימו - ונטהר לגמרי. (55) ונשאר שלוש על שלוש. (56) גם טומאת מגע מידרס.

ח. מטלית⁵⁷ שהיא מדרס וטלאה על הקפה⁵⁸ או על העור - נעשה הכל ראשון לטמאה⁵⁹. הפריש את המטלית⁶⁰ - הרי הקפה או העור ראשון, מפני שנגעו במדרס, והמטלית טהורה, שפניו שטלאה והפרישה בטלה⁶¹. טלאה על הבגד⁶² או על השק⁶³ - נעשה הכל מדרס⁶⁴, והרי הכל אב טמאה. הפרישה - הרי הבגד או השק ראשון⁶⁵, שהרי נגע במדרס, והמטלית אב טמאה כשהיתה, שאינה בטלה על האריג⁶⁶. תפר⁶⁷ המטלית על הבגד כשטלאה מרוח אחת⁶⁸ או משתי רוחות פמין גאם⁶⁹ - אינו חבור, ולא נעשה הכל אב, אלא מגע מדרס בלבד. תפרה משתי רוחות זו בצד זו⁷⁰ - הרי היא חבור, ונעשה הכל אב⁷¹.

(57) שם פכ"ח ה"ו. (58) סל. (59) המטלית בטלה לגבי הקופה, ויצאה מתורת כלי הראוי למושב, שהרי הקופה אינה ראויה לכך, ולפיכך פקעה ממנה טומאת מידרס ונשאר עליה ועל המחובר לה טומאת מגע מידרס כמו בניטל חוט בהלכה הקודמת. (60) הפרידה מן הקופה או מן העור. (61) האדם ביטלה בידיים מתורת מושב, ופרחה טומאתה. ואין זה דומה לבגד שניטל חוט אחד מתחילתו ואחר-כך השלימו, שאמרנו בהלכה הקודמת שהכול טמא טומאת מגע, מפני שהמטלית מתבטלת לגמרי לגבי דבר שאינו מינה, וכשהפרידה הרי נפסדה לגמרי ואין עליה תורת כלי (רבינו בפירוש). וברור, שאם חישב על המטלית למושב, מקבלת טומאת מידרס מכאן ולהבא (ר"ש). (62) שם. (63) בגד ושק הם מעין המטלית, מפני שהם ארוגים כמותה, ולפיכך לא בטלה המטלית לגביהם. פסק כרבי יוסי ששק נידון כמינו של מטלית צמר או פשתים אף-על-פי שהוא עשוי משיער עזים. (64) כמו בהשלים עליו כל הבגד שבה"ו. (65) טומאת מידרס, שנתפשטה עליו על ידי חיבורו במטלית - פקעה כשהפרישה, אבל טומאת מגע מידרס באה לו מצד עצמו משום שנגע במידרס ואינה נפקעת עם ההפרשה. (66) שהוא מינה. (67) שם מ"ז. (68) של המטלית. (69) גימל יוונית כזה ונשארו שני רוחות בלתי תפורים. (70) פירוש, בשני צדדים מקבילים, כגון מזרח ומערב או דרום וצפון. (71) מטלית תפורה בצורת גאם אינה מחוברת יפה לבגד, אבל כששני צדדים מקבילים תפורים, המטלית מונחת על הבגד כאילו היא דבוקה בה.

ט. שלשה⁷² על שלשה⁷³ שנטמא במדרס ואחר כך³⁷

ובטלו מתורת אותו תשמיש, אין מחשבה מספיקה אלא צריך מעשה ממש המכשירן לתשמיש אחר.

ו. חלוק³³ של קטן - אינו מתטמא במדרס עד שיהיה בו פשעור, שלשה טפחים על שלשה טפחים³⁴. ונמדד כפול³⁵, כפרית³⁶. ואלו³⁷ נמדדין כפולין: בגדים שפלישין אותן על הרגלים ועל השוקים ואת הראש והמכנסים והפוכע והפיס של פונדא³⁸. ומטלית שתלאה על השפה³⁹, אם פשוטה - נמדדת פשוטה, ואם כפולה - נמדדת כפולה.

(33) שם. (34) ואע"פ שהוא בגד שלם, אינו מתטמא בפחות משיעורו. (35) כמו שהוא כשהוא תפור, ואם תחתון אותו לאורכו יהיה בו ששה על שלושה. (36) כשהוא שלם וראוי לתשמישו. (37) שם מ"ו. (38) אזור רחב מאוד שלובשים על הגוף ממש ויש בו כיסים. (39) שפת הבגד. יש תופרים מטלית על שפת הבגדים, כדי לשמור עליהם שלא ייקרעו.

ז. הבגד⁴⁰ שארג שלשה על שלשה⁴¹ ונטמא במדרס⁴² ואחר כך השלים את כל הבגד - כלו מדרס⁴³. נטל חוט אחד מתחלתו⁴⁴ - טהר מן המדרס⁴⁵, אבל טמא מגע מדרס⁴⁶, והרי הוא ראשון ככלי שנגע במדרס. נטל חוט אחד מתחלתו⁴⁷ ואחר כך השלים את כל הבגד - כל הבגד טמא מגע מדרס⁴⁸. וכן בגד⁴⁹ שנארג בו שלש אצבעות על שלש אצבעות ונטמא במת⁵⁰ ואחר כך השלים עליו את כל הבגד - הבגד כלו טמא מת⁵¹. נטל חוט אחד מתחלתו - טהר מטמא מת, אבל טמא מגע טמא מת⁵². נטל חוט אחד מתחלתו ואחר כך השלים את כל הבגד - הכל טהור. ולמה יהיה הכל טהור⁵³? מפני שאמרנו: שלש על שלש שנתמעטה - טהורה מכלום⁵⁴, אבל שלשה על שלשה שנתמעטה⁵⁵, אף על פי שטהרה מן המדרס - הרי היא טמאה בכל הטמאות⁵⁶.

(40) שם מ"ו. (41) מכוונים בדיוק מלא. (42) פירוש, נטמא טומאת מידרס. האות "בית" מיותרת. (43) ראה למעלה פכ"א ה"י דין דומה במזמן, ושם נתבאר כל פרטי הלכה זו. (44) אחר שנטמא הבגד והשלימו, הוציא חוט אחד מתחילת האריגה, ובזה נתמעטו שלושה על שלושה הראשונים שנטמאו מכוח עצמם לפני ההשלמה. (45) שהרי שלושה על שלושה הראשונים שנטמאו מחמת עצמם - נתמעטו, ומה שהוסיף אחר שנטמא אינו משלים משום שטומאתו באה מכוח השלושה הראשונים שאינם קיימים עכשיו. (46) מפני שכולו נגע במידרס, ומגע מטמא בשלוש אצבעות. (47) אחר שנטמא טומאת מידרס ופקעה טומאת מידרס. (48) אחר שנטל את החוט נשאר על הבגד טומאת מגע מידרס, וההוספה דינה כבגד הראשון. (49) שם מ"ח. (50) ונעשה אב הטומאה, ששיעור הבגד לטומאת מת הוא שלוש על שלוש אצבעות. (51) ההוספה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(84 כלים פכ"ח מ"ח. 85) במשנתנו כתוב: "אינה חיבור", ורבינו בפירושו שם כתב: "אבל טהור זה הקצה". פירוש, החתיכה שקרע טהורה, אבל הטלית נשארה בטומאתה, שסתם טלית היא גדולה, ושיירה הם יותר משלושה על שלושה. ומה שאמר כאן "כולה" בעל-כרחנו נפרש שהכוונה לכל הקרע אפילו החלק שטרם נקרע אלא עומד להיקרע. [רש"י בחולין כג, א - מפרש שכל הטלית טהורה, מפני שאינה ראויה למלאכתה הראשונה (להתעטף בה)]. בדוחק אפשר לפרש, שמדובר בטלית קטנה שלא נשאר בה שלושה טפחים על שלושה טפחים. ואולי חזר בו כאן מפירושו במשנתנו. ראה להלן הערה פז. (86) לשון אחרון בחולין קכד, א. (87) סודר קטן. (88) וסופו לקרוע את כולו, ולפיכך נידון כאילו נקרע כולו [ב'משנה למלך'] מפרש שקריעת כולו תנאי הוא לטהרתו אחרי קריעת רובו, אבל אם הניחו כך ולא גמר את הקריעה – לא נטהר. ב'תוספות' שם ד"ה טלית, כתבו בשם רבינו-תם חידוש יתור מפליא. לדעתו כשקרע רובה נטהרה למפרע משעה שהתחיל לקרעה, ואם נגעה אז בטהרות לא נטמאין. (89) כרב נחמן, שם כג, א. (90) שהוטבלה בו ביום כדי לטהרה, וטרם שקעה השמש, ונשארה עליה טומאה קלה, שדיינה מבוארים בהל' אבות הטומאות. (91) שהמים מקלקלים את הטלית. (92) ואין אנו חוששים שמא לא יגמור. בספרי התלמוד שבידינו כתוב "וקרע לה רובה". ונראה שגירסת רבינו היתה: "וקרע לה כולה".

יום שני ז' סיון ה'תשע"ח

פרק ארבעה ועשרים

(1) יבאר העורות שמתמאים במידרס ואותם שאינם מתמאים. ודין עור הראוי להתטמא במידרס אם המחשבה מטמאתם. ודין אם אדם מטמא במידרס משכב או מרכב שאינו שלו. ודין כלי עור שנטמא במידרס הזב ושינהו לכלי אחר. ודין כלים שעיקר עשייתם לקבלה ולמשכב כאחד או לקבלה בלבד ונפתחו.

- 18 א. אלו עורות? מתמאין במדרס: עור שחשב עליו
- 19 לשטיחה. ועור שמניחין על המטות מלמעלה
- 20 לישן עליו. ועור שמניחין על החמור תחת
- 21 המשאו. ועור שמניחין בצרס תחת הקטן. ועור
- 22 הפר ועור הפסת. ועור שמניחין תחת השלחן בעת
- 23 האכילה כדי שיפלו עליו הפרורין, מפני שהוא
- 24 נשען עליו ברגלו. ועור שחוגר נופץ הפשתן עליו
- 25 בעת שנופץ, ועור שחוגר החמר עליו, ועור שמניח
- 26 הספל על כתפו בעת שסובל, ועור שמניח הרופא
- 27 על ברקיו בעת שמפס השחינין; מפני שכל
- 28 העורות האלו יושב עליהן. ועור הלב של קטן
- 29 שרירו יורד עליו כדי שלא יפסדו בגדיו, ועור
- 30 שעשאהו לנתנו על לבו בשעת הקציר מפני השרב,
- 31 ועור שלופפין¹⁰ הפסות בו, ועור התפור בתכה
- 32 שמניחין בו הבגדים; שכל אלו מתהפכין עליהן¹¹
- 33 ונשענין עליהן.

1 נחלק - טהר מן המדרס⁷⁴, ואין בקרעים אלו טמאה
2 כלל⁷⁵, והנם כשברי כלי שנטמא. אבל⁷⁶ בגד⁷⁷
3 שנטמא במדרס וקרע ממנו שלש אצבעות על שלש
4 אצבעות⁷⁸ - אותו הקרע טהר מן המדרס, אבל טמא
5 מגע מדרס; שבעת פרישתו מן הבגד הגדול נטמא
6 במגע⁷⁹.

(72) שם פכ"ז מ"י. (73) מכוונים. (74) מפני שפחות משלושה טפחים אינו ראוי למידרס, כמו שכבר נתבאר כמה פעמים. (75) אפילו טומאת מגע מידרס אין בהם. ואף-על-פי שלטומאת מגע מספיק שיעור של שלוש אצבעות. והטעם, מפני שהקרעים לא נגעו בשלושה על שלושה. פסק כרבי יוסי נגד דעת תנא-קמא. [ונראה שרבינו מסתמך על הגירסא שמצא בחולין עב, ב "דברי רבי מאיר", והכריע כפי הכלל שרבי מאיר ורבי יוסי, הלכה כרבי יוסי]. ומדובר, כשהזב לא נגע בבגד, כגון שהיה דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ בינו ובין הבגד, אבל אם נגע הרי קיבל הבגד שתי טומאות – מידרס ומגע מידרס, וכשפקעה הראשונה נשארה השנייה (רש"י שם ד"ה אלא). (76) מימרא של עולא, חולין עב, ב. (77) גדול. (78) ונשאר בבגד שלושה טפחים, והרי הוא אב הטומאה כמו שהיה. (79) רש"י שם מפרש, שאי-אפשר שלא יגעו זה בזה במשהו בשעת קריעה, אבל הנגיעה במקום החתך לפני שנחתך אינה מטמאה, מפני שהיא נגיעת בית הסתרים (במקום שאינו מגולה). ה'כסף משנה' כותב, שלרבינו פירוש אחר מפירוש רש"י. וראה 'משנה למלך' שמתפלא על דבריו].

7 י. סדין⁸⁰ שנטמא במדרס ואחר כך עשאהו פרכת -
8 טהר מן המדרס⁸¹. ומאימתי⁸² הוא טהרתו מן
9 המדרס? משיקשור בו הלולאות⁸³ שהוא נתלה בהן
10 כשאר הפרוכות.

(80) שם מ"ט. (81) מפני שפרוכת אינה עשויה לשכיבה וישיבה. רבינו סתם ולא פירש אם נשאר עליה טומאת מגע מידרס, ובמשנתנו נחלקו תנאים בזה, תנא-קמא מטמא ורבי יוסי מטהר. ומלשונו כאן משמע שפסק כרבי יוסי, שהרי לא סיים "אבל מטמא מגע מדרס" כמו שסיים בהלכה הקודמת. וכן מפרש ה'תוספות יום-טוב' כאן את דעת רבינו. אולם במשנתנו כותב רבינו בפירוש "ואין הלכה כרבי יוסי". ונראה שחזר בו כאן. ראה פירושו במס' כלים פ"כ ה"ו, אבל מטמא בשאר טומאות מפני שהשמש מתעטף בשוליו ומתחמם בו, דינו כבגד ולא כמחיצה שהוא חלק מן הבנין ואינה מקבלת טומאה (ביצה יד, ב). (82) כלים פכ"ו מ"ו. (83) כבית-הלל.

11 יא. טלית⁸⁴ שהיא מדרס והטבילה, וקדם שיעריב
12 שמשה התחיל לקרע ממנה קרע - בין שנקרע בה
13 רבה שוב אינה חבור וטהרה כלה⁸⁵, אף על פי⁸⁶
14 שעדין נשתר בה כדי מעפרת⁸⁷ שלא נקרע, שהרי
15 הוא קורע והולך⁸⁸. במה דברים אמורים?⁸⁹ בטבולת
16 יום⁹⁰; שפיון שלא חס עליה להטבילה⁹¹, כך לא
17 יחוס לקרע את כלה⁹², ולפיכך טהרה כלה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים קכה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לבחון את מידתה. חכמים מטמאים שהרי כבר נשמטה מן האימום ונגמרה כל מלאכתה ורבי אליעזר מטהר, מפני שהאשה נוטלת אותה מן האימום ומתכוונת להחזירה למקומה (נימוק זה נאמר לשיטת רבי אליעזר - מנחת ביכורים). וסובר רבינו שרבי שמעון שזורי חולק על התנא קמא ופסק כחכמים לפי דעת תנא קמא].

- 16 ו. כָּל עוֹר הָרְאוּי לְהִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס²² וְאִינוּ חֹסֵר מְלֶאכָה - הַמְחֻשְׁבָּה מְטַמְּאָתוֹ²³, וְאִם חָשַׁב עָלָיו לְהִיט עוֹר שֶׁלֹּחַן וּכְיוּצָא בּוֹ - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס. וְאִם חֹסֵר מְלֶאכָה²⁴ - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בּוֹ עַד שֶׁתִּגְמַר מְלֶאכְתּוֹ. חוּץ מִן הָעוֹר שֶׁמְחַפֵּין בּוֹ הַמְרַבֵּב²⁵ מִפְּנֵי הָאֵבֶק, שֶׁהַמְחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בּוֹ אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֶאכְתּוֹ²⁶. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעוֹרוֹת פֶּעַל הַבֵּית²⁷; אֲבָל עוֹרוֹת הָעֶבֶד²⁸, שֶׁשֶּׁתִּמָּן לְמַכִּירָה - אֵין הַמְחֻשְׁבָּה מְטַמְּאָתָן עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶן מַעֲשֶׂה וּכְיָכֵן לְמִדְרָס²⁹.

(22) פירוש, הראוי להשתמש בו כמידרס, כגון עור מעובר. (23) אם חישוב עליו לתשמיש מידרס הרי הוא מקבל טומאת מידרס, ואף על פי שלא עשה בו כל מעשה מיוחד המכשירו לכך. (24) שאין בני אדם משתמשים בעור כזה למידרס לפני גמר המלאכה הזו. (25) מכסים בו את המרכבה. (26) חסר עוד הקצעה סביב סביב כדרכם של מוכרי עורות. והטעם, מפני שהרבה בני אדם משתמשים לחיפוי המרכב בעור שאינו מהוקצע. (27) שאין דרכו להקפיד כל כך על שיפור העורות. (28) מעבד עורות למכירה. (29) מפני שאין דרכו של אומן להוציא למכירה דברים שאינם מתוקנים כל צרכם.

- 26 ז. אֵין אָדָם מְטַמֵּא בַּמִּדְרָס מִשֶּׁבֶב אוֹ מִרַבֵּב שְׂאִינָן שְׁלֹו; שְׁנֵאֵמָר: וְהַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁכָּבוֹ³⁰. גִּזְל מִשְׁכָּב וְדִרְס עָלָיו בְּלֹא נִגְיָה³¹ - טָהוֹר; וְאִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים³² - טָמֵא. גִּנְב מִשְׁכָּב וַיֵּשֶׁב עָלָיו - טָמֵא; שֶׁחֻקָּתוֹ שְׁנֵתִיאֲשׁוּ הַבְּעָלִים, שְׂאִינָן יוֹדְעִים מִי גִנְבוּ³³. וְאִם נוֹדַע שֶׁעֲדִין לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים - טָהוֹר. לְפִיכָף, גִּנְב שְׁנֵנֵב עוֹר וְחָשַׁב עָלָיו לְשִׁכִּיבָה - מְחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת לוֹ וּמִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס; אֲבָל הַגִּזְלָן - אֵין מְחֻשְׁבָּתוֹ מוֹעֵלָת אֵלָא אִם פֶּן נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים.

(30) בתורה כתוב ואיש אשר יגע במשכבו. (31) כגון שמפסיק בינו ובין המידרס דבר שאינו מקבל טומאה כלל. מכאן שלדעת רבינו, נגיעת הזב מטמאה אפילו דבר שאינו שלו. (32) כשידוע לנו שנתיאשו ועל ידי זה קנה הגזלן את הגזילה והיא "משכבו", אבל כשלא שמענו מפי הבעלים דברי ייאוש - אנו מניחים שלא נתיאשו, מתוך תקווה שיציאו את הגזילה מיד הגזלן שהוא מכיר אותו. (33) ולכן אין סיכויים להוציא מידו את הגניבה.

- 35 ח. עוֹר שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס וְהִתְחִיל לְקָרְעוֹ רְצוּעוֹת - הָרִי הוּא בְּטַמְּאָתוֹ עַד שֶׁיִּמְעָטְנוּ פָּחוֹת פָּחוֹת³⁶ מִמְחֻשָּׁה טָפְחִים.

(2) כלים פרק כ"ו משנה ה. (3) לשטוח אותו על הארץ ולשבת עליו. (4) על החבליים המחברים את דפנות המיטה. (5) להגן על עור החמור. ומטמא מידרס, מפני שלפעמים רוכב האדם עליו. (6) ואם כן הוא עשוי גם לתשמיש אדם. (7) החובט על הפשתן כדי להפיל את שיירי עצי הקנים הדבוקים בו. (8) פותח את המכות שהעלו מורסא. (9) יתלכלכו ויתקלקלו. (10) כורכים. (11) פירוש, אמנם אין יושבים עליהם מפני שהם מלוכלכים, ויש מהם שהם נקיים ונמנעים מלשבת עליהם כדי שלא יתלכלכו אבל לפעמים מהפכים אותם ויושבים על צידם השני.

- 1 ב. כָּל הָעוֹרוֹת הַמְטַמְּאִין בַּמִּדְרָס - אֵינָן מִתְטַמְּאִין עַד שֶׁיְהִיָּה בָּהֶן בִּשְׁעוֹר, חֲמֻשָּׁה טָפְחִים עַל חֲמֻשָּׁה טָפְחִים. וְאִלּוּ עוֹרוֹת שְׂאִין מִתְטַמְּאִין בַּמִּדְרָס: עוֹר שְׁחוּגָר סוּרָק הַצָּמֵר בְּעֵת שְׁסוּרָק, וְעוֹר שְׁלוּפָף בּוֹ הַצָּמֵר הַסְרוּק¹², וְעוֹר שְׁלוּפָף בּוֹ הָאֶרְגָּמָן¹³, וְעוֹר הַתּוֹפֵר שֶׁמִּנְחִין בּוֹ הָאֶרְגָּמָן. וְכֵלָן מִתְטַמְּאִין בְּשֹׂאֵר טָמְאוֹת¹⁴.

(12) פירורי הצמר נדבקים בשני צידי הסינור והאורג נמנע מלשבת עליו, כדי שלא יעלו הפירורים על בגדיו וקשה להסירם. (13) אין יושבים על העור הזה, כדי שלא יעלה אבק וילכלך את הארגמן היקר. (14) ככל הכלים המיטמאים בין אם משתמשים בהם לשיבה ושיבה ובין משתמשים.

- 8 ג. עוֹר שֶׁעָשָׂא חֲפּוּי לְכָלִים - טָהוֹר מְכֻלּוּם¹⁵.
9 עָשָׂא חֲפּוּי לְמִשְׁקָלָת - מְקַבֵּל שֹׂאֵר טָמְאוֹת, שֶׁהָרִי נַעֲשֶׂה לְקַבְלָה¹⁶, וְאִינוּ מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס¹⁷.

(15) בתורת כהנים פרשת שמיני פרק ח הלכה ז דרשו מהכתוב שחיפוי כלים אינם מתטמאים (ראה למעלה פרק ד הלכה ד). (16) לקבל את המשקולת. בבבא הקודמת המדובר בעור שעשאו חיפוי קבוע לכלי, ועור לחיפוי משקולת עשוי לשמור על המשקולת, ומורידים אותו כשמשתמשים במשקולת. (17) אפילו יש בו חמישה טפחים.

- 11 ד. עוֹר שֶׁעָשָׂאָהוּ לְעֵקֶב וּלְפָרְסָתוֹ¹⁸: אִם חוּפָה אֶת רֵב הָרֶגֶל - מִתְטַמֵּא¹⁹, וְאִם לֹא - טָהוֹר.

(18) החלק התחתון של הרגל. (19) גם בטומאת מידרס ככל נעל.

- 13 ה. מְנַעַל שֶׁעַל הָאֵמוּם²⁰, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא לְבָשׁוֹ אָדָם - הָרִי זֶה מִתְטַמֵּא בַּמִּדְרָס, שֶׁכָּבֵר נִגְמְרָה מְלֶאכְתּוֹ²¹.

(20) הדפוס שהנעל מתוחה עליו בשעת מלאכה. (21) נימוק זה מלמדנו, שאפילו לא הוסרה עדיין מן האימום מיטמאה [בתוספתא שם הלכה ב: אמר רבי שמעון שזורי: "לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על מנעל שעל האימום שהוא טהור, על מה נחלקו? על שניטל מן האימום, שרבי אליעזר מטהר וחכמים מטמאין, מפני שאשה ננעלת בו ומחזירתו לאימום". פירוש, מחלוקתם היא כשניטלה מן האימום כדי

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

גדולים שאורזים בהם סחורות, המדובר בכלים של עור שפשוטיהם אינם מקבלים טומאה. (49) ואינם ראויים לקבל. (50) ומתוך כך מיטמאים גם בשאר טומאות מדבריהם, כמבואר למעלה פרק כ"ג הלכה א. (51) אמנם לפעמים יושבים עליהם ולכן מטמאים במידרס, אבל בעיקרם נעשו לקבלה בלבד. (52) ואינם ראויים לתשמיש שלשמו נעשו. (53) מפני שבטלו לגמרי מתורת כלי. (54) אם היא יכולה לקבל שבעה קבים. הסאה שישה קבים והקב ארבעה לוגים. (55) שק קטן. (56) והיא אוכלת מתוכו. (57) שק של עור. (58) קשר. (59) וראויים לקבלה. (60) אין דרכם של בני אדם להשתמש בהם לקבלה. (61) כלי זמר עשוי מעור בתבנית נוד.

פרק חמשה ועשרים

(1) יבאר פשוטי כלי עץ וכל הכלים המתמאים במידרס.

א. פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ³⁵ הַעֲשׂוּיִין לִישִׁיבָה או לְשִׁכְבָּה או לְרִכְיבָה - מִתְּטַמְּאִין בַּמִּדְרָס³⁶. כְּגוֹן הַמִּטָּה וְהַפֶּסֶא וְכִיוֹצֵא בָהֶן.³⁷

(2) 'תורת כהנים' פרשת זבים פ"ב. (3) שאין להם בית קיבול, ואינם מיטמאים מן התורה בטומאות אחרות. (4) ומתוך כך מיטמאים בשאר טומאות מדבריהם, בהתאם לכלל האמור (נדה מט, א) כל המטמא מדרס - מטמא מת (ראה למעלה פכ"ג ה"א).

ב. הַמִּטָּה³⁸ וְהַכֹּרֶס וְהַפֶּסֶת שֶׁל מֵת³⁹, וְכֶסֶא שֶׁל פֶּלֶה⁴⁰, וּמִשְׁבֵּר⁴¹ שֶׁל חַיָּה⁴², וְכֶסֶא שֶׁל כּוֹבֵס שְׂכּוֹכִס⁴³ עָלָיו אֶת הַפְּלִים, וְכֶסֶא שֶׁל קָטָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ רַגְלִים אֶף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ גְבֵה טַפַּח - כָּל אֵלּוּ מִתְּטַמְּאִין בַּמִּדְרָס⁴⁴.

(5) כלים פכ"ג מ"ד. (6) המיוחדים למת. (7) כיסא מיוחד להושיב עליו את הכלה ביום חופתה. (8) כיסא שמושיבים עליו את הכורעת ללדת, והוא עשוי בתבנית מיוחדת מתאימה לייעודו. (9) יולדת. (10) ה'תוספות יום טוב' גורס כאן "שכובש", ובמשנה עצמה הגירסא "שכורס". ופירשו בשבת פח, ב שאוסף ומניח עליו הרבה כלים. (11) במשנתנו כתוב: "אמר ר' יוסי, אין בהן משום מושב" ואין חולק עליו, אולם בתוספתא כלים בבא בתרא פ"ב ה"ד, אמרו: "הכר והכסת של מת, ר' מאיר אומר אינן מטמאין מדרס, וחכמים אומרים מטמאים מדרס, מפני שהנשים יושבות עליהן ומבכות מתייהן". ופסק רבינו כחכמים. ובכסא של כלה, שנינו בסתם משנה (שם פכ"ב, ד): "כסא של כלה שניטל חיפויי וכו' ובית-הלל מטהרין". ומשמע שאם לא ניטל החיפוי - טמא. ומשני דינים אלה הסיק רבינו, שכל המשנה היא דעת יחיד. גם לשון המשנה: "אמר ר' יוסי", מוכיחה שדעת יחיד היא, ורבים חולקים עליו.

ג. כֶּסֶא שֶׁל בְּרִזָּל⁴² שְׁעוֹשִׂין בְּבֵית הַפֶּסֶא⁴³ וְהָעוֹר נִתֵּן עָלָיו⁴⁴ - הָרִי הוּא מִתְּטַמְּא בַּמִּדְרָס⁴⁵ וּבִשְׁאֵר טֻמְאוֹת. הַפְּרִישׁ עוֹר הַמִּחְפָּה עַל הַבְּרִזָּל - הָעוֹר מִתְּטַמְּא בַּמִּדְרָס⁴⁶, וְהַבְּרִזָּל מִתְּטַמְּא בִשְׁאֵר טֻמְאוֹת⁴⁷. אֲבָל לֹא בַּמִּדְרָס⁴⁸.

ט. כָּל כְּלֵי עוֹר שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס הֵזֶב וְשִׁנָּהוּ לְכָלִי אַחֵר: אִם שִׁנָּהוּ מִפְּשׁוּט⁴⁹ לְפְשׁוּט - הָרִי הוּא בְּטֻמְאָתוֹ⁵⁰; שִׁנָּהוּ מִפְּשׁוּט לְמַקְבֵּל⁵¹ וּמִמַּקְבֵּל לְפְשׁוּט - טָהוֹר⁵². וּבִבְגָד - הַפֶּל טָמֵא⁵³. כִּיצַד? חֻמַּת⁵⁴ שֶׁעָשָׂאָה שְׂטִיחַ⁵⁵ וְשְׂטִיחַ שֶׁעָשָׂאָה חֻמַּת - טָהוֹר⁵⁶; אֲבָל חֻמַּת שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס וְעָשָׂאָה תוֹרְמִיל⁵⁷ אוֹ תוֹרְמִיל שֶׁעָשָׂאָה חֻמַּת - הָרִי הֵן מִדְרָס כְּשִׁנָּהוּ⁵⁸.

(34) מדבר שאין לו בית קיבול. (35) והוא הדין אם שינה ממקבל למקבל, כמו שיתבאר בסוף הלכה זו. (36) לדבר שיש לו בית קיבול. (37) שהכלי הראשון נפסד וכלי חדש נולד, שלא נטמא. (38) שכל תשמישי בגד דומים זה לזה. (39) נוד גדול. (40) קרעו והניחו על הקרקע לשבת עליו. (41) מפני ששינה מדבר המקבל לדבר שאינו מקבל. (42) ילקוט הרועים. (43) שהרי שניהם - החמת והתורמיל - עשויים לקבלה.

י. כִּי שֶׁל בְּגָד⁴⁴ שֶׁנִּטְמָא בַּמִּדְרָס וְעָשָׂאָה סְדִין⁴⁵ או סְדִין שֶׁעָשָׂאָה כִּי אוֹ כֶּסֶת, בְּגָד שֶׁעָשָׂאָה מִטְּפַחַת או מִטְּפַחַת שֶׁעָשָׂאָה כֶּסֶת - הָרִי הֵן מִדְרָס כְּשִׁנָּהוּ⁴⁶.

(44) פירוש, של בד. מפני שיש כרים עשויים מעור, פירש רבינו שהמדובר בכר של בגד. (45) פרם את התפרים ומשתמש בו כסדין. (46) משום שתשמישם דומים.

יא. כָּלִים שֶׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ וּלְמַשְׁכָּב פְּאֻחַד, כְּגוֹן הַכְּרִים וְהַכֶּסֶתוֹת⁴⁷ וְהַשְּׁקִין וְהַמְּרַצוּפִין⁴⁸, אִם נִפְחַתוּ⁴⁹, אֶף עַל פִּי שֶׁטָּהְרוּ מִלְּהַתְטַמֵּא בְּמֵת וּבִשְׁאֵר טֻמְאוֹת מִפְּנֵי שְׁאִין יְכוּלִין לְקַבֵּל - הָרִי הֵן מִתְּטַמְּאִין בַּמִּדְרָס⁵⁰, שְׁעִדִין הֵן רְאוּיִין לְמִדְרָס. אֲבָל כָּלִים שֶׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ בִּלְבַד, כְּגוֹן הַחֻמַּת וְהַתוֹרְמִיל⁵¹, אִם הָיוּ גְדוּלִים כְּדִי שִׁיְהִיו רְאוּיִין לִישֵׁב עֲלֵיהֶן, הוֹאִיל וְיוֹשְׁבִין עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי גְדֻלָּן - הָרִי הֵן מִתְּטַמְּאִין בַּמִּדְרָס כָּל זְמַן שֶׁהֵן שְׁלָמִין. נִפְחַתוּ, אֶף עַל פִּי שֶׁאֵפְשָׁר עֲדִין לִישֵׁב עֲלֵיהֶן - אֵין מִתְּטַמְּאִין בַּמִּדְרָס; שֶׁעָקַר עֲשִׂיתָן לְקַבְּלָהּ בִּלְבַד, וְהוֹאִיל וּבִטְלוּ מִלְּהַתְטַמֵּא⁵² - טָהוֹר מִלְּהַתְטַמֵּא, לֹא בַּמִּדְרָס וְלֹא בִשְׁאֵר טֻמְאוֹת⁵³. וְכַמָּה הוּא שְׁעוֹרָן וְיִהְיִי רְאוּיִין לְמִדְרָס? הַחֻמַּת - שְׂכָעָה קִבְיִין⁵⁴. וְהִילָקוּט - חֻמַּשָּׁה. וְהַקְּלָסְתָּר⁵⁵ שֶׁתּוֹלִין בּוֹ הַשְּׁעוֹרִים בְּרֹאשׁ הַבֵּהמָה⁵⁶ - אֲרִבְעָה. וְהַכְּרִיתִית⁵⁷ שֶׁמְעָרִין בָּהּ הַמֵּים - סָאָה. פְּחוֹת מְשַׁעוֹרִין אֵלּוּ - אֵין רְאוּיִין לְמִדְרָס, וְאֵין דְּרָף הָעֵם לִישֵׁב עֲלֵיהֶן. נִפְחַתוּ וְצָרָר⁵⁸ מְקוֹם הַפְּחַת⁵⁹ - הָרִי הֵן טָהוֹרִין, וּבְאֵלּוּ לֹא קָשָׁר מְקוֹם הַפְּחַת. וְכָל הַחֻמַּתוֹת שֶׁנִּפְחַתוּ וְצָרָר - טָהוֹרוֹת⁶⁰, חוּץ מִשָּׁל עֲרִבִים, מִפְּנֵי שֶׁכָּף הוּא וְרָפָן תְּמִיד לְצָרָרָן. וְחֻמַּת חֲלִילִין⁶¹ - אֵין מִתְּטַמְּא בַּמִּדְרָס, שֶׁהִרִי אֵינָה רְאוּיָה לְמִדְרָס.

(47) ממולאים צמר או דברים רכים אחרים. (48) שקים

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

26 שם. 27 רבינו מפרש במשנה, שיגמן כמו שיעמם (מלשון שעם) "ונמשכו עד ששבו לוח אחד". וקשה להבין כוונתו. והר"ש מפרש שהחליקם, והם ראויים לשיבה. ולפעמים עומדים או יושבים עליהם כדי שלא יתלכלכו במי הרחיצה. [מתקבל על הדעת ביאורו של בעל 'סדרי טהרות', שמי הרחיצה המלוכלכים נשפכים לחוץ דרך חריץ שבריצפה, והבלנים מכסים את החריץ בנסרים ועומדים עליהם, והמים עוברים תחת הנסרים].

ז. הפלפלה²⁸ והסל שְמֵלֶאן תָּבֵן או מוֹכִין²⁹, אף על פי שהתקין לשיבה - אינן מקבלין טמאת מדרס, שאינן ראויין לשיבה³⁰. ואם סרגן³¹ בגמי או במשיחה על פיהן - מתטמאין במדרס.

28 שם. 29 חתיכות זעירות של צמר וכדומה. 30 מפני שהמוכין נופלים. ואע"פ שהוא חשב עליהם לשיבה - בטלה דעתו אצל כל אדם. 31 ארג כעין סבכה על פיהם, ואין המוכים נופלים.

ח. קורת³² בית הבד³³ שעשה ראשה האחד פסא³⁴ - אינו מתטמא במדרס, מפני שאומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו³⁵. אבל אם קבע את הפסא בקורת בית הבד - הפסא מתטמא במדרס³⁷, ואם דרס הזב על הקורה - לא נטמא הפסא. וכן אם קבע הפסא בקורה גדולה³⁸ או עשה ראש הקורה הגדולה פסא³⁹ - אין טמא אלא מקום הפסא בלבד⁴⁰, ושאר הקורה טהור. וכן הדין⁴¹ בפסא שקבעו בערבה, שהוא טהור⁴².

32 שם פ"כ מ"ג. 33 המקום שסוחטים בו זיתים להוציא שמן - נקרא "בית הבד". ו"קורת בית הבד" היא הקורה שמשמשים בה לסחיטה. 34 חקק בקורה מקום ישיבה. 35 מלאכתה העיקרית של הקורה היא סחיטת הזיתים, ובשעה שהיא עושה מלאכתה זו, מוכרח האדם לעזוב את מקום הישיבה, וכאילו מצווים עליו לעמוד ממקומו כדי לעשות את המלאכה בקורה, ולכן אינה מיוחדת לשיבה (בכל מקום שאתה מוצא את המשפט "עמוד ונעשה מלאכתנו", תפרשו ככה). 36 לקח כסא המיטלטל וקבע אותו בראש הקורה. 37 אם ישב הזב על הכסא. הכסא היה מיוחד לשיבה לפני שקבעו בקורה, ולא ירדה ממנו תורת מדרס על-ידי קביעתו. 38 במשנה: "כלונס". 39 שחקק בה מקום ישיבה. 40 מלמדנו כאן שני דינים: א, שבקורה גדולה, מקום הישיבה טמא בניגוד לקורת בית הבד. והטעם, מפני שהקורה אינה מיוחדת למלאכה המונעת את הישיבה עליה; ב, רק מקום הישיבה בלבד מתטמא במדרס, אבל השאר טהור. 41 שם פרק כב, מ"ד. 42 פירוש, אינו חיבור לטומאה, ואם נגעה טומאה בעריבה - לא נטמא הכסא (כסף-משנה. ראה השלמות).

ט. קצת הקורה⁴³ שמתקן המסתת את האבן לישיב עליו⁴⁴ - הרי מקום ישיבתו מתטמא במדרס. ומקום ישיבה⁴⁵ שאחורי הקרון⁴⁶ - טהור, שאינה אלא ישיבת צער⁴⁷.

12 משנה שם פכ"ב, י. 13 לשבת עליו בשעת הצורך. כסא זה יש לו ארבע רגליים, ומחוברות למעלה במסגרת של ברזל צרה. 14 והאדם יושב על העור. ומובן שהעור מנוקב באמצעו. 15 העור והברזל, שהרי הם כלי אחד העשוי לשיבה. 16 מפני שהוא ראוי לשיבה גם כשהוא מופרש מן הברזל. 17 ככל פשוטי כלי מתכות. 18 אין אדם יושב על כלי כזה בלי חיפוי עור. ואפילו אם נטמא במדרס לפני שהפריש העור, פקעה טומאתו.

ד. טרסקל¹⁹ של גמי וכיוצא בו²⁰ המקפה בעור²¹ - מתטמא במדרס²² ובשאר טמאות. הפריש העור מעליו - העור מתטמא במדרס, אבל הטרסקל טהור מקלום, שהרי נעשה כשברי כלים²³.

19 סל קטן. 20 והדומה לו. הכוונה לדברים שפשוטיהם אינם מקבלים טומאה. 21 המדובר בסל ששוליו הם גמי, וקנים זקופים מחוברים לו בארבע זוויות, ועור מכסה את השוליים וגם מקיף את הקנים - ונוצר בית קיבול. 22 ראוי לשבת עליו כשמהפכים השוליים למעלה. 23 במצב כזה אינו ראוי לא לשיבה ולא לקבלה. [רבינו בפירושו למשנה כותב שאינו ראוי לשיבה מפני קטנותו. ולא ירדתי לעומק כוונתו. הלא אם הטרסקל קטן מחמשה טפחים, אינו מתטמא במדרס אפילו לפני שהפריש העור, משום שעור אינו מטמא בפחות משיעור זה? ובתפארת ישראל מפרש, כשהשוליים מכוסים עור, ראוי הסל לשיבה שהעור מחזקו, אבל כשהסיר את העור אי-אפשר לשבת עליו מפני חולשתו. ואולי גם רבינו התכוון לכך, והמתרגם מערבי' לא דייק יפה, ובמקום "חולשתו" כתב "קטנותו"].

ה. ספסל²⁴ שפמרחץ²⁵ ששתי רגליו של עץ - מתטמא במדרס. היתה אחת של עץ ואחת של שיש - אינו מקבל טמאה.

24 שם. 25 לשון המשנה: "ספסלין שבמרחץ, ושתי רגליו של עץ - טמא; אחת של עץ ואחת של אבן - טהור". ופירש רבינו שם, שדפי הספסלים עשויים משיש שאינו מקבל טומאה כלל. ומה שאמרו טמא, הכוונה לרגליים; ואם רגל אחת היא של שיש - טהורה גם השנייה "מפני שזה ספסל של שיש". התכוון לומר, שאפשר לשבת גם על ספסל שיש לו רק רגל אחת, ולכן יש כאן ספסל שלם בלי הרגל של עץ, שהיא רק מביאה יותר נוחיות ודינה כמשמשת, דבר שאינו מקבל טומאה. וזה מתאים לשיטתו לקמן פכ"ו ה"ג בניטל אחד מראשיו, ראה שם. ומזה יוצא, שספסל שכולו עץ ורגל אחת של אבן, טמא הספסל והרגל של עץ, שהרי יש כאן ספסל שלם של עץ, אולם למעלה בפ"ה ה"ב כתב בפירוש בספסל שכולו עץ מספיקה רגל אחת של אבן כדי לטהר את כולו, וגם כאן סתם ולא פירש שהכוונה לספסל של שיש, ומשמע שהכוונה לסתם ספסל העשוי מעץ. ברור איפוא, שרבינו חזר בו בחיבורו הגדול, כאן ובפ"ה, מפירושו במשנה.

ו. נסרים²⁶ שפמרחץ ששגמן²⁷ - אינן מקבלין טמאה; שאינן עשויין לשיבה, אלא כדי שיהלכו הפנים תחתיהן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

69) אף-על-פי שאינה בת קיום לזמן ארוך. פסק כר' עקיבא, שהלכה כמותו נגד יחיד החולק עליו. וטעמו, מפני שהיא ראויה לשכיבה במשך זמן מסויים. 70) הגדלים על שפת הנהרות. 71) מין עשב. 72) בפירושו למשנה, אומר רבינו שטהורים מטומאת שרץ והדומה לו, אבל מיטמאה במדרס. וכאן חזר בו ומטהר אף ממדרס, שהרי הוא מסיים: "מפני שאינה ראויה למדרס", כנראה מפני שהקנים דוקרים אי-אפשר לשכב עליהם. 73) העשויות מעשבים רחבים ורכים. 74) להניחה על גבי סוכה של מצוה או של שומרים. 75) לא קבע לה אופן שימושה. 76) סוכה יט, ב, כמסקנת רב פפא (שם כא, א) לפי דעת תנא-קמא.

23 יד. מחצלת⁷⁷ שעשה לה קנים⁷⁸ לארפה⁷⁹ - טמאה
24 מדרס, שעדין ראויה לשכיבה⁸⁰. עשאה כמין פיו⁸¹ -
25 טהורה. עשה לה קנים לרחפה, אם אין בין קנה
26 לחברו ארבעה טפחים - טהורה⁸². נחלקה לרחפה⁸³
27 - עדין מקבלת טמאה⁸⁴; לארפה: נשתירו בה
28 שלשה מעדנים⁸⁵ של ששה טפחים⁸⁶ - עדין היא
29 ראויה למדרס ומתטמאה; פחות מכאן - טהורה.
30 וכן אם התיר ראשי מעדנים - טהורה⁸⁷. ואף טמאת
31 מדרס⁸⁸ לא תקבל המחצלת עד שתגמר מלאכתה⁸⁹
32 ותתקנב⁹⁰, כמו שבארנו⁹¹.

77) שם פ"כ מ"ז. 78) שקשה לשכב עליהם.
79) מחצלת רגילה - רחבה כקומת איש, וארכה יותר משיעור זה, ודרך אורגי מחצלאות להכניס קנים לרוחב המחצלאות כדי לחזקן, ומרחיקים ארבעה טפחים בין קנה לקנה, ואפשר לו לאדם לשכב בין שני קנים. ואם נתן קנים לאורך המחצלת, נחלקו תנא-קמא וחכמים במשנתנו, תנא-קמא מטהר וחכמים מטמאים, ופסק רבינו כרבים. 80) מפני שאפשר לשכב לארכה של המחצלת (תפארת ישראל). 81) אות יונית. רבו הפירושים בתמונת אות זו. ומתקבל על הדעת פירושו של בעל 'תפארת ישראל' שהכוונה לאות "כ" (כ רפוייה) מאותיות היווניות הגדולות (באלפא ביתא היוונית יש שני סוגי אותיות - גדולות וקטנות - ותמונתן שונה) שתמונה כאות X הרומאית. במשנה אמרו, שכמין 'כי' הכל מודים שהיא טהורה, שהרי הקנים פוגעים בכל ארכו ורחבו של השוכב. 82) מקום שכיבה הוא ארבעה טפחים, ואם אין שיעור כזה בין קנה לקנה, מונח גוף השוכב על הקנה הקשה. 83) נשברו הקנים. 84) מפני שאפשר לשכב עליה בין הקנים המרוחקים זה מזה כשיעור שכיבה וישיבה. במשנה אמרו: "ר' יהודה מטהר", ומזה דייק רבינו שחכמים חולקים עליו. [ראה תוספתא כלים, בבא מציעא פ"א ה"ה, ויש בה גירסאות שונות, ואין זה מן הנמנע שרבינו גורס שם "לרחבה - טמאה". עיין שם בהגהות הגר"א]. 85) קשרים. [רבינו בפירושו למשנה אומר, שכך יש לפרש גם את הכתוב בשמואל"א טו, לב: וילך אליו אגג מעדנות]. אורגי מחצלאות שזורים בתחילה את העשבים, ועושים כעין חבלים ארוכים, וסוגרים אחר-כך את המחצלאות מאותם החבלים. כשגומרים את הסריגה - קושרים את ראשי החבלים זה בזה בראש ארכה של

(43) שם מ"ח. (44) דרכם של סתתים לחוק מקום ישיבה בקצה הקורה שעליה הוא מסתת את האבנים, ויושב שם בשעת עבודתו. (45) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"א ה"ד. (46) במרכבות של אנשים חשובים, יש מקום ישיבה קטן מאחורי הקרון, ולפעמים מושיבים עליו עבד או משרת. (47) הנסיעה מצערת את היושב במקום זה.

1 י. ראשי⁴⁸ פלונסות⁴⁹ שישבין עליהן האמנין וישבין
2 את האבנים וכיצא בהן - טהורין. וכן פפת⁵⁰ של
3 תמרה⁵¹ שהוא יושב עליו, אפלו גבוה טפח⁵² -
4 טהור, שאין זה פלי. וכן בול⁵³ של עץ, אף על פי
5 שסרקו⁵⁴ וכרכמו⁵⁵ ועשאהו פנים⁵⁶ לשער⁵⁷ וכיצא
6 בו - אינו פלי ולא מקבל טמאה עד שישחק בו.

(48) שם פ"ב ה"א. (49) קורות גדולות. (50) חתיכת עץ עבה. (51) הוא-הדין לעץ מאילנות אחרים, אלא שבתוספתא הביאו מעשה שהיה בכופת של תמרה, ורבינו דרכו להשתמש בלשון המקור. (52) פחות מגובה טפח, אינו מטמא כלל במדרס (לקמן פכ"ו ה"ב). (53) משנה שם פכ"ב, ט. (54) עשה בו ציורים (ויש מפרשים צבעו אדום). (55) רגילים היו לצבוע את העצים בצבע דומה לגוון הכרום. (56) חזית. (57) לקובעו בשער לנוי.

7 יא. ראשי פלונסות⁵⁸ חקוקין⁵⁹, אם חקקן לדעת⁶⁰
8 - מקבלין טמאה. מצאן חקוקין, אם חשב עליהן⁶¹
9 - מקבלין טמאה מכאן ולהבא⁶². ואם חשב עליהן
10 חרש שוטה וקטן או אדם שאינן שלו - טהורין.
11 וכן כל פיצא בהן מדברים שאינן מקבלין טמאה
12 אלא במחשבה; שאין לה מחשבה מועלת אלא
13 מחשבת בעלים⁶³ שהן בני דעה.

(58) תוספתא שם ה"ב. (59) חקוק בהם מקום ישיבה. (60) ככוונה לשבת עליהם. (61) להשתמש בהם לישיבה. (62) אם ישב עליהם הזב אחר שחישב. (63) ראה השלמות למעלה פכ"ד.

14 יב. העושה⁶⁴ פפה⁶⁵ מן השאור ויבשה ויחדה
15 לישיבה - הרי בטלה מתורת אכל ומתטמאה
16 במדרס, שהרי משמשת תשמישי העץ⁶⁶.

(64) פסחים מה, ב. (65) גוש גבוה. (66) ולפיכך, אף-על-פי שהיא ראויה עדיין לחמץ בה עיסה, אינה נידונה כאוכל - מפני שקבע לה תשמיש של כלי עץ. [בחולין קטט, א אמרו כששימש "מעשה עץ שימש", ומזה למדו בתוספות פסחים שם ד"ה כופת, שהמדובר בראוי עדיין לאכילה].

17 יג. מחצלת⁶⁷ הקש⁶⁸ - מתטמאה במדרס⁶⁹; ושל
18 קנים⁷⁰ ושל חלף⁷¹ - טהורה⁷², מפני שאינה ראויה
19 למדרס. ושאר המחצלאות⁷³: אם עשאה לשכיבה -
20 מקבלת טמאה; עשאה לספוף⁷⁴ - טהורה. עשאה
21 סתם⁷⁵: גדולה - סתמה לספוף, קטנה - סתמה
22 לשכיבה⁷⁶.

(67) כלים פ"ז מ"ז. (68) הקנה הארוך של תבואה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני ז' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים קט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ומונה רבינו כאן כמה דברים שמטמאים טומאת מרכב בלבד.

- 15 מְרַדְעֵת שֶׁל חֲמֹר, וְטָפִיטָן שֶׁל סוֹס¹⁰⁹, וְכֵר הַגָּמֶל,
- 16 וְאֶפֶף שֶׁל נֶאֱקָה¹¹⁰, וְכָל פִּיזָא בָּהֶן. הַלּוּחוֹת¹¹¹
- 17 שֶׁמִּנְחִיחִין עַל גְּבֵי הַחֲמֹר וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵנִין עָלָיו
- 18 הַמִּשְׁאֵי¹¹² - טְהוֹרוֹת¹¹³; וְאִם הִיָּתָה רְאוּיָה לְמִרְכָּב
- 19 - טְמֵאָה.

109) שהרכב משעין עליו את רגליו. הוצרך להשמיענו דין זה, שלכאורה הוא פשוט מאוד, מפני שבמשנה חולק ר' יוסי ואומר, שטפיטן של סוס דינו כמושב, מפני שהנאבקים במשחק מלחמתי, דרכם לעמוד עליהם בזמן המאבק, וכל דבר שעומדים עליו שלא בצורת רכיבה - דינו כמושב. ורבינו פסק כחכמים. 110) גמל לבן שהוא מטבעו תקיף, וקשה להשתלט עליו ועושים לו אוכף חזק. [רבינו מפרש מה שאמרו במשנה: "אוכף של נאקה טמא" - פירוש, טמא מושב - הוא המשך דברי ר' יוסי, אבל חכמים חולקים עליו]. 111) של עץ. 112) ולפעמים יושב עליו הנוהג בחמור. 113) מפני שעיקרם בשביל החמור להקל עליו, אינם מקבלים טומאה כלל.

פרק ששה ועשרים

1) יבאר כלי עץ הראוי למידרס וקבעו בכותל בתוך הבנין. ודין ספסל שנטל אחד מראשיו ושירה שנטל העליון שלה. ודין תיבה שנפתחה מצידה ועריבה של עץ שמגבלים בה טיט הבנין או לשים בה בצק. ודין אם מחשבה מועילה בעריבה גדולה שנפתחה. ודין מיטה שהיתה טמאה מידרס וניטלה קצרה ושתי כרעיים וכו'.

- 20 א. כְּלֵי עֵץ² הָרְאוּי לְמִדְרָס שֶׁקָּבְעוּ בַּכֶּתֶל³ בַּתּוֹךְ
- 21 הַבִּנְיָן: קָבְעוּ בַּכֶּתֶל וְלֹא בָּנָה עַל גְּבִי⁴ אוּ בָּנָה עַל
- 22 גְּבִי וְלֹא קָבְעוּ - עֲדִין מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס⁵ כְּשֶׁהִיָּה⁶;
- 23 קָבְעוּ בְּמַסְמְרִים וּבָנָה עָלָיו - טְהוֹר⁷. וְכֵן מִפֶּן
- 24 שֶׁנִּתְּנוּ עַל גְּבֵי הַקּוֹרוֹת⁸: קָבְעוּ וְלֹא נָתַן עָלָיו אֶת
- 25 הַמַּעֲזִיבָה אוּ שֶׁנָּתַן עָלָיו אֶת הַמַּעֲזִיבָה וְלֹא קָבְעוּ -
- 26 מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס; קָבְעוּ וְנָתַן עָלָיו אֶת הַמַּעֲזִיבָה -
- 27 טְהוֹר.

2) כלים פ"כ מ"ה. 3) במסמרים. 4) לא נתן עליו לבנים וסיד או טיט. 5) הכלי לא נעשה חלק מהבנין אם לא עשה שני הדברים האלה: קביעה במסמרים ובנין על גביו. 6) ואם ישב הזב על גבי הלבנים והטיט שעל הכלי שלא נקבע במסמרים הרי הוא טמא מידרס, אף-על-פי שהבנין מפסיק בינו ובין הכלי. 7) שהמחבר לקרקע אינו מקבל טומאה. 8) הבנאים מניחים קורות מכותל לכותל, ובין קורה לקורה מניחים קרשים ומפצים ונותנים עליהם טיט ואבנים. שטח זה שבין הקורות נקרא "מעזיבה".

- 28 ב. סִפְסָל⁹ שֶׁנִּטַּל אֶחָד מֵרָאשָׁיו¹⁰ - עֲדִין הוּא רְאוּי
- 29 לְמִדְרָס. נִטַּל הַשְּׁנִי - טְהוֹר. וְאִם יָשׁ בּוֹ גְּבִיהַ טֶפֶח
- 30 - מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס¹¹.

9) שם פכ"ב מ"ג. 10) הספסל הוא קרש ארוך, ושני

המחצלת ובסופה, ומרחיקים שני טפחים בין קשר לקשר. 86) כאורך גופו של אדם בינוני, בלי הראש והרגליים. 87) מפני שכל הסריגה תתפרק. 88) כאן מתחיל דין חדש. 89) הכוונה עד שיקשור את המעדנים. [דין זה מבואר בתוספתא המובאת למעלה בקשר עם דיני שבירת המחצלת, ולכן מביאו רבינו כאן]. 90) צ"ל ותתקנב. פירוש, שיחתוך את הקצוות הבולטות מן הסריגה. 91) למעלה פ"ה ה"א.

- 1 טו. תְּבֵה⁹² שֶׁפִּתְחָה מִלְמַעְלָה - טְהוֹרָה מִן הַמִּדְרָס,
- 2 שְׂאִינָה רְאוּיָה לִישֹׁב עָלֶיהָ, וּמִקְבֵּלֶת שְׂאֵר טְמָאוֹת⁹³.
- 3 פִּתְחוֹה מִצְדָּה - טְמֵאָה בְּמִדְרָס וּבְשְׂאֵר טְמָאוֹת.

92) שם פ"ט, מ"ט. 93) מפני שיש לה בית קיבול.

- 4 טז. עֲגֻלָּה⁹⁴ שֶׁל קָטָן⁹⁵ - מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס, שֶׁהָרִי
- 5 נִשְׁעָן עָלֶיהָ⁹⁶.

94) משנה ביצה כג, ב. 95) שמשחק בו ילד קטן, או שמתלמד בו ללכת (תוספות שם ד"ה עגלה). 96) ונשען מטמא כיושב, כמבואר בהלכות מטמאי משכב ומושב פ"ז ה"א.

- 6 יז. מְקַלִּי⁹⁷ שֶׁל זָקָנִים - טְהוֹר מִכְּלוּם, שְׂאִינָה אֵלָא
- 7 לְסִיעֵעַ⁹⁸.

97) שבת סו, א. 98) וסיוע אינו שעיינה ממש.

- 8 יח. סִנְדֵּל⁹⁹ שֶׁל סִידִין¹⁰⁰, וְהוּא סִנְדֵּל שֶׁל עֵץ -
- 9 מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס¹⁰¹, מִפְּנֵי שֶׁהַסִּיד פִּעֲמִים מְטִיל בּוֹ
- 10 עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְבֵיתוֹ.

99) עדיות פ"ג מ"ח. 100) מוכרי סיד. נועלים סנדלי עץ כשהם מטפלים בסיד השורף את העור. 101) אף-על-פי שאין נועלים אותו להליכה. פסק כר' עקיבא, שגם ר' מאיר (גמרא שבת שם) סובר כמותו.

- 11 יט. קֶבֶט¹⁰² שֶׁל קָטָע¹⁰³ שִׁישׁ בּוֹ בֵּית קְבוּל כְּתִיתִין¹⁰⁴
- 12 - מִתְטַמֵּא בְּשְׂאֵר טְמָאוֹת מִפְּנֵי בֵּית קְבוּלוֹ¹⁰⁵;
- 13 וּמִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס, שֶׁהָרִי נִשְׁעָן עָלָיו¹⁰⁶.

102) משנה שם. 103) שנקטע חלק מרגלו, עושים תבנית רגל מעץ, וקושרים אותה לגופו, והוא משעין עליה את חלק הרגל שנשאר. 104) חלקי בשר הרגל (רבינו בפירושו למשנה שם. ורש"י מפרש שנותנים מוכין רכים בבית הקיבול, כדי שלא תניק הרגל מהעץ הקשה). 105) ואין לו דין פשוטי כלי עץ. 106) כל כובד גופו נשען עליו, ואינו דומה למקל.

- 14 כ. וְאֵלֶּי¹⁰⁷ טְמֵאִין מְשֹׁם מִרְכָּב¹⁰⁸:

107) כלים פכ"ג מ"ב. 108) טומאת מרכב, קלה מטומאת משכב ומושב: הנושא את המשכב (או המושב), וכן הנוגע בו מטמא אדם וכלים כל זמן שלא פירש הטומאה, אבל המרכב הנוגע בו אינו מטמא אדם וכלים אלא הנושאו בלבד (רבינו בהלכות מטמאי משכב ומושב פרק ו הלכה ב).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

12 ובשאר טמאות²⁸, מפני שראויה אף לישובה²⁹ והפל
13 יושבין עליה. נפחתה מלמעלה³⁰ - טהורה מן
14 המדרס, שהרי אינה ראויה לישובה, ומתטמאה
15 בשאר טמאות, שעדין היא מקבלת. נפחתה
16 מלמטה³¹ - טהורה מכל טמאות³², אף על פי
17 שאפשר לישב עליה ככסא; מפני שעקר מעשיה
18 לקבלה³³, וכבר בטל העקר. והמגורות³⁴ שלה -
19 מתטמאות³⁵ ואינן חבורות לה³⁶. וכן³⁷ משפלת³⁸
20 שנפחתה³⁹ מלקבל רמונים⁴⁰, אף על פי שראויה
21 למדרס⁴¹ - הרי היא טהורה מכלום; מפני שעקר
22 מעשיה לקבלה, והואיל ובטל העקר - בטלה
23 הטפלה⁴².

(26 שם פי"ט מ"ט. 27) נשבר אחד מדפנותיה הצדדיים.
(28) שהרי היא ראויה עדיין לקבלה. (29) נימוק לטומאת
מידרס. (30) הדופן העליון נשבר. (31) שוליה נשברו,
ואינה ראויה לקבל. (32) אפילו מטומאת מידרס שנוהגת
גם בדברים שאין להם בית קיבול. (33) תשמישה העיקרי
היא לקבל חפצים ופירות, ולצורך זה עשו אותה, ובית
קיבולה עושה אותה כלי ראוי לקבל טומאת מת ושרץ,
ומפני שלפעמים יושבים עליה - מיטמאה גם במידרס, אבל
כשאינה ראויה לקבל, יצאה לגמרי מתורת כלי ובטלה
הכשרתה לקבל טומאת מת ושרץ, ומתוך כך בטלה גם
הכשרתה לטומאת מידרס שבאה לה כטפלה. פסק כחכמים
במשנה, שם. (34) אם היו מגירות בתיבה, שאפשר
להוציאן (ראה למעלה פ"ג ה"ו). (35) אף-על-פי שהתיבה
נפחתה מלמטה. והטעם, מפני שיש להן בית קיבול משלהן
- נידונות ככלים בפני עצמם. (36) אפילו לא נפחתה
התיבה כלל, והיא מקבלת טומאה - אין המגירות מתטמאות
כשנגע אב הטומאה בתיבה, ואם נגע טומאה כזו במגירה
לא נטמאה התיבה. (37) שם מ"ו. (38) סל גדול עשוי
להוליד בו זבל, ויש לו מקום ישיבה בשביל הנהגה. [יש
מפרשים שפיתחה מן הצד]. (39) נשברו שוליה.
(40) כשיעורה לטהרה (ראה למעלה פ"ו ה"ב). (41) יותר
מתיבה שנפחתה מלמטה, שהרי נשאר בה מקום נוח
לישיבה. (42) כדעת חכמים במשנה, שאפילו אם נשאר
מקום לישיבה בטלה טומאת מידרס, מפני שהמשפלת
נעשתה להולכת זבל ולא לישיבה. [ונראה, שאם ייחדה
לישיבה אחר שנפחתה, מקבלת טומאת מידרס מכאן ולהבא
ככל פשוטי כלי עץ].

24 ז. ערכה⁴³ של עץ שמגבלין⁴⁴ בה הבנין⁴⁵ או את
25 הגפסים, אף על פי שמקבלת שאר טמאות - אינה
26 מתטמאה במדרס⁴⁶. ושלשין בה את הבצק,
27 שמחזקת משגי לגין⁴⁷ ועד תשעה קבין⁴⁸, שנסדקה
28 עד שאינו יכול לרחץ בה רגלו אחת מפני הסדק⁴⁹
29 - הרי זו מתטמאה במדרס; שסתמה⁵⁰ שפופתה⁵¹
30 ויושב עליה לפי גדלה וסדק שלה. הניחה
31 בגשמים⁵² עד שנתפחה ונסתם הסדק - אינה
32 מתטמאה במדרס, שהרי היא ראויה ללוש בה

קרשים קטנים קבועים בשני צדדיו, קרש מזה וקרש מזה
והם רגלי הספסל, ואם ניטל אחד משתי הרגליים האלה,
ראוי הוא עדיין לשבת עליו, ולפיכך הוא מתטמא במידרס
הזב (ראה למעלה פכ"ה ה"ה). [במשנתנו הגירסא: "טהור",
וברור שלרבינו גירסא אחרת]. (11) קרש שגובהו טפה,
ראוי לישיבה.

1 ג. כסא¹² של פלה¹³ שנטלו חפויין¹⁴ - טהור. ואם
2 לא היו¹⁵ חפויין יוצאים¹⁶ ונטלו - עדין הוא ראוי
3 למדרס, שכן דרפון¹⁷ להיות מטהו על צדו¹⁸ ויושב
4 עליו.

(12) שם מ"ד. (13) כסא מיוחד להושיב עליו את הכלה
ביום חופתה. לכיסא זה ריפורד מיוחד במקום המושב או
טבלא של שיש, וריפורד זה נקרא במשנה "חיפוי".
(14) מפני שאינו ראוי למלאכתו, ואין דרכם של בני אדם -
חוץ לכלה - לשבת עליו והרי הוא כאילו נשבר. (15) דין
זה נאמר במשנה ה בכיסא רגיל ולא בשל כלה (ראה פירוש
רבינו שם), ונראה שגם בדברי רבינו כאן מדובר בכיסא
פשוט. ופירוש הדברים: ארבע רגלי הכיסא מחוברות זו לזו
בארבע קרשים קטנים, ועליהם מונח מושב מורכב משלושה
קרשים והם נקראים "חיפויים". (16) קרשי המושב אינם
בולטים, מחוץ למסגרת, שעליה הם נשענים. (17) רגיל
הוא לעשות כך אפילו כשהחיפויים קיימים. (18) מניח את
הכיסא על אחד מקרשי המסגרת. דקדק רבינו וכתב "שכן
דרכו" (וכן כתוב גם במשנה), כי אלמלא דרכו בכך
כשהכיסא שלם, הרי זה שניטל חיפויי היה כלי שבור,
שאינו ראוי למלאכתו ולא היה מיטמא במידרס [נראה שכל
דין זה מקומו הנכון בסוף הלכה ד, ונשתרע לכאן בטעות].

5 ד. כסא¹⁹ שנטלו חפויין²⁰ ועדין הוא ראוי
6 לישובה²¹ - מתטמא. נטלו שנים מחפויין זה בצד
7 זה - טהור²².

(19) שם מ"ו. (20) מדובר בחיפויים יוצאים מחוץ למסגרת,
ואי אפשר לשבת על הכיסא כשהוא מוטח. (21) כגון
שניטל הקרש האמצעי של המושב או השניים החיצוניים.
(22) כחכמים במשנה, שם.

8 ה. שדה²³ שנטל העליון²⁴ שלה - טמאה מפני
9 התחתון, שהוא ראוי למדרס; נטל התחתון - טמאה
10 מפני העליון; נטלו שתיהן - הרי הדרפון²⁵ טהורין.

(23) שם מ"ח. ברור שרבינו כאן מפרש ששדה היא מרכבה
כפירוש רש"י (שבת מד, ב ובקהלת ב, ח), ויש בה שני
מקומות ישיבה זה תחת זה. [בפירושו למשנה כתב ששדה
היא ארון, שיש לו בית קיבול בעליונה ובית קיבול
בתחתונה (לפי תרגום דהרנבורג), אולם כאן אי-אפשר
לפרש כך, שהרי כתב מתטמא במידרס, וארון אין לו דין
מידרס]. (24) הכיסא העליון. (25) כותלי השדה (ראה
השלמות).

11 ו. תבה²⁶ שנפחתה מצדה²⁷ - מתטמאה במדרס

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שני ז' סיון – ספר טהרה – הלכות כלים קלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

- 1 ותחלת מעשיה ללוש פה⁵³, ומקבלת שאר טמאות.
- 2 חזר והניחה בקרים⁵⁴ ונפתח הסדק - חזרה לקבל
- 3 טמאת מדרס⁵⁵, וטהרה משאר טמאות.
- 43 שם פ"כ מ"ב. (44 מערבבים. (45 הטיט והחול לצורך הבניין. (46 אין דרכם של בני אדם לשבת או לעמוד בעריבה כזו, מפני הלכלוך. (47 תוספתא, כלים בבא-מציעא פ"א ה"א. (48 הקב מחזיק ששה לוגין. (49 שהמים יוצאים מהר דרך הסדק. ומדובר, כשהיא עדיין מקבלת רימונים ומטמאה בשאר טמאות. (50 כלומר, מתחילה היא עומדת לכך, שאם תיסדק ישתמשו בה לשיבה. תיבה נוספת זו נאמרה, כדי לתרץ תמיהת האחרונים, למה לא אמרו בזה "בטל העיקר בטלה הטפילה" כמו בהלכה הקודמת (ראה 'תוספות חדשים' למשנתנו). (51 הופכה על פיה. ואם אינה מחזיקה שני לוגין - דינה ככל כלי בית, שטהרתם במוציא זיתים, מפני שאין משתמשים בה לרחיצת רגליים. (52 משנה, שם. (53 ואם אדם יושב על עריבה ראוייה ללישה, אומרים לו: "עמוד ונעשה מלאכתנו". (54 צ"ל "בקרים", וכן הגירסא במשנה. ופירש רבינו שם שהניחה ברוח מזרחית וייבשה את העריבה, ומתוך כך נפתח הסדק. (55 בתוספתא שם, אמר רבי יוסי: מטמאת ומיטהרת אפילו עשר פעמים ביום.
- 4 ח. ערבה⁵⁶ גדולה⁵⁷ שהיא יתר על תשעה קבין שנפתחה מקבל רמונים⁵⁸ והכינה⁵⁹ לשיבה - הרי זו טהורה אף מטמאת מדרס עד שיקציע⁶⁰; שאין המחשבה מועלת בערבה גדולה שנפתחה עד שיעשה בה מעשה⁶¹. עשה⁶² אבוס לבהמה⁶³, אף על פי שקבעה בפתל - טמאה⁶⁴ בכל הטמאות⁶⁵.
- 56 שם מ"ד. (57 למעלה מתשעה קבים. (58 ויצאה מתורת כלי מפני שאינה ראויה לקבל. (59 במחשבה או בדיבור. (60 יחתוך את הקצוות, כדי שתהיה נוחה לשיבה. (61 דעת חכמים במשנתנו. (62 לעריבה גדולה שנפתחה ('תפארת ישראל' במשנתנו). (63 והתקינה לכך על-ידי מעשה. (64 אבוס משמש להניח בו חבילות קש ועשבים, ולפיכך חזרה לקבל טמאה אף-על-פי שניקבה במוציא רימון. (65 פירוש, בכל שאר הטמאות אבל לא במידרס, שהרי איבוס הקבוע בכותל אינו ראוי לשיבה או לשכיבה. ולמה אינו נידון כמחובר לקרקע שאינו מקבל טמאה? מפני שלא נעשה מתחילתו לקביעה בקרקע וגם אינו משמש את הקרקע, שהרי אינו חלק של הבנין ואפשר להשתמש באבוס שאינו מחובר לכותל ('ברטנורא' ו'תפארת ישראל' שם).
- 10 ט. מטה⁶⁶ שנטלו⁶⁷ שתי ארכות⁶⁸ שלה אחר שננטמאת ועשה לה ארפות חדשות ולא שנה את הנקבים⁶⁹ ונשברו החדשות⁷⁰ - עדין היא בטמאתה⁷¹; נשברו הישנות - טהורה, שהפל הולך אחר הישנות.
- 66 שם פ"ט מ"ו. (67 ולא נשברו. (68 שני הדפנות הארוכים הנמשכים ממראשותי המיטה עד למרגלותיה.

69 חריצי לשונות המיטה שהארוכות תחובות בהם (ראה למעלה פ"ד ה"ב תיאור מלא של תבנית המיטה). (70 פירוש, אפילו נשברו. (71 מפני שהישנות קיימות, ואפשר להחזירן בנקל למקומן הראשון ללא כל שינוי - לא פקעה טומאתה של המיטה. והוא-הדין כשלא עשה לה חדשות, תורת מיטה עליה, ונקט "עשה חדשות" לרבותא, שלא תחשוב שעשיית החדשות מוכיחה שאין בדעתו כלל להחזיר את הישנות למקומן ('סדרי טהרות').

י. מטה⁷² שהיתה טמאה מדרס⁷³ ונטלה קצרה⁷⁴ ושתי פרעים⁷⁵ - עדין היא בטמאתה, שעדין צורת המטה עומדת⁷⁶; נטלה ארפה ושתי פרעים⁷⁷ - טהורה⁷⁸.

(72 שם פ"ח מ"ה. (73 הוא-הדין בטומאות אחרות, ונקט מידרס מפני שמיטה רגילה להיטמא טומאת מידרס על-ידי ישיבת אשה נדה. (74 הדופן שמצד הראש או מצד הרגליים. (75 שתי כרעי המיטה שמשני צדיה. (76 ואפשר לשכב עליה, אמנם באופן לא נוח כל-כך. (77 שמצידיה. (78 אי-אפשר לשכב על מיטה משופעת לכל אורכה (ראה ה"ג). ואם החזיר למקומם את החלקים שניטלו - חזרה הטומאה ('תפארת ישראל').

יא. קצץ⁷⁹ שתי לשונות⁸⁰ של מטה באלכסון⁸¹, או שקצץ שתי פרעים טפח על טפח⁸² באלכסון, או שמעטן⁸³ פחות מטפח⁸⁴ - הרי זו נשברה וטהורה. נשברה ארפה⁸⁵ ותקנה - עדין היא אב טמאה פשהיתה⁸⁶; נשברה הארפה השניה ותקנה⁸⁷ - טהורה מן המדרס⁸⁸, אבל טמאה מגע מדרס⁸⁹. לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנשברה השניה - טהורה⁹⁰.

(79 שם. (80 העצים שבארבע זוויות המיטה שראשי הארוכות והקצרות תחובים בחריצים שבהם. (81 הארוכות והקצרות מחוברות בצורת מרובע, וקצץ את שתי הלשונות שבראשי אלכסון המרובע, כגון מזרחית-דרומית ומערבית-צפונית, ומתוך כך נתפרקה המיטה לשני חלקים ובכל חלק ארוכה וקצרה. (82 הגר"א בהגהותיו למשנה, מוחק את המלים "טפח על טפח", ומסתבר שגם בדבריו רבינו כאן יש למוחקן לפי דעתו. וכן הוא גורס בתוספתא, כלים בבא-מציעא פ"ה ה"ב. (במשניות שנדפסו בששה סדרי משנה, הכניסו: "טפח על טפח", ובמשנה שנספחה למסכת נדה, הוצאו מילים אלו). (83 את כל ארבעת הכרעיים. (84 קצץ חלק מן הכרעיים והשאיר פחות מטפח בגובהן, והמיטה מונחת פחות מטפח מעל גבי הקרקע. רבינו בפירושו למשנה מבאר, שהמילים "פחות מטפח" נמשכות גם לדין קצץ שתי כרעיים באלכסון. ולמה צריך להשמיענו שקצץ ארבע כרעיים טהורה, אחר שהודיע כבר שקצץ שתיים - טהורה? מפני שאפשר לומר שאם כל הרגליים שוות - המיטה אינה מתנוודת וראוייה יותר לשכיבה ממיטה ששתי רגליה באלכסון האחד קצרות יותר מאלו שבאלכסון השני. (85 שם, מ"ו. (86 אפשר להשעין המיטה לכותל. (87 מדובר במיטה טמאה מידרס.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בטבילת איברי מיטה טמאה שנתפרקה, ופסק כחכמים. אולם במשנה עצמה פירש אחרת (ראה ר"ש שם, ו'תוספות' סוכה טז, א ד"ה מיטה). ומדובר כנשואו ארוכה או קצרה ושתי כרעיים מחוברות, אבל כשלא נשאו - פרוח טומאתה ואינה צריכה טבילה.

טו. המפרק¹⁰⁵ את המטה להטבילה - הנוגע¹³ בחבלים¹⁰⁶ שלה טהור¹⁰⁷.

(105) שם פ"ט מ"א. (106) המסורגים בין דפנות המיטה. (107) לפני הפריקה דין החבלים כדין המיטה מפני שהם מחוברים לה, וכשפרקה נפסק החיבור, וחבלים בלתי ארוגים אינם מקבלים טומאה כלל בפני עצמם ומשום כך נטהרו.

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ח

פרק שבעה ועשרים

(1) יבאר ששלוש דרכים הן בשלוש תיבות ובשלוש עריבות. וג' עגלות וג' תריסים וג' תרבוסיים וג' בסיסים וג' מיטות וג' מטפחות וג' סבכות וג' סנדלים וג' קופות וג' פנקסות.

א. שלש² תבות הן³: תבה שנופחתה מצדה - טמאה¹⁵ מדרס⁴; מלמעלה⁵ - טמאה טמא מת⁶; והפאה¹⁶ במדה⁷ - טהורה מקלום⁸.

(2) כלים פרק כ"ד משנה ד. (3) רובי ההלכות שבפרק זה הם סיכום דינים שנכתבו בפרקים הקודמים. (4) וכן בשאר טומאות. (5) נפחתה מלמעלה. (6) אבל לא טומאת מידרס. [כלל הוא בדינו: כל מקום שאמרו טמא מידרס - מיטמא גם בשאר טומאות (ראה למעלה פרק כ"ג הלכה א) ובמקום שאמרו "טמא מת" הכוונה לכל הטומאות חוץ למידרס]. (7) שהיא מחזיקה ארבעים סאה. (8) המדובר בתיבה שאינה מיוחדת למידרס, אלא שלפעמים יושבים עליה, ולפיכך, כל זמן שהיא ראוייה לעיקר מלאכתה - לקבלת חפצים - היא מיטמאה גם במידרס, וכשבטלה מתורת כלי קיבול אינה מיטמאה מידרס מפני שבטל העיקר בטלה הטפילה, כמו שנתבאר בפרק כ"א הלכה ו. אבל דבר המיוחד לשכיבה או ישיבה מיטמא מידרס מן התורה אפילו אם הוא בא במידה, ומתוך כך מיטמא גם בשאר טומאות מדברי סופרים, בהתאם להכלל האמור בניה מ"ט, א: "כל המטמא מידרס מטמא מת".

ב. שלש ערכות הן: ערבה משני לגין ועד תשעה¹⁸ קבין שנסדקה - טמאה מדרס; שלמה - טמאה¹⁹ טמא מת⁹; והפאה במדה - טהורה מקלום²⁰.

(9) וכן שאר טומאות חוץ לטומאת מידרס.

ג. שלש עגלות הן: העשויה פקתדרה¹⁰ - טמאה²¹ מדרס¹¹; פמטה¹² - טמאה טמא מת; ושל אבנים¹³ - טהורה מקלום¹⁴.

(10) בתבנית כיסא שארכו כרחבו ומוקף משלושה צדדים. (11) עשויה לשבת עליה. (12) ארוכה וצרה. עגלה שכזו

(88) ואע"פ שהשנייה נשברה אחר תיקון הראשונה. והטעם, מפני ששבירת שתי הארוכות מבטלת את המיטה שנטמאה, וזו המתוקנת פנים חדשות היא, ומיטה זו לא נטמאה טומאת מידרס (ראה שבת קיב, ב). (89) ככל דבר הנוגע במידרס שנעשה ראשון לטומאה. וטעמו של דבר: הארוכה המתוקנת הראשונה נגעה במיטה הטמאה מידרס, וקיבלה טומאת מגע שלא פקעה ממנה כשנשברה ארוכה שנייה, מפני שטומאה זו באה לה מחמת עצמה, וטומאתה זו מתפשטת על כל המיטה המחוברת לה (דינים דומים תמצא למעלה, בפ"ז הי"ב, ובפכ"א הלכות ט"י). (90) לגמרי, ואין עליה טומאת מגע מידרס אפילו אחר שתיקנה, שאין התיקון מועיל להחזירה לטומאתה, מפני שמיטה חדשה באה לכאן, כמו שביארנו למעלה.

יב. מטה⁹¹ שהיתה טמאה מדרס או בשאר טמאות, ונגנב חציה או אבד חציה או שחלקיה אחיז⁹² או שתפין - הרי זו טהורה⁹³, שהרי זו ככלי ששפיר⁹⁴. החזירה - מקבלת טמאה מקאן ולהפאה⁹⁵. הרי זה דומה למי שעשה פלי אחד משבירי פלים שנטמא, שהוא טהור⁹⁶ ומקבל טמאה להפא.

(91) שם מ"ט. (92) שנפלה להם בירושה. (93) אפילו אם נשאו ארוכה ושתי כרעיים, פקעה טומאתה הישנה. (94) ואין זה דומה לדין שבה"ט, כי במקרים שאנו דנים בהם כאן אין הדבר מתקבל על הדעת שיוחזרו החלקים החסרים למקומם. (95) טומאה ראשונה פקעה כשנחלקה המיטה, ואחר שחזר והשלימה נידונית כמיטה חדשה שלא נטמאה מעולם. ואין זה דומה לניטלו שבהלכה י, מפני שכאן לא העלה על דעתו שיוחזרו, ולפיכך בטלה מתורת כלי. ולזה נתכוון רבינו באמרו: "שהרי זו ככלי שבור". (96) חוץ לכלי מתכות (ראה למעלה פ"ב ה"א).

יג. מטה⁹⁷ שנופרקו איבריה, אם נשברה⁹⁸ ארקה ושתי פרעיים או קצרה ושתי פרעיים - הרי אלו מתטמאין⁹⁹, מפני שראויין לסמןן בפתל ולשון עליהן¹⁰⁰.

(97) שם. (98) חזון איש גורס: נשברה. (99) החלקים השלמים שנשארו, שהם קצרה ושתי כרעיים או ארוכה ושתי כרעיים - מקבלים טומאה. (100) סוכה טז, א. [למעלה בהלכה י מדובר במיטה טמאה. ואמרנו, שאם נשברה ארוכה ושתי כרעיים נטהרה, מפני שאין לה צורת מיטה, ואם יסמכה בכותל תהיה מיטה חדשה, וכאן אנו דנים על קבלת טומאה מכאן ולהבא, ומיטה חדשה זו מקבלת טומאה לדעת חכמים במשנתנו, ופסק כמותם. ונראה שמדובר בחישוב עליה לסומכה בכותל] (ראה ראב"ד וכסף-משנה)

יד. מטה¹⁰¹ שנטמאת פלה¹⁰², אם הטבילה איבריה¹⁰³ איבריה¹⁰⁴.

(101) כלים, שם. (102) כשהיא שלימה. (103) פירקה והטביל כל חלק בפני עצמו. (104) הטבילה מועילה. רבינו מפרש מחלוקתם של רבי אליעזר וחכמים במשנתנו,

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים קלג

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

והוא מקבל ארבעים סאה. (31) הוא חלק מן המגדל שאינו מקבל טומאה.

ז. שלש מטות הן: העשויה לשכיבה - טמאה 15 מדרס; ושל זגגים שנותנין בה פלי זכוכית - טמאה 16 טמאת מת; ושל סרגין שמסרגין עליה את הסבכות 17 - טהורה מכלום, לפי שאינה ממשימי אדם. 18

ח. שלש משפלות 32 הן: של זבל - טמאה מדרס 33; של תבן 34 - טמאה טמא מת; והפחלין של גמלים 35 - טהור מכלום; לפי שהחבלים שלו קשים ביותר 36 ועבים ואינו ראוי לקבל תבן וכיוצא בו 37, ונמצא 22 שאין עליו תורת פלי אלא חבלים בלבד. 23

(32) סלים גדולים שמוליכים בהם זבל או תבן. (33) מפני שיש לה כיסוי חלקי מלמעלה והנהגה יושב עליו. (34) פתוחה מלמעלה והנהגה יושב על התבן. (35) רשת עשויה מחבלים עבים וניקבי הסריגה רחבים יותר ממכוציא רימון. (36) ואי אפשר לשבת עליו. (37) והדומה לו, ולכן אינו מקבל שאר טומאות שהרי אינו ראוי לקבלה.

ט. שלשה מפצצין 38 הן: העשויה לשיכה - טמא 24 מדרס 39; ושל צבעים שמניחין בו את הכלים 40 - טמא טמא מת 41; ושל גתות שנותנין עליו ענבים 26 ומחפין בו - טהור מכלום, לפי שאינו ממשימי אדם 42. 28

(38) מחצלאות. (39) בשבת פד, ב למדו מן הכתוב (ויקרא טו, ד): "כל המשכב אשר ישכב עליו הזב יטמא", שמפץ מיטמא מידרס אף על פי שהוא מפורטי כלי עץ. ומתוך שמיטמא מידרס - מיטמא גם בשאר טומאות, מן הכלל: שכל המטמא מידרס מיטמא טמא מת. (40) וכורכים אותם בו. (41) מפני שהוא עשוי לקבלה אינו נידון כפשוטי כלי עץ, ומפני שלא נעשה לשיכה אינו מיטמא מידרס. (42) וכבר נתבאר, שפשוטי כלי עץ, שאינם משמשים את האדם עצמו אלא כליו או חפציו ורק בשעת מלאכה בלבד - אינם מקבלים טומאה.

י. שלש חמטות 43 הן ושלשה תורמלין 44 הן: 29 המקבלין פשעור - טמאין מדרס. וכמה שעורין? 30 החמט - ארבעה קבין, והתורמיל - חמשה. ושאין 31 מקבלין פשעור - טמאים טמא מת; ושל עורות הדג 32 - טהור מכלום 45. 33

(43) נודות. (44) ילקוט הרועים. (45) נתבאר למעלה בפרק א הלכה ג, שעור בעלי חיים שבים אינו מיטמא כלל.

יא. שלשה עורות הן: העשויה לשטיח 46 - טמא 34 מדרס; והעשויה לתכריף כלים 47 - טמא טמא מת; 35 ושל רצועות 48 ושל סנדלין - טהור מכלום, לפי 36 שאין עליו צורת פלי. 37

(46) שפורסים אותו על הקרקע ויושבים עליו. (47) לכרוך בו כלים. (48) פירוש, עור שייחדו לרצועות ולא חתכו

תשמישה להוביל בה משאות ואם יושב עליה אדם אומרים לו: עמוד ונעשה מלאכתנו. (13) העשויה להוליך בה אבנים גדולות. (14) שוליה הם עצים מונחים לאורך העגלה ולרחבה וביניהם ריווח גדול ואי אפשר לשבת עליה.

ד. שלשה תריסין 15 הן: תריס הפפוף 16 - טמא 1 מדרס 17; ושמשיקין בו בקמפון 18 - טמא טמא מת; 2 וריצת הערביים 19 - טהורה מכלום; לפי שהיא 3 עשויה לצורה 20 בלבד ואינה ממשימי אדם, וכל 4 פלי שאינו ממשימי אדם - אינו מקבל טמא כל 5 עקר. 6

(15) מגינים של לוחמים. (16) בתבנית מרוב והוא מקיף את הגוף משלושה צדדים ומגן מפני חיצוי האוייב. (17) מפני שהחיילים שוכבים בו בשדה הקרב. (18) בשדה משחקי הקרב והוא ישר וקטן מתריס של לוחמים ואין משתמשים בו לשכיבה ושיכה. (19) תריס קטן שמשמש רק לשחוק ילדים. (20) להתגדר בה.

ה. שלשה תרבוסין של עור 21 הן: של ספרים 22 - טמא מדרס; ושאוכלין עליו - טמא טמא מת 23; 8 ושוטחים עליו את הזיתים - טהור מכלום, לפי 9 שאינו ממשימי אדם 24. 10

(21) כלי עור פשוט שלא ניטלו שערותיו. (22) שמושיבים עליו את המסתפרים. (23) אבל לא מידרס מפני שאומרים ליושב עליו: עמוד ונעשה מלאכתנו, היינו לאכול עליו. (24) והוא משמש משמי אדם בלבד.

ו. שלשה בסיסאות 25 הן: שלפני המטה 26 ושלפני 11 הסופרים 28 - טמא מדרס; של שלחן 29 - טמא טמא 12 מת; ושל מגדל 30 - טהור מכלום, לפי שהוא מקצת 13 מגדל 31 וצורתו מוכחת עליו. 14

(25) כלים המשמשים להעמיד עליהם מה שהוא. (26) שהיורד מן המיטה מעמיד רגליו עליו, כדי שלא לעמוד על הקרקע או הריצפה הקרה. (27) המשמש לו הדום לרגליו. (28) לא נתברר לי למה קרא לשני אלה "בסיס". (29) במשנתנו כתוב "של דלופקי" ובמשנה כלים פרק כ"ב, א מפרש רבינו שדלופקי "הוא שולחן מוכן לשתייה והוא ארוך ובו מקומות לכלי היין ולכלי הפירות". ונראה שגם כאן התכוון לשולחן כזה. [בירושלמי שבת פרק י"ז הלכה ב אמר רבי לעזר: "דולפקי למה היא טמאה? מפני שהשמש אוכל עליה, בסיס ידיה (שלו) למה טמאה? מפני שהשמש עומד עליה". משמע, שהמסובים אינם יושבים ליד הדולפקי והוא משמש להעמיד עליו הכלים והאוכלין ומשקין שהשמש מגישם למסובים, ולפיכך שאל רבי לעזר למה הוא מקבל טומאה הלא הוא משמש כלים בלבד? והשיב מפני שהשמש אוכל עליו. ולמה אין הבסיס מקבל טומאת מידרס, הלא השמש עומד עליו? מפני שהבסיס לא נעשה לשם דריסת האדם עליו, ואף על פי כן הוא מקבל שאר טומאות כחלק מן הדולפקי. (30) שמעמידים עליו ארון גדול עשוי כמגדל,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

נשים אלו לובשות סבכות מיוחדות שנקביהן רחבות מאוד והשערות בולטות דרכן, ולפיכך אין עליהן תורת כלי.

- טז. שלשה סנדלין הן: של אדם - טמא מדרס; של מתכות של בהמה⁶⁵ - טמא טמא מת⁶⁶; של שעם⁶⁷ ושל צפירה⁶⁸ - טהור מכלום⁶⁹. כללו של דבר: כל כלי שאינו ראוי למשקב או למרכב, או שהוא ראוי ולא נעשה [לכף] אלא למלאכה אחרת - הרי הוא טהור מן המדרס; נעשה למלאכה אחרת ומשמש עמה את הישיבה, כגון השלית והרדיד - מתטמא במדרס. וכל המתטמא במדרס - מתטמא במת ויש מתטמא במת ואינו מתטמא במדרס, כמו שבארנו. וכל המתטמא במת - מתטמא בשאר אבות הטמאות, בין אבות של תורה בין של דבריהם, ומתטמאין במשקין⁷⁰.

- (65) היוצאים למלחמה מנעילים סנדלי ברזל על פרסות סוסיהם. (66) בשבת נט, א נאמרו שלושה טעמים בדבר: א. במלחמה, כשאין כלים מצויים, שותים החיילים בהם מים; ב. כשהאדם בורח הוא שם את הסנדלים על רגליו ורץ על הקוצים והברקנים; ג. החיילים נותנים בו שמן לסוך את גופם. (67) מין עץ רך. (68) מין גמי. ויש מפרשים לולבי דקל. (69) המדובר בסנדלים של בהמה, וכלי בהמה - אינם מקבלים טומאה. וסנדלים אלה אינם ראויים לתשישים האמורים למעלה. (70) אף על פי שהם ראשון לטומאה (ראה פרק ז מהלכות אבות הטומאות הלכה ב).

- יז. שלש קפות הן: מהוה⁷¹ שטלאה על הבריאה⁷² - הולכין אחר הבריאה⁷³; קטנה על הגדולה⁷⁴ - הולכין אחר הגדולה; היו שוות⁷⁵ - הולכין אחר הפנימית. כיצד הולכין אחריה? שאם נקבה⁷⁶ במוציא רמון - שתייהן טהורות⁷⁷.

- (71) בלוייה. (72) בבריאה היה נקב קטן וחיבר לה את המהוה וסגר את הנקב, ואחר כך ניקבה הגדולה כמוציא רימון ונקב זה לא תוקן. (73) ואם נגעה טומאה במהוה לא נטמאה, אף על פי שהיא שלימה (כסף משנה). (74) ושתייהן בריאות או מהוהות. (75) ושתייהן בריאות או מהוהות. (76) אחר שטלא את הנקב הקטן הראשון. (77) אינן מקבלות טומאה. מפני שהמהוה היא טפילה לבריאה וכן הקטנה לגדולה והציצונה לפנימית.

- יח. שלשה פנקסות הן: האפיפירין⁷⁸. שפניחין עליו הספרים - טמא מדרס⁷⁹; וישו בו בית קבול שעוה⁸⁰ - טמא טמא מת⁸¹; חלקה⁸² - טהורה מכלום, לפי שאין עליו צורת כלי⁸³ ואינו ראוי למדרס⁸⁴.

- (78) שני לוחות עץ מחוברים בצירים וביניהם מונחים הניירות או הקלף. על גבי הלוחות מניחים ספרים וכשהסופר רוצה לכתוב הוא פותח את הקיפול ויושב על שני הלוחות וכותב על הקלף המונח ביניהם. (79) משום

עדיין, ואם כן לא נגמרה מלאכתו ונתבאר כבר כמה פעמים, שדבר שלא נגמרה מלאכתו אינו מקבל טומאה, אבל רצועות חתוכות מקבלות טומאה (רבינו בהלכות טומאת צרעת פרק י"ג הלכה ו).

- יב. שלשה סדינין הן: העשוי לשכיבה - טמא מדרס; והעשוי לפרכת - טמא טמא מת⁴⁹; ושל צורות, שעושין אותו כדי שיתלמד ממנו הרוקם⁵⁰ - טהור מכלום, לפי שאינו משמש אדם.
- (49) מפני שהשמש מתעטף בשוליו ומתחמם בו יש עליו תורת בגד (ביצה יד, ב). (50) עשו צורות שונות על הסדין כדי שהרוקם ירוקם כמותן.
- יג. שלש מטפחות הן: של ידים⁵¹ - טמאה מדרס⁵²; ושל ספרים - טמאה טמא מת⁵³; ושל תכריכי המת ושל נבלי בני לוי⁵⁴ - טהורה מכלום, לפי שאינן משמש אדם.

(51) שמנגבים בה את הידיים. (52) בירושלמי כלאיים פרק ט הלכה ב מפרש: מפני שנותנה על הכסת וישן עליה. (53) בירושלמי שם אמרו: "מפני שעושה אותה כמין תוך ונותנה בחיק ומתחמם בה". (54) שהלוויים המנגנים בבית המקדש מכסים בהן נבליהם וכלי ניגון אחרים.

- יד. עור העשוי כמו יד, שמכניסין בו היד והאצבעות מפני הצנה וכיוצא בהן, הוא הנקרא פרקלינין. ושלשה פרקלינין הן: של צדי תיה ועוף⁵⁵ - טמא מדרס, שהרי נשען עליו⁵⁶; ושל חגבים⁵⁷ - טמא טמא מת, שנותנין בו החגבים; ושל קנצים⁵⁸, שבו מקניצין פרות - טהור מכלום, לפי שאינו משמש אדם⁵⁹.

(55) הציידים משתמשים בעופות גדולים וחזקים מלומדים לצוד עופות וחיות קטנות, וכשהם יוצאים לציד לובשים פרקלין על היד ומעמידים עליו את העוף הנשמע לפקודתו ורודף אחר בעלי חיים כשבעליו נותן לו את האות. הפרקלין הוא חזק ורחב ומגן על ידו של הצייד מפני שריטות ציפורני העוף. (56) כשהצייד רוצה לנוח הוא מוריד את העוף מעל ידו, פושט את הפרקלין ומשעין גבו על עץ, וכדי שלא ילכלך את בגדיו הוא משים את הפרקלין ביניהם ובין העץ. (57) שתופסים בהם חגבים. (58) מלקטי פירות לחים. (59) תשמישם הוא להגן מפני הלכלוך בלבד ואין זה צורך גוף האדם עצמו (ראה למעלה פרק ז הלכה ב).

- טו. שלש סבכות הן: של ילדה⁶⁰ - טמאה מדרס⁶¹; ושל זקנה⁶² - טמאה טמא מת⁶³; ושעושין לשחק בה לשותי שקר⁶⁴ - טהורה מכלום, לפי שאינה משמש אדם.

(60) סבכה שאשה צעירה מכסה בה את ראשה. (61) לפעמים היא מסירתה ויושבת עליה. (62) אין דרכן להוריד הסבכות. (63) ככל תכשיטי אדם ובגדיו. (64) נשים בלתי צנועות באות למסבאות ומשחקות לפני האורחים.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי ח' סיון - ספר טהרה - הלכות כלים קלה

מתוך מהדורת גושל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

19 **הַפְּלִי פְּלוֹ²⁴. וְכֵן מְדוּת²⁵ יֵין וְשִׁמְן²⁶, וְזוּמָא**
20 **לִיסְטָרוֹת²⁷, וּמִסְנֶנֶת שֶׁל חֶרֶדְל, וּמִשְׁמֶרֶת שֶׁל יֵין -**
21 **אֵין לָהֶן אַחֲרֵים וְתוֹךְ²⁸, אֲלָא אִם נָפֵל מִשְׁקִין עַל**
22 **מִקְצָתָן²⁹ - נִטְמָאוּ פְּלוֹן³⁰, כְּמוֹ הַבְּגָדִים.**

16 שם מ"א. 17 כלים שיש להם טהרה במקווה נקראים "כלי שטף", מלשון הכתוב (ויקרא ו, כא): "ושטף במים" (פשוטי כלי שטף = כלי שטף שאין להם בית קיבול). המדובר בכלי עץ, אבל בכלי מתכת אין הבדל בין ראוי למדרס לבין לא ראוי. [סתם כלי שטף בלשון רבינו אינו כולל כלי מתכות]. 18 לשבת או לשכב עליהם. 19 מעץ או עור ששטחים אותה על הקרקע ואוכלים עליה. [במשנה אמרו "והדלפקי" (ראה למעלה פכ"ז ה"ו)]. 20 מסגרת. כשיש לה מסגרת אינה כלי פשוט, שהרי ראוייה לקבלה. 21 ראה למעלה פ"א ה"י. 22 הצד העליון שהוחלק במעצד כדי שיהיה נוח לאכול עליו - נקרא "תוך", ו"אחוריו" היינו מהצד השני. 23 אין הבדל בין אחוריהם לתוכם. 24 בכורות לח, א. 25 שם מ"ג. 26 כלים שמודדים בהם יין ושמן, ושואבים בהן את המשקין מן החבית, והמסקה הסמיך נדבק בהם משני הצדדים אגב שאיבה. 27 במשנה: וזומא ליסטרא. בכלים פ"ג מ"ב, מפרש רבינו: כלי שראשו האחד עשוי כעין כף גדולה מנוקבת, ומניחים עליו בשר לצלותו על האש, וראשו השני עשוי כמזלג בעל שלוש שיניים, ותוחבים אותו בבשר הנצלה. 28 המידות מתלכלכים שני צידיהם בשוה אגב מלאכתם, ולפיכך אין לחלק ביניהם לענין טומאה (הרא"ש בפירושו למשנתנו). וזומא ליסטרא, אפשר להשתמש בה משני ראשיה ומשני צידיה, ומסננת וכן משמרת יש להן בית קיבול קטן מאחוריהן, ולפעמים משתמש בו (ר"ש שם). [בתפארת ישראל' מבאר, ששוליהן כפופים קצת כלפי מעלה, כדי שלא יסתתמו נקביהם כשמניחים את המסננת בכלי שאינו מנוקב]. 29 בכל מקום שהוא. 30 מפני ששני הצדדים תשימשו שוה, אין אנו אומרים זה עיקר וזה טפל, והטפל יהיה דינו כאחוריים, אלא דנים הכל כגוף אחד. [במשנה-למלך הקשה מתוספתא כלים, בבא בתרא פ"א, האומרת שאם נטמא המזלג לא נטמא הכף, אולם מלשון התוספתא משמע, שנאמרה לפי דעת ר' מאיר במשנתנו, שזומא ליסטרא יש לה אחוריים ותוך. ראה שם].

23 **ד. הַמְּרִדֵּעַ³¹ וְהַמְּלַמֵּד³² - יֵשׁ לָהֶן אַחֲרֵים וְתוֹךְ.**
24 **פִּיצֵד? נָפֵלוּ מִשְׁקִין עַל הַחֲרָחוּר³³ - לֹא נִטְמָא מִן**
25 **הָעֵץ הַסְּמוּךְ לַחֲרָחוּר אֲלָא שְׂבָעָה טַפָּחִים³⁴ בְּלֶבֶד,**
26 **וְשָׂאָר הָעֵץ טָהוֹר. וְכֵן אִם נָפֵלוּ מִשְׁקִין עַל הַדְּרָכָן**
27 **- לֹא נִטְמָא אֲלָא אַרְבָּעָה טַפָּחִים הַסְּמוּכִין לַדְּרָכָן.**
28 **נָפֵלוּ חוּץ לַשְּׂבָעָה וְחוּץ לַאַרְבָּעָה - הָרִי זֶה פְּכִילִי**
29 **קָבוֹל שֶׁנִּגְעוּ מִשְׁקִין בְּאַחֲרָיו, וְלֹא נִטְמָאוּ אֲלָא**
30 **מִמָּקוֹם מִגְעוֹ וְלֹא חוּץ³⁵.**

31 שם מ"ב. 32 שנותנים על צואר הבהמה לכוון הילוכה [למעלה בפרק יג הלכה כב, כתב רבינו שמרדע הוא מלמד, וצ"ע]. 33 המרדע הוא עץ ארוך, שראשו האחד מחובר ברזל רחב לנער בו את העפר שנדבק במחרישה,

שהוא עשוי גם לשיבה. 80 המדובר כאן בלוחות קטנים שאינם ראויים לשיבה. ואם יש בהם בית קיבול להניח בו שעווה למרוח על הלוח ולכתוב עליו בחרט (בתקופה העתיקה רגילים היו לכתוב בחרט על גבי שעווה ואפשר היה להחליק את החרוט על השעווה ולכתוב עליה שנית). 81 ככל כלי קיבול. 82 כלומר, הלוח הוא שטוח ואין בו בית קיבול. 83 והוא קרש פשוט. 84 המדובר בקטן שאין בו כדי ישיבה.

פֶּרֶק שְׁמוֹנָה וְעֶשְׂרִים

1 יבאר הכלים שיש להם אחוריים ותוך, ושאין להם וכו'. ודין כיס שבתוך כיס, שנטמא אחד מהן במשקין.

1 **א. כָּל הַפְּלִים² שֶׁיֵּשׁ לָהֶן בֵּית קָבוֹל שֶׁנִּטְמָאוּ**
2 **אַחֲרֵיהֶן בְּמִשְׁקִין³ - לֹא נִטְמָא תוֹכָן לְתוֹרֵמָה⁴, וְלֹא**
3 **אֲגִינֵיהֶן⁵ וְלֹא אֲזִינֵיהֶן וְלֹא מְקוֹם אֲצִפֵּעַ הַשּׁוֹקֵעַ בְּשִׁפְת**
4 **הַפְּלִי⁶. נִטְמָא תוֹךְ הַפְּלִי - נִטְמָאוּ פְּלוֹן⁷. נָפֵלוּ מִשְׁקִין**
5 **טְמָאִין עַל פְּנֵי הַפְּלִים⁸ אוֹ עַל אֲגִינֵיהֶן אוֹ עַל אֲזִינֵיהֶן**
6 **אוֹ עַל יְדוֹת הַפְּלִים⁹ הַמְּקַבְּלִין - הָרִי זֶה מְנַגֵּב¹⁰ וְהֵן**
7 **טְהוֹרִין¹¹. וְאִפְלוּ אַחֲרֵי הַפְּלִי פְּלוֹ לֹא נִטְמָאוּ.**

2 כלים פכ"ה מ"ו. 3 משקין טמאים נגעו באחורי הכלי. 4 אבל לקודש גם תוכן טמא (שם מ"ט). [בפסחים יז, ב אמר ר' יהודה: "במה דברים אמורים? שנטמא מחמת משקין (שמטמאים כלים מגזירת חכמים), אבל נטמאו מחמת שרץ (שמטמא מן התורה) נטמא תוכו - נטמא גבו, נטמא גבו - נטמא תוכו"]. 5 שפתות הכלים. 6 רגילים היו לעשות שקיעה בשפת הכלי, מקום להניח בו אצבע אגודל כשהאדם נושא את הקדירה. 7 כל אלו שנימנו למעלה. 8 בסיסי הכלים המחוברים להם. 9 כגון יד של מחבת. 10 כדי שלא יגעו המשקין שעליהם במקום המקבל טומאה. 11 לא גזרו טומאת משקין אלא בנוגעים בגוף הכלי, אבל לא בנגעו בחלקים הטפלים להם, והם נידונים כמובדלים מן הכלי, ואפילו אם יש להם בית קיבול אינם מיטמאים (רבינו בפירושו).

8 **ב. אֶחָד¹² כָּלִי הַשֶּׁקֶל¹³, כְּגוֹן הַשֶּׁקֶל וְהַמְּרָצוּפִין¹⁴, או**
9 **כָּלִי הָעוֹר, כְּגוֹן הַפָּרִים וְהַפְּסָתוֹת, וְאֶחָד כָּלִי עֵץ,**
10 **אִפְלוּ קַפּוֹת וּמִשְׁפָּלוֹת, אִם נִטְמָאוּ אַחֲרֵיהֶן בְּמִשְׁקִין**
11 **- לֹא נִטְמָא תוֹכָן¹⁵.**

12 בין. 13 שם. 14 שקים גדולים לאריות סחורות. 15 כלים אלה אפשר להפוך, ונמצא התוך נעשה גב, והגב תוך. ומלמדנו רבינו, שלא תטעה לומר שבהם אין לחלק בין גב ותוך, ולכן אם נטמא גבם נטמא תוכם.

12 **ג. פְּשׁוּטִי¹⁶ כָּלִי שֶׁטֶף¹⁷ שְׁאֵין רְאוּיָן לְמַדְרָס¹⁸, כְּגוֹן**
13 **הַשִּׁלְחָן וְטַבֵּל¹⁹ שְׁאֵין לָהּ דִּפּוֹן²⁰, הוֹאִיל וְאֵין**
14 **מְקַבְּלִין טְמָאָה מִן הַתּוֹרָה²¹, אִם נִטְמָאוּ אַחֲרֵיהֶן**
15 **בְּמִשְׁקִין - לֹא נִטְמָא תוֹכָן²². אֲבָל פְּשׁוּטִי כָּלִי שֶׁטֶף**
16 **הָרְאוּיִים לְמַדְרָס, כְּגוֹן הַמִּטָּה וְהָעוֹר שֶׁיֵּשְׁנִים עָלָיו**
17 **וְהַפְּסָא וְכִיּוּצָא בָּהֶן - אֵין לָהֶם אַחֲרֵים וְתוֹךְ²³, אֲלָא**
18 **בֵּין שְׁנֵגְעוּ מִשְׁקִין בָּהֶן מִתּוֹכָן אוֹ מֵאַחֲרֵיהֶן - נִטְמָא**

הלכות מקואות

מצות עשה אחת, והיא. שִׁטְבֵּל כָּל טָמֵא בְּמֵי
מְקוֹה וְאַחֵר כֶּף יִטְהַר.

ובאר מצוה זו בפ'קרים אלו:

פרק ראשון

(1) יבאר שכל הטמאים, בין אדם בין כלים, אין להם טהרה אלא במקווה. הכלים שאין להם טהרה במקווה. זמן חייבי טבילות אימתי, ואם טבלו בבגדיהם. אם צריך כוונה לטבילה ואם צריכים ראוי לביאת מים. דבר החוצץ באדם וכלים.

א. כָּל הַטָּמֵאִין, בֵּין אָדָם בֵּין כָּלִים², בֵּין שֶׁנִּטְמָאוּ²⁰
טָמְאָה חֲמוּרָה שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁנִּטְמָאוּ בְּטָמְאָה שֶׁל²¹
דְּבָרִיהֶן³ - אֵין לָהֶן טְהָרָה אֲלָא בְּטַבִּילָה בְּמֵים²²
הַנִּקְוִין בְּקִרְקָעָה²³.

(2) להוציא אוכלין שאין להם טהרה כלל. (3) דברי חכמים.
(4) 'תורת כהנים' פרשת שמיני, פרשתא ט, ה"א. ויתבאר בהלכות הבאות.

ב. כָּל מְקוֹם שֶׁנִּטְמָא בַּתּוֹרָה רְחִיצַת בִּשְׁר וְכַבּוּס²⁴
בְּגָדִים מִן הַטָּמְאָה - אֵינוֹ אֲלָא טַבִּילַת כָּל הַגּוֹף²⁵
בְּמִקְוֵה. וְזֶה שֶׁנִּטְמָא בְּזָב: וְיָדָיו לֹא שִׁטְף בְּמֵים²⁶ -
כְּלוּמַר, שִׁטְבֵּל כָּל גּוּפֹה²⁷. וְהוּא הִדִּין לְשֶׁאֵר²⁸
הַטָּמֵאִין, שֶׁאִם טָבַל כְּלוֹ חוּץ מֵרֹאשׁ אֶצְבַּע הַקְּטָנָה²⁹
- עֲדִין הוּא בְּטָמְאָתוֹ. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֵף עַל²⁹
פִּי שֶׁהֵן מִפִּי הַשְּׂמוּעָה⁷, הָרִי נִטְמָא: בְּמֵים יוֹכֵא³⁰
וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְטָהַר - בְּנֵזֶן אֶבֶר⁸ לְכָל הַטָּמְאִים³¹
שֶׁנִּבְאוּ בְּמֵים¹⁰.³²

(5) ומשמע לכאורה ששטיפת ידיים מטהרת. (6) חלקי הגוף הנראים לעיניים (ראה לקמן ה"ו). (7) ששמע תלמיד מפי רבו, ורבו מרבו עד משה רבינו. (8) אחת משלוש עשרה המידות שהתורה נדרשת בהן, ופירושה: אם נאמרו בתורה פרטי דינים בענין אחד, יש ללמוד מזה לכל הענינים הדומים שיהיה דיניהם כך. (9) כל גופם. (10) הסמיכו חכמים דין זה על הכתוב.

ג. כָּל הַכָּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ - יֵשׁ לָהֶן טְהָרָה בְּמִקְוֵה³³,
חוּץ מִכָּלִי חֶרֶס¹¹ וְכָלִי זְכוּכִית¹² וְכֵן הַמִּפְּץ¹³. כָּלִי³⁴
חֶרֶס - נִטְמָא בּוֹ: וְאֵתוֹ תְּשַׁבֵּר, וְאֵין לוֹ טְהָרָה אֲלָא³⁵
שְׁבִירָה. אֶפְלוּ חֲבָרוּ בְּקִרְקָעָה¹⁴, וְאֶפְלוּ קִבְעוּ בְּמִסְמָר,³⁶
וְאֶפְלוּ מִלְּאָהוּ סִיד אוֹ גַּפְסִיס - הָרִי הוּא כְּמוֹ שֶׁהִיהָ³⁷
עַד שִׁישְׁבָר. וְכָלִי זְכוּכִית - כְּכָלִי חֶרֶס עֲשָׂאוֹם¹⁵
בְּדָבָר זֶה¹⁶.³⁹

(11) שבת פד, א. (12) שם יד, ב: יוסי בן יעזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה . . . ועל כלי זכוית. ובדף טו, ב שם אמרו שאין להם טהרה במקוה - כמו כלי חרס. (13) מחצלת. שם פד, ב. (14) תוספתא, כלים בבא-קמא פ"ו ה"ט. (15) שבת טו, ב: "הואיל

ולחתוך בו שרשים המעכבים את החרושה. ברזל זה נקרא חרחור (ראה למעלה פ"א הכ"ב), ולראשו השני מחובר ברזל יותר קטן, ונקרא "דרבן". (34) שיערו חכמים שהחרחור זקוק לשיעור כזה לצורך מלאכתו. (35) חלקי העץ משני צידי מקום נגיעת הטומאה המרוחקים יותר משבעה טפחים מן החרחור וארבעה מן הדרבן.

ה. כִּיס³⁶ שֶׁבַתוֹף כִּיס שֶׁנִּטְמָא אֶחָד מֵהֶן בְּמִשְׁקִין -
לֹא נִטְמָא חֲבָרוֹ³⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁהִיוּ³⁸
שִׁפְתוֹתֵיהֶן שׁוּיִן; אֲבָל אִם הִיָּה הַחִיצוֹן עוֹדֵף³⁹
וְנִטְמָא הַפְּנִימִי - נִטְמָא הַחִיצוֹן⁴⁰, נִטְמָא הַחִיצוֹן -
לֹא נִטְמָא הַפְּנִימִי⁴¹. וּבִשְׂרִין, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, אִם⁴²
נִטְמָא אֶחָד מֵהֶם - לֹא⁴² נִטְמָא חֲבָרוֹ.⁶

(36) שם פרק כו מ"ב. (37) אפילו הם מחוברים. והטעם, מפני שתוכו של כיס זה נידון כגבו של השני. (38) תוספתא כלים, בבא בתרא פ"ד ה"א. (39) בולט למעלה משפת הפנימי. במקרה זה נידון הפנימי כתוך, והחיצון כאחוריים. (40) כדין נטמא תוכו - נטמא גבו. (41) שבטומאת משקין, נטמא גבו - לא נטמא תוכו. (42) למחוק את התיבה: "לא" (משנה למלך). בתוספתא כתוב: "אבל בשרץ שניהם שווים", פירוש, אם נטמא אחד מהם - נטמא גם השני. והטעם, מפני שטומאת שרץ היא מן התורה לא חילקו בין תוך ואחוריים, כמו שנתבאר למעלה בהלכה א.

ו. הַחוּקֵק⁴³ רִבְעָה⁴⁴ וְחָצִי רִבְעָה בְּעֵץ אֶחָד⁴⁵ וְנִטְמָא
אֶחָד מֵהֶן בְּמִשְׁקִין - לֹא נִטְמָא הַשֵּׁנִי⁴⁶, אֵף עַל פִּי⁴⁷
שֶׁהֵן עֵץ אֶחָד. כִּיצַד? נִגְעוּ מִשְׁקִין טָמֵאִין בַּתּוֹף⁴⁸
הָרִבְעָה - הָרִבְעָה וְאַחֲרָיו טָמֵאִין, וְחָצִי הָרִבְעָה וְאַחֲרָיו⁴⁹
טָהוֹרִין; נִגְעוּ בְּחָצִי הָרִבְעָה מֵתוֹכוֹ - חָצִי הָרִבְעָה
וְאַחֲרָיו טָמֵאִים, הָרִבְעָה וְאַחֲרָיו טָהוֹרִין. וְכִשְׁהוּא⁵⁰
מִטְבִּיל - מִטְבִּיל אֶת הַכָּל⁴⁷. נִטְמָאוּ אַחֲרֵי הָרִבְעָה אוֹ
אַחֲרֵי חָצִי הָרִבְעָה בְּמִשְׁקִין - הָרִי אַחֲרֵי הַכָּל⁴⁸
טָמֵא, שְׁאִין חוֹלְקִין אֶת הָאַחֲרִים⁴⁹.

(43) שם פרק כה מ"ד. (44) רביעית הקב = לוג. (45) רובע בראשו האחד, וחצי רובע בשני. (46) מפני שהם כשני כלים, ולכל אחד מהם תשמיש מיוחד לו, ואין השני משמש עמו. (47) אפילו אותו החלק שלא נטמא, לפי שהוא "עצם גוף אחד" (רבינו בפירושו. ראה השלמות להלכה ג). (48) פירוש, אחורי כל הכלי. (49) לענין טומאה הבאה להם מחמת עצמם, אבל כשנטמאו על ידי התוך - אין טומאתם מתפשטת יותר מטומאת התוך עצמו.

ז. קִמְקוּמוֹס⁵⁰ שֶׁהִיוּ אַחֲרָיו טָמֵאִין וְהִיָּה מְרַתֵּחַ -
אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יֵצְאוּ מִשְׁקִין מֵתוֹכוֹ וְנִגְעוּ⁵¹
בְּאַחֲרָיו וְחִזְרוּ לְתוֹכוֹ, אֲלָא הָרִי הַמִּשְׁקִין שֶׁבַתוֹכוֹ⁵²
טָהוֹרִין לְתַרְמָה⁵¹.

(50) שם מ"ח. (51) אבל לא לקודש, שאין אחוריים ותוך לקודש, כמו שביארנו למעלה בהלכה א.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום – יום שלישי ח' סיון – ספר טהרה – הלכות מקואות קלז

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

ו. כָּל חֵיבִי טְבִילוֹת²⁶ טְבִילָתָן בַּיּוֹם²⁷, חוּץ מִנְדָּה¹³
וְיוֹלֶדֶת שֶׁטְבִילָתָן בְּלֵילָהּ²⁸, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ²⁹ בְּעֵנִין¹⁴
נָדָה. וּבַעַל קָרִי טוֹבֵל וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם בָּלוּ, מִתְחַלֵּת¹⁵
הַלֵּילָה³⁰; שְׁנָאֵמֶר: וְהִיא לְפָנֹת עֶרְבִי³¹ יִרְחֵץ בְּמֵי־¹⁶
- מְלֻמָּד, שֶׁטּוֹבֵל וְהוֹלֵךְ מִתְחַלֵּת הַלֵּילָה עַד הָעֶרֶב¹⁷
שֶׁמֶשׁ³².¹⁸

(26 שבת קכא, ב. 27) ביום האחרון לטומאתם, ואינם
רשאים בלילה שלפניו אע"פ שהלילה שייך ליום שלאחריו.
ומלמדנו עוד, שאינם צריכים לחכות עד גמר יום הטומאה,
היינו עד שקיעת החמה. במגילה כ, א למדו מהכתוב
(במדבר יט, ט): "וזהו הטהור על הטמא . . . ביום
השביעי", שהזאה פסולה בלילה, וטבילה לומדים בהיקש
מהזאה. [ואע"פ שלמדו טבילה מהזאה, נראה שיש הברל
גדול בין שתיהן: טבילה בלילה שאחרי ימי הטומאה,
כשירה והזאה פסולה, שהרי במשנה (פרה פ"ב מ"א)
אמרו סתם "פסול", וכן גם לשונו של רבינו בהל' פרה
אדומה פ"א ה"א. ונשאר לברר למה לא אמרו בזה: אין
היקש למחצה. ראה 'תוספות' נדה סז, ב ד"ה משום סרך].
(28) בליל שמיני לתחילת ראייתה. בנדה כתבה תורה (ויקרא
טו, יט): "שבעת ימים תהיה בנדתה" – תהא בנדתה כל
שבעת הימים, ויולדת איתקש (הושוותה) לנדה (פסחים ז,
ב). (29) בספר קדושה, בהל' איסורי ביאה פ"ד ה"ו.
(30) אם ראה קרי בלילה, רשאי לטבול לפני הנץ החמה
(ראה השלמות). (31) רבינו מפרש כשהגיע הערב, ולא
כפירוש רש"י (ראה רש"י 'תוספות' נזיר סו, א בענין
קושיית שמאל). (32) למחרת היום.

ז. כָּל הַטּוֹבֵל³³ צָרִיךְ שִׁטְבֵּל כָּל גּוֹפּוֹ כְּשֶׁהוּא עֹרֵם¹⁹
בְּבֵת אֶחָת. וְאִם הָיָה בַּעַל שְׂעִיר - יִטְבֵּיל כָּל שְׂעִיר²⁰
רֹאשׁוֹ, וְהָרִי הוּא כְּגוֹפּוֹ דִּין תּוֹרָה. וְכָל הַטָּמְאִין²¹
שֶׁנִּטְבְּלוּ בְּכַגְדֵיהֶן - עֲלֵתָה לָהֶן טְבִילָה³⁴, מִפְּנֵי²²
שְׁמֵימִים בָּאִין בָּהֶן³⁵ וְאֵינָן חוֹצְצִין. וְכֵן הַנְּדָה³⁶
שֶׁטְבָלָה בְּכַגְדֵיהָ - מִתְּרַת לְבַעֲלָהּ.²⁴

~ נקודות משיחות קודש ~

חוץ מראש אצבע קטנה...

בפ"א ה"ב כתב "אם טבל כולו חוץ מראש אצבע הקטנה
עדיין הוא בטומאתו" ומוסיף כאן על דבר הצורך להטביל
כל ראשו שהוא כגופו דין תורה.

מכאן יש ללמוד הוראה בעבודת ה' עד כמה נוגע גם דבר
פעוט ופעולה קטנה של יהודי, שהרי השיער הוא טפל
לגוף וזה שנמצא באדם בשעת הטבילה הוא באקראי, שכן
יכול היה לגלח ראשו ולטבול ובכל זאת גם עניין פעוט זה
יש לו ערך גדול עד שחייב להטביל כולו.

כך גם פעולות הנראות קטנות כמו נתינת פרוטה לעני
חשובות הן וצריכות להיעשות בפרסום כי לעולם לא ידע
מי רואהו ועד כמה השפיעה פעולתו על אדם אחר שראה
את נתינת הצדקה. ואין מקום לטעון שהרי מדובר בסכום

ותחילת ברייתם (של כלי זכוכית) מן החול, שוויניהו רבנן
(עשו אותם חכמינו) ככלי חרס". (16) וכן לענין טהרה
במקוה, ומה שאמר "בדבר זה" התכוון להוציא קבלת
טומאה מגביהם, שכלי חרס אינו מטמא אלא כשנגעה
טומאה באווירו, וכלי זכוכית מיטמא רק מגבו (צידו
החיצון). ראה הל' כלים פט"ו ה"ה. ובגמרא שם (טז, א)
נימקו: מפני שכשנשתברו יש להם תקנה על ידי היתוך כמו
כלי מתכת, השוו חכמים דינם לכלי מתכת בענין זה.

ד. הַמִּפְּץ¹⁷ אֵינוֹ בְּכָלֵל הַפְּלִים הַמְקַבְּלִים שְׁאָר כָּל
הַטָּמְאוֹת¹⁸. לְפִי שְׁאִינוֹ פְּלִי קָבֹל, אֵינוֹ מְכַלֵּל פְּלִי
עֵץ הָאֲמֹרִין בְּתוֹרָה¹⁹. וְהוֹאִיל וְהוּא רֹאוי לְמִשְׁכָּב,
נִתְּרָה לְטָמְאָת מִדְּרֵס בְּלִבָּד²⁰ דִּין תּוֹרָה²¹. וְכֵינִן
שְׁאִין לוֹ טָמְאָה וְטָהָר בְּפֹרוֹשׁ וְנִתְּרָה²² לְטָמְאָה,
לֹא יִתְּרָה לְטָהָר בְּמִקְוֶה; שְׁאִין מִתְּטָהָר בְּמִקְוֶה
אֲלֹא הַפְּלִים הָאֲמֹרִין בְּתוֹרָה. וְאֵין לְמִפְּץ טָהָר
אֲלֹא קְרִיעָתוֹ, עַד שֶׁיִּשְׁאָר פְּחוֹת מִשְׁשָׁה עַל שְׁשָׁה
טַפְּחִים²³.

(17) שם פד, ב. (18) חוץ מטומאת מידרס, כמבואר לקמן.
(19) ויקרא יא, לב. ובמדבר לא, כ. מפני שהוקשו (השווהו)
כלי עץ לשק האמורים שם שיש לו בית קיבול.
(20) שנאמר (ויקרא טו, כד): "וכל המשכב אשר ישכב עליו
יטמא" לרבות פשוטי כלי עץ המיוחדים למשכב ומושב.
(21) אבל מקבל טומאה מגזירת חכמים, כפי הכלל המקובל
בידינו: כל המטמא מידרס מטמא טמא מת (ראה הל' כלים
פכ"ג ה"א). (22) מהדרשה שהבאנו למעלה. בשבת פד, א
- למדו מן הכתוב, שכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו
מקבל טומאת מידרס, וביארו שם שלא מיעט הכתוב אלא
דבר שאין במינו דבר שיש לו טהרה, כגון כלי חרס, שכל
דבר העשוי מחרס אינו ניטרה במקוה, אבל מפץ שיש במינו
דבר המתטהר במקוה, כגון סלים, נתרבה לטומאת מידרס
מ"וכל המשכב". [מלשונו של רבינו כאן יוצא ברור, שכל
פשוטי כלי עץ אין להם טהרה במקוה, מפני שלא נכללו
בכתוב "וכל כלי עץ", ונתרבו לטומאת מידרס מן הכתוב
"וכל המשכב" מפני שיש במינם כלים המיטהרים במקוה.
והראב"ד חולק, ומחלק בין פשוטי כלי עץ ובין מפץ העשוי
מגמי ועשבים אחרים, שאינם כלי כלל, ודעתו שפשוטי כלי
עץ כלולים באמור "וכל כלי עץ", ומכיוון שנתרבו לטומאה
נתרבו גם לטהרה הכתובה באותו ענין, אבל מפץ של גמי
שאינו כלי כלל לא נכלל באמור לענין טומאה, ולפיכך אין
לו טהרה במקוה (ראה 'תוספות' שבת שם ד"ה מפץ,
שכתבו כהראב"ד)]. (23) כשיעורו לטומאה. משנה, כלים
פ"ו מ"ז.

ה. הַזֵּבֶד²⁴ אֵין לוֹ טָהָרָה אֲלֹא בְּמַעֲנֵן²⁵, שְׁהָרִי נֶאֱמַר
בּוֹ: בְּמֵי חַיִּים. אֲבָל הַזֵּבָה וְשְׁאָר הַטָּמְאִין, בֵּין
אָדָם בֵּין בְּלִים - טוֹבְלִין אָף בְּמִקְוֶה.¹²

(24) מקוואות פ"א מ"ח. (25) של מים מתוקים ראויים
לשתייה, אבל מלוחים או מרים וכן מעיינות חמים –
פסולים כמבואר בהל' פרה אדומה פ"ו ה"ב גבי מי חטאת,
שהתורה אמרה בהם גם כן "מים חיים".

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בֶּהֶן הַמֵּיִם; וְשָׁנְאֶמָּר: וַיְדִי לֹא שָׁטַף בְּמֵיִם - אֵיבָרִים 13
הַנִּרְאִים בְּלִבָּד⁵⁰. וְאָף עַל פִּי כֵן צְרִיכִין לִהְיוֹת 14
רְאוּיִין⁵¹ שְׂיִבְאוּ בֶּהֶן הַמֵּיִם וְלֹא יִהְיֶה דָבָר חוּצָא⁵². 15
לְפִיכָךְ אָמְרוּ חֲכָמִים⁵³: לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם בְּתוֹךְ 16
בֵּיתוֹ, שֶׁתִּהְיֶה אִשָּׁה מְדִיחָה בֵּין קִמְטִיָּה בְּמֵיִם וְאַחֵר 17
כֶּף תִּטְבֹּל. וְהָאִשָּׁה טוֹבֶלֶת כְּדָרָךְ גְּדִילָתָהּ⁵⁴, כְּאוֹרֶגֶת 18
וְכַמְנִיקָה אֶת בִּנְיָהּ. 19

(49) המקומות בגוף שאינם מגולים כשהאדם נמצא במצב טבעי. (50) ב'תורת כהנים' פרשת מצורע, פ"ד ה"ה דרשו: "מה ידיו בנראה אף כל בנראה, פרט לבית הסתרים". (51) קידושין כה, א. (52) בין אותם המקומות לבין המים אם יגיעו לשם. בפרק הבא יבואר מה הם הדברים החוצצים (ראה הלכה יב). (53) מימרא של רבא, נדה סו, ב. (54) כדרך עמידתה הטבעית בשעה שהיא אורגת או מיניקה את בנה, שהיא מתכופפת קצת (שם פז, א).

יא. אִשָּׁה⁵⁵ אֵינָה טוֹבֶלֶת בְּנִמְלָה⁵⁶, מִפְּנֵי שֶׁמִּתְבַּיֶּשֶׁת 20
מִפְּנֵי הָעִיר⁵⁷ וְאֵינָה טוֹבֶלֶת בַּהֶגְזָן⁵⁸. וְאִם הָקִיף לָהּ 21
מִסָּץ וְכִיּוּצָא בּוֹ כְּדִי לְהַצְנִיעָהּ⁵⁹ - טוֹבֶלֶת בְּנִמְלָה וְלֹא 22
תִּטְבֹּל עַל גְּבִי קְלִי חֶרֶס⁶⁰ אוֹ סֵל וְכִיּוּצָא בֶּהֶן, מִפְּנֵי 23
שֶׁמִּפְחָחֶת וְלֹא תַעֲלֶה לָהּ טְבִילָה. 24

(55) שם. (56) מקום שהספינות עוגנות. (57) הבאים שמה לרגל עסקיהם. (58) כך פירש רבינו חננאל (ראה 'תוספות' שם טו, ב ד"ה אשה), אולם רש"י מפרש מפני הטיט המצוי שם, והוא נדבק על רגליה - וחוצץ. והוא יפרש שאביו של שמואל הניח מפצים על קרקע הנחר לעמוד עליהם. (59) שלא יראוה המסתובבים בנמל. רבינו מפרש כך מה שאמרו שם: אבוא דשמואל עביד לבנתיה (עשה לבנותיו) ... ומפצי בימי תשרי. וכן פירש בערוך. (60) שם.

יב. אֶחָד הָאָדָם אוֹ הַפִּלִּים⁶¹ לֹא יִהְיֶה דָבָר חוּצָא 25
בֵּינָם וּבֵינָן הַמֵּיִם. וְאִם הָיָה דָבָר חוּצָא בֵּינָם וּבֵינָן 26
הַמֵּיִם, כְּגוֹן שֶׁהָיָה בָּצֵק אוֹ טִיט מְדֻבֵּק עַל בָּשָׂר 27
הָאָדָם אוֹ עַל גּוֹף הַפִּלִּי - הָרִי זֶה טָמֵא בְּשִׁהְיָהּ, וְלֹא 28
עֲלָתָה לָהֶן טְבִילָה. דָּבָר תוֹרָה⁶²: אִם הָיָה דָבָר 29
הַחוּצָא חוּפָּה אֶת רֹב הָאָדָם אוֹ רֹב הַפִּלִּי - לֹא עֲלָתָה 30
לָהֶן טְבִילָה. וְהוּא⁶³ שִׁקְפִיד עָלָיו וְרוֹצֵה לְהַעֲבִירוֹ; 31
אֲבָל אִם אֵינוֹ מְקַפִּיד עָלָיו וְלֹא שָׂם אוֹתוֹ עַל לֵב בֵּין 32
עֶבֶר בֵּין לֹא עֶבֶר - אֵינוֹ חוּצָא וְאָף עַל פִּי שֶׁחוּפָּה 33
אֶת רֹבוֹ. וְכֵן אִם הָיָה חוּפָּה מְעוּטוֹ - אֵינוֹ חוּצָא, אָף 34
עַל פִּי שֶׁהוּא מְקַפִּיד עָלָיו. מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים⁶⁴: שֶׁכָּל 35
דָּבָר הַחוּצָא, אִם הָיָה מְקַפִּיד עָלָיו - לֹא עֲלָתָה לוֹ 36
טְבִילָה, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עַל מְעוּטוֹ, גְּזֵרָה מִשּׁוּם 37
רְבוּ; וְכָל דָּבָר הַחוּצָא, אִם הָיָה חוּפָּה אֶת רֹבוֹ - לֹא 38
עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה, אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְקַפִּיד עָלָיו, 39
גְּזֵרָה מִשּׁוּם רְבוּ הַמְקַפִּיד עָלָיו. נִמְצְאָת אוֹמֵר: שֶׁאִם 40
הָיָה עַל בָּשָׂר הָאָדָם אוֹ עַל גּוֹף הַפִּלִּי דָבָר מְדַבְּרִים 41
הַחוּצָא, כְּגוֹן בָּצֵק וְכִיּוּצָא בֶּהֶן, אֲפִלּוּ טֶפֶח 42
כַּחֲרָדֵל, וְהוּא מְקַפִּיד עָלָיו - לֹא עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה; 43

זעום כל כך ומה היא החשיבות הגדולה לכאורה, כי נתינת צדקה היא מצות ה' וכשמדובר על ציווי ה' אין חילוק בין גדול לקטן ובכל מקרה מוקיימים ציווי ה'. ובנוסף, כשיקיים מצוה זו הרי "מצוה גוררת מצוה" יעורר הדבר אצלו את ה'תיאבון' לקיים עוד ועוד מצוות עד שיהיה שלם בכל ענייני התורה ומצוותיה.

(על פי י"ן מלכות' ספר טהרה סימן לב)

(33) עירובין ד, ב. (34) ביצה יח, א. (35) הבגדים סופגים ומעבירים את המים לגוף. (36) שם.

ח. כָּל הַטּוֹבֵל³⁷ צָרִיךְ לְהִתְפֹּן לְטְבִילָה, וְאִם לֹא 1
נִתְפֹּן - עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה לְחִלִּין³⁸. אֲפִלּוּ נָדָה 2
שֶׁטְבִילָה בְּלֹא פִנָּה, כְּגוֹן שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַמֵּיִם אוֹ 3
יָרְדָה לְהֶקֶר³⁹ - הָרִי זֶה מְתַרֵּת לְבַעֲלָהּ⁴⁰; אֲבָל 4
לְתוֹמָה וּלְקַדָּשִׁים אֵינָה טְהוֹרָה עַד שֶׁתִּטְבֹּל 5
בְּכוּנָה⁴¹. 6

(37) חולין לא, א. (38) שם. (39) ולא התכוונה להיטהר מטומאתה. (40) כרב שם, נגד דעת רבי יוחנן. ואף-על-פי שכלל בדינו: רב ורבי יוחנן, הלכה כרבי יוחנן, פסק כאן כרב, מכיוון שמסקנת הגמרא שם גבי גל שנתלש היא לפי דעת רב (כסף-משנה). (41) שם. ובמשנה חגיגה יח, ב אמרו: לתרומה - צריכה כוונה לטהרת תרומה, ולקודש - צריכה כוונה לטהרת קודש.

ט. הַפּוֹפֶה⁴² יְדִי וְרַגְלָיו וַיֵּשֶׁב לוֹ בְּאַמַּת הַמֵּיִם⁴³, אִם 7
נִכְנסוּ מֵיִם דֶּרֶךְ פִּלּוֹ - טְהוֹר⁴⁴. הַקּוֹפֵץ⁴⁵ לְתוֹךְ 8
הַמִּקְוָה - הָרִי זֶה מְגֻנָּה. וְהַטּוֹבֵל פְּעָמִים⁴⁶ בַּמִּקְוָה - 9
הָרִי זֶה מְגֻנָּה. וְהַאֹמֵר⁴⁷ לְחִבְרוֹ: כִּבֵּשׁ יָדְךָ⁴⁸ עָלֵי 10
בַּמִּקְוָה - הָרִי זֶה מְגֻנָּה. 11

(42) הקושר (תוספתא, מקואות פ"ח ה"א). (43) בחפירה שמכונסים בה ארבעים סאה מים. (44) כשהאדם נכנס למים כדרכו בעמידה על רגליו מתקבל על הדעת שנכנס המים דרך כולו, אבל אדם כפות שישב במים צריך לבדוק אם נכנסו או לא. (45) שם פ"ה ה"י. (46) שם. (47) שם. (48) ללחוץ על ראשו, כדי שייכנס כולו למים. בתשובות הריב"ש סי' רצג (מובאה בכסף-משנה כאן) מפרש טעם הגיוני, מפני שבכל שלושת המקרים הללו נראה כאילו כוונתו להקרא או - באומר כבוש ידך - לשם שחוק, וטבילה צריכה כוונה לתרומה ולקודש (למעלה ה"ח), ואם יגע הטובל הזה בתרומה וקדשים, יאמרו הרואים שטבילה אינה צריכה כוונה ויבואו לידי מכשול. [במסכת כלה רבתי פ"י, אמרו: "והטובל שני פעמים הרי זה מגונה, דילמא דייב על אינשי ולא חזי ליה" פירוש שמא יתיו מים על אנשים העומדים שם בין טבילה לטבילה והוא לא יראה אותם (לפני טבילה ראשונה הוא מסתכל ורואה). ושם אמרו שקופץ לתוך האמבטי "הוא דרך המיתה" (סכנה יש בדבר) ומוכן שהוא הדבר בקופץ לתוך המקוה. וגדולה הפליאה שהריב"ש לא הביא ברייתא זו].

י. בֵּית הַסֵּתְרִים⁴⁹ וּבֵית הַקִּמְטִים אֵינָן צְרִיכִין שְׂיִבְאוּ 12

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי ט' סיון - ספר טהרה - הלכות מקואות קלט

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ולכן אין בין ישראל לקב"ה גם לא דבר החוצץ כי גם הציור הגשמי שבו התלבשה הנשמה אינו חוצץ בין ישראל לקב"ה.

(על פי לקו"ש חז"ט ע' 75)

61) לקמן בפ"ב נימנו הדברים החוצצים באדם, ובפ"ג - החוצצים בכלים. 62) מכאן ועד סוף הפרק, היא מימרא של רבי יצחק, עירובין ד, ב. 63) וזה נאמר (בתנאי). 64) מגזירת חכמים.

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ח

פרק שני

1) יבאר דברים החוצצים באדם ושאין חוצצים. ותקנת עזרא שתהיה אשה חופפת את שער. אשה שנתנה תבשיל לבנה וטבלה או שרטה בבשרה והוציאה דם וטבלה. ודין מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ.

א. אלו חוצצין² באדם: לפלוף³ שחוצץ לעין,³ וגלד⁴ שחוצץ למכה, והדם יבש שעל גפי המכה,⁴ והרטיה שעליה, וגלדי צואה⁵ שעל בשרו, ובצק או טיט שתחת הצפון, והמלמולין⁶ שעל הגוף, וטיט היין, וטיט היוצרים⁸, וטיט של דרכים הנמצא שם תמיד אפלו בימות החמה⁹ - כל אלו חוצצין. ושאר כל הטיט: כשהוא לח - אינו חוצץ, שהרי נמחה במים¹⁰; וכשהוא יבש - חוצץ.

2) מקואות פרק ט. 3) ליחה שהעין פולטת והיא נדבקת בעור שמחוץ לעין. [רבינו אינו מחלק כאן בין לח לבין יבש, ומזה משמע שגם לח חוצץ]. 4) ליחה שנפלטה מן המכה והגלידה על שפתה. 5) צואה שנדבקה בגופו ונתייבשה. 6) כשהאדם לש בצק או טיט ורוצה להעביר את שיריהם שנדבקו בידי, הוא מחכך זו בזו ומתוך כך מתקבצים על הידיים גרגירי בצק או טיט. גרגירים אלו נקראים "מילמולים". 7) במשנה מפורש: זה טיט הבורות. 8) עושי כלי חרס. 9) טיט זה נתייבש יפה יפה ואינו נמחה במים. 10) במי המקווה והם מגיעים לעור.

ב. הדבש והדיו והחלב והדם, ושאר התות¹¹ והתאנה והשקמה¹² והחרוב - יבשין חוצצין¹³, לחין אינן חוצצין¹⁴. ושאר כל השרפין - בין לחין בין יבשין חוצצין¹⁵. ודם שנסרף¹⁶ בפשו, אפלו לח - חוצץ¹⁷. האבר והבשר המדלדלים¹⁸ - חוצצין¹⁹.

11) שרף הנוסף מעץ התות. 12) דקל. 13) מפני שאינם נימוחים במים. 14) אינם מעכבים על המים מלהגיע לגוף. 15) בתוספתא שם מבואר הטעם: "מפני שהם לכלוכי הפירות", פירוש ודרכם של בני אדם להקפיד עליהם ומיעוט שאדם מקפיד עליו חוצץ (ראה פרק י"א הלכה י"ב). 16) שנדבק יפה וקשה להעבירו. 17) מנחות כא, א. [רש"י שם פירש, שהתחיל להתייבש וכשנוגעים בו נמשכים ממנו

1 וְאִם אֵינוֹ מְקַפֵּיד עָלָיו - עֲלֵתָהּ לוֹ טְבִילָה, אֲלֵא אִם
2 כֵּן הָיָה חוּפָּה רַב הַכָּלִי אוֹ רַב הָאָדָם, כִּמּוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

אינו חוצץ...

עיכוב החציצה הוא תנאי צדדי בטבילה ולא פגם במהותה ולכן אם דבר חופה רק את מיעוטו או אפילו את רובו ואינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה מן התורה. אבל העיכוב ב"טובל ושרץ בידו" הוא פגם במהות הטבילה כי עניינו של שרץ הוא היפך הטהרה.

וראיה לדבר שמהתורה אם טבל כולו חוץ מראש אצבע קטנה הרי הוא בטומאתו, אבל אם טבל בחציצה שאינו מקפיד עליה בכל זאת נקרא טובל כולו ומכאן שהוא תנאי צדדי.

(על פי לקו"ש חז"ט ע' 19 הע' 19)

~ נקודות משיחות קודש ~

דבר החוצץ...

שני דינים בטבילה וכל אחד בעל גדר שונה; הדין שצריך לטבול כל גופו במקוה הוא דין במעשה הטבילה של האדם שאפילו אם השאיר ראש אבר קטן בחוץ אין כאן מעשה טבילה (מן התורה), והדין שלא תהיה חציצה בינו ובין המים אינו חיסרון במעשה הטבילה אלא עניין צדדי - דבר החוצץ שבתנאים מסוימים אינו מעכב כי אין כאן פגם במעשה הטבילה.

בכך יובן מדוע בחר האדמו"ר הזקן באגרת התשובה (פרק ה') לתאר את הקשר שבין ישראל לקב"ה (על פי הפסוק כי חלק ה' עמו כו') במילים: "אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו יתברך", כי הוא חידוש לגבי מה שביאר (בחלק א' פרק מ"ח) ש"הארץ הלזו הגשמית... מלא כל הארץ כבודו" היינו אור-אין-סוף ברוך-הוא כמו שנאמר "את השמים ואת הארץ אני מלא נאום ה'" כי שני הדינים בטבילה הם בדוגמת שני האופנים המתוארים בפרק מ"ח ובאגרת התשובה.

בפרק מ"ח מדבר על כך שהקב"ה נמצא בכל מקום בשווה אצל כל הנבראים כי הוא מצד גדולתו של הקב"ה שאין לו סוף והוא בדוגמת הטבילה המקיפה את כל האדם בשווה. אבל באגרת התשובה מדבר על דבר מעלתם של ישראל מצד עצמם שהם "חלק הוי' עמו" ו"חלק משם הוי' ב"ה" והיה מקום לחשוב שאי אפשר שהוי' עצמו "יגיע" אל נשמת ישראל כפי שירדה "ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות" והתלבשה בגוף הגשמי עד שיש לה שייכות לגשמיות. לכך בחר אדמו"ר הזקן במילים "אין שום דבר גשמי ורוחני חוצץ כו'" כי נשמות ישראל בטלים לקב"ה משום שהם חלק אלוה ממעל מצד מעלת עצמם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

25. **הַבְּלוּעִים בְּגוֹף הַחַי לֹא מְטַמְּאִין וְלֹא מְטַמְּאִין.**
 26. **נִכְנְסוּ צְרוּרוֹת וְקִיסְמִין בְּסִדְקֵי רִגְלֵיו מְלֻמָּטָה -**
 27. **חוֹצְצִין.⁴¹**

(35) לא נכנס כולו לתוך הבשר. (36) מפני שנדבק קצת בעור הגלוי, ואם החץ מכוסה בקרום דק ושקוף והוא נראה לעין - אינו חוצץ (תוספתא שם הלכה ה). (37) שאינו מגולה. (38) והחץ אינו חוצץ. (39) ככל חייבי טבילות שטבלו שאסורים בתרומה עד אחר הערב שמש. (40) בשעת ההקאה. (41) בתוספתא שם פרק ח הלכה ד אמר רבי עקיבא: "אין חוצצים מפני שהוא כבית הסתרים." ואף על פי שבתוספתא אין חולק עליו, לא פסק רבינו כמותו מפני שכבר נפסקה הלכה, שבית הסתרים אינו צריך ביאת מים, אבל צריך להיות ראוי לביאת מים.

28. **ט. אִסְפְּלָנִית, מְלוּגָמָא וּרְטִיָּה⁴² שֶׁעַל בֵּית הַסֵּתְרִים -**
 29. **חוֹצְצִין; אִף עַל פִּי שְׁאִינוּ צָרִיךְ שִׁכְנוּסוֹ בָּהֶן**
 30. **הַמֵּים, צָרִיכִין שִׁיְהִיו רְאוּיִין וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶן דָּבָר**
 31. **חוֹצֵץ, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. הֵיתָה בּוֹ שְׁעָרָה אֶחָת אוֹ**
 32. **שְׁתֵּים⁴³ חוּץ לַמִּכָּה וְרֹאשָׁהּ מְדֻבֶּק לַמִּכָּה, אוֹ שֶׁהָיוּ**
 33. **שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת רֹאשָׁם מְדֻבֶּק בְּטִיט אוֹ בְּצוֹאָה, אוֹ**
 34. **שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּרִיסֵי עֵינָיו מְלֻמָּטָה וְנִקְבָּן**
 35. **וְהוֹצִיאָן בְּרִיסֵי עֵינָיו מְלֻמָּעָלָה - הָרִי אֵלּוּ חוֹצְצִין.**

(42) מיני רטיות שונים שמשמים על גבי מכה. (43) מפני ששתי שערות קשורות אינן חוצצות ואחת קשורה חוצצת (ראה הלכה ט), משמיענו רבינו שבנדבקו למכה - גם שתיים חוצצות.

36. **י. לֹא יִטְבֹּל אָדָם בְּעֶפֶר שֶׁעַל רִגְלָיו⁴⁴. וְאִם טָבַל -**
 37. **אֵינוֹ חוֹצֵץ.**

(44) האבק העולה על רגליו של ההולך יחף.

38. **י.א. הָאוֹחוֹז בְּאָדָם וּבְכָלִים וְהַטְבִּילָן - הָרִי הֵן**
 39. **בְּטַמְּאָתָן, וְאִף עַל פִּי שְׂרָפָה יִדְיו⁴⁵ עַד שְׂבָאוּ בָּהֶן**
 40. **הַמֵּים, גִּזְרָה שְׂמָא לֹא יִרְפָּה. וְאִם הִדִּיחַ יָדָיו בְּמֵים**
 41. **- עָלְתָה לָּהֶן טְבִילָה⁴⁶.**

(45) רבינו למד זה מדברי רבי שמעון שם שאמר: "ירפה" משמע שלדעת תנא קמא זה לא מועיל. (46) שהמים שעל ידיו מתחברים עם מי המקווה וכאילו נכנסו שם מי המקווה.

42. **יב. הַמִּפְשָׁלָת בְּנָה לְאַחֲרָה⁴⁷ וְטְבִילָה - לֹא עָלְתָה**
 43. **לָהּ טְבִילָה; שְׂמָא הִיא טִיט בְּרִגְלֵי הַתִּינוּק אוֹ בִידָיו**
 44. **וְנִדְבַק בָּאִמּוֹ בְּשַׁעַת טְבִילָה וְחָצֵץ, וְאַחֵר שֶׁעָלְתָה**
 45. **נִפְלָל⁴⁸.**

(47) הרכיבה את תינוקה על גבה כשהיא ערומה. (48) ולפיכך הטבילה פסולה אפילו אם בדקה סמוך לטבילתה ולא נמצא עליה דבר החוצץ.

46. **יג. נָדָה שְׁתֵּנָּה שְׁעָרָה בְּפִיהָ אוֹ שְׁקַפְּצָה⁴⁹ יָדָה אוֹ**
 47. **שְׁקַרְצָה⁵⁰ בְּשַׁפְּתוֹתֶיהָ אוֹ שְׁנַמְצָא עֵצִים בֵּין שְׁנֵיהֶם⁵¹ -**

חוטי דם. ואולי שני השיעורים דומים]. (18) שנתלשו מן הגוף ולא נפרדו ממנו לגמרי. (19) אם יש עליהם דבר החוצץ ואינם נידונים כתלושים לגמרי (כסף משנה).

1. **ג. בֵּית הַסֵּתְרִים בְּאִשָּׁה - חוֹצֵץ עַד שֶׁתִּדְרֹחַ תַּחְלָה²⁰,**
 2. **שֶׁהִזְעָה שָׁם תְּמִיד וְהָאֶבֶק מִתְקַבֵּץ וְחוֹצֵץ. בְּמָה**
 3. **דְּבָרִים אֲמורִים? בְּנִשְׁוָאָה²¹; אֲבָל בְּפְנוּיָהּ, הוֹאִיל**
 4. **וְאִינָה מְקַפֶּדֶת - אֵינוֹ חוֹצֵץ²².**

(20) אינה רשאית לטבול בלי הדחה תחילה. (21) שמקפידה כדי שלא תתגנה על בעלה. (22) אפילו אם יש שם לכלוך (תוספתא שם הלכה ד).

5. **ד. הָאֶגֶד²³ שֶׁעַל גְּבִי הַמִּכָּה, וְהַשְּׁקָשִׁין שֶׁעַל גְּבִי**
 6. **הַשְּׂכָר²⁴, וְהַשִּׁירִים²⁵ וְהַנְּזָמִים²⁶ וְהַטְטָלִיּוֹת²⁷**
 7. **וְהַטְבָּעוֹת: בְּזֶמַן שֶׁהֵן חֲזָקִים²⁸ וְדְבוּקִים בְּפֶשֶׁר -**
 8. **חוֹצְצִים; רְפִים²⁹ - אֵינָם חוֹצְצִין.**

(23) תחבושת. (24) החובש קושר קשקי מתכת על השבר אחרי שקירב שני חלקיו זה לזה. קשקים אלה שומרים שלא יתרחקו חלקי השבר זה מזה. (25) שרשראות לקישוט. (26) נזמי האף. (27) מחרוזות של גרגירי זהב שהנשים עונדות סביב צוואריהן. (28) מהודקים בחזקה. (29) אינם לחוצים לבשר והמים ייכנסו ביניהם ובין הגוף.

9. **ה. חוּטֵי צֶמֶר וְחוּטֵי פֶשֶׁת וְהַרְצוּעוֹת שֶׁקוֹשְׁרוֹת**
 10. **הַנָּשִׁים בְּרֹאשֵׁיהֶן לְנוֹי - חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁמְבַדִּילִין**
 11. **בֵּין הַגּוֹף וּבֵין הַמֵּים. אֲבָל חוּטֵי שַׁעַר - אֵין חוֹצְצִין,**
 12. **מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּים בָּאִין בָּהֶן אִף עַל פִּי שְׁאִינָן רְפִין.**

13. **ו. חוּטִין שֶׁבְּצוּאָרָא³⁰ - אֵינָן חוֹצְצִין, אֲפִלּוּ שֶׁל**
 14. **פֶּשֶׁת³¹, לְפִי שְׁאִין אִשָּׁה חוֹנֶקֶת עֲצָמָה בָּהֶן³². אֲבָל**
 15. **חֲבָקִים³³ שֶׁבְּצוּאָר, בְּגוֹף קְטָלִיּוֹת וְעֻנְקִים - חוֹצְצִין,**
 16. **לְפִי שֶׁהָאִשָּׁה חוֹנֶקֶת עֲצָמָה בָּהֶן כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה בַּעֲלָת**
 17. **בֶּשֶׁר.**

(30) שהאשה קושרת בצווארה. (31) שאפילו רבי יהודה מודה שחוצצים כשהם קשורים בראש. (32) אין הנשים מהדרות אותם יותר מדאי. (33) תכשיטים של מתכת שחובקים את הצוואר.

18. **ז. שַׁעַר שֶׁעַל הַלֵּב שֶׁנִּתְקַשֵּׁר וְנִעֲשָׂה קְלָקְלִי³⁴, וְכֵן**
 19. **קְלָקְלִי הַזָּקֵן - חוֹצֵץ.**

(34) סבך כעין שרשרת. נסתככו השערות ונידבקו על ידי זיעה ואבק. במשנה: קילקי. מלשונו כאן משמע שהמדובר בין באיש ובין באשה, שבמקום זה גם האיש מקפיד, ותתפרש המלה "והזקן" כפשוטה - זקן האיש.

20. **ח. חֵץ הַתְּחוּב בְּאָדָם: בְּזֶמַן שֶׁהוּא נִרְאָה³⁵ - חוֹצֵץ³⁶,**
 21. **וּבְזֶמַן שְׁאִינוֹ נִרְאָה³⁷ - טוֹבֵל³⁸ וְאוֹכֵל בְּתִרְמוֹתָו**
 22. **לְעֶרֶב³⁹, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵץ טָמֵא. וְכֵן מִי שֶׁבָּלַע**
 23. **טִבַּעַת טָמְאָה וְטָבַל - הָרִי זֶה טָהוֹר; וְאִם הִקִּיאָה**
 24. **אַחֵר שֶׁטָבַל - נִטְמָא בְּמַגָּעָה⁴⁰. שֶׁכָּבֵר בְּאֲרָנוּ, שֶׁכָּל**

ולטבול בליל שלישי בשעת הדחק. ורבינו נקט ערב שבת ומוצאי שבת לדוגמא. ונראה מלשונו, שאין להרחיק יותר מיום אחד בין חפיפה לטבילה (כסף משנה).
 יז. טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ: אם באותו היום שחפפה טבילה - אינה צריכה לחף פעם שניה, אלא חוזרת וטובלת מיד בלבד; ואם לאו - צריכה לחף פעם שניה⁶² ולטבול.⁶¹

(62) אם עבר יום שלם וגם נמצאה חציצה, חוששין שמא ישנן עוד חציצות ולא הרגישה בהן.

יח. לא תחף אשה בנותר⁶³, מפני שמקטף⁶⁴ את השער; ולא באהל⁶⁵, מפני שמסיר⁶⁶ את השער; אלא בחמין, ואפלו בחמי חמה, מפני שהחמין משירין⁶⁷ את השער ומסלילין אותו; אבל הצונגין מקלקלין ומקבצין את השער ומתקשר.

(63) רבינו בכלים פרק ב משנה א מפרש אבן רכה מאוד שמשתמשים בה לרחיצת השיער והבגדים. בערבית נקראת טפל. (64) מנתק, והשערות המנותקות חוצצות. (65) בערוך פירש: אלון. [בגמרא שלפנינו כתוב "בחול"]. (66) מסבך. (67) בגמרות שבידינו כתוב: "דקירי ומשרו מזיא" פירוש מים קרים "משרו" את השער, ופירש רש"י מקשה את השיער ואין הלכלוך עובר. ונראה שרבינו גורס "חמימי משרו". ומפרש גם כן שמקשים את השיער אולם לדעתו זה עוזר להעברת הלכלוך.

יט. נדה שנתנה תבשיל לבנה וטבילה⁶⁸ - לא עלתה לה טבילה, מפני השמנונית שעל ידיה.

(68) בלי רחיצת ידיים.

כ. שרטה בבשרה והוציא דם וטבילה: בתוך שלשה ימים - אין מקום השריטות חוצץ⁶⁹; לאחר שלשה ימים - חוצץ, מפני שהדם נקפה שם כגלד שעל גבי המפה⁷⁰. וכן לפלוף שבעין⁷¹, אם היה יבש, והוא שהתחיל להוריק⁷² - חוצץ בנדה.

(69) השלושה ימים הראשונים הדם שעל מקום זה עורנו רך והוא כחלק מן הבשר (רש"י). (70) פירוש, שחוץ למכה, אבל גלד שעל המכה עצמה אינו חוצץ, כמו ששנינו במקואות פרק ט משנה ד (ראה ראב"ד וכסף משנה). (71) למעלה בהלכה א למדנו שלפלוף מחוץ לעין חוצץ בין לח ובין יבש, וכאן המדובר בליפלוף שבתוך העין. בתוספות שם דיבור המתחיל לפלוף פירשו, מפני שהדמעה שבתוך העין מרטיבה את הלפלוף ומעכבת את ההתייבשות, אבל הלפלוף שמבחוץ הוא סמיך וממהר להתייבש. (72) לפלוף יבש צבעו ירוק [ומה שכתב רבינו "וכן" מפרש הכסף משנה: כמו שבשריטה חוצץ הדם כשנתייבש כך גם הלפלוף שנתייבש חוצץ. ראה שם פירושי הרא"ש והטור].

כא. כחל⁷³ שבעין - אינו חוצץ; שעל גב העין - חוצץ. ואם היו עיניה פורחות⁷⁴ - אף על גבי העין אינו חוצץ⁷⁵.

1 פאלו לא טבילה. וכן שאר כל הטמאים. נתנה מעות בפיה ונרדה וטבילה - טהרה מטמאת הנדה⁵², והרי היא טמאה על גב רקה⁵³, ונמצאת ראשו לטמאה⁵⁴ כמי שנגע ברק הנדה. וכן הדין בזב.

(49) סגרה והידקה. (50) הדביקה השפתיים זו לזו בחוזק. (51) נידה טו, ב: מעשה בשפחתו של רבי שטבילה ועלתה ונמצא לה עצם חוצץ בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת. (52) שהיא אב הטומאה וטהורה לבעלה וגם אינה מטמאה אדם וכלים כנידה. (53) על ידי נגיעתה ברוק שלה. הרוק הנמצא בפיה באופן טבעי אינו מטמא אותה, אבל כשנחלש ונדבק למעות הוא מטמא. פירוש אחר: המעות שבפיה מגרות את בלוטי הפה והם מוציאים רוק. ותוספת רוק זה תורת משקה עליו, אף על פי שלא יצא חוץ לפה (שני הפירושים כתבם הר"ש שם). (54) ומטמאה אוכלין ומשקין ולא אדם וכלים.

יד. ואלו שאין חוצצין באדם: קלקלי הראש ובית השחי ובית הסתרים שבאיש, ולפלוף שבעין, וגלד שהעלתה המפה, ולכלוכי צואה שעל בשרו, וצואה שתחת הצפרין⁵⁵, וצפרן המדלדלת, וכשות הקטן, והוא השער הדק שעל בשרו - כל אלו אינן חוצצין.

(55) שלא כנגד בשר האצבע. אבל שכנגד הבשר חוצצת.

טו. שתי שעורות או יתר שהיו קשורין פאחת קשר אחד - אינן חוצצין, מפני שהמים פאין בהן. ושערה אחת שנקשרה - חוצצת. והוא שיהיה מקפיד עליה; אבל אם אינו מקפיד עליה - עלתה לו טבילה, עד שיהיה רב שעורו⁵⁶ קשור נימא נימא בפני עצמה. כזה הורו הגאונים. ויראה לי, ששערו של אדם כגופו הוא חשוב לענין טבילה, ואינו כגוף בפני עצמו כדי שנאמר רב השער⁵⁷, אלא אף על פי שכל שער ראשו קשור נימא נימא, אם אינו מקפיד עליו - עלתה לו טבילה; אלא אם כן נצטרף לחוצץ אחר על גופו⁵⁸ ונמצא הכל רב גופו, כמו שבארנו. ואחד הנדה ואחד שאר הטמאין שיש בראשן שער.

(56) נתבאר למעלה בפרק א הלכה י"ב, שבאינו מקפיד אין חציצה בפחות מרוב. (57) אין אנו אומרים שרוב השיער מספיק כדי לדנו כרובו שאינו מקפיד. (58) כאן משמענו רבינו ששני מיני חציצות מצטרפים לרוב.

טז. תקנת עזרא היא, שתהיה אשה חופפת⁵⁹ את שערה ואחר כך תטבול. ואם אפשר לה לחף בלילה ולטבול מיד תכף לחפיפה - הרי זה משבח. ובשעת הדחק⁶⁰ או מפני החלי חופפת אפלו בערב שבת וטובלת למוצאי שבת⁶¹.

(59) סורקת, כדי להפריד את השערות. (60) כגון שלא תמצא מים חמים סמוך לטבילתה. (61) שהרי אי אפשר לה לחוף בשבת [והוא הדין לחוף ביום ראשון בערב

(73) צבע כחול שהנשים נותנות בעיניהן (נדה שם).
(74) עוצמת ופוחתת תדיר. (75) מפני שתנועת העפעפיים מורידה את הכחול ונשארה רק שיכבה דקה מאוד שאין בה ממש (רש"י שם).

- 1 כב. פתחה עיניה ביותר או עצמתו ביותר - לא
- 2 עלתה לה טבילה. במה דברים אמורים? לענן
- 3 טהרות⁷⁶; אבל להתייר לה בעלה - הרי זו מתרת. אף
- 4 על פי שנתנה תכשיל לבנה, או שהיה בה שרט ושו,
- 5 או שהיה על גב עיניה כחל, וכן פתחה עיניה או
- 6 עצמתו - הרי זו מתרת לבעלה⁷⁷. שכל הדברים
- 7 האלו וכיוצא בהן אינן חוצצין אלא מדבריהן,
- 8 ולענן טהרות גזרו, לענן ביאה לא גזרו⁷⁸. וכל
- 9 החוצץ בנדה לטהרות - חוצץ בשאר הטמאין לענן
- 10 טהרות, וחוצץ בגר בשעת טבילה⁷⁹.

(76) שאם נגעה בטהרות נטמאו. (77) רבינו חזון ומונה בקיצור נמרץ את כל ההלכות ודילג על ליפלוף שבעין, מפני שהשווהו במקומו לשרטה בבשרה ושניהם מדין יבוש נגעו בהם, לפיכך לא ראה צורך בכך למנות שניהם. (78) הרי"ף גורס בניה שם: "ולית הילכתא ככל הני שמעתתא, אלא כי איתמר הכי לענין טהרות איתמר, אבל לבעלה שפיר דמי". פירוש, אין הלכה ככל השמועות האלה, ומה שנאמר שחוצצים - לענין טהרות נאמר, אבל לבעלה מותרת. (79) כשהוא טובל לגירותו. גוי המתגייר צריך מילה וטבילה.

- 11 כג. מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ, אף על
- 12 פי שנתעסק באותו המין⁸⁰ כל היום פלו - הרי הוא
- 13 בטמאתו, עד שיאמר: יודע אני בודאי שלא היה זה
- 14 עלי קדם הטבילה. הואיל והחזק טמא⁸¹ - העמד
- 15 טמא על טמאתו עד שתדע בודאי שטהרה⁸².

(80) שנמצא על גופו אחר שנתעסק בו. (81) לפני הטבילה. (82) וכאן ספק, שמא היה הדבר החוצץ על בשרו בשעת טבילה ונשאר בטומאתו.

פרק שלישי

(1) יבאר דברים החוצצים בכלים. ואם כל הכלים שווים בדבר זה. וכל סדר טבילת כלים. ואם מטבילים כלים בתוך כלים טהורים.

- 16 א. ואלו חוצצין בכלים: הזפת והחמר וכיוצא
- 17 בהן. הזפת שבכוס ושבכלי חית³ - מתוך חוצצין⁴,
- 18 מאחוריהן⁵ אינן חוצצין. במה דברים אמורים?
- 19 מבית האמן; אבל מפעל הבית - בין מתוך בין
- 20 מאחוריהן חוצצין⁷. הזפת שבתמחיה⁸ ושבקערה,
- 21 בין מתוך בין מאחוריהן, בין מפעל הבית בין מבית
- 22 האמן - חוצצין.

(2) מקואות פ"ט מ"ה. (3) תוספתא שם פ"ז ה"ב. (4) זפת הדבוק בתוך הכוס, והצלוחית חוצץ, מפני שהאדם מקפיד עליו. (5) אינו מקפיד. למדנו בפרק א הלכה יב,

שבחציצה קובעת ההקפדה. (6) המשתמש בזפת ואינו מקפיד על קצת זפת בצד החיצון של הכלי. (7) בעל הבית מקפיד שכליו יהיו נקיים גם מבחוץ. (8) קערה גדולה. (9) בכלים אלה משתמשים בחמים, והזפת שעל גביהם בחור נמס ומלכלך, לפיכך גם האומן מקפיד.

- 23 ב. המר והקומוס¹⁰, בין בכוס בין בפלוחית בין
- 24 בתמחוי וקערה, בין מפעל הבית בין מבית האמן,
- 25 בין מתוך בין מאחוריהן - חוצצין¹¹. היה זפת או
- 26 חמר¹² וכיוצא בהן על הטבלא¹³ ועל השלחן ועל
- 27 הדרגש¹⁴: אם היו נקיים - חוצצין, מפני שמקפיד
- 28 עליהן; ועל הכלוסין¹⁵ - אינן חוצצין, מפני שאינו
- 29 מקפיד עליהן.

(10) תוספתא מקואות פ"ז ה"ב [במשנה מקואות פ"ט ה, כתוב: "המור בכלי זכוכית", אולם רבינו מוחק כנראה את המלים "בכלי זכוכית" (וגם בתוספתא אינו) בהתאם לשיטתו (בהלכות כלים פרק א הלכה ה), שכלי זכוכית אין להם טהרה במקוה]. בספר עבודה, הלכות כלי המקדש פרק א הלכה ג, כתב רבינו: "המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל, שמתבשמים בה בני אדם" (ראה אבן-עזרא ורמב"ן בפירושיהם לתורה (שמות ל, כג) שדחו פירושו של רבינו). והקומוס הוא מין עפר שצבעו שחור, ונותנים אותו לתוך הדיו (רבינו בפירושו למשנה שבת קד, ב). (11) על מור וקומוס מקפידים גם האומנים. (12) משנה שם. (13) לוח שאוכלים עליו. (14) רבינו במשנתנו מפרש: כסא קטן שעולים ממנו על כסא גדול. אולם בגמרא סנהדרין כ, א פירשו שדרגש הוא מין מיטה, וכן פירש רבינו שם. (15) מלוכלכים (ראה שבת עו, ב "עיסה בלוסה" פירוש לא נקיה).

- 30 ג. היו על מטות¹⁶ פעל הבית - חוצצין; על מטות
- 31 של עני - אינן חוצצין¹⁷. על אקף פעל הבית -
- 32 חוצץ; ועל זקקין¹⁸ - אינו חוצץ. על המרדעת¹⁹
- 33 משני צדדין²⁰ - חוצץ²¹.

(16) שם. (17) אין דרכם להקפיד כל-כך על הניקיון. (18) נודות של עור, שמניחים על החמור. (19) כר שנותנים על גב החמור ורוכבים עליו. [במשניות שנספחו לגמרא נדה, לא נזכר כלל "מרדעת". אולם במשניות ישנה, וכן בגמרא שבת קיד, א]. (20) אם הרבב הוא מעבר לעבר. (21) שבת שם.

- 34 ד. היו זפת או חמר²² וכיוצא בהן על בגדי תלמידי
- 35 חכמים²³, אפילו מצד אחד - חוצץ²⁴, מפני
- 36 שמקפידין על מלבושן להיות נקי. על בגדי עמי
- 37 הארץ: משני צדדין - חוצץ, מצד אחד - אינו
- 38 חוצץ.

(22) שם משנה ו. (23) במשנה: "של בנאים", ובגמרא שבת שם פירשו שהכוונה לתלמידי חכמים, שעוסקים בבנינו של עולם. (24) מפני שתלמידי חכמים מחוייבים להקפיד שמלבושיהם יהיו נקיים.

- 1 ה. הָיוּ עַל הַמִּטְפָּחוֹת²⁵ שֶׁל זַפְתִּים²⁶ וְשֶׁל יוֹצְרִים²⁷
2 וְשֶׁל מִפְסָלֵי אֵילָנוֹת²⁸ - אֵינָן חוֹצְצִין²⁹.
- 3 ו. טַבַּח³⁰ שֶׁהָיָה דָם עַל בִּגְדָיו - אֵינוֹ חוֹצֵץ, מִפְּנֵי
4 שְׁאֵינוֹ מִקְפִּיד.
- 5 ז. מוֹכֵר³¹ רֶכֶב³² שֶׁהָיָה רֶכֶב עַל בִּגְדוֹ - אֵינוֹ חוֹצֵץ.
6 וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בִּזְהָ. הָיָה הַטַּבַּח מוֹכֵר רֶכֶב וְהָיָה עַל
7 בִּגְדוֹ דָם וּרְכֵב - הָרִי זֶה סָפֵק אִם חוֹצֵץ, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה
8 שְׁנֵים וּמִקְפִּיד, אוֹ אֵינוֹ חוֹצֵץ, שֶׁהָרִי מְלַאכְתּוֹ הִיא
9 וְאֵינוֹ מִקְפִּיד³³.
- 10 ח. הָיָה הַזֶּפֶת³⁴ אוֹ הַחֲמֵר וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹת עַל הַסְנַדָּל
11 מְתוּכָה - מְלַמְעָלָה חוֹצֵץ³⁵, מְלַמְטָה אֵינוֹ חוֹצֵץ³⁶.
12 עַל הַסַּפְסָל - מְלַמְעָלָה אוֹ מִן הַצְדֵּדִין חוֹצֵץ³⁷,
13 מְלַמְטָה³⁸ אֵינוֹ חוֹצֵץ.
- 14 ט. לְכַלּוֹכֵי³⁹ צוּאָה שֶׁבִּכְסָא וְשֶׁבִּקְתָּדָרָה הַמְּכַבְּשִׁין⁴⁰,
15 בֵּין מְתוּכָן בֵּין מֵאַחֲרֵיהֶן, בֵּין מְלַמְטָה בֵּין מִן
16 הַצְדֵּדִין - אֵינָן חוֹצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵמָּה מְעַבְרִין
17 אוֹתָן. אָבֵל לְכַלּוֹכֵי שְׁמָרִים שֶׁבְּפֹסֶס וְשֶׁבְּצִלּוּחִית,
18 וְהַמּוֹף שֶׁבְּשִׁירִי⁴¹ וְשֶׁבְּזוּג⁴², וְהָטִיט וְהַבָּצֵק שֶׁעַל יָד
19 הַקָּרִים וְשֶׁעַל יָד הַמְּגַרְפָּה [אֵינָן חוֹצְצִין; הַגְּלִידוֹ⁴³]
20 - חוֹצְצִין⁴⁴.
- 31 שם. (32) כל דבר הניתן ונבלע בבגד, נקרא רכב (רש"י שם). (33) שם בעיא שלא נפשטה [לא נתבאר לי למה כתב רבינו כאן שהוא ספק, הרי דרכו לפסוק לקולא כל בעיא בענין דרבנן שלא נפשטה? ואולי מפני שיש כאן חזקת טומאה].
- 34 תוספתא מקוואות פרק ז הלכה ב. (35) האדם מקפיד שלא יתלכלך השטח העליון של רגלו. (36) אינו מקפיד על לכלוך השטח התחתון של רגלו, שאינו נראה. (37) מקפיד, כדי שלא יתלכלכו בגדי היושב עליו. (38) השטח שכלפי האדמה.
- 39 שם. (40) בתוספתא הגירסא "והמכובשין", ומפרש ב'מנחת ביכורים': לחלוח שחור שנתייבש (הגר"א גורס "המכובסין", ואיני יודע לפרש). (41) שיר הוא תכשיט חלול, ורגילים למלאותו מוך. (42) פעמון. נותנים בתוכו מוך, כדי שלא יקשקש. (43) נתייבשו. נראה שזה נמשך לטיט ובצק בלבד, אבל לא ללכלוכי שמרים, שהרי הפסיק באמצע וכתב דין מוך שבשיר ושבוזג שלא שייך בהם הגלדה [ובכלל קשה להבין, מה ענין מוך בשיר וזוג לכאן, הרי בידינו לכלוכים אנו עוסקים? ואולי הכוונה למוך שנתלכלך. וזה דוחק]. (44) מלשון "אבל" שבתחילת בבא זו, יש ללמוד שלכלוכי צואה בכסא וקתדרה, אפילו הגלדו אינם חוצצים, מפני שהמים מעבירים גם את היבשים.
- 41 י. דָּבָר בְּרוּר הוּא, שֶׁשֶׁל מְקוֹם שְׁאֵמְרָנוּ בְּזַפֵּת וּבְחֲמֵר
42 וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹת שְׁאֵינָן חוֹצְצִין בְּכָלִים - מִפְּנֵי שְׁאֵינָנוּ
43 מִקְפִּיד הוּא. לְפִיכָף, אִם הָיָה רֶכֶב הַפָּלִי חָפוּי בְּזַפֵּת
44 אוֹ בְּחֲמֵר וְכִיּוּצָא בִּהְיוֹת - לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה, כְּמוֹ
45 שֶׁבְּאַרְנוֹנָא⁴⁵, אָף עַל פִּי שְׁאֵינָנוּ מִקְפִּיד. אֵינָן⁴⁶ בְּדָבָר זֶה
46 הַפֶּרֶשׁ בְּכָלִי מִן הַפָּלִים, אֲלֹא כָּל הַפָּלִים שְׁוִין בְּדָבָר
47 זֶה.
- 48 למעלה בפרק א הלכה יב, שרובו חוצץ אפילו אינו מקפיד. (46) נראה שצ"ל "ואין".
- 49 יא. כָּל יְדוֹת הַפָּלִים⁴⁷ שֶׁהֵן חֲלוּלִין שֶׁהֵכְנִסָן שְׁלֹא
50 בְּדָרְכָן⁴⁸, אוֹ שֶׁהֵכְנִסָן בְּדָרְכָן וְלֹא מִרְקָן⁴⁹, אוֹ שֶׁהָיָה
51 שֶׁל מַתְּכָת וְנִשְׁבְּרוּ⁵⁰ - לֹא עָלְתָה לָהֶן טְבִילָה.
52 (47) מקוואות פרק י משנה א. (48) באופן שאין המים נכנסים לתוך חלל הידות. (49) לא הכניסם באופן שהמים ישטפו אותן לכל אורכן ורוחבן (מלשון הכתוב ויקרא ו "ומורק ושוטף במים"). (50) לא נשברו לגמרי אלא נקמטו, ומתוך כך נסתם החלול ואין המים נכנסים לכולו. [פירוש זה מסתמך על פירוש רבינו למשנתנו. אולם הכסף-משנה, הברטנורא, ה'תוספות יום טוב' ו'תפארת ישראל', מפרשים שהמדובר במשנה ביד שאינו מחובר לכלי אלא מכניסים אותה לכלי ולפעמים מסירים אותה, ומלמדת המשנה, שאם הכניס את יד הכלי בצורה בלתי נכונה - אינה חיבור לכלי, ולפיכך היד חוצצת בטבילת הכלי, שהרי המים אינם נכנסים למקום שהיא יושבת, "ולא מירקן" מתפרש: שלא גמר את הכנסתו, כמו: "ומירק אחר שחיטה על ידו" (יומא לב, ב) ואם נשברו אינן ראויות למלאכתן ולכן חוצצות. ולשון המשנה: "הרי אלו חוצצין", סיוע לפירושו. ורבינו כאן שינה לשון המשנה, וכתב: לא עלתה להן טבילה.
- 51 יב. כָּלִי⁵¹ שֶׁהָפֵךְ פִּיּוֹ לְמִטָּה וְהַטְבִּילוֹ - כָּאִלוֹ לֹא
52 טָבַל, מִפְּנֵי שְׁאֵין הַמַּיִם נִכְנָסִין בְּכָלִי⁵². הָיָה בּוֹ
53 מְקוֹם שְׁאֵין הַמַּיִם נִכְנָסִין בּוֹ⁵³ עַד שִׁיטְנוֹ עַל צִדּוֹ -
54 לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה עַד שִׁיטְנוֹ עַל צִדּוֹ.
- 51 שם. (52) האוויר שבכלי שאין לו מקום לצאת, מעכב על המים מלהכנס, אבל כשמכניסים את הכלי ושוליו למטה, או כשהוא מוטה על צידו - דוחפים המים את האוויר לחוץ ותופסים את מקומו. (53) במשנה: "זבורית", ופירש שם רבינו: זויות ותוספות שהמים אינם נכנסים לתוכם, כשהוא מטביל את הכלי דרך שוליו.
- 54 יג. כָּלִי⁵⁴ שֶׁהוּא צָר מִפָּאָן וּמִפָּאָן וְרָחֵב בְּאַמְצָעֵי⁵⁵ -
55 אֵינוֹ טָהוֹר עַד שִׁיטְנוֹ עַל צִדּוֹ.
- 54 שם. (55) לא מצאתי פירוש לזה במפרשי המשנה.
- 56 יד. צִלּוּחִית⁵⁶ שֶׁפִּיָּה שׁוֹקֵעַ⁵⁷ - אֵינָה טָהוֹרָה עַד
57 שִׁיטְנָה עַל צִדָּהּ⁵⁸.

18 לָכֵן אוּ חֲלָבִי⁸¹, וְהִטְבִּילוּ - הוֹלְכִין אַחֵר הָרֹב: אִם
19 הָיָה רֹב הַכֹּלִי פָּנִי פָּדִי שְׂיָרְבוּ הַמֵּים בְּתוֹכוֹ - טְהוֹר,
20 מִפְּנֵי שְׂטָמָתוֹ מִדְּבָרֵיהֶן⁸². אָבָל אִם הָיָה בּוֹ יֵין אָדָם
21 אוּ שָׂאָר מִשְׂקִין⁸³ - לֹא עָלְתָה לוֹ טְבִילָה⁸⁴.

(79) זבחים עח, ב ו-עט, א. (80) כגון שנגעו משקין טמאים בגב הכלי, ולמדנו בהלכות טומאת אוכלין פרק ז הלכה ב, שגזרו חכמים על משקין טמאים שיטמאו כלים, ואם נגעו בגב הכלי - נטמא הגב בלבד ולא התוך. (81) יין לבן וחלב, אין צבעם מתבלט כל-כך במים. (82) בהלכה הקודמת, המדובר בכלי שיש עליו טומאה מן התורה, ולא חילקנו שם בין רוב למיעוט, ואפילו מיעוט משקין חוצצים, אבל בטומאה דרבנן מועיל רוב מי מקווה לבטל את המשקין שבכלי. [ומה שכתב שם "מלא משקין", הכוונה שהכלי אינו ריק]. (83) שצבעם אדום. (84) אם לא דיהה מראה היין. ואם דיהה, הכל מודים שהטבילה כשירה. כר' יהודה בזבחים שם.

22 כ. לָגֵיז⁸⁵ שֶׁהוּא מְלֵא מֵים טָמְאִין, וְהָיָה עַל פִּי טֵיט
23 טוֹפֵחַ⁸⁶, וְהָיָה הַטֵּיט שׁוֹקֵעַ בְּמֵים⁸⁷, וְהִטְבִּילוּ -
24 טְהוֹר⁸⁸. וְאִם הָיָה טֵיט הַיֵּין⁸⁹ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - פָּאֵלוּ לֹא
25 טְבִיל⁹⁰. וְכֵן טַבְעַת⁹¹ שֶׁנִּתְּנָה בְּלִבָּנָה שֶׁל טֵיט טוֹפֵחַ
26 וְהִטְבִּילָה - טְהוֹרָה⁹². וְאִם הָיָה טֵיט יֵין - פָּאֵלוּ לֹא
27 טְבִילָה.

(85) כד, בקבוק (תוספתא מקואות, פרק ז הלכה א). (86) לח ורך. (87) בתוספתא הגירסא: המים שוקעין בטיט. פירוש, הטיט היה סופג את המים. ונראה שגם רבינו התכוון לכך. (88) טיט זה אינו חוצץ, מפני שמי המקווה חודרים לתוכו ומגיעים ללגין. (89) טיט עבה חפור מבורות. (90) דין טיט הייון, נאמר כבר למעלה בפרק ב הלכה א. ומסננו מקורו במשנה, ונכפל כאן אגב שאר הדינים שנאמרו בתוספתא זו. (91) שם. (92) משמיענו, שאפילו כל הכלי שקוע בטיט רך כזה - מועילה הטבילה.

28 כא. אֵלּוּ⁹³ שְׂאִין צְרִיכִין שִׁיבּוּאוֹ הַמֵּים בִּהְיוֹן: סֶתֶם
29 קֶשֶׁרִי בְּגָדִי עֲנִיִּים⁹⁴; וְאִם הַקֶּפֶד עֲלֵיהֶן⁹⁵ - חוּצְצִין.
30 וְקֶשֶׁרִי בְּגָדִי בַּעֲלֵי בָתִּים - סֶתֶם⁹⁶ חוּצְצִין⁹⁷; וְאִם
31 אֵינוֹ מִקְפִּיד עֲלֵיהֶן - אֵינֶן חוּצְצִין. וְקֶשֶׁרִי נִימִי
32 הַבְּגָדִים⁹⁸ שֶׁנֶּקְשְׁרוּ מֵאֲלֵיהֶן⁹⁹. וְחֵטֵט הַסֶּנְדֵּל¹⁰⁰.
33 וְתַפְּלָה שֶׁל רֹאשׁ¹⁰¹ בְּזִמְן שֶׁהִקְצִיעָה¹⁰² דְּבוּקָה¹⁰³ עִם
34 הָרְצוּעָה שֶׁבָּהּ וְחֻזָּקָה. וְתַפְּלָה שֶׁל זְרוּעַ בְּזִמְן שֶׁאֵינָהּ
35 עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת¹⁰⁴. וְאֶזְנֵי הַחֻמָּת¹⁰⁵ וְהַתּוֹרֵמִיל¹⁰⁶. וְכָל
36 פִּיּוּצָא בָּאֵלוּ מִקְשָׁרִים וְתַפְרִים שֶׁאֵינוֹ עֲתִיד לְהַתִּירָם.

(93) משנה מקואות פרק י, ב"ג. (94) שנקרעו וקשר מקום הקרע. אין דרכם של עניים להקפיד על זה, ואנו מניחים שאין דעתם להתיר את הקשר ולתפור את הקרעים. כל דבר המחובר באופן קבוע, אינו חוצץ. (95) גילה דעתו באיזו צורה שהיא, שאינו רוצה להשאיר את הקשר. (96) אם לא גילו דעתם כלל. (97) דרכם להקפיד ולתפור. (98) החוטמים שבשפת הבגד שאינם ארוגים, שמשאירים

(56) שם. (57) בדומה לדיונות שמשתמשים בהן תלמידי בתי ספר, ודיונות כזו שומרת על הדיו שלא יישפך. (58) במשניות שלפנינו: "עד שינקבנה". ולפי אותה גירסא, אין הבדל בין צלוחית לקלמרין שבבבא הבאה. ונראה בדעת רבינו, שצלוחית פיה שוקע קצת וגם אינו צר כל-כך כמו פי דיותה, ולפיכך מספיקה הטייה על צידה.

1 טו. קְלַמְרִין⁵⁹ אֵינָה טְהוֹרָה עַד שְׂיִקְבְּנָה מִצְדָּה⁶⁰,
2 כְּדִי שְׂיִפְנֶסוּ הַמֵּים לְעֻקְמוֹמִיּוֹת שָׂפָה.

(59) דיותה שפיה שוקע הרבה, והמים אינם נכנסים לשטח שבין הכפיפה ובין דפנות הקלמרין, מפני שאין מוצא לאוויר הנמצא באותו שטח. (60) ויטבילנה כשהנקב למעלה.

3 טז. בְּהֵמָה⁶¹ שֶׁהָיָה הַשִּׁיר⁶² שְׁעָלֶיהָ רַפּוּי⁶³ וְנִטְמָא -
4 מְטַבִּילִין אוֹתוֹ בְּמִקְוָמוֹ⁶⁴.

(61) משנת שבת נא, ב. וגמרא נב, ב. (62) שתולים על צווארי בהמות קטנות לנוי. (63) בלתי מהודק לצוואר, והמים יכולים להיכנס. (64) בצוואר הבהמה.

5 יז. לֹא יִטְבִּיל⁶⁵ אָדָם אֶת הַקְּמָקוֹם בְּפִתְחֵי שְׂפּוֹ⁶⁶,
6 אֶלָּא אִם בֶּן שָׁפְשָׁף⁶⁷.

(65) שם פרק ט משנה ב. (66) כשיש בו פחמים. (67) הכניס ידו לתוך הקומקום, ולקח את הפחמים ואחז אותם בידו. [כך פירש רבינו במשנה. ומפרשים אחרים פירשו, שהכוונה לפיח שעלה על הקומקום, וצריך לשפשף ולהסיר].

7 יח. כְּלִי⁶⁸ שֶׁהוּא מְלֵא מִשְׂקִין⁶⁹ וְהִטְבִּילוּ - פָּאֵלוּ לֹא
8 טְבִיל⁷⁰. הָיָה מְלֵא מֵים וְהִטְבִּילוּ - הָרִי הַמֵּים⁷¹ וְהַכֹּלִי
9 טְהוֹרִין כְּאַחַת⁷², מִפְּנֵי שֶׁהַמֵּים יֵשׁ לָהֶן טְהוֹרָה
10 בְּמִקְוָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּטָמְאָת אֶקְלִין וּמִשְׂקִין⁷³. הָיָה
11 הַכֹּלִי מְלֵא מִי רְגֵלִים - רֹאִין אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא מֵים⁷⁴.
12 הָיָה בּוֹ מִי חֲטָאֵת⁷⁵: אִם הָיָה רֹב הַכֹּלִי פָּנִי פָּדִי
13 שְׂיָרְבוּ מִי מִקְוָה עַל מִי חֲטָאֵת שֶׁבְּתוֹכוֹ - הָרִי זֶה
14 טְהוֹר; וְאִם לֹא - עֲדִין הוּא בְּטָמְאָתוֹ⁷⁷, וְכָאֵלוֹ הֵן
15 שְׂאָר מִשְׂקִין שֶׁחוּצְצִין⁷⁸ בֵּין גּוֹף הַכֹּלִי וּבֵין מִי
16 הַמִּקְוָה.

(68) שם משנה ו. (69) חוץ למים. (70) שהמשקין חוצצים בין מי המקווה והכלי. (71) שנטמאו בנגיעתם בכלי. (72) הטבילה מטהרת שניהם. (73) בהלכות טומאת אוכלין פרק ב הלכה כא. שם כתב רבינו: "שאם הטביל מים טמאים במקווה, כיון שצפו מי מקווה עליהן - טהור". (74) שם פ"ה ה"ב למדנו, שמי רגליים דינם כמים לענין הכשר, וה"ה להשקה. (75) מים שנתנו עליהם אפר פרה אדומה כדי להזות על טמאי מת. (76) ונתמלא במי מקווה. (77) מפני קדושתם הם חשובים, ואינם בטלים לגבי מי המקווה עד שירבו על מי החטאת (ר"ש במשנתנו). (78) כמבואר בהלכות טומאת אוכלין שם.

17 יט. כְּלִי⁷⁹ שֶׁתּוֹכוֹ טְהוֹר וְגִבּוֹ טָמֵא⁸⁰, וְהָיָה מְלֵא יֵין

14 לְחַלְלֵן. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁאֵין דָּרְפוֹ לְהוֹצִיא וּלְהַכְנִיס
15 - טוֹבֵל סְתוּם.

123 שם משנה ב. (124) שמניחים על גבי הבהמה לרכב עליה, כסת זו עשויה מעור וממלאים אותה מוכין ותופרים אותה, ואין דרכם לפרוס את התפר ולהוציא את המוכין. (125) שמשחקים בו. (126) דפוס של מנעל עשוי מעור ממולא מוכין. (127) לשמירה. את הקמיע נותנים בתיק קטן של עור או בד, ותופרים אותו.

16 כד. הַמְטְבִּיל¹²⁸ בְּגֵדִים הַמְכַסִּין¹²⁹ - צְרִיכִין שִׁיבְנוֹסוּ
17 בְּהֵן הַמַּיִם עַד שִׁיבְעָבָעוּ¹³⁰. הַטְּבִילִין נְגוּבִין - עַד
18 שִׁיבְעָבָעוּ וַיְנוּחוּ מִבְּעֻבּוּעֵן¹³¹.

128 שם משנה ד. (129) בעודם לחים. (130) כשנותנים בגד במים עולים כעין אבעבועות. ומוכן, שמי המקווה לא הגיעו למקומות אלה הגבוהים קימעה, ואף-על-פי-כן מועילה הטבילה, מפני שהמים הנמצאים בבגד מתחברים עם המקווה ומתטהרים בהשקה ונעשו כמי המקווה. הבעבוע מוכיח, שמי המקווה כבר נספגו לתוך הבגד. (131) ויתפשט כל הבגד על פני מי המקווה, כי לפני כן לא הגיעו מי המקווה לראש הברועה שהוא גבוה משטח מי המקווה.

19 כה. כָּל יְדוֹת הַפְּלִים¹³² שֶׁהֵן אֲרָבִים יוֹתֵר מִכְּדֵי צָרָפֶן
20 וְעֵתִיד לְקַצֵּץ - מְטְבִילֵן עַד מְקוֹם הַמִּדָּה¹³³. כִּי צִיד?
21 שֶׁלְשָׁלַת דְּלִי גְדוֹל - אֲרָבָעָה טַפָּחִים¹³⁴, וְקָטָן -
22 עֶשְׂרֵה. מְטְבִיל מִן הַשְּׁלִשָּׁלַת עַד מִדָּה זֹו בְּלֶבֶד¹³⁵,
23 וְהַשָּׂאֵר טָהוֹר¹³⁶.

132 שם משנה ה. (133) מידת היד שהכלי צריך לה, להיות ראוי לתשמישו. (134) ראה הלכות כלים פרק ט הלכה טו. (135) ואפילו אם נגמרה המידה באמצע טבעת, אינו צריך לטבול את כל הטבעת, ורואים אותה כאילו נחתכה. [ולמה אין מקום חיבור שני חלקי הטבעת חוצץ? מפני שבית הסתרים בכלים אינו צריך להיות ראוי לביאת מים (ר"ש וברטנאורא)]. (136) המדובר כשנגעה טומאה בדלי, ונטמא חלק השלשלת שהכלי צריך לו, והשאר - למעלה מארבעה טפחים בדלי גדול ומעשרה בקטן לא נטמא כלל, כמו שנתבאר בהלכות כלים שם.

24 כו. כָּלִי טָמֵא¹³⁷ שֶׁנֶּתַן בְּתוֹכוֹ פְּלִים אַחֲרִים וְהַטְּבִיל
25 הַפֶּל - עֲלֵתָה לָהֶן טְבִילָה¹³⁸, אֵף עַל פִּי שְׁפֵי הַפְּלִי
26 צַר בְּיוֹתֵר¹³⁹; שֶׁהֵרִי הַמַּיִם נִכְנָסִין לוֹ¹⁴⁰, וּמִתּוֹךְ
27 שֶׁעֲלֵתָה טְבִילָה לְכָלִי הַגְּדוֹל - עֲלֵתָה טְבִילָה לְכָלִים
28 שֶׁבְּתוֹכוֹ¹⁴¹. וְאִם הָטָהוּ עַל צִדּוֹ וְהַטְּבִיל¹⁴² - לֹא
29 עֲלֵתָה לָהֶן טְבִילָה¹⁴³ עַד שִׁיְהִיָּה פִּי רָחֵב כְּשׁוֹפְרָת
30 הַנּוֹד¹⁴⁴. וְכֵן אִם הָיָה הַכָּלִי טָהוֹר וְנִתַּן לְתוֹכוֹ כָּלִים
31 טָמֵאִים וְהַטְּבִילֵן - לֹא עֲלֵתָה לָהֶן טְבִילָה¹⁴⁵ עַד
32 שִׁיְהִיָּה פִּי רָחֵב כְּשׁוֹפְרָת הַנּוֹד. בְּמָה דְּבָרִים
33 אֲמוּרִים? ¹⁴⁶ לְתוֹרָה; אֲכָל לְקַדֵּשׁ - אֵין מְטְבִילִין
34 כָּלִים לְתוֹךְ כָּלִים טָהוֹרִין כָּלִל, וְאֶפְלוּ הָיוּ בְּסֵל אוֹ
35 בְּקַפָּה¹⁴⁷, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ לְמַעַלָּה בְּמִקְוָמוֹ¹⁴⁸.

אותם לנוי. (99) במשנתנו כתוב סתם "והנימין", אולם בתוספתא שם פרק ח הלכה א מחלק בין קשרן ובין נקשרו מאליהן (ראה ההלכה הבאה). וטעמו של דבר נראה, מפני שנימין שנתקשרו מאליהן קשה מאוד להתירן ויש להניח שישאירן כך, אבל אם קשרן אדם הוא קושר בסדר מתאים לפי תכנית שקבע לעצמו, ואפשר שלפעמים יתירן לשם שינוי תכנית הבגד. ב'מנחת ביכורים' מפרש, כשנקשרו מאליהן אין הקשר מהודק כל-כך והמים נכנסים, ולכן אינן חוצצין. מה-שאין-כן כשקשרן האדם. וקשה מאוד לקבל פירושו, שהרי כל ההלכה עוסקת בדין קשרים שאין דרכו להתירם, ואינם צריכים ביאת מים. (100) הלולאה הקשורה בסנדל שמכניסים בה הרצועה. (101) תפילין מקבלות טומאה, מפני שיש להן בית קיבול (ראה הלכות כלים פרק ז הלכה יב). (102) כל התפילה בלי רצועותיה נקראת קציצה. (103) מהודקת מאוד ואינה זזה ממקומה. (104) כשהאדם קושר את התפילה ומזיזה, אין הרצועה זזה ממקומה שבתוך התפילה. (105) נוד. (106) ילקוט הרועים.

1 כב. וְאֵלֹו¹⁰⁷ שֶׁצְרִיכִין שִׁיבְנוֹאוּ בְּהֵן הַמַּיִם: הַקְּשָׁרִים
2 שֶׁבְּפִתְחֵי הַחֲלוּקִים¹⁰⁸ שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין לְוִלְאוֹת. וְכֵן קְשָׁרִי
3 לְוִלְאוֹת שֶׁבְּפִתְחָן¹⁰⁹. וְשָׁפָה שֶׁל סִדִּין צָרִיךְ לְמַתְחָ¹¹⁰.
4 וְתַפְּלָה שֶׁל רֹאשׁ בְּזִמָּן שֶׁאֵינָה קְבוּעָה בְּרִצּוּעָה. וְשֶׁל
5 זְרוּעַ בְּזִמָּן שֶׁהִיא עוֹלָה וְיוֹרֶדֶת. וְשֶׁנֶּצִּים¹¹¹ שֶׁל
6 סַנְדָּל. וְקְשָׁרִי נִימֵי הַבְּגָדִים שֶׁקְשָׁרָן¹¹². וְכֵן כָּל
7 כִּיּוֹצָא בְּאֵלּוֹ הַמְקוּמוֹת שֶׁהוּא עֲתִיד לְגַלּוֹתָן
8 וּלְמַתְחָן¹¹³. הַסִּלִּין¹¹⁴ שֶׁל גֵּת¹¹⁵ וְשֶׁל בֶּדֶד¹¹⁶: אִם הָיוּ
9 חֲזָקִים¹¹⁷ - צָרִיךְ לְחַטֵּט, וְאִם הָיוּ רַפִּים - צָרִיךְ
10 לְנַעֵר¹¹⁸. הַפְּרִי¹¹⁹ וְהַפֶּסֶת¹²⁰ שֶׁל עוֹר - צְרִיכִים שִׁיבְנוֹאוּ
11 בְּהֵן הַמַּיִם¹²¹.

(107) שם משנה ד. (108) בצד החזה. (109) חלוקים שלובשים אותם על-ידי הכנסת ראש במקום הפתוח למעלה. בחלוקים אלה תופרים לולאות במקום שכנגד הכתף, וקושרים אותם אחר לבישת החלוק. (110) הסדין רחב, ולפיכך שפתיו נקמטות כשמטבילים אותו במקווה וצריך למתוח אותן. (111) הרצועות. (112) האדם. ראה הלכה כא. (113) כשישתמש בהם, ומשום זה צריך לגלותם ולמתוחם לפני הטבילה. (114) תוספתא מקוואות פרק ח הלכה א. (115) שדורכים בו ענבים. (116) שסוחטים בו זיתים להוציא שמנם. (117) הסלים עשויים מענפים דקים ארוגים. ואומר רבינו, שאם הענפים מהודקים בחוץ, צריך לחטט את הפסולת הדבוקה בהם. (118) מנענע אותם והפסולת נופלת. (119) משנה שם. (120) סוף פרק ד מפרש רבינו ששניהם משימים תחת הראש, אלא שכר הוא קטן וכסת יותר גדולה, ושניהם ממולאים צמר וכדומה (ראה ברטנאורא ו'תוספות יום טוב' כאן). (121) בפנים. (122) מפני שלפעמים מוציאים מה שבתוכם.

12 כג. כֶּסֶת¹²³ עֲגֻלָּה¹²⁴ וְהַפְּדוּר¹²⁵ וְהָאֵמוּם¹²⁶
13 וְהַקְּמִיעַ¹²⁷ וְהַתְּפִלָּה - אֵינָן צְרִיכִין שִׁיבְנוֹאוּ הַמַּיִם

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם – מוסד הרב קוק

(ראה תוספתא, חגיגה יא, א - ד"ה ברום). (7) שהם 960 לוגים. (8) בכלים. ואפילו כל המים הם שאובים טובלים בהם (וכן ב'תוספות' פסחים יז, ב ד"ה אלא).

- ב. מדברי סופרים⁹, שהמים השאובין פסולין לטבילה. ולא עוד, אלא מקנה מים שאינן שאובין שפול לתוכן שלשה לגין מים שאובין - פסלו הפל¹⁰. אף על פי שפסול מים שאובין מדברי סופרים, למדוהו בהקש¹¹. שהרי הוא אומר: אף מעין ובור מקנה מים יהיה טהור. המעין אין בו תפיסת יד אדם כלל¹², והבור פלו בידי אדם, שהרי פלו מים שאובין. אמרו חכמים: המקנה לא יהיה פלו שאוב כבור, ואין צריך להיות פלו בידי שמים כמעין, אלא אם יש בו¹³ תפיסת יד אדם¹⁴ - כשיר¹⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

אלא אם יש בו תפיסת יד אדם כשר

"דין תורה שכל מים מכונסין טובלין בהם שנאמר מקוה מים.. כו" אבל מד"ס שהמים השאובין פסולין לטבילה". ובעבודת האדם עניין הטבילה הוא להביא נפשו במי הדעת, ובזה יש חילוק בין מעין "בידי שמים" שהם העניינים המפורשים בתורה, ובור ש"בידי אדם" הם העניינים שלא התפרשו בתורה, ופונה לגדול ממנו שיורה לו דרך תשובה ומורה לו ע"פ מה שמתקבל על דעתו איך שצריך לנהוג.

מדין תורה "כל מים מכונסין טובלין בהם" וגם בבור שכולו בידי אדם, ובענייני האדם הוא כשפונה לגדול ממנו לקבל דרך תשובה ומשיב לו כפי שמתקבל על דעתו ואפשר לסמוך על דבריו שהם בבחינת "מי הדעת". אבל מד"ס גזרו שהמים השאובין (בידי אדם) פסולין לטבילה כי אחרי ירידת הדורות הוצרכו לגזירות וסייגים שלא כולם מתקבלים על דעתו של אדם - ידי אדם - ואמרו חכמים שאין לסמוך כלל על דעתו של אדם כדי שיחשב כמי הדעת.

ולאידך גם מד"ס אין צריך להיות כולו בידי שמים "אלא אם יש בו תפיסת יד אדם כשר" כי ההוראות בענייני תורה ומצוות, צריכות להיות באופן של התלבשות ובמדידה והגבלה, ובזה יכול וצריך להיות "תפיסת יד אדם" מצד המעלה שבעבודת המטה.

(על פי יין מלכות ספר טהרה סימן לג)

(9) גזירת חכמים. (10) מדובר כשהיה במקוה 40 סאה פחות שלושה לוגים, ונתן לתוכו שלושה לוגים שאובים והשלים את השיעור, אבל מקוה שיש בו 40 סאה מים שאינם שאובים אינו נפסל על ידי הוספת מים שאובים (ראה לקמן ה"ו). (11) הסמיכוהו על ההיקש. (12) ידו של אדם אינה משתתפת בעשייתו. (13) אפילו אם יש בו. (14) הבור עשוי בידי אדם. בהלכות הבאות יתבאר. (15) היקש זה

(137) שם פרק ו משנה ב, כפי שנתפרשה בחגיגה כב, א. (138) ואף-על-פי שכלים אלו אינם מונחים במקוה עצמו, אלא במים המחוברים לו, כמו ששינו (שם פרק ו משנה א): "כל המעורב למקוה - כמקוה". (139) ונתבאר שם, שעירוב מקוואות כשר לטבילה רק אם אמת המים המחברת אותם רחבה כשפופרת הנוד (כרוחב חלול השפופרת שנותנים בפי הנוד, היינו מקום שאפשר לגלגל בתוכו שתי אצבעות סביב). (140) לכל הכלי הגדול ומטהרים אותו. (141) אע"פ שלא נטבלו במי המקוה, ולא במים המחוברים להם ברוחב שפופרת הנוד. (142) ולא מילאו המים את הכלי הגדול ונשאר בטומאתו. אם מניחים במים כלי שפיו צר ובטנו רחב, כשהוא מוטה על צידו, הם נכנסים וממלאים את הכלי עד כנגד פיו, וכשמגיעים למקום זה הם סותמים את פיו וסוגרים על האוויר שלמעלה ממנו, ומתוך כך הוא מעכב על המים מלהיכנס, כמו כלי שהפכו בהלכה יב. [ראה 'בית יוסף' יורה-דעה סימן רטו, ובש"ך שם סעיף-קטן כח. ביאורינו זה נותן הסבר מלא לשיטת רבינו]. (143) אפילו אם המים שבתוך הכלי הגדול, כיסו אותם מכל צד. (144) בפחות מזה אין עירוב מקוואות מועיל, כמו שביארנו. (145) שהרי המים לא עשו שום פעולת טהרה שתגרוור אחריה טהרת הכלים הקטנים. (146) משנה חגיגה כב, ב. שם נימנו אחת-עשרה מעלות שעשו חכמים בקודש על התרומה. ראה הלכות אבות הטומאות פ"ב. (147) שפיהם רחב יותר משפופרת הנוד. (148) בהלכות שאר אבות הטומאות פרק יב הלכה א.

פרק רביעי

(1) יבאר שמים שאובין פוסלים את המקוה. ואם צריך שיהיה כולו בידי שמים. המניח כלי תחת הצינור בכל עת ובכל זמן. כיצד פוסלין שלושה לוגים מים שאובים את המקוה. שאובה שהמשיכה ואמבטיה ומרחצאות שלנו. מי גשמים ומים שאובים שהיו מתערבים בחצר ויורדים למערה.

- 1 א. דין תורה², שכל מים מכונסין³ טובלין בהן;
- 2 שנאמר: מקנה מים⁴ - מכל מקום. והוא שיהיה בהן
- 3 פדי להעלות בהן פדי טבילה לכל גוף האדם בבת
- 4 אחת. שיערו חכמים: אמה על אמה⁵ ברום שלש
- 5 אמות⁶. ושיעור זה הוא מחזיק ארבעים סאה⁷ מים.
- 6 בין שאובין⁸ בין שאינן שאובין.

(2) עירובין ד, ב - ובכמה מקומות. (3) אפילו שאובים בכלי. (4) כל מים נקוים שהם. [בכל המקומות שבגמרא, למדו מן הכתוב (ויקרא טו, ה) "ורחץ במים". דרכו של רבינו, כשהוא מוצא לימוד יותר פשוט מזה שאמרו בגמרא, הוא מסתמך עליו (יד מלאכי' כללי הרמב"ם אות ד)]. (5) נחלקו האחרונים בקביעת שיעור האמה שבתקופת התלמוד. יש מקטינים עד חצי מטר אירופאי, ויש מגדילים עד למעלה מששים סנטימטר, ויש קובעים שיעורים ממוצעים בין שני אלה. וקביעת הלכה למעשה בשיעור מקוה, מסורה בידי גדולי התורה. (6) אמנם לדעת מקטיני האמה - קומתו של האדם הבינוני היא יותר משלוש אמות, אבל חכמים שיערו שאפשר לו לטבול על ידי הרכנת הראש

מניח, בין תחת צינור בין בחצר. (31) לא התכוון למי גשמים, כרב משרשיא שם. (32) שבהלכה הקודמת. (33) כשנתפזרו העבים, בטלה מחשבתו הראשונה לקבל לתוכן מי גשמים, וכשחזרו ונתקשרו באו גשמים שלא חשב עליהם (ראה השלמות). (34) ראה למעלה ה"ג ובהשלמות שם.

ה. הסייד³⁵ ששכח עציץ³⁶ במקוה ונתמלא³⁷ מים, אף על פי שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש בו רב המקוה - הרי זה ישבר את העציץ במקומו³⁸ ונמצא המקוה פלו פשר. וכן³⁹ המסדר את הקנקנים בתוך המקוה כדי לחסמן⁴⁰ ונתמלאו מים⁴¹, אף על פי שבלע המקוה את מימיו ולא נשאר שם מים פלל אלא מים שבתוך הקנקנים - הרי זה ישבר את הקנקנים⁴² והמים הנקוין מהן⁴³ מקוה פשר.

(35) מקוואות פ"ב מ"ח. (36) הסד את הבור בסיד, והשאר את העציץ בבור ושקע, ובו היו מים כשרים. (37) צ"ל ונתמלא. (38) אבל לא יהפוך אותו על פיו. במניח קנקנים על הגג ככוונה ברורה לנגבם, אמרנו בה"ג שמותר גם להפכם, מה שאין כן בנידון כאן (בית יוסף י"ד סי' רא בשם הרא"ש). (39) שם מ"ט. (40) שיבלעו מים ולא יבלעו אחר כך את המשקין שיתנו לתוכם. (41) נכנסו מי המקוה גם לתוכם. (42) אבל לא יכפס. [בבית יוסף] שם קובע הבדלי הדינים שבין שלושת המקרים שנאמרו במשניות ז"ט, ומבאר נימוקיהם. והרי תוכן דבריו הנוגעים לדעת רבינו כאן: א. המניח כלים בראש הגג כדי לנגבם (הלכה ג) ולא התכוון כלל שישאבו לחלוחית, יכול לשוברים ואפילו לכפותם והמים כשרים לטבילה אפילו כשאין במקוה מים אחרים כלל; ב. עציץ של סיד (הלכה ה): כאן התכוון לקצת שאובה, שהרי יש טיט בעציץ ויש להניח שהוא רוצה שייבלעו קצת מים, ולפיכך מטילים כאן שתי חומרות: אחת, שצריך שיישארו בבור מעט מים, ושנייה שאסור לכפות אלא לשבור; ג. המסדר קנקנים בתוך המקוה: כאן יש צד אחד להקל יותר מבעציץ, היינו שלא התכוון להכניס מים לתוך הקנקנים אלא לדפנותיהם, אולם אינו דומה למניח כלים בראש הגג, שאינו רוצה כלל בשאיבת מים, וכאן רוצה שאיבה בדפנות, ולפיכך הקילו מצד אחד, שאפילו לא נשארו מים במקוה - ישבור, והשאירו חומרא שאסור לכפות אלא ישבור. ביאור זה מניח ביותר את הדעת.

ו. פיצד פוסלין המים השאובין את המקוה בשלשה לגין⁴³? שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה⁴⁴, ונפלו לתוכן שלשה לגין והשלימום לארבעים סאה - הכל פסול⁴⁵. אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין, ושאב בכד ושפך לתוכו פל היום פלו - פשר. ולא עוד⁴⁶, אלא מקוה עליון שיש בו ארבעים סאה מים פשרין, והיה ממלא בקלי ונותן לתוכו עד שירבו המים וירדו למקוה התחתון ארבעים סאה - הרי התחתון פשר⁴⁷.

מקורו ב'תורת כהנים' פרשת שמיני, פ"ט ה"א. כללו של דבר: כולו בידי אדם, כגון ששאב מים ונתן לתוך הבור - פסול; מקצתו מפעל שמים ומקצתו מפעל אדם - כשר.

ג. פיצד? המניח¹⁶ קנקנים בראש הגג לנגבם וירדו להם גשמים ונתמלאו, אף על פי שהיא עונת הגשמים¹⁷ - הרי זה ישבר את הקנקנים או יכפסם¹⁸ והמים הנקוים מהם¹⁹ כשרים לטביל, ואף על פי שפל המים האלו היו בכלים, שהרי לא מלאן בידיו²⁰. לפיכך, אם הגביה את הקנקנים והערים²¹ - הרי כל המים שבהם שאובין.

(16) משנה, מקוואות פ"ב, מ"ז. (17) והיה לו לחשוב על האפשרות שיפלו מים לתוכם. (18) יהפכם על פיהם במקום שהם עומדים. (19) בקרקע. (20) וגם לא העמידם לשם קבלת מי גשמים, ומידי שמים באו. שבירת הקנקנים או הפיכתם, העמידם לשם קבלת מי גשמים ומידי שמים באו. שבירת הקנקנים או הפיכתם אינו מילוי בידי אדם. כרבי יהושע שם. (21) הרי עשה האדם בידיים כל פעולת מילוי המקוה.

ד. המניח²² כלים תחת הצנור²³ תמיד בכל עת ובכל זמן²⁴, אחד כלים קטנים ואחד כלים גדולים, אפלו פלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאינן מקבלין טמאה, ונתמלאו מי גשמים - הרי אלו פסולין²⁵. ואם כפאן על פיהן או שברן - המים הנקוין מהן כשאובין לכל דבר, שהרי לדעתו נתמלאו; שחזקת הצנור לקלח מים. ואפלו שכח הכלים תחת הצנור²⁶ - פסולין, גזרו על השוכח מפני המניח. וכן המניח²⁷ את הכלים בחצר²⁸ בעת קשור העבים²⁹ ונתמלאו - המים שבהן פסולין, שהרי לדעתו נתמלאו. וכן גזרו³⁰ על השוכח בחצר בשעת קשור עבים משום מניח. הניח בחצר בעת פזור עבים³¹ ובאו עבים ונתמלאו - הרי אלו כשרין, כמו שפניחין בראש הגג לנגבם³². וכן אם הניח בעת קשור העבים ונתפזרו וחרזו ונתקשרו ונתמלאו - הרי אלו כשרין³³. ואם שברן³⁴ או כפאן - המים הנקוין מהן³⁵ כשרין.

(22) משנה, מקוואות פ"ד מ"א, כפי שנתבאר בגמרא שבת טז, ב. (23) מדובר בצינור שאינו פוסל המים העוברים בו (ראה לקמן פ"ו ה"ו בהשלמות). (24) פירוש בכל זמן שהוא, בין כשהשמים מעוננים ובין כשאינם מעוננים. (25) אם הניחם תחת הצנור, אפילו בשעה שאין עננים, גילה דעתו שהוא רוצה שיפלו לתוכם מי גשמים. (26) הניחם שם מתוך כוונה לסלקם מיד, ושכח ולא סילקם. (27) במשנתנו נחלקו בית שמאי ובית הלל בדין שוכח. ופסק בבית שמאי, כדברי רבי מאיר, שנמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ונקבעה הלכה כמרובים. (28) לא תחת הצנור. (29) מניחים אנו שהתכוון שיפלו גשמים לתוך הכלים. (30) דעת רבינו, שבכל מקום גזרו שוכח משום

חֲכָמִים: שְׁאוּבָה שֶׁהַמְשִׁיכָה פְּלָה - טְהוּרָה, אֵין אָנוּ
צְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ שָׁם רַב מִמֶּנּוּ כְּשֶׁרִין. וְזֶה שֶׁהַצְרִיף רַב
וְהַמְשִׁכָּה - דְּבָרֵי יָחִיד הֵן, וְקָבַר נִדְחוּ, שֶׁהָרִי אָמְרוּ
בְּסוּף: שְׁאוּבָה שֶׁהַמְשִׁיכָה פְּלָה - טְהוּרָה. לְפִי דְּבָרֵי
זֶה, אִם הָיָה מְמַלֵּא בְּכָלִי וְשׁוֹפֵף, וְהַמִּים נִזְחָלִין
וְהוֹלְכִין לְמָקוֹם אֶחָד - הָרִי זֶה מְקוֹה כָּשֶׁר. וְכֵן כָּל
אֲמָבְטִי שֶׁבְּמִדְּחָאֹת שָׁלְנוּ מְקוּאוֹת כְּשֶׁרִין, שֶׁהָרִי
כָּל הַמִּים שֶׁבָּהֶן שְׁאוּבָה וְשֶׁנִּמְשָׁף הוּא. וְיַמְעוֹלָם לֹא
רְאִינוּ מִי שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה בְּעֵנֶין זֶה.

(59) שיטת רבינו בזה מבוארת יפה בהלכה הקודמת.

י. מִי גִשְׁמִים⁶⁰ וּמִים שְׁאוּבִין שֶׁיִּהְיוּ מִתְעַרְבִין בְּחָצֵר
וְנִמְשָׁכִין⁶¹ וְיִזְרְדִין לְעוֹקָה⁶² שֶׁבְּחָצֵר, או שֶׁמִּתְעַרְבִין
עַל מַעְלֹת הַמַּעְרָה וְיִזְרְדִין לְמַעְרָה: אִם רַב מִן
הַכְּשֶׁר⁶³ - כְּשֶׁר⁶⁴; וְאִם רַב מִן הַפְּסוּל - פְּסוּל;
מִחֲצָה לְמִחֲצָה - פְּסוּל. אִימָתִי? בְּזִמָּן שֶׁמִּתְעַרְבִין
עַד שֶׁלֹּא יִגִּיעוּ לְמִקְוֵה וְנִמְשָׁכִין וְיִזְרְדִין⁶⁵; אָבָל אִם
הָיוּ הַכְּשֶׁרִים וְהַפְּסוּלִים מְקֻלָּחִין⁶⁶ לְתוֹךְ הַמִּקְוֵה: אִם
יִדְרֹעַ שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹכָו אַרְבָּעִים סָאָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁרִין עַד
שֶׁלֹּא יִרְדּוּ לְתוֹכָו שְׁלֹשָׁה לִגִּין מִים שְׁאוּבִין - כְּשֶׁר,
וְאִם לֹא - פְּסוּל.⁶⁷

(60) מקוואות פ"ד מ"ד. (61) כשהם מעורבים.
(62) לגומא, לבור. (63) פירוש, אם יש רוב שיעור מקוה,
היינו 20 סאה ומשהו. (64) המים המעורבים שבועוקה או
שבמערה, הם מקוה כשר. (65) כשהם מעורבים. מפני
שהפסולים לא נפלו בפני עצמם אלא כשהם מעורבים עם
הכשרים, מועילה ההמשכה כשיש רוב כשרים, ואף-על-פי
שגם הכשרים אינם בפני עצמם. ואם אינם מעורבים אלא
יורדים למקוה, אלה בפני עצמם ואלה בפני עצמם – המקוה
פסול, משום שפסולים עומדים בפני עצמם – פוסלים
כשרים עומדים בפני עצמם. (66) ישר לתוך המקוה שלא
בהמשכה. (67) המקוה הזה פסול. יש בזה שני דינים: אם
נפלו למקוה יותר מעשרים סאה מי גשמים לפני שנפלו
שלושה לוגין שאובים, אפשר להכשיר את המים המעורבים
על ידי המשכה למקום אחר, ואם קדמו שלושה לוגין
שאובים – נפסלו המים ואין להם תקנה לדעת רבינו החולק
על חכמי מערב למעלה בה"ט (על-פי ה'כסף משנה').
[רבינו מונה כאן כמה חילוקי דינים בהמשכה בסדר של "זה
ואף זה", הדין הראשון (תחילת הלכה ח): המים הכשרים
שיש בהם רוב מקוה, עומדים בפני עצמם לפני שהמשיכו
להם את השאובים שהשלימו את המקוה. בזה מועילה
ההמשכה ללא כל פקפוקים, מפני שיש כאן שני נימוקים
להכשיר: א. הכשרים באו תחילה ועומדים בפני עצמם; ב.
הפסולים באו בהמשכה. הדין השני ("וכן גג") מוסיף,
שאפילו נפלו השאובים שלא בהמשכה לעשרים ומשהו
כשרים, ונפסלו כולם, אפשר להכשיר את המים הללו על
ידי המשכה למקום אחר. בדין זה יש צד לפסול מפני
שהשאובה באה שלא בהמשכה, ואעפ"כ מועילה ההמשכה
השניה כשהיו רוב כשרים. הדין השלישי (הלכה י'): כשרים

(43) ראה למעלה ה"ב. (44) מים כשרים. (45) שם פ"ג
מ"א. (46) שם פ"ו מ"ח. (47) אפילו לא היו בו כלל מים
כשרים אחרים. והטעם, מפני שהמים השאובים שנפלו
לעליון שיש בו 40 סאה הפכו לכשרים.

ז. מְקוֹה⁴⁸ שֶׁיֵּשׁ בוֹ אַרְבָּעִים סָאָה מְכוּנוֹת וְנִתֵּן לְתוֹכוֹ
סָאָה מִים שְׁאוּבִין וְנִטְלָ אַחֵר כֶּף מִמֶּנּוּ סָאָה - הָרִי
זֶה כָּשֶׁר. וְכֵן נִתֵּן סָאָה וְנִטְלָ סָאָה וְהוּא כָּשֶׁר, עַד
רְבּוֹ.⁴⁹

(48) שם פ"ז מ"ב. (49) כרב יהודה בר שילא ביבמות פב,
ב, שפירש: עד רובו, היינו שלא יוציא מן המקוה יותר
מעשרים סאה מים כשרים. [רבים תמחו שמכשיר כאן רק
עד רובו, ובהלכה הקודמת הכשיר אפילו ביותר מרובו,
ומשנה מפורשת היא, ולכן נטו מדעתו ופירשו, שבנתן סאה
ונטל סאה - מדובר במי פירות ולא במים שאובים. וב'כסף
משנה' מיישב את הסתירה ומבאר שבנתן סאה ונטל סאה
פסלו משום מראית העין שלא יאמרו שאובים כשרים, אבל
בשפך לעליון ונפלו לתחתון אין הדבר ניכר כל-כך שניטלו
ביד].

ח. אֵין הַמִּים הַשְּׁאוּבִין⁵⁰ פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֵה
בְּשִׁלְשָׁה לִגִּין עַד שֶׁיִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַמִּקְוֵה מִן הַכְּלִי⁵¹.
אָבָל אִם נִגְרְרוּ⁵² הַמִּים הַשְּׁאוּבִין חוּץ לְמִקְוֵה
וְנִמְשָׁכוּ וְיִרְדּוּ לְמִקְוֵה - אֵינֶן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֵה עַד
שֶׁיִּהְיוּ מִחֲצָה לְמִחֲצָה; אָבָל אִם הָיָה רַב מִן הַכְּשֶׁרִים
- הָרִי הַמִּקְוֵה כָּשֶׁר⁵³. פִּיגְדָּה? מְקוֹה שֶׁיֵּשׁ בוֹ עֲשָׂרִים
סָאָה וּמִשְׁהוּ מִים כְּשֶׁרִין, וְהָיָה מְמַלֵּא וְשׁוֹאֵב חוּץ
לְמִקְוֵה וְהַמִּים נִמְשָׁכִין וְיִזְרְדִין לְמִקְוֵה, בֵּין שֶׁהָיוּ
נִמְשָׁכִין עַל הַקֶּרֶקַע אוֹ בְּתוֹךְ הַסִּילוֹן⁵⁴ וְכִיּוּצָא בּוֹ
מִדְּבָרִים שְׁאֵינֶן פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוֵה - הָרִי הוּא כָּשֶׁר
וְאִפְּלוּ הַשְּׁלִימוּ לְאֵלָף סָאָה; שֶׁהַשְּׁאוּבָה שֶׁהַמְשִׁיכָה
- כְּשֶׁרָה, אִם הָיָה שָׁם רַב אַרְבָּעִים סָאָה מִן הַכְּשֶׁר⁵⁵.
וְכֵן גַּג⁵⁶ שֶׁהָיָה בְּרֹאשׁוֹ עֲשָׂרִים סָאָה וּמִשְׁהוּ מִי
גִּשְׁמִים וּמַלֵּא בְּכֶתֶף וְנִתֵּן לְתוֹכוֹ⁵⁷ פָּחוֹת מִעֲשָׂרִים,
שֶׁנִּמְצָא הַכָּל פְּסוּל, וּפִתַּח הַצִּנּוֹר וְנִמְשָׁכוּ הַכָּל
לְמָקוֹם אֶחָד - הָרִי זֶה מְקוֹה כָּשֶׁר; שֶׁהַשְּׁאוּבָה
שֶׁהַמְשִׁיכָה פְּלָה - כְּשֶׁרָה, הוֹאִיל וְהָיָה שָׁם רַב מִן
הַכְּשֶׁר⁵⁸.

(50) תמורה יב, א ו-ב. (51) ישר מן הכלי אל המקוה.
(52) על הקרקע או על דבר שאינו פוסל את המים.
(53) בגמרא שם מסיימים: "שהשאובה מטהרת ברבייה".
(54) לקמן בפרק שישי יבואר איזה סילון אינו עושה שאיבה.
(55) פירוש, רוב משיעור מקוה, היינו 20 סאה ומשהו, כמו
שיתבאר לקמן. (56) תוספתא, מקוואות פ"ד ה"ב.
(57) ישר מן הדלי. (58) ואף-על-פי שנפסלו תחילה ע"י
השאובה שנפלה לתוכם - מועילה ההמשכה, אבל מקוה
שאובה שלא היו בה מעולם 20 סאה ומשהו כשרים – אין
המשכה מועלת.

ט. הוֹרִי⁵⁹ מְקַצֵּת חֲכָמִי מְעַרֵב וְאָמְרוּ: הוֹאִיל וְאָמְרוּ

האחרים. וגם מרן בשולחן ערוך יורה דעה סימן רא סעיף טו קיבל להלכה דעת הטור].

- ב. שנים שהטילו זה לזה ומחצה זה לזה ומחצה, 13
והסוחט פסותו⁸ והגביה⁹ והמים שבה נופלין 14
ממקומות הרבה, וכן המערה מן הצרצור¹⁰ שמטיל 15
ממקומות הרבה - הרי אלו פוסלין¹¹. 16

(8) שטבל אותה במקווה שהיו בו מ' סאה מצומצמות. (9) ואינה נוגעת במי המקווה [שאם היא נוגעת, שנינו בפרק ז ממקואות משנה ז שהמים הבלועים בתוכה כמחברים למקווה]. (10) כלי ששפתו עשויה כעין מסרק. (11) כחכמים במשנה. ונימוקם, מפני שכל הקילוחים באים מכלי אחד.

- ג. המטביל פר או כסת של עור במקוה שיש בו 17
ארבעים סאה מכונות, כיון שהגביה שפנותיהן מן 18
המים נמצאו המים שבתוכן שאובין¹². כיצד יעשה? 19
מטבילן ומעלן דרך שוליהן¹³. אבל הקפה¹⁴ והשק 20
- מטבילן ומעלן בדרך ואינו חושש¹⁵. 21

(12) שהרי מים אלה נותקו ממי המקווה אף על פי שהכר והכסת עורם בו. ואין זה דומה לכסות שבהלכה ב שסופגת מים ולפיכך כל זמן שהיא נוגעת במי המקווה - כל המים שספגה מחוברים למקווה, ולא דוקא מכוונות כי גם במקווה גדול נעשו שאובים, אלא שבמקווה גדול לא איכפת לנו אם ייעשו שאובים, אבל במקווה קטן אפשר שיפלו לתוכו בחזרה המים שנפסלו ויפסלוהו. ואפילו ייזהר ולא יפלו, גם כן ייפסל המקווה מפני שאין בו ארבעים סאה. (13) יהפוך אותם על פיהם ויעלם מן המקווה ויישארו המים שבהם מחוברים למקווה. (14) סל קלוע מענפים דקים. (15) מפני שנקביהם גסים והמים נשפכים דרכם מהר - אינם נעשים שאובים.

- ד. מקוה שיש בו שלש גמיות¹⁶ ממים שאובין, לך 22
בכל גמא, ונפלו לתוכו¹⁷ מים פשרים: אם ידוע 23
שנפלו לתוכו ארבעים סאה מים פשרים עד שלא 24
נגיעו לגמא השלישית¹⁸ - כשר, ואם לאו - פסול¹⁹. 25

(16) המדובר בבור שכתליו משופעים ובהם שלוש גומות זו למעלה מזו, ועיקר המקווה נמצא למטה מכולן. (17) לתוך המקווה עצמו מבלי לנגוע בגומות. (18) ואם כן היו במקווה ארבעים סאה מים כשרים לפני שנתערבו בהם שלושה לוגים שאובים. (19) משמע שאם אינו יודע - פסול. [בתוספות יום טוב מבאר, שלדעת רבינו שאפילו כולו שאוב כשר מן התורה אין טעם לפסול מפני הספק אפילו כשיש אפשרות שמי המקווה נגעו בגומא העליונה לפני שהיו בו שלושה לוגים מים כשרים. ולפיכך הוא מפרש שספיקו כשר, ומה ששנינו "ואם לאו פסול" הכוונה אם ידוע שלא היו ארבעים סאה לפני שהגיעו לגומא השלישית].

- ה. שני מקואות, אין בכל אחד מהן ארבעים סאה²⁰, 26
ונפל לזה לזה ומחצה ולזה לזה ומחצה, ונתערבו שני 27

ושאובים מעורבים שהמשיכו אותם למקוה. כאן לא קדמו רוב המים הכשרים לפסולים ואף-על-פי-כן מועילה ההמשכה מפני שגם הפסולים לא קדמו. ולבסוף מלמדנו, שני תנאים הכרחיים להכשרת שאיבה: רוב כשרים, והמשכת פסולים שלא קדמו לכשרים.

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ח

פרק חמישי

(1) יבאר מקווה שנפלו אליו שלושה לוגים מים מכלי אחד או משנים ושלושה כלים אם מצטרפים. ודין שניים שהטילו זה לזה ומחצה זה לזה ומחצה. ודין המטביל כר או כסת במקווה שיש בו ארבעים סאה מכוונות. ודין שני מקואות ואין בכל אחד ארבעים סאה ונפל לכל אחד לוג ומחצה ונתערבו. ודין בור שהוא מלא מים שאובים והאמה נכנסת לו ויוצאת ממנו. וכל דיני פיסול למקווה במים שאובים.

- א. מקוה² שנפלו אליו שלשה לגין מים שאובין³ 1
מכלי אחד או משנים ושלושה פלים - מצטרפין; 2
והוא שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון. 3
מארבעה פלים - אין מצטרפין⁴. במה דברים 4
אמורים⁵? בזמן שלא נתפנו לרבות⁶; אבל אם נתפנו 5
לרבות את מי המקוה⁷, אפילו נפל משקל דינר בכל 6
שנה - מצטרף לשלושה לגין. בין שקדמו השאובים 7
את הפשרים בין שקדמו הפשרים את השאובים או 8
שנפלו שתייהן כאחת, כיון שנפלו שלשה לגין 9
שאובין לתוך ארבעים סאה [קדם שנפלו בו 10
ארבעים סאה או לפחות מארבעים] נפסל הכל 11
ונעשה שאוב. 12

(2) מקואות פרק ג משנה ד. (3) המדובר במקווה שאין בו ארבעים סאה מים כשרים, שאם יש בו שיעור זה אין השאובים הנופלים לתוכו פוסלים אותו. (4) בבביתא תמורה יב, ב נחלקו תנא קמא ורבי יוסף בן חוני בזה, תנא קמא אומר - מצטרפים, ורבי יוסף בן חוני אומר - אין מצטרפים. ובפירושו שם כתב רבינו שאין הלכה כרבי יוסף בן חוני, וכאן חזר בו ופסק כמותו, מפני ששיטתו נשנית בסתם משנה, וכל מחלוקת בבביתא וסתם משנה הלכה כסתם. ורבינו גרשום בתמורה שם מפרש נימוקו של רבי יוסף בן חוני, מפני שלוג היא כמות חשובה ומצטרפת לפסול את המקווה, ומה שאמר בשלושה כלים מצטרפים המדובר כשכל כלי מכיל לכל הפחות לוג, ומשום כך ארבעה אין מצטרפים, שהרי אין לוג שלם בכל כלי וכלי, וכן פירש גם רש"י שם (ראה בית יוסף יורה דעה סימן רא). [ויוצא מזה, שאם אין לוג שלם בכל כלי וכלי - גם שלושה או אפילו שניים אינם מצטרפים. ורבינו לא גילה דעתו בזה]. (5) שארבעה אין מצטרפים. (6) כשהוסיף את השאובים לא התכוון להרבות את מי המקווה, כדי שיוכלו לטבול בו הרבה אנשים (כסף משנה). (7) במשנתנו כתוב סתם: "נתכוון לרבות" ופירשה רבינו כמו שכתבנו, אולם הטור ביורה דעה סימן רא מפרש שבשעה ששפך מן הכלי הראשון הייתה כוונתו לשפוך גם את המים שבכלים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

קבים והקב ארבעה לוגים ולכן אם יצאו מהסאה חמישה קבים ורובע הקב נשארו שלושה לוגים וכשיצא עוד משהו נשארו פחות משלושה לוגים. בנידון זה, שבמקוה נמצאו מים כשרים עומדים בפני עצמם, הקילו חכמים ואמרו: אנו תולים שהמים האחרונים דחפו את הראשונים ותפסו מקומם. (29) הכשרים הראשונים והשאובים שנפלו לתוכם. [ההבדל בין דין זה לבין הדין הקודם בולט. שם אין אנו תולים שהראשונים הם גם ראשונים ליציאה אלא משערים לפי חשבון, כמו שנתבאר למעלה, אבל בנידון אנו מקבלים הנחה זו. והנימוק: שם קדמו השאובים והם פוסלים את הכשרים הנופלים לתוכם ובנידון המדובר כשקדמו הכשרים]. (30) המקוה הכשר מכשיר את הפסול. זה נקרא "השקה".

ז. המסלק את הטיט³¹ לצדדים³² ונמשכו ממנו³³ שלשה לגים למקוה - הרי זה פשוט³⁴. היה תולש הטיט ומגביהו בידו והבדילו מן המקוה לצדה ונמשכו ממנו שלשה לגין - הרי אלו פוסלין³⁵.

(31) שבקרקעית המקוה. (32) וחלק ממנו מתבלט מעל פני המים. (33) מפני שהמים שבתוך הטיט היו מחוברים למי המקוה לא נעשו שאובים. (34) כשלא נשארו במקוה 40 סאה בלי המים שבטיט, ברגע שנבדל הטיט מן המקוה נעשו המים שבו שאובים.

ח. גיס³⁵ העובר ממקום למקום, וכן בהמה³⁶ העוברת ממקום למקום, וזלפו בידיהם וברגליהם שלשה לגין למקוה - הרי זה פשוט. ולא עוד, אלא אפלו עשו מקוה בתחלה³⁷ - הרי זה פשוט.

(35) צבא. מובן שלא דוקא צבא אלא גם בשכונות מרובות אוכלוסים הדין כך. (36) בתוספתא כתוב: "לגיון וכן בהמה וכו'", ופירש הרא"ש (מובא בטור יורה דעה סימן רא), שלגיון היינו פרשים והסוסים העבירו ברגליהם את המים והוא מחלק בין רגלי אדם לרגלי בהמה, רגלי אדם או ידיו פוסלים, ורגלי בהמה אינם פוסלים. (37) פירוש, שלא היו שם מים ניקווים כלל והלגיון הביא ברגליו כל ארבעים הסאה. [בתוספתא שם הלכה ב מחלק רבי יוסי בין זילף בידי וברגליו ובין הולכים על הקרקע. ומפרש רבינו כוונת רבי יוסי שנטל בידי ורגליו ממש את המים ונתנם למקוה, ורבינו מתכוון כשהולכים עם הקרקע (כסף משנה).

ט. מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו³⁸ פחות משלשה לגין מים טמאין³⁹ שאובין - הרי זה פשוט לחלה ולתרומה ולטל מהן לידים⁴⁰, ופסולין להקוות עליהן⁴¹. ירדו עליהן גשמים ורבו עליהן⁴² - הרי אלו פשוט להקוות עליהם⁴³. נפל לתוכו שלשה לגין מים שאובין טמאים - הרי זה פסול לחלה ולתרומה ולטל ממנו לידים⁴⁴, ופסולין להקוות עליהן. ירדו גשמים ורבו עליהן - הרי הן פשוטין לחלה ולתרומה ולטל מהן לידים⁴⁵, ופסולין להקוות עליהן עד שיצאו כל המים הראשונים שנעשו פלן פשוטין ולא ישאר מהן אלא פחות משלשה לגין. וכן מקוה שיש בו ארבעים

1 המקואות - הרי אלו פשוטין, מפני שלא נקרא על אחד מהן שם פסול²¹. אבל מקוה שאין בו ארבעים סאה שנפל לתוכו שלשה לגין מים שאובין ואחר כך נחלק לשנים, ורבה מים פשוטים על כל אחד מהן²² - הרי אלו פסולין; שכל המקוה פלו שנפסל במים שאובין הוא חשוב²³, וכאלו כל מימיו נשאבו בקלי.

(20) ובשניהם יחד יש ארבעים סאה. (21) פחות משלושה לוגים שאובים אינם פוסלים כלל אפילו מים מועטים, וכשנתערבו ויש בהם שלושה לוגים הרי יש כאן ארבעים סאה כשרים ואמרנו כבר שארבעים סאה אינם נפסלים על ידי שאובים. [מקוה, שאין בו 40 סאה אינו פסול אלא חסר]. (22) עד ארבעים סאה. (23) ואינם חוזרים להיות כשרים כשנשארו בהם פחות משלושה לוגים שפסלו אותם, כי הם פסולים מצד עצמם, מובן, שאפשר להכשירם על ידי המשכה למקום אחר, מפני שיש בהם רוב כשרים.

ו. בור שהוא מלא מים שאובים והאמה²⁴ נכנסת לו ויוצאת ממנו - לעולם הוא בפסולו עד שתחשב שלא נשארו מן השאובין שהיו בבור שלשה לגין²⁵. מקוה שנפל לתוכו²⁶ מים שאובין ונפסל, ואחר כך רפה עליו מים פשוטים עד שנמצאו הכשרים ארבעים סאה - הרי הוא בפסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו²⁷ ויפחתו השאובין משלשה לגין. ביצר? מקוה שיש בו עשרים סאה מי גשמים ונפל לתוכו סאה מים שאובים ואחר כך הרפה עליו מים פשוטים - הרי זה בפסולו עד שידע שיצאו ממנו עשרים סאה שהיו בו וחמשה קבין ויותר מרביע הקב²⁸, ולא נשאר מן הפל שנפסל²⁹ חוץ מפחות משלשה לגין. וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים סאה מים פשוטים וערבו עם המקוה הזה הפסול - טהרו אלו את אלו³⁰.

(24) שטף של מי גשמים. ואם הם מי מעיין מספיק כל שהוא לטהר את כל השאובים (בית יוסף יורה דעה סימן רא). (25) החשבון הוא כזה: קובעים כמה מים שאובים היו בבור וכמה נכנסו לו מן האמה של מי גשמים ותולים שהמים שיצאו מכילים תערובת של הכשרים והפסולים לפי יחס כמותם שנכנסו לבור (בית יוסף בשם הראב"ד. וראה ש"ך שם סעיף קטן נו). לדוגמה: בבור 40 סאה ואמת המים הכניסה 120 סאה (היינו פי שלושה) ויצאו 80 אנו אומרים: 3 חלקים היינו 60 יצאו ממי האמה ושליש מזה היינו עשרים - ממי הבור. [הראב"ד כתב פירוש שני לחשבון האמור במשנה, היינו מחצה על מחצה, כלומר אנו מניחים שחצי המים היוצאים הם מהשאובים וחציים השני מן האמה. ראה בית יוסף שם]. (26) כאן המדובר במקוה שיש בו מים כשרים אלא שאין בהם 40 סאה ולא כמו בדין הקודם שקדמו שאובים לכשרים, ולפיכך הקילו יותר בדין זה. (27) פירוש עד שיצאו מים כשיעור המים שהיו במקוה לפני נפילת השאובים. (28) הסאה היא שישה

1 סָאָה חֶסֶד דִּינָר⁴⁶ וְנָפְלוּ לְתוֹכוֹ שְׁלֹשָׁה לִגְיָן מִיִּם
2 שְׁאוּבִין טַמְאִין - הָרִי זֶה פֶּסוּל לְחֵלֶה וּלְתִירוּמָה וְלִטֵּל
3 מִמֶּנּוּ לִידֵּיִם, וּפְסוּלִין לְהִקּוּת עֲלֵיהֶן. נָפַל לְתוֹכוֹ
4 פָּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה לִגְיָן מִיִּם, אָפְלוּ כָּלֵן טַמְאִין, וְאַחֵר כָּן
5 נָפְלוּ לְתוֹכוֹ מִשְׁקַל דִּינָר מִי גִשְׁמִים שֶׁהִשְׁלִימוּ -
6 כֶּשֶׁר⁴⁷; כֶּשֶׁם שֶׁטְהוֹר לְטְבִילָה, כָּן טְהוֹר לְכָל דְּבָר⁴⁸.

15 (5 שם. (6 תשמישו של הכלי אינו לקבל. (7 צינורות,
16 רבינו כותב "סילונות" סתם, ומשמע אפילו אינם פתוחים
מלמעלה והם כקנה חלול - אינם פוסלים (וכן כתב גם
ה'תפארת ישראל'). (8 ומים מתעכבים במקום זה. והטעם,
שגם מקום זה לא נעשה לקבלה אלא לחזק את הזרם היוצא.

17 ג. השקת⁹ שֶׁפְּסָלָע¹⁰ - אֵינָהּ פּוֹסְלָת אֶת הַמִּקְוָה, לְפִי
18 שְׂאֵינָהּ כְּלִי¹¹. אָבָל כְּלִי שֶׁחִבְרוּ בְּסָלַע - פּוֹסֵל אֶת
19 הַמִּקְוָה, אִף עַל פִּי שֶׁחִבְרוּ בְּסִיד¹². נִקְבָּה מִלְמָטָה¹³
20 או מן הצד כְּשׁוֹפְרֶת הַנּוֹד¹⁴ - כֶּשֶׁרָה, וְאֵינָהּ פּוֹסְלָת
21 אֶת הַמִּקְוָה¹⁵.

(9 שם משנה ה. (10 שחקקה בסלע. (11 מפני שהיא
מחוברת לקרקע, הרי היא כקרקע. [כתב ב'תפארת ישראל',
שאפילו סלע שנעקר ממקומו הטבעי והשקיעו אותו באדמה
ואחר-כך חקקו בו את השוקת - אינו פוסל, כמו שאמרו
בבבא בתרא סו, א שקבעו ולבסוף חקקו כשר. "קבעו",
משמע שהאדם קבע אותו. (12 מכיוון שהיה כלי לפני
החיבור - אין החיבור מועיל לבטלו מתורת כלי.
(13 אפילו כל שהיא. (14 נתבאר למעלה פרק ג הלכה כו.
(15 המים שבשוקת הנקובה, אינם נחשבים כשואבים מפני
שהם נשפכים מאליהם. [הר"ש מפרש כך ה'במה דברים
אמורים", שבתוספתא פרק ד הלכה ד, שמן הצד צריך
שפופרת הנוד, אבל למטה - כמלוא מחט, והתוספתא אינה
חולקת על המשנה אלא מבארת אותה. ונראה שזו היא גם
דעת רבינו].

22 ד. הַלּוֹקֵחַ כְּלִי גְדוֹל, כְּגוֹן חֲבִית גְּדוֹלָה או עֲרֻכָּה
23 גְּדוֹלָה, נִקְבּוּ נִקְבֵי הַמִּטְהָרוֹ¹⁶ וְקָבְעוּ בָּאֶרֶץ וַעֲשֹׂאָהּ
24 מִקְוָה¹⁷ - הָרִי זֶה כֶּשֶׁר¹⁸. וְכֵן אִם פָּקַק¹⁹ אֶת הַנִּקְבִּי
25 בְּסִיד וּבִבְבִּינִי²⁰ - אֵינּוּ פּוֹסְלִים²¹, וְהַמֵּיִם הַנִּקְוִין בְּתוֹכוֹ
26 מִקְוָה כֶּשֶׁר. סִתְמוֹ בְּסִיד אוּ בְּגַפְסִיס - עֲדִין הוּא
27 פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה²² עַד שֶׁיִּקְבְּעֻהוּ בָּאֶרֶץ אוּ יִבְנֶה. וְאִם
28 הוֹלִיכֻהוּ²³ עַל גִּבּוֹ הָאֶרֶץ וְעַל גִּבּוֹ הַסִּיד²⁴ וּמִרַח בְּטִיט
29 מִן הַצִּדִּין - הָרִי זֶה כֶּשֶׁר²⁵.

(16 נקב כזה בכלי שנטמא, מטהר אותו מפני שיצא מתורת
כלי (ראה בפרק יט מהלכות כלים, שיעורי הנקב בכלי
חרס). (17 נתן לתוכה 40 סאה. (18 לטבול בו. כשם
שיצא מתורת כלי לענין טומאה, כך גם לענין שאובה, שאין
מימיו שאובים. (19 סתם. (20 בצורות שמשתמשים
בהם לבנין (ר"ש). (21 סתימת סיד וגופסס אינה יעילה.
(22 פירוש, לא רק שפסול לטבול בו, אלא מימיו פוסלים
את המים הכשרים שבמקווה (כסף-משנה). [לכאורה דין זה
סותר לדין שחיברו בסלע שבהלכה הקודמת, שהצריך נקב
כשפופרת הנוד, ומסתימת לשונו שם משמע, שגם בכלי
חרס הדין כך, וכאן כתב "נקב המטהרו", והרי שיעור הנקב
לטהר כלי חרס הוא כמוציא זיתים (פרק יט מהלכות כלים)
שהוא פחות משפופרת הנוד. בכסף-משנה עמד על סתירה
זו, וביאר את ההבדל שבין שני דינים אלה. שם המדובר

(38 נפלו שלא לרצון בעלים. (39 טמאין ממש.
(40 מפני שהשואבים בטלו בכשרים הטהורים וגם לא
נטמאו בנגיעת הטמאים. כי משקין הנקווים בקרקע (לא
בכלים) אינם מיטמאים אלא לרצון. (41 אפילו אם יוסיפו
על תערובת זו מים כשרים עד ארבעים סאה יישאר המקווה
בפיסולו. ומה שאמרנו שפחות משלושה לוגים שאובים
אינם פוסלים היינו במים טהורים, אבל טמאים פוסלים
(כסף משנה). (42 על מי התערובת. (43 כשאין במקווה
40 סאה ביחד עם מי הגשמים שרבו, אבל אם מי הגשמים
השלימו לארבעים סאה אינו צריך להקוות. (44 לא נתבאר
טעמו של הבדל זה בין שלושה לוגים לבין פחות מזה.
[ואולי נימקו, מפני ששלושת הלוגים הועילו לעשות את
המים שבמקווה כשואבין, הועילו גם לטמאם]. (45 מפני
שמי הגשמים המרובים שבאו באחרונה טיהרו אותם כבית
הילל במקוואות פרק א משנה ה (ראה פרק ב מהלכות
טומאת אוכלין הלכה כו). (46 כמות מועטת שמשקלה
כמשקל דינר. (47 קשה להבין מה בין דין זה לדין
הראשון שבהלכה זו שפסק רבינו, שפסולים להקוות עליהם
וצריך ריבוי מי גשמים. בכסף משנה מיישב בדוחק, שמכאן
שהמקווה הגיע קרוב לארבעים סאה ונקרא עליו כבר שם
ארבעים סאה, אין פחות משלושה לוגים פוסלים אותו
ואפילו הם טמאים. (48 גם סיום זה בלתי מובן כלל,
שהרי אפילו לפני השלמת המקווה היו המים כשרים לכל
דבר. סוף דבר: כל הלכה זו צריכה עיון רב ולא עלתה
בידינו לדרת לתוך עומק דעת רבינו (ראה ראב"ד).

פֶּרֶק שְׁעִי

(1 יבאר המים הנקראים שאובים לפסול את המקווה. ודין
גיסטרא טמאה שהיא בתוך המקווה ושפתה למעלה מהמים
וכו'. ודין חבית מלאה מים שנפלה לים וטבל שם. ודין שתי
בריכות זו למעלה מזו ובתחתונה מים שאובים וכותל ביניהן
ונקב בכותל.

7 א. כָּל הַפְּלִים² הַמִּקְבְּלִין שֶׁהִלְכוּ הַמֵּיִם עֲלֵיהֶן או
8 שֶׁנָּפְלוּ מִתּוֹכָן³ - הָרִי אֵלּוּ שְׁאוּבִין וּפּוֹסְלִין אֶת
9 הַמִּקְוָה. וְהוּא שֶׁיַּעֲשׂוּ לְקַבְּלָהּ⁴. אָפְלוּ הָיוּ פְּלִים
10 שְׂאִין מִקְבְּלִין טַמְאָה, כְּגוֹן כְּלִי אֲבָנִים וְכִלֵּי אֲדָמָה
11 - הָרִי אֵלּוּ פּוֹסְלִין.

(2 מקוואות פרק ד משנה א. (3 צ"ל "לתוכן". (4 ראה
הלכה הבאה.

12 ב. כָּל כְּלִי⁵ שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה לְקַבְּלָהּ⁶, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא
13 מִקְבֵּל - אֵינּוּ פּוֹסֵל אֶת הַמִּקְוָה. כְּגוֹן הַסִּילִינֹת⁷
14 שֶׁהַמֵּיִם נִמְשְׁכִין מֵהֶן, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן רִחְבִּים

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ישראל שם). (33) בבא בתרא סה, ב. מכיוון שנעשה כלי לפני קביעתו בקרקע, אין הקביעה מועילה לבטלו מתורת כלי. (34) שם. (35) כפי השיעור של שברי כלי חרס המחזיקים עד סאה (ראה הלכות כלים פ"ח הי"ג). (36) פירוש, לא סתמו לגמרי את החטיטה מפני שאינם מהודקים, והמים נכנסים ביניהם. (37) נתהדקו ונסתמה הגומא לגמרי, ואין מים מחלחלים לתוכה.

ז. הספוג³⁸ והדלי³⁹ שהיו בהן שלשת לגין מים ונפלו למקנה - לא פסלוהו; שלא אמרו אלא שלשת לגין שנפלו, לא פלי שנפלו בו⁴⁰ מים שאובין.

(38) שם פרק ו משנה ד. (39) המדובר בדלי שפיו צר מאוד, ולא נתרבו מימיו במי המקווה אלא נוגעים בהם. וכן ספוג מלא מים אין מימיו נשפכים למקווה (ראה לקמן פ"ח הי"ב דין סגוס). (40) נראה שצ"ל "שנפל ובר".

ח. השדה⁴¹ והתבה שבים⁴² - אין מטבילין בהן אלא אם כן היו נקובים כשפופרת הנוד⁴³. ואם היה שק או קפה - מטבילין בהן⁴⁴. וכן המניח שק או קפה תחת הצנור - אין המים הנמשכין מהן פוסלין את המקנה⁴⁵.

(41) שם משנה ה. (42) המדובר בכלים גדולים מאוד. (43) למעלה בהלכה ד גבי כלי חרס, קבע רבינו השיעור המטהר כלי טמא שהוא פחות משפופרת הנוד. אבל בכלי עץ, הואיל והשיעור המטהר הוא גדול מאוד - כמוציא רימון (הלכות כלים פרק ו הלכה ב), מספיק שיעור כשפופרת הנוד לענין טבילה (כסף-משנה למעלה הלכה ד). (44) מפני שהם מלאים נקבים גסים, נחשבים המים שבהם כמחברים למקווה, אע"פ שאין בכל נקב כשפופרת הנוד. (45) מאותו נימוק (ראה למעלה פרק ה הלכה ג).

ט. גסטר⁴⁶ טמא שהיא בתוך המקנה ושפתה למעלה מן המים⁴⁷ והטביל בה הכלים⁴⁸ - טהור⁴⁹ מטמאתו⁵⁰; אבל פשיגביהם מן המים עד שהן באויר⁵¹ הגסטר⁵² מתטמא המים שעל גבן מאויר הגסטר⁵³ וחוזר ומטמא אותן⁵⁴. וכן מעין⁵⁵ היוצא מתחת התנור⁵⁶ הטמא ונרד⁵⁷ וטבל בתוכו - הוא טהור⁵⁸ וידיו טמאות מאויר התנור⁵⁹; אלא אם כן היו המים למעלה מן התנור פרום ידיו⁶⁰, שנמצא כשטבל - ידיו למעלה מן התנור. שאין כלי חרס מתטהרין במקנה⁶¹, כמו שבארנו⁶².

(46) כלי חרס שבור. (47) אבל חלק מהפגמות (כלי חרס שנשבר, אין מקום השבר שזה אלא יש בו כמה פגמות) נמצא תחת שטח מי המקווה שנכנסים לתוך הגיסטרא דרך הפגמות. (48) כלים טמאים. (49) מפני שהמים שבגיסטרא מחברים למי המקווה. (50) מהטמא שהיתה עליהם לפני הטבילה. (51) בחלק הבולט מן המים. (52) שכלי חרס מטמא מאוירו. מים שעל גבי הכלים אינם נחשבים כמחברים למקווה. (53) את הכלים, שהרי גזרו

בכלי שלם שחיברו לקרקע ואינו יוצא מידי שלימותו אלא בנקב כדול, אבל כאן המדובר בכלי שניקב לפני חיבורו, ולפיכך מספיק שיעור המטהר. מקור הלכה זו בתוספתא שם: "קסטלין המחליק מים לכרכים, אם היה נקוב כשפופרת הנוד אינו פוסל את המקווה, ואם לאו פוסל... אמר ר' אליעזר בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה, וכשבאתי אצל חבירי אמרו לי יפה הורית". ומפרש רבינו ש"קסטלין" הוא כלי גדול מאוד של חרס, שבני כרכים מניחים במקום מוצא המים, והם מתקבצים באותו הכלי וממנו מעבירים את המים לכרך. וסובר רבינו שהלכה כר' אליעזר בר' יוסי שהודו לו חביריו, ומפרש מה שאמר "הוריתי ברומי לטהרה" הכוונה שהורה להכשירו לטבול בו אם ניקב כשיעור המטהר מטמאה (כסף-משנה. ראה לקמן הלכה ח דין שידה תיבה ומגדל). (23) בתוספתא: הושיבו. (24) פירוש, או ע"ג הסיד. (25) לטבול בו. משמיענו שאפילו לא השקיעו בקרקע, וגם לא בנה סביבו אלא מירח מן הצדדים - דינו כמחובר לקרקע. [בתוספתא שבידינו כתוב: "או שמירחו", ורבינו גורס כדבריו כאן (כסף-משנה)].

ה. המניח²⁶ טבלא תחת הצנור והרי המים נמשכין על הטבלא ויורדין למקנה: אם היה לטבלא דפן²⁷ - הרי זו פוסלת את המקנה, ואם לאו - אינה פוסלת. זקפה²⁸ תחת הצנור כדי להדיחה, אף על פי שיש לה דפן - אינה פוסלת, שהרי לא עשאה לקבל²⁹.

(26) משנה מקוואות פרק ד, ב. (27) כל ארבעה צדדים (ר"ש). (28) על צידה. (29) לא העמידה באופן שתוכל לקבל. [הרא"ש בפירושו למשנתנו אומר, שאם המים אינם יכולים להגיע למקווה בלי הטבלא - נפסלו, ולא מפני שאובה, אלא מפני שמקווה צריכה הווייה בטהרה. פירוש, צריכה להתהוות שלא באמצעות כלים המקבלים טמאה].

ו. החוטט³⁰ בצנור³¹ מקום לקבל בו הצרורות המתגלגלין במים כדי שלא ירדו עם המים: אם היה הצנור של עץ וחרס בו פל שהוא - פוסל, שהרי פל המים שיורדין באין מתוך פלי שנעשה לקבלה³². ואפלו שקבעו אחר שחקק בו³³, הואיל והיה עליו תורת פלי כשהיה תלוש. אבל אם קבעו בקרקע ואחר כך חקק בו בית קבול - אינו פוסל³⁴. ואם היה צנור של חרס - אינו פוסל עד שיהיה בחקק כדי לקבל רביעית³⁵. אף על פי שנתמלא המקום החקוק שבצנור צרורות המתגלגלין בתוכו³⁶ - הרי הוא בפסולו ואינו פסותו. ירד לתוך המקום שחקק עפר או צרורות וסתמו ונקבש³⁷ - הרי זה פשוט.

(30) שם משנה ג. (31) לפני שקבע אותו (בתרגום העתיק לפירוש רבינו במשנה, נפלה טעות. ותרגומו של דיהנבורג: "וחקק בו קודם שיקבעו" הוא הנכון). (32) החטיטה הקטנה הזו, עושה את כל הצנור כלי עשוי לקבל (תפארת

האדם הטמא (ראה השלמות). בכיכר של תרומה משמינו רבותא, לא רק האדם שחזקת טומאה עליו נשאר בטומאתו, אלא גם התרומה שהיא בחזקת טהרה - נטמאה (גמרא שם).

7 **יֵא. מִיָּמִים שְׁאוּבִין⁶⁸ שֶׁהָיוּ בְּצֵד הַמְּקוֹה, אֵף עַל פִּי**
8 **שְׁהָמִים נוֹגְעִין⁶⁹ בְּמֵי הַמְּקוֹה - לֹא פָּסְלוּהוּ⁷⁰, מִפְּנֵי**
9 **שֶׁהָיוּ בְּמְקוֹה סְמוּךְ לַמְּקוֹה. הָיוּ הַשְּׁאוּבִין בְּאֻמְצָע⁷¹**
10 **- פּוֹסְלִין אֶת הַמְּקוֹה.**

(68) מקוואות פרק ו' משנה י'. (69) אבל אינם מתערבים במי המקוה. (70) אף-על-פי שנגעו לפני שהיו 40 סאה במקוה. (71) והמים המגיעים למקוה נמשכים על גביהם. בכסף-משנה מבאר, שזהו דין אביק שבמשנתנו. שנינו שם: "האביק שבמרחץ, באמצע פוסל, מן הצד אינו פוסל". ב'תפארת ישראל' מפרש את המשנה, שאביק הוא כעין קערה של מתכת שקועה בקרקעית המקוה והיא נקובה, וסותמים את הנקב במגופה וכשרוצים להחליף את המים שבמקוה מסירים את המגופה והמים יוצאים, ואחר-כך סותמים וממשיכים מים כשרים אחרים. מובן שהמים הנכנסים למקוה נופלים לתוך האביק לפני שהיו במקוה ארבעים סאה ונעשו שאובים, וכל המים המגיעים למקוה אחר שנתמלא האביק - ונפסלו, ואע"פ שמים שאובים אינם פוסלים מקוה שיש בו ארבעים סאה - בנידון שלנו פוסלים מפני שבאו לפני הכשרים (ראה למעלה פ"ה סוף הלכה ה), אבל כשהאביק מן הצד הרי זה כמקוה כשר בצד מקוה פסול. ואין זה דומה לגיסטרא שבהלכה ט, מפני שבגיסטרא הגיעו לתוכה מי המקוה כשהם מחוברים למקוה, ולא נעשו מעולם שאובים. ולמה לא הוכשרו המים שבאביק על-ידי השקה? מפני שמים הנמצאים בכלים מועילה בהם השקה רק לטהרם מטומאתם בלבד, אבל לא להכשירם לטבילה (וכן כתב ה'תפארת ישראל' בפ"ה, יכין אות ב). מפירוש זה יוצא, שרבינו פסק כר' מאיר באביק מן הצד נגד דעת חכמים. ולא נתבאר למה העדיף דעת יחיד בניגוד למקובל בכל מקום. ובפירושו למשנה כתב בפירוש "והלכה כחכמים". [בכסף-משנה מבאר, שפסק כתנא-קמא. והדברים מפליאים, שהרי במשנה כתוב בפירוש "דברי ר' מאיר"].

11 **יב. שְׁתֵּי⁷² בְּרִכּוֹת⁷³ זֹו לַמַּעֲלָה מִזֹּו וְכֹתֵל**
12 **בִּינֵיהֶן⁷⁴, וְהָעֲלִינָה מְלֵאָה מִיָּמִים כְּשֵׁרִים**
13 **וְהַתְּחַתּוֹנָה מְלֵאָה מִיָּמִים שְׁאוּבִין, וְנֶקֶב פֶּתֶל שְׁפִין**
14 **הָעֲלִינָה לַתְּחַתּוֹנָה, אִם יֵשׁ כִּנְגֵד הַנֶּקֶב⁷⁵ שְׁלֹשָׁה**
15 **לָגִין מִיָּמִים שְׁאוּבִין - נִפְסְלָה הָעֲלִינָה; מִפְּנֵי**
16 **שֶׁהַנֶּקֶב פָּאֵל הוּא בְּאֻמְצָע הָעֲלִינָה, לֹא**
17 **בְּצִדָּה⁷⁶.**

(72) שם מ"א. (73) אבמטיות מחוברות לקרקע, וכשירות לטבול בהן. (74) הכריכות עומדות זו בצד זו, והאחת במקום יותר גבוה. (75) פירוש, שבחלול הנקב (רבינו בפירושו למשנה). (76) ראה ההלכה הקודמת. וכל-שכן אם בעלינה שאובים ובתחתונה כשרים.

18 **יג. בְּמָה⁷⁷ יִהְיֶה בְּנֶקֶב וְיִהְיֶה בּוֹ שְׁלֹשָׁה לָגִין? הֲפֹל**
19 **לְפִי הַבְּרִכָּה: אִם הִיְתָה הַבְּרִכָּה הַתְּחַתּוֹנָה אֲרָבָעִים**

על המשקין שיטמאו את הכלים. והרויח בטבילתם שיצאו מטומאה יותר חמורה שצריכה הערב שמש, וקיבלו טומאת משקין דרבנן שאינה צריכה הערב שמש. (54) שם. (55) תנורים שבתקופתם, של חרס היו, כעין קדירה גדולה שאין לה שוליים, והיו מעמידים אותם על הקרקע ומחברים בטיט. (56) אדם טמא. (57) ואפילו כשהתנור אינו מלא מים, שאדם אינו מתטמא מאוויר כלי חרס. (58) גזור חכמים שידיים מתטמאות מאוויר כלי חרס. ראה הלכות אבות הטומאות פרק ח הלכה א. גזירה זו היא משמונה-עשר דברים שגזרו כשרבו בית-שמאי על בית-הלל (שבת יג, ב). (59) וכשיוציא ידיו מן המים המטהרים, יימצאו למעלה מאוויר התנור הטמא. (60) ולפיכך נשאר התנור בטומאתו, אף-על-פי שהמים שבו מטהרים את הנטבל בהם. (61) בפרק א מהלכות כלים הלכה ג. [ולמה הצריך כאן שיהיו מים כרום ידיו למעלה מן התנור, ולמעלה בדין גיסטרא אין הכלים מתטמאים אלא כשהמים אינם מגיעים לשפת הגיסטרא, שהרי אמר: "עד שהם באוויר הגיסטרא מתטמאים המים שעל גבן", ומשמע שאם אינם באוויר אינם מתטמאים? הרא"ש בפירושו למשנתנו מבאר את ההבדל, שם המדובר בכלים, וכלים אינם מתטמאים מאוויר כלי חרס, ואם-כן טומאתם באה על-ידי המים שעליהם שנטמאו באוויר הגיסטרא, ומשקין מטמאים כלים מגזירת חכמים, אולם כל זמן שהכלי בתוך המים, הרי המים שעל גבו מחוברים למקוה ומתטהרים בהשקה, אלא כשהגביה את הכלי ונפרדו המים שעל גביו מהמקוה, ובאותה שעה הם באוויר הגיסטרא - נטמאו. מה-שאין-כן בידים שהן עצמן - בלי תיווך המים - מתטמאים מאוויר התנור, צריך שלא יימצא כל שהוא מהם באוויר זה ללא טבילה, וכשחלק מידיה הוא למעלה מן המים, הרי החלק התחתון של היד נמצא באוויר הכלי הטמא ללא טבילה, אף-על-פי שהוא במים, שאין טבילה לחצאין].

1 **י. חֲבִית⁶² מְלֵאָה מִיָּמִים⁶³ שְׁנִפְלָה לַיָּם, אֶפְלוּ לַיָּם**
2 **הַגָּדוֹל - הַטּוֹבֵל שָׁם⁶⁴ לֹא עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה; אִי**
3 **אֶפְשָׁר לְשַׁלְּשָׁה לָגִין שְׁלֹא יִהְיֶה בְּמָקוֹם אֶחָד⁶⁵. וְכִפָּר**
4 **שֶׁל תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לַשָּׁם⁶⁶ - נִטְמָא בְּמִיָּם הַשְּׁאוּבִין⁶⁷,**
5 **שֶׁהָרִי הַמִּים עוֹמְדִין שָׁם. אֲבָל הַנְּהָרוֹת וְכִיּוֹצֵא בָהֶן,**
6 **הוֹאִיל וְהֵם נִמְשָׁכִין - הָרִי זֶה טּוֹבֵל שָׁם.**

(62) מכות ד, א. (63) שאובים. (64) נראה שרבינו מפרש שטבל בתוך החבית (ראה ההערה הבאה). [מלשונו של רש"י שם, שמחק הגירסא "אי אפשר" לא משמע כן]. (65) ברור אמנם שנתערבו שם גם מי הים, אבל בוודאי נשארו שלושה לוגים במקום אחד. ומה שאמרנו למעלה (פרק ד הלכה ו), שאפילו שפך כל היום מים שאובים למקוה כשר לא פסלוהו, היינו דוקא כששפך ונתערבו המים במי המקוה, אבל כאן השאובים עומדים במקומם (כסף-משנה). [רש"י שם גורס: "חיישינן" (חוששים אנו) במקום "אי אפשר", ומכאן שהוא מפרש שנשפכו המים במקום אחד, כגון שנשברה החבית בתוך הים. אבל רבינו גורס "אי אפשר", ולפיכך יש להניח שהמדובר בטבל בתוך החבית]. (66) אחר טבילת הטמא. (67) שנטמאו מנגיעת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

22 פל הפרות - אינן פוסלין את המקנה בשלשה לגין,⁵
23 שלא אמרו אלא מים שאובין, ופוסלין בשנוי מראה.
24 אפלו מקנה שיש בו מאה סאה ונפל לו לג יין או
25 מי פרות ושנה את מראיו - פסול.⁶ וכן מקנה שיש
26 בו עשרים סאה מים פשרים או פחות מזה ונפל
27 לתוכו סאה יין או מי פרות ולא שנו את מראיו -
28 הרי אלו פשרים פשהיו. ואין הסאה שנפלה עולה
29 למדת המקנה.⁷ ואם נוסף על העשרים עשרים
30 אחרים מים פשרים - הרי זה מקנה פשר.

(2) חולין קו, א: "מים שנפסלו משתיית בהמה - בקרקע כשרים". ובשבת יד, ב - אמרו, שהיו טובלים במי מערות מכונסים וסרוחים. (3) מקואות פ"ז מ"ג. (4) מימרא של רב פפא, בשבת קמז, ב. (5) שנינו בחולין כה, ב: התמד משהחמיץ אינו פוסל את המקנה (ראה לקמן הי"א). (6) מקואות שם. (7) שם מ"ב: "מקנה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת, נפל לתוכו סאה מהם - לא העלהו". גירסת הגר"א: "לא פסלו ולא העלהו". נראה שלעניי הכסף משנה' היתה גייסא אחרת במשנתנו, ולפיכך מצא מקורו במשנה מקואות פ"ז למה אינה עולה, והרי במשנתנו כתוב בפירוש: "לא העלהו".

31 ב. יש⁸ מעלין⁹ את המקנה ולא פוסלין, פוסלין ולא
32 מעלין, לא מעלין ולא פוסלין.

(8) שם מ"א. (9) משלימים לארבעים סאה.

33 ג. ואלו¹⁰ מעלין ולא פוסלין: השלג, והפרד, והכפור¹¹, והגליד¹², והמלח, וטיט הנרוק¹³. כיצד?
34 מקנה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת ונפל לתוכו
35 סאה מאחד מאלו - הרי זה עולה למדתו¹⁴ והרי
36 המקנה פשר ושלם¹⁵. נמצא¹⁶ מעלין ולא פוסלין.
37 אפלו הביא ארבעים סאה שלג בתחלה והניחן
38 בעוקה¹⁷ ורסקו¹⁸ שם - הרי זה מקנה שלם וכשר¹⁹.

(10) שם. (11) רבינו במשנה מפרש: "הוא שיקפא לפעמים ואחרים פירשו: הטל הנקפא והוא כשיכתב שלג דקה מאוד. (12) קרח. (13) טיט רך כל-כך עד שאפשר להוריקו מכלי אל כלי. (14) משלים את המידה לארבעים סאה. (15) אף-על-פי שהיו מונחים בכלי לפני נפילתם למקנה - לא נעשו שאובים, בתנאי שלא נימחו בכלי. (16) מזה יוצא, שהם מעלים ולא פוסלים. (17) בגומא. (18) ב'בית יוסף' יו"ד סי' ר"א מפרש מיעך את השלג ואע"פ שלא נמס. (19) במשנה שם, אמר רבי עקיבא: "והעידו אנשי מידבא משמו (של רבי ישמעאל) שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקנה בתחילה", ופסק רבינו כרבי ישמעאל, מפני שעשה מעשה. ונראה שהתירו לעשות מקנה בתחילה רק משלג בלבד, אבל שאר הדברים שנמנו בין המעלים לעשות מקנה בתחילה רק משלג בלבד, אבל שאר הדברים שנמנו בין המעלים ולא פוסלים הם רק משלימים את המקנה החסר, אבל מקנה שכולה מהם - פסולה. [בטיט הנרוק, נאמר בפירוש (בסוכה יט, ב) שכולו טיט - פסול] ויש להניח שצריך רוב מים, היינו 20 סאה ומשהו.

1 סאה - צריך שיהיה הנקב אחד משלש מאות
2 ועשרים לפרקה; היתה עשרים סאה - צריך להיות
3 הנקב אחד ממאה ושישים לפרקה. וצא וחשב⁷⁸ לפי
4 חשבון זה, שהסאה ששה קבין, והנקב ארבעה לגין,
5 והלג שש ביצים⁷⁹.

(77) שם. (78) החשבון הוא פשוט: בסאה = 24 לוגים, וארבעים סאה = 960 לוג, נמצא ששלושה לוגים הם אחד מן 320 בארבעים סאה, או אחד מן 160 בעשרים סאה. (79) דרך-אגב מוסר רבינו שיעור הלוג, ואין לזה כל ענין מיוחד לדין שאנו עוסקים בו.

6 יד. שלשה מקואות⁸⁰ זה בצד זה, בכל אחד מהן
7 עשרים סאה מכונות, ואחד מהן שאוב מן הצד,
8 וירדו שלשה וטבלו⁸¹ שלשתן, ונערכו המים⁸²
9 מפלן ונתערבו מלמעלה - המקואות פשרים⁸³
10 והטובלים טהורים; שהרי נעשה הכל פשרים
11 סאה, מהן ארבעים פשרים זה בצד זה, ואין
12 המים השאובים פוסלין מקנה שיש בו ארבעים
13 סאה⁸⁴, כמו שבארנו. היה השאוב באמצע וירדו
14 וטבלו בהן, ונערכו המים ונתערבו המקואות -
15 הרי המקואות פשהיו⁸⁵ והטובלין טמאין פשהיו;
16 שהרי לא נתערבו ארבעים סאה הפשרין⁸⁶, לפי
17 שאינן זה בצד זה, שהשאוב מבדיל ביניהן.

(80) שם משנה ג. (81) בבת אחת, כל אחד ואחד במקוה אחר. (82) עלו למעלה משפתם. (83) שלשתם כשרים (רבינו בפירושו למשנתנו). (84) שני המקואות הסמוכים זה לזה הצטרפו לארבעים סאה מים כשרים, ואין מי השאוב פוסלם, יתר על כן: גם השאוב הוכשר מפני שמימי נתרבו במי מקוה כשר. [ואף-על-פי שנגעו מי האמצעי במי השאוב שבצידו לפני שנתערבו במי הכשר - אין בכך כלום, שהרי נתחברו עם הכשרים לפני שנפלו לתוכם השאובים (ר"ש ורא"ש). וב'תפארת ישראל' מנמק: מפני שבאו בהמשכה וברוב כשרים. ראה הערה פה]. (85) נשאר במצבם שלפני טבילת הטמאים, הכשרים - כשרים, והשאוב פסול. (86) פירוש, לא נתערבו הכשרים באופן ישר אלא דרך הפסולים. ואף-על-פי-כן לא נפסלו הכשרים מפני שהפסולים באו אליהם דרך המשכה (לא בנפילה), והכשרים מרובים (ראה למעלה פ"ד ה"ח).

פרק שביעי

(1) יבאר שאין המקוה נפסל בשינוי טעם וריח אלא בשינוי מראה. ודין יש מעלים את המקוה ולא פוסלים או בהיפך או לא מעלים ולא פוסלים. מקוה שנפל לתוכו דבר ששינה את מראיו כיצד תקנתו. שלושה לוגים מים שנשתנה מראהם שנפלו למקוה.

18 א. אין המקנה נפסל לא בשנוי הטעם ולא בשנוי
19 הריח, אלא בשנוי מראה³ בלבד. וכל דבר שאין
20 עושין בו מקנה לבתחלה - פוסל את המקנה בשנוי
21 מראה⁴. כיצד? היין או החלב והדם וכיוצא בהן ממי

(י' צבע' שמם). פירוש, נשאר עליהם שם מים, ולפיכך
דינם כמים - פוסלים בשאובים ואין פוסלים בשינוי מראה.
ט. מקנה³⁸ שִׁנְפַל יֵין או מִהֶלֶל³⁹ או שֶׁאֵר מִי פְרוֹת²²
וְשֵׁנו אֶת מִרְאֵיו וְנִפְסַל - פִּיּוּד תִּקְנָתוֹ? יִמְתִּין עַד²³
שֶׁיִּרְדּוּ גִשְׁמִים⁴⁰ וְיִחְזְרוּ מִרְאֵיו לְמִרְאֵה מִים. וְאִם²⁴
הָיָה בַּמִּקְוָה אֲרֻבָּעִים סָאָה מִים כְּשֶׁרִים - מְמַלֵּא²⁵
וְשׂוֹאֵב לְתוֹכָן⁴¹ עַד שֶׁיִּחְזְרוּ מִרְאֵיו לְמִרְאֵה מִים. נִפְל²⁶
לְתוֹכָן⁴² יֵין או מִהֶלֶל וְכִיּוֹצֵא כֵּה וְנִשְׁתַּנָּה מִרְאֵה²⁷
מִקְצָתוֹ⁴³, אִם אֵין כֵּה מִרְאֵה מִים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה כְּדִי²⁸
אֲרֻבָּעִים סָאָה - הָרִי זֶה לֹא יִטְבֹּל בּוֹ⁴⁴. וְהַטּוֹבֵל²⁹
בְּמָקוֹם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה⁴⁵ - לֹא עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה. אֲפִלּוּ³⁰
חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁנִּשְׁפָּרָה בֵּינָם הִגְדוּלָה⁴⁶ וּמִרְאֵה אוֹתוֹ³¹
מְקוֹם כְּמִרְאֵה שֶׁל יֵין, הַטּוֹבֵל בְּאוֹתוֹ מְקוֹם - לֹא³²
עֲלָתָה לוֹ טְבִילָה.³³

(38) שם. (39) זיעת הזיתים המונחים בכלי (יש גורסים
"מוהל"). (40) וירבו מימיו ויבטלו את מראה מי הפירות.
מדובר במקוה שאין בו 40 סאה, ואם ימלא מים בכלים ויתן
לתוכו יפסלוהו מדין שאובים. (41) נתבאר כבר כמה
פעמים שמקוה שיש בו 40 סאה, אין השאובים פוסלים
אותו. (42) שם מ"ד. (43) במקום אחד נשתנה מראה
המים, ובמקומות אחרים לא נשתנה. (44) לא יטבול אפילו
בצד שלא נשתנה, מפני שאין במקוה 40 סאה מים כשרים.
(45) כאן מדובר, אפילו אם נשארו 40 סאה שלא נשתנו ויש
כאן מקוה כשר, אף-על-פי-כן הטבילה במקום שנשתנה -
פסולה. [אי-אפשר לפרש בבא זו כשלא נשארו ארבעים
סאה, שהרי במקרה זה גם הטבילה במקום שלא נשתנה -
פסולה, כמו ששינוי בתוספתא מקוואות פ"ה ה"ח: "הטובל
בין במקום היין בין במקום המים, כאילו לא טבל".]
(46) תוספתא, שם ה"ט.

י. שְׁלִשָּׁה לִגְיִין⁴⁷ מִים שְׂאוּבִין שִׁנְפַל לְתוֹכָן אֲפִלּוּ³⁴
מִשְׁקַל דִּינָר יֵין וְשֵׁנָה מִרְאֵיהֶן, וְהָרִי מִרְאֵה הַפֶּל³⁵
מִרְאֵה יֵין, וְנִפְלֹ לְמִקְוָה - לֹא פִּסְלוּהוּ⁴⁸, אֲלֹא אִם³⁶
שֵׁנו אֶת מִרְאֵיו⁴⁹.³⁷

(47) משנה, שם פ"ז, ה. (48) משום שנידונים לעניין זה
כ"ן, שאינו פוסל בשאובים אלא בשינוי מראה.
(49) מראה מי המקוה.

יא. שְׁלִשָּׁה לִגְיִין⁵⁰ חֶסֶר דִּינָר מִים שְׂאוּבִין שִׁנְפַל³⁸
לְתוֹכָן דִּינָר חֲלָב⁵¹ או מִי פְרוֹת, וְהָרִי מִרְאֵה הַפֶּל³⁹
מִים⁵², וְנִפְלֹ לְמִקְוָה - לֹא פִּסְלוּהוּ⁵³; עַד שֶׁיִּפְלֹ⁴⁰
שְׁלִשָּׁה לִגְיִין מִים שְׂאוּבִין שְׂאִין בְּהֵן תַּעֲרֹבֶת מִשְׁקָה⁴¹
אֲחֵר וְלֹא מִי פְרוֹת.⁴²

(50) שם. (51) שאינו פוסל בשלושה לוגים. (52) ואם כן,
יש כאן שלושה לוגים שאובים שכולם מראה מים.
(53) כתנא-קמא שם נגד דעת רבי יוחנן בן נורי.

יב. מִקְוָה⁵⁴ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה מִרְאֵה מִימֵיו מִחֲמַת עֲצָמוֹ וְלֹא⁴³
נִפְל לוֹ דָּבָר - הָרִי זֶה כָּשֵׁר. לֹא אָמְרוּ אֲלֹא שֶׁנִּשְׁתַּנָּה⁴⁴
מִחֲמַת מִשְׁקָה אֲחֵר.⁴⁵

ד. וְאִלּוּ²⁰ פּוֹסְלִין²¹ וְלֹא מַעְלִין: מִים שְׂאוּבִין, בֵּין¹
טְהוֹרִין בֵּין טְמֵאִים, וּמִי כְּבָשִׁים²², וּמִי שְׁלֻקוֹת²³,
וְהַתְּמָד²⁴ עַד שֶׁלֹּא הִחְמִיץ²⁵, וְהַשְּׂכָר²⁶. פִּיּוּד? מִקְוָה²
שֵׁישׁ בוֹ אֲרֻבָּעִים סָאָה חֶסֶר מִשְׁקַל דִּינָר, וְנִפְל מֵאֶחָד³
מֵאלוֹ מִשְׁקַל דִּינָר לְתוֹכָן - אֵינוֹ עוֹלָה לְמַדַּת הַמִּקְוָה⁴
וְלֹא הַשְּׁלִימוֹ. וְאִם נִפְל מֵאֶחָד מֵהֶן שְׁלִשָּׁה לִגְיִין מֵהֶן⁵
פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוָה.⁶

(20) שם מ"ב. (21) אם נפלו שלושה לוגים מהם למקוה
שאינו בו 40 סאה. (22) מים שכבשו בהם פירות או ירקות.
(23) ששלקו בהם כל דבר מאכל שהוא. (24) משקה עשוי
ממים שנתנו בהם שמרי יין או חרצנים וזגים של ענבים.
(25) דרכו להחמיץ כשהוא שוהה זמן רב, וכל זמן שלא
החמיץ - דינו כמים. (26) מימרא של שמואל, בעירובין
כט, ב.

ה. וְאִלּוּ²⁷ לֹא פּוֹסְלִין וְלֹא מַעְלִין: שֶׁאֵר הַמִּשְׁקִין,
וּמִי פְרוֹת, וְהַצִּיר²⁸, וְהַמּוֹרֵץ²⁹, וְהַתְּמָד מִשְׁהַחֲמִיץ.⁸
פִּיּוּד? מִקְוָה שֵׁישׁ בוֹ אֲרֻבָּעִים סָאָה חֶסֶר אֶחָד וְנִפְל¹⁰
מֵאֶחָד מֵאלוֹ סָאָה לְתוֹכָן - לֹא הֵעֲלָהּ, וְהָרִי הַמִּים¹¹
כְּשֶׁרִים כְּשֶׁהָיוּ; שְׂאִין אֵלּוֹ פּוֹסְלִין אֲלֹא בְּשֵׁנוֹ¹²
מִרְאֵה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ³⁰.¹³

(27) שם. (28) מים המתמצים מדגים מלוחים. (29) שומן
מדגים מלוחים. (30) למעלה ה"א.

ו. וּפְעָמִים³¹ שְׂאֵלּוֹ מַעְלִין אֶת הַמִּקְוָה. פִּיּוּד? מִקְוָה¹⁴
שֵׁישׁ בוֹ אֲרֻבָּעִים סָאָה וְנִפְל לְתוֹכּוֹ סָאָה מֵאֶחָד¹⁵
מֵאלוֹ, וְחִזְרוּ וְלָקַח סָאָה מִמֶּנּוּ - הָרִי הָאֲרֻבָּעִים¹⁶
שֶׁנִּשְׂאָרוֹ מִקְוָה כָּשֵׁר³².¹⁷

(31) שם. (32) ביבמות פב, ב - אמר רבי יוחנן "עד רובו".
כלומר, שלא יטול יותר מתשע-עשרה פעמים כדי שיישארו
רוב מים (פירוש אחר: שלא יתן רוב מי פירות. ראה שם).
[רש"י שם שואל למה מעלים כשנטל סאה, הרי בסאה זו
שנטל יש הרבה מים, ולא נשארו 40 סאה מים? ומתוך
שהסאה מי פירות בטלה ברוב מים, וכל 41 סאה הוכשרו].
וכל זה כשנתן תחילה סאה מי פירות ואחר-כך נטל סאה,
אבל להיפך - פסול, שהרי כשנטל סאה מים כשרים נשארו
39 סאים, ומי הפירות שהוסיף אחר-כך אינם משלימים
(ראה למעלה פ"ד ה"ז בד"ן נתן סאה מים שאובים ונטל
סאה).

ז. מִקְוָה³³ שֶׁהִדִּיחַ בוֹ סִלִּי זִיתִים וְעִנְבִּים³⁴ וְשֵׁנו אֶת¹⁸
מִרְאֵיו - כָּשֵׁר³⁵.¹⁹

(33) שם מ"ג. (34) סלים ריקים שנדבק בהם לכלוך הפירות
שהיו בהם. (35) הלכלוך אין בו ממש, ואינו נידון כמי
פירות.

ח. מִי הַצִּבְעֵה³⁶ פּוֹסְלִין אֶת הַמִּקְוָה בְּשִׁלְשָׁה לִגְיִין³⁷,
וְאֵין פּוֹסְלִין אוֹתוֹ בְּשֵׁנוֹ מִרְאֵיו.²¹

(36) שם. (37) במכות ג, ב - אמרו: "מֵי־אֵי־דְּצִיבְעָא מִקְרִי"

20. מְצַטְרֵפִין עַד שִׁיְהִי בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד¹⁸.
 21. נִפְרָץ הַכֶּתֶל מִלְּמַעְלָה, אִם נִתְעַרְבוּ הַמַּיִם לְמַעְלָה מִן
 22. הַכֶּתֶל¹⁹ בְּקִלְפַת הַשּׁוֹם²⁰ עַל רֹחַב שְׁפּוֹפֶרֶת הַנּוֹד -
 23. מְצַטְרֵפִין.

(15) צריך להיות: לשתי. פירוש, מלמעלה למטה (רבינו בפירושו למשנתנו). (16) אם בזה פחות מארבעים ובשני גם כן פחות משיעור זה מצטרפים שני המקואות אפילו בסדק שרחבו כל שהוא. ומה שאמרו עירוב מקואות כשפופרת הנוד, היינו בנקב, אבל סדק לכל אורך הכותל מחבר בכל שהוא. (17) מימין לשמאל. יש מפרשים להיפך, שתי הוא מימין לשמאל, וערב - מלמעלה למטה. והראב"ד פירש כרבינו. (18) פסק כחכמים. ונימוקם הוא: כשהסדק מלמעלה למטה לא ייסתם מאליו, אבל סדק לרוחב עלול להיסתם, מפני שהחלק העליון של הכותל מכביד וירד ולפיכך צריך שיעור גדול. נשיעור זה נאמר במקוה חסר, שצריך להשלימו, אבל כשמוקוה אחד כשר ובשני 40 סאה שאובים מספיק סדק כל שהוא, אפילו בנסדק לערב, להכשיר את המקוה השאוב על ידי השקה, שהרי אפילו ייסתם הסדק יישארו השאובים בכשרותם. (19) כגון שנפגמה שפת הכותל והמים עוברים דרך הפגימה ממקוה זה לזה. (20) גובה המים המחברים שני המקואות.

24. ו. כִּמָּה הוּא שְׁעוֹר הַנֶּקֶב שֶׁהוּא כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד?
 25. כְּרֹחַב שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת בִּינוּנִיּוֹת שֶׁל כָּל אָדָם וְחִזְזוֹת
 26. בּוֹ²¹. וְאֵינָן בְּגוּדָל, אֲלֵא שְׁתֵּי אֲצָבָעוֹת רֵאשׁוֹנוֹת מִן
 27. הָאֲרָבֶע שֶׁבֶפֶס הַיָּד²². כָּל שִׁיעוֹמֵד בְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד²³
 28. - מִמַּעַט²⁴, וְאֶפְלוּ בְּדִבְרֵים שֶׁהֵן מִבְּרִיתוֹ שֶׁל מַיִם.
 29. סָפֵק יֵשׁ בְּנֶקֶב כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד סָפֵק אֵין בּוֹ - אֵין
 30. מְצַטְרֵפִין; מִפְּנֵי שֶׁעֵקֶר הַטְּבִילָה מִן הַתּוֹרָה²⁵, וְכָל
 31. שֶׁעֵקֶרוֹ מִן הַתּוֹרָה, אֵף עַל פִּי שִׁיעוֹרוֹ הִלְכָּה - סָפֵק
 32. שֶׁעוֹרוֹ לְהַחֲמִיר²⁶.

(21) אפשר לסבב אותן בריווח בחור הנקב, היינו נקב עגול שקוטרו כרוחב שתי אצבעות. (22) אצבע ואמה. תוספתא שם פרק ה הלכה ב: "ב' אצבעות שאמרו - בבינוניות של כל אדם ולא מארבע בטפח". [הטפח הוא ארבעה אגודלים (מנחות מא, ב)]. (23) כל דבר הנמצא בחלל זה ואפילו דברים הבאים עם המים כגון עפר מקרקע המקוה או תולעים החיים במים. (24) מוריד משיעורו וצריך להרחיב את הנקב עד שיעבור דרכו זרם מים ללא כל תערובת בעובי שפופרת הנוד. (25) במשנתנו - "מפני שהוא מן התורה" ורבינו הוסיף וכתב: "מפני שעיקר הטבילה מן התורה... אף על פי ששיעורו הלכה". פירוש, השיעורים לא נכתבו בתורה אלא נאמרו הלכה למשה מסיני מפי הגבורה (עירובין ד, א). (26) פירוש, מחמירים בשיעורו. מלשונו משמע שספק הלכה למשה מסיני בדבר שאין עיקרו מן התורה - להקל.

33. ז. מְטַהֲרִין אֶת הַמִּקְוָאוֹת הָעֲלִיּוֹן²⁷ מִן הַתַּחְתּוֹן²⁸
 34. וְהַרְחֹק מִן הַקְּרוֹב. כִּיצַד? מִבֵּיאִין סִילוֹן²⁹ שֶׁל חֶרֶס

(54) דין זה למד רבינו מדין הדיח בו סלי זיתים וענבים למעלה ה"ז (כסף-משנה).

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ח

פֶּרֶק שְׁמִינִי

(1) יבאר המעורב למקוה אם הוא כמקוה. עוקה שבתוך המקוה אם מטבילין בה. כותל שבין שני מקואות שנסדק או לשתי או לערב אם מצטרפים. אם מטהרים המקואות העליון מהתחתון והרחוק מהקרוב. מקוה שמימיו מרודדים.

1. א. כָּל הַמְּעַרְב² לַמִּקְוָה³ - הָרִי הוּא כְּמִקְוָה⁴
 2. וּמְטַבִּילִין בּוֹ. גְּמוּת הַסְּמוּכוֹת לְפִי הַמִּקְוָה⁵ וּמִקְוֵם
 3. רִגְלֵי פְרָסוֹת בְּהִמָּה שֶׁהִיוּ בָּהֶן מַיִם מְעַרְבִין עִם מֵי
 4. הַמִּקְוָה כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד⁶ - מְטַבִּילִין בָּהֶן.

(2) מקואות פרק ו משנה א. (3) מים שאין בהם 40 סאה הנמצאים בצד מקוה כשר. (4) ומטבילים בהם. אולם יש הבדלי דינים בזה, ורבינו מבאר ומתחיל בדין גומות. (5) מחוץ למקוה. (6) מכיוון שמקומות אלה נמצאים מחוץ לכתלי המקוה אינם מצטרפים למקוה בפחות משיעור זה.

5. ב. חוֹרֵי הַמְּעַרָה? וְסִדְקֵי הַמְּעַרָה - מְטַבִּילִין בָּהֶן אֵף
 6. עַל פִּי שְׁאֵין הַמַּיִם שֶׁבָּהֶן מְעַרְבִין עִם מֵי הַמִּקְוָה
 7. אֲלֵא בְּכָל שֶׁהוּא⁸.

(7) המקוה שבמערה. בתקופת המשנה היו רוב המקואות במערות משום צניעות, ולפיכך כתבה המשנה "מערה", ורבינו נקט לשון המשנה. (8) מפני שהם בתוך חלל המקוה מספיק חיבור קטן ביותר.

8. ג. מַחֲט שֶׁהִיָּתָה נְתוּנָה עַל מַעְלוֹת הַמִּקְוָה⁹, וְהִיא
 9. מוֹלִיָּה וּמִבִּיא בַּמַּיִם¹⁰ - בִּיּוֹן שֶׁעֵבֶר עָלֶיהָ הִגֵּל
 10. טְהוּרָה.

(9) מחוץ למים. (10) הניע את מי המקוה בידו או ברגלו ונערמו גלים.

11. ד. עוֹקָה שֶׁבְּתוֹךְ מִקְוָה¹¹: אִם הִיָּתָה הַקְּרָקַע
 12. הַמְּבִדֵּלֶת בֵּין הָעוֹקָה וְהַמִּקְוָה בְּרִיאָה וְיִכּוֹלָה
 13. לְהַעֲמִיד אֶת עַצְמָהּ¹² - אֵין מְטַבִּילִין בַּמַּיִם שֶׁבְּעוֹקָה
 14. עַד שִׁיְהִיו מְעַרְבִין¹³ עִם הַמִּקְוָה כְּשֹׁפֶרֶת הַנּוֹד;
 15. וְאִם אֵינָה יִכּוֹלָה לְהַעֲמִיד אֶת עַצְמָהּ - אֶפְלוּ אֵינָן
 16. מְעַרְבִין אֲלֵא בְּכָל שֶׁהוּא מְטַבִּילִין בָּהֶן¹⁴.

(11) חפירה בתוך המקוה עצמה תחת שטח המים עשויה ככיפה. (12) חזקה ובת קיימא. (13) כלומר, בפחות משיעור זה אין מטבילים בה. (14) מחיצה רעועה כזו שסופה ליפול מאליה דינה כסדק.

17. ה. כֶּתֶל שֶׁבֵּין שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁנִּסְדַּק לְשָׁנִים¹⁵ -
 18. מְצַטְרֵפִין¹⁶, וְאִם הָיָה בְּשִׁנְיָהּ אֲרָבָעִים סָאָה -
 19. מְטַבִּילִין בְּכָל אֶחָד מֵהֶן. וְאִם נִסְדַּק לְעֶרְבִי¹⁷ - אֵין

40 בשניהם יחד יש ארבעים סאה. והמדובר בטיט הנרוק שמשלים את השיעור. (41) אם הגוף הוא במים עלתה לו טבילה אף על פי שהמים לבדם אינם מכסים את כל הגוף והרגליים שוקעות בטיט. הרע"ב ותוספות יום טוב מנמקים, מפני שהרגליים נטבלו במים לפני ששקעו בטיט. (42) ואף על פי כן משלים לארבעים סאה.

20 יא. כל שתחלת ברייתו מן המים, כגון יבחושיין⁴³
21 אדמין - מטבילין בו. ומטבילין בעינו של דג⁴⁴.

(43) מין תולעים השורצים במים. (44) כריש גדול שבים שנמחה עינו.

22 יב. מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות וירדו
23 שנים וטבלו זה אחר זה, אף על פי שרגליו של
24 ראשון נוגעות במים - הראשון טהור והשני
25 בטמאתו⁴⁵, שהרי חסרו המים מארבעים סאה.
26 הטביל בו⁴⁶ תחלה סגוס עבה⁴⁷ וכיוצא בו והגביהו,
27 אם היתה מקצת הסגוס נוגעת במים - הרי הטובל
28 באחרונה⁴⁸ טהור, שהרי המים פלן מערבין⁴⁹.
29 הטביל בו⁵⁰ את המטה וכיוצא בה, אף על פי
30 שדחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד
31 שצפו המים עליה למעלה - הרי זו טהורה, שהרי
32 לא נטבעו בטיט עד שטבלו במים תחלה⁵¹. הטביל
33 בו יורה גדולה⁵² - הרי זו טמאה כשהיתה, מפני
34 שהמים נתזין⁵³ ויוצאין חוץ למקוה ונמצא חסר
35 מארבעים⁵⁴. פיצד יעשה? מורידה דרך פיה⁵⁵
36 והופכה במקוה⁵⁶ ומטבילה. ומעלה אותה דרך
37 שוליה, כדי שלא יהיו המים שבתוכה שאובים
38 ויחזרו למקוה ויפסלוהו.

(45) מפני שחלק ממי המקוה נשאר על גופו של הראשון ואם כן טבל השני במקוה חסר. במשנתנו חולק רבי יהודה ומטהר את השני כשרגלי הראשון נוגעות במים, ונימוקו: מפני שהמים שעל גופו מצטרפים למקוה. ותנא קמא סובר שרטיבות דקה כזו (משקה טופח) אינה מחברת, או מפני שזה כקטפרס. [בכסף משנה מוסיף נימוק, שמא נשארו מקומות גובים בגופו והם מפסיקים]. (46) במקוה של 40 סאה מכוונות. (47) בגד צמר שסופג הרבה מים. (48) אחר טבילת הסגוס. (49) אין זה דומה לשניים שטבלו, כי בסגוס יש הרבה מים מכוונסים וכל זמן שלא הוציאו לגמרי מן המקוה הרי מים אלה מחוברים למקוה וזה דומה למקוה חסר המחובר למקוה כשר. (50) במקוה שיש בו 40 סאה מכוונות. (51) במשנה: "מפני שהמים מקדמים". (52) ושוליה למטה. (53) נערמים ועוברים על שפת המקוה. (54) לפני שנטבלה כולה במים. (55) לא התכוון לומר שהופך פיה למטה, שאם כן לא ייכנסו מים לתוכה ויערמו לפני שיהפך אותה, אלא הכוונה שיטה אותה על צידה כדי שייכנסו המים לתוכה. (56) שאם יעלה אותה כשהיא מטה על צידה, אפשר שיישאר חלק מהמים בתוכה מנותק ממי המקוה - כשיגביהנה קצת כלפי מעלה - ויהיו שאובים, ויחזרו לתוך המקוה ויפסלוהו.

1 או של אבר³⁰ וכיוצא בהן, שאין הסילונות פוסלין
2 את המקוה, ומניח את ידיו תחתיו³¹ עד שיתמלא
3 מים³², ומושכו³³ ומשיקו³⁴ עד שיתערב המים
4 שבסילון עם מי המקוה כאחד, אפלו כשערה דיו,
5 והרי שני המקואות שהסילון ביניהן במקוה אחד.

(27) המדובר במקואות שבשיפוע הר והאחד במקום גבוה באותו שיפוע והשני במקום נמוך ממנו. (28) כשבעליון מים שאובים ובתחתון מים כשרים. וכל שכן שמטהרים התחתון מן העליון. (29) נתבאר למעלה פרק ו הלכה ב סילונות אפילו של מתכת שהם מקבלים טומאה אינם פוסלים את המים העוברים בהם משום שאובים. מפני ששאובה אינה פוסלת מן התורה (לדעת רבינו - אפילו כל המקוה שאובה) הקילו בה חכמים. (30) עופרת. [בתוספתא שם פרק ה הלכה ד כתוב: "מביא סילון של עץ ושל עצם או של זכוכית". ורבינו מונה את הסילונות שהיו משתמשים בהם בזמנו או בתקופת המשנה]. (31) פירוש, סותם בידיו את פיו התחתון של הסילון. (32) לא התכוון לומר שיתמלא כל גובה חללו אלא שיתמלא לכל ארכו בגובה כל שהוא ללא הפסק כל שהוא, שאם נפסק במקום אחד אין כאן השקה. (33) נראה כוונתו שמושך למקוה התחתון את פיו התחתון של הסילון. (34) מסיר את ידו ומתוך כך נוגעים מי הסילון בתחתון ומחברים את שני המקואות והשקה מועילה בכל שהוא.

6 ח. שלש גמות שבנחל, התחתונה והעליונה של
7 עשרים סאה והאמצעית של ארבעים, ושטף של
8 גשמים עובר בתוך הנחל, אף על פי שהוא נכנס
9 לתוכן ויוצא מתוכן³⁵ - אין זה ערוב³⁶, ואין
10 מטבילין אלא באמצעית³⁷; שאין המים הנזחלין
11 מערבין³⁸ אלא אם כן עמדו.

(35) ואם כן השטף מחבר למעשה את שלשתן. (36) אין עירוב זה מצרף את החסרות עם המליאה למקוה אחד. (37) שיש בה לבדה 40 סאה בלי השטף. (38) בתוספתא שם שנינו: "רבי יהודה אומר, מאיר היה אומר מטבילין בעליונה ואני אומר מטבילין בתחתונה וחכמים אומרים בין זו ובין זו אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה". ופסק רבינו כחכמים. [הריב"ש בתשובותיו סימן רצב מנמק מפני שקטפרס אינו חיבור, ומשמיענו שם חידוש נפלא, שקטפרס אינו חיבור מפני שמקוה אינו מטהר בזוחלים אלא באשבורן (מים נקווים ועומדים)].

12 ט. טיט רך שהפירה שוחה ושוחה ממנו - הרי זה
13 נמךד עם המקוה³⁹. הנה עבה עד שאין הפירה שוחה
14 ושוחה - אינו נמךד עמו.

(39) משלים לארבעים סאה.

15 י. מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט⁴⁰ -
16 מטבילין בטיט ובמים⁴¹. באי זה טיט מטבילין?
17 בטיט הרך, שהמים צפין על גביו. הרי המים מצד
18 אחד והטיט הרך מצד אחר - מטבילין במים ולא
19 בטיט⁴².

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

16) דרגה שניה. (17) יש גורסים - תמציות. מי גשמים השוטפים ממקום גבוה למקום נמוך. (18) מבבעים ומתמצים מהם מי גשמים. (19) מפני שמי הגשמים השוטפים מעבירים את המים הקודמים שיש עליהם חשש טומאה. (20) לא התכוון לומר שהמים הטמאים, אף-על-פי שהם נמצאים בעינים וניכרים - נטהרו. אלא הכוונה, תולים אנו שנשטפו על ידי מי הגשמים (תפארת ישראל. מלשוננו של הר"ש משמע שנטהרו ממש. וכן כתב ב'מעשה רוקח'). (21) המכונסים בחפירה. מי תמציות אינם מכונסים אלא שוטפים על פני הקרקע.

ג. החופר²² בצד הים ובצד הנהר ובמקום הפצין²³ 19
- הרי הן כמי תמצית שלא פסקו²⁴. 20

22) תוספתא מקוואות פ"א ה"ז. (23) ומימיהם עוברים לחפירה. (24) המדובר כשמימי הים והנהר והביצות עוברים תדיר, ומעבירים את המים הקודמים.

ד. החופר²⁵ בצד המעין: כל זמן שהיו פאין מחמת המעין, אף על פי שפוסקין²⁶ וחוזרין ומושקין - הרי הן כמי מעין²⁷; פסקו מלהיות מושקין - הרי הן כמי גבאים²⁸. 21
22
23
24

25) שם. (26) לפעמים נפסקים. (27) מטהרים בכל שהוא (ראה ה"ח). (28) בתוספתא שבידינו הגירסא: כמי תמציות (ראה השלמות).

ה. למעלה מהן²⁹: מקנה³⁰ שיש בו ארבעים סאה מים שאינם שאובין, שבו טובל כל אדם טמא חוץ מן הזב הזכר³¹, ובו מטבילין את כל הפלים הטמאים ואת הידים שמתבילין לקדש, כמו שפארנו³². 25
26
27
28
29

29) שם מ"ז. (30) מים מכונסים בקרקע שאינם מעיין. (31) שנאמר בו (ויקרא טו, יג): "ורחץ בשרו במים חיים", פירוש במי מעיין. ובזבה כתבה תורה (שם, כח): "ואחר תטהר" סתם, ולא כתבה "מים חיים", וסתם טהרה היא במקוה שיש בו ארבעים סאה. (32) בהלכות אבות הטומאות פ"ב הי"ב. ששפיכה מכלי אינה מטהרת לקודש אלא טבילה במקוה שיש בו ארבעים סאה.

ו. למעלה מהן³³: המעין שמימיו מועטין והרבו עלי מים שאובין. שיה למקנה - שאין מטהרין במים הנמשכין ממנו אלא במים הנקוין ועומדין באשברן, ושה למעין - שהוא מטהר בכל שהוא; שהמעין אין למימיו שעור, אפילו כל שהן מטהרין³⁴. 30
31
32
33
34
35

33) שם. בשני דינים מחולק מעיין ממקוה. א. מעיין מטהר בכל שהוא, ומקוה (מים מכונסים) אינו מטהר בפחות מארבעים סאה. [בפסחים יז, ב אמרו שרביעית (רבע הלוג) כשירה לטהר בה כלים קטנים שכל גופם מכוסה במים בבת אחת, ובנוזיר לח, א אמרו שחכמים ביטלו טהרת רביעית, אבל כל שהוא של מעיין לא ביטלו]. ב. מעיין מטהר

1. יג. מקנה שמימיו מרדדין⁵⁷ - כובש⁵⁸ אפילו חבילי קש וחבילי קנים בתוך המים ומן הצדדין עד שיערמו המים למעלה ויורד וטובל לתוכן. 2
3

(57) שטוחים, לא עמוקים ואי אפשר להכניס את כל הגוף לתוך המים. (58) מניח אבן או דברים אחרים על החבילות, אם לא יכבש אותם יצופו על פני המים מפני שהם קלים.

פרק תשיעי

1) יבאר שש מעלות שיש במקוה זו למעלה מזו, ומאי ביניהם. ודין מעיין שמימיו יוצאים ונמשכים לשוקת ואחר כך יוצאים וזוחלים. מעיין שמימיו נמשכים על גבי כלים שאין להם בית קיבול וכל דיני מי מעיין. ודין אם מטבילין מן הגל כשהוא באויר.

א. שש² מעלות³ במקוואות⁴ זו למעלה מזו. הראשון: מי גבאים⁵ ומי בורות⁶ שיהין⁷ ומעורות⁸ וכיוצא בהן ממים המכנסין בקרקע. אף על פי שהן שאובין⁹ ואף על פי שאין בהן ארבעים סאה, הואיל ואינן מתטמאין אלא לרצון¹⁰, כמו שפארנו¹¹ - הרי הן בחזקת טהורין¹², וכשרין לעשות מהן עשה הטבילה לחלה¹³ ולטל מהן לידים. והוא שישל מהן בכלי¹⁴, כמו שפארנו¹⁵. 4
5
6
7
8
9
10
11

2) מקוואות פ"א, מ"א. (3) דרגות טהרה. (4) במים מכונסים בקרקע, וביניהם גם כאלה שאין עליהם תורת מקוה כלל. (5) מים שנקו בחפירה לא עמוקה שבקרקע (מלשון "ולחשוף מים מגבא" - ישעיה ל, יד). (6) חפירה עגולה ועמוקה. (7) חפירות מרובעות ארוכות וצרות. (8) בורות מכוסים מלמעלה, מקורים. (9) מילא מים בכלים ושפך לתוכן. [רבינו הוסיף מדעתו את הפיסקא: "אע"פ שהן שאובין". במשנה איננה]. (10) כשהטומאה נגעה בהם מרצון האדם. (11) בהלכות טומאת אוכלין פט"ו ה"א. (12) יש להניח שלא נגעה בהם טומאה מרצון. (13) מותר ללוש בהם עיסה החייבת להרים ממנה חלה שהיא קדושה כתרומה. האיסור לגרום טומאה לחולין הטבולים לתרומה או לחלה (ראה הלכות טומאת אוכלין פט"ו ה"ט) נאמר רק בטומאה ודאית, אבל כאן, בחשש רחוק - לא גזרו. (14) וישפוך על הידיים, אבל טבילת ידיים במקוה שאין בו ארבעים סאה אינה מטהרת אפילו כשהמים אינם שאובים. (15) בספר אהבה, פ"ו מהלכות ברכות, ה"ה. [הראב"ד משיג ופוסק שטבילת ידיים מועילה אפילו במקוה שאין בו ארבעים סאה, אם מימיו אינם שאובים (ראה כסף-משנה)].

ב. למעלה מהן¹⁶: מי תמצית¹⁷ שלא פסקו, אלא עדין הגשמים יורדין וההרים בוצצין¹⁸ והן נמשכין ונקוין, ואינן שאובין אבל אין בהן ארבעים סאה - הרי הן כשרין לתרומה¹⁹ ולטל מהן לידים, ומטביל בהן את המים שנטמאו²⁰. פסקו הגשמים ולא פסקו ההרים מלהזחיל - עדין הן מי תמצית. פסקו ההרים ואינן בוצצין - הרי אלו כמי גבאים²¹. 12
13
14
15
16
17
18

בזוחלים (פירוש מותר לטבול במים הזוחלים מן המעיין אפילו בזמן שהם בתנועה, ואין טובלים בזוחלים מן המקוה אלא אם כן נקו בחפירה. (בלשון המשנה: "באשבורן". תורת כהנים' פרשת שמיני פרשתא ט). בהלכה זו מלמדנו רבינו דין מעיין שמימיו מועטים, ושפך לתוכו מים שאובים מרובים ממי המעיין. (34) מלשונו של רבינו משמע שמעיין מטהר בכל שהוא, בין כלים ובין אדם (כגון ילד שכל גופו עולה בבת אחת בפחות מארבעים סאה). אולם הר"י והרא"ש (הובאו ב'טור' יורה דעה סימן רא) סוברים שמעיין כל שהוא מטהר כלים בלבד ולא אדם.

ז. לְמַעַלָּה מִזֶּה³⁵: הַמְעִיֵן שֶׁלֹא נִתְעַרַב בּוֹ מִיָּם שְׁאוּבִין אֲבָל מִיָּמָיו מְכִים, כְּגוֹן שֶׁהָיוּ מִיָּמָיו מְרִים אוֹ מְלֻחָהִים³⁶, שֶׁהָיָה³⁷ הוּא מְטַהֵר בְּזוּחָלִים, וְהֵן הַמִּים הַנִּגְרָרִים וְנִמְשָׁכִין מִן הַמְעִיֵן.

35) שם מ"ח. (36) בפרה פ"ח מ"ט שנינו: "אלו הן המוכים, המלוחין והפושרין". ותמוה הדבר למה השמיט כאן פושרין, והוסיף מרים? (37) "שהרי" זה אינו מתפרש כמו במקומות אחרים כנתינת טעם, אלא משמעותו ביאור, היינו האמור מטהר היא המעלה שאינה במי מעיין שרבו עליהם שאובים.

ח. לְמַעַלָּה מִזֶּה³⁸: הַמְעִיֵן שֶׁמִּיָּמָיו מִיָּם חַיִּים, שֶׁפָּהֶן בְּלִבְד טוֹבְלִים בּוֹ הַזִּבִּים הַזְּכָרִים, וְלֹקְחִין מֵהֶן לְטָהֳרַת הַמְצַרְעִי³⁹ וְלִקְדָּשׁ מִי חֲטָאת⁴⁰. מֶה בֵּין מְעִיֵן לְמַקְוֶה? הַמַּקְוֶה אֵינוֹ מְטַהֵר אֶלָּא בְּאַרְבָּעִים סָאָה; וְהַמְעִיֵן מְטַהֵר בְּכָל שֶׁהוּא. הַמַּקְוֶה אֵינוֹ מְטַהֵר אֶלָּא בְּאַשְׁבּוּרָן⁴¹, וְהַמִּים הַנִּזְחָלִים מִמֶּנּוּ⁴² אֵינָן מְטַהֲרִין; וְהַמְעִיֵן מְטַהֵר בְּזוּחָלִים. הַמַּקְוֶה - לֹא תַעֲלֶה בּוֹ טְבִילָה לְזָבִים⁴³; וְהַמְעִיֵן, אִם הָיוּ מִיָּמָיו מִיָּם חַיִּים - הֵבֵב טוֹבֵל בָּהֶן.

38) שם. (39) להזיית המים המעורבים בדם הציפור, אבל לטבילת גופו אינו צריך מים חיים. (40) מים שנותנים עליהם אפר פרה אדומה, ומזים מהם על טמאי מת. (41) ראה ה"ו. (42) הנמשכים ממנו מחוץ לכתלי המקוה. (43) בכסף-משנה מעיר: "והוא-הדין למצורעים". מובן שלא התכוון לטבילת גופו, שהרי מצורע אינו טעון מים חיים, וכוונתו להזייתו, כמו שכתבנו בתחילת הלכה זו. [ותמוה: למה הוצרך לכתוב זאת, הלא רבינו עצמו כתב: ולוקחין וכו'].

ט. מְעִיֵן⁴⁴ שֶׁמִּיָּמָיו יוֹצֵאִין וְנִמְשָׁכִין לְתוֹךְ הַשִּׁקְתָּה⁴⁵ וְאַחֵר כִּף יוֹצֵאִין מִן הַשִּׁקְתָּה וְנִזְחָלִין - הָרִי כָּל הַמִּים שֶׁבִּשְׁקֵת וְשִׁחוּץ לּוֹ פְּסוּלִין⁴⁶. הָיוּ מְקַצְתִּין נִמְשָׁכִין עַל שִׁפְתַּת הַשִּׁקְתָּה⁴⁷, אֶפְלוּ כָּל שֶׁהוּא - הָרִי הַמִּים שִׁחוּץ לְשִׁקְתָּה כְּשֶׁרִים⁴⁸, שֶׁהַמְעִיֵן מְטַהֵר בְּכָל שֶׁהוּא⁴⁹. הָיוּ מִיָּמָיו נִמְשָׁכִין לְתוֹךְ בְּרִכָּה שֶׁהָיָה מְלֵאָה מִיָּם⁵⁰ וְנִקְוִין שָׁם⁵¹ - הָרִי אוֹתָהּ הַבְּרִכָּה כְּמַקְוֶה⁵². הָיָה יוֹצֵא חוּץ לְבְּרִכָּה⁵³ - הָרִי זֶה פְּסוּל⁵⁴ לְזָבִים⁵⁵ וְלִמְצַרְעִים⁵⁶ וְלִקְדָּשׁ מִי חֲטָאת⁵⁷ עַד שֶׁיַּדַּע שֶׁיִּצְאֻ כָּל מִי הַמַּקְוֶה⁵⁸ שֶׁהָיוּ בְּתוֹךְ הַבְּרִכָּה⁵⁹.

44) שם פ"ה מ"א. (45) המדובר, בשוקת שהיא כלי (ראה למעלה פ"ו ה"ג). (46) דינם כשאובים, מפני שנכנסו לכלי. ואע"פ שהם מחוברים, אין המעיין מטוהר אותם מפני שהם בכלי. וגם הזחילה שלאחר מכן אינה מועילה להחזיר להם תורת מעיין, מפני שחיבורם למעיין הוא דרך השאובים. (47) למעלה משפתה, ולא נכנסו לתוכה. (48) רבינו מדייק וכותב: "המים שחוץ לשוקת כשרים" ומשמע שעל שפת השוקת אסור לטבול. וכן גם דעת מהר"ם מרוטנבורג. ובשוקת ממש אסור לטבול לכל הדיעות. ואין זה דומה למעיין שהרבו עליו שאובים שבהלכה ו, כי שם נשאר המעיין במקומו וטובלים בו, וכאן התערובת נמצאת מחוץ למקום המעיין. וגם אין לדמות זה למה ששנינו (מקוואות פ"ו מ"ה) השידה והתיבה שבים, טובלים בהם אם הם נקובים כשפופרת הנוד, והרי גם כאן מי השוקת מחוברים למעיין, מפני שבשידה ותיבה המים מקיפים אותם מכל צד, אבל בדין שלפנינו הם רק מחוברים (הרא"ש בפירושו למשנתנו). [לשון המשנה: העבירה על גבי שפה כל שהוא, כשר חוצה לה. ופירש הרע"ב: "כשר להטביל במים שעל שפת השוקת או חוצה לה". וכן מפרש הר"ש. אולם רבינו בפירושו כותב: "הנה המים היוצאים מן השוקת כשרים". משמע שעל שפת השוקת פסולים. וכן משמע מלשונו כאן. וכן פירוש גם מהר"ם מרוטנבורג, והוא מנמק: "דכתיב (שכתוב) מעין ובור מקוה מים יהיה טהור (ויקרא יא, לו), דהיינו בקרקע דלא חזי לקבולי טומאה (שאינו ראוי לקבל טומאה), אבל על גבי כלים לא". (49) מה-שאיין-כן במקוואות שצריך חיבור כשפופרת הנוד, ודין המים האלה כמעין (רבינו בפירושו למשנה). [ונראה שאינם ראויים לטבילת זב והזיית מצורע ומי חטאת כמו ביצא חוץ לבריכה שבסוף הלכה זו]. ואין זה דומה למעיין שהרבו עליו מים שאובים שאינו מטהר אלא באשבורן (למעלה ה"ו), מפני שבנידון כאן מי המעיין המטהרים עומדים בפני עצמם על שפת השוקת ואינם מעורבים עם השאובים, מה-שאיין-כן בהלכה ו, שכולם מעורבים (תפארת ישראל). (50) מי מקוה. (51) ואינם יוצאים חוץ לבריכה, וממשיכים לרדת לבריכה (כסף-משנה). (52) לכל דבר, צריך ארבעים סאה ואינו מטהר בזוחלים. ואין דין מי הבריכה, כמעין שמימיו מועטים והרבה עליהם שאובים, שבהלכה ו. (53) עוברים על פני המים שבבריכה ויוצאים חוצה לה, והחיבור עם המעיין לא נפסק. (54) פירוש, נשארו בפסולם לעניינים האמורים מטה, אבל דינם כמעין לטהר בזוחלים ובכל שהוא. (55) זכרים. (56) להזייה. (57) מפני שהם מעורבים עם מים שבבריכה אינם מים חיים. (58) גם מי המעיין שנכנסו לבריכה לפני שיצאו מחוץ לבריכה. (59) נתבאר למעלה פ"ה ה"ו, בדין בור מלא מים שאובים.

י. מְעִיֵן⁶⁰ שֶׁמִּיָּמָיו נִמְשָׁכִין עַל גְּבֵי פָלִים שְׂאִין לָהֶן בֵּית קִבּוּל, כְּגוֹן שֶׁלָּחוּ וְסִפְסִל וְכִיּוּצָא בָּהֶן - הָרִי זֶה כְּמַקְוֶה⁶¹; וּבְלִבְד שֶׁלֹא יִטְבִּיל עַל גְּבֵי הַפָּלִים⁶².

(60) שם מ"ב. (61) לכל דבר, לאשבורן ולארבעים סאה. (62) במים בעודם על גבי הכלים. והטעם, גזירה שמא יטביל בתוך כלי שיש לו בית קיבול (ר"ש). פסק כר' יוסי.

יא. מְעִיֵן⁶³ שֶׁהָיוּ אֲמוֹת⁶⁴ קְטַנּוֹת נִמְשָׁכֹת מִמֶּנּוּ,

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לנהרות, אבל באשבורן כשרים. וכאן התכוון לזוחלים. וכן כתב גם ב'בית יוסף' יורה-דעה סימן רא.

יג. המים⁷³ הזוחלין מן המעין⁷⁴ - הרי הם כמעין⁹ לכל דבר⁷⁵. והמנטפין מן המעין⁷⁶, אף על פי שהן טורדין⁷⁷ - הרי הם כמקנה, ואין מטהרין אלא בארבעים סאה עומדין, ופסולין לזבים ולמצרעים ולקדש בהן מי חטאת. הרי הזוחלין מן המעין מתערבין עם הנטיפין [ממנו], אם רבו הזוחלין על הנטיפין⁷⁸ - הרי הכל כמעין לכל דבר⁷⁹; ואם רבו הנטיפים על הזוחלין, וכן אם רבו מי גשמים על מי הנקה - אין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן⁸⁰. לפיכך צריך להקיף מפין⁸¹ וכיצא בו באותו הנקה הקערב עד שיקווי המים ויטבל בהן⁸².

(73 שם מ"ה. 74 נהרות המושכים מימיהם מן המעינות (רבינו בפירושו למשנה). 75 לטהר בזוחלים ובכל שהוא, אבל פסולים לזבים, למצורעים ולמי חטאת (בהלכות פרה (שם) כתב רבינו: וכל הנהרות פסולים למי חטאת. ראה הערות שם). 76 שנופלים טיפות טיפות ממקום גבוה ונקווים למטה (רבינו בפירושו). 77 נופלים במהירות בהפסק זעיר בין טיפה לטיפה. 78 במשנה שם: "העיד ר' צדוק וכו'". 79 ובמחצה על מחצה דינם כמקוה מספק. 80 להקיף במפין מקום מסויים מכל צדדיו.

81 בשבת סה, ב מסופר שאביו של שמואל העמיד מפצים בנהר פרת לצורך טבילת בנוחיו בימי תשרי, שאז מתרכים מי הפרת ממי הגשמים, שחשש שמא ירבו ממי הגשמים על הזוחלים. [רש"י שם, וכן הר"ן בנדרים מ, ב מפרשים שנתן המפצים על קרקע הנהר, כדי שלא תתלכלכנה בטיט החוצץ. אולם רבינו, כנראה מפרש כדבריו כאן].

יד. נטיפין⁸² שעשאן זוחלין⁸³, כגון שפמן למקנה²⁰ המנטפ טבלא של חרס⁸⁴ חלקה והרי המים נזחלין²¹ ויורדין עליה - הרי הן פשרין. וכל דבר שקמקבל²² טמאה, ואפלו מדברי סופרים - אין מזחילין בו.²³

82 שם. 83 רבינו מפרש במשנתנו, שהמדובר בנוטיפים מן המעיין, שבדינם עוסקת המשנה. [הר"ש והברטנורא מפרשים שהכוונה למקוה שנפרצה שפתו, והמים יוצאים דרך הפירצה וזוחלין. ודעת רבינו, שדין זה נאמר רק בטיפות הנופלות ממעיין בלבד, אבל לא במי מקוה (ראה יורה-דעה סימן רא סעיף לג). ומה שכתב כאן "מקוה", הכוונה למקום שנקוות בו הטיפות. ובפירושו למשנה כתב מפורש: "כשישים בה במקום אשר יפלו אלו הטיפות". 84 שאינה מקבלת טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים (הלכות כלים פ"א ה"ה).

טו. זוחלין⁸⁵ שקלקחן⁸⁶ בעלי אגוז⁸⁷ - פשרים²⁴ פשהיו; שאין עלי האגוז הלח שהוא צובע⁸⁸ חשוב²⁵ ככלים.²⁶

85 עדיות פ"ז מ"ד: "העיד ר' צדוק על זוחלין שקילחן בעלי אגוז שהן כשרים". 86 שפך אותם. 87 בעדיות

1 ורפה עליו מים שאובין⁶⁵ לתוך המעין עד שגברו המים שבאמות ושטפו - הרי הן⁶⁶ כמעין לכל דבר⁶⁷. הרי מימי המעין עומדים⁶⁸ ואין נמשכין, ורפה עליו מים עד שמשכו ממנו אמות המים - הרי המים שמשוכין שוין למקנה לטהר באשבורן בלבד⁶⁹, ושוין למעין לטהר בכל שהוא⁷⁰.

(63 שם מ"ג. 64 שטפי מים צרים. 65 במשנה: "ריבה עליו והמשיכו". ופירש רבינו, שריבה מים שאובים. וכן פירש הרא"ש (והר"ש פירש שהרחיב והוסיף בריכות). 66 אותן האמות. 67 מטהרות בכל שהן ובזוחלים, אבל אמות חדשות שנתוספו על ידי ריבוי השאובים אינם כמעין לטהר בזוחלים אלא לטהר בכל שהוא (ראה למעלה ה"ו). והר"ן בנדרים מא, א כותב, שלדעת הרמב"ם כאן רק המקומות שהיו המים הולכים לפני שהוסיף, דינם כמעין. אבל במקום שנתרחבו על ידי הריבוי, אינם כמעין, כמפורש בתוספתא מקוואות פ"ד ה"ו: "ואין מטהר בזוחלים אלא עד מקום שהיה יכול להלך בתחילתו". ונראה שגם הראב"ד הבין כך את דעת רבינו, ומשום כך לא השיג בחיפופות, אלא הביא את התוספתא ככתבה ללא כל הערה משלו (ראה כסף-משנה). [לא נתבאר דין מקום המעיין עצמו. למעלה בהלכה ו למדנו שאם ריבה שאובים על מי מעין, דינם כמקוה שאינו מטהר בזוחלים וכמעין שמטהר בכל שהוא, אולם אין הדבר מתקבל על הדעת שעיקר המעיין יהיה גורע מהאמות הנמשכות ממנו, שדינם כמעין לכל דבר. ונראה לפרש, שבה"ו המדובר במעיין שמימיו עומדים, וזה הוא הדין שבבבא האחרונה כאן. ואפשר גם לפרש שבה"ו המדובר כשרבו השאובים על מי המעיין, וכאן בלא רבו. וסיוע לפירוש זה אנו מוצאים בשינוי לשון רבינו כאן מלשונו בה"ו. שם כתב: "המעין שמימיו מועטים", וכאן כתב סתם "מעין"]. 68 ולא נמשכו ממנו אמות. 69 ולא בזוחלים, מפני שנעשו ע"י שפיכת השאובים. 70 [גם כאן לא ביאר רבינו דין המעיין עצמו. ונראה שדינו כדין האמות].

7 יב. כל הימים⁷¹ מטהרין בזוחלין⁷², ופסולין לזבים ולמצרעים ולקדש בהן מי חטאת.⁸

(71 שם מ"ד. 72 כר' יוסי שם. [בכסף-משנה מקשה שדבריו סותרים למה שכתב בפירושו למשנה פרה פ"ח מ"ח, שר' יוסי מודה בים הגדול שאינו מטהר בזוחלים, וכן פסק בהלכות פרה אדומה פ"ח ה"י. ומתקבל על הדעת שנקט כאן לשונו של ר' יוסי שאמר: "כל הימים מטהרין בזוחלים", והכוונה חוץ לים הגדול. וגם כוונת רבינו חוץ לים הגדול, וסמך על דבריו בהלכות פרה הנ"ל (חזון איש). ידועה דרכו של רבינו להעתיק לשון המשנה ככתבה. והכסף-משנה מעיר על סתירה שנייה מכאן לדבריו בהלכות פרה שם. כאן פסק פסולים לזבים ומצורעים, ושם כתב: "ושאר הימים כמעין", והמדובר לענין זבים ומצורעים וכו'. ותיירך בפלפול עמוק ומסובך. תמצית מסקנתו היא: שמי הימים פסולים לזבים כשהם זוחלים משום שזוחלים דומים

102) חגיגה יט, א. (103) אם זוחלים אינם כלולים במה שאמרה תורה (ויקרא יא, לו): "ובור מקוה מים יהיה טהור" אף-על-פי שהם על הקרקע, מים שבאוור לא כל-שכן שאינם בכלל מקוה מים שהרי לא ניקרו. [בכסף-משנה מקשה, הלא ימים מטהרים בזוחלים. ולפי מה שביארנו למעלה בהי"ב דעת רבינו שים הגדול דינו כמקוה אין כאן קושיא, שאפשר לומר שכאן המדובר בים הגדול (הים התיכון). כמו שהעיר הכסף-משנה עצמו, אלא שלא קיבל תירוץ זה, מפני שלדעתו בשיטת רבינו, גם ים הגדול דינו כמעין. ונראה להוסיף על מה שכתבנו בהי"ב, שרבינו למד ממשנתנו שים הגדול כמקוה, שאם דינו כמעין למה אין מטבילים בגל? ועוד קשה: למה צריכים לארבעים סאה בגל, הלא מעיין מטהר בכל שהוא. ודוחק גדול לומר שתלישתו מורידה ממנו תורת מעיין (בכסף-משנה כאן כתב בפירוש שגל זה נידון כזוחלים). ואם נקבל את הסברא שהתלישה מבטלת תורת מעיין גם כן מתורצת קושייתו של הכסף-משנה כמובן. ולשיטת הכסף-משנה נשארה במקומה תמיהתנו, למה צריך שיהיה בגל ארבעים סאה. וקושיא זו אינה מתיישבת בתירוץו של הכסף-משנה כאן. ואין להקשות מן המשנה על הרא"ש והטור שסוברים שגם הים הגדול כמעין, משום שלדעתם רק כלים מיטהרים במעיין בכל שהוא ולא אדם, ובמשנתנו כתוב על האדם. אולם הכסף-משנה כאן מפרש דברי רבינו, ולדעתו גם אדם מיטהר במעיין כל שהוא. וצע"ג. (104) בגג של הגל שאינו נוגע בארץ. (105) צ"ל: באוויר (דפוס רומא-ר"מ וכת"י תימן).

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

(1) יבאר ספק מים שאובים שטיהרו חכמים כיצד. מקוואות הנמצאות בארץ ישראל לפנינו מהמפתח או חוץ למפתח. מקוה שנמדד ונמצא חסר. ודין שני מקוואות אחד כשר ואחד פסול וטבל באחד מהם ועשה טהרות וכו'.

- א. ספק² מים שאובין שטיהרו חכמים³ כיצד? מקוה²¹ שנסתפק לו אם נפלו לתוכו מים שאובים⁴ או לא; ואפלו ידע בודאי שנפלו, ספק יש בהן שלשת לגין²³ ספק אין בהן; ואפלו ידע בודאי שיש בהן שלשת לגין, ספק שהיה במקוה שנפלו בו ארבעים סאה²⁵ ספק לא היה - הרי זה פשוט²⁶.

(2) מקוואות פ"ב מ"ג. (3) ראה הל' אבות הטומאות פט"ו ה"א. (4) נתבאר כבר ששלושה לוגים מים שאובים שנפלו למקוה שאין בו ארבעים סאה - פסולו, ואפילו אם יוסיף אחר-כך מים כשרים להשלים לארבעים סאה כשרים - לא הוכשר. (5) אמרנו למעלה בפ"ד ה"ו, שאפילו שפך כל היום מים שאובים למקוה שיש בו כשיעור הזה - לא נפסל. (6) מפני שמן התורה, מים שאובים כשרים לטבילה, וחכמים גזרו שיפסלו, וספק דרבנן לקולא. [בהל' אבות הטומאות פ"ד, כתב רבינו: "ואין מורין לו לטבול במקוה זה... ואם טבל ועשה - טהרותיו טהורות", וכאן כתב סתם "הרי"ו כשר". ראה הערות בה"ו].

- ב. שני מקוואות⁷, אחד יש בו ארבעים סאה ואחד²⁷

שם פירש רבינו, שהכוונה לקליפה החיצונה הירוקה של אגוז, ונתן לתוכה את המים והזחלים. (88) ומלכלך את כל הנוגע בו, ומשום כך אינו ככלי ואינו מקבל טומאה. אבל כלים, אפילו קטנים מאוד, העשויים מקליפות או עלים שאינם מלכלכים - מקבלים טומאה (הלכות כלים פ"א) ואין מזחלים בהם.

- טז. מי גשמים⁸⁹ הפאין מן המדרון⁹⁰ והנם נזחלין¹ ויורדין, אף על פי שהיו מתחלתן ועד סופן ארבעים סאה - אין מטבילין בהן פשה⁹¹ נזחלין², עד שיקוו וינוחו באשבין ארבעים סאה⁹². הרי שהקף כלים ועשה מהן מחיצות עד שנתקבץ ביניהן ארבעים סאה ממים הנזחלין מן הגשמים - הרי זה טובל בהן⁹³. וכלים שעשה מהן הגדר - לא עלתה להן טבילה⁹⁴.

(89) מקוואות פ"ה מ"ו. (90) במשנה: "חרדלית", ומבאר רבינו שנתחלפה ה"א בחי"ת, וכאילו נאמר "הרדלית", פירוש, הר חלוש (ע"פ תרגום דהירינבורג) פירוש, לא גבוה. [בתוספתא פ"ד ה"ו כתוב בפירוש: "איהו חרדלית? מי גשמים הבאים במדרון"]. (91) ואין אנו אומרים כל העומד להיעשות נידון כעשוי, מפני שזה נאמר רק במחוסר מעשה בלבד בלי שינוי בגוף הדבר, וכאן צריך לשנות הזחלים לאשבורן, ולכן אין להכשיר מפני שעומדים להיקוות ולא יהיו זוחלים (תפארת ישראל). (92) במשנה שם חולקים בית-שמאי ובית-הלל. בית-שמאי מקילים, ובית הלל מחמירים - ופסק כבית-הלל. (93) באותם המים. במשנה שם: "ומודים בית-הלל שהוא גודר כלים וטובל בהם". (94) מפני שהצד החיצון של הכלים לא הוטבלו במים הנקווים אלא בזוחלים שמחוץ לכלים.

- יז. גל שנתלש⁹⁵ מן הים ונפל על האדם או על הפלים: אם יש בו ארבעים סאה - הרי אלו טהורין⁹⁶ לחלין⁹⁷; שאין הטובל לחלין צריך פנה⁹⁸, כמו שבארנו בהלכות שאר אבות הטמאות⁹⁹. ואם נתפץ¹⁰⁰ והיה יושב ומצפה עד שיפל עליו הגל - עלתה לו טבילה לדבר שנתפץ¹⁰¹.

(95) שם. (96) ראה לקמן הי"ח. (97) ואינו טהור למעשר שני, ולדברים שדרגת קדושתם יותר גבוהה. (98) אבל למעשר ולמעלה ממנו צריך כוונה להיטהר, וכאן לא התכוון לטבול. (99) פ"ג ה"ב. (100) חגיגה יט, א. (101) ולכל הדברים שקדושתם למטה ממנו. אם נתכוון לחולין - מטהרת הטבילה לחולין בלבד, ואם נתכוון למעשר מועילה לחולין ולמעשר, אבל לא לתרומה וקודש, וכן הלאה.

- יח. אין מטבילין¹⁰² בגל כשהוא באויר קדם שיפל על הארץ, ואף על פי שיש בו ארבעים סאה; לפי שאין מטבילין בזוחלים, קל וחמר באויר¹⁰³. הרי שני ראשי הגל נוגעין בארץ - מטבילין בו; ואין מטבילין בכפה שלו¹⁰⁴, מפני שהוא באויר¹⁰⁵.

חפירה שיש בה פחות מרוב מקוה כשר, היינו פחות מכ' סאה ומשהו - אינו מקוה. ואחר ביאור זה, מובנים דיני מכתשת שבהלכה זו: כשאין רוב מים כשרים לא טיהרו חכמים כשהמכתשת בצידי מנפי שהפסול הוא במקום ולעינינו, וה"פסול המוכח" מבטל או מחליש את כוחה של החזקה שנאמרה בדין הניחו ריקן, והרי כאן ספק השקול שלא טיהרוהו חכמים אלא במקוה, ובנידון - אין מקוה. וכל זה כשאין רוב מים כשרים, אבל אם יש רוב כזה הרי שם מקוה על החפירה, וזה הוא הספק ששינוי בטהרות (שם) שטיהרו חכמים. ובזה מתיישבות כל התמיהות, ואולי ה'כסף משנה' עצמו התכוון לביאור זה].

ה. פל המקואות¹⁹ הנמצאים בארץ העמים - פסולין, שחזקתן שאובין. וכל המקואות הנמצאים בארץ ישראל במדינות²⁰ לפני מן המפתח²¹ - בחזקת פסולין, שאנשי המדינה מכבסים בהן ומטילין לתוכן מים שאובים תמיד. וכל המקואות הנמצאים בארץ ישראל חוץ למפתח - בחזקת טהרה, שחזקתן²² מן הגשמים.

(19) משנה, שם פ"ח, א. (20) בכרכים. (21) משער העיר. יש גורסים במשנה "הפתח". (22) הנחה מתקבלת על הדעת, שהמים מי גשמים.

ו. הטמא²³ שירד לטבל, ספק טבל ספק לא טבל; ואפלו טבל, ספק יש בו²⁴ ארבעים סאה ספק אין בו; שני מקואות, אחד יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו, וטבל באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן טבל - ספקו טמא, לפי שהטמא בחזקתו עד שיידע שטבל פראוי²⁵. וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר²⁶, בין שהיה המקוה ברשות הרבים²⁷ בין שהיה ברשות היחיד - כל הטהרות שנעשו על גביו²⁸ למפרע²⁹ טמאות, עד שיידע זמן שנמדד בו והיה שלם³⁰. במה דברים אמורים³¹? כשהיתה הטבילה מטמאה חמורה³²; אבל אם טבל מטמאה קלה, כגון שאכל אכלין טמאין³³ או שתה משקין טמאין או פא ראשו ורבו במים שאובין³⁴ או שנפלו על ראשו ועל רבו שלשת לגין מים שאובין, הואיל ועקר דברים אלו מדבריהן³⁵ - הרי ספקו טהור, כמו שבארנו. ואף על פי שנסתפק לו אם טבל או לא טבל, או שנמצא המקוה חסר לאחר זמן וכיוצא בספקות אלו - הרי זה טהור.

(23) שם פ"ב מ"א. (24) במקוה. (25) טומאתו היא ודאית (חזקתו שהוא טמא), וספק טבילה אינה מוציאה אותו מחזקתו טומאתו. (26) שאין בו ארבעים סאה. (27) למדנו בפ"ד מהל' אבות הטומאות ה"א, שספק טומאה ברשות הרבים - טהור. (28) על סמך טבילה במקוה זה. (29) לפני שנמדד ונמצא חסר. (30) והטהרות שנעשו לפני מדידה זו - טהורות. (31) שם. זה כתוב במ"ב אחר דין מקוה שנמדד ונמצא חסר, אבל נמשך גם לדינים שבמשנה

1 אין בו, נפלו שלשת לגין מים שאובין לאחד מהן
2 ואין ידוע באיזה מהן נפלו - ספקו טהור, מפני
3 שיש לו במה יתלה⁸. היו שניהן פחותין מארבעים
4 סאה ונפלו לאחד מהן ואין ידוע באיזה מהן - כל
5 אחד משניהן פסול, שאין לו במה יתלה; אם לזה
6 נפלו - נפסל, ואם לזה נפלו - נפסל¹⁰.

(7) שם. (8) אנו אומרים שנפלו למקוה שיש בו ארבעים סאה. (9) כדי להכשיר. (10) מפני שאי אפשר להכשיר שניהם, אנו מוכרחים לפסול שניהם, שהרי אין הגיון בדבר לבחור אחד מהם ולהכשירו, ולפסול את השני.

ג. מקוה¹¹ שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא - פשר, מפני שזה ספק מים שאובין¹² למקוה זה.

(11) תוספתא, מקואות פ"ב ה"א. (12) ראה ה"ד.

ד. צנור¹³ שמקלח¹⁴ למקוה והמכתשת¹⁵ נתונה בצידי ספק מן הצנור למקוה ספק מן המכתשת למקוה¹⁶ - הרי זה פסול, מפני שהפסול מוכח¹⁷. ואם יש במקוה רבו מים כשרים - הרי זה פשר; וזה ספק מים שאובים הוא, שהרי יש שם מקוה פשר קבוע¹⁸.

(13) שם. (14) מי גשמים שהם כשרים. (15) שהיא כלי, והמים שבתוכה הם שאובים. (16) מים מקלחים מן המכתשת, ואפשר שמים אלה נפלו למקוה. (17) פירוש, הפסול נמצא במקום ונראה לעינינו, ולפיכך פסלוהו חכמים. ובמקוה ריקן (בהלכה הקודמת) טיהרו רק כשאין שם דבר שנותן מקום להניח שמים פסולים באו למקוה. (18) ה'כסף משנה' גורס: רוב מקוה כשר קבוע. [רבים תמהו: א. מה בכך שהפסול מוכח? הלא סוף-סוף ספק דרבנן הוא? ב. אם הפסול המוכח מכריע לצד פסול עד שאין כאן ספק השקול, מה מוסיף רוב המים הכשרים, הלא לשיטת רבינו גם רוב שאוב אינו פסול מן התורה, ואם המכתשת שבצד המקוה מחזקת את ההנחה שממנה באו המים כשאין רוב כשרים ודאי, הרי עלינו לפסול את המקוה גם כשיש בו רוב כשרים לפני נפילת המים שניתוספו? והש"ך ביו"ד סי' רא ס"ק קמד, מתרץ את הקושיא הראשונה ואומר, שמדובר כשיש סיבה לתלות יותר במכתשת, כגון שהיא קרובה יותר למקוה. אולם תירוצו זה לקושיא אחת מחזקת את הקושיא השנייה, שהרי במקרה זה אין כאן ספק השקול, ולמה מכשירים ברוב מים כשרים? ונראה ליישב את כל הדיוקים באמצעות מזיגה של שני התירוצים שנאמרו ב'כסף משנה' כאן לשאלה החמורה, למה פוסלת המכתשת בספק דרבנן. רבינו למד מלשון המשנה (טהרות פ"ד מ"ז): "ספק מים שאובים למקוה" שלא טיהרו חכמים ספק מים שאובים אלא כשנפלו לחפירה שיש בה מקוה מים, אבל אם נפלו לחפירה ריקה לא טיהרו, ומה שאמרו בתוספתא שם: "הניחו ריקן ומצאו מלא - כשר" נימקו שם: "וחזקת המקואות כשרות", פירוש, חזקה שאין אדם טורח למלאות חפירה ריקה ארבעים סאה מים שאובים (סברת ה'כסף משנה' כאן). ונראה להוסיף שגם

43) בוודאי נטמאו, אם טבילה ראשונה היתה במקוה כשר ונטהר, הרי נטמא האדם בטבילה שנייה משום שבא ראשו ורובו במים שאובים, וטימא את הטהרות השניות. ואם טבילה ראשונה היתה במקוה פסול, נטמאו הטהרות הראשונות וטימאו את השניות בנגיעתן. והראשונות נשארו כשהיו, משום שהשניות שנגעו באדם שבא במים שאובים נפסלו אבל אינן מטמאות אחרות (הר"ש במשנתנו, וה'כסף משנה' קיבל פירוש זה בדברי רבינו). 44) בהלכה הקודמת. 45) ככל ספק טומאה קלה. 46) שהן ספק טומאה חמורה. 47) מאותם הנימוקים. ראשונים יישרפו, כי בין שטבילה ראשונה היתה כשירה ובין שהשנייה היתה כשירה - נטמאו. במקרה הראשון נטמאו בנגיעה בשניות הטמאות, ובמקרה השני נטמאו בנגיעה הטמא שטבל במקוה פסול. 48) בתוספתא שם ה"ה כתוב "אחד שאוב", ורבינו הוסיף וכתב "כולו שאוב". [למעלה בה"ו הוכחנו שספק שאובים גם בטומאה חמורה - טהור. ולפי זה קשה למה פסק כאן בטומאה חמורה טהרותיו תלויות? הלא אפילו כולו שאוב כשר מן התורה לשיטת רבינו? ונראה, שבכולו שאוב החמירו חכמים בספיקו מה שאין כן בשלושה לוגים שבה"א (ראה מה שכתבנו למעלה בה"ד בשם ה'חזון איש' בדין מכתשת), ומשום כך הוסיף רבינו כאן את המילה "כולו". ויש להניח, שגם ברובו שאובים הדין כן]. 49) טומאה חמורה.

- ח. שְׁנֵי מְקוֹאוֹת⁵⁰ שֶׁל עֶשְׂרִים עֶשְׂרִים סָאָה, אֶחָד שְׂאֹב וְאֶחָד פָּשֵׁר: הַקֵּר⁵¹ בְּאֶחָד מֵהֶן וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלֹו טְהוֹרוֹת⁵²; הַקֵּר בְּשְׁנֵי וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלֹו יִשְׁרָפוּ, שְׁהָרִי וְדָאִי בָּא רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּמִים שְׂאֹבִין, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

50) שם. 51) אדם טהור. שביארנו למעלה, שטהרות שנגעו בבא ראשו ורובו במים שאובים - יישרפו, אף-על-פי שטומאה זו היא מדרבנן ואין לה עיקר בתורה.

יום ש"ק י"ב סיון ה'תשע"ח

פרק אחד עשר

1) יבאר שידיים הצריכות טבילה אין מטבילים אותם אלא במקוה כשר. החוצץ בטבילה חוצץ בנטילה. וכל דיני נטילה לחולין ולתרומה. דין הנוטל שתי ידיו משטיפה אחת. כל ספק ידיים לחולין ולתרומה טהור.

- א. כִּבְר בְּאֲרָנֵינוּ², שְׁנֵטִילֵת יָדֵינוּ³ וְטַבִּילֵתָן⁴ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים. וְיָדֵינוּ שְׂעָרִיכוֹת טַבִּילָה - אֵין מְטַבִּילִין אוֹתָן אֶלָּא בְּמִקְוֵה פָּשֵׁר שֵׁישׁ בּוֹ אַרְבָּעִים סָאָה; שֶׁבְּמִקְוֵה שְׁהָאֲדָם טוֹבֵל - בּוֹ פְּלִים וְיָדֵינוּ טוֹבֵלִין⁵. אֲבָל יָדֵינוּ שְׂאִין צְרִיכוֹת אֶלָּא נְטִילָה בְּלִבָּד, אִם הִטְבִּילִין בְּמִי מִקְוֵה - טְהוֹרִין⁶. וְאִם הִטְבִּילִין בְּמִים שְׂאֹבִין, בֵּין בְּכֻלָּם בֵּין בְּקִרְקָעוֹת - לֹא טְהוֹר יָדֵינוּ, עַד שֶׁיִּפְּלוּ הַמִּים הַשְּׂאֹבִים מִן הַפְּלִי עַל יָדֵינוּ; שְׂאִין נוֹטְלִין לְיָדֵינוּ אֶלָּא מִן הַפְּלִים וּמִפֶּתַח נוֹתָן⁸, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בְּרִכוֹת.

א, היינו כל הדינים שנימנו בהלכה שאנו עומדים בה. 32) אדם שנטמא באב הטומאה, בין אב הטומאה דאורייתא ובין דרבנן (טהרות פ"ד מ"א). 33) בפ"א מהל' אבות הטומאות, למדנו שהאוכל או שותה דברים טמאים נטמא. טומאה זו היא אחת משמונה-עשרה גזירות שנגזרו ביום שרבו בית-שמאי על בית-הלל (שבת יד, ב). 34) למדנו בהל' אבות הטומאות פ"ט ה"א, שהוא כשני לטומאה מגזירת חכמים. 35) מדברי חכמים, אבל בטומאה הבאה מאב הטומאה אע"פ שהיא מדבריהם - ספיקה לחומרא (משנה, טהרות פ"ד יא). בה"א לא חילק רבינו בין טומאה חמורה לטומאה קלה, ומשמע שאפילו לטומאה חמורה המקוה כשר. והטעם, מפני שמדובר בפסולי מקוה מדברי חכמים, אולם כאן אנו עוסקים בפסולי מקוה מן התורה. [הר"ש והרא"ש במשנתנו מפרשים "טומאה חמורה" היינו טומאה דאורייתא וספק תורה לחומרא, אבל באב הטומאה דרבנן ספיקות אלו טהורים. ותמה עליהם ה'תוספות יום טוב', שהרי זה מנוגד למשנה טהרות הנ"ל. ולא מצא יישוב לתמיהתו].

- ז. שְׁנֵי מְקוֹאוֹת³⁶, אֶחָד פָּשֵׁר וְאֶחָד פְּסוּל³⁷, וְטַבֵּל בְּאֶחָד מֵהֶן מְטַמֵּא חֲמוּרָה³⁸ וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הָרִי אֵלֹו תְלוּיוֹת³⁹. טַבֵּל בְּשְׁנֵי וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הָרִישוֹנוֹת תְלוּיוֹת בְּשִׁהִי⁴⁰, וְהַשְּׁנִיּוֹת טְהוֹרוֹת⁴¹. וְאִם נִגְעוּ אֵלֹו בְּאֶחָד⁴² - רִישוֹנוֹת תְלוּיוֹת, וְשְׁנִיּוֹת יִשְׁרָפוּ⁴³. וְכֵן אִם נְטַמָּא בְּאֶמְצַע טְמֵאָה קְלָה שֶׁבִּאֲרָנוּ⁴⁴ וְטַבֵּל בְּשְׁנֵי וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת. אֲבָל אִם טַבֵּל בְּאֶחָד מֵהֶן מְטַמֵּא קְלָה וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת, וְנְטַמָּא טְמֵאָה חֲמוּרָה וְטַבֵּל בְּשְׁנֵי וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הָרִישוֹנוֹת טְהוֹרוֹת⁴⁵, וְהַשְּׁנִיּוֹת תְלוּיוֹת⁴⁶. וְאִם נִגְעוּ אֵלֹו בְּאֶחָד מֵהֶן יִשְׁרָפוּ, וְהַשְּׁנִיּוֹת תְלוּיוֹת⁴⁷ בְּשִׁהִי. הֵיךְ בְּאֶחָד מֵהֶן אַרְבָּעִים סָאָה וְאֶחָד פְּלוֹ שְׂאֹב⁴⁸, וְטַבֵּל בְּהֶן שְׁנֵי, אֶחָד מְטַמֵּא חֲמוּרָה וְאֶחָד מְטַמֵּא קְלָה, וְעֵשֶׂה טְהוֹרוֹת - הַטּוֹבֵל מְטַמֵּא חֲמוּרָה טְהוֹרִתוֹ תְלוּיוֹת, וְהַטּוֹבֵל מְטַמֵּא קְלָה טְהוֹרִתוֹ טְהוֹרוֹת. הֵיךְ אֶחָד טְמֵא⁴⁹ וְיֵרֵד לְטַבֵּל וְהַשְּׁנִי יֵרֵד לְהִקֵּר - זֶה שְׂיֵרֵד לְטַבֵּל בְּאֶחָד מֵהֶן טְהוֹרִתוֹ תְלוּיוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְזֶה שְׂיֵרֵד לְהִקֵּר טְהוֹר בְּשִׁהִי; שְׁנֵי סֶפֶק מִים שְׂאֹבִין הוּא, שְׂמָא בְּשְׂאֹב טַבֵּל בְּשִׁהִי וְנְטַמָּא.

36) תוספתא, שם פ"ב ה"ה. 37) שאין בו ארבעים סאה. [ה'חזון איש' נדחק לפרש שהכוונה לשאוב. וקשה לקבל פירוש זה, שהרי בהלכה זו עצמה בדין טבלו שניים, שינה וכתב רבינו "ואחד כולו שאוב", משמע שלמעלה מדובר בפסול אחד]. 38) נתבאר בהלכה הקודמת. 39) טמאות מספק, אסורות באכילה ואין שורפים אותן, שמא הן טהורות ואסור לשרוף תרומה וקדשים טהורים. 40) לא חל כל שינוי שישפיע עליהן לטומאה או לטהרה. 41) משמיענו, שלא נטמא מפני שבא ראשו ורובו במים שאובים. והטעם, משום שאנו תולים שהטבילה השניה היתה במקוה כשר, ואע"פ כ' נשארו הראשונות תלויות ולא טמאות ודאי. 42) הטהרות הראשונות והשניות.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאם אין חציצה - נטהרו ידיו. והרא"ש והרע"ב קיבלו פירושו של הר"ש. (17) ואין מטהרים את הידיים עצמן. בפירושו למשנה מבאר רבינו מפני שלא התכוון אלא להעביר את המים הראשונים ולא לטהר את הידיים, ומזה יוצא, שאם התכוון לטהר ידיו - נטהרו. אולם כאן כתב סתם "ידיו טמאות כשהיו" ולא תלה הדבר בכונתו.

ד. הידיים מתטמאות ומתטהרות עד הפרק¹⁸. כיצד?¹⁷
נָטַל אֶת הָרְאוּשׁוֹנִים עַד הַפֶּרֶק וְנָטַל הַמִּים הַשְּׁנִיִּים
חוּץ לַפֶּרֶק¹⁹ וְחִזְרוּ מִחוּץ לַפֶּרֶק לְיָדָיו - הָרִי יָדָיו
טְהוֹרוֹת, שֶׁהַמִּים הַשְּׁנִיִּים טְהוֹרִין הֵן²⁰. נָטַל אֶת
הָרְאוּשׁוֹנִים וְהַשְּׁנִיִּים חוּץ לַפֶּרֶק²¹ וְחִזְרוּ לְיָדָיו -
נִטְמָאת יָדָיו; שֶׁהַמִּים הָרְאוּשׁוֹנִים שָׁחוּץ לַפֶּרֶק נִטְמָאוּ
מִחֻמַּת יָדָיו²², וְאִין הַמִּים הַשְּׁנִיִּים מְטַהְרִים מִמֶּם
שָׁחוּץ לַפֶּרֶק²³, וּלְפִי שְׁחִזְרוּ הַמִּים שָׁחוּץ לַפֶּרֶק לְיָדָיו
טְמָאוּהָ.²⁵

(18) המקום שמתחברים בו איברי הגוף או חלקי איברים נקרא "פרק", וכאן הכוונה למקום חיבור חלקי יד האדם. רבינו לא ביאר לאיזה פרק התכוון וגם בפירושו למשנתו לא גילה כוונתו. [רש"י בחולין קו, ב מפרש: הפרק השני היינו אמצע האצבעות]. ובאורח חיים סימן קסב נפסק להלכה שנטילת ידיים עד מקום חיבור האצבעות לכף היד. טומאת ידיים לא גזרו אלא עד מקום הפרק אבל למעלה מן הפרק לא גזרו ואין מקום זה מתטמא, אלא כשנטמא כל הגוף. (19) כלומר, גם חוץ לפרק. (20) לא נגעו במקום טמא וגם לא במים טמאים. (21) גם בבבא זו המדובר כששפך בתוך הפרק וגם מחוץ לפרק. (22) המים שנשארו על הידיים בתוך הפרק לא נטמאו, כמו שנתבאר בהלכה הקודמת, אבל המים הנמצאים מחוץ לפרק נטמאו מנגיעתם בידיהם בתוך הפרק. (23) כמו שאמרנו: ומתטהרות עד הפרק.

ה. נָטַל²⁴ אֶת הָרְאוּשׁוֹנִים לְיָדָיו אַחַת, וְנִמְלַף וְנָטַל אֶת
הַשְּׁנִיִּים לְשֵׁתֵי יָדָיו - טְמָאוּת; שֶׁהַשְּׁנִיִּים מִתְטַמְּאִין
מִחֻמַּת הַיָּד שֶׁלֹּא נִטְלָה בְּמִים רְאוּשׁוֹנִים, וְחוּזְרִין
וּמִטְמָאִין אֶת הַיָּד הַשְּׁנִיָּה²⁵. נָטַל אֶת הָרְאוּשׁוֹנִים
לְשֵׁתֵי יָדָיו וְנָטַל אֶת הַשְּׁנִיִּים לְיָדָיו אַחַת - הָאֶחָת²⁶
טְהוֹרָה. נָטַל יָדָיו אַחַת וְשִׁפְשָׁפָה בְּחִבְרָתָהּ - נִטְמָאוּ
הַמִּים שֶׁעָלֶיהָ מִחֻמַּת חִבְרָתָהּ שֶׁלֹּא נִטְלָה וְחוּזְרִין
וּמִטְמָאִין אֶת הַיָּד שֶׁנִּטְלָה²⁷. שִׁפְשָׁפָה בְּרֹאשׁוֹ אוֹ
בְּכַתָּל - הָרִי זֶה טְהוֹרָה²⁸.

(24) קירב את ידיו זו לזו ושפך שנית על שתייה. (25) למעלה בהלכה ג נתבאר, שהמים הראשונים שנשארו על היד אינם מטמאים, אבל זה נאמר באותה היד שעליה נשפכו, כדי לטהרה, אבל מטמאים הם את היד השנייה שנגעה בהם. (26) זו שנטל אותה שנית. (27) מי הנטילה אמנם אינם מתטמאים מטומאת היד שטיהרו אותה, אבל מתטמאים מן היד השנייה וחוזרים ומטמאים את היד שעליה נשפכו. (28) מפני שמשקין טמאים אינם מטמאים בנגיעתם חלקי הגוף האחרים אלא ידיים בלבד. וכותל אינו מקבל טומאה מפני שהוא מחובר לקרקע.

(2) בהלכות אבות הטומאות פרק ח הלכה ח ופרק יב הלכה י"ב. (3) שפיכת מים מכלי על הידיים מטהרת לחולין ולתרומה. (4) לקודש. (5) תוספתא מקוואות פרק א הלכה ו. והתוספתא מסיימת: אין אדם טובל - אין ידיים וכלים טובלין. (6) בחולין קו, ב אמרו: כל גופו טובל - ידיו לא כל שכן. (7) אפילו יש בהם ארבעים סאה. כן כתב בפירוש בהלכות ברכות פרק ו הלכה ה. (8) מכוחו של אדם השופך. בחולין קז, א "האי אריתא דדלאי (סילון - רש"י שם) אין נוטלין ממנו לידיים, דלא אתו מכוח גבא (שלא הגיעו מכוח בן אדם)".

ב. כָּל הַחוּצָין בְּטְבִילָה - חוּצָין בְּיָדֵים, בֵּין בְּטְבִילָתָן
בֵּין בְּנִטְלָתָן. וְכָל הָעוֹלָה לְמִדַּת הַמִּקְוָה, כְּטִיט הַנְּרוֹק⁹
- עוֹלָה לְשַׁעוֹר הַרְבִּיעִית שֶׁנוֹטְלִין בָּהֶן הַיָּדִים. וְכָל
הַנוֹטֵל יָדָיו צָרִיף לְשִׁפְשָׁףָהּ¹⁰.

(9) טיט רך שאפשר להוריקו מכלי לכלי. (10) לשפשף ידיו זו בזו.

ג. הַנוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו לְתֵרוּמָה¹¹ - צָרִיף לְחִזּוֹר וְלִטֵּל
פַּעַם שְׁנִיָּה בְּמִים שְׁנִיִּים, כְּדִי לְהַסִּיר הַמִּים שֶׁעַל גַּב
יָדָיו; שֶׁהָרִי הַמִּים שֶׁנָּטַל בָּהֶן תַּחֲלָה, וְהֵן הַנִּקְרָאִין
מִמֶּם רְאוּשׁוֹנִים, נִטְמָאוּ בְּיָדָיו¹². לְפִיכָךְ, אִם נָפַל
כֶּכֶר שֶׁל תֵּרוּמָה לְתוֹךְ הַמִּים שֶׁנָּטַל בָּהֶן יָדָיו תַּחֲלָה
- נִטְמָא¹³; וְאִם נָפַל לְתוֹךְ הַמִּים הַשְּׁנִיִּים - לֹא
נִטְמָא¹⁴. וְאִם נָטַל רְאוּשׁוֹנִים וְשְׁנִיִּים לְמָקוֹם אֶחָד
וְנָפַל שָׁם כֶּכֶר שֶׁל תֵּרוּמָה - נִטְמָא¹⁵. נָטַל אֶת
הָרְאוּשׁוֹנִים וְנִמְצָא עַל יָדָיו דְּבַר חוּצָין¹⁶ וְהִסִּירוֹ
וְנָטַל אֶת הַשְּׁנִיִּים - הָרִי יָדָיו טְמָאוּת כְּשֶׁהָיוּ; שְׁאִין
הַמִּים הַשְּׁנִיִּים מְטַהְרִין אֶלָּא הַנִּשְׁאָר מִן הַמִּים
הָרְאוּשׁוֹנִים עַל גְּבִי יָדָיו¹⁷.

(11) דעת רבינו שלחולין מספיקה שפיכה אחת ולא אמרו מים שניים אלא לתרומה בלבד. (12) גזרו חכמים שסתם ידיים דינן כשני טומאה ומיטהרות בנטילה או בטבילה. (13) גזרו חכמים שכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה (ראשון לטומאה) ולפיכך נטמאה התרומה שנגעה במים שנגעו בידיים. (14) ולמה לא נטמאו השניים מן הראשונים ויטמאו את התרומה? ומתקבל על הדעת תירוצו של בעל התוספות יום טוב, שכן הייתה תקנת חכמים, שהמים הראשונים שנשארו על היד לא יטמאו לא את הידיים ולא את השניים, שאם לא כן לא תיטהרנה ידיים לעולם, כי השניים מתטמאים מן הראשונים ויחזרו ויטמאו את הידיים. (15) ואפילו אם רבו השניים על הראשונים, משום שהראשונים מטמאים אותם. (16) ולא נטהרו הידיים. [במשנה כתוב: "ונמצא על ידיו קיסם או צרור" ופירש הר"ש: אף על פי שהם רפויים ואינם חוצצים ואף על פי כן ידיו טמאות, מפני שנטמאו במים שעל הצרור. ובהתאם לפירושו זה הוא מבאר את הנימוק שנאמר במשנה. אולם מלשון רבינו ששינה וכתב "דבר חוצץ", משמע שידיהם נשארו טמאות מפני החציצה (בהלכה ב למדנו, שכל החוצץ בטבילה חוצץ בידיים). ומזה יוצא,

ט. כלי שהיה בו רביעית מים פשרים לנטילת ידים
ונתן לתוכו מעט מים פסולין לנטילת ידים - הרי
אלו פשרין⁴¹. נטל מן הכלי פשעור שנתן ונשארה
רביעית בלבד פשהיתה - הרי זו פסולה⁴², מפני
שהמים הפסולין השלימו שעור הרביעית⁴³.

(41) כמו מקווה שיש בו ארבעים סאה ונתן לתוכו שאובים
(למעלה פרק ד הלכה ו). (42) בזבחים שם: "כל המשלים
למי מקווה משלים לכיור, לרביעית (לנטילת ידיים) - אינו
משלים". ומפרש רב פפא שהכוונה לנתן סאה (שאובים
למקווה) ונטל סאה: במקווה כשר (כלמעלה פרק ד הלכה
ז) ולרביעית פסול, אם הייתה רביעית מכוונת והוסיף
פסולים ואחר כך נטל מן התערובת. (43) שהרי לא נשארה
רביעית מים מן הכשרים לבדם.

י. כל המים הפסולין לנטילה במים ראשונים, כף
הן פסולין במים שניים⁴⁴; וכל כלי שאין נוטלין
ממנו במים ראשונים, כף אין נוטלין ממנו מים
שניים; וכשם שצריך להיות המים הראשונים מכה
אדם, כף המים השניים.

(44) נתבאר למעלה בהלכה ג שלא הצריכו חכמים מים
שניים אלא לתרומה בלבד אבל לא לחולין. ובדיני נטילת
ידיים (בהלכות ברכות פרק ו) לא הזכיר רבינו כלל מים
שניים.

יא. כפר בארנו בפרק ששי מהלכות ברכות כל מיני
המים הפסולין לנטילת ידים והפשרין, וכל הכלים
שנוטלין בהן לידים ושאין נוטלין, ואי זו נתינה
היא מכה נותן וכשרה ואי זו נתינה אינה מכה נותן
ופסולה; וכל אותן הדברים שבארנו שם בנטילת
ידים לפת חלין, כף הן לתרומה⁴⁵. וכשם שכל ספק
ידים טהור לחלין, כמו שבארנו שם, כף הן
לתרומה כל ספק ידים טהור.

(45) פירוש, כל-שכן לתרומה.

יב. דבר ברור וגלוי, שהטמאות והטהרות גזרות
הכתוב הן, ואין מדברים שדעתו של אדם מברעתו,
והרי הן מפלל החקים. וכן הטבילה מן הטמאות
מפלל החקים הוא; שאין הטמאה טיט או צואה
שתעבר במים, אלא גזרת הכתוב היא. והדבר תלוי
בכונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים: טבל ולא החזק⁴⁶
- באלו לא טבל. ואף על פי כן⁴⁷ רמז יש בדבר:
כשם שהמכון לבו לטהר - פיון שטבל טהור ואף
על פי שלא נתחדש בגופו דבר; כף המכון לבו
לטהר נפשו מטמאות הנפשות, שהן מחשבות האון
ודעות הרעות - פיון שהספים בלבד לפרש מאותן
העצות והביא נפשו במי הדעת טהור. הרי הוא
אומר: וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, מפל
טמאותיכם ומפל גלוליתכם אטהר אתכם. השם
ברחמי הרבים מפל חטא עון ואשמה יטהרנו, אמן.

ו. נטל שתי ידיו משטיפה אחת²⁹ - הרי אלו
טהורות, ואין אומרים: הרי זה כנוטל ידו אחת
במים שצריך מעל ידו השניה³⁰. אפלו ארבעה או
חמשה זה בצד זה³¹ או זה על זה. ובלבד
שיפרפו³² שיבואו בהן המים³³.

(29) אפילו כשידיו זו על גבי זו. (30) כשנוטל שתי ידיו
בבת אחת הן נידונות כיד אחת. [במשנתנו אמר תנא קמא:
"נטל לידו אחת על שתי ידיו", אבל בבבא שנייה שם
שנינו: "לשני ידיו משטיפה אחת - רבי מאיר מטמא", ולמד
רבינו מזה שתנא קמא מטהר ופסק כמותו. (31) קירבו את
הידיים אלו לאלו ושפך עליהן מכלי רחב וכולן שוטפו בבת
אחת. (32) שלא ילחץ את הידיים זו לזו. (33) שאם
יהדקן זו לזו לא יבואו מים במקום חיבור הידיים.

ז. נטל מקצת ידו³⁴ וחזר והוסיף ונטל הנשאר מן
ידו - הרי ידו טמאה פשהיתה. ואם עדין יש על
מקצת שנטל בתחלה טופח על מנת להטפוח³⁵ -
הרי זו טהורה³⁶. במה דברים אמורים? במים
ראשונים; אבל בשניים - נטל מקצת ידיו וחזר
ומוסיף על מקצתן.

(34) שם פרק א משנה א: "מוסיפין על השניים ואין מוסיפין
על הראשונים". (35) האצבע הנוגעת תתלחלח ותרטיב את
הנוגע בה. (36) מפני שטופח על מנת להטפוח מחבר והרי
זה כנטילה אחת.

ח. שעור המים שנוטלין בהן תחלה³⁷: רביעית לכל
אדם ואדם לשתי ידיים, אין פחות משעור זה, כמו
שבארנו בנטילת ידים לפת. אבל מים שניים - לש
לשנים לטל ידיהן מרביעית³⁸, ומחצי לג נותנין
לשלושה ולארבעה³⁹, ומלג נותנין אפלו למאה⁴⁰;
שאין המים השניים לטהר, אלא להעביר המים
הראשונים.

(37) מים ראשונים. (38) במקוואות פרק א, א שנינו: "מי
רביעית נותנים לידיים, לאחד אף לשניים". ורבינו מפרש
שם, שהמדובר במים שניים, אבל ראשונים אינם מטהרים
בפחות מרביעית לכל אדם, ומסתמך על מה שאמרו בחולין
קז, א בביאור משנה זו: "דקאתו (שהם באים) משוירי
טהרה". לדעתו "שוירי טהרה" היינו מים שניים הבאים
אחרי שנטהרה היד במים הראשונים. [רש"י ותוספות שם
מפרשים "שוירי טהרה" היינו שמתחילה היה שיעור רביעית
ונטל האחד ידיו ולא שפך כל המים, ומותר לאדם אחר
ליטול ידיו משארית זו. ורוב הפוסקים - וביניהם גם
הראב"ד - קיבלו פירושם]. ודווקא לשני בני אדם מספיקה
רביעית למים שניים, אבל לא משלושה ולמעלה.
(39) ארבע רביעיות בלוג וכשאתה מחלק חצי לוג, שהוא
שתי רביעיות - לארבעה, מגיע חצי רביעית לאחד. ואף על
פי שמספיק חצי רביעית לאדם - צריך שיהיה בכלי רביעית
בתחילה. (40) בתוספת מים, שהרי אין כל אפשרות ליטול
מאתיים ידים בלוג אחד מים (כסף משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

~ נקודות משיחות קודש ~

"והדבר תלוי בכונת הלב.."

יש הסוברים (מנחת חינוך, מצוה ססד) שלדעת הרמב"ם התשובה אינה מצוה מהתורה אלא שאם ירצה לעשות תשובה מצוה להתוודות בדברים, ועזיבת החטא היא פרט מקדים לווידי. אבל אדמו"ר הזקן למד ששיטת הרמב"ם שעזיבת החטא היא מצוה התשובה ולא רק וידי דברים, וראיה לכך כותרתו בתחילת הלכות תשובה: "מצות-עשה אחת והוא שישב החוטא מחטאו".

על פי זה יובן מדוע בהלכות תשובה (פ"ב ה"ג) המשיל את המתוודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב, לטובל ושרץ בידו כי אחיזתו בשרץ היא אחיזה בטומאה שהיא היפך ענין הטבילה והטהרה. כי אזיל לשיטתו שיעיקר מצות התשובה היא עזיבת החטא - "ומה היא התשובה שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד כו" ולכן הביא הדוגמא מטובל ושרץ בידו שעניינו היפך הטהרה כמו זה שלא גמר בלבו לעזוב החטא שהוא היפך התשובה כי לשיטתו עיקרה של מצות התשובה היא גמירת הלב לעזוב החטא.

(על פי לקו"ש חלק ז"ט ע' 167)

~ נקודות משיחות קודש ~

"טהור.."

פעולת לימוד החסידות על האדם היא על-דרך טבילה במקווה שהטובל חייב להיות מכוסה כולו במים, כי על ידי לימוד החסידות - מעיינות שבתורה - הוא מכוסה ומוקף באלוקות על-דרך שיהי' לעתיד-לבוא "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים". מה-שאי-י-כן בלימוד נגלה דתורה, שבו (כמאמר הגמ') עלול להיות "לא ברכו בתורה תחילה" היינו ששוכח מנותן התורה, אבל בלימוד החסידות כאמור מקיף האדם את עצמו באופן של "אתכסיא" שאי אפשר לו לשכוח מנותן התורה.

(על פי לקו"ש ח"כ ע' 176 והערה 39)

~ נקודות משיחות קודש ~

"והביא נפשו במי הדעת טהור".

"... כך המכוון לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור". ובזה רבו הגירסאות, ויש שגרסו "והביא נפשו במי הדעת הטהור כו" או "הביא נפשו במי הדעת הטהור, טהור" וכו'.

ויש לומר שהגירסא הנכונה היא כנ"ל: "והביא נפשו במי הדעת - טהור". כי כידוע דקדק הרמב"ם מאוד בלשונו גם

בדקדוק זכר ונקבה וגם בלשון יחיד ורבים. ולכן, אילו רצה לייחס את המילה טהור למים, היה צריך לכתוב בלשון רבים - מי הדעת הטהורים, בדיוק כפי שכתב בהלכה זו עצמה "מים טהורים". ואילו התכוון ליחס את המילה טהור ל"דעת", היה לו לכתוב בלשון נקבה - מי הדעת הטהורה בדיוק כפי שכתב על ה"דעות הרעות" - לשון נקבה. אלא שברור שהמילה טהור מתייחסת לאדם שהביא נפשו במי הדעת שהוא טהור, ולכן יש לקיים גירסא זו - "...והביא נפשו במי הדעת, טהור".

ומה שלא כתב גם על הדעת שהיא טהורה - היפך הדעות הרעות, כי דעת סתם, מתייחסת בפשטות לדעת האמיתית שהיא התורה, ולכן כתב בפשטות "והביא נפשו במי הדעת" ואין צורך לפרש ולכתוב מה היא הדעת הטהורה. ובנוסף, אילו היה כותב הלשון "מי הדעת הטהורה" שהוא ביחס הפוך ל"דעות הרעות" היה עלול להשתמע שגם הדעות הרעות הן "דעות", אבל משכתב כך, רצה לדייק שאין שום דעת אחרת מלבד דעת התורה, וה"דעות הרעות" אינן בכלל דעות כלל. על-דרך שכתב (הל' פרה אדומה פ"א ה"ה ועוד) בנוגע להזאת אפר פרה אדומה באזוב "כל אזוב שיש לו שם לווי פסול, והאזוב שקורין אותו אזוב ביחוד (כלומר ללא תוספת שם לווי) הוא הכשר", על-דרך-זה יש לומר בעניינינו שדעת סתם ללא שם לווי היא הדעת האמיתית היינו דעת של תורה.

(על פי שיחת ליל ד' דסוכות תשמ"ח ולקו"ש ח"ז עמוד 20 הע' 42)

(46) לא התכוון להיטהר. (47) אף על פי שכולם גזירות הכתוב שלא נתגלה טעמן.

- 1 סִלְקוּ לְהוּ הַלְכוֹת מְקַוְאוֹת בְּסִיעֶתָא דְשִׁמְיָא
- 2 נִגְמַר סִפְר עֲשִׂירִי, וְהוּא סִפְר טְהוֹרָה.
- 3 הַלְכוֹתָיו שְׁמוֹנֶה, וּפְרָקֵי מֵאָה וְאַרְבָּעִים וְאַרְבָּעָה,
- 4 וְאֵלֵי הֵן: הַלְכוֹת טְמֵאֵת מֵת - חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים
- 5 פְּרָקִים. הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה - חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים.
- 6 הַלְכוֹת טְמֵאֵת צִרְעָה - שֵׁשָׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים. הַלְכוֹת
- 7 מְטֵמְאֵי מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב - שֵׁשָׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים.
- 8 הַלְכוֹת שְׂאֵר אֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת - עֶשְׂרִים פְּרָקִים.
- 9 הַלְכוֹת טְמֵאֵת אֶכְלִין - שֵׁשָׁה עֶשְׂרִי פְּרָקִים. הַלְכוֹת
- 10 פְּלִים - שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים פְּרָקִים. הַלְכוֹת מְקַוְאוֹת -
- 11 אֶחָד עֶשְׂרִי פְּרָקִים.

12 הֵט לְפִי אֶל עֲדוּתֶיךָ וְאֶל אֵל בָּצַע

סִפְר אֶחָד עֶשְׂרִי וְהוּא סִפְר נְזִיקִין

- 13 הַלְכוֹתָיו חֲמִשָּׁה וְזֶהוּ סְדוּרָן: א. הַלְכוֹת נְזִיקֵי מָמוֹן.
- 14 ב. הַלְכוֹת גְּנֵבָה. ג. הַלְכוֹת גְּזֵלָה וְאַבְדָּה. ה. הַלְכוֹת
- 15 חוֹבֵל וּמִזִּיק. ו. הַלְכוֹת רוֹצֵחַ וְשֹׁמֵרֵת נֶפֶשׁ.

"זוהו סידורן..."

בסדר ההלכות, הקדים הרמב"ם הלכות גניבה לגזילה (ואבידה) וכן הוא בשו"ע שהקדים הלכות גניבה להלכות גזילה. אבל בשו"ע אדמו"ר הזקן הקדים גזילה לגניבה.

וההסבר בזה הוא, כיון שהרמב"ם קרא לספרו "משנה תורה" מהטעם שכתב בהקדמתו "...לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה ואח"כ קורא בזה" הלך גם בסידור ההלכות כסדר שבתורה, כי דיני גניבה הובאו בפרשת משפטים (כא, לו. ואילך) ודיני גזילה בפרשת ויקרא (ה, כא. ואילך).

אבל האדמו"ר הזקן שהשו"ע שלו הוא "הלכות הצריכות מלוקטות" הקדים גזילה לגניבה כי תיקון הגזילה קודם לתיקון מעשה הגניבה שבגזילה הנעשית בגלוי ובפני רבים הדבר ידוע לכל ואין צורך להמתין לחקירה ודרישה בבית דין כמו בגניבה תהליך שלוקח משך זמן. והוא על-דרך מה שמצינו בענין בתשובה ש"ספק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה ודאית שעליהם מתחרט האדם בכל לבו משא"כ בספק עבירה שאינו בטוח אם עשה. ולכן קרבן אשם הבא על הספק יקר יותר מקרבן חטאת הבא על הודאי. ומה שחיבר הלכות גזילה ואבידה (אף שאבידה שייכת יותר לגניבה שהרי באה לידו בהיתר ולפי הציווי - "השב תשיב" ומעתה יכול לגנוב אבל לא לגזול) יובן על פי פנימיות העניין: גזילה מורה על כללות החטאים שבכולם גזול החוטא (בפני הבעלים - הקב"ה) מרשות הקדושה לרשות ה'לעומת זה'. והסיבה לכך היא "אבידה" כי אמרו חז"ל "אין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות" וסיבת כניסת הרוח שטות היא כמארז"ל: "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו" כי בכל אחד מישראל יש בחינת מ"ה שנותנים לו - הנפש האלקית שהיא "חלק אלקה ממעל ממש" וכשמאבד בחינת מ"ה מגיע למצב של גזילה שיונקים ממנו החיצונים.

ובכדי להשיב את הגזילה עליו לחפש את ה"אבידה" שזוהי עבודת התשובה, כמו שכתוב "ובקשתם משם" ואחרי שמוצא את האבידה נעשה בדרגא גבוהה יותר מלפני החטא כי בחינת מ"ה שלו נעשה מושל ושולט יחידי ב"עיר קטנה זה הגוף" שצד ה'לעומת זה' מתהפך לטוב. גם בסדר פרטי הלכות גזילה מודגש הסדר הנ"ל שפתח "כל הגזול... עובר בלא-תעשה שנאמר לא תגזול" וממשיך בה"ב "ואסור לגזול כל שהוא דין תורה" ומבאר אדמו"ר הזקן בשו"ע שלו שהגם שפחות משווה פרוטה אינו נקרא ממון, מ"מ "חצי שיעור אסור מן התורה לכתחילה" כי בכל פרט ופרט שבעולם גם הקטן ביותר ישנו ניצוץ אלוקי ויש

לשומרו שלא יפול לרשות ה'לעומת זה'. וממשיך "אין לוקין על לאו זה שהרי הכתוב נתקו לעשה, שנאמר והשיב את הגזילה אשר גזל, זו מצות-עשה". וההוראה היא שגם כאשר גזל דבר מסוים מרשות הקדושה אין לאדם ליפול ברוחו כי יודע שיכול להשיב את הגזילה, ולא עוד אלא שעל ידי זה מקיים מצוה שלא היה יכול לקיימה לולי הגזילה. ופשיטא שלכתחילה אסור לאדם להביא עצמו לידי גזילה אלא שאם ח"ו אירע עניין זה עליו לדעת שיכול להשיבה ועל ידי זה לבא לידי עילוי גדול יותר מכפי שהיה קודם הגזילה.

(על פי לקו"ש חלק כ"ה ע' 454)

הלכות נזקי ממון

יש בכללן ארבע מצות עשה, וזה הוא פרטן: (א) דין השור. (ב) דין ההבצער. (ג) דין הבור. (ד) דין הבצעה.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

1 ענינו ביאור נזקי בעלי חיים: אי אלו בעלי חיים הם, ולא זה פועל הם מועדים מתחלתם. ולא זה תמים עד שיוערו, ובאי זה רשות שהזיקו הם חייבים, ובאיזה פטורים. וכמה הבעלים משלמים, אם כל הנזק או חציו, וממה הם חייבים לשלם, אם מגוף המזיק בלבד או מנכסיהם. ונתבאר בו השלשה אבות – שהן הקרן והשן והרגל. ושהקרן אינה מועדת מתחלתה. ושיש לכל האבות תולדות שהן כמותן.

- א. כל נפש חיה¹ שהיא ברשותו של אדם שהזיקה²
- הבעלים חייבין לשלם, שהרי ממונם הזיק³;
- שנאמר: כי יגף שור איש את שור רעהו. אחד
- השור ואחד⁴ שאר בהמה וחיה ועוף, לא דבר
- הכתוב בשור אלא בהמה⁵.

2 בין בהמה, בין חיה ובין עוף, ראה בבא קמא טו: וכא:
3 והבעלים חייבים לשמור על ממונם שלא יזיק, ראה שם
ב: וג: 4 בין... בין. 5 תוספתא בבא קמא פ"ו הלכה
ז, ומכילתא דר' שמעון בן יוחאי משפטים כא, לה. "שור"
שבתורה הוא דוגמה בלבד הלקוחה מן המציאות, וראה
בבא קמא נד:

- ב. וכמה משלם? אם הזיקה בדברים שדרבה⁶
- לעשותם תמיד כמנהג ברייתה⁷, כגון בהמה שאכלה⁸
- תבן או עמיר⁹, או שהזיקה בריגלה בדרך הלוקה¹⁰ -
- חייב לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו⁹, שנאמר:
- מיטב שדהו ומיטב פרמו לשלם¹⁰; ואם שנתה¹¹
- ועשתה מעשים שאין דרכה לעשותם תמיד והזיקה¹²
- בהן, כגון שור שנגח או נשף - חייב לשלם חצי
- נזק¹² מגוף המזיק עצמו, שנאמר: ומכרו את השור
- החי ורצו את פספו וגו'.

- 6) בהתאם לטבעה. (7) ערימת שבלים שנקצרו. (8) שדרכה על החפץ בלא כוונה להזיק, וזוהי "רגל" להלן הלכה ה. ואם עשתה כן בכוונה להזיק - אין זה "רגל" אלא "קרן", להלן שם. (9) בלשון התלמוד: עידית, וראה להלן פרק ח הלכה י. (10) פסוק זה מדבר על נזקי שן, שהזיקה ברגלה דרך הילוכה. ומכיון שדרכה בכך, על הבעלים לשלם נזק שלם, כי עליהם מוטלת שמירת בהמתם, והם אחראים לה (שמות כא, לו), ומכיון שלא שמרו, מן הדין שישלמו את כל הנזק. ומטעם זה אפשר גם לגבות את דמי הנזק מנכסי הבעלים ומן העידיות שבהם, כי הבעלים הם הנאשמים. ראה בבא קמא ב: ג. וטז: (11) ממנהג ברייתא. (12) כיון שאין דרכה בכך. וראה להלן פרק ב הלכה ז, שמטעם זה הם פטורים מן הדין אלא שחייבתם התורה מטעם קנס, אך מגוף המזיק עצמו.
- 1 ג. כיצד? שור שוה מנה¹³ שנגח לשור שוה עשרים והמיתו, והרי הנבלה שוה ארבעה - בעל השור חייב לשלם שמונה, שהוא חצי הנזק; ואינו חייב לשלם אלא מגוף השור¹⁴ שהזיק, שנאמר: ומכרו את השור החי¹⁵. לפיכך, אם המית שור שוה עשרים לשור שוה מאתים, ונבלה שוה מנה - אין בעל הנבלה יכול לומר לבעל החי 'תן לי חמשים'; אלא אומר לו 'הרי שור שהזיק לפניך, קחהו ולך', אפלו אינו שוה אלא דינר¹⁶. וכן כל פיצא בזה.
- 13) מאה דינרי כסף. (14) ולא מנכסים אחרים של בעל השור. (15) בניגוד ל"מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם" הנאמר בשן ורגל, ראה שם לד. (16) דינר כסף = זוז.
- 10 ד. העושה מעשה שדרכו לעשותו תמיד כמנהג ברייתו - הוא הנקרא מועד; והמשנה¹⁷ ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשותו בן תמיד, כגון שור שנגח או נשף - הוא הנקרא תם. וזה המשנה, אם הרגיל בשנויו פעמים רבות¹⁸ - נעשה מועד לאותו דבר שהרגיל בו, שנאמר: או נודע פי שור נגח הוא¹⁹.
- 17) ממנהג ברייתו. (18) שלש פעמים בשלשה ימים, ראה להלן פרק ו הלכה א. (19) ומסיים שם: שלם ישלם שור תחת השור, היינו נזק שלם. א"כ קיימים שני מיני "מועד": א. מעשה "כמנהג ברייתו", כגון בהמה שאכלה תבן או קש; ב. מעשה שאינו "כמנהג ברייתו", אבל נשנה פעמים רבות, כגון שור שנגח פעמים רבות.
- 17 ה. חמשה מעשים תמים²⁰ יש בבהמה, ואם הועדה לאחד מהן²¹ - נעשת מועדת לאותו מעשה. ואילו הן: הבהמה אינה מועדת מתחלתה לא לגח²², ולא לגח²³, ולא לשוף, ולא לרפץ על פלים גדולים, ולא לבעט; ואם הועדה לאחד מהן - הרי זו מועדת לו²⁴. אבל השן מועדת מתחלתה לאכל את הראוי לה²⁵, והרגל מועדת מתחלתה לשבר בדרך הילוכה, והבהמה
- 24) מועדת מתחלתה לרפץ על פפין קטנים²⁶ וכיוצא בהם. 25) ולמערף אותן.
- 20) בבא קמא טז: (21) שחזרה על אותו מעשה פעמים רבות. (22) בקרן. (23) באחד משאר אברי הגוף. (24) לאותו מעשה ולא למעשה אחר. שהרי אפילו המועד ליגח בקרן ימין, אינו מועד ליגח בקרן שמאל (שם מה: ועיין רש"י שם - הגר"א שפ"ט, סעיף קטן יב). וראה גם בבבא קמא טז. (מגיד-משנה). (25) כגון פירות וירקות לבהמה (להלן פרק ג הלכה א), אבל אכלה דבר שאינו ראוי לה כגון כלים, אין זה "שן" אלא "קרן" ומשלמת רק חצי הנזק (שם הלכה ג). (26) שם טז. לדעת רבי אלעזר.
- 26 ו. חמשה מיני בהמה מועדין מתחלת ברייתן להזיק²⁷, ואפלו הן בני תרבות²⁸. לפיכך, אם הזיקו או המיתו בנגיחה או בפשיכה ודריסה²⁹ וכיוצא בהן - חייב נזק שלם. ואילו הן: הזאב, והארי, והדב והנמר, והברדלס. וכן הנחש שנשף - הרי זה מועד, ואפלו היה בן תרבות³⁰.
- 27) בכל דרך שהיא, ואפילו בכוונה. (28) שגידלם אדם בביתו ואין דרכם בכך. ולא כר' אליעזר הסובר, שבני תרבות אינם מועדים (שם טז:). (29) מכה בצפרני כפות רגליה הקדמיות של חיה טורפת. (30) לדעת הכל, ואפילו לרבי אליעזר (שם).
- 32 ז. כל מועד³¹ משלם נזק שלם מן היפה³² שבנכסיו, וכל תם משלם חצי נזק מגופו³³. במה דברים אמורים? ³⁴ בשנכנסה הבהמה לרשות הנזק והזיקתה; אבל אם נכנס הנזק לרשות המזיק, והזיקתה בהמתו של בעל הבית - הרי זה פטור על הפל, שהרי הוא אומר לו: אלו לא נכנסת לרשותי³⁵, לא הגיע לך הזק. והרי מפרש בתורה: ושלח את בעירה ובער בשדה אחר³⁶.
- 31) בין מועד מתחילת ברייתו ובין מועד על-ידי הרגל. (32) מן הטוב. (33) של המזיק, אחרי שמוכרים אותו (שם), וראה למעלה הלכה ב. (34) שבעל השור חייב בכל נזקי שורו. ובלשון התלמוד: "תורך ברשותי מאי בעי" (שם יג: . וראה גם כא:). (35) בשדה של איש אחר, כלומר בשדה הניזק. וזוהי הוכחה מן התורה, נוספת על הנימוק ההגיוני הקודם. [בהלכה זו משמיענו רבינו הדינים השונים בכל נזקי שור, בין שן ורגל ובין קרן, היינו - ברשות הניזק חייב וברשות המזיק פטור, ומנמק את הפטור בסברה הגיונית, שכוחה יפה בכל נזקי שור, ואחר-כך הוא מוסיף ומביא את הלימוד מהמקרא המדבר רק בשן ורגל, וכולל כל פטורי שן ורגל, בין האמור בהלכה זו - רשות המזיק - ובין האמורים בהלכות ח-ט העוסקות בדיני שן ורגל בלבד. וצריכים אנו לשני הנימוקים. הנימוק הראשון אינו מסביר טעם כל הפטורים משן ורגל, כגון חצר של שניהם או אינה של שניהם, והנימוק השני מן המקרא אין לו ענין כלל לנזקי קרן, רק לרגל ושן. ובזה מסולקת תמיהתו של הרמ"א בחושן-משפט סימן שפ"ט סעיף י על דברי רבינו כאן, וראה

גללים (=צואה) המחבורים לגופה. אבל הטילה גללים על הפירות הרי זה "צרורות" ולא שן (ר"י מיגש ב'שיטה מקובצת' לבבא קמא יט. ורבינו חננאל שם ג.) (53) כל דבר שהזיקו מצוי, ואין בו לבהמה כוונה להזיק. (54) ולא בכוונה. (55) שנדבקו כלים בשערה, וגררה אותם ושברתם, בבא קמא ג. ויז: (56) כדרכה, שם יט: (57) רסן. (58) פעמון. (59) בגמרא (שם יז: חסרות המלים "'בשעת הילוכו", אבל רבינו תפס את לשון התוספתא. ראה תוספתא (שם פרק א, צוקרמנדל ע' 347). (60) וראה ב"משנה למלך".

יא. כְּשֶׁפָּשָׂה בַּזָּבִיחַ כְּשֶׁכּוּשׁ רַב שְׁאִין דְּרָכָה לְעִשּׂוֹתָהּ תָּמִיד וְהִזִּיקָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, או שְׁכֶפֶשֶׁת בְּגִיד⁶¹ שֶׁלָּה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְהִזִּיקָה - פֶּטֶר; וְאִם תִּפְשֵׁל הַנֶּזֶק - גֹּבֶה חֲצִי נֶזֶק⁶² מִמָּה שֶׁתִּפְשֵׁשׁ; שְׁזָה הַדָּבָר סָפֵק הוּא⁶³ אִם אֱלֹו תוֹלְדוֹת הַקֶּרֶן⁶⁴ שְׁחִיב עָלֶיהָ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים אוֹ תוֹלְדוֹת הָרֶגֶל⁶⁵ שְׁפִטוֹר עָלֶיהָ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, כְּמוֹ שֶׁבֶאֱרָנוּ⁶⁶.

(61) באבר המין של זכר. (62) אבל נזק שלם אינו יכול לתפוש. ממה-נפשו: אם זהו "קרן" - אינו משלם אלא חצי נזק, ואם זהו "רגל" - הרי הוא פטור לגמרי ברשות הרבים. (63) בעיה שלא נפתרה (בבא קמא יט:), ומן הספק אין מוציאין ממון. ואם תפס הנזק, אין מוציאין מידו. (64) שאין דרכה בכך. (65) מכיון שאין כוונתה להזיק. (66) למעלה הלכה ח.

פֶּרֶק שְׁנִי

(1) ענינו לבאר, שיש להגל תולדה, שהיא חלוקה ממנו - והוא הצורות. ונתבאר בו משפטי תולדה זו מה הם וכל עניניה בשלימות.

א. אֶחָד אַבּוֹת נִזְיָקִין וְאֶחָד² תוֹלְדוֹת. אִם הָיָה הָאֵב מוֹעֵד³ - תוֹלְדוֹתָיו מוֹעֵדוֹת⁴, וְאִם הָיָה תָּמִם - תוֹלְדוֹתָיו כְּמוֹהוֹ⁶. וְכָל אַבּוֹת נִזְיָקִין וְכָל תוֹלְדוֹתֵיהֶן מוֹעֵדִין הֵן מִתְחַלְתִּין, חוּץ מִקֶּרֶן וְתוֹלְדוֹתָיו שֶׁהֵן תָּמִים מִתְחַלְתִּים עַד שִׁיּוּעֵדוֹ⁷, כְּמוֹ שֶׁבֶאֱרָנוּ⁸.

(2) בין . . . בין. (3) מתחילתו, כגון שן ורגל. (4) ומשלם נזק שלם מן העידית שבנכסיו. (5) כגון קרן. (6) ומשלם חצי נזק מגופו. בבא קמא ב: ג. (7) כל סוג של נזק, טעון העדאה מיוחדת. אם הועדה הבהמה לנגיחה בקרן שהוא אב, לא הועדה לתולדות קרן. וכן אם הועדה לתולדה אחת, אינה מועדת לשאר תולדות (ראה מגיד-משנה). (8) למעלה פרק א הלכה ב' וד'.

ב. כָּל תוֹלְדָה - כָּאֵב שֶׁלָּה, חוּץ מִצְרֻרוֹת הַמְּנַתְזִין⁹ מִתְחַת רִגְלֵי הַבְּהֵמָה בְּשַׁעַת הַלּוּכָה; שְׁאֵף עַל פִּי שֶׁתוֹלְדָת הָרֶגֶל הֵם¹⁰, וּפִטוֹר עָלֶיהֶן בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים כְּרִגְלָא¹¹, וְאִם הִזִּיקוּ בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק - מִשְׁלֵם מִן הַיִּפָּה שְׁבִנְכְּסִיו, כְּרִגְלָא¹² שֶׁהוּא אָב, אֵף עַל פִּי כֵן אִינוֹ מִשְׁלֵם אֶלָּא חֲצִי נֶזֶק¹³.

(9) שהזיקו. (10) מכיון שהזיקה בשעת הלוכה וללא כוונה

'מאירת עינים' שם]. (36) לא למזיק ולא לניזק - אלא של אחר, ראה בבא קמא יד.

ח. הִזִּיקָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים אוֹ בְּחֶצֶר שְׁאִינָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם³⁷, לֹא לְמִזִּיק וְלֹא לְנֶזֶק, אוֹ בְּחֶצֶר שְׁחִיבָה שֶׁל שְׁנֵיהֶן וְהִרִי הִיא מִיחַדָּת לְהִנִּיחַ בָּהּ פְּרוֹת וּלְהַכְנִיס לָהּ בְּהֵמָה, כְּגוֹן הַבִּקְעָה³⁸ וְכִיּוּצָה בָּהּ: אִם בְּשֵׁן וְרִגְלֵי הִזִּיקָה כְּדִרְכָּה - הִרִי זֶה פֶּטֶר, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ לָהּ רִשּׁוֹת לְהִלָּךְ³⁹ [כָּאֵן] וְכָאֵן, וְדִרְךְ הַבְּהֵמָה לְהִלָּךְ וְלֹא כָל כְּדִרְכָּה⁴⁰ וּלְשַׁבֵּר בְּדִרְךְ הַלּוּכָה; וְאִם נִגְחָה אוֹ נִגְפָה אוֹ רָכְצָה אוֹ פְּעָטָה אוֹ נִשְׁכָּה: אִם תָּמָה הִיא - מִשְׁלֵם חֲצִי נֶזֶק, וְאִם מוֹעֵדָת - נֶזֶק שְׁלֵם⁴¹.

(37) ר' שמעון בן אלעזר, בברייתא שם. (38) אבל אם בהמת אחרים (לא של אחד השותפים) הזיקה שם, בשן או ברגל, דינה כהזיקה בחצר הנזק, כי לה אין רשות להלך שם, וראה שם מז: (39) וזאת ידע בעל הפירות, ועליו לשמור עליהם. (40) שם יד. (41) כיון שאין לו רשות להכניס שם בהמה, אין זה דומה לרשות הרבים, ודינו כאילו נכנס לרשות היחיד של הנזק. אלו דברי ר' יוסף לפי פירוש הגמרא, שם.

ט. הִיתָה הַחֶצֶר שֶׁל שְׁנֵיהֶן מִיחַדָּת לְפָרוֹת וְלֹא לְהַכְנִיס בָּהּ בְּהֵמָה, וְהַכְנִיס שָׁם אֶחָד מִן הַשְּׁתֵּפוּיִן בְּהֵמָתוֹ וְהִזִּיקָה - חִיב אֶפְלוֹ עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל⁴². וְכֵן אִם הִיתָה מִיחַדָּת לְבֵהמָה לְשְׁנֵיהֶם, וְהָיָה רִשּׁוֹת לְאֶחָד מֵהֶן בְּלִבָּד לְהַכְנִיס לָהּ פְּרוֹת, וְהִזִּיקָה⁴³ פְּרוֹתָיו - חִיב עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל⁴⁴.

(42) בהמתו של השני. (43) מכיון שרק לשותף שלו היתה רשות להכניס פירות, על כן דינו לגבי שן כדין חצר הנזק (ראה שם). (44) עיקרים הנאמרים בתורה (בבא קמא ב:).

י. שְׁלֹשָׁה אַבּוֹת⁴⁵ נִזְיָקִין בְּשׂוֹר: הַקֶּרֶן⁴⁶, וְהַשֵּׁן, וְהָרֶגֶל⁴⁷. תוֹלְדוֹת הַקֶּרֶן⁴⁸: נְגִיפָה⁴⁹, נִשְׁכִּיכָה⁵⁰, רִבִּיצָה, פְּעִיטָה⁵¹. תוֹלְדוֹת הַשֵּׁן⁵²: אִם נִתְחַפְּכָה בְּכֹתֵל לְהִנָּאֵתָה וְהִזִּיקָה בְּחִפּוּכָה, וְכֵן אִם טָנְפָה פְּרוֹת⁵³ לְהִנָּאֵתָה. תוֹלְדוֹת הָרֶגֶל⁵⁴: הִזִּיקָה בְּגוּפָה דִּרְךְ הַלּוּכָה⁵⁵, אוֹ שֶׁהִזִּיקָה בְּשַׁעֲרָה⁵⁶ דִּרְךְ הַלּוּכָה, אוֹ כְּשֶׁפָּשָׂה בַּזָּבִיחַ⁵⁷, אוֹ כָּאֵף שֶׁעָלֶיהָ בְּפֶרֶם בִּפְיָא⁵⁸ שְׁבִפִּיָּהּ, בְּזוֹג שֶׁבֶצְאָרָה⁵⁹; וְכֵן חֲמוֹר שֶׁהִזִּיק בְּמִשְׁאֹו בְּשַׁעַת הַלּוּכָה⁶⁰, וְעִגְלָה הַמוֹשְׁכָת בְּקִרְוֹן שֶׁהִזִּיקָה בְּשַׁעַת מִשְׁכִּיתָהּ. כָּל אֱלֹו תוֹלְדוֹת הָרֶגֶל הֵן, וּבְרִשּׁוֹת הָרִבִּים פֶּטֶר⁶¹, וּבְרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק מִשְׁלֵם⁶² נֶזֶק שְׁלֵם.

(45) נגיחה. (46) ראה למעלה הלכה ה. (47) מעשי נזק הנעשים לא על-ידי קרן ובכל זאת דינם כקרן, מכיון שהם דומים לה. (48) באחד מאברי הגוף. (49) בשן. (50) ברגל. כולן נמנות עם תולדות הקרן, כי הן דומות לה באופיין. (51) כל נזק שיש בו הנאה לבהמה המזיקה (ראה בבא קמא ג.). (52) על-ידי-זה שנתגלגלה עליהם להנאתה (ראה רש"י שם ד"ה נתחככה, ויח: ד"ה דחיק). או על-ידי

21 **מְשַׁלֵּם רִבִּיעַ נֶזֶק; וְאִם תִּפְּשׁ הַנֶּזֶק חֲצִי נֶזֶק - אֵין**
22 **מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ.**

21) דין זה נובע מאותה הבעיה, שהיא יסוד להלכה הקודמת. אם יש שינוי לצוררות, הריהו משלם רבע נזק בלבד, אפילו ברשות הניזק. ואם אין שינוי לצוררות, וגם צוררות על ידי בעיטה נחשבים כמו כדרכם, הרי ברשות הניזק ישלם חצי נזק. על כן, מספק ישלם הניזק רק רבע הנזק. (22) צוררות, גם ללא בעיטה. ויש יסוד לדון מקרה זה כצוררות כדרכם, ולחייב חצי נזק, שזוהי בעיית ר' אבא בר ממל שלא נפתרה, שם יט.

23 **ז. כָּל הַמְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֹם - הֲרִי תִשְׁלֹמִין מִמֶּנּוּ**
24 **שֶׁהוּא חֵיב לְשַׁלְּמוֹ, כְּמִי שֶׁלֹּא מִחְבְּרֵי²³ שֶׁהוּא חֵיב**
25 **לְשַׁלֵּם; וְכָל הַמְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק²⁴ - הֲרִי תִשְׁלֹמִין**
26 **קִנְסוֹ²⁵, חוץ מִחְצִי נֶזֶק שֶׁל צְרוּרוֹת שֶׁהוּא הֹלֵכָה²⁶,**
27 **כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ²⁷.**

23) משלם לניזק מה שהפסידו. (24) תם בקרן ובתולדותיה. (25) כי בעל הבהמה אינו אשם, ובדין צריך להיות פטור, והתורה הטילה עליו תשלום חצי נזק, כדי שישמור את בהמתו בעתיד, שם טו: (26) שהוא תשלום "ממון" ולא "קנס". (27) לעיל הלכה ב' וג'.

28 **ח. זֶה הַפֶּלֶל²⁸: כָּל הַמְשַׁלֵּם מֵהַיֶּזֶק - הֲרִי זֶה**
29 **מִמֶּנּוּ; וְכָל הַמְשַׁלֵּם יֵתֵר אוֹ פָחוֹת, כְּגוֹן תִּשְׁלֹמִי**
30 **כְּפֶל²⁹ אוֹ חֲצִי נֶזֶק - הֲרִי הֵיתֵר עַל הַקֶּרֶן אוֹ הַפָּחוֹת**
31 **קִנְסוֹ. וְאֵין חֵיבִין קִנְסוֹ אֶלָּא עַל פִּי עֵדִים, אֲבָל הַמּוֹדֶה**
32 **בְּכָל קִנְסוֹ מִן הַקִּנְסוֹת - פְּטוּר³⁰.**

~ נקודות משיחות קודש ~

מודה בקנס פטור

תשלומי חצי נזק של שור תם הם קנס שחל עליהם הדין "מודה בקנס פטור". וצריך להבין: בשלמא מצד המזיק, הודאתו היא עשיית תשובה וחרטה וכיון שתשלום הקנס אינו חוב ממוני לניזק לכן פטור. אבל בנוגע לניזק קשה, מדוע צריך הוא להפסיד תשלום המגיע לו בגלל שהמזיק עשה תשובה. ובפרט לפי המבואר באגה"ק שגם כאשר אדם מזיק ממון חברו ומתחייב בדיני אדם ובדיני שמים הרי שעל הניזק כבר נגזר שיאבד ממנו וא"כ ממה נפשך, אם נגזר עליו שיקבל חצי נזק איך יתכן שתשלום זה יבטל על ידי הודאת המזיק, ואם נגזר עליו שיפסיד לגמרי הרי לא יתכן שיזכה בתשלום חצי הנזק שלא על פי רצון ה'.

ואינו דומה לחיוב בקשת מחילה שצריך "לפייסו ולפגוע בו עד שימחול לו כו" הגם שכבר נגזר עליו משמים בושת זו כי שם מקטין את הבושה שגרם לו כשהלה רואה שמוותר על כבודו וטורח לפייסו. וממילא, אם אינו מפייסו גורם לו נזק נוסף. אלא שבנוגע למזיק אין שייך כל זה

להזיק, בבא קמא ג: (11) דעת רבא שם (12) דעת רב פפא שם. (13) משנה שם, יז. ואין זה קנס כמו קרן, ועל כן גובים אותו אפילו בחוץ לארץ, שאין גובים שם קנס. ואם הודה בעל השור אין פוטרינ אותו כמודה בקנס בהלכה ח.

1 **ג. פִּיצֵד? בְּהֵמָה שֶׁנִּכְנְסָה לַחֲצֵר הַנֶּזֶק, וְהִלָּכָה, וְהָיָה**
2 **צְרוּרוֹת מִנְתַּחַת רִגְלֶיהָ וְשִׁבְרוּ אֶת הַפְּלִים -**
3 **מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק מִן הַיָּפָה שֶׁבִּנְכָסָיו. וְדָבָר זֶה הִלָּכָה**
4 **מִפִּי הַקְּבֵלָה הִיא¹⁴.**

14) קבלה איש מפי איש עד משה רבינו, ואין לה רמז בתורת משה, ע' רש"י בבא קמא יז: [ובהקדמתו לסדר זרעים, כותב רבינו שבהלכות למשה מסיני לא תיתכן מחלוקת כלל. ומכאן סתירה לדבריו, שהרי בסוגיא שלנו שם חולק סומכוס ואומר שצוררות משלם נזק שלם, וראה שו"ת חוות יאיר סימן קצב].

5 **ד. וְכֵן אִם הָיְתָה מִהִלָּכַת בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וְנִתְּזוּ**
6 **צְרוּרוֹת מִנְתַּחַת רִגְלֶיהָ לְרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק¹⁵ וְשִׁבְרוּ אֶת**
7 **הַפְּלִים - מְשַׁלֵּם חֲצִי נֶזֶק. דְּרִסָּה עַל הַפְּלִים¹⁶ בְּרִשּׁוֹת**
8 **הַנֶּזֶק וְשִׁבְרוֹתוֹ, וְנִפְל עַל כָּלִי אַחֲרָי¹⁷ וְשִׁבְרוּ - עַל**
9 **הָרִאשׁוֹן מְשַׁלֵּם נֶזֶק שְׁלֹם¹⁸, וְעַל הָאַחֲרֹן מְשַׁלֵּם**
10 **חֲצִי נֶזֶק¹⁹.**

15) בבא קמא יט. אף-על-פי שהעקירה היתה ברשות הרבים, ושם פטורים על צוררות, כמבואר למעלה בהלכה ב, בכל זאת במקרה זה חייבים, כי ההנחה היתה ברשות הניזק. (16) שם יז. (17) שהוא שבר מכלי השבור על כלי אחר ושברו. (18) כנזקי רגל. (19) כדין צוררות.

11 **ה. הָיְתָה מִהִלָּכַת בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, וּבִעֲטָה²⁰ וְהִתִּיזָה**
12 **צְרוּרוֹת, וְהִזִּיקוּ בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים - פְּטוּר; וְאִם תִּפְּשׁ**
13 **הַנֶּזֶק רִבִּיעַ נֶזֶק - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ; שֶׁהַדָּבָר סִפֵּק**
14 **הוּא שֶׁמָּא שְׁנוּי הוּא וְאֵינוֹ תוֹלֵדֵת רִגְלִי, שֶׁהֲרִי**
15 **בְּעֲטָה.**

20) בעיית ר' אשי שעלתה בתיקו, בבא קמא יט. אם התיזה צוררות על ידי בעיטה בכוונה ולא אגב הליכה כדרכה, מה הדין? האם דינו כדין קרן, וכשם שקרן ברשות הרבים משלם חצי ממה שמשלם בכדרכה, כך ישלם כאן חצי ממה שמשלם בכדרכה, דהיינו חצי מן החצי, כלומר רביע הנזק, או אין דנים דין שינוי בצוררות, ועל כן דין מקרה זה כדין צוררות כדרכה היינו תולדה ברגל, שברשות הרבים פטור. בעיא זו לא נפתרה, ומשום כך אין מוציאים ממון מספק, והמזיק פטור. ומאותו הטעם, אם תפס הניזק רביע נזק, אין מוציאים מידו. השווה פרק א, הלכה יא.

16 **ו. בְּעֲטָה בְּאֶרֶץ בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק, וְהִתִּיזָה צְרוּרוֹת מִמֶּחֶמֶת**
17 **הַבְּעִיטָה, וְהִזִּיקוּ שָׁם - חֵיב לְשַׁלֵּם רִבִּיעַ נֶזֶק²¹, שֶׁזֶה**
18 **שְׁנוּי הוּא בְּהִתְּזוֹת הַצְרוּרוֹת; וְאִם תִּפְּשׁ הַנֶּזֶק חֲצִי נֶזֶק**
19 **- אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. וְאִפְּלוּ הָיְתָה מִהִלָּכַת בְּמִקּוֹם**
20 **שָׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ שְׁלֹא תִתִּיז²², וּבִעֲטָה וְהִתִּיזָה -**

- 12 אָבֵל אִם נִקְשָׁר עַל רִגְלֵיהֶם מֵאֲלִי - בַּעַל הַתְּרַנְגּוּלִין
13 פֶּטוּר⁴². וְאִם הָיוּ לַחוּט בַּעֲלִים וְלֹא הָיָה הַחוּט
14 הַפֶּקֶר - בַּעַל הַחוּט חַיֵּב חֲצֵי נֶזֶק, שֶׁהָיָה הוּא פֶּטוּר
15 הַמִּתְגַּלְגֵּל⁴³.

(38) השמיע קול. משלם חצי נזק כדין צורות, שדרכו של סוס לצנוף ושל חמור לנעור. (39) בבא קמא יז. [הפירוש להלכות אלו טעון בירור מוקדם, כי דבריהן בחלקם סתומים, ובחלקם מוקשים. הראב"ד מרבה בהשגות והמגיד-משנה מצדיקן, והרמ"א ב'שולחן ערוך' חושן-משפט סימן שצ סעיף א, מגדיר דברי רבינו אלה במילים: "זה סתום". הפירוש שלפנינו מבהיר את עומק כוונת רבינו בדברים אלה, ומתוך כך תסתלקנה השגותיו של הראב"ד. ונקדים שש הקדמות קצרות לביאור הענין: א. נתחיל מן המקרא. כתוב בתורה, וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור, בעל הבור ישלם (שמות כא, לג-ד). ודרשו חכמים (בבא קמא יט:) איש בור ולא שור בור. פירוש: אם בהמה חופרת בור או הניחה מכשול וכדומה, בעל הבהמה פטור. ב. בעל חי שדרס על כלי ולא נשבר על המקום ונתגלגל למקום אחר ונשבר, מסופק רבא (שם יז:) אם חייב נזק שלם כדין רגל או חצי נזק צורות. נתבאר כבר כמה פעמים שבבעיא שלא נפתרה פוסק רבינו המוציא מחבירו עליו הראיה. ג. כל דבר המתגלגל ברגלי אדם וברגלי בהמה והזיק אחרי שנה, נקרא "בור המתגלגל", ודינו כדין בור (שם ו.). ד. אין חייבים על נזקי כלים בבור (להלן פרק יג הלכה א.). ה. על בור חייבים ברשות הרבים או ברשות הניזק, אבל על צורות חייבים רק ברשות הניזק (למעלה הלכה ב.). ו. שני בני אדם שפשעו וגרמו לנזקי בור, כל אחד משלם חצי נזק (לקמן פרק יב הלכה יז ובכמה מקומות). אחרי הקדמות אלו נתחיל לפרש. (40) כדין צורות ולא כרגל. ראה הקדמה ב. (41) בעל התרנגול (ראב"ד). ואם קשרו אחר לא גרע מנקשר מאליו, שלדעת רבינו בעל התרנגול פטור. (42) אנוס הוא, אינו צריך להעלות על דעתו שייקשר חוט מאליו ברגלי תרנגוליו. ואין זה דומה להתחת צורות ברגלי הבהמה או למשא שעליה, כי נקשר שלא מדעתם ושלא מרצונם של הבעלים. (43) דין זה עוסק במקרה אחד שונה בכמה בחינות מנושאי הדינים שלפניו. שם דנים בכלים שנשברו ברשות הניזק, ומדין צורות נגעו בהם. כבר נתבאר כמה פעמים שצורות חייב רק ברשות הניזק, אבל בדין זה דנים על נזקי בור, ואין חייבים על נזקי כלים בבור (הקדמה ד). ובעל כרחנו, עלינו להעמיד פיסקה זו במקרה שהוזק אדם. וכן פירש רש"י שם. או בעל חי אחר שנהרג או הוזק, ואפילו ברשות הרבים. ואף-על-פי שדרשו "שור" ולא "אדם" ואם נפל אדם לבור ונהרג, בעל הבור פטור, זה רק כשמת, אבל אם הוזק חייב בעל הבור בנזקיו (להלן פרק יג הלכה ג), וכל זה אמור, כשהנזק קרה אחרי שהחוט נח (ראב"ד), כי כל זמן שהמכשול בתנועה אין לו דין בור. וגם דין זה מדבר כשקשרו בעל התרנגול, כבדינים שלפניו, ולכן בעל החוט חייב רק חצי נזק, ובעל התרנגול גם כן חצי נזק משום בור, שגם הוא פשע על ידי קשירת החוט, ושנים שפשעו כל אחד משלם חצי נזק (הקדמה ואו). ראה מגדל

מכיון שבהודאתו הוא מזיק את חבירו עוד יותר, ובגללה מפסיד גם את חצי הנזק.

והביאור הוא שהודאתו של המזיק היא בירור והוכחה על מה שנגזר על הניזק מן השמים, להפסיד הכל או מחצה בלבד. על-דרך ביאור הרמב"ן בדין עדים זוממין ש"הרגו אין נהרגין" שביאר שעצם מעשה ב"ד הוא בירור והוכחה שכן נגזר עליו משמים.

ויש לבאר בפנימיות העניינים: תם ומועד בעבודת האדם מדבר על נפש הבהמית של יהודי שאינה בגדר מועד כי נפש יהודי והנהגתה היא באופן של "יעקב איש תם" ומה שאירע הוא מפני שתקפו יצור.

ובהמה שהועדה וחזרה בה אפילו מפרט קטן (כגון שהפסיקה לנגוח בשבת) מדבר שהועדה בו חזרה לתמותה לאותו עניין ובעבודת התשובה פירושו שגם לאחר שנעשה מועד לעניין בלתי רצוי יכול בקלות לחזור לתמותה על ידי הרהור תשובה אחד ולהעשות צדיק גמור, ולא עוד אלא שהוא למעלה מצדיק גמור שהרי נעשה בעל תשובה שהנהגה עמו היא באופן ש"והיה טרם יקראו ואני אענה" שהקב"ה נענה לתפלתם עוד לפני שמתפלל וקורא!

(על פי "עין מלכות" ספר נזיקין סימן א)

(28) שם טו: (29) של גנב. (30) שם סד: למדו זה מהכתוב "אשר ירשיעון אלקים ישלם שנים לרעהו" (שמות כב, ח) ולא המרשיע את עצמו.

- 1 ט. תְּרַנְגּוּל שֶׁהוּשֵׁיט רָאשׁוֹ לְאֹוִיר כָּלִי זְכוּכִית וְתַקַּע
- 2 בּוֹ וְשִׁבְרָו³¹: אִם הָיוּ בְּתוֹכּוֹ תְּבָלִין וְכִיּוּצָא בְּהֵן³²,
- 3 שֶׁהוּשֵׁיט רָאשׁוֹ פְּדֵי לְאֶכְלָן - עַל הַתְּבָלִין מְשַׁלֵּם נֶזֶק
- 4 שְׁלֵם³³, וְעַל הַכָּלִי מְשַׁלֵּם חֲצֵי נֶזֶק בְּחֲצֵי נֶזֶק
- 5 צִרּוּת³⁴, שֶׁקֶף הוּא דִּרְפּוֹ³⁵; וְאִם הָיָה הַכָּלִי רִיקָן -
- 6 הָרִי זֶה מְשַׁנָּה³⁶, וּמְשַׁלֵּם חֲצֵי נֶזֶק כָּכָל הַקִּנְסוֹת³⁷.

(31) שנבקע הכלי מחמת הקול. (32) ממאכלי תרנגול. (33) כדין שן, הואיל ודרכו בכך. (34) כי הנזק בא לא על-ידי התרנגול גופו, אלא מכוחו. (35) להכניס ראשו לתוך כלי, שיש בו גרעינים, ולהשמיע קול בשעת האכילה, שם יח: ויט. (36) שהכניס ראשו לתוך כלי ריק. (37) כדין קרן ולא כדין צורות, וכן פסק הרי"ף בהלכותיו. ואף-על-פי שאם בעטה והתזיה צורות אינו משלם אלא רביע נזק (למעלה הלכה ה), שם גוף המעשה המזיק, היינו התחת צורות נעשה על-ידי שינוי. אבל כאן, גוף מעשה ההיזק, היינו קריאת התרנגול הוא כדרכה, אלא שהכנסת הראש לכלי ריק הוא שינוי, ולפיכך אין זה צורות על-ידי שינוי אלא תולדה של קרן (מגיד-משנה, וראה בראב"ד).

- 7 י. וְכֵן סוּס שֶׁצִּנְפָּה³⁸ וְחִמּוֹר שֶׁנֶּעַר וְשִׁבַּר אֶת הַכָּלִים
- 8 - מְשַׁלֵּם חֲצֵי נֶזֶק. הַתְּרַנְגּוּלִין מוֹעֲדִין³⁹ לְהֵלֵךְ בְּדִרְכָּן
- 9 וְלִשְׁבֵּר. הָיָה חוּט אוֹ רְצוּעָה קָשׁוּר בְּרִגְלֵיהֶן,
- 10 וְנִסְתַּבֵּף כָּלִי פְּאוֹתוֹ הַחוּט וְנִתְגַּלְגַּל וְנִשְׁבַּר - מְשַׁלֵּם
- 11 חֲצֵי נֶזֶק⁴⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁקָּשְׁרוּ אֲדָם⁴¹;

עוז כאן. ולא על פעולת התרנגול מחייבים את בעליו, כי "איש בור, ולא שור בור", אלא על קשירת החוט. וראה פסקי הרא"ש ב"ק בתחילת פרק א. ושיטתו שונה לגמרי משיטת רבינו כאן].

1 יא. הצניע בעל החוט את החוט, והתרנגולים דרסו
2 עליו והוציאוהו, ונקשר בגליתו ושברו בו את
3 הפלים - אף בעל החוט פטור, שהרי אנוס הוא⁴⁴.

21 טז. קפצו ממטה למעלה - משלמין חצי נזק. והוא,
22 שנתלש הגדי ונסרד⁶³ וקפץ הפלג; אבל נסרד הפלג
23 ודלג הגדי, בין מלמעלה למטה בין ממטה למעלה -
24 חייבין נזק שלם⁶⁴. וכן תרנגול⁶⁵ שדלג, בין מלמעלה
25 למטה בין מלמעלה למעלה - משלם נזק שלם.

(44) שם יט: בעל התרנגול פטור משום "איש בור, ולא שור בור". [היינו אם הוזק האדם או בעל-חי אחרי שהחוט נח, אבל כשהזיק דרך הילוכו חייב בעל התרנגול חצי נזק משום "צרוות"].

4 יב. תרנגולין שהיו מפריחין⁴⁵ מקום למקום
5 ושברו את הפלים: אם בכנפיהם שברו - משלם נזק
6 שלם⁴⁶, ואם פרוח שברו - משלם חצי נזק⁴⁷.

(63) שנעץ צפרניו בכותל. אין זה דרכו של הגדי, ומשום כך משלם חצי נזק כדין קרן, בבא קמא כב. (64) זוהי גירסת רבינו, וגם גירסת הרי"ף ורבינו חננאל שם (בגמרא שלנו, הגירסא: פטורין). (65) דרכו לדלג אפילו מלמעלה למטה, שם כא:

26 יז. פלג שנטל את התררה⁶⁶ והלך לו לגדיש: אם
27 הניחה בגדיש ואכל את התררה והדליק את הגדיש
28 - על התררה ועל מקום התררה משלם נזק שלם⁶⁷,
29 ועל שאר הגדיש חצי נזק⁶⁸; ואם היה מגרר את
30 התררה על הגדיש והולך ושורף - משלם על
31 התררה נזק שלם, ועל מקום הגחלים חצי נזק⁶⁹,
32 ועל שאר הגדיש פטור⁷⁰.

(45) שם יז: (46) כדין רגל. (47) כדין צרוות, כי הנזק נעשה לא על ידי התרנגול גופו, אלא באמצעות הרוח, שהם גרמו לנשיבתו.

7 יג. היו מהדסין⁴⁸ על גבי עסה או על גבי פרות
8 וטנפו או נקרו - משלמין נזק שלם⁴⁹. הדיקו בעפר
9 או צורות שהעלו בכנפיהן או בגליתן - משלמין
10 חצי נזק⁵⁰.

(66) עוגה אפויה על גחלים ולפעמים גחלת נדבקה בה. (67) גם על מקום החררה, מכיון שדרכו להניחה על-מנת לאכלה וגם עשה מעשה. (68) כדין צרוות, וראה פירוש המשניות לרבינו, ורבינו חננאל בבא קמא כב. (69) מכיון שזה משונה. (70) [כי זהו כוח כוחו, ובבבא קמא יט. בעיא של רב אשי, אם כוח כוחו ככוחו דמי או לא, ולא נפשטה, ולכן פסק רבינו כשיטתו שאין מוציאים ממון מספק. ראה 'בית יוסף' חושן-משפט סימן שצב. וראה גם רבינו חננאל בסוגיא שלפנינו (וקשה מאוד להבין דבריו על בוריים). ומה בין זה למניח? משום שאילו לא גרר אפשר שהגדיש לא היה נשרף].

(48) חופרים ברגלים, ראה פירוש המשניות לרבינו בבא קמא פרק ב, משנה א. (49) כי דרכם בכך. (50) כדין צרוות, שם יז:

33 יח. במה דברים אמורים? בששמר בעל הגחלת את
34 אש וסתם הדלת, ובא הפלג וחתר ונטל את התררה
35 מעל האש; אבל אם לא שמר אש, בעל האש -
36 חייב על שרפת הגדיש⁷¹, ובעל הפלג חייב על אכילת
37 התררה ועל מקומה.

11 יד. היו מחטטין בחבל⁵¹, ונפסק החבל⁵² ונשבר
12 הדלי - משלמין נזק שלם⁵³. והוא, שנתגלגל הדלי
13 מחמתו⁵⁴ עד שפגל ונשבר. ואם היה על החבל
14 אכל⁵⁵ ובעת אכילתו פסקוהו⁵⁶ - משלם גם על
15 החבל נזק שלם⁵⁷.

(71) כך משמע מלשון הגמרא בבא קמא כג. "מאן חייב? בעל הכלב. וליחייב נמי גחלת?" ומפרש רבינו, שהוא שואל למה אין מחייבים את בעל הגחלת לשלם בעד הגדיש, ובעל הכלב ישלם בעד החררה ומקומה. ומתיר כשימור בעל הגחלת על גחלתו. ומכאן למד רבינו שאם לא שימר גחלתו הוא חייב.

(51) שם (בדפוס קושטא רס"ט - היו מחטטין בדליו). (52) נחלש החבל, ונפסק מכובד הדלי. (53) כדין רגל, כי דרכו לחטט ואין כוונתו להזיק. דין זה עוסק בחבל בלוי, שבחטוט קל הוא נפסק, ולכן אין זה משונה, ועל החבל אינו חייב כלום, כי הוא חסר ערך. (54) שהם דחפוהו עד שנשבר. על כן משלם נזק שלם, כי הזיקו בגופם, שם יח. אם נתגלגל הדלי מאליו ונשבר, אינו משלם אלא חצי נזק מספק, כי קיימת בעיא של רבא (שם) שלא נפתרה, אם זה נחשב כהזיק בגופו או כנזק של צרוות, וראה רי"ף שם. (55) גמרא שם. (56) קרעוהו. (57) כדין שן, כי דרכו בכך לנקר בחזקה את החבל שיש עליו אוכל.

38 יט. המששה פלבו של חברו בחברו - פטור מדיני
39 אדם וחייב בדיני שמים⁷², ובעל הפלג חייב חצי
40 נזק⁷³; שפיון שהוא יודע שאם שסה את פלבו

16 טו. הפלג והגדי⁵⁸ שקפצו מראש הגג מלמעלה
17 למטה ושברו את הפלים - משלמין נזק שלם⁵⁹,
18 מפני שמועדים הן לדבר זה. וכן אם נפלו והזיקו,
19 שעליהן לראש הגג פשיעה⁶⁰; ואף על פי שגפילתן
20 אנס⁶¹, כל שתחלתו בפשיעה וסופו באנס - חייב⁶².

1 ושיטת הגאונים, וכן גם ברא"ש מסכת קידושין פרק א
2 סימן ד. (74) והכלב נשך את המשסה. (75) המשסה
3 שינה, כי אינו רשאי לשסות. (76) הכלב שנשך.
4 כ. שְׁתֵּי פְּרוֹת בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, אַחַת רְבוּצָה וְאַחַת
5 מְהֻלָּקֶת, וּבְעֵטָה מְהֻלָּקֶת בְּרְבוּצָה - חֵיב חֲצִי נֶזֶק⁷⁷;
6 שְׁאֵף עַל פִּי שְׂדֵרְכָּהּ לְהִלֵּךְ עָלֶיהָ, אֵין דִּרְכָּהּ לְבַעַט
7 בָּהּ⁷⁸.

(77) כדין תולדה דקין, בבא קמא כד: (78) נימוקו של
רבא, שם. סיכום: בפרק זה דובר בעיקר על תשלומי חצי
נוק: א. בתור שינוי, כתולדה דקין. ב. בתור צרוורת.

1 לְהִזְיֵק נוֹשֵׁךְ, לֹא הָיָה לוֹ לְהִנְחִיאוֹ. וְאִם שָׁפְּחוּ
2 בְּעֵצָמוֹ⁷⁴ - בַּעַל הַכֶּלֶב פֶּטוּר; שְׂפָל הַמִּשְׁנָה⁷⁵ וּבֹא
3 אַחֵר וְשָׁנָה בּוֹ⁷⁶ - פֶּטוּר.

(72) פטור מדיני אדם, כי לא עשה מעשה. אבל מבחינה
מוסרית מוטלת האחריות עליו וחייב לשלם, אלא שאין
בית-דין יכול להכריח אותו לשלם, בבא קמא כד:
(73) פסק כה"אם תמצוי לומר" של רבא (שם), שבעל הכלב
חייב, וכדעת הרי"ף שם. ומשלם רק חצי נזק, כי אין דרכו
של כלב לנשוך. [וראה כסף-משנה פרק ב דנזירות הלכה ה,
שכתב: "ופסק כ"אם תמצוי לומר", וכבר נודע שזוהי שיטתו

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ו'י"ב סיון תשע"ח

15 שֶׁם בָּצַד חֲצֵרָה - נִתְגַּרְשָׁה; וְאִם לֹא - לֹא נִתְגַּרְשָׁה,
16 עַד שֶׁתַּעֲמִיד בָּצַד חֲצֵרָה⁷. וְאִף עַל פִּי שֶׁהִיא חֲצֵר
17 שִׁישְׁתָּמֵר הַגֵּט בְּתוֹכָהּ⁸. שְׁחוּבֵי הִיא לָהּ הַגְּרוּשִׁין,
18 וְאֵין חֵבִין לְאָדָם אֲלֵא בִּפְנֵיו¹⁰.

(7) שחצרה כידה. מה ידה סמוכה לה, אף חצרה הסמוכה
לה (שם). (8) שהיא נעולה. (9) ובדפוס קושטא: שחובה.
(10) שלא תאמר: תקנה לה חצרה את גיטה מידה מדין
שליחות, שמשנתן הגט בחצרה, יהיה כמו שנתן הגט
לשלוחה, ושלוחה כמותה, לפיכך מסביר רבינו: הואיל
והגט הוא לחובתה, אי אפשר לנו למנות שליח שלא
בהסכמתה ושללא בפניה, ולפיכך אינה מגורשת (בבא-
מציעא יב. וראה הל' זכיה ומתנה פ"ד, ה"ב). ולפי זה, אם
היא תאמר לו זורק לי גיטי בחצרי ותזכה לי חצרי, וזרקו
בחצרה - תהיה מגורשת אע"פ שלא עמדה בצדה, שהרי
עשתה חצרה שליח לקבלה, וכיוצא בזה אמרו ב"ירושלמי"
(גיטין פ"א, ה"א): "נתן לה גיטה ואח"כ אמרה תזכה לי
חצרי שבעכו, נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה" ('בית יוסף'
אהע"ז סי' קלט בשם הרשב"א).

19 ג. הִיָּתָה עוֹמֶדֶת בְּרֹאשׁ הַגֵּט שְׁלֵה וְהוּא מְלַמֵּשׁ
20 בְּחֲצֵרוֹ, וְזָרְקוּ לָהּ לְמַעַלָּה - פִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְאֹוִיר
21 מְחִיצוֹת הַמַּעֲקָה¹¹ אוֹ לְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים¹²
22 סְמוּךְ לַגֵּט¹³ נִתְגַּרְשָׁה¹⁴. וּבִלְבָד שִׁנּוּחִים¹⁵. אֲכַל אִם
23 נִמְחַק¹⁶ אוֹ נִשְׂרַף קֹדֶם שִׁנּוּחֵהּ לָהּ, אֵף עַל פִּי שֶׁנִּמְחַק
24 לְאַחֵר שֶׁהִגִּיעַ לְאֹוִיר מְחִיצוֹת אוֹ אַחֵר שֶׁהִגִּיעַ
25 לְפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה טַפָּחִים סְמוּךְ לַגֵּט¹⁷, כְּגוֹן שֶׁנִּשְׁכְּבָה
26 הָרוּחַ וְהָעֲלָתָהּ וְנִמְחַק אוֹ נִשְׂרַף - הוּאִיל וְאֵינוֹ
27 הוֹלֵךְ לָנוּחַ, אֵינוֹ גֵּט וְלֹא נִתְגַּרְשָׁה¹⁸.

(11) שמסביב לגג, שהוא מקום המשתמר מפני הרוח
וכדומה. (12) כל פחות משלשה טפחים סמוך לארץ, הרי
הוא כלבוד (כמחובר) לארץ. (13) אפילו כשאין שם
מעקה. (14) גיטין עט, א. (15) על הגג ממש, ואז הרי

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ח

הלכות גירושין

פרק חמישי

(1) כלל בו רבינו דיני נתינה לידה, זרק הגט לידה והחוט
הקשור בו.

8 א. זֶה שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרָה 'וְנָתַן בִּידָה', אֵין עֲנִין הַכְּתוּב
9 אֲלֵא שִׁנּוּחֵהּ הַגֵּט לָהּ, וְאַחֵד יָדָה אוֹ חִיקָה² אוֹ חֲצֵרָה
10 אוֹ שְׁלוּחָה שֶׁעָשְׂתָה יָדוֹ בִּידָה - הַכֹּל אֶחָד הוּא³.
11 וְאַחֵד חֲצֵרָה הַקְּנוּיָה לָהּ⁴ אוֹ חֲצֵרָה הַמְּשֻׁפָּרֶת⁵ אוֹ
12 שְׂאוּלָה לָהּ⁶ - הַכֹּל רְשׁוּתָהּ הוּא, וּמִשְׁנִיגֵה גֵט
13 לְרִשְׁתָּהּ נִתְגַּרְשָׁה.

(2) הרייח שממעל לחגורה בין הבגד ובין החזה, ככתוב
(שמות ד, ו): "הבא נא ירך בחיקך". ולדעת ה'תוספות'
(גיטין עח.) חיק זה - כשבגדיה נגזרים על גבי קרקע וזרק
הגט עליהם. (3) גיטין עז, א. שאילו היה נאמר: "ובידה
יתננו", היה משמע בידה דוקא, אבל עכשיו שנאמר "ונתן
בידה" - נתינה כל שהיא במשמע, וידה לאו דוקא. ועל
כרחי "ידה" פירושה - רשותה, ככתוב (במדבר כא, כו):
"ויקח את כל ארצו מידו" (רש"י שם, וכן בבבא-מציעא נו:)
וכתבה התורה "ידה", ללמדנו שכל רשות תהיה משתמרת
לדעתה כמו ידה, פרט לנתנו ביד עבדה והוא נייעור, שאינו
משתמר לדעתה, שהוא משמר את עצמו ואת מה שבידו,
כמבואר להלן הי"ז. (4) לצמיתות. (5) לזמן קצוב, שגם
שכירות הרי היא קנין, כמבואר במשנה (מעשר שני פ"ה,
מ"ט). (6) גיטין עז, ב. ואין אומרים בחצרה: "מה שקנתה
אשה, קנה בעלה" ואם כן עדיין לא יצא הגט מרשות הבעל,
כי אנו אומרים: "גיטה וחצרה באים כאחת". כלומר, על-ידי
הגט, באה לה חצרה לעצמה, שהרי משנתגרשה פסקה זכות
הבעל בקניניה (שם).

14 ב. הַזֹּרֵק גֵּט לְאִשְׁתּוֹ לְתוֹךְ חֲצֵרָה: אִם הִיָּתָה עוֹמֶדֶת

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

וְהַחֲצִיצוֹנָה שְׁלוֹ³¹, וְזָרֵק לָהּ גִטָּה בְּתוֹכָן³², אֶפְלוּ הִגִּיעַ
לְאוֹרֵי הַפְּנִימִית - אֵינָהּ מְגֵרֶשֶׁת, עַד שִׁינוּחַ עַל צַד
הַקֶּפֶה הַפְּנִימִית³³. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁהִיחָה
מִטָּה עַל צֶדֶה וְאֵין לָהּ שׁוּלִים³⁴; אֲכָל יֵשׁ לָהּ
שׁוּלִים, אֶפְלוּ נָח בְּקֶרֶקְעִיתָהּ - אֵינָהּ מְגֵרֶשֶׁת³⁵.
שָׁפְלִי הָאִשָּׁה בְּרִשׁוֹת הַבַּעַל אֵינִי קוֹנָה לָהּ הֵגֵט אֱלֹא
אִם בֶּן אֵינִי מְקַפִּיד עַל מְקוֹמוֹ.³⁶

(30) סלים או חביות. (31) ושתייהן ברשות הבעל (מגיד-משנה). (32) ובכת"י התימנים: לתוכה. (33) שם עט, ב: "שאינ מחיצות כלי עשויות לאוירן לשמור, שאין כלי עשוי אלא להניח בתוכו" (רש"י שם). וזהו ההבדל בין שתי חצרות שבהלכה הקודמת, לשתי קופות בנידון שלפנינו. (34) ומתוך כך אין הבעל מקפיד על מקומה, הואיל ואינה ראויה לשימוש. (35) הרי היא ראויה לשימוש, והבעל מקפיד על מקומה (מגיד-משנה).

ח. זָרֵק לָהּ גִטָּה וְהִיא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אוּ בְּתוֹךְ חֲצָרוֹ -
אֵינָהּ מְגֵרֶשֶׁת, עַד שִׁיגִיעַ הֵגֵט לִידָהּ אוּ לְכִלְיָ³⁶ מִן
הַכִּלִּים שֶׁלָּהּ שְׁאֵין הַבַּעַל מְקַפִּיד עַל מְקוֹמוֹ, כְּגוֹן
צְלוּחִית אוּ כְּפִיפָה³⁷ קִטְנָה אוּ פִּיּוּצָא בִּהּ³⁸. וְכֵן אִם
הִגִּיעַ לְמִטָּה שֶׁלָּהּ שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עָלֶיהָ³⁹, וְהִיחָהּ
גְּבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים - הֲרִי זֹו מְגֵרֶשֶׁת; שֶׁהֲרִי
חֲלָקָה רְשׁוֹת לַעֲצָמָהּ⁴⁰, וְאֵין הַבַּעַל מְקַפִּיד עַל מְקוֹם
כְּרַעֲי הַמִּטָּה⁴¹.³⁷

(36) ובדפוס רומי וקושטא, ובכת"י התימנים, נוסף: או לחיקה. (37) סל. (38) שם עט, א: "שהמכניס אשתו לתוך ביתו, על-מנת להיות כלי תשישייה קטנים עמה - הוא מכניסה" (רש"י). (39) לדעת ה'מעשה רוקח' דוקא שזרק לה גיטה בשעה שישבה על מיטתה, ואין דרך הבעל להקפיד להקימה ממנה. (40) כל גובה עשרה טפחים מהווה רשות לעצמו, כמבואר בברכות כה, ב. והל' קריאת שמע פ"ג, ה"ט. ומעתה אין רשות הבעל מבטלת את רשות מיטתה. (41) רגלי מיטתה, אע"פ שהם למטה מעשרה טפחים - אין הוא מקפיד על מקומם, הואיל והמיטה עצמה גבוהה עשרה, ונוחה להשתמש תחתיה (גיטין שם, וברש"י). ויתכן שאין זה אלא בכלי האשה ברשות הבעל, אבל כליו של לוקח ברשות מוכר, לא יקנו לו אפילו כשהכלי גבוה עשרה טפחים ואויר תחתיו (מגיד-משנה). וראה בבא-בבא פה, ב. והל' מכירה פ"ד, ה"א.

ט. הַשָּׂאִיל לָהּ הַבַּעַל מְקוֹם בְּחֲצָרוֹ וְלֹא יַחֲדוּ⁴² [לָהּ], וְזָרֵק לָהּ גִּטָּה וְהִגִּיעַ לְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלָּהּ שֶׁהִיא
עוֹמֶדֶת בִּהּ - הֲרִי זֹו מְגֵרֶשֶׁת⁴³. נִתְּגַלְגַּל⁴⁴ וְנִפְּל עַל
גְּבִי קוֹרָהּ אוּ עַל גְּבִי סֵלַע רְחוֹק מִמֶּנָּה: אִם הִמְקוֹם
שֶׁנִּפְּל עָלָיו אֵין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת
וְאֵינִי גְּבוּהָה עֲשָׂרָה וְאֵין לוֹ שֵׁם לוֹי - הֲרִי זֹה לֹא
חֲלָקָה רְשׁוֹת לַעֲצָמוֹ, וְכֹאֵלוּ הוּא וְהִיא בְּמְקוֹם אֶחָד;
וְאִם יֵשׁ שֵׁם אֶחָד מִשְׁלָשָׁה דְּבָרִים אֱלֹו - חֲלָקָה רְשׁוֹת

היא מגורשת למפרע, שאפילו מת הבעל לפני הנחתו, או אם קידשה אחר בינתיים (משהגיע לאויר מחיצות המעקה) הרי היא מגורשת מראשון ומקודשת לשני (מגיד-משנה). ובדפוס רומי וקושטא: "ובלבד שלא יורד לנוח". (16) ע"י גשמים. (17) ובדפוס רומי וקושטא: כיון. (18) שהרי זה אויר שאין סופו לנוח, ואינו כמנוח. וכ"ה בגיטין שם: "נמחק דרך עליה - לא", ומפרש רבינו, כל שהבעל היה צריך להעלות הגט, שלא כדרך תנועתו הטבעית (שהיא מלמעלה למטה) אין כח הבעל לא בעלייתו ולא בהנחתו דרך ירידתו, עד שינוח ממש על הגג (מגיד-משנה). וראה בסמוך ה"ה.

ד. הִיָּה הֵגֵט שְׁלוֹ, וְהוּא מְלַמְעָלָה בּוֹ¹⁹, וְהִיא
מְלַמְטָה בְּחֲצָר שֶׁלָּהּ, וְזָרֵק לָהּ גִטָּה - בֵּין שִׁיּוּצָא
הֵגֵט מִמְּחִיצוֹת הֵגֵט וְהִגִּיעַ לְמְחִיצוֹת²⁰ מְקוֹמָה שֶׁהִיא
עוֹמֶדֶת בּוֹ נִתְּגַרְשָׁה²¹.

(19) ובכת"י התימנים, תיבת "בו" איננה. (20) החצר, שעל-ידי המחיצות יש לה דין של מקום משתמר. (21) גיטין, שם. אע"פ שעדיין לא הגיע לארץ ולא נח, שכל שזרקו דרך תנועתו הטבעית (מלמעלה למטה) הרי זה הולך לנוח ודינו כמנוח ממש, וזהו שאמרו שם: "שנמחק דרך ירידה" (מגיד-משנה).

ה. זָרְקוּ לְרִשׁוּתָהּ לְתוֹךְ הָאֵשׁ²² וְנִשְׂרַף אוּ לְתוֹךְ
הַמַּיִם [וְנִמְחָק אִין] נֶאֱבַד - אֵינִי גִטָּה²³. אֲכָל אִם הִגִּיעַ
לְרִשׁוּתָהּ [וְנִחַ]²⁴ וְאַחֲרַי כֶּף בָּא הָאֵשׁ וְנִשְׂרַפְתָּהּ - הֲרִי
זֹה גִטָּה²⁵.

(22) שקדמה דליקה לזריקת הגט. (23) גיטין, שם. "שמתחילה לשריפה הלך" ולא ירד לנוח, וזהו: "אויר שאין סופו לנוח" (ראה זכחים כה, וכן בבא-מציצה יב.). (24) כיון שהגיע לרשותה הרי זה כנוח, ואפילו לא נח ממש. ובכת"י התימנים, תיבת "נח" איננה. (25) גיטין, שם.

ו. זָרְקוּ עַל גְּבִי קֶנָה אוּ רִמָּח הַנְּעוֹצִים בְּרִשׁוּתָהּ²⁶ -
אֵינִי גִטָּה, עַד שִׁינוּחַ בְּמְקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר בּוֹ²⁷. שְׁתִּי
חֲצָרוֹת זֹו לְפָנִים מִזֹּו, הַפְּנִימִית שֶׁלָּהּ וְהַחֲצִיצוֹנָה
שְׁלוֹ, וְכִתְלֵי הַחֲצִיצוֹנָה גְּבוּהוֹת עַל הַפְּנִימִית - בֵּין
שֶׁזָרֵק הֵגֵט לְתוֹךְ אֲוִיר הַחֲצִיצוֹנָה²⁸ נִתְּגַרְשָׁה;
שֶׁהַפְּנִימִית בְּכִתְלֵי הַחֲצִיצוֹנָה מִשְׁתַּמֵּר²⁹. מָה שְׁאֵין
בֶּן בְּקָפוֹת.³⁰

(26) והם גבוהים ממחיצות חצרה. (27) ואלו אינם משתמרים, שרוח תנשבם ותטילם חוץ למחיצות החצר (גיטין שם וברש"י). (28) "כגון שהחיצונה מקפת הפנימית, ומחיצות החיצונה גבוהות על מחיצות הפנימית, והוא זרקו לה נגד הפנימית אע"פ שלא הגיע לאויר מחיצות הפנימית, כיון שהיא כנגדה, ותוך אויר מחיצות החיצונה" [באופן שהרוח לא תוכל להוציאו לחוץ] (מגיד-משנה). "ויש מפרשים אותה, אף כשהגיע כנגד אויר החיצונה" ('מאיר' לדעת רבינו, ועי' בר"י). (29) גיטין, שם.

ז. כִּיצַד? שְׁתִּי קְפוֹת³⁰ זֹו לְפָנִים מִזֹּו, הַפְּנִימִית שֶׁלָּהּ

עח: וברש"י). ואם לא עמדה על גבי מים, ולפני שהגיע הגט לארץ באו מים ומחקהו, הרי זו ספק מגורשת, כי שמא ארבע אמות שתקנו חכמים, לא תקנו באוירן (מגיד-משנה ע"פ סוגיית הגמרא הנ"ל).

יג. וזרקו לה ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם: קרוב ל⁵⁹ - אינה מגרשת; היתה הגט מחצה למחצה וממחצה למחצה עד שיהיה קרוב לה - הרי זו ספק מגרשת⁶⁰; היתה קרוב לה כדי שתשח ותטלנו - הרי זה⁶¹ פסול⁶², עד שייגיע גט לידה ואחר כך תנשא בו לתחלה.

(59) מבואר בהלכה הבאה. (60) ודינה מבואר לקמן פ"י, ה"ג: "לא תנשא, ואם נשאת תצא". (61) כ"ה בכת"י ובדפוס רומי. (62) מדבריהם, ואם נשאת לא תצא, כמבואר לקמן פ"י ה"ב, שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב (גיטין עח: וברש"י).

יד. כיצד הוא קרוב לו? היתה היא יכול לשמרו, והיא אינה יכולה לשמרו - זה הוא קרוב ל⁶³; שניהם יכולים לשמרו או ששניהם אין יכולין לשמרו - זה הוא מחצה למחצה⁶⁴.

(63) ואפילו במרחק של מאה אמה. (64) והרי היא ספק מגורשת (גיטין, שם). ולא ביאר רבינו דין "היא יכולה לשמרו, והוא אינו יכול" ואינו קרוב אליה כדי שתשח ותטלנו, ונראה שהיא ספק מגורשת, ואע"פ שלענין קידושין פסק רבינו שהיא מקודשת, כמבואר בהל' אישות פ"ד הכ"ב, אפשר שבגט יש להחמיר מחמת חומר איסור אשת איש, שלא לדונה כמגורשת ודאי עד "כדי שתשח ותטלנו" (מגיד-משנה). וכל זה אינו סותר למה שנאמר לעיל בהלכה יב: "היתה ידה קטפרס . . . אם נפל לתוך ארבע אמות . . . הרי זו מגורשת". כי שם ידובר כשכבר הגיע הגט לידה ונפל ממנה, ולפיכך כשנח תוך ד' אמותיה הרי הוא כנח בידה.

טו. בא הוא תחלה⁶⁵ ועמד, ואחר כך עמדה היא כנגדו, וזרקו לה, אם היתה הגט בתוך ארבע אמות שלו - אינה מגרשת, אף על פי שאם תשח ותטלנו⁶⁶. עמדה היא תחלה, ובא הוא ועמד כנגדה, וזרקו לה, אף על פי שהוא מחצה למחצה⁶⁷, הואיל והוא לתוך ארבע אמות שלה - הרי זה גט פסול⁶⁸, עד שייגיע הגט לידה⁶⁹.

(65) לרשות הרבים או לרשות שאינה של שניהם. (66) הואיל וארבע אמות של אדם קנות לו, כבר זכה בהן, ואין זכותה נכנסת לתחומו והרי היא כאילו לא באה (גיטין עח:). (67) שהרי שניהם יכולים לשמרו. (68) מצד הדין הוא גט גמור, אלא פסול הוא מדבריהם משום גזירה, כמבואר לעיל בסוף הי"ג. (69) שם. וכל הדברים האלו אמורים רק ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם, אבל זרק גיטה לתוך חצרה הרי זו מגורשת אפילו אם לא הגיע לידה, כמבואר לעיל ה"א: "ומשיגיע גט לרשותה

לעצמו⁴⁵, ומקום אחד השאיל לה, שני מקומות לא השאיל לה, ואינה מגרשת עד שייגיע הגט לידה⁴⁶.

(42) לא סימן את גבולות המקום. (43) אבל הגיע חוץ לארבע אמותיה אינה מגורשת, שהרי אפילו בחצר שלה אינה מתגרשת עד שתעמוד בצדו, קל וחומר למקום המושאל לה בחצרו שאינה מתגרשת עד שתעמוד בצדו קרוב לו. (44) אחרי שכבר נח מתחילה בארבע אמותיה רגע קט. (45) ואינו בטל לגבי שאר החצר. (46) גיטין עז, ב. ומשמע מזה כל שהגיע הגט לארבע אמותיה, אפילו נפל על מקום גבוה עשרה טפחים, הרי זה נחשב כמקום אחד ומגורשת (מגיד-משנה).

י. זרק לה גטה לרשותה, ועבר בתוך⁴⁷ רשותה שהיא עומדת בה ונפל חוץ לרשותה, אף על פי שעבר בפחות משלשה⁴⁸ סמוך לארץ - אינה מגרשת, עד שיינוח ברשותה⁴⁹.

(47) ובדפוס וויניציאה: מתוך. (48) טפחים. (49) שכל אויר שאין סופו לנוח אינו כמנוח, כמבואר בזבחים כה, ב. והשווה הל' מעשה הקרבנות פ"ד, ה"ט. וראה בבבא-מציעא יב, א.

יא. היתה עומדת על גגה (זו) וזרקו לה ונפל בגג אחר⁵⁰ סמוך לו, אם יכולה לפשט ידה ולטלו - הרי זו מגרשת. שאף על פי שדיורין⁵¹ חלוקין למעלה בשם שהן חלוקין למטה⁵², אין פני אדם מקפידין על מקום פיוצא בזה⁵³.

(50) של איש אחר. וראה ב'מגיד משנה' שיש חולקים בזה, ולדעתם מתפרשת הלכה זו - שמקורה בגיטין עט, ב - באופן ששני הגגות הם של הבעל, והשאיל לה גג אחר. וראה גם ב'מאיר' שם. (51) שיכוני דירה, רשות שכנים. (52) והרי הן שתי רשויות נפרדות, ולענין שבת אסור להוציא או להעביר מגג זה לזה. (53) הואיל והיא עצמה עומדת על גג שלה, אלא שפושטת ידה לקבל גיטה הנזרק לה על גג אחר (גיטין עט:).

יב. היתה ידה קטפרס⁵⁴, וזרק הגט על ידה ונפל לארץ⁵⁵: אם נפל לתוך ארבע אמות שלה⁵⁶ ונח - הרי זו מגרשת⁵⁷; נפל לתוך היס או לתוך האש - אינה מגרשת. והוא, שהיתה עומדת על גבי המים או סמוך לאש, שמתחלת נפילתו לאבוד היתה עומדת⁵⁸.

(54) מדרו (מורד, ביוניתי), שראשי אצבעותיה מוטות כלפי קרקע. (55) מתוך ידה. (56) ברשות שאינה שלה, כי ברשות השייכת לה, הרי היא מגורשת ואפילו לא הגיע לידה כלל, ואפילו חוץ לארבע אמותיה (אהע"ז סי' קלט, סט"ו). (57) כי ארבע אמות של אדם קנות לו "בסמטא או בצדי רשות הרבים או בחצר שאין לה בעלים", כמבואר בהל' זכיה ומתנה פ"ד, ה"ט. (58) שהרי קדמו המים והאש לזריקת הגט, והרי זה אויר שאינו ראוי לנוח (גיטין

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הבדל ביניהם: נייער פסול מן התורה, אפילו אם הוא כפות, שכיון שהוא נייער משתמר הוא לדעתו; ואילו ישן ואינו כפות, שמשתמר לדעתה, אינו פסול אלא מדרבנן, שהרי אינו מהלך, אלא גזור משום נייער. וראה להלן ה"ח ובהערה שם. (79) מדבריהם. אבל מדין תורה כשר הוא, שהרי הוא משתמר לדעתה, אלא גזור בישן משום נייער, שלא יבואו להכשיר בנייער כי שניהם מצויים, אבל לא גזור כפות משום אינו כפות, שאינו מצוי שיהיה כפות, וכל דבר שאינו מצוי לא גזור בו (מגיד-משנה ע"פ סוגיית התלמוד, גיטין כא.). (80) דברים אלו מתאימים לנוסחת ה'טור' וה'מאירי' בדברי רבינו (למעלה הערה עו). אבל לפי נוסחת הספרים שלנו זה מיותר, שאם כפות ונייער הרי זה גט, כל-שכן כפות וישן (כסף-משנה).

יח. כתב הגט ונתנו ביד עבדו, וכתב לה שטר מתנה עליו - פיון שזכתה בעבד זכתה בגט ונתגדשה⁸¹, אם היה כפות⁸². ואם אינו כפות ונייער - קנתה העבד, ואינה מגדשת עד שניגיע הגט לידה⁸³. וכן אם נתן הגט בחצרו, ומכר לה החצר או נתנו לה - פיון שקנתה החצר בשיטר או בכסף או בחצקה⁸⁴ נתגדשה⁸⁵.

(81) נעשה העבד כחצרה, וגיטה וחצרה באים לה כאחד (גיטין כא.). (82) זה מתאים לנוסחת הספרים שלפנינו למעלה בה"ז, אבל לנוסחת ה'טור' וה'מאירי' צריך שיהא גם ישן וגם כפות (שם בהערה). (83) שם. (84) שנעלה או גדרה את החצר, כמבואר בהל' מכירה פ"א, ה"ח. (85) גיטין, שם.

יום שני ז' סיון ה'תשע"ח

פרק נשי

(1) כלל בו רבינו דיני שלוחים לקבלה, להולכה ולהובאה, הכשרים לשליחות, אם האשה עושה שליח לקבל גטה מיד שליח בעלה, קטנה אם עושה שליח לקבלה, והבעל ששינה שליח קבלה להולכה, אם יכול שליח להולכה להיות שליח לקבלה, ביטול הגט, המביא גט והניח הבעל חולה או גוסס.

א. השליח שעושה האשה לקבל לה גטה מיד בעלה, הוא הנקרא שליח קבלה, ומשיגיע הגט לידי שלוחה תתגרש כאלו הגיע לידה². וצריכה לעשותו בשני עדים³. וצריכה שני עדים שיעידו שהגיע הגט לידי שלוחה. ואפילו הם הראשונים⁴ או אחד מן הראשונים⁵ - הרי זו עדות גמורה⁶.

(2) גיטין סב, ב. ואפילו רצה הבעל לחזור בו - אינו יכול, כי כבר נתגרשה בקבלת השליח, בניגוד לשליח הולכה, שדינו מבואר לקמן ה"ה. (3) שם סג, ב. וראה לקמן ה"ד. (4) שעדי הקבלה הם עדי האמירה. (5) ואחד מן האחרונים ועד שלישי שראה בוז ובזו מצטרף עמהם (שם), ובדפוס רומי (ר"מ) נוסף: "ואחד מן האחרונים". (6) ואין אומרים כת שקרנית היא זו, שאינו מצוי שיראו את שתייהן, ושמא האשה שכתרתם להעיד שקר, ואפילו כשהשלישי הוא יחיד

נתגרשה". וב'ערוך' ערך "גט", מביא קבלה בשם רבותינו שאפילו זרק גיטה לתוך חצרה אינה מגורשת עד שיגיע לידה, ומסתמך על ה'ירושלמי' (גיטין פ"ח, ה"ב): "המחזור שבכולן עד שיתנו לתוך ידה" (ראה בתוספות גיטין עח:). וכבר פסק הרמ"א (אה"ע"ז סי' קלט ס"ד), "שאינו לגרש לכתחילה אפילו לזרוק הגט לתוך חצרה או לתוך מלבושיה אלא לתוך ידה ממש".

1 טז. זרק הגט לידה, והיה קשור במשיחה⁷⁰, וקצת
2 המשיחה בידו: אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו -
3 אינה מגדשת⁷¹, עד שתפסק⁷² המשיחה⁷³; ואם אינו
4 יכול לנתקו⁷⁴ - הרי זו מגדשת⁷⁵.

(70) חוט, חבל דק. (71) שהתורה אמרה (דברים כד, ג): "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה", ו"כריתות" היינו כריתה והבדלה, וכיון שיכול לנתקו ולהביאו אצלו אין זה "כריתות" (גיטין עח:). (72) [כן הוא ב'מאירי' לגיטין, שם. אבל בדפוס רומי (ר"מ) "עד שתפסק". וכן העתיק ה'בית יוסף' שם, וכתב שמזה משמע קצת שאפילו אם קפצה ידה ועל-ידיה נפסקה המשיחה - מגורשת, כיון שעיקר הנתניה לידה היתה על-ידי הבעל (ה'בית יוסף' מפרש "שתפסק" שהיא פסקה). ויש סוברים שאם גרמה היא לפסיקה אינה מגורשת, עיי"ש ב'בית יוסף']. (73) ואם נפסקה אחר-כך המשיחה, כיון ששוב אינו יכול לנתקו ולהביאו אצלו, הרי זו מגורשת. ויש אומרים שכיון שבעת הנתניה לידה יכול היא לנתקו ולהביאו אצלו אינה מגורשת אף-על-פי שנפסקה המשיחה, שהרי בעת הפסיקה אינו נותן לה ('בית שמואל' סי' קלח ס"ק ד). (74) כגון שהגט כבד והחוט דק, ואם ימשוך הגט אליו ינתק החוט. (75) גיטין, שם.

5 יז. נתן הגט ביד עבדה והוא נעור והיא משמרתו:
6 אם היה כפות⁷⁶ - הרי זה גט⁷⁷, וכאלו הגיע לחצרה
7 שהיא עומדת בצדה; ואם אינו כפות - אינו גט⁷⁸.
8 נתנו ביד העבד והוא ישן והיא משמרתו - הרי זה
9 פסול⁷⁹. ואם היה כפות - הרי זו מגדשת⁸⁰.

(76) קשור בידיו או ברגליו ואינו יכול להלך. (77) בגמרא (גיטין עח:). "אמר רבא, כתב לה גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו - הרי זה גט, נייער - אינו גט". ובמסקנא אמרו שישן אינו מספיק (גזירה משום נייער לדעת הרמב"ם) - "והלכתא בכפות", ומפרש רבינו שהכוונה שבמקום "ישן" שאמר רבא, צריך לומר "כפות" (הגר"א סי' קלט סקי"ט), שכפות אינו מהלך וגם משתמר לדעתה. (78) שהוא כחצר המשתמרת שלא לדעתה, שהעבד משמר את עצמו ואת מה שבידו (שם עח:). ועוד, משום שחצר מהלכת אינה קונה לבעליה, כי לא ריבתה התורה אלא גגה חצרה וקרפיה - שאינם נדים ממקומם, אבל לא דברים העשויים לנוד (בבא-מציעא ט: וברש"י שם). וה'טור' (שם) הביא דברי רבינו בלשון זו: "נתן הגט ביד עבדה והוא נייער והיא משמרתו, אפילו היה כפות אינו גט", וכן הביא ה'מאירי' שם בדברי רבינו. ולפי זה, צריך שיהא גם ישן, שישתמר לדעתה, וגם כפות, שלא יהא כחצר המהלכת. אלא שיש

14 **וְהִבֵּיאוּ לָהּ שְׁלִיחַ הַבָּאָה עַד שֶׁיִּגְיַע גֵּט לִידָהּ¹⁴. וְכָל**
15 **מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֵינֵי גִטִּין שְׁלִיחַ סָתֵם, הוּא שְׁלִיחַ**
16 **הוֹלָכָה אוֹ שְׁלִיחַ הַבָּאָה.**

14) גיטין סב, ב. ודף סה, א. כי בשליח להולכה הרי הוא במקום הבעל, וכל שלא מסרו ליד האשה הרי זה כאילו בעלה עומד לגרשה ועדיין לא נתן הגט בידה, שאינה מגורשת ואין השליח עדיף משולחו. ובשליח הבאה אע"פ שהיא מינתה אותו, אבל מתוך שהדגישה: הבא לי גיט, הרי זו כאילו התנתה שאינה רוצה להתגרש אלא כשיגיע גט לידה (ר"ן לגיטין סב:).

17 **ו. הַכֹּל כְּשֶׁרִינִי לְשַׁלְּחוֹת הַגֵּט, בֵּין לְשַׁלְּחַת קִבְלָה**
18 **בֵּין לְשַׁלְּחַת הוֹלָכָה וְהַבָּאָה, חוּץ מִן הַחֲמִשָּׁה:**
19 **הַעֲפוּ"ם, וְהַעֲבָד, וְהַחֲרַשׁ, וְהַשּׁוֹטָה, וְהַקָּטָן¹⁵. וְאִם**
20 **קִבֵּל אוֹ הִבִּיאוּ אֶחָד מֵהֵן - אֵינוֹ גֵּט¹⁶.**

15) גיטין כג, א. חרש שוטה וקטן - משום שאינם בני דיעה, ואינם ראויים לשליחות, שנאמר בה "איש": ויקחו להם איש שה לבית אבות - אחד לוקח לכולם. כמבואר בקידושין מב, א (רש"י), ונכרי ועבד אינם בתורת גיטין וקידושין, שאין להם תפיסת קידושין ואין גט נוהג בהם, וכל דבר שאין ראוי לו לאדם לעצמו, אינו יכול למלא בו פעולת שליח (רש"י שם). 16) כדעת הר"ף שם, שלא חילק בעבד בין הולכה לקבלה (עי' בר"ן שם) וכן משמע ב'ירושלמי' גיטין פ"ב ה"ו, שאפילו בהולכה הגט בטל, ודעת רבי יוסף הלוי אבן מגאש, שרק לקבלה פסול, אבל להולכה כשר העבד להיות שליח. כי שליח הולכה אינו אלא כשאר שליח סתם, והעבד כשר להיות שליח. אבל שליח קבלה משעה שהגיע הגט לידו מגורשת, ועבד אין לו "יד" לקבל גירושין הואיל ואינו בתורת גיטין (ר"ן שם). ואם שלח הגט ביד גוי שיתננו לפלוני ישראל, ומינה הבעל בכתבו לאותו פלוני שיהיה שליחו להוליך גיטו לאשתו כשר, שהגוי אינו עושה כאן אלא "מעשה קוף" בלבד (רא"ש גיטין ס"ב, אות כז. וראה בשו"ע אהע"ז ס"י קמא, סלי"ח).

21 **ז. אֲבָל הַנְּשִׁים וְהַקְּרוּבִים - כְּשֶׁרִינִי¹⁷. וְאֶפְלוּ**
22 **הַפְּסוּלִין מִדְּבָרֵי סוּפְרִים בְּעֵבְרָה¹⁸ - כְּשֶׁרִינִי**
23 **לְשַׁלְּחוֹת גֵּט¹⁹. אֲבָל הַפְּסוּלִין בְּעֵבְרָה מִדְּבָרֵי תוֹרָה²⁰**
24 **- פְּסוּלִין לְהִבָּאָה הַגֵּט²¹; וְאִם הִבִּיאוּ - הֲרִי זֶה**
25 **פְּסוּל²². בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? כְּשֶׁנֶּחֱקִים הַגֵּט**
26 **בְּחוֹתְמֵיו²³; אֲבָל אִם לֹא נִסְמָךְ בּוֹ אֱלָא עַל דְּבָרֵי**
27 **פְּסוּל בְּעֵבְרָה מִן הַתּוֹרָה²⁴ - אֵינוֹ גֵּט²⁵.**

17) לשליחות הגט, כמבואר בגיטין כג, ב. 18) כגון משחקים בקוביא, מלווים בריבית, ומפריחי יונים, המגויים במשנה (ראש השנה פ"א, מ"ח) שהם גולנים מדבריהם. 19) כשם שכשרים להעיד באשה שמת בעלה להתירה להנשא (ראש השנה כב. ולקמן פ"ב, ה"ז. 20) כגון גזלן ממש, או שחילל יום-טוב ראשון, או האוכל נבילות ושקצים בין לתאבון בין להכעיס, כמבואר בהל' עדות פ"י, ה"ג. ומאה וששים ושמונה מצוות לא-תעשה בתורה הן,

שראה שתייהן, אין חוששים שמא שכרתו (תוספות' שם), וב'ירושלמי' גיטין פ"ו ה"ב, אמרו: כשהשליח קרוב (לבעל או לאשה), אבל כשאנו קרוב - יכול אף הוא להצטרף עם עד אחר ולהעיד, וראה שו"ע אהע"ז ס"י קמא, ס"ט.

1 **ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁאֵבַד הַגֵּט אוֹ נִקְרַע; אֲבָל**
2 **אִם הָיָה הַגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שְׁלִיחַ קִבְלָה - אֵינוֹ צָרִיךְ**
3 **עֲדִים⁷. בֵּין שֶׁנֶּחֱנּוּ לוֹ הַבֶּעַל בִּינוּ לְבִינוּ בֵּין שֶׁנִּמְסַר לוֹ**
4 **בְּעֲדִים - יִצְיָאָתוּ מִתַּחַת יְדוֹ פִּי צִיָּאָתוּ מִתַּחַת יְדֵי**
5 **הָאִשָּׁה⁸. וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא יִתֵּן לוֹ הַגֵּט לְכַתְּחָלָה אֱלָא**
6 **בְּעֲדֵי מְסִירָה⁹, כְּמוֹ הָאִשָּׁה עֲצֻמָּה.**

7) עדי קבלה, אבל עדים על מינוי השליח הוא צריך (כסף-משנה). 8) גיטין סד, א. שאם "חתמו בו שנים ועבר ונתנו בינו לבניה - הרי זה כשר" (לעיל פ"א, ה"ז). 9) "שעיקר הגירושין בעדי מסירה" (לעיל שם ה"ח).

7 **ג. הַבֶּעַל אֵינוֹ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקִבְלָה גֵּט**
8 **לְאִשְׁתּוֹ¹⁰, אֲבָל יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְהוֹלִיךְ הַגֵּט**
9 **לְאִשְׁתּוֹ. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא שְׁלִיחַ הוֹלָכָה¹¹.**

10) שתהא מגורשת עם קבלתו בידו, שהגט חוב הוא לאשה, ואין חבים לאדם שלא בפניו ושלא מדעתו (גיטין סב: וברש"י). 11) ולא תתגרש אלא כשיגיע הגט לידה, כמבואר בסמוך.

10 **ד. וְכֵן הָאִשָּׁה שׁוֹלַחַת שְׁלִיחַ לְהִבֵּיאוּ לָהּ גֵּט מִיָּד**
11 **בְּעֵלָהּ¹². וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא שְׁלִיחַ הַבָּאָה. וְאִין שְׁלִיחַ**
12 **הוֹלָכָה וְהַבָּאָה צָרִיךְ עֲדִים¹³.**

12) גיטין סג, א. ודף סה, א. 13) על מינוי שליחותם, כדברי רבינו בהל' אישות פ"ג, ה"ט: "שאינ מקום לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמיתת הדבר", ולדעת הראב"ד שם, אין צורך בעדים הואיל וגיטו יוצא מתחת ידו, גיטו מוכיח שנעשה שליחו, וכן בר"ן לקידושין פ"ג. ולדבריו מובן מאד הטעם, ששליח לקבלה צריכה האשה לעשותו בשני עדים, הואיל ואין שום הוכחה שבכתב בידו, ולמה נאמינו שהוא שלוחה. ולדעת רבינו אפשר להסביר החילוק בין שליח הולכה לשליח קבלה, שבראשון אין מעשה הגירושין מתחיל אלא בשעת מסירת הגט מידי השליח לאשה, ולפיכך מינוי השליחות להולכה אינו צריך עדים, שאינו אלא הכנה למעשה הגט, לא כן בשליח לקבלה שהוא לא יחזור שנית לאשה למסור לה הגט אלא מיד בקבלת הגט מידי הבעל תתגרש על סמך מינויו הקודם, נמצא שמעשה הגירושין מתחיל כבר משעת התמנותו כשליח שלה, שאפילו אם לא תרצה לקבל הגט כבר מגורשת היא, ולפיכך צריך הוא עדים על מינויו, שאין איסור ערוה נותר פחות משנים (ע"פ ה"ט אהע"ז ס"י קמא, ס"ט) וראה לקמן פ"ט, הל"ב. וכיום נוהגים להצריך כתב הרשאה חתומה בעדים המעידים על מינוי שליח הולכה (אהע"ז ס"י קמא, ס"א, ונוסח ההרשאה נמצא שם סעיף ל).

13 **ה. וְאִין הָאִשָּׁה מִתְּגַרְשֶׁת בְּגֵט שֶׁשָּׁלַח הַבֶּעַל אוֹ**

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שליחה שהיא רוצה להתגרש, נאמר שיזכה לה הבעל או בית-דין את גיטה, כדין ה"מזכה על ידי אחר", אע"פ שאינו שליחה, ויהא שליחה זה כחצרה ותתגרש מיד, לפיכך מתירין רבינו, שהמינוי צריך עדים ואין מעידים על הקטן, וגם צריך שהעדים ידעו שזכות היא לה גם עכשיו בשעת מסירת הגט, ולא חזרה בה מדעתה הקודמת, והואיל ואינה בת דעת גמורה - חוששים גם שמא חזרה בה עכשיו, וחוב הוא לה ('מרכבת המשנה').

- י. האשה שעשתה שליח לקבלה, ואמר לו הבעל: אין רצוני שתקבל לה גטה, אלא הרי זה גטה הולך אותו לה - ה'רשות ביד הבעל, ונעשה זה שליח להולכה ולא שליח לקבלה³⁷. אבל אם אמר לו: התקבל לה גטה, [או: הא לך], או: זכה לה - לא עקר שליחות הקבלה. אבל אם אמר לו: הולך לה - עקר שליחות הקבלה, ונעשה שליח הבעל. וכך אם אמר לו: הולך ותן לה - עקר שליחות הקבלה³⁸.

ולפיכך אם רצה הבעל לחזור - חוזר, כל עוד שלא הגיע הגט לידה (גיטין סב:). (38) שם. הואיל והזכיר לשון "הולך" גילה דעתו, שאין רצונו אלא למנותו שליח הולכה. אבל אם לא אמר אלא "תן לה" בלבד, הרי זה כאומר: "זכה לה", ולא עקר שליחות הקבלה, כמבואר בהל' זכיה פ"ד ה"ד, שהאומר: תן, כאומר: זכה (ביאור הגר"א לאהע"ז סי' קמ, סי"ח. וראה שם ב'בית שמואל' ס"ק ט).

- יא. שליח האשה שפא לקבל גט מן הבעל, ואמר לו: שליח קבלה אני, ואומר לו הבעל: הולך גט זה כמו שאמרתי, כלומר: איני עוקר שליחותי, אלא בין שעשתה אותה שליח קבלה או שליח הבאה הרי אמה כמו שאמרתי, והביא את הגט, ואמר לו: לא [שליח לקבלה]³⁹ שמתיף אלא שליח הבאה - אפילו הגיע לידה, אינה מגרשת; שהרי עקר השליח שליחות שאמרתי היא, ואמר לבעל: מעולם לא נעשיתי שליח הבאה לה⁴⁰.

(39) בכת"י התימנים, וכן בדפוס קושטא, תיבות אלו אינן. (40) אלא שליח לקבלה, שאין טרחתו מרובה, והרי זה כאומר: שליח לקבלה אפשי - שליח להולכה אי אפשי, ואפילו נמלך אח"כ והולך הגט לאשה אין זה גט, שמתחילה לא קבלו כשליח הולכה (גיטין סג:). אבל אמר הבעל לשליח: הולך ותן לה, ולא אמר: כמו שאמרתי, הרי זו מגורשת כשיגיע גט לידה, שכשפשט ידו וקיבל הגט מהבעל - על דעת דברי הבעל קיבל ונעשה שליח להולכה (מגיד-משנה).

- יב. אמר שליח לבעל: שליח הבאה אני, ואמר לו הבעל: הולך כמו שאמרתי, והביא את הגט, ואמר לו: שליח לקבלה שמתיף - בין שהגיע גט לידה מגרשת⁴¹; שהרי לא עקר שליחות שאמרתי, אלא גרע אותה⁴². שהרי היא אומרת לקבלה, והוא אומר לבעל להבאה בלבד⁴³.

שאלו בהן כרת ולא מיתת בית-דין אלא עונש מלקות בלבד, וכולן מנויין בהל' סנהדרין פ"ט, ה"ד. (21) שהם חשודים לשקר ואינם נאמנים לומר שהבעל עשאו שליח להולך הגט (משנה למלך, וכן ב'הגהות הגר"א' אהע"ז סי' קמא, עא). (22) ואם נשאת לא תצא, כמבואר לקמן פ"י, ה"ב. (23) שהעידו עדים על חתימת עדי הגט שהיא נכונה ואינה מזוייפת. (24) שלא נתקיים הגט בחותמיו. (25) בטל לגמרי ואפילו אם נשאת תצא, כל עוד לא יבואו עדים לאשר חתימת עדי הגט. שכל מי שפסול בעבירה מן התורה אינו נאמן בעדות אשה כלל, כמבואר ביבמות כה, ב. אמנם אם יבוא אחר ויקדשנה תהיה מקודשת קידושי ספק לשני, שמא יבואו מחר עדים ויקיימו חתימת עדי הגט, נמצא שתפסו בה קידושי השני (כסף-משנה).

- ח. ה'ה' השליח קטן פשנתן לו הגט וגדל פשהביאו, חרש ונתפסק²⁶, שוטה ונשתפה²⁷, עכו"ם ונתגר, עבד ונשתחרר - הרי זה בטל²⁸. אבל אם נתן לו הגט והוא פקח, ונתחרש ונחזר ונתפסק; ה'ה' שפוי²⁹ פשנתן לו הגט, ונשתפה ונחזר ונשתפה פשהביא הגט ליד אשה - הרי זה גט פשר, מפני שתחתלו וסופו בדעת³⁰.

(26) נפקחו אזניו לשמוע ופיו לדבר. (27) חזרה אליו דעתו ונצטללה. (28) שתחילת הנתניה בפסול היתה, ולא הוכשרו להיות שליחי גט. (29) מיושב בדעתו. (30) גיטין כג, א.

- ט. האשה שעשתה שליח בעדים, ואמר לו: טל לי גטי ויהא³¹ לי בידך - הרי זה שליח לקבלה, וכאלו אמרה לו 'התקבלתי' גטי. ונשי³² לאשה לעשות שליח קבלה לקבל לה גטה מיד שלוחו של בעלה³⁴. וקטנה אינה עושה שליח לקבלה, אף על פי שתצרה קונה לה גטה בגדולה³⁵. מפני ששליח קבלה צריך עדים, ואין מעידין על הקטן, שאינו בן דעה גמורה³⁶.

(31) או שאמרה לו: "יהא לי בידך". ובכת"י התימנים, הנוסח: טול לי גיטי יהא לי. (32) גיטין סג, ב. ובכת"י התימנים: "התקבל לי". וכן בדפוס רומי: "התקבל (=התקבל) לי". (33) יכולה. (34) שהוא שליח הולכה. ואין בזה בזיון הבעל לומר: קלותי בעיניי שאינה מקבלתו בעצמה (גיטין, שם). (35) שאם ינתן הגט לחצרה, הרי זו מגורשת כאילו נמסר לידה ממש, כמבואר בבבא-מציצה י, ב שחצרה של קטנה נלמדת מ"ידה", וכמבואר בהל' גזילה פ"ז, ה"י. (36) לדעת הראב"ד, אין לטעם הזה "לא טעם ולא ריח" אלא כשם שהשליח צריך להיות בן דעת, כך השולח צריך שיהיה בן דעת, וכמו שאמרו (גיטין סה:): "אין קטן עושה שליח", ולפירושו גם שליח הבאה אינה יכולה לעשות. אולם דעת רבינו היא, הואיל ואנו רואים, שאשה גדולה עושה שליח קבלה והיא מתגרשת שלא בפניה, על כרחך משום שזכות היא לה - שכן גילתה דעתה על-ידי מינוי שליחה - ולפיכך זוכה לה השליח שלא בפניה. אם כן גם בקטנה נאמר: הואיל וגילתה דעתה על-ידי

הַבַּעַל וְאָמַר לוֹ: גִּטְּךָ שְׁלַחְתִּי עִמָּךְ בָּטֹל הוּא, או 18
שֶׁקָּדַם וְאָמַר לְאִשָּׁה: גִּטְּךָ שְׁלַחְתִּי לְיָד בָּטֹל הוּא, או 19
שְׁלַח שְׁלִיחַ אַחֵר לְבַטְלוֹ, או שֶׁאָמַר לְאַחֵרִים: גִּטְּךָ 20
שְׁלַחְתִּי לְאִשְׁתִּי בָטֹל הוּא - הָרִי זֶה בָּטֹל⁵⁵, וְאָף עַל 21
פִּי שֶׁהִגִּיעַ גִּטְּ לַיָּדָה⁵⁶. וְכָל הַמְבַטֵּל בְּפָנֵי אַחֵרִים, צָרִיךְ 22
שֶׁיִּבְטֹל בְּפָנֵי שְׁנֵי⁵⁷. וְאִם אַחֵר שֶׁהִגִּיעַ גִּטְּ לַיָּדָה או 23
לְיָד שְׁלִיחַ קְבֻלָּה⁵⁸ - אֵינוֹ יָכוֹל לְבַטְלוֹ. וְאָף עַל פִּי 24
שֶׁחֲזָר בְּתוֹךְ כְּדֵי דְבוּר⁵⁹ וּבַטְלוֹ, הוּאִיל וְאַחֵר שֶׁהִגִּיעַ 25
לַיָּדָה או לְיָד שְׁלִיחַ קְבֻלָּה או לְחֻצְרָה בָּטֹל - אֵינוֹ 26
בָּטֹל, וְהָרִי זֶה גִּטְּ כְּשֶׁרִשׁ⁶⁰. 27

(55) גיטין לב, א. (56) אחרי הביטול. (57) שהם כמו בית-דין, וכן מצינו בשטר פרוזבול (שביעית י, ד): "מוסרני לפניכם פלוני ופלוני הדיינים", הרי שגם שנים נקראים 'בית דין' (גיטין לב:). ובפחות משנים, יש לחוש שלא יודע דבר הביטול ברבים, ובינתיים תינשא האשה לאחר ונמצאו בניה ממזרים ('תוספות' שם). וראה לקמן הלכה כו. (58) שידו כידה, כמבואר לעיל ה"א. (59) "כדי שיאמר תלמיד לרב: שלום עליך רבי" (הל' שבועות פ"ב, ה"ז). (60) גיטין לב, א. ונדרים סז, א. שענין חמור ורציני כזה, אין האדם עושה אותו אלא מתוך הסכמה גמורה, ולא היתה דעתו שיוכל לחזור בו בתוך כדי דיבור ('ר"ן' שם). והשווה הל' אישות פ"ו הכ"ב, והל' עבודה זרה פ"ב ה"ט, ובביאורנו שם.

יז. הִיָּה מַחֲזֵר וּמִבְקֵשׁ שְׁלִיחַ⁶¹ כְּדֵי לְבַטְלוֹ, או 28
שֶׁהִיָּה מִבְקֵשׁ שְׁנֵי שֶׁיִּבְטְלוּ בְּפָנֵיהֶם, וּבֵין שֶׁהוּא 29
מַחֲזֵר וְרוֹדֵף הִגִּיעַ גִּטְּ לַיָּדָה, וְאַחֵר כִּף בָּטֹל - אֵינוֹ 30
בָּטֹל, אֶף עַל פִּי שֶׁהִיָּה מַחֲזֵר לְבַטְלוֹ קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ 31
הַגִּטְּ לַיָּדָה⁶². 32

(61) שליח שני ששיג את השליח הראשון להודיעו שהגט מבוטל ולא ימסרו ליד האשה, ובכח"י התימנים הנוסח: מבקש השליח, והכוונה שהבעל מבקש את השליח הראשון לבטל את הגט בפניו. (62) גיטין לב, א. כי דברים שבלב אינם דברים ('תוספות' שם).

יח. אָמַר לְעֶשְׂרָה: כְּתִבּוּ גִטְּ וְתִנּוּ לְאִשְׁתִּי⁶³ - יָכוֹל 33
לְבַטֵּל לְזָהָה⁶⁴ שְׁלֹא בְּפָנֵי זֶה⁶⁵. וְאִפְּלוּ בְּפָנֵי שְׁנֵי⁶⁶ 34
אַחֵרִים⁶⁶. שְׁלַח הַגִּטְּ בְּיַד שְׁנֵי⁶⁷ - הָרִי זֶה יָכוֹל לְבַטֵּל 35
זֶה שְׁלֹא בְּפָנֵי זֶה⁶⁷. וְאִפְּלוּ הָיוּ עֶשְׂרָה, מִשְׁבְּטֵלוֹ 36
בְּפָנֵי אֶחָד מֵהֶם בָּטֹל הַגִּטְּ⁶⁸. 37

(63) אחד מהם כותב ושנים מהם חותמים ואחד מהם נותן לה, כמבואר לקמן פ"ט, ה"ז. (64) "כ"ז. (65) ובדפוס רומי וקושטא, הנוסח: לבטל גט זה שלא בפני זה. (66) לומר לאחד מהם אל תכתבוהו או אל תתנהו, וממילא בטל הגט. ואפילו התשעה האחרים אינם יכולים לכתבו או ליתנו, שעדות שבטלה מקצתה - בטלה כולה, כמבואר בהל' עדות פ"ה, ה"ג. (66) כמבואר לעיל בהלכה טז, אלא שלכתחילה אסור לבטל בפני שנים אחרים מפני שגורם להיות ממזרים, שהשליח לא ידע וימסרו לאשה והיא תינשא ונמצאו בניה ממזרים, כמבואר בסמוך הלכה כו. ומוכן שגם אם אמר

(41) ואינה מגורשת עם מסירת הגט ליד השליח, שהבעל סמך על דברי השליח, ולא עשאו אלא שליח הולכה. (42) הכביר עליה לטרות ולהמציא גט לידה. (43) ואין כאן עקירה, שאם מתרצה הוא בשליחות הבאה, כל-שכן שמתרצה בשליחות קבלה, שהקבלה בכלל הבאה לענין טורח (גיטין שם, וכן בבבא-מציעא עו: וברש"י).

1 יג. הַבַּעַל שֶׁשְׁלַח גִּטְּ לְאִשְׁתּוֹ, כָּא שְׁלִיחַ לְתַנּוּ לָהּ 2
וְלֹא נִטְּלָתוּ, אֲלֵא אָמַרָה לוֹ בְּפָנֵי עֲדִים: יְהִיָּה (לִי) 3
גִּטְּ זֶה פְּקֻדוֹן אֶצְלָךְ⁴⁴, או שֶׁאָמַרָה לוֹ: הָרִי אֶת 4
שְׁלִיחַ לְקַבְּלוֹ לִי⁴⁵ - הָרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת בְּסִפְקָא⁴⁶ עַד 5
שֶׁיִּגִּיעַ גִּטְּ לַיָּדָה, וּמִשְׁנִיעַ הַגִּטְּ לַיָּדָה תִּתְגַּרֵּשׁ 6
וְדַאֲרָא⁴⁷.

(44) ונתכוונה לומר שיהיה שלוחה לקבלה. מקור הדברים אלה הוא לפי גירסת הרי"ף גיטין פ"ו. (45) "בפקדון" אין צורך שתאמר: "לי", שהרי הבעל לא בתורת פקדון הפקידו אצלו אלא לשם גירושין נתנו לו, ובוודאי נתכוונה לומר, שיהא שלוחה לקבלה ('ר"ן' גיטין סג:). (46) גיטין, שם. נסתפק לחכמים אם יכול השליח להיעתק מהולכה לקבלה, טרם שגמר שליחות הבעל שמינהו להולכה. (47) שהרי לא חזר השליח מהיות שליח האיש, ועדיין בשליחותו הוא עומד.

7 יד. שְׁלִיחַ שֶׁהִבִּיא גִטְּ, כְּשֶׁהוּא נֹתֵנָהּ לָהּ נֹתֵנָה לָהּ 8
בְּפָנֵי שְׁנֵי⁴⁸. וְאוֹתָן הַשְּׁנֵי צָרִיכִין לְקֻרְתוֹ, וְאַחֵר 9
כִּף יִתֵּן לָהּ בְּפָנֵיהֶם. שְׁדִין הַשְּׁלִיחַ עִם הָאִשָּׁה פְּדִין 10
הַבַּעַל עִמָּה⁴⁹, שֶׁתַּחֲתִיו הוּא קָם. לְפִיכָךְ, אִם נִתְּנוּ 11
הַשְּׁלִיחַ לָהּ וְלֹא קָרְאוּהוּ עַדִּי מְסִירָה, וְנִטְּלָתוּ וְזָרְקָתוּ 12
לָם - הָרִי זֶה סִפְקָא מְגֻרָשֶׁת⁵⁰.

(48) "שעיקר הגירושין בעדי מסירה", כמבואר לעיל פ"א, ה"ט. (49) שבשעת נתינת הגט צריכים העדים לקרותו, כמבואר לעיל פ"א, ה"ט. (50) שמא לא היה זה גט כלל, והרי אי-אפשר לבדוק אחרי שנוק לים. ואפילו נתנו הבעל לידה וזרקתו לים, אינו נאמן לומר גט כשר היה, כמבואר לעיל פ"א, הכ"א.

13 טו. עֶכֶר הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּן הַגִּטְּ בֵּינוּ לְבִינָה - יִטְּלוּ 14
מִמֶּנָּה⁵¹ וְיַחֲזֹר וְיִתְּנוּ לָהּ בְּפָנֵי שְׁנֵי⁵². וְאִם מֵת - 15
הוּאִיל וְהַגִּטְּ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָה מְקִיָּם בְּחוֹתְמֵיו⁵³, הָרִי 16
זֶה גִטְּ כְּשֶׁרִשׁ⁵⁴.

(51) אפילו לאחר שנשאת, וכמבואר לקמן פ"ז, ה"ז. (52) שהרי יש מן הגאונים שהורה, שכל שלא נמסר הגט בפני שנים אע"פ שחתמו בו שנים, הרי זה גט פסול (ראה לעיל פ"א, ה"ט), לפיכך צריך לחוש לדבריו ולתקן זה במקום האפשר וביחוד כשהשליח מסר, שאין כוחו יפה כמסירת הבעל (מגיד-משנה). (53) מאושר ע"י העדים החתומים בגט כי הן חתימותיהם, או שעדים אחרים יעידו על כך. (54) כשיטת רבינו לעיל פ"א ה"ט, שבידיעבד כשר הגט בעדי חתימה בלבד.

17 טז. שְׁלִיחַ שֶׁנִּטְּלָה הַגִּטְּ, וְקֹדֶם שֶׁיִּגִּיעַ לְיָד הָאִשָּׁה חֲזָר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לעשרה כתבו ואח"כ יבטל זה שלא בפני זה - קיים אותו החשש, ובוודאי שלכתחילה אסור לו לבטל זה שלא בפני זה (גיטין לג: וב'מעשה רוקח'). (67) וממילא הגט בטל, ששליחות שבטלה מקצתה - בטלה כולה (גיטין, שם). (68) זה חוזר גם על "אמר לעשרה כתבו".

1 יט. וכן מי שאמר לשנים: גט שאני פותח⁶⁹ לאשתי
2 בטל הוא⁷⁰, וכתב אחר כך גט ונתנו לה בפני שנים
3 אחרים⁷¹ - הרי זה בטל. וזו היא מסירת המודעה
4 על הגט⁷². וכן אם אמר להם: כל גט שכתב לי
5 פלוני בטל, או: כל גט שאכתב בבית דינו של פלוני
6 הרי זה גט בטל, או: כל גט שאכתב מכאן ועד
7 עשרים שנה בטל - הרי⁷³ גט בטל. וכן אם אמר
8 בפני שנים: כל גט שאכתב לפלונית אשתי בטל
9 הוא, וכל דבר שאבטל בו מודעה זאת הרי הוא
10 בטל, וכתב אחר כך ונתנו לה, אף על פי שבטל
11 המודעה קדם שכתב הגט - הרי הגט בטל⁷⁴.

20 כא. השולח גט ביד השליח ובטל הגט - הרי חוזר
21 ומגרש בו פשיטתו; שלא בטלו מתורת גט אלא
22 מתורת שליחות⁷⁵. לפיכך, אם היה הגט ביד הפעל
23 ובטלו, כגון שאמר: גט זה בטל הוא - אינו מגרש
24 בו לעולם, והרי הוא פתור הנשבר. ואם גרש בו -
25 אינה מגרשת. וכן אם פרש בעת שבטלו והוא ביד
26 השליח ואמר: גט ששלחתי הרי הוא בטל מלהיות
27 גט - אין מגרש בו לעולם.

79 גיטין לב, ב. וכגירסת רבינו חננאל שם: "מתורת גט לא
בטליה". וכן בקידושין נט, ב. ויש גירסא אחרת שם: "גט
גופיה מי קא בטל", כלומר אפילו אם יפרש שהוא בטל
מלהיות גט - אינו בטל, שכל גט הנכתב בהכשר אי אפשר
לבטלו. כי איך יבוא דיבורו ויבטל מעשה כתיבת הגט,
וכשם שאי אפשר לפסול ספר-תורה הנכתב בהכשר, כך
אי אפשר לפסול גט כשר (ר"ן שם).

28 כב. באי זה לשונות מבטל הגט? אומר: בטל הוא,
29 אי אפשי בו, גט זה לא יועיל, לא יתיר, ולא יעזב,
30 ולא ישלח, ולא יגרש, יהי פתור, יהי חרס, הרי
31 הוא פתור. ואם⁸⁰ אומר אחד מאלו וכל הדומה להן
32 - הרי זה בטל⁸¹.

80 ובכת"י התימנים: אם אמר. (81) גיטין, שם. שבכל
הלשונות האלו הוא מבטלו מכאן ולהבא.

33 כג. אבל אם אמר: גט זה אינו גט, פסול הוא, אינו
34 מועיל, אינו מתיר, אינו משלח, אינו מגרש, חרס
35 הוא - לא אמר כלום. שאין זה לשון מבטל, אלא
36 לשון מודיע אמתת הדבר, והרי הודיע לנו דבר
37 שאינו כן⁸², כמי שאומר על דבר אסור שהוא מתיר
38 או על דבר הטמא שהוא טהור.

82 הוא מודיע לנו שהגט פסול, ואנו יודעים בו שהוא כשר,
שהרי אין אנו רואים בו שום פסול (שם וברש"י).

39 כד. אומר: גט זה בטל, שמשמעו פעל שעבר, כגון:
40 חמק עברי⁸³ - הרי זה ספק⁸⁴. לפיכך, אם נתגרשה
41 בגט זה - הרי ספק מגרשת⁸⁵.

83 שהן בפת"ח. (84) אם משמעו לעתיד שהוא רוצה
לבטלו מכאן ולהבא, כמו בטל בצירי ואזי הוא בטל, או
משמע לשעבר ואין זה מבטל אלא מודיע דבר שאינו כן
ואינו מבוטל, כאמור בהלכה הקודמת (שם). ולדעת רש"י
שם, הספק הוא הואיל ולא אמר: הוא, אלא "בטל" בלבד,

69 עומד לכתוב. (70) שאין דעתי נכונה ומסכמת לזה,
ואיני כותבו אלא מחמת סיבה מסוימת המניעה אותי לכך.
71 משמע, אילו היה נותנו בפני שנים הראשונים היה הגט
כשר, והואיל ומוסרו לפניהם ודאי ביטל את מודעתו
הקודמת, אולם מתוך דברי רבינו בהל' מכירה פ"י ה"ו,
האומר: "עדי המודעה יש להם לחתום הם עצמם באותו
הממכר שנמסרה להם המודעה עליו, ואין בכך כלום" -
משמע שאפילו נתן הגט בפני שנים הראשונים מודעתו
קיימת. (72) המבוארת בערכין כא, ב. ואפילו אין אנו
יודעים לו שום אונס למתן גט זה, מודעתו קיימת. (73) כן
ברפוס רומי. (74) שהרי ביטל מראש את ביטול המודעה,
ואע"פ שביטלה - לא ביטל המודעה דמודעה.

12 כ. אם כן, מהו תקנת דבר זה? שאמרו לו העדים
13 קדם כתיבת הגט: אומר בפנינו שכל הדברים
14 שנסמרת, שגורמין כשיתקיימו אותן הדברים לבטל
15 גט⁷⁵, הרי הן בטלים. והוא אומר: הן⁷⁶. ואחר כך
16 אומר להם לכתב ולחתום ולתן לה. ולא יניחוהו
17 לילך עד שיעצו הגט לידה, כדי שלא יצא ויבטל⁷⁷.
18 ואין המוסר מודעה ולא המבטל מודעה צריך
19 קניין⁷⁸.

75 ובכת"י התימנים: לבטל גט זה. (76) שדברו האחרון
כולל לבטל כל מה שמסר והודיע נגד גט זה. ואחרי דברו
האחרון אנו הולכים, שהוא כולל לכל מה שקדם לו והכל
בטל. ולדעת הרשב"א צריך שיפסול כל עד שיעיד שמסר
מודעה בפניו, שבזה הוא מוכיח שהביטול שלו הוא בלב
שלם שעוקר את כל מה שפעל עד כה לביטול הגט
(מגיד-משנה). ובשו"ע אהע"ז סי' קנד ב"סדר הגט" -
מצריך שיאמר הבעל בפני עדי חתימת הגט: "הנני מבטל
לפניכם כל מודעי ומודעי דמודעי. . . שמסרתי על גט זה
. . . וכן אני מעיד על עצמי שלא מסרתי שום דבר שיפסל
הגט מחמתו, והריני פוסל כל עד או עדים שיעידו שמסרתי
או אמרתי שום דבר שיבטל גט זה או שיוע כוחו מחמתו".

שְׁנֵתָנּוּ לָהּ - הָרִי זֶה סֶפֶק גִּירוּשִׁין, שְׁאִין גֵּט לְאַחַר
מִיתָהָ⁹⁵. וְכֵן עִיר שֶׁהִקִּיפָה הַחֵיל וְהָיָה בְּמִצּוֹר,
וּסְפִינָה הַמְשָׁרֶפֶת⁹⁶ בָּיִם, וְהִיוּצָא לְדוֹר⁹⁷ - הָרִי אֵלּוּ
בְּחֻזְקַת חַיִּים. וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מֵהֶם בְּיַד הַשְּׁלִיחַ -
נִתְּנָה לְאִשְׁתּוֹ וְתִהְיֶה בְּחֻזְקַת מְגִרָשֶׁת⁹⁸.

(91) השליח. (92) ואפילו הגיע לגבורות (שמונים שנה).
(93) ואין חוששים שמא מת ובטלה שליחותו, אלא העמד
השולח בחזקת חיים. (94) חולה סמוך למיתתו הנאבק עם
המות. ופירושו בלשון פרסית קרב ומלחמה, ובפירוש
המשנה לרבינו (ערכין א, ג) אומר: גוסס ידוע והוא שקול
גרונו נשמע בשעת המיתה. והרמ"א באהע"ז סי' קכא ס"ז,
מפרש: "תרגום "על צד תאמנה" (ישעיה ס, ד): "על
גססין", כלומר על חזה שלהן. . . שהקרב למיתה מעלה
ליחה בגרונו מפני צרות החזה". וראה ב'תוספות יום-טוב'
לערכין שם: "מלשון מגיסה בקדירה, שהליחה מתהפכת
בגרונו, כמו המגיס בקדירה". (95) ושם כבר מת, ואע"פ
שבין כך ובין כך היא מותרת להנשא, או מחמת הגט או
מחמת מיתת הבעל, חשוב לנו לדעת לענין יבום, שאם היא
מגורשת אינה זקוקה ליבום, ואם אלמנה היא הרי זקוקה
ליבום, ומספק חולצת ואינה מתייבמת. וכן להנשא לכהן
אסורה שמא גרושה היא (גיטין כח, ובמגיד-משנה).
(96) נשלכה בין הגלים בסער, ועדיין לא טבעה. (97) בדיני
נפשות, אפילו בערכאות של גויים. (98) שם כח, ב.

כֵּן. אֲבָל עִיר שֶׁכִּבְשָׁה הֶגְיָס וְהִבְקָעָה, וּסְפִינָה
שְׁאֻכְדָּה⁹⁹ בָּיִם, וְהִיוּצָא לְהֵרֵג מִבֵּית דִּין שֶׁל
עַבְדֵי מִלְּכָם¹⁰⁰, וְכִי שֶׁגִּרְתָּהּ הָיָה אוֹ שֶׁטָּפוּ נָהָר אוֹ נָפְלָה
עָלֶיהָ מִפְּלֶת¹⁰¹ - נִתְּנִים עָלֶיהֶם חֻמְרֵי חַיִּים וְחֻמְרֵי
מִיתָם¹⁰². וְאִם הָיָה גֵּט אֶחָד מֵהֶם בְּיַד הַשְּׁלִיחַ - אֵינּוּ
נִתְּנִים לְאִשְׁתּוֹ¹⁰³. וְאִם נִתְּנוּ לָהּ - הָרִי זֶה סֶפֶק
מְגִרָשֶׁת¹⁰⁴. וְאִם נִדְּעָ שְׁמַת הַבַּעַל קִדְּם שְׁיִיגֵעַ הֶגֶט
לִיָּדָה - אֵינּוּ גֵּט¹⁰⁵.

(99) טבעה, ורבינו בפרושו למשנה (גיטין ג, ד) אומר:
"מטרת - שסוער עליה הים ורוצה לשברה, והמלחים אינם
יכולים להנהיגה כפי רצונם. . . אבל העצים והכלים נשארו.
והספינה שאבדה - כשנשברו הכלים והעצים שלה ונאבד
הכל, ונשארה הספינה על פני המים להנהגת המים ולא
נשאר עוגן ולא משוטות". (100) שמא קיבל שוחד, ונשאר
הנידון חי (גיטין, שם). (101) התמוטטות קיר או תל
וכיוצא בזה. כל אלו השלשה, מנויים ב'ירושלמי' גיטין פ"ג,
ה"ד. (102) בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה (חומרי
מתים), ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה אביה (חומרי
חיים), כמפורש במשנה (גיטין ג, ד). ולא גילה לנו רבינו
דין היוצא ליהרג מבית-דין של ישראל, שאמרו בגיטין כט,
א. כיון שיצא ליהרג הורגים אותו, ואין חוששים שמא מצאו
לו זכות והחזירו אותו, אולם בהל' תרומות פ"ט ה"ב, כתב
רבינו: "והיוצא ליהרג מבתי דיני גויים. . . נותנים לו
חומרי מתים וחומרי חיים. . . אבל מי שנגמר דינו
בבית-דין והניחוהו בבית הסקילה ליהרג, הרי זה בחזקת מת
ולא תאכל אשתו". נראה מדבריו, שגמר דין בלבד אינו

שמא משמעו לשעבר ואין בדבריו כלום. (85) ודינה
מבואר לקמן פ"י, ה"ג.

1 כה. מי ששלה גט לאשתו, ובא שליח ואמר לו:
2 לא מצאתיה, או: לא רצתה לקח, ואמר הפעל:
3 ברוך הטוב והמטיב⁸⁶, או היוצא בדברים אלו
4 שמשמיעין שאין בדעתו לגרשה, שהרי שמה
5 בעפוב הגט - לא בטל הגט⁸⁷, אלא יתן ותהיה
6 מגרשת, עד שיאמר לו בפרוש: לא תתן לה, או
7 יבטל בפרוש.

(86) שלא מסרתו לה. (87) אין זה אלא גילוי דעת שאינו
חפץ עוד בשליחות, וכבר אמרנו לעיל הלכה יז שדברים
שבלב אינם דברים לענין גט (גיטין לד.).

8 כו. מי ששלה גט לאשתו וחרז ובטלו בפני שנים
9 אחרים, וכן מי שמסר מודעא על הגט - מפני אותו
10 מכת מידות⁸⁸, מפני שגורים להיות ממזרים. שהרי
11 יגיע גט לידה ותנשא בו, ואחר זמן יצאו עדים
12 שביטל בפניהם או שמסר מודעא בפניהם קדם
13 שיכתב הגט, ונמצא הולד ממזר⁸⁹.

(88) מכות מדבריהם, שהן בלי מספר מסויים אלא לפי ראות
עיני בית-דין, בניגוד למלקות מן התורה שהיא שלושים
ותשע הלקאות (נזיר ד, ג ובפירוש המשנה שם). מרדות -
שמרד על דברי סופרים, וראה ב'תוספות יום-טוב' שם
ובביאורנו הל' יסודי התורה פ"ו, ה"ג. ורש"י (חולין קמא):
מפרש: מרדות - "רידיו בתוכחת שלא ירגיל בזה".
(89) קידושין יב, ב: רב מנגיד (=מכה מכת מרדות) על
דמבטל גיטא, ועל דמסר מודעה אגיטא". והשווה לעיל הל'
אישות פ"ג, הכ"ב. ונוהגים היום להצריך ביטול מודעה
אפילו למגרש מרצונו (אהע"ז סי' קלד, ס"ג). ומי שמגרש
ע"י שליח, טוב שישביעו את הבעל בשבועת התורה שלא
ימסור מודעה ולא יבטל הגט (שם סי' קנד, "סדר הגט"
סעיף כו).

14 כז. שליח שהביא גט ונתנו לאשה - אין אומרים
15 שמא בטלו הבעל, אלא נותנין אותו לה בחזקת
16 שהוא פשר ותנשא בו. ואם נמצא אחר בן שביטלו
17 - תצא והולד ממזר. וכן הפותב גט ונתנו לאשתו -
18 אין אומרים שמא מסר מודעא על גט זה, אלא הרי
19 הוא בחזקת פשרות ותנשא בו⁹⁰.

(90) מקור הלכה זו ממה שאמרנו למעלה שמכין מכת
מרדות את מי שמוסר שמבטל הגט, ואת מי שמוסר מודעה
עליו "מפני שגורים להיות ממזרים". הרי שאין האשה צריכה
לחשוש שמא ביטל הבעל הגט או שמא מסר מודעה עליו.
וכן משמע בגיטין לג, א שהיתה נשאת לאחר בגט שקיבלה
על-ידי שליח מבלי שנתברר אם לא נתבטל הגט ע"י הבעל.

20 כח. וכן המביא גט והניח⁹¹ הפעל חולה או שהיה
21 זקן⁹² - נותנו לה בחזקת שהוא קיים⁹³. אכל אם
22 הניחו גוסס⁹⁴, שרב גוססין למיתה, ואף על פי

וסיבה לעניין הגלות.

אמנם, הכוונה בשבירת הלוחות ובירידה שבגלות היא העליה שתבוא אחר-כך, ועל-אחת-כמה-זמנים לעתיד-לבוא, ויתירה מכך שגם בזמן הגלות אין זה מצב של גירושין לאמיתותו אלא מעין ובחציניות בלבד.

עניין זה מתבטא בהלכה שהבעל בעצמו אינו נותן את הגט אלא השליח, והבעל - הקב"ה אומר "לא גירשתי מעולם" - "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה". ובהלכה שלאח"כ "...חלה או נאנס השליח משלחו ביד אחר, וכן השני אם חלה משלחו ביד אחר, ואפילו מאה" היינו שהקב"ה שאינו חפץ בגירושין עושה הכל כדי שלא יהיו גירושין, וגם כאשר משלחו ביד אחר, אזי השני בא לידי חולי עד מאה, שאז כבר בוודאי יבוא משיח..

ומסיים בהלכה שם "האחרון שהגיע הגט לידו, נתנו לה ותתגרש בו אע"פ שמת השליח הראשון". ומקור ההלכה בגמרא שרב אשי אמר אם מת הראשון בטלו כולו, ומר בר רב אשי חולק ואומר שאם הבעל חי כל השליחים קיימים, ופסק הרמב"ם כמותו.

כי כששליח עושה שליח, יש שני אפשרויות: א: שהשליח מוסר לחבירו רק את מציאות ה"שליח" שבו ולא את כוחו של המשלח, ונמצא שפעולת השליח השני היא מכח השליח הראשון ולא מכח המשלח. ב. השליח מוסר לו גם את כח המשלח שבו - "שלוחו של אדם כמותו", ואז שליחותו של השליח השני היא מכח המשלח עצמו, ולכן גם אם מת השליח הראשון קיימת השליחות כיון שהבעל קיים.

ובפנימיות העניינים הוא, שגם לשליח האחרון ישנו תוקף השליחות מכוחו של המשלח, ומזה למדים אנו שהמטרה בזכרון שבירת הלוחות היא כדי שנשוב להטיב ולחזק את קשר הקידושין שבין הקב"ה וכנסת ישראל. כשיהיה לומד תורה מתוך ידיעה ש"משה קיבל תורה מסיני כו"י יכול שתהיה אצלו חלישות בגלל הידיעה שהתורה מגיעה אליו לאחר כמה וכמה שלוחים, עד שהשליח האחרון אינו בא בכח המשלח, ועל כך באה ההלכה הפסוקה שכל השלוחים כולם באים מכח הבעל - הקב"ה בעצמו.

כשמה רבינו מוסר את השליחות לשני, הרי היא במלוא שלימותה, כי מוסר לו גם את כח המשלח, וכן הלאה "אפילו מאה", ולכן יהודי המקבל את התורה בימינו, כאילו קיבל אותה מהקב"ה בעצמו, ו"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו".

(על"פ י"ן מלכות' ספר נשים סימן טז)

(2) החתומים בו. (3) "שעיקר הגירושין בעדי מסירה". (4) עדי החתימה. (5) כי אפילו יבוא הבעל ויערער על הגט לומר מזויף הוא, יבואו עדי החתימה או אנשים אחרים

מספיק להחזיקו כמת, שמא למדו עליו זכות בהיותו בדרך והחזירוהו ופטרוהו, אולם משהניחוהו בבית הסקילה, דבר רחוק הוא שימצא מי שילמד עליו זכות, כביאור ה'כסף משנה' שם. והשווה הל' ערכין פ"א, ה"ג. (103) שלא להחזיקה כגרושה על הספק, ובמקום יבום (שבעלה מת בלא בנים והניח אח), שמא תקל לעצמה ותינשא לאחרים בלא חליצה. אבל שלא במקום יבום, ורוצה להנשא לישראל - אין כאן שום חשש, שממה-נפשך מותרת להנשא, או בתורת גרושה או בתורת אלמנה, ואפילו במקום יבום אם תשבע קודם קבלת הגט שלא תינשא לאחרים בלא חליצה - נותן לה גיטה ולא תשאר עגונה כל ימיה (בית שמואל' לאהע"ז סי' קמא, קו, וב'נודע ביהודה' תנינא אהע"ז סי' קלד). (104) ובמקום יבום, חולצת ואינה מתייבמת. (105) שאין גט לאחר מיתה (גיטין יג.) ומתייבמת, ושלא במקום יבום מותרת אפילו לכהן.

1 ל. הפעל ששלח גט לאשתו - הרי הוא חיב
2 במזונותיה ובכל תנאי פתחה¹⁰⁶ עד שיגיע הגט
3 לידה¹⁰⁷ או ליד שליח קבלה.

(106) כגון רפואתה או פדיונה, המנויים לעיל הל' אישות פי"ב, ה"ב. (107) שאפילו בספק מגורשת יש לה מזונות מבעלה, כמבואר בכתובות צז, ב. ולעיל הל' אישות פי"ח, הכ"ה. קל-יחומר בזו שלא הגיע גט לידה כלל. וכ"ה ברי"ף גיטין פרק ב, בסוגיא דנכתב ביום ונחתם בלילה: "וקיימא" לן שלא פקע פדיונה ממנו עד שיגיע גט לידה" (אור שמח).

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ח

פרק שביעי

(1) נתבארו בו דיני הבאת הגט ממקום למקום, ערעור הבעל, שהאשה נעשית שליח להולכה.

4 א. שליח שהביא גט ממקום למקום בארץ ישראל,
5 אף על פי שלא ראה פתיכת הגט ולא ידע מי הם
6 עדיו,² אלא נתן לו הפעל גט ואמר לו: תן גט זה
7 לאשתי - הרי זה נותנו לה בפני עדים³, ואף על פי
8 שאין עדי⁴ ידועין אצלנו, ותהיה מגרשת ותנשא
9 בו⁵.

~ נקודות משיחות קודש ~

"שליח שהביא גט...כו".

מדין שליח שהביא גט, יש ללמוד הוראה לכללות זמן הגלות. הקב"ה וכנסת ישראל הם בדוגמת איש ואשה, ובמתן-תורה היה עניין הקידושין, וכמבואר בחסידות ששלושת הדרכים שבהן נקנית האשה, מרומזים באברהם יצחק ויעקב (אבות האומה); כסף הוא אהבה - עניינו של אברהם אבינו, שטר כנגד הלוחות, כמו שמצינו שחקיקה מהני בגט. וביאה עניינו של יעקב - "ויבן לו בית כו"י" ונמצא ששבירת הלוחות היא שבירת שטר הקידושין

- המכירים חתימת ידם ויעידו על זהות החתימה ויקיימוהו. ודווקא בארץ ישראל שעדים מצויים לקיימו (לאשרו), הואיל ובתי דינים קבועים שם בכל יום שני וחמישי ומצויות שיירות שהולכות לדון בבית הדין.
- ב. פא הבעל ויערער ואמר: לא גרשתיה מעולם, וגט שהובא לה מזנף הוא - נתקנים בחותמיו. ואם לא נתקנים ולא נודעו עדיו כלל - תצא והולד ממזר, שהרי אינה מגרשת. אבד הגט - הרי זו ספק מגרשת. לפיכך, נשים שחזקתן שהן שונאות זו את זו - אין נאמנות להביא גט בארץ ישראל זו לזו; שפא מזנף הוא, ותתפנן לקלקל אותה כדי שתנשא ותאסר על בעלה.⁸
- 6) יאוסר על ידי עדי החתימה, ואין מקבלים דברי הבעל שהוא יחיד, במקום העדים שהם שניים. (7) ועדיין היא אשת איש הואיל והבעל מערער על נכונות הגט וחתימת העדים לא אושרה, והאשה עצמה אינה יודעת בזה שום דבר להשיב, העמד אשה על חזקתה והרי היא אשת איש גמורה מן הראשון. (8) ותצא מזה ומזה.
- ג. ואלו הן הנשים שחזקתן שונאות זו את זו: חמותה, ובת חמותה, וצרתה,⁹ אפלו היתה צרתה נשואה¹⁰ לאחר, ויבמתה,¹¹ אפלו היתה אחותה ובת בעלה.¹² אבל שאר כל הנשים פשוטות.
- 9) כינוי לשתי נשים הנשואות לבעל אחד. (10) עכשיו. (11) אשת אחי בעלה, יראה שמה סופה להיות צרתה (במקום יבום). (12) שאומרת: זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה. ובגמרא אמרו: שהוא הדין שאין הכלה נאמנת לחמותה ולא אשת האב לבת הבעל, ש"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" וכשם שאלה שונאות את אלה, כך השונאות חוזרות לשונאות.
- ד. המביא גט ממקום למקום בארץ ישראל, וחלה או נאנס¹³ - משלחו ביד אחר.¹⁴ וכן השני אם חלה - משלחו ביד אחר. ואפלו מאה. ואין צריך עדים לחזר ולעשות שליח בפניהם.¹⁵ והאחרון שהגיע הגט לידו נותנו לה בפני שנים ותתגרש בו, אף על פי שמת הראשון.¹⁶
- 13) שאינו יכול להמשיך בשליחותו. (14) אבל אם לא חלה או נאנס אין שליח עושה שליח, שהבעל מקפיד. (15) שאין זה אלא גילוי דעת בלבד. (16) השליח הראשון, שכל השליחים אינם באים אלא מכוח הבעל, ולפיכך כל עוד שהבעל חי לא בטלה שליחותו, אבל אם מת הבעל בטלה שליחות כולם.
- ה. שליח שהביא גט ממקום למקום בחוצה לארץ,¹⁷ או מארץ ישראל לחוצה לארץ, או מחוצה לארץ לארץ: אם היה השליח עומד בשעת כתיבת הגט וחתימתו - הרי זה אומר בפני שנים: בפני נכתב ובפני נחתם,¹⁸ ואחר כך יתן לה בפניהם ותתגרש בו. ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 17) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 18) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 19) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 20) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 21) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 22) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 23) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 24) ואף על פי שאין עדיו ידועין אצלנו.
- 17) שאין שם שיירות מצויות וממילא לא יודמנו לה עדים לקיים חתימת עדי הגט. (18) ואף על פי שאין קיום שטר בפחות משני עדים, בכל זאת נאמן השליח כשניים, כי מן התורה "עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותם בבית דין" (שאר אדם חצוף לזייף) וחכמים הם שהחמירו להצריך "עדי קיום", ומשום תקנת עגונה הקילו חכמים להאמין השליח כשני עדים, וכדי שלא יחליפו בקיום שאר שטרות להאמין גם בהם עד אחד. - הצריכוהו לומר גם "בפני נכתב" (אף על פי שאין זה נדרש לצורך קיום הגט) להודיע שזהו דין מיוחד בגט, שלא תישאר עגונה. (19) שמה גויים חתמו בו, "מפני שרוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהם כשמות גויים" ובוודאי גם אלו ישראל הם, והואיל ובחוץ לארץ רובם נקראים בשמות גויים, לפיכך אף בארץ ישראל אין לחשוש שמה גויים הם, כי כן המנהג לקרוא ישראל בשמות גויים.
- ו. פא הבעל ועמד ויערער - אין משגיחין בו.²⁰ לפיכך²¹ אף הנשים ששונאות זו את זו נאמנות להביא גט זה ולומר 'בפני נכתב ובפני נחתם'.²²
- 20) כי השליח נאמן כשניים ואין דבריו של אחד במקום שניים. (21) הואיל ואין הבעל נאמן לפוסלה. (22) שאין מתכוונות לקלקלה בידען שהבעל לא יוכל לערער אחרי עדותן.
- ז. וכן שליח שהביא גט בארץ ישראל ואמר 'בפני נכתב ובפני נחתם', אף על פי שאינו צריך, אם יבא הבעל ויערער - אין משגיחין בו. ואם אין השליח עומד בשעת כתיבה וחתימה²³ - לא ינתן לה אלא אם כן נתקנים בחותמיו.²⁴ ויש²⁵ לשליח להיות מפלל השלשה שקיימו אותן בחותמיו.²⁶ ואם לא נתקנים ונתן לה - הרי זה פסול²⁷ עד שיתקנים. ואם פא הבעל ויערער ולא נתקנים - אינה מגרשת. אבד הגט - הרי זו ספק מגרשת.
- 23) שאינו יכול לומר: בפני נכתב ובפני נחתם. (24) על ידי עדים המכירים חתימת עדי הגט. (25) ויכול. (26) שקיום שטרות בשלושה דינים. ואף שהשליח הוא בעצמו עד - יכול הוא להיעשות דיין, שכלל הוא, כל דבר שאינו אלא מדבריהם (מדברי חכמים) עד נעשה דיין. וקיום שטרות אינו אלא מדבריהם בלבד. (27) מדבריהם, אבל אינו בטל מן התורה, שקיום שטרות אינו אלא מדבריהם, אבל מן התורה, עדים החתומים על השטר נעשו כמי שנחקרה עדותם בבית דין.
- ח. ומפני מה הצריכו לומר 'בפני נכתב ובפני נחתם' בחוצה לארץ? כדי שלא תהיה האשה צריכה לקיימו²⁸ אם יבוא הבעל ויערער. מפני שאין העדים מצויין לקיימו במקום למקום בחוצה לארץ.²⁹

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בוודאי סיימו לכתבו לשמה. (42) העט. (43) וכל זה אינו אלא בכתובת הגט, אבל בחתימתו צריך שיראה השליח את חתימת העדים כולה, שעדות החתימה היא העיקר ועדות הכתיבה אינה אלא משום גזירה.

יג. אָמַר: בְּפָנַי נִכְתָּב אָכֵל לֹא בְּפָנַי נִחְתָּם, בְּפָנַי נִחְתָּם אָכֵל לֹא בְּפָנַי נִכְתָּב, בְּפָנַי נִכְתָּב כְּלוּ וְחִתָּם עַד אֶחָד אָכֵל לֹא הָעֵד הַשֵּׁנִי, אֶפְלוּ הִיָּה הוּא הָעֵד הַשֵּׁנִי - הָרִי זֶה יִנָּתֵן לָהּ. וְאִם הָעֵיד הוּא וְאַחֵר עַל הָעֵד הַשֵּׁנִי שְׁלֹא חִתָּם בְּפָנָיו⁴⁴ - הָרִי זֶה כָּשֵׁר וְיִנָּתֵן לָהּ. וְאִין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָעֵידוּ שְׁנַיִם אַחֲרֵים עַל כֶּתֶב הָעֵד הַשֵּׁנִי שְׁזָה כָּשֵׁר⁴⁵.

(44) שהם מכירים חתימתו. (45) שהרי על חתימת הראשון העיד השליח שראהו חותם והוא נאמן כשניים, ועל חתימת השני ישנם שני עדים.

יד. שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ גֵט בְּחוּצָה לָאָרֶץ, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּפָנֵיהֶם - הוּאִיל וְנִתְּנוּ לָהֶם הַבְּעַל לִתְּנוֹ לְאִשְׁתּוֹ, הָרִי אֵלּוּ נִוִּתְּנוּ לָהּ וְתִהְיֶה מְגֻרָשָׁת. שְׁהָרִי אֵין הַבְּעַל יָכוֹל לְעֲרַעֵר בְּגֵט זֶה אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ מְקִיָּם, שְׁהָרִי שְׁלוּחָיו הֵם עֲדֵיו⁴⁶. שְׁאִלוּ אָמְרוּ הַשָּׂנִים: בְּפָנָיו נִתְּגַרְשָׁה - הָרִי זֶה מְגֻרָשָׁת אֵף עַל פִּי שְׁאִין שֵׁם גֵּט.

(46) ואפילו יערער ויאמר לא שלחתים אינו נאמן נגד שניהם.

טו. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמָּן שֶׁהֵגֵט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי שְׁנֵיהֶם⁴⁷; אָכֵל אִם אֵין הֵגֵט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי שְׁנֵיהֶם⁴⁸ - צָרִיכִין לוֹמַר: בְּפָנָיו נִכְתָּב וּבְפָנָיו נִחְתָּם. לְפִיכָף, אִם אָמַר אֶחָד 'בְּפָנַי נִכְתָּב' וְאַחֵר אוֹמַר 'בְּפָנַי נִחְתָּם', וְאֶפְלוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים 'בְּפָנָיו נִכְתָּב' וְאַחֵד אוֹמַר 'בְּפָנַי נִחְתָּם' - הוּאִיל וְאִינוּ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי שְׁנֵיהֶם, לֹא יִנָּתֵן לָהּ עַד שִׁיתְּקִיָּם בְּחוּתְמָיו.

(47) שנעשו שניהם שלוחים על ידי הבעל. (48) שלא נעשו שניהם שלוחים.

טז. אָמַר אֶחָד 'בְּפָנַי נִכְתָּב' וְשְׁנַיִם אוֹמְרִים 'בְּפָנָיו נִחְתָּם' - כָּשֵׁר, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵם⁴⁹, שְׁהָרִי נִתְּקִיָּם בְּחוּתְמָיו⁵⁰.

(49) שלא נעשו שלוחים. (50) אושרה חתימת עדי הגט על ידי שני עדים.

יז. שְׁלִיחַ שֶׁהֵבִיאוּ גֵט בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְנִתְּנוּ לָהּ בֵּינוּ לְבִינָה⁵¹, או שְׁנִתְּנוּ לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם וְלֹא אָמַר לָהּ 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם', אֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁאָת - נוֹטְלוּ מִמֶּנָּה וְחוּזָר וְנוֹתְנוּ לָהּ בְּפָנַי שְׁנַיִם וְאוֹמַר בְּפָנֵיהֶם 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'⁵². וְאִם לֹא נָטְלוּ מִמֶּנָּה - הָרִי זֶה פְּסוּל עַד שִׁיתְּקִיָּם בְּחוּתְמָיו⁵³.

(28) לאשר חתימת עדי הגט. (29) שאין שיירות מצויות שם. ואפילו ממקום למקום באותה מדינה, שמצויות שיירות ביניהם - הואיל ואין האנשים מתעכבים זמן רב בבתייהם אלא נודדים מפה לשם וטרודים בסחורות, אינם מכירים חתימות שביניהם.

ט. בְּעַל שֶׁהֵבִיאוּ רֵאִיָּה בְּרוּרָה שְׁגֵט זֶה שְׁנֵאָמַר בּו 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם' מְזִיף³⁰ הוּא - הָרִי זֶה כָּשֵׁל. שְׁלֹא הֵאֱמִינוּ דְּבָרָיו שֶׁל אֶחָד שְׁאָמַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם' אֵלָּא לְדַחֲתוֹ עֲרַעֵר הַבְּעַל שְׁאִין עִמּוֹ רֵאִיָּה, אָכֵל בְּמָקוֹם עֲדִים שֶׁמְכַחֲשִׁין אוֹתוֹ לֹא הֵאֱמִינוּהוּ³¹.

(30) כגון שהביא עדים שבאותו יום הכתוב בגט לא היה השליח כלל באותו מקום וממילא לא ראה חתימת העדים ושקר העיד. (31) לשליח.

י. הַנְּהִירוֹת שֶׁבְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַנְּסִיךְ³² שְׁבִיָּם הַגְּדוֹל³³: שְׁבִיתוֹף הַתְּחֹם שֶׁל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל - הָרִי הֵן בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל³⁴, וְשִׁחוּף לַתְּחֹם - בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וּבְהִלְכּוֹת תְּרוּמוֹת יִתְּבָאָרוּ תְּחֹמֵי אָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבְכָל בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְגִטִּין³⁵.

(32) האיים. (33) הוא הים התיכון שבמערבה של ארץ ישראל. (34) והמביא גט שנכתב בספינה במים הנ"ל הרי הוא כמביא ביבשת ארץ ישראל, כי יש למים הנ"ל תורת ארץ ישראל לענין גיטין. (35) והמביא גט ממקום למקום בבבל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, הואיל וישיבות קבועות שם.

יא. גֵּט שֶׁכָּתְבוּ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל וְחִתְּמוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ³⁶ - צָרִיךְ שְׁאִימַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'³⁷. כְּתָבוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ וְחִתְּמוּ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל³⁸ - אִינוּ צָרִיךְ לוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'³⁹.

(36) וחזר ונתנו בארץ ישראל. (37) שהרי נחתם בחוץ לארץ. (38) וגם נתנו בארץ ישראל. (39) שהכול הולך אחר מקום החתימה.

יב. נִכְתָּב מְקַצֵּת הֵגֵט בְּפָנָיו, וְנִחְתָּם כְּלוּ⁴⁰ בְּפָנָיו - אִם מְקַצְתּוֹ הֵרָאשׁוֹן הוּא, הָרִי זֶה אוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'. אֶפְלוּ לֹא נִכְתָּב בּו אֵלָּא שְׁטָה אַחַת⁴¹ בְּפָנָיו, וְאֶפְלוּ שְׁמַע קוֹל הַקּוֹלְמוֹס⁴² כּוֹתֵב, וְחִתְּמוּ הָעֲדִים בְּפָנָיו - הָרִי זֶה אוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'. וְכֵן אִם יָצָא הַסּוֹפֵר לְשׁוּק וְחִזָּר וְהִשְׁלִים אֶת הֵגֵט - אִינוּ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא אַחֵר מִצָּאוֹ וְאָמַר לוֹ, וְלִשְׁם אִשָּׁה אַחֶרֶת כְּתָבוּ, אֵלָּא אוֹמַר 'בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם'⁴³.

(40) כלומר: שני העדים. (41) שורה אחת, ולדעת רש"י הכוונה לאותה שורה שבה שם האיש, האשה והתאריך, שזהו תורף הגט ועיקרו. ולדעת התוספות הכוונה לשורה הראשונה שבנוסח הגט, שמכיון שהתחיל לכתבו לשמה,

מָאָה בֵּינָם לְבִין עֲצָמָם עַד שֶׁהִגִּיעַ הַגָּט לַיָּדָה - הָרִי
זֶה כְּשֶׁרִי⁵⁹. וְאִם עַל פִּי שְׂלֵא פֶּרֶשׁ הַבֶּעַל וְלֹא אָמַר
לֹא: שְׁלָחוּ בְּיַד אַחֵר אִם תִּאָּנֵס, אִם חָלָה אוֹ נֶאֱנַס -
הָרִי זֶה מְשֻׁלָּחוֹ⁶⁰.

(59) כל שנתקיים בחותמיו הרי זה כמביא גט בארץ ישראל.
(60) שבוודאי אין הבעל מקפיד אם מוסר שליחותו לאחר.

כב. כָּל הַעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ, אִינוֹ צָרִיךְ שְׂיֵהָא הַשְּׁלִיחַ
עִמּוֹ בְּבֵית דִּין; אֲלֵא אוֹמֵר לָהֶם: הָרִי פְּלוֹנִי שְׁלוּחִי,
וְאֶפְלוּ שְׂלֵא בְּפָנָיו. וְכֵן הַשְּׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אַחֵר
שְׂלֵא בְּפָנָיו, אֶפְלוּ הֵן מָאָה⁶¹.

(61) וכן האשה יכולה לעשות שליח קבלה לקבלת הגט
בבית דין אפילו שלא בפני השליח, אלא מודיעה לבית דין:
הוּ עָלֵי עֵדִים שֶׁאֵין מִמֶּנָּה אֵת פְּלוֹנִי בַּמְדִּינָה הֵם לְשִׁלִּיחַ
קבלה לקבל גיטי מיד בעלי. אלא שאין שליח קבלה עושה
שליח, כיון שלא מסרה לו אלא "דברים" ודברים אינם
נמסרים לשליח, כלומר, אין בדברים כוח להיות חוזרים
ונמסרים לאחר, אבל שליח הולכה שקיבל לידיו גט שיש
בו ממש, אותו גט חוזר ונמסר משליח לשליח.

כג. הָאִישׁ שֶׁנָּתַן גֵּט לְאִשְׁתּוֹ, וְנִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּפָנֶיהָ,
וְאָמַר לָהּ: הָרִי אֶת שְׁלוּחִתִּי לְהוֹלִכָה עַד בֵּית דִּין
פְּלוֹנִי, וְהֵם יַעֲמִידוּ שְׁלִיחַ וְיִתְּנוּ לָיָד גֵּט זֶה וְתִתְּגַרְשִׁי
בו - הָרִי זֶה נֶאֱמָנָה לֹמַר בְּפָנֶיהֶם 'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם
נִחְתָּם'⁶², וְהֵם נוֹטְלִין אוֹתוֹ וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לְשְׁלִיחַ
לִתְּנוֹ לָהּ כְּמֹאמַר הַבֶּעַל.

(62) אבל אינה מתגרשת עד שתאמר: בפני נכתב וכו'.

כד. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים⁶³? כְּשֶׁהִתְּנָה עָלֶיהָ הַבֶּעַל
תְּנֵאֵי זֶה⁶⁴; אֲבָל אִם לֹא הִתְּנָה עָלֶיהָ, אֲלֵא נָתַן לָהּ
גִּטָּה, וְהָרִי הִגֵּט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדָהּ - אֵינָה צָרִיכָה
לֹמַר כְּלוּם, וְהָרִי הִיא בְּחֻזְקַת מְגִרָּשָׁתָה, הוּאִיל וְגֵט
שֶׁבִּידָהּ כְּתוּב כְּהִלְכָתוֹ⁶⁵ וְהָעֵדִים חֲתוּמִים עָלָיו. וְאִם
עַל פִּי שְׂאִין אֵנוּ מְפִרִינִין כְּתָב אוֹתָן הָעֵדִים וְלֹא
נִתְּקִים - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא זִיפָּה אוֹתוֹ, שֶׁהָרִי
אֵינָה מְקַלְקֶלֶת עַל עֲצָמָהּ⁶⁶. וְעוֹד, שֶׁהָעֵדִים
הַחֲתוּמִים עַל הַגֵּט הָרִי הֵן כְּמִי שֶׁנִּחְקְרָה עֵדוּתָן
בְּבֵית דִּין עַד שֶׁיֵּהָא שֵׁם מְעֻרָּעֵר⁶⁷, לְפִיכָף נַעֲמִיד
הַגֵּט בְּחֻזְקָתוֹ וְתִשְׁמָא, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִמָּצֵא
מִזֶּה; כְּמֹ שֶׁנַּעֲמִיד הַגֵּט בְּחֻזְקַת כְּשֶׁר כְּשִׁיבִיא אוֹתוֹ
הַשְּׁלִיחַ⁶⁸, עַד שֶׁיַּעֲרֹר הַבֶּעַל אוֹ עַד שֶׁיִּבְיֵא רָאִיָּה
שֶׁהוּא מְזִיף אוֹ בְּטָל⁶⁹. שְׂאֵם נְחוּשׁ לְדָבָרִים אֵלוֹ
וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, כִּף הֵיָה לָנוּ לְחוּשׁ לָגַט שִׁיתֵּן הַבֶּעַל
בְּפָנֶיהָ שְׂמָא בְּטָלוֹ וְאַחֵר כִּף נִתְּנוֹ, אוֹ שְׂמָא עֵדִים
פְּסוּלִין חֲתָמוּ בוֹ וְהָרִי הוּא כְּמִי שֶׁנִּחְקְרָה מִתּוֹכֹ, אוֹ שְׂמָא
שְׂלֵא לְשִׁמָּה נִכְתָּב. וְכִשֵּׁם שְׂאִין חוֹשְׁשִׁין לָהּ
וְכִיּוֹצֵא בוֹ, אֲלֵא נַעֲמִידָנוּ עַל חֻזְקָתוֹ עַד שֶׁיִּבְדַּע
שֶׁהוּא בְּטָל, כִּף לֹא נְחוּשׁ לֹא לְשְׁלִיחַ⁷⁰ וְלֹא לְאִשָּׁה

(51) וממילא אין ערך לאמירתו: בפני נכתב ובפני נחתם,
שהרי אין לפנינו שלושה שקיימנוהו. (52) אבל אם אינו
נוטל ממנה אינו יכול לומר בפני שניים בפני נכתב וכו',
שצריך שיאמר סמוך לנתינה, ולא לאחר זמן מרובה.
(53) ואפילו נתיקם בחותמיו, עדיין צריך ליטלו ממנה
ולחזור וליתן לה בפני שניים, שעיקר הגירושין בעדי
מסירה.

יח. נִתְּנוּ לָהּ וְלֹא הִסְפִּיק לֹמַר 'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם'
נִחְתָּם' עַד שֶׁנִּשְׁתַּתְּק⁵⁴ - הָרִי זֶה יִתְּקִים בְּחוֹתְמָיו
וְאַחֵר כִּף יִתֵּן לָהּ⁵⁵.

(54) נאלם, ניטל ממנו כוח דיבורו. (55) ומשמע מדברי
רבינו שאפילו אם כותב: בפני נכתב וכו', אינו מועיל, ואף
על פי שבעדות מיתת הבעל מועיל כתבו להתיר האשה
להינשא כמבואר לקמן: "מה שנשתתק ובדקו אותו ...
ונמצאה דעתו מכוונת וכתב שמת פלוני ... סומכים על
כתיבתו ותינשא" - שם הקילו משום התרת עגונה, אבל כאן
שבעלה חי אפשר להודיעו לשלוח גט על ידי שליח שני,
שיוכל לומר בפני נכתב, וגם מתוך שאפשר לקיים חתימת
העדים לא הקילו לסמוך על כתב ידו.

יט. הַסּוּמָא אִינוֹ יָכוֹל לְהִבִּיא גֵּט זֶה שֶׁל חוּצָה
לְאֶרֶץ, מִפְּנֵי שֶׁאִינוֹ יָכוֹל לֹמַר 'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם'
נִחְתָּם'. לְפִיכָף, אִם נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּפָנָיו כְּשֶׁהוּא
פְּתוּחַ⁵⁶ וְנִסְתָּמָא - הָרִי זֶה אוֹמֵר בְּפָנֵי שְׂלֵשָׁה 'בְּפָנֵי
נִכְתָּב וְנִחְתָּם' וְנוֹתְנוֹ לָהּ⁵⁷. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיאָה
גֵּט זֶה שֶׁל חוּצָה לְאֶרֶץ, צָרִיכָה שְׂלֵשָׁה לֹמַר
בְּפָנֶיהֶם 'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם'. שְׂלֵא אָמְרוּ בְּפָנֵי
שְׁנַיִם אֲלֵא בְּזִמְן שֶׁהַשְּׁלִיחַ כָּשֶׁר לְעֵדוּת, שֶׁהָרִי הוּא
מַצְטָרֵף עִם הַשְּׁנַיִם וְנִמְצָא מְכַלֵּל הַשְּׁלִישִׁי שֶׁקִּיָּמוּ
גֵּט זֶה בְּדִבְרָיו, שֶׁהָעֵד נַעֲשֶׂה דִּין בְּדָבָר שֶׁהוּא
מְדַבְּרִיהֶם.

(56) כשהיו עוד עיניו פקוחות וראה כתיבת הגט וחתימתו.
(57) והוא שמכיר האשה בטביעת קול, ואם אינו מכירה לא
מועיל אם אחרים יאמרו לו שהיא זאת.

כ. חָלָה הַשְּׁלִיחַ אוֹ נֶאֱנַס⁵⁸ - כָּא לְבֵית דִּין וְאוֹמֵר
לָהֶם: גֵּט זֶה בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם, וְהֵן מְשֻׁלָּחִין
אוֹתוֹ בְּיַד שְׁלִיחַ אַחֵר. וְאֵין הַשְּׁלִיחַ הַאֲחֵרוֹן צָרִיךְ
לֹמַר 'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם', אֲלֵא אוֹמֵר: שְׁלִיחַ
בֵּית דִּין אָנִי, וְנוֹתְנוֹ לָהּ בְּפָנֵי עֵדִים.

(58) ואינו יכול להגיע למקום האשה.

כא. חָלָה הַשְּׁנִי אוֹ נֶאֱנַס - עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ אַחֵר בְּבֵית
דִּין. אֶפְלוּ מָאָה. וְהַאֲחֵרוֹן אוֹמֵר: שְׁלִיחַ בֵּית דִּין
אָנִי, וְנוֹתְנוֹ לָהּ. אִם עַל פִּי שְׁמַת הַשְּׁלִיחַ הָרִאשׁוֹן.
וּמִפְּנֵי מָה צָרִיךְ בֵּית דִּין? מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָרִיךְ לֹמַר
'בְּפָנֵי נִכְתָּב וְנִחְתָּם'. אֲבָל אִם נִתְּקִים הַגֵּט
בְּחוֹתְמָיו, אִם עַל פִּי שֶׁנָּתְנוּ שְׁלִיחַ לְשְׁלִיחַ אֶפְלוּ

(63) שהיא צריכה לומר לפני נכתב. (64) שתהיה רק שליח להולכה לפני בית דין, ועליה לקיים תנאי זה ככל תנאי אחר. (65) ואפילו לא נתן לה בעדי מסירה אלא בינו לבינה, גם כן גט כשר הוא, הואיל ועדים חתומים בו. (66) כי אם יתברר שזייפה אותו הרי אסורה על שניהם. (67) שאין אדם חצוף לזייף. (68) בארץ ישראל, שאינו צריך לומר לפני נכתב ונחתם. (69) ואז אפילו אמר השליח בפני נכתב - הגט בטל. (70) המביאו בארץ ישראל שאינו צריך לומר כלום. (71) וכן אמרו: "אשה משיגיגה הגט לידה מתגרשת". שכבר נתגרשה בקבלתו, ואילו הייתה צריכה לקיים הגט בחותמיו, אזי אפילו אם תאמר בפני נכתב לא נאמן לה, שהרי היא נוגעת בדבר. (72) שבממון אין אדם נאמן על עצמו עד שיביא ראייה לדבריו, וכן אמרו: "עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסי קניינים לך - עצמו קנה (נאמן הוא על שחרורו) נכסים לא קנה", שצריך עדים לקיימו כשאר שטרות.

פֶּרֶק שְׁמִינִי¹

א. הַמְגֵרֶשׁ עַל תְּנַאי, אִם נִתְקַּם הַתְּנַאי - הָרִי ז'
מִגְרֶשֶׁת, וְאִם לֹא נִתְקַּם הַתְּנַאי - אֵינָהּ מִגְרֶשֶׁת.
וְכִבֵּר בְּאָרְנוּ בְּפֶרֶק שְׁשִׁי מֵהַלְכוֹת אִישׁוֹת² מִשְׁפָּטִי
הַתְּנַאֲיִן כָּלֶם³. וְשֵׁם⁴ נִתְבָּאֵר, שֶׁהַמְגֵרֶשׁ עַל תְּנַאי -
כְּשִׁיתְקַם הַתְּנַאי, תִּהְיֶה מִגְרֶשֶׁת בְּשֻׁעָה שִׁיתְקַם, לֹא
בְּשֻׁעַת נִתְיִנֵּת הַגֵּט לִידָה⁵. לְפִיכָף יֵשׁ לַבַּעַל⁶ לְבַטֵּל
הַגֵּט⁷ אוֹ לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ אוֹ לְהַתְנוּת עַל תְּנַאי אַחֵר
כָּל זֶמֶן שְׁלֹא נִתְקַּם הַתְּנַאי הָרָאוּשׁוֹן, אִף עַל פִּי
שֶׁהִגִּיעַ גֵּט לִידָה. וְאִם מֵת הַבַּעַל אוֹ אֶבֶד הַגֵּט אוֹ
נִשְׂרָף קֹדֶם שִׁיתְקַם הַתְּנַאי - אֵינָהּ מִגְרֶשֶׁת⁸.
וּלְכַתְּחִלָּה לֹא תִנָּשֵׂא⁹ עַד שִׁיתְקַם הַתְּנַאי. וְאִם נִשְׂאָת
- לֹא תִצָּא¹⁰; אֲלֵא אִם כֵּן לֹא נִשְׂאָר בִּידָה לְקִיּוּמוֹ¹¹,
שֶׁהִרִי כָטֹל הַתְּנַאי. וְשֵׁם¹² נִתְבָּאֵר, שְׂאֵם אָמַר לָהּ:
הָרִי אֶת מִגְרֶשֶׁת מַעַכְשֵׁי אוֹ מֵהֵיּוֹם עַל תְּנַאי כֶּף
וְכֶף¹³, אוֹ שְׂאֵמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִגְרֶשֶׁת עַל מִנֵּת כֶּף
וְכֶף - כְּשִׁיתְקַם הַתְּנַאי, תִּהְיֶה מִגְרֶשֶׁת מִשְׁעַת נִתְיִנֵּת
הַגֵּט לִידָה. לְפִיכָף אֵינּוּ יִכּוֹל לְבַטֵּל הַגֵּט וְלֹא
לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוֹ מִשְׁהִגִּיעַ גֵּט לִידָה. וְאִם אֶבֶד אוֹ
נִשְׂרָף, אֲפִלּוּ מֵת הַבַּעַל קֹדֶם שִׁיתְקַם הַתְּנַאי - הָרִי
זוֹ מִקְיָמַת הַתְּנַאי אַחֵר מוֹתוֹ, וְכִבֵּר נִתְגַּרְשָׁה מִשְׁעַת
נִתְיִנֵּת הַגֵּט לִידָה¹⁴. וְיֵשׁ לָהּ לְהִנָּשֵׂא לְכַתְּחִלָּה אִף עַל
פִּי שְׁעִדִּין לֹא נִתְקַּם הַתְּנַאי¹⁵, וְאִין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא

17) כגון אם תתני לי מאתיים וזו תהיי מגורשת, ואם לא תתני לא תתגרשי. 18) שאסור להתייחד עם הפנויה, כמבואר בסנהדרין כא, ב (גיטין עג. וברש"י). 19) שם, ובתוספתא שם פ"ה, ה"ד. 20) שראוהו שני עדים כאחד שמתייחד עם אשתו, והם לא נכנסו עמו החדרה. ובכת"י התימנים: נתייחד עמה לבדה בפני שני עדים. 21) ובכת"י

לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְנָתַן לָהּ הַגֵּט עַל תְּנָאִי זֶה; אִם הָיָה
אוֹתוֹ הָאִישׁ עֲכוּ"ם אוֹ עֶבֶד³⁶ אוֹ אֶסּוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם
עֲרֻה, בְּגוֹן אֲבִיהָ וְאֲחִיהָ אוֹ אֲבִיו אוֹ אֲחִיו³⁷ - הָרִי
זֶה גֵּט כָּשֶׁר; וְאִם הָיָה אוֹתוֹ הָאִישׁ שֵׁשׁ לֵאלֹ³⁸ בָּה
קְדוּשִׁין, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מַחֲבִי לְאוֹיֵן³⁹ וְאָף עַל
פִּי שֶׁהוּא קָטָן⁴⁰ - אֵינוֹ גֵּט, שֶׁהָרִי שִׁיר בְּגֵט וְאֵין זֶה
כְּרִיתוּת⁴¹. הָיָה⁴² בְּעַל אַחֻתָּהּ, שָׂאָף עַל פִּי שֶׁהוּא
הַיּוֹם אֶסּוּר עָלֶיהָ מִשּׁוּם עֲרֻה, אִם תָּמוּת אַחֻתָּהּ
יְהִיָּה מֵתָר לָהּ⁴³ - הָרִי זֶה סָפֵק מִגְרָשֶׁת⁴⁴.

(33) ואפילו לא הזכירו בשעת נתינת הגט. (34) בזה אינו
פוסל עד שיאמר לה כן בשעת נתינה, וכמבואר לקמן הלכה
טז. (35) חוץ. (36) שאינם בני קידושין, כמבואר לעיל
הל' אישות פ"ד הט"ו. (37) כל אלה אין לה עליהם
קידושין, ש"אין קידושין תופסין בערוה" (שם ד, יב) נמצא
שלא שייר בגט, שאפילו היא פנויה אינה ראויה להם.
בדפוס רומי, וכן בכת"י התימנים: "יש לו".
(39) המנויים לעיל הל' אישות פ"א, ה"ו. ויש להם קידושין,
כמבואר שם פ"ד ה"ד. (40) ואינו בר קידושין עד שיגדל,
כמבואר שם ה"ז. (41) גיטין פה, א. וזה "תנאי חוץ"
הפוסל בגט, שהרי שייר בגוף הגט, שלא התירה גם זה לכל
אדם, לא כן תנאי המנוסח בלשון: "על מנת" אין בגט עצמו
שום שיור, שהרי התירה לכל אדם, אלא שהתנה עמה על
מנת שלא תנשאי לפלוני, ואין זה אלא כשאר תנאים שהם
(שם פב. וברש"י). (42) אותו פלוני שהגט לא התירה לו.
(43) נמצא שיורו של המגרש מעכבתה מלהנשא לו, ואין זה
כריתות. (44) שם פה, א. ספק שלא נפשט.

ו. אָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִמִּי
שִׁיּוּלָר, שֶׁאֵינוֹ עֹתָה בְּעוֹלָם; אוֹ: חוּץ מִזְנוּתֶיךָ,
כְּלוּמָר: תִּהְיֶה מִתְרַת לְהִנְשָׂא לְכָל אָדָם, אֲבָל לְזִנוּת
הָרִי אֶת בְּאֶסְרוֹ אִשֶּׁת אִישׁ; אוֹ: הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל
מִי שִׁכְבּוֹא עָלֶיךָ כְּדֶרֶךְ פֶּל הָאָרֶץ, אֲבָל שְׂלֹא כְּדֶרֶךְ
הָרִי אֶת בְּאֶסְרוֹיֶךָ; אוֹ: הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ
מִמְקַדֵּשׁ בִּשְׁטָר, כְּלוּמָר, שֶׁהִיא מִתְרַת לְהִתְקַדֵּשׁ
בְּכֶסֶף וּבִכְבִּיָּא, אֲבָל בִּשְׁטָר הָרִי אֶת בְּאֶסְרוֹ אִשֶּׁת
אִישׁ; אוֹ: הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִהֶפְרַת
נְדִירֶיךָ⁴⁵, כְּלוּמָר: לֹא נִשְׂאָר לִי עָלֶיךָ שׁוּם אִישׁוֹת
חוּץ מִהֶפְרַת נְדִירֶיךָ, שֶׁאֵת אִשְׁתִּי לְעִנְיַן הֶפְרַת נְדִירִים;
אוֹ לְעִנְיַן אֲכִילַת תְּרוּמָה⁴⁶; אוֹ לְעִנְיַן יִרְשָׁה, שֶׁאִם
מֵתָה יִירְשָׁנָה - בְּכָל אֶחָד מֵאלוֹ הָרִי זֶה סָפֵק
מִגְרָשֶׁת⁴⁷.

(45) שנאמר בה (במדבר ל, יד): "אִישָׁה יִקְיֶמְנוּ וְאִישָׁה
יִפְרְנוּ". (46) שהוא כהן, ומגרשה לכל דבר חוץ מזה, שלא
תיאסר באכילת תרומה, והתורה אמרה (ויקרא כב, יא):
"קִנְיַן כֶּסֶף הוּא יֹאכַל בו" וע"י קידושו היא אוכלת, נמצא
זה שייר בגיטו (גיטין שם, וב'תוספות). (47) שם. נסתפק
לחכמים ולא נפשט להם.

ז. אָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן

התימנים, וכן בדפוס וויניציאה של"ד, הנוסח: "אפילו
לאחר שנתקיים התנאי". (22) לשם קידושין.
(23) הראשון, כשחזר וקידשה בביאה זו, ולפיכך צריכה גט
שני מספק (גיטין עג:). (24) לקמן פ"י, ה"ח: "הם הם
עדי יחוד, הם הם עדי ביאה, שכל המקדש בביאה אינו צריך
לבעול בפני עדים אלא יתייחד בפניהם ויבעול", והשווה
לקמן פ"ט, הכ"ה.

ג. כִּיצַד מִגְרֵשׁ אָדָם עַל תְּנָאִי? לֹא שִׂיאָמַר: כִּתְּבוּ
גֵּט לְאִשְׁתִּי עַל תְּנָאִי זֶה, אוֹ: כִּתְּבוּ וְתָנוּ לָהּ עַל
תְּנָאִי; וְאֵין צָרִיךְ לומר, שְׂלֹא יִכְתֹּב בְּתוֹךְ הַגֵּט: עַל
תְּנָאִי זֶה גֵּרֵשׁ פְּלוֹנִי אֶת פְּלוֹנִית²⁵. אֲלֹא כִּיצַד
עוֹשֶׂה? אוֹמֵר לְסוֹפֵר לְכָתֹב וְלַעֲדִים לְחַתֵּם, וְכוּתְּבִין
גֵּט כָּשֶׁר בְּלֹא שׁוּם תְּנָאִי בְּעוֹלָם²⁶, וְאַחֵר כֶּף נוֹתֵן
לָהּ הַגֵּט וְאוֹמֵר לָהּ: הָרִי זֶה גִּטְךָ אוֹ הָרִי אֶת מִגְרָשֶׁת
בְּיָדְךָ עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָף. אוֹ יֹאמֵר לָהּ אוֹ לְשֻׁלִּית:
תָּנוּ לָהּ גֵּט זֶה עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָף.

(25) שאם כן, נשארה לו זכות בגופו של גט, והתורה אמרה:
"ספר כריתות" הכורת ומבדיל בינו לבינה, ולא ישאר
ביניהם איזה אגד שהוא (גיטין כא: ופג.). (26) נמצא
שהגט נכתב בכשרות, ללא כל שיור בינו לבינה (שם פד:).

ד. כִּתְּבֵה תְּנָאִי בְּגֵט אַחֵר שֶׁגָּמַר לְכָתֹב הַתְּרָף²⁷ הַגֵּט
- הָרִי זֶה גֵּט כָּשֶׁר. בֵּין שֶׁכִּתְּבוּ קֹדֶם חֲתִימַת הָעֲדִים,
בֵּין שֶׁכִּתְּבוּ לְאַחֵר חֲתִימַת הָעֲדִים²⁸. אֲבָל אִם כִּתְּבוּ
קֹדֶם הַתְּרָף הַגֵּט, אֲפֹלוּ כִּתְּבֵה: עַל מִנְתָּ כֶּף וְכָף²⁹ - הָרִי
זֶה סָפֵק גִּירוּשִׁין, שֶׁהָרִי נִשְׂאָר לוֹ זְכוּת בְּגוּפוֹ שֶׁל
גִּט³⁰. וְכֵן אִם הִתְּנָה עַל פֶּה קֹדֶם כְּתִיבַת הַתְּרָף - הָרִי
זֶה³¹ סָפֵק גִּירוּשִׁין³².

(27) פרטי הגט העיקריים, מקום האיש, האשה, והזמן,
כמבואר לעיל פ"ג ה"ז. (28) הואיל ועיקר הגט, שהוא
התורף, נכתב בכשרות ללא כל תנאי (שם). (29) שהוא
תנאי כשר, בניגוד לתנאי "חוץ" שהוא פוסל הגט אפילו אם
אמרו בפה ולא כתבו בפנים, כמבואר בהלכה הבאה.
(30) כי כל שהוזכר התנאי לפני כתיבת התורף, בין בכתב
בין בעל-פה, לא נכתב הגט לשם כריתות מלאה (גיטין שם,
וברש"י). (31) בדפוס רומי וויניציאה: זו. (32) אמנם
בגמרא (גיטין פד:) אמרו שזהו גט "פסול", אבל רבינו
מסופק אם הוא פסול מן התורה או מדבריהם בלבד, לפי
שפסול זה התלוי בתנאי יש לו יסוד מן התורה, באמרה:
"ספר כריתות", דבר הכורת בינו לבינה ולא ישאר ביניהם
שום קשר, וכל "קשר" שאמרו בו חכמים: "אינו גט", או
"הרי זה גט בטל" ודאי שהוא בטל מן התורה, וכל מה
שיאמרו בו: "פסול", ספק הוא אם הוא מן התורה או אינו
אלא מדבריהם, הואיל ולא אמרו בו בפירוש: "אינו גט"
או: "גט בטל". ראה לקמן פ"י ה"א, ובמוספנו 'תשובות
רבינו' שם.

ה. הַמְּגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהִתְּנָה עָלֶיהָ, בֵּין בְּכִתְּבֵה אַחֵר
הַתְּרָף³³ בֵּין עַל פֶּה אַחֵר הַתְּרָף³⁴, וְאָמַר לָהּ: הָרִי
אֶת מִתְרַת לְכָל אָדָם חוּץ מֵאִישׁ פְּלוֹנִי, אוֹ: אֲלֹא³⁵

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

מותרת להכנס לבית זה, שאינו נקרא עוד "בית אביה", כמבואר בפ"ח מהל' נדרים הי"א - אין זה דומה לדין "כל ימי חי פלוני, הרי זה גט" הנזכר בהלכה הקודמת, שהרי בית זה שנאסרה להכנס בו עולמית לא תותר להכנס בו אף פעם, ואפילו אם ימות אביה לא תותר להכנס בו מפני שהאיסור הותר, אלא מפני שהבית כשלעצמו נשתנה (שאינו עוד "בית אביה"), נמצא שעל מה שהתנה עמה לא תותר לעולם ואין לאיסורה שום היתר, והרי זה דומה לדין: על מנת שלא תנשא לפלוני, המבואר בהלכה הבאה (מגיד-משנה). (58 בדפוס רומי ר"מ: "וכן האומר". (59 גיטין פג, ב.

- יב. הרי זה גטף על מנת שלא תנשא לפלוני - אינו גט. הא למה זה דומה? לאומר לה: הרי זה גטף על מנת שלא תנשא לך, או שלא תלכי לבית אביך לעולם, או כל ימי חייך⁶⁰. אבל אם אמר לה: על מנת שלא תנשא לפלוני עד חמשים שנה - הרי זה גט⁶¹. ולא תנשא לו כל זמן שהתנה⁶². ואם נישאת - בטל הגט למפרע⁶³. ונתנה עמו - הולך פשר והגט פשר, שלא התנה אלא על הנשואין⁶⁴.

(60 ואע"פ שאין התנאי נמשך אלא כל ימי חי פלוני, אין זה דומה לדין: "על-מנת שלא תנשא לך" כל ימי פלוני, הרי זה גט" המבואר לעיל הלכה י, כי שם תהיה מותרת לשתות אותו יין שנאסרה בו בחיי פלוני, נמצא שאין היין אסור עליה איסור עולם, אבל זו נאסרה בנישואיו לעולם, ואף פעם לא תותר לו, וכביאורנו לעיל בדין: "שלא תלכי לבית אביך לעולם". ולדעת הרמב"ם והרשב"א זה דומה ל"על-מנת שלא תנשא לך" כל ימי חי פלוני" - שהיא מגורשת (מגיד-משנה, וכן בשו"ע סי' קמג, סכ"ב). (61 שהרי יש היתר לאיסורה. (62 אבל לאחרים מותרת להנשא מיד, ואין חוששים שמה תנשא לפלוני, שהרי אין נישואין אלא מדעתה, ובודאי לא תקלקל עצמה ('חוספות' גיטין פכ:). (63 ובניה מהבעל הקודם שלפני "פלוני" זה - ממזרים, כמבואר בשו"ע (סי' קמג, סט"ז). ואפילו נשאת לפלוני לאחר שמת בעלה הראשון שגרשה על תנאי זה, הגט בטל למפרע - ובניה מהבעל הקודם ממזרים. שאם לא כן, נמצא שלא נאסרה על אותו פלוני עולמית אלא כל ימי חייה הרי זה גט, שהרי כרת בינו לבניה" (מגיד-משנה). ויש סוברים שכיין שמת בעלה, בטל תנאו ('הלכות גדולות'). (64 גיטין פג, א. ואף-על-פי שגם אם נישאת לו לפלוני אין זה אלא כזנות, שהרי הגט בטל - על דעת כן התנה, שלא תעשה בדרך נישואין (מגיד-משנה).

- יג. הרי זה גטף על מנת שתנשא לפלוני, אם נישאת לו - הרי זה גט, פשרא פל התנאים. אבל אמרו חכמים⁶⁵: לא תנשא לא לאותו פלוני ולא לאחר. לאותו פלוני לא תנשא, שמה יאמר: נשיהן נותנין במתנה זה לזה⁶⁶; ולאחר לא תנשא, שאינו גט אלא בקיים התנאי. עברה ונשאת לאותו פלוני - לא תצא⁶⁷. נשאת לאחר קדם שתנשא לאותו פלוני - בטל הגט, ותצא והולך ממזר, וצריכה גט משני⁶⁸.

- 1 ושמעון, ויחזר ואמר לה⁴⁸: הרי את מתרת לראובן
2 ושמעון - הרי זו מגרשת; שהרי בטל התנאי,
3 שהנאשים שהתנה בהן התיירן לה⁴⁹.

(48 שחזר ונטלו ממנה ונתנו לה שנית, ואמר (מגיד-משנה).
(49 ואין אומרים שבאמירתו השניה התיירה לאלו ואסרה על כל העולם (שם פב: בעיא שנפטטה בדרך 'אם תמצי לומר').

- ד. אמר לה⁵⁰: הרי את מתרת לראובן - הרי זו אינה מגרשת; שהרי לא בטל תנאו של שמעון. אמר לה: הרי את מתרת לשמעון, או: הרי את מתרת אף לשמעון - הרי זה ספק גרושין⁵¹. שמה לא התיירה אלא לשמעון, וראובן באסורו עומד; וזה שאמר 'אף לשמעון', כלומר: לכל אדם אף לשמעון. או שמה התיירה לכל; וזה שאמר 'אף לשמעון' - והוא הדין לראובן, ששמעון סמוך היה לראובן בתנאו.

(50 זה שאמר לה תחילה חוץ מראובן ושמעון. (51 ספק שלא נפשוט (שם פג.). ודין ספק מגורשת, מבואר לקמן פ"י ה"ג.

- ט. התנה עליה ואמר: היום אין את אשתי ולמחר את אשתי - אינה מגרשת, ואף על פי שפירת בינו לבינה היום⁵². לפיכך כותבין בגטין: מן היום והלאה⁵³.

(52 ואין אומרים כיון שכרתה ממנו היום, הרי היא כרותה ממנו לעולם (שם פו. ולרש"י שם דיעה אחרת בזה).
(53 כמבואר לעיל פ"ד הי"ב, ואין זה אלא מחמת תקנה, אבל מצד הדין - כל שסתם הרי הוא כמפרש: מן היום הזה ולעולם (שם פו. ובמגיד-משנה).

- י. הרי זה גטף על מנת שלא תנשא לך כל ימי חייך - אינו גט, שאין זה פרייתות⁵⁴. כל ימי חיי או כל ימי [חיי] פלוני - הרי זה גט; שהרי פירת בינו לבינה, ולא תשאר לו עליה רשות פשימות אותו פלוני⁵⁵.

(54 שכל ימי חייה היא קשורה בו. (55 או כשימות הוא. נמצא שיהא זמן שלא תהא קשורה בו, ומותרת להנשא מיד והיא תקיים תנאו (רש"י ותוס' ר"ד שם).

- יא. הרי זה גטף על מנת שלא תלכי לבית אביך עד שלשים יום - הרי זה גט⁵⁶. שלא תלכי לבית אביך לעולם - אינו גט, שהרי אין זה פרייתות⁵⁷. לפיכך⁵⁸, האומר: הרי זה גטף על מנת שלא תאכלי פשר (זה) לעולם, שלא תנשא לך (זה) לעולם - אינו גט, שאין זה פרייתות; עד שלשים יום - הרי זה גט⁵⁹.

(56 שהרי לאחר שלשים יום לא תשאר לו עליה רשות, וגם אפשר לה לקיים תנאו, ולפיכך אין חוששים שמה לא תעמוד בו. (57 שכל ימיה היא קשורה בו לקיים תנאי זה מחמתו (קידושין ה. וברש"י) ואע"פ שאם ימות אביה תהיה

כשהזכירם קודם כתיבת התורף, כמבואר לעיל ה"ד.
76) גיטין פד, ב. ודף פה, א. שהרי עיקר הגט, הוא התורף,
נכתב בפסול, שנשארה לו זכות בגוף הגט ואין זו כריתות.
77) של "חוץ מפלוני", כמבואר בהלכה הבאה.
78) בשעת נתינתו לידה, אבל התנה תנאי זה לאחר התורף
בעל-פה ולא הזכירו בשעת נתינה, הרי זה גט כשר, כמבואר
לעיל ה"ה. ומקורו בגיטין פד, ב.

16 יז. כיצד? הרי שנתן גט לאשתו ואמר לה: הרי את
17 מגרשת בזה ומתרת לכל אדם חוץ מפלוני, אם
18 נטלו ממנה וחזר ונתנו לה ואמר לה: הרי את מתרת
19 לכל אדם, או: הרי זה גט - הרי זו מגרשת⁷⁹. וכן
20 כל פיוצא בו.

79) אבל אם לא יטלנו ממנה אלא יחזור ויאמר: הרי את
מותרת לכל אדם, לא יועיל להכשיר הגט, שכבר זכתה
בגיטה להפסל מן הכהונה, כמבואר לקמן פ"י ה"א. ומאחר
שכבר קנתה אותו, אינו יכול לתקנו עד שיטלנו ויתנו לה
נתינה כשרה. וראה לעיל פ"א ה"ט (גיטין פד, ב.). ודקדק
ה'בית שמואל' לאהע"ז סי' קמז ס"ק ו, שבשאר התנאים
המבטלים הגט, כגון שלא תאכל בשר כל ימיה, אם הזכירם
בשעת נתינה, הואיל ואינם פוסלים אותה לכהונה, שהרי
הגט בטל מן התורה, וכמבואר לקמן פ"י ה"א, אין צורך
לחזור ולטול גט זה ממנה, אלא יחזור ויאמר שמבטל תנאו
והגט כשר, כמבואר לקמן הלכה כג, וזהו שדייק רבינו כאן,
ולא מנה אלא "תנאי-חוץ" בלבד.

21 יח. הנותן גט לאשתו על תנאי שתתן לו מאתים
22 זוז, ויחזר⁸⁰ והתנה עליה תנאי אחר בפני עדים⁸¹
23 שתשמש אביו שתי שנים - לא בטלו דבריו
24 האחרונים את הראשונים, אלא הרי זה פאומר לה:
25 עשי אחד משני התנאים. רצת - משמשת, רצת -
26 נותנת⁸². ואין אחד מן הראשונים ואחד מן
27 האחרונים מצטרפין⁸³. אכל אם התנה עליה שתתן
28 לו מאתים זוז, ויחזר והתנה בפני שנים שתתן לו
29 שלש מאות זוז - כפר בטל התנאי של מאתים
30 ויצריכה לתן שלש מאות זוז⁸⁴. וכן כל פיוצא בזה.

80) לפני שקיימה תנאו הראשון. 81) אחרי שכבר מסר
הגט לידה עם תנאו הראשון, ובכל זאת יכול להוסיף או
לשנות תנאו, כי לא התנה "על מנת" אלא "אם יהיה",
כמבואר לעיל ה"א "שיכול להתנות על תנאי אחר, כל זמן
שלא נתקיים התנאי הראשון אע"פ שהגיע הגט לידה".
82) גיטין עו, א. 83) כלומר, אחד מן העדים שבתנאי
הראשון, ואחד מן העדים שבתנאי השני, אינם מצטרפים
להעיד שהיה תנאי בגט זה. 84) כאן ודאי נתכוין בתנאו
השני לעקור את תנאו הראשון, שהרי שניהם בענין אחד הם
(גיטין, שם).

31 יט. התנה עליה שתעשה דבר זה סתם - הרי זה
32 כמפרש יום אחד, הואיל ולא פרש כמה זמן תעשה.
33 כיצד? אמר לה: הרי זה גט על מנת שתעשי עמי

65) שם פד, א. 66) ואין לך לעז גדול מזה (רש"י שם,
וראה שבת סב:). 67) שהרי נתקיים התנאי, ומשום חשש
לעז לא תצא. 68) משום מראית עין. שלא יאמרו אשת
איש יוצאה בלא גט, השווה לקמן פ"י ה"ד. ולדעת הראב"ד
(ע"פ ה'ירושלמי' גיטין פ"ו, ה"א) יש תקנה להכשיר את
הוולד ע"י שתינשא לאותו פלוני (אחרי שיגרשנה בעלה
השני) ויתקיים הגט למפרע, אלא שאסורה לחזור לבעלה
השני, משום 'מחזיר גרושתו מן הנישואין' וכך נפסק
בשו"ע. ורבינו סובר, שכוונת המגרש היתה שתינשא לפלוני
תחילה, ולפיכך כשנשאת לאחר תחילה - בטל הגט ואין לה
תקנה. וסוגיית הש"ס (גיטין פד.) מסייעת לדעת רבינו,
שהרי לא הוזכרה בה תקנה זו.

1 יד. הרי זה גט והנני שלי - אינה מגרשת, שאין
2 זה פרייתות⁶⁹; על מנת שתתני לי את הנני - הרי זה
3 גט, ותתני⁷⁰.

69) גיטין כ, ב. [כיון שהשאר לעצמו הנני של הגט. וראה
בחדושי הרשב"א שם. וכעין זה למעלה פ"ה ה"ט]. ולפי
טעם זה, אם אמר לה הרי זה גיטך והנני של שמעון -
מגורשת, שהרי לעצמו לא השאר כלום, והרי זה כריתות.
אבל רש"י שם פירש: "כיון שהנני שלו, לא נתן לה כלום
שנמצאו אותיות פורחות באויר". 70) שם. כי בשעת
הגירושין היה הנני שלה, ולאחר זמן היא מחזירתו, ומתנה
על-מנת להחזיר שמה מתנה (רש"י שם עה:).

4 טו. חקק הגט על טס של זהב ונתנו לה ואמר לה:
5 הרי זה גטך ותכתבת - כשר. ונתקבלה כתבתה⁷¹,
6 אם יש בטס כדי כתבתה; ואם לאו - ישלים
7 כתבתה⁷².

71) שם כ, ב. ואין אומרים, שהתניה היתה לשם פרעון,
ועדיין חסרה נתינת הגט שנאמר בו: "ונתן בידה", אלא
נתינה אחת עולה לשניהם, ראה ט"ז ופר"ח לאהע"ז סי'
קכד, ס"ח. וכתב הרשב"א בחדושי (שם כ:): שהרי זה
כאומר: התקבלי גיטך ומחלי כתובתך, שאם נתקבלה
כתובתה בטס זה, נמצא כתב הגט פורח באויר ואינה
מגורשת [ולדעת רבינו למעלה (ה"ד) - יתכן כי אין צורך
לכך, שהרי זוהי כריתות גמורה]. 72) מכיסו.

8 טז. כל המגרש על תנאי שמבטל הגט, כגון
9 שהתנה לה שלא תאכל בשר ולא תשתה יין כל ימי
10 חייה⁷³, או שתהיה מתרת לכל אדם חוץ מפלוני⁷⁴,
11 או שהתנה עליה שאר תנאים⁷⁵ קדם פתיבת התרף:
12 אם היה תנאו קתוב בגט ויחזר ומחקו ונתנו לה -
13 הרי זה ספק מגרשת⁷⁶; ואם היה התנאי⁷⁷ על פה⁷⁸
14 - הרי זה נוטל הגט ממנה ויחזור ונתנו לה בלא
15 תנאי כלל או בתנאי כשר.

73) שאינו גט, כמבואר לעיל הלכה יא. 74) שאף זה אינו
גט, כמבואר לעיל ה"ה, וכל אלה התנאים פוסלים את הגט
אפילו אם נכתבו בו לאחר התורף, כמבואר שם.
75) הכשרים, שאינם מבטלים הגט, והם אינם פוסלים אלא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לא נתכוין זה אלא לזרזה בלבד (גיטין עד:).
 90 מדבריהם. ולכתחילה לא תנשא, ואם נשאת לא תצא.
 91 כי באיסור אשת איש יש לחוש לאותה דיעה הסוברת
 (גיטין, שם) נתינה בעל כרחו - אינה נתינה. ולפיכך
 לכתחילה לא תינשא, אבל מן הדין יש לפסוק כדיעה השניה
 (שם עה). הסוברת: נתינה בעל-כרחו שמה נתינה, ולפיכך
 אם נשאת לא תצא, והשווה ה"ל שמיטה ויובל פ"ב, ה"ז.
 92 שהרי נתכוין לצערה ולא נצטערה (שם עד:). אבל אם
 ביטל התנאי לגמרי הרי זה מגורשת, כמבואר בסמוך הלכה
 כג (מגיד-משנה). 93 בכת"י התימנים, תיבות אלו אינן.
 94 בחייו, ולירשיו אינה יכולה ליתן, כמבואר בהלכה
 הבאה.

כב. אָמַר לָהּ: הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי
 21 מֵאֵתִים זָזוּ, וְלֹא קָבַע זְמַן, וּמֵת קֹדֶם שְׁתַּתֵּן - אֵינָהּ
 22 יְכוּלָה לִתֵּן לַיִרֶשִׁי, שֶׁלֹּא הִתְנָה עָלֶיהָ אֲלֵא שְׁתַּתֵּן
 23 לוֹ⁹⁵. וְלֹא כִּטַּל הַגִּט, שֶׁהָרִי לֹא קָבַע זְמַן⁹⁶. לְפִיכָךְ,
 24 אֵף עַל פִּי שְׁאֵבֵד הַגִּט אוֹ נִקְרַע קֹדֶם שְׁמִיטָה - הָרִי
 25 זֶה לֹא תִנָּשֵׂא⁹⁷ לְזָרָה⁹⁸ עַד שְׁתַּחֲלֹץ⁹⁹.

95 גיטין עד, א. 96 אע"פ שאי-אפשר שיתקיים התנאי
 שהרי מת הבעל, אולם הואיל ולא קבע זמן לנתינת הכסף
 אי-אפשר שהתנאי יבוטל בפועל, בניגוד ל"קבע לה זמן",
 שאז אם לא נתנה בזמן נתבטל התנאי בפועל. ולמד רבינו
 דין זה ממה שאמרו (גיטין עו: ולקמן פ"ט ה"א): "הרי זה
 גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חודש,
 ומת בתוך י"ב חודש. אע"פ שאי-אפשר שיבוא . . . לא
 תנשא במקום יבם עד אחר י"ב חודש כשיתקיים התנאי" -
 הרי שאע"פ שמת ואי-אפשר לתנאי להתבטל, אינה מגורשת
 גירושין גמורים במקום יבם עד אחר י"ב חודש "כשיתקיים
 התנאי בפועל" (מגיד-משנה). 97 הלשון דחוק, שהרי
 'היא הנותנת' הואיל ואבד הגט קודם שימות, לפיכך לא
 תנשא במקום יבם עד שתחלוץ, וגירסת ה'טור' (אהע"ז סי'
 קמג) בדברי רבינו: "הרי זו מגורשת מספק ולא תינשא"
 וכחאי גוונא בכת"י תימן, ותיבת "מספק" ליתא.
 98 כשהניח הבעל את. 99 שהרי לא נתקיים התנאי
 ועדיין זקוקה היא ליבום, ולהתייבם אינה יכולה, שהרי "לא
 בטל הגט", והרי היא כספק מגורשת וחולצת ולא מתייבמת,
 השווה ה'ל' יבום וחליצה פ"ו ה"ז.

כג. הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי כָּלִי פְּלוּנִי אוֹ
 27 כָּגֵד פְּלוּנִי, וְאֵבֵד אוֹתוֹ כָּלִי אוֹ אוֹתוֹ כָּגֵד אוֹ נִגְנֵב,
 28 אֵף עַל פִּי שְׁנַתְּנָה לוֹ אֶלֶף זָזוּ בְּדַמִּי - אֵינִי גִט, עַד
 29 שְׁתַּתֵּן אוֹתוֹ כָּלִי אוֹ אוֹתוֹ כָּגֵד עֲצָמוֹ¹⁰⁰, אוֹ¹⁰¹ עַד
 30 שְׁיִכְבֵּט הַתְּנָא¹⁰².

100 גיטין עד, ב. שלא נתכוין זה אלא לצערה בהחזרת
 הבגד עצמו. ולדעת הרא"ש שם (הובאה גם בשו"ע סי'
 קמג, ס"ו), אם הבעל מתרצה בקבלת דמיו הרי זה גט.
 101 בדפוס רומי (ר"מ), תיבה זו אינה. 102 שיאמר:
 הרי זה גיטך בלא שום תנאי. ואינו צריך לחזור ולטילו
 ממנה, כמבואר בבאורנו לעיל הלכה יז.

כד. מִי שְׁנַתְּנָה עַל תְּנָא וְקִדְשָׁה אַחֵר קֹדֶם

1 מְלֶאכָה, עַל מִנַּת שְׁתַּשְׁמִשִּׁי אֶת אַבָּא, עַל מִנַּת
 2 שְׁתַּנִּיקִי אֶת בְּנִי; אִם עֲשֵׂתָה עִמּוֹ מְלֶאכָה אוֹ אִם
 3 שְׁמָשָׁה אֶת אָבִיו יוֹם אֶחָד, אוֹ שְׁהִנִּיקָה בְּנֵי יוֹם אֶחָד
 4 בְּתוֹךְ הַזְמַן שֶׁהָבֵן יוֹגֵב בּוֹ, וְהוּא בְּתוֹךְ אַרְבָּעָה
 5 וְעֶשְׂרִים חֳדָשִׁים⁸⁵ - הָרִי זֶה גִט. מֵת הָבֵן אוֹ מֵת אָבִיו
 6 קֹדֶם שְׁתַּנִּיק אוֹ שְׁתַּשְׁמִשׁ - אֵינִי גִט⁸⁶.

85 ללידתו, כמבואר לקמן פ"א הכ"ו. וראה ה"ל מאכלות
 אסורות פ"ג ה"ה. 86 שהרי לא נתקיים התנאי, ואינה
 יכולה לומר: תן לי הבן ואניקהו (גיטין עה:), וראה
 ב'תוספות' שם דיבור-המתחיל מת הבן, שלדעתם הרי זה
 גט, שלא נתכוין זה לצערה אלא להרויח כדי צרכו, והרי
 לא הוצרך לכך.

כ. אָמַר לָהּ: עַל מִנַּת שְׁתַּנִּיקִי אֶת בְּנִי אוֹ תַשְׁמִשִּׁי
 7 אֶת אָבִי שְׁתִּי שָׁנִים - הָרִי זֶה מְשַׁלֶּמֶת הַזְמַן שֶׁפָּרַשׁ.
 8 מֵת הָבֵן אוֹ הָאֵב בְּתוֹךְ הַזְמַן, אוֹ שְׁאֵמַר הָאֵב: אֵין
 9 רְצוֹנִי שְׁתַּשְׁמִשִּׁנִּי - אֵינִי גִט, שֶׁהָרִי לֹא נִתְקַיֵּם
 10 הַתְּנָא⁸⁷. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה.
 11

87 הואיל ופירש זמן מסוים, נתכוין זה לצערה, והרי לא
 נצטערה ולא נתקיים תנאו (גיטין שם, ובר"ן).

כא. הָרִי זֶה גִטָּךְ עַל מִנַּת שְׁתַּתְּנִי לִי מֵאֵתִים זָזוּ
 12 מִכָּאֵן וְעַד שְׁלֹשִׁים יוֹם: נִתְּנָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם
 13 מִדְּעֵתָה⁸⁸ - הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת, לְאַחֵר שְׁלֹשִׁים - אֵינָהּ
 14 מְגֵרֶשֶׁת⁸⁹. נִתְּנָה לוֹ בְּעַל כְּרַחוּ וְהוּא אֵינִי רוֹצֶה לְקַבֵּל
 15 - הָרִי זֶה גִט פְּסוּל⁹⁰, עַד שְׁתַּתֵּן מִדְּעֵתָה⁹¹. חֲזֹר וְאָמַר
 16 לָהּ בְּתוֹךְ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם: הָרִי הֵן מִחוּלִין לָךְ - אֵינָהּ
 17 מְגֵרֶשֶׁת, שֶׁהָרִי לֹא נַעֲשֶׂה הַתְּנָא⁹². מֵת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים
 18 יוֹם - הוֹאִיל⁹³ וְשָׁלְמוֹ הַשְּׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹא נִתְּנָה⁹⁴,
 19 אֵינָהּ מְגֵרֶשֶׁת.
 20

~ נקודות משיחות קודש ~

"הרי הן מחולין לך אינה מגורשת, שהרי לא נעשה התנאי
 בו".

התנאי אינו מחליש ואינו פוגע במעשה הגירושין, והוא
 דומה במהותו למה שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית
 "אם ישראל מקבלים את התורה אתם מתקיימין, ואם לאו
 אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", כמאמר המדרש על
 הפסוק "ארץ יראה ושקטה", בתחילה יראה ואחר מתן-
 תורה שקטה, וכשם ששם התנאי יכול אמנם לבטל את
 מעשה הבריאה, אבל הוא עניין נוסף על עצם המעשה,
 והמעשה עצמו אינו חסר כלום, כך גם התנאי הנ"ל
 בגירושין שאף שאם לא יתקיים התנאי יתבטל המעשה
 מעיקרא, מכל-מקום הרי זה כמו דבר שני המבטל את
 המעשה, ומעשה הגירושין כשלעצמו עומד בשלימותו כל
 עוד לא נתמלא התנאי.

(על"פ לקוטי"שחות חלק י"ט עמוד 192 הערה 47)

88 בהסכמתו. 89 שהרי לא נתקיים התנאי, ואין אומרים

15 תתגרש בו אלא לאחר שלשים יום - אינה מגרשת
16 אלא לאחר שלשים יום. ואם מת בפעל⁸ או אבד
17 הגט או נשרף בתוך שלשים - אינה מגרשת⁹.

(8) כמו שאמרו (גיטין עו:): זה גיטך לכשתצא חמה
מנתיקה ומת בלילה, אינו גט, שאין גט לאחר מיתה.
(9) הואיל ואין הגט חל אלא לאחר שלשים יום, צריך שיהיה
קיים באותו זמן. והשווה גיטין עד, א.

18 ג. הלכה והנחתו בצדי רשות הרבים¹⁰, ונגנב או
19 אבד משם לאחר שלשים יום¹¹ - הרי זו מגרשת,
20 הואיל והיה הגט קיים ביום שמתגרשת בו ויחדה¹²
21 אותו במקום שאינו רשות הרבים¹³, שצדי רשות
22 הרבים אינן כרשות הרבים¹⁴.

(10) סמוך לכתלים, שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך
בכתלים (כתובות פו: וברש"י). (11) ה'טור' (אהע"ז סי'
קמו) הביא: "הניחה הגט בצדי רשות הרבים בסוף ל' יום,
ונגנב משם לאחר ל' יום". (12) הקצתה, קבעה.
(13) ומקום זה ראוי הוא לקנות בו חפץ מידי המקנה, והריהו
כאילו מונח ברשותה. (14) שאינה מקום הראוי לקנין
משיכה, כמבואר בהל' מכירה פ"ב ה"ה. ולפיכך אפילו הגט
קיים ביום שמתגרשת בו - אינה מגורשת, שהרי אינו
ברשותה (כתובות, שם). וראה בפ"ב מהל' מכירה ה"ט.

23 ד. וכן אם תלה הגרושין במעשה - דינו כדין מגרש
24 אחר זמן. כיצד? כגון שאמר לאשה: הרי זה גטך
25 ולא תתגרשי בו עד שתתני לי מאתים וזו - הרי זו
26 מתגרשת אחר שתתן. ואין צריך לכפל תנאו, ולא
27 לשאר משפטי התנאין שבארנו. שהרי לא גרש על
28 תנאי, אלא עדין לא גרש זה, אלא תלה הגרושין
29 בעשיית כך וכך ואחר כך תתגרש¹⁵.

(15) כדברי ה'ירושלמי' הנ"ל (קידושין פ"ג ה"ג): "לאחר
שירדו גשמים (תהיי מקודשת) - ירדו גשמים מקודשת, ואם
לא אינה מקודשת". הרי שאינו צריך לכפול תנאו.

30 ה. ומה בין המגרש על תנאי לזה שקבע זמן
31 לגרושין או תלאן במעשה? שהמגרש על תנאי -
32 יש שם גרושין, ואינן גומרין עד שיתקיים התנאי.
33 לפיכך, כשיתקיים התנאי - נתגרשה, אם היה הגט
34 קיים אף על פי שאינו ברשותה, ואינה צריכה לחזור
35 ולטלו או להיותו ברשותה אחר שנתקיים התנאי,
36 שהרי הגיע לידה תחלה בתורת גרושין. ואם נשאת
37 קדם שיתקיים התנאי - לא תצא, כמו שבארנו¹⁶.
38 אבל התולה גרושין בזמן או במעשה - לא הגיע
39 גט לידה בתורת גרושין, אלא בתורת פקדון עד
40 הזמן שקבע או עד שתעשה המעשה. לפיכך,
41 כשהגיע הזמן - צריכה להיות הגט ברשותה¹⁷, או
42 תחזר ותטלנו, או שיהיה במקום שיחדה אותו בו
43 אף על פי שאינו רשותה¹⁸, כמו שבארנו, ואחר כך
44 תתגרש בו. ואם נשאת קדם שיגיע הזמן שקבע או

1 שיתקיים התנאי, אם נתקיים התנאי - הרי זו מקדשת,
2 ואם לא נתקיים התנאי וכטל הגט¹⁰³ - אינה צריכה
3 גט משני, שהרי אין קדושין תופסין בה¹⁰⁴. אבל אם
4 נשאת ולא נתקיים התנאי וכטל הגט - צריכה גט
5 משני¹⁰⁵, כמו שבארנו¹⁰⁶.

(103) ע"י ביטול התנאי בפועל, כגון שהתנה עליה לא
לעשות דבר זה ועשאתו, או שתעשה דבר זה תוך זמן קצוב
ועבר הזמן ולא עשאתו. אבל תנאי שעדיין בידה לקיימו,
הדבר תלוי, ואם תקיים התנאי הרי היא מגורשת למפרע,
וממילא תפסו בה קידושי השני. (104) שאשת איש היא
מראשון, ואין קידושין תופסין באשת איש. ומובן שמותרת
לחזור לבעלה הראשון "ואין חוששים שמה יאמרו אשת
איש יוצאה בלא גט, כיון שלא נשאת - יאמרו תנאי היה
בקידושין ולא נתקיים" (מדברי רבינו לקמן פ"י ה"י).
(105) מדבריהם, שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט,
וממילא נאסרה על שניהם, כמבואר ביבמות פח, ב לענין
אשה שאמרו לה מת בעלך ונשאת, ושם צא, ב משהו הש"ס
דין "נשאת בגט בטל", לדין "מת בעלה ונשאת", השווה
לקמן פ"י ה"ד. (106) לעיל הלכה יג.

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ח

פרק תשיעי

(1) ביאר בו רבינו המשך דיני תנאי בגירושין, גט שכיב מרע,
חתימת העדים בגט, שליחות.

6 א. המגרש את אשתו לאחר זמן קבוע - הרי זו
7 מגרשת כשיגיע הזמן שקבע. והרי זה דומה לתנאי
8 ואינו תנאי. דומה לתנאי - שהיא מתגרשת כשיגיע
9 הזמן שקבע; ואינו תנאי - שהמגרש על תנאי הרי
10 גרש, וזה עדין לא גרש עד שיגיע אותו הזמן.
11 לפיכך, המגרש על תנאי צריך לכפל תנאו⁴, וזה
12 אינו צריך לכפל דברו⁶, ולא לשאר משפטי התנאין
13 שבארנו⁷.

(2) שאמר לה: זה גיטך, ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים
יום. (3) שהגיע גט לידה בתורת גירושין, אלא שאינם
נגמרים עד שיתקיים התנאי. (4) שלא הגיע גט לידה
בתורת גירושין אלא בתורת פקדון עד הזמן שקבע, כהגדרת
רבינו בסמוך ה"ה. (5) הואיל ומעשה הגירושין קיים
בפועל, אין התנאי שהוא דיבור בלבד יכול לבטלו, עד
שיהיה כפול וממולא בכל משפטי התנאי כחוק, כי אין
דיבור מבטל מעשה. (6) הואיל ואין כאן אלא דיבור על
גירושין העתידיים לחול, בדין הוא שיהא דבר התנאי
מבטלו, אף-על-פי שאינו כפול, כי דיבור מבטל דיבור.
ומקור הדברים ב'ירושלמי' קידושין פ"ג ה"ג: "הכל מודים,
שאם אמר: לאחר שירדו גשמים (תהיי מקודשת), ירדו
גשמים מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת", ואע"פ שלא
כפל תנאו. והוא-הדין אם אמר לה: הרי את מגורשת לאחר
זמן. (7) לעיל הל' אישות פ"ו ה"א-ב.

14 ב. כיצד? האומר לאשתו: הרי זה גטך ולא

21 שְׁאִין אִנֶּס בְּגִיטִין³⁰. וְאָף עַל פִּי שְׁגִלָּה דַּעְתּוֹ שְׁאִין
22 רְצוֹנוֹ לְגִרְשָׁי.³¹

(29) שהרי לא בא. (30) אין טענת אונס לבטל גט (כתובות ב:) והטעם, משום נשים צנועות, שלעפמים לא יאנס ולא יבוא (והרי זה גט), והיא תחשוש שמא נאנס ולפיכך לא בא, ותדאג מלהנשא ותשב עגונה (שם). (31) אין גילוי דעת מועיל בגיטין, כמבואר לעיל פ"ו הכ"ה. ודעת ה'תוספות' בכתובות ג, א שאין הדברים אמורים אלא באונס המצוי, כגון עכבו נהר, או אונס המצוי במקצת, כגון חולי, שהיה לו להעלות על דעתו ולהתנות בפירוש, שאם יאנס יתבטל הגט. אבל אונס שאינו מצוי כלל, כגון נפל עליו הבית, בזה יש טענת אונס בגיטין והגט בטל. ובהל' מכירה פ"ט ה"ה, כותב רבינו: "המוכר קרקע לחבירו, והתנה עמו שכל אונס שיולד בקרקע זה יהיה (המוכר) חייב לשלם, אפילו בא גוי וגזלה מחמת המוכר - חייב לשלם, אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה אותה. . . או שבאה זועה והשחיתה אותה. . . פטור, שאונס שאינו מצוי הוא ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה, וכל אונס שאינו מצוי - אינו בכלל התנאי הזה". הרי, שאפילו אם התנה בפירוש לקבל עליו כל אונס, אין אונס שאינו מצוי בכלל, קל-וחומר לתנאי בגיטין שלא הזכיר דבר האונס בתנאו, שהגט בטל מחמת אנסו (מגיד-משנה).

23 ט. התנה עליה שתתגרש כשיעבר מנגד פניה
24 שלשים יום³², והיה הולך ובא הולך ובא³³ ולא
25 נתחד עמה - כשיחלף וישהה שלשים יום³⁴ תהיה
26 מגרשת. ואף על פי שהיה הולך ובא בתוך שלשים
27 יום³⁵, הואיל ולא נתחד עמה, הרי זה גט כשר³⁶.
28 במה דברים אמורים? בשהתנה ואמר³⁷: הרי היא
29 נאמנת עלי לומר שלא פיסתיה; אבל אם לא
30 האמינה - חוששין שמא פיסה כשהיה הולך ובא,
31 ומחלה³⁸, וחזר ובטל הגט³⁹ כשפסיה. ומפני
32 חשש זה יהיה הגט פסול⁴⁰ אחר שלשים יום. וכן
33 האומר לאשה: הרי זה גטף לאחר שלשים עשר חודש,
34 והיה עמה במדינה - חוששין שמא פיסה⁴¹, עד
35 שיאמר: נאמנת עלי שלא פיסתי.

(32) שישהה שלשים יום ולא יראה פניה. והמדובר כשאמר לה בלשון "על מנת": "הרי את מגורשת ממני על-מנת שאעבור מנגד פניך שלשים יום", וראה להלן הערה לח. (33) וראה אותה. (34) רצופים. (35) לנתינת גיטו, כיון שעברו אחר-כך שלשים יום רצופים שלא ראה אותה - נתיקים תנאו. (36) כי אילו נתיחד עמה, אסור לגרשה בגט זה, שמא יאמרו גיטה קודם לבנה, כמבואר לעיל פ"ג, ה"ה. (37) בשעת הנתינה, לפני עדים. (38) את תנאו (שאם לא יראה פניה שלשים יום - תתגרש). שכל עיקרו לטובתה ולהנאתה, שרוצה שיהיה אצלה ולא יתרחק ממנה, ומכיון שמוחלת לו על תנאו - אף אם לא יראה פניה שלשים יום, אין זה קיום התנאי, כיון שלא איכפת לה אם אינו בא, ונמצא שהגט מתבטל על ידה. וראה להלן ה"י. (39) שאף-על-פי שאמר לה: מעכשיו, או 'על מנת', וכבר נתבאר לעיל

1 קדם שתעשה המעשה שתלה בו הגרשין - תצא
2 והולך ממזר; שעדין היא אשת איש גמורה, ואין
3 כאן שם¹⁹ גרשין²⁰.

(16) לעיל פ"ח, ה"א. וראה בבבאורנו שם. (17) ואז נחשבת הנתינה הקודמת כאילו נתיימה עכשיו לאחר הגעת הזמן. (18) כגון בצדי רשות הרבים, שאינם כרשות הרבים, ועדיין לא יצא הגט מרשותה הקודמת, בניגוד להנחתו ברשות הרבים, שאפילו ממון גמור שלה יוצא בה מרשותה, ופסקה ממילא נתינתו הקודמת, והתורה אמרה: "ונתן בידה" - לא שתקח היא מעצמה, כמבואר לעיל פ"א הי"ב. (19) בדפוס וויניציאה, חסרה תיבה זו. וראה בפ"ד מהל' אישות ה"ז והערה מג. (20) השווה לעיל הל' אישות פ"ז הי"א, שמקורו בקידושין נט, ב. ומשם למד רבינו לענין גירושין, ששניהם הושוו זה לזה, כמבואר בקידושין ה, א.

4 ו. הנותן גט ביד אשתו ואמר לה: אם לא תתני לי
5 מאתם וזו אין זה גט²¹ או אין את מגרשת - הרי זה
6 לא גרש כלל²², ואין כאן גט, לא על תנאי ולא תלוי
7 במעשה. וכן כל פיוצא בזה.

(21) ולא אמר לה: הרי זה גיטך. (22) אע"פ שמשמעו אם תתן תהיה מגורשת, ש"מכלל לאו אתה שומע הן" (ראה שבעות לו, א) - כל שלא אמר בפירוש "הרי את מגורשת" - אינה מגורשת, משום חומר איסור אשת איש, וכן אמרו ב'ירושלמי' (קידושין פ"ג, ה"ג): "בכל מקום אית לרבי מאיר ממשמע לאו אתה שומע הן, וכאן לית ליה. . . חומר הוא בעריות".

8 ז. הרוצה לגרש על תנאי ויהיה ענין תנאו שלא
9 תתגרש עד זמן פלוני²³ - הרי זה מוציא ענין זה
10 בלשון תנאי, ויתלה²⁴ התנאי בביתא בזמן קבוע או
11 בהליכתו. פיצד? כגון שיאמר לה: אם לא פאתי
12 מכאן²⁵ ועד שלשים יום - הרי זה גט, ואם פאתי
13 בתוך שלשים יום - לא יהיה גט²⁶; ונותן הגט
14 בידה. או יאמר לה: הרי זה גטף על מנת שלא
15 אבוא למדינה זו עד שלשים יום²⁷. וכן כל פיוצא
16 בזה²⁸.

(23) ואינו רוצה שיהיה לו דין "המגרש לאחר זמן" שיצטרך להיות הגט ברשותה כשיגיע הזמן, כמבואר לעיל ה"ה. (24) ובכת"י התימנים: "ויתנה". (25) = מעכשיו. (26) כאן צריך לכפול תנאו, שאם לא יכפלו אין תנאו קיים, והרי היא מגורשת אפילו אם יבוא בתוך שלשים יום, כמבואר לעיל פ"ו מהל' אישות ה"ה והי"ג. (27) כאן אינו צריך לכפול תנאו, כמבואר לעיל (שם, הי"ז ובבבאורנו). (28) גיטין עז, א.

17 ח. התנה עליה שיהיה גט אם לא בא עד שלשים
18 יום למדינה זו, והיה בא בדרך בתוך שלשים יום,
19 והלה או עכבו נהר ולא בא עד אחר שלשים יום -
20 הרי זה גט²⁹. אפלו עומד וצווח: הרי אני אנוס.

(52) אם יתקיים תנאי זה שאמות, יחול הגט למפרע.
(53) וזקוקה היא ליבום. וכל זכויות האלמנה בנכסי בעלה נהוגות בה (שם עב). ודעת הראב"ד שהלכה כרבי יוסי האומר (בבא-בבא קל"ו): "זמנו של שטר מוכיח עליו". ומאחר שבגט כתוב תאריך יום נתינתו, הרי זה כאילו אמר זה גיטך מהיום אם מתי, שהיא מגורשת כשימות, כמבואר בהלכה הבאה. וראה בפ"ב מהל' זכיה הט"ו.

יג. אָמַר לָהּ: הֲרִי זֶה גִּטְךָ מֵעַכְשָׁיו אִם מָתִי, אִו
מֵהַיּוֹם אִם מָתִי - הֲרִי זֶה גִּטְךָ, וְכָשִׁימֹת תִּהְיֶה
מִגִּרְשָׁתְּךָ.⁵⁴

(54) למפרע (שם). וכתב רבינו רח"מ (הובאו דבריו ב'הגהות מיימוניות') שיותר טוב שיאמר: "מעכשיו" משיאמר "מהיום", שאם אמר "מהיום" ומת באותו יום - יש להסתפק, שמא מסוף היום התכוין וכבר מת ואין גט לאחר מיתה. ולדעת הרמב"ן אפילו אמר "מהיום" ומת בסוף היום - הרי זו מגורשת.

יד. אָמַר: הֲרִי זֶה גִּטְךָ מֵעַכְשָׁיו אִם מֵהַיּוֹם לְאַחֵר
מִיְתָתִי,⁵⁵ וּמָת - הֲרִי זֶה סִפְּךָ מִגִּרְשָׁתְּךָ; שְׂמָא אַחֵר
שְׂאֵמַר מֵעַכְשָׁיו יִחְזֹר בּוֹ מִלְּשׁוֹן מֵעַכְשָׁיו וְסִמְכָה
דַּעְתּוֹ עַל לְאַחֵר מִיְתָהּ, וְאֵין גִּט לְאַחֵר מִיְתָהּ.⁵⁶

(55) כלומר: אמר "הרי זה גיטך מעכשיו לאחר מיתתי" או אמר "הרי זה גיטך מהיום לאחר מיתתי". (56) ולפיכך חולצת (שמא אינו גט), ולא מתייבמת, שמא היא מגורשת וגורשת אחיו אסורה ליבם (שם). ומובן שאינה ניוזנת מנכסי בעלה המת "שאיין מוציאים מיד הירוש מספק", כמבואר לעיל פ"ח מהל' אישות הכ"ה.

טו. הֲרִי זֶה גִּטְךָ לְכַשְׁתָּצָא חֲמָה מִנְּרִיתָקָה, וּמָת
בְּלִילָה - אֵינוֹ גִּט.⁵⁷ עַל מִנְתָּ שֶׁתִּזְרַח חֲמָה, וּמָת
בְּלִילָה - הֲרִי זֶה מִגִּרְשָׁתְּךָ,⁵⁸ וְכָשִׁימֹת חֲמָה יִתְקַיֵּם
הַתְּנָא.⁵⁹ הַתְּנָה עֲלֶיהָ שְׂאֵם זֶרְחָה⁶⁰ חֲמָה יִהְיֶה גִט
וְאִם לֹא זֶרְחָה לֹא יִהְיֶה גִט, וּמָת בְּלִילָה - אֵינוֹ גִּט;
שְׁהֲרִי לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָא עַד שְׂמָת⁶¹, וְאֵין גִּט לְאַחֵר
מִיְתָהּ.⁶²

(57) שלא נתכוין זה לגרשה אלא לכשתצא חמה מנרתקה (= מן התיק שלה, כלומר במלוא זהרה וחמימותה, ראה ברש"י לבבא-מציעא פו:). והרי מת מקודם ואין גט לאחר מיתה. (58) שכל האומר "על-מנת" כאומר "מעכשיו". (59) והרי זו מגורשת למפרע. (60) שיהיה מחר יום מעונן, וזהו הירוש השמש לא ייראו. (61) שכל תנאי המנוסח בלשון: "אם יהיה ואם לא יהיה" אין הגט חל אלא לכשיתקיים התנאי, כמבואר לעיל פ"ח ה"א. (62) גיטין עז, א.

טז. שְׂכִיב מִרְעָה⁶³ שְׂכַתְּבָה גִּט לְאִשְׁתּוֹ וְגִרְשָׁה⁶⁴ וְעָמַד -
אֵינוֹ יָכוֹל לְחֹזֵר בּוֹ⁶⁵, שְׂאֵין גִּטוֹ פְּמִתְנָתָהּ⁶⁶. שְׂאֵם
תֹּאמַר יִחְזֹר בּוֹ, יֹאמְרוּ: גִּטוֹ לְאַחֵר מִיְתָהּ יִגְרֹשׁ⁶⁷,
כְּמוֹ מִתְּנָתוֹ שְׂאֵינָה קוֹנֶה אֶלָּא לְאַחֵר מִיְתָהּ.⁶⁸

(63) "חולה שאינו יכול להלך על רגליו בשוק והריהו נופל

פ"ח ה"א, שמשעהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו - בכל זאת אם שניהם בטלוהו לפני שנתיקים התנאי - הרי הוא מבטל. ויצא לו לרבינו דין זה מגירסתו במשנה (גיטין עו): "על-מנת שאעבור מכנגד פניך וכו'", ואמרו על זה שם בגמרא: "באומר נאמנת עלי שלא באתי", - הרי שאם לא האמינה, יש מקום לביטול הגט, אפילו כשאמר לה "על מנת" (מגיד-משנה בשם הרמב"ן). (40) מדבריהם, כי מדין תורה העמד דבר על חזקתו, ואין לחוש שמא פייסה. (41) וביטל הגט, שהרי הוא עמה בעיר (שם עו:).

י. וְכֵן כָּל הַתְּנָאִין שֶׁהֵן תְּלוּיִין בְּרִצּוֹנָהּ⁴², וְאִם רָצָת
וּמָחֵלָה אוֹתָן לְבַעֲלָהּ⁴³ בְּטַל הֲגַט - חוֹשְׁשִׁין לָהּ
שְׂמָא פִּיִּס⁴⁴, עַד שְׂיֹאמַר: נֶאֱמַנְתָּ עָלַי. בְּמָה דְּבָרִים
אֲמֹרִים? בְּמִתְגַּרְשָׁת מִן הַנְּשׂוּאִין, שְׂלִבּוֹ גִּט⁴⁵ בָּהּ;
אֲבָל בְּמִתְגַּרְשָׁת מִן הָאֲרוּסִין - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא
פִּיִּס⁴⁶.

(42) ולהנאתה. (43) כאומרת: כלום אמרתי אלא להנאתי, זוהי הנאתי שלא אתגרש (ר"ן שם). (44) וכל זה בתנאי "על מנת" שהיא מגורשת משעת נתינת הגט (לכשיתקיים התנאי), לפיכך אינו יכול לבטלו בלא הסכמתה, אבל בתנאי "אם יהיה" שאינה מתגרשת אלא כשיתקיים התנאי - יכול הוא בעצמו לבטל הגט ואין צורך במחילתה, כמבואר לעיל פ"ח ה"א. ולדעת הראב"ד אפילו בתנאי "על מנת" כל זמן שלא נתקיים התנאי, יכול לבטל הגט ואין צורך במחילתה, והוא צווח: "חיי ראשי, אני יודע מחילה זו מה היא, שאם נתפייס עמה שלא לגרשה, יכול לבטל הגט שבידה כל זמן שלא נתקיים התנאי". (45) רגיל ומקורב אליה, ואינו מתבייש בפניה. (46) גיטין כט, ב. ורש"י מפרש שם: "בנשואה, חביבה עליו ומחזר לפייסה". והשווה לקמן הלכה מא.

יא. הֲרִי זֶה גִּטְךָ מֵעַכְשָׁיו אִם לֹא בָאתִי מִכָּאן⁴⁷ וְעַד
שְׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ - אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא פִּסְתָּר בָּא,
שְׂאֵין דְּרָף בְּנֵי אָדָם לְבֹא בַּצְנֻעָה⁴⁸. וְאִם תֵּם הַזְּמַן
שְׂקִבְעָה וְלֹא בָא - הֲרִי זֶה מִגִּרְשָׁתְּךָ. מֵת פְּתוּף שְׁנִים
עָשָׂר חֹדֶשׁ, אָף עַל פִּי שְׂאֵי אִפְשָׁר שְׂיִכְבֹּא וְהֲרִי הִיא
מִגִּרְשָׁתְּךָ - לֹא תִנְשָׂא בְּמָקוֹם יָבֵם עַד אַחֵר שְׁנִים עָשָׂר
חֹדֶשׁ כְּשִׁיתְקַיֵּם הַתְּנָא⁴⁹.

(47) מהיום. (48) שם עו, ב. וכלשון השניה המקילה בזה. הואיל וכל החשש הזה אינו אלא מדבריהם, כמבואר בבאורנו לעיל הלכה ס - הלך אחרי המקיל. (49) בפועל, כמבואר בבאורנו לעיל פ"ח הכ"ב. ואז היא מגורשת למפרע ואינה זקוקה ליבום, אבל אם תרצה להנשא בתוך י"ב חודש - תצטרך לחלוץ מיבמה (גיטין, שם).

יב. בְּרִיא שֶׁהִתְנָה שְׂיִהְיֶה זֶה גִּט אִם מָתִי⁵⁰, או חוֹלָה
שֶׁהִתְנָה שְׂיִהְיֶה זֶה גִּט אִם מָתִי מִחֲלִי זֶה - לֹא אָמַר
כָּלֹם. שְׂמִשְׁמָעוֹת 'אִם מָתִי' - לְאַחֵר מִיְתָהּ⁵¹,
וּמִשְׁמָעוֹ מִעֲתָהּ⁵². לְפִיכָף, אִם אָמַר 'אִם מָתִי' - הֲרִי
זֶה כְּאֹמֵר 'לְאַחֵר מוֹתִי', וְאֵין גִּט לְאַחֵר מִיְתָהּ⁵³.

(50) ולא תצטרך ליפול לפני יבם. (51) שהגט יחול אז.

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

בעלה ובטל הגט". (79) לעיל פ"ח ה"ב. וראה לקמן פ"י הי"ח.

כ. חולה שרצה לגרש אשתו על תנאי פשימות, פדי
שלא תפל לפניו יכם, ואם עמד לא תהיה מגרשת⁸⁰,
ולא רצה לגרשה מעכשיו⁸¹ פדי שלא תגרש⁸² דעתו
- כך הוא כותב בגט אחר שכותב התגרש⁸³, או אומר
לה פשנותן הגט: אם לא מתי - לא יהיה גט, ואם
מתי - יהיה גט, ואם לא מתי - לא יהיה גט. פדי
שיהיה⁸⁴ תנאי כפול⁸⁵, והן קודם ללא⁸⁶, ולא יפתח
פיו תחלה לפרענות⁸⁷. ואם מת - תהיה מגרשת
פשימות⁸⁸. והוא, שיעניע הגט לידה קדם מיתה⁸⁹.

80 ועל כרחו מוכרח להתנות, שאם יגרש סתם, לא יוכל
לחזור בו אפילו כשיעמוד מחלי, כמבואר לעיל הלכה טז.
81 לומר: הרי זה גיטך מעכשיו אם מתי, כמבואר לעיל
הלכה יג. 82 תתבלבל, תחלש עליו דעתו בחשבו שהיא
כבר מגורשת ממנו, ואם הוא כהן לא יוכל להחזירה.
83 כי לפני התורף אין כותבים שום תנאי, כמבואר לעיל
פ"ח, ה"ד. 84 בכת"י תימן: שיהיה. 85 שאם לא
יכפול, מגורשת היא אפילו כשלא יתקיים תנאו.
86 כתנאי בני גד ובני ראובן, וכמבואר לעיל פ"ו מהל'
אישות ה"ידי. 87 לפיכך הוא מקדים לומר: אם לא
מתי, כדי שלא יפתח פיו לשטן (ברכות יט), ועיקר התנאי
הוא פותח ב"הן קודם ללא" (גיטין עה:). 88 שגישו
ומיתתו באים כאחד, השווה לעיל פ"ו, הי"ח. שכל שהתנאי
אינו בדבר אחר אלא במיתה עצמה, אין זה גט לאחר מיתה,
אלא בעת המיתה נתקיים התנאי ושניהם באים כאחד. ואין
זה דומה לדין "זה גיטך אם מתי, הרי זה כאומר לאחר
מותי, ואין גט לאחר מיתה" (לעיל הי"ב) כי שם לא כפל
את תנאו ולא התכוין בכלל להתנות, אלא רצה שהגט יחול
לאחר מיתה. כי כל האומר: "לאחר זמן קבוע", אינו תנאי
(ראה לעיל ה"א), אבל כאן כשכפל את תנאו - לא התכוין
לומר שהגט יחול לאחר מיתה, אלא תלה גישו במיתתו,
וכשימות נתקיים תנאו, וגישו ומיתתו חלים כאחד (לחם-
משנה). 89 כי אינה מגורשת אלא בשעת מיתתו, ואם עד
אז לא קיבלה גיטה - במה תתגרש? ואם קיבלה גיטה לאחר
מותו - מה מועיל לה? ראה לעיל ה"ה.

כא. בעל שאמר לאחד: זכה בגט זה לאשתי פדי
שלא תפל לפניו יכם, ונתן הגט לידו⁹⁰, ומת הפעל
קדם שיעניע הגט לידה - הרי זה ספק מגרשת. שרב
הנשים זכות הוא להן שלא יפלו לפניו יכם, ולפיכך
תהיה ספק מגרשת אף על פי שלא הגיע גט לידה,
הואיל וזכה לה בו אחר⁹¹.

90 עשאו שליח לקבלה, שתתגרש בגט זה מעכשיו.
91 כי זכין לאדם שלא בפניו, והרי זה כאילו קיבלתו ע"י
שליח זה. אבל הואיל ולפעמים היא אוהבת את יבמה
(גיסה), נמצא שגט זה הוא לחובתה ואין חבין לאדם שלא
בפניו ואינה מגורשת, ולפיכך הרי זה ספק מגורשת וחולצת
ואינה מתייבמת (יבמות קיח:).

על המיטה, הוא הנקרא שכיב מרע" (מלשון רבינו בפ"ח
מהל' זכיה ומתנה ה"ב). 64 סתם, ולא הזכיר דבר מיתתו
במסירתו. 65 מגיטו, לומר לא גמרתי לגרשה אלא אם
אמות (לפטרה מזיקת יבום), והרי חי אני. 66 שאם כתב
כל נכסיו סתם ועמד מחלי - חוזר בו, שלא נתכוין לתת
כלום אלא לאחר מותו, ואפילו לא פירש שהוא מצוה מחמת
מיתה, כמבואר בבבא-בבא קנא, ב. 67 שהרי אם ימות
הרי זה גט, ויבואו להכשיר אפילו אם יאמר בפירוש: זה
גיטך לאחר מותי, והם לא ידעו שלפיכך מגורשת בגט שכיב
מרע כשנתן סתם (לא הזכיר דבר מותו), שדעתו לגרשה
מעכשיו על-מנת שימות, כדין המבואר לעיל הי"ג (גיטין
עג. וברש"י). 68 תקנת חכמים היא, שתועיל מתנתו
לאחר מיתה, ודבריו יהיו ככתובים וכמסורים, כדי שלא
תיטרף דעתו עליו, כשידע שאין דבריו קיימים (רשב"ם
בבא-בבא קלג. ע"פ דברי רבא שם, קמז:).

1 יז. הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחלי זה, ונפל
2 עליו בית או נשכו נחש או טרפו ארי וכיוצא בזה
3 ומת - אינו גט⁶⁹.

69 שהרי לא מת מחמת חולי זה (גיטין עג. וירושלמי שם
פ"ז ה"ד).

4 יח. אומר לה: אם לא יעמד מחלי זה, ונפל עליו
5 בית או נשכו נחש או טרפו ארי - הרי זה ספק
6 מגרשת⁷⁰. הרי זה גיטך מעכשיו אם מתי מחלי זה,
7 ועמד והלך פשוט⁷¹ וחלה ומת - אומדין אותו: אם
8 מחמת החלי הראשון מת - הרי זה גט⁷², ואם לאו
9 - אינו גט. ואם נתק⁷³ מחלי לחלי ולא עמד⁷⁴ פשוט
10 - הרי זה גט, ואינו צריך אמד⁷⁵.

70 שמא הכוונה באמרו: "אם לא יעמוד מחולי זה" - אם
לא יעמוד מתוך חולי זה, והרי לא עמד ממנו ומגורשת.
ושמא הכוונה "מחולי זה" - מחמת חולי זה, והרי לא מת
מחמתו. ולפיכך מגורשת מספק וחולצת ולא מתייבמת
(גיטין שם, וראה ב"שירי קרבן' לירושלמי שם, וכן
בהגהות 'מחנה אפרים'). 71 אפילו שלא על משענת.
וראה בפ"ח מהל' זכיה הכ"ו. 72 גיטין עב, א. שבוודאי
לא נתרפא לגמרי כשיעמד מחלי, שהרי מת מאותו חולי.
73 נעתק. 74 ולא הלך על משענתו בשוק" (מלשון
רבינו שם הכ"ה). 75 הואיל ולא הלך בין חולי לחולי -
ודאי יש בו מחולי הראשון (שם עב: וברש"י שם).

11 יט. ובכל אלו התנאים, כל הימים שמנותנת הגט עד
12 שפשימות ויתקיים התנאי הרי היא מגרשת⁷⁶ לכל
13 דבר⁷⁷. ובכלל שלא תתייחד עמו⁷⁸, כמו שבארנו⁷⁹.

76 כדעת החכמים בתוספתא גיטין פ"ה ה"ד, וכגירסת
הרי"ף שם ש"מגורשת לכל דבר". אבל בש"ס שלנו (גיטין
עד.) הגירסה: "וחכמים אומרים, מגורשת ואינה מגורשת".
77 שאינו זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה
ואינו יורשה ואינו מיטמא לה (אם הוא כהן). 78 "שם
נתייחד עמה בפני שני עדים . . . הרי זה ספק מגורשת, שמא

- 1 כב. אָמַר לְעֵדִים: לְאַחַר שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ כְּתָבוּ גִטְּיָךְ.
2 לְאַשְׁתִּי, אוֹ שֶׁאִמַּר לָהֶם: כְּתָבוּ וּתְנוּ גִט לְאַשְׁתִּי לְאַחַר
3 שְׁנַיִם עָשָׂר חֳדָשׁ - הָרִי אֵלָיו כּוֹתֵבִין⁹² וְנוֹתְנִין⁹⁴ לָהּ.
4 אַחֵר הַזְמַן שֶׁקָּבַע. וְאִם כְּתָבוּהוּ בְּתוֹךְ הַזְמַן, אָף עַל
5 פִּי שְׁנִיתָנוּהוּ לָהּ לְאַחַר זְמַן שֶׁאִמַּר - אֵינּוּ גִט⁹⁵.
6 כְּתָבוּהוּ אַחֵר זְמַן שֶׁאִמַּר, וּמֵת קֹדֶם שִׁנְיָתָן לָהּ - אֵינּוּ
7 גִט⁹⁶. וְאִם לֹא נִדְּעַ אִם מֵיָּתָה קִדְּמָה לְנִתְיָתָה הִגֵּט אוֹ
8 נִתְיָתָה הִגֵּט קִדְּמָה לְמֵיָּתָה - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגִרָּשֶׁת⁹⁷.
- 92 (92) בכת"י התימנים: כתבו גט ותנו לאשתי. (93) ואין
אומרים שכוונתו שיכתבו בתוך י"ב חודש ויתנו לה לאחר
מכאן. (94) ובכת"י התימנים: כותבים אחר הזמן שקבע
ונותנים לה. (95) גיטין עו, ב. שלא נעשו שלוחיו לכתבו
לפני זמנו. (96) שם. שהשליח בא מכוח הבעל, וכשמת
הבעל בטלה שליחותו (שם כט:). (97) שם עו, ב. ואין
אומרים נעמידנו בחזקת חי בשעת נתינה, שכיון שעכשיו
מת הורעה חזקתו, ומסופקים אנו שמא לפני הנתינה מת
(ר"ן שם).
- 9 כג. אָמַר לָהֶן: כְּתָבוּ וּתְנוּ לְאַשְׁתִּי גִט אַחֵר הַשְּׁבוּעָה⁹⁸
10 - אֵין כּוֹתֵבִין אֶלָּא עַד שְׁנָה אַחֵר הַשְּׁבוּעָה⁹⁹. אָמַר
11 לָהֶן: לְאַחֵר שְׁנָה - אֵין כּוֹתֵבִין [אֶלָּא] עַד לְאַחֵר
12 חֳדָשׁ מִשְׁנָה שְׁנִיָּה¹⁰⁰. אָמַר לָהֶן: לְאַחֵר הַחֹדֶשׁ -
13 (אֵין) כּוֹתֵבִין עַד לְאַחֵר הַשָּׁבַת מִחֳדָשׁ שְׁנִי. אָמַר:
14 לְאַחֵר שָׁבַת - (אֵין) כּוֹתֵבִין לְאַחֵר הַשָּׁבַת עַד סוֹף יוֹם
15 שְׁלִישִׁי¹⁰¹. אָמַר לָהֶן: כְּתָבוּ וּתְנוּ לָהּ קֹדֶם הַשָּׁבַת -
16 כּוֹתֵבִין מִיּוֹם רְבִיעִי וְעַד סוֹף יוֹם שְׁשִׁי וְנוֹתְנִין לָהּ¹⁰².
- 98 = (98) אחר שמיטה זו. (99) כל השנה השמינית כותבים,
אבל אחרי שעוברת שנה זו אין כותבים, שכל 'אחר'
פירושו: 'סמוך', ולא מופלג. (100) בדפוס רומי ר"מ:
לאחר שנה, כותבים עד לאחר חודש משנה שניה.
(101) בדפוס הנ"ל: לאחר החודש, כותבים עד לאחר השבת
מחודש שני. אמר לאחר שבת, כותבים לאחר השבת עד סוף
יום שלישי. (102) גיטין עז, א. שהימים: א, ב, ג, נקראים
על שם השבת שעברה, אבל רביעי חמישי וששי נקראים
על שם שבת הבאה (רש"י שם).
- 17 כד. הָרִי שֶׁאַחֲרוֹ אַחֵר הַזְמַן שֶׁאִמַּר וְאַחֵר כֶּן כְּתָבוּ
18 וְנָתְנוּ לָהּ, כְּגוֹן שֶׁאִמַּר לָהֶן לְאַחֵר הַחֹדֶשׁ וְכָתְבוּ
19 וְנָתְנוּ לָהּ לְאַחֵר שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת מִחֳדָשׁ שְׁנִי¹⁰³ - הָרִי
20 זֶה פְּסוּל¹⁰⁴.
- 103 כלומר, בשבת שניה של חודש שני (כסף-משנה).
104 מדבריהם. ואם נשאת לא תצא, שמצד הדין, כל שהוא
אחר הזמן שאמר, אפילו מופלג נקרא 'לאחר', אלא
שהחכמים תיקנו לכתוב בזמן שהוא 'אחר' ממש סמוך לו,
ואין כאן אלא פסול מדרבנן (כסף-משנה).
- 21 כה. נִתְיָחַד עָמָה אַחֵר שֶׁאִמַּר לָהֶן לְכָתֹב וּלְחַתֵּם
22 וּלְתֵּן לָהּ - הָרִי אֵלָיו לֹא יִכְתְּבוּ. וְקָל וְחֹמֶר הַדְּבָרִים:
23 אִם הִגֵּט שְׁנִיתָן לָהּ לִידָהּ, כִּשְׁנִיתָחַד עָמָה נִפְסָל¹⁰⁵
- 105 (105) בדפוס ר"מ, וכן בכת"י התימנים: נפסד.
106 (106) וקידשה בבאה, כמבואר לקמן פ"י הי"ח.
107 (107) שבוודאי יש לחוש שמא פייסה, וביטל הגט לפני
כתיבתו. (108) וביטל לגמרי מן התורה, כי כל שנתייחד
עמה אחרי אמירתו - ודאי חזר בו וביטל שליחותם לגמרי.
ואין זה דומה לגט ישן, שאם נתגרשה בו תינשא (ראה לעיל
פ"ג ה"ה) - כי שם עשה בעצמו מעשה הנתינה אחרי
שנתייחד, נמצא שחזק הגט, אבל כאן לא עשה שום מעשה
לחזוק הגט אחרי שנתייחד, ודאי ביטל שליחותם ואין
במעשיהם כלום (מגיד-משנה).
- 26 כו. אָמַר לַעֲשֹׂרָה: כְּתָבוּ גִט לְאַשְׁתִּי - אֶחָד כּוֹתֵב עַל
27 יָדִי פֶלֶם¹⁰⁹; פֶּלֶכֶם כְּתָבוּ - כּוֹתֵב אֶחָד מֵהֶם
28 בְּמַעֲמַד¹¹⁰ פֶּלֶם. הוֹלִיכּוּ גִט זֶה לְאַשְׁתִּי - מוֹלִיכּוּ
29 אֶחָד מֵהֶן עַל יָדִי פֶלֶם; פֶּלֶכֶם הוֹלִיכּוּ גִט זֶה לְאַשְׁתִּי
30 - מוֹלִיכּוּ אֶחָד מֵהֶן בְּמַעֲמַד פֶּלֶם¹¹¹.
- 109 (109) בעבור כולם. (110) בנוכחות. (111) שהרי הקפיד
והתנה על כולם שיוליכוהו כדי לביישה (גיטין סז: וראה
ברש"י שם יח:).
- 31 כז. אָמַר לַעֲשֹׂרָה: כְּתָבוּ גִט וְחַתְמוּ וּתְנוּ לְאַשְׁתִּי -
32 אֶחָד מֵהֶן כּוֹתֵב, וּשְׁנַיִם מֵהֶן חוֹתְמִין¹¹², וְאַחַד מֵהֶן
33 נוֹתְנוּ לָהּ. וְאִפְלוּ הִיָּה הַכּוֹתֵב אֶחָד מִשְׁנֵי הָעֵדִים
34 שֶׁחֲתָמוּ בּוֹ¹¹³, וְהוּא הַשְּׁלִיחַ שֶׁנָּתְנוּ לָהּ - הָרִי זֶה
35 פֶּשֶׁר. אָמַר לָהֶן: פֶּלֶכֶם חֲתָמוּ - פֶּלֶם חוֹתְמִין. וְאִם
36 מִנְּאֻז, בֵּין שְׁמִנָּה פֶלֶם בֵּין שְׁמִנָּה מְקַצֵּת, וְאָמַר
37 לָהֶן: חֲתָמוּ - הָרִי זֶה פְּאוּמָר לָהֶן: פֶּלֶכֶם חֲתָמוּ¹¹⁴.
38 וּשְׁנַיִם שֶׁחֲתָמוּ בְּתַחֲלָה הֵן מִשּׁוּם עֲדִים, וְהַשָּׂאָר
39 מִשּׁוּם תְּנָא¹¹⁵. לְפִיכָּךְ, אִם הָיוּ הַשָּׂאָר פְּסוּלִין¹¹⁶, אוֹ
40 חֲתָמוּ זֶה הַיּוֹם וְזֶה לְמָחָר¹¹⁷, אִפְלוּ לִיָּמִים הֶרְבֵּה -
41 הָרִי זֶה גִט פֶּשֶׁר¹¹⁸. מֵת אֶחָד מֵהֶן קֹדֶם חֲתִימָה -
42 הָרִי זֶה גִט פְּטוּל¹¹⁹. הִיָּה אֶחָד מִשְׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים
43 פְּסוּל - הָרִי זֶה גִט פְּסוּל¹²⁰, שֶׁמָּא יֵאמְרוּ עַד פְּסוּל
44 פֶּשֶׁר בְּעֵדוּת שָׂאָר שְׁטָרוֹת בְּעַת שִׁיְהִי הָעֵדִים
45 רְבִים¹²¹. וְלֹא הִכְשִׁירוּהוּ¹²² בְּגִט שֶׁעֲדִיּוּ רְבִים אֶלָּא
46 מִפְּנֵי שֶׁעֲדִי מְסִירָה הֵן הָעֵקֶר¹²³.
- 112 (112) שם סו, ב. (113) שם פח, א. "חתם סופר ועד כשר".
ואין חוששים שמא לא ציוה הבעל שיחתום הסופר, אלא
אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב, ולפלוני ופלוני
ויחתמו, וחששו השליחים שמא יתבייש הסופר, שאין
מקבלים אותו בעד, והחתימוהו בלא דעת הבעל, נמצא
סופר זה חתם שלא כדין, שכבר פסק רבינו לעיל פ"ב ה"ו,
שהבעל עצמו צריך לומר לסופר כתוב ולעדים חתומו, ואם
אמר ע"י אחרים - הרי זה גט פסול, וכן אמרו בגיטין סז,
א: "לא תיעשה כן בישראל" וממילא אין כל חשש. ולא
נתכווין רבינו להכשיר לכתחילה לסופר לחתום, אלא אם
חתם הסופר - כשר הגט בדיעבד, וינתן לה (כסף-משנה).

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

ל. אָמַר לְשִׁלְשָׁה: שְׁנַיִם מִכֶּם יִכְתְּבוּ גִט לְאִשְׁתִּי
וְיִחְתְּמוּ וְיִתְּנוּ לָהּ, וְהָיָה בֵּהֶן אֶב וּבָנוּ - בֵּין שְׁחַתְּמָם
הֵבֶן עִם הָאֶחָד בֵּין שְׁחַתְּמָם הָאֶב עִם הָאֶחָד¹²⁸, הָרִי
זֶה גִט כָּשֵׁר; שֶׁהָאֲדָם עוֹשֶׂה הֵבֶן שְׁלִיחַ בְּמִקּוֹם
הָאֶב¹²⁹.

(128) בדפוס רומי (ר"מ): האחר. (129) גיטין סו, א.

ל.א. אָמַר לְשְׁנַיִם: כְּתָבוּ וְיִחְתְּמוּ וְיִתְּנוּ לְפִלּוֹנִי שְׁיֹלִיף
לְאִשְׁתִּי, אוֹ תִּנּוּ לְשִׁלְיָח שְׁיֹלִיף לָהּ - אֶחָד מֵהֶן
פּוֹתֵב, וּשְׁנֵיהֶם חוֹתְמִין¹³⁰ וְנוֹתְנִין לְשִׁלְיָח. וְאִם
הוֹלִיכוּ הֵן בְּעֶצְמָן וְנִתְּנוּ לָהּ - אֵינוּ גִט, שְׁלֹא עָשָׂה
אוֹתָן שְׁלֹחֵינִי לְגִירוּשִׁין¹³¹. בְּיָצֵד יַעֲשֹׂוּ? יִטְלוּ אוֹתוֹ
מִמֶּנָּה וְיִתְּנוּהוּ לְשִׁלְיָח, וְחֹזֵר וְנוֹתְנוֹ לָהּ בְּפִגְיָהּ אוֹ
בְּפִגְיֵי אֲחֵרִים¹³². וְרִבּוּת¹³³ הוֹרוּ בְּגִט זֶה דְּבָר שְׁאֵינוֹ
נִרְאָה, מִפְּנֵי שְׁבוּשׁ שֶׁהָיָה בְּנִסְחָאוֹת שְׁלֵחָן¹³⁴.

(130) ראה לעיל הלכה כז. (131) גיטין כט, ב. וראה לעיל
פ"ב ה"ט, ולקמן הלכה לט. (132) השווה לעיל פ"ז, ה"ז;
פ"ח, ה"ז. (133) הכוונה לר"ף גיטין פ"ו (לדף סג),
שלדבריו הרי זו ספק מגורשת, וכן כתב ה'מאירי' (שם עמוד
281), בכונת דברי רבינו. (134) בנוסח התלמוד שלפניהם,
בגיטין שם. הרי"ף (שם) מביא: "כתבו ותנו לשליח מהו.
סליקי סלקינהו או דילמא לטרחייהו חייש (= סילוק סלקם
או שמא לטרחתם חשש)", וכן הנוסחא לפנינו בגמרא.
ונראה מדבריו שפיר, שבעיא זו כדלהלן: אם סילקם מהיות
שלוחים להולכת הגט, ותפקידם אינו אלא למסרו לשליח,
או שמא התכוין לחסוך להם טרחה בהולכת הגט (ורש"י
שם פירש באופן אחר), אבל אם ירצו לטרוח ולהוליך לה
גיטה בעצמם, ורשאים הם. ומתוך שהבעיה עלתה שם
ב'תיקו', אם הם בעצמם הולכייהו ונתנוהו לידה - הרי זו
ספק מגורשת. אבל רבינו אינו גורס כגירסא הנ"ל, ומפרש
הבעיא באופן שאבד הגט בדרך, אחרי שנמסר לשליח, אם
מותר להם לכתוב גט שני ולמסרו לשליח לגרש, או אולי
כבר עשו שליחותם ואינם רשאים לכתוב גט שני (וכפירוש"י
שם גם לפי נוסחת הרי"ף), ורק בזה נשארה הגמרא ב'תיקו'
והרי היא ספק מגורשת, אבל בדין שלפנינו אין כל ספק
שאינם יכולים להולכייהו בעצמם, ואם הולכייהו אינו גט
'מרכבת המשנה', וראה לעיל פ"ב ה"ט, ובמגיד-משנה
(שם).

ל.ב. אָמַר לְסוֹפֵר: כְּתָב לִי גִט לְאִשְׁתִּי, כְּתָבוּ וְנִתְּנוּ
לְבַעַל בְּלֹא עֲדִים¹³⁵, וְנִטְלוּ הַבַּעַל וְנִתְּנוּ לְשִׁלְיָח¹³⁶
וְאָמַר לוֹ: תֵּן גִּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּפִגְיֵי עֲדִים¹³⁷, וְהִלֵּךְ
הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּנוּ לָהּ בְּפִגְיֵי עֲדִים - הָרִי זֶה סֶפֶק מְגֻרָשֶׁת.
שְׂאִין הַשְּׁלִיחַ נֶאֱמָן לְהַתִּיר הַעֲרֹה אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא
עַד אֶחָד אֲלֹא מִפְּנֵי כְּתָב הָעֲדִים שֶׁחֲתָמוּ עַל הָגֵט,
שֶׁהֵן כְּמִי שֶׁנִּחְקָרָה עֲדוּתָן¹³⁸ בְּבֵית דִּין עַד שֶׁיְהִיָּה
שֵׁם מְעֲרַעֵר, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ¹³⁹ שֵׁם¹⁴⁰. וְאִם הָיָה שֵׁם
שְׁנֵי עֲדִים שֶׁיַּעֲדוּ שֶׁגִּט זֶה הַבַּעַל נִתְּנוֹ לְשִׁלְיָח
לְגִרָשָׁה בּוֹ - הָרִי זֶה מְגֻרָשֶׁת¹⁴¹.

(114) וכל אלה המנויים חותמים (גיטין סז:). (115) שם יח,
ב. כאילו הטיל תנאי בגט זה - כדי לביישה - שלא יהיה
גט כשר עד שיחתמו כולם. (116) קרובים זה לזה, או
פסולים לעדות (ראה לעיל פ"ד מהל' אישות ה"ו).
(117) שנים הראשונים חתמו ביום כתיבתו כדין (ראה לעיל
פ"א הכ"ה) והיתר חתמו זה היום וזה למחר, ולפני נתינתו
לאשה חתמו כולם. (118) שם. כי לא חתמו בתורת עדים
אלא לקיים תנאו, ואילו היו השאר משום עדים היה הגט
פסול, משום 'מוקדם' (לעיל פ"א הכ"ה). וכן אם נמצא אחד
מהם פסול, נפסל הגט (ראה למעלה פ"א ה"ז) כדין כל
עדות שאם בטלה מקצתה - בטלה כולה, כמבואר במס'
מכות ו, א. (119) שם סו, ב. שהרי לא נתקיים תנאו.
(120) מדבריהם. (121) וזימן את כולם לחתום כעדים, שאז
אם בטלה מקצת העדות - בטלה כולה, כמבואר בפ"ה מהל'
עדות ה"ו. ודווקא כשעד אחד מהשנים הראשונים נמצא
פסול - אז הגט פסול, שלא יבואו להכשיר גם בשאר
שטרות שהעדים הראשונים נראים כעיקר החתימה, אבל אם
אחד משאר העדים נמצא פסול - הגט כשר, כי יאמרו
השנים הראשונים הם עיקר, והשאר למילוי בלבד, ולא
יבואו להחליף בשטרות (כסף-משנה הל' עדות, שם).
(122) מן התורה, שהרי אין הגט בטל, אלא פסול מדבריהם,
ולמה לא יהיה בטל ממש כבשאר שטרות (לחם-משנה).
(123) בגט, שאע"פ שחתומים בו עדים, נותנו בפני שנים
ש"עיקר הגירושין בעדי מסירה" (לעיל פ"א ה"ט), ולפיכך
אין לחוש אם אחד מן העדים הראשונים החתומים בגט
נמצא פסול, והגט כשר מן התורה, ואילו בשאר שטרות אין
עדי המסירה עיקר, כי אם יש בהם עדי חתימה אין עוד
צורך בעדי מסירה, ולפיכך אם נמצא אחד מעדי חתימתם
פסול - בטל הוא מן התורה. השווה פ"א מהל' מלוה ולוה
ה"ב, ופ"ה מהל' עדות ה"ו (מגיד-משנה).

1 כח. תִּקְנוּ חֻכְמִים, שֶׁהָאוֹמֵר לְרַבִּים¹²⁴ לְכָתֹב גִּט אוֹ
2 לְחַתֵּם אוֹ לְהוֹלִיף גִּט לְאִשְׁתּוֹ: אִם לְכַתִּיבָהּ - אוֹמֵר
3 לָהּ: כָּל אֶחָד מִכֶּם יִכְתְּבֵה גִט לְאִשְׁתִּי, וְכֵן לְהוֹלִכָה:
4 כָּל אֶחָד מִכֶּם יוֹלִיף, וְאִם לְחַתִּימָהּ - יֹאמַר לָהּ: כָּל
5 שְׁנַיִם מִכֶּם יִחְתְּמוּ בְּגִט זֶה¹²⁵ וְיִתְּנוּ לְאִשְׁתִּי.

(124) במעמד רבים. (125) שאם לא ידיגיש כן, שמא יטעו
לחשוב שלכולם התכוין, והואיל ולא חתמו כולם - נמצא
גט בטל (גיטין סז:). אף-על-פי שלפי הדין, כל שלא אמר
"כולכם" - אחד כותב ושנים חותמים ואחד מוליך (כדלעיל
הכ"ז).

6 כט. וְלָמָּה אָמְרוּ חֻכְמִים¹²⁶: עַדִּי הֵגֵט אֵין חוֹתְמִין
7 אֲלֹא זֶה בְּפִגְיֵי זֶה? גִּזְרָה שְׂמָא יֹאמַר לְרַבִּים: כָּלְכֶם
8 חֲתָמוּ. אִם תֹּאמַר חוֹתְמִין זֶה שְׁלֹא בְּפִגְיֵי זֶה - שְׂמָא
9 יַעֲדוּ שְׁנַיִם, וְתַטֵּל הֵגֵט בְּיָדָהּ, וְתַחֲשֹׁב שֶׁכָּבֵר הַעֲדִידוֹ
10 בּוֹ, וְעַדִּין לֹא נִתְּקִים הַתְּנָאִי¹²⁷.

(126) גיטין י, ב. וראה לעיל פ"א הכ"ד. (127) כי הוא
הקפיד על חתימת כולם ונמצא הגט בטל, ולפיכך גזרו
אפילו כשלא אמר: "כולכם" שיהא הגט פסול, כמבואר
לעיל (שם).

מִמָּנָה חֲפֵץ פְּלוּנִי וְתָן לָהּ גֵּט זֶה - הָרִי זֶה לֹא
יִשְׁלַחנָה בֵּיד אַחֶר¹⁵³. וְאִם שְׁלַחוּ בֵּיד אַחֶר, וַיֵּצֵאת
הָאִשָּׁה לְקִרְיַת הַשְּׁלִיחַ וְנִתְּנָה הַחֲפֵץ תְּחִלָּה וְאַחֶר כֶּף
נָתַן לָהּ הַגֵּט - הָרִי זֶה מְגֵרֶשֶׁת¹⁵⁴.

(151) בארץ ישראל, שאין השליח צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם (גיטין כט. במשנה וברש"י שם. וראה למעלה פ"ז ה"ד). (152) כרבן שמעון בן גמליאל (גיטין שם, וכ"ה למעלה בפ"ז שם). שכשחלה אין הבעל מקפיד שימסרנו ע"י שליח אחר, אבל אם לא חלה אינו משלחו ביד אחר, שיש אנשים המקפידים על זה (ר"ן גיטין, שם). (153) אף-על-פי שחלה השליח, שאין רצונו של בעל שיהא פקדונו ביד אחר (משנה, גיטין שם). (154) אע"פ שאין לשלחו ביד אחר, מפני שמקפיד על החפץ שלא יבוא לידי אחר - אין שליחות הגט מתבטלת ע"י זה, הואיל ועל הגט אינו מקפיד כשחלה השליח, כנ"ל, והוא לא שינה מדעת הבעל וקיבל החפץ תחילה ואחר-כך נתן הגט - כדרישתו (גיטין שם).

לו. נָתַן לָהּ הַגֵּט תְּחִלָּה וְאַחֶר כֶּף נִתְּנָה הַחֲפֵץ, אָפְלוּ
מִיַּד שְׁלִיחַ רֵאשׁוֹן - אֵינוֹ גֵּט, שֶׁהָרִי עֹבֵר עַל דְּבָרֵי
הַבִּעּוּל בְּדָבָר שֶׁסֶתֶם בְּנֵי אָדָם מְקַפְּדִין עָלָיו; שֶׁהָרִי
הַבִּעּוּל אָמַר לוֹ: טַל הַחֲפֵץ תְּחִלָּה וְתָן לָהּ הַגֵּט¹⁵⁵,
וְהוּא נָתַן וְאַחֶר כֶּף נָטַל.

(155) שם כא, ב - כרבי יוחנן.

לז. אָמַר לוֹ: תָּן לָהּ הַגֵּט וְטַל מִמָּנָה חֲפֵץ פְּלוּנִי -
הָרִי זֶה לֹא יִשְׁלַחנָה בֵּיד אַחֶר, שְׁאִין רְצוֹנוֹ שִׁיחִיָּה
פְּקֻדוֹנוֹ בֵּיד אַחֶר. וְאִם שְׁלַחוּ בֵּיד אַחֶר - הָרִי זֶה
גֵּט, בֵּין שֶׁנִּתְּנָה הַחֲפֵץ תְּחִלָּה בֵּין שֶׁלֹּא נִתְּנָה אֲלָא
בְּסוּף¹⁵⁶.

(156) כשחלה השליח, כנ"ל. הואיל והבעל לא הקפיד על לקיחת החפץ תחילה - גם השליח אינו צריך להקפיד. ואף-על-פי שלענין החזרת מעות למלוה על ידי שליח, בין שאמר לו תן המעות וקח השטר, בין שאמר לו קח השטר ותן המעות, חייב לקחת השטר ואחר-כך לתת לו המעות (פ"א מהל' שלוחין ה"ו) - שם חושש שמא יקח המעות ולא יחזיר לו השטר, אבל כאן שאינה מתגרשת עד שתתן לו החפץ, אין לו לחוש שמא לא תתן לו (מגיד-משנה).

לח. נָתַן לְשְׁלִיחַ הַגֵּט וְאָמַר לוֹ: לֹא תִתְּנֶהוּ לָהּ אֲלָא
אִתָּה, וְנִתְּנָה לְאַחֶר וְנִתְּנָה לָהּ - אֵינוֹ גֵּט¹⁵⁷. וְכֵן אִם
אָמַר לוֹ: אֲלֵ תִתְּנֶהוּ לָהּ אִתָּה, תִּתְּנֶהוּ לְפְלוּנִי וְהוּא
יִתְּנֶהוּ לָהּ, וְנִתְּנָה לָהּ הַשְּׁלִיחַ הָרֵאשׁוֹן - אֵינוֹ גֵּט,
לְפִי שֶׁלֹּא עָשָׂה שְׁלִיחַ לְגִירוּשִׁין¹⁵⁸.

(157) אפילו חלה השליח. הרי זה כאומר "אל תתנהו לה אלא בימין, ונתנו לה בשמאל", כמבואר לעיל הל"ג. (158) נלמד מדין הסמוך בהלכה הבאה.

לט. נָתַן לוֹ הַגֵּט וְאָמַר לוֹ: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי,
אָמַר לוֹ הַשְּׁלִיחַ: אֵינִי מְפִירָה, אָמַר לוֹ הַבִּעּוּל: תִּתְּנֶהוּ

(135) עדי חתימה. (136) בינו לבינו, שהרי שליח הולכה אינו צריך עדים. כמבואר לעיל פ"ו ה"ד. (137) עדי מסירה. ואע"פ שאין עד חתום עליו הרי זה כשר, "שעיקר הגירושין בעדי מסירה" (לעיל פ"א הי"ח). (138) גיטין ג, א. (139) לעיל פ"ז הכ"ד. והואיל ואין עדים חתומים על גט זה, הרי היא ספק מגורשת, שמא גט זה מזוייף הוא ולא נתנו הבעל לשליח לגרשה. (140) בדפוס רומי וקושטא, חסירה תיבה זו. (141) כיון שיש עדים על מינוי השליחות, הרי השליח כבעל עצמו, והיא מגורשת בעדי מסירה אע"פ שאין עדי חתימה בגט (כנ"ל פ"א הי"ח).

1 לג. הָאוֹמֵר לְשְׁלִיחַ: תָּן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם
2 פְּלוּנִי, וְנִתְּנָה לָהּ בְּמָקוֹם אַחֶר - אֵינוֹ גֵּט¹⁴². הָרִי הִיא
3 בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְנִתְּנָה לָהּ בְּמָקוֹם אַחֶר - כָּשֶׁר, מִפְּנֵי
4 שֶׁמִּרְאָה מָקוֹם הוּא לוֹ¹⁴³. אָמַר: אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלָא
5 בְּבֵית, וְנִתְּנָה לָהּ בְּעֵלְיָה; אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלָא בְּיָמִין,
6 וְנִתְּנָה לָהּ בְּשִׁמְאֵל¹⁴⁴; תִּתְּנֶהוּ לָהּ בְּיוֹם פְּלוּנִי, וְנִתְּנָה
7 לָהּ בְּתוֹךְ הַזָּמָן - אֵינוֹ גֵּט¹⁴⁵. אֵל תִּתְּנֶהוּ לָהּ אֲלָא
8 בְּיוֹם פְּלוּנִי, וְנִתְּנָה לָהּ מִלְּפָנָיו אוֹ מֵאַחֲרָיו - אֵינוֹ
9 גֵּט, שֶׁהָרִי הִקְפִּיד עַל עֲצָמוֹ שֶׁל יוֹם. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא
10 בְּזָה¹⁴⁶.

(142) כיון שציין לו מקום פלוני, בוודאי מקפיד הוא, ואין רצונו שילעיוזו עליו במקום ההוא. (143) שם תמצאנה, אבל אינו מקפיד לגרשה במקום זה דוקא ולא במקום אחר (גיטין סה). (144) שם כט, א. שלא עשאו שליח אלא כשימלא פקודתו בדיוק. (145) "שאין אדם מקדים פורענות לנפשו" (שם יח), לכן אין לשליח רשות לגרשה בתוך הזמן, אבל לאחר מכאן - רשאי (תשובות הגאונים) שערי צדק סי' יח, ומשנה-למלך בשם גדולי האחרונים). (146) מקור הדברים האלו בתוספתא (מגיד-משנה, וש"ת מבי"ט ח"א סי' קצא, ואינה בתוספתא שלפנינו - תשלום תוספתא להגר"ש ליברמן עמוד 53).

11 לד. וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה לְשְׁלִיחָהּ: הִתְקַבֵּל לִי גֵט¹⁴⁷
12 בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְקִבְּלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֶר - אֵינוֹ גֵּט¹⁴⁸.
13 הֵבֵא לִי גֵטִי בְּמָקוֹם פְּלוּנִי, וְהֵבִיאוּ לָהּ בְּמָקוֹם
14 אַחֶר¹⁴⁹ - כָּשֶׁר¹⁵⁰.

(147) מפורש לעיל פ"ו ה"א. "התקבל" - כמו קבל, ולשון משנה היא. גיטין פ"ו מ"א; נדרים פ"ח מ"ז; ושבועות פ"ז מ"א. (148) גיטין סה, א. הואיל והיא מתגרשת בקבלת השליח - בוודאי מקפדת היא שלא ילעיוז עליה במקום ההוא. (149) בכת"י התימנים: "למקום פלוני - למקום אחר". ולשון המשנה (גיטין שם) "ממקום פלוני - ממקום אחר". (150) שהרי אינה מתגרשת עד שיבוא הגט לידה (ראה לעיל פ"ו ה"ד). ומכיון שקיבלתו הרי לא הקפידה, וגם מתחילה בוודאי לא נתכוונה אלא להראות לו מקום, איפה ימצאנה (ר"ן שם).

15 לה. הָאוֹמֵר לְשְׁלִיחָו: הוֹלֵךְ גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי¹⁵¹, בֵּין
16 שֶׁאָמַר לוֹ 'הוֹלֵךְ' בֵּין שֶׁאָמַר לוֹ 'אֵת הוֹלֵךְ', וְחִלָּה
17 אוֹ נֶאֱנַס - מְשַׁלְּחוּ בֵּיד אַחֶר¹⁵². וְאִם אָמַר לוֹ: טַל

שנשאת ונמצא גיטה בטל או בא בעלה, נתייבמה ונמצא בעלה חי, נשא אשה ונמצאת ערוה, האסורים לישא אשה מחמת חשד שיתעורר עליהם בקשר אתה, המגרש אשתו וחזר ובעלה, שלא ישא אשה ודעתו לגרשה, שלא יגרש אשתו הראשונה, שמצוה לגרש אשה רעה בדעותיה.

א. כל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט בטל, או אינו גט, או אינה מגרשת - הרי זה גט בטל מן התורה, ועדין היא אשת איש גמורה. ואם נשאת - תצא והולד ממזר. ואם היה בעלה כהן - לא נאסרה עליו משום גרושה. חוץ מן המגרש את אשתו ואמר לה: הרי את מגרשת ממני ואין את מתרת לכל, שאף על פי שאין זה גט - הרי זו פסולה לפניה מדבריהן; שנאמר: ואשה גרושה מאישה. אמרו חכמים: אפלו לא נתגרשה אלא מאישה ולא התרה לכל - נאסרה לפניה. וזהו ריח הגט שפוסל בפניה² מדבריהם.³

(2) שאף על פי שאין בו ממש, ריח יש בו. (3) ולדעת מפרשים אחרים ריח הגט פוסל בכהונה מן התורה שסוברים שזהו דרש גמור.

ב. וכל מקום שאמרנו בחבור זה שהגט פסול - הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד. ונפסלה בו מן הפניה מדברי תורה⁴. ולא תנשא לכתחלה; ואם נשאת - לא תצא⁵ והולד פשר. וכותבין לה גט אחר פשר ונותנין לה והיא תחת בעלה⁶. ואם אי אפשר לכתב אחר, והיה הפעל ותיק⁷ וגרש מעצמו - הרי זה משבח, אם אין לה בנים; אבל אם יש לה בנים - לא יוציא מפני פסול הגט, שמה יוציא לעז⁸ על בניו.

(4) שהרי מן התורה היא מגורשת. (5) בין יש לה בנים ובין אין לה בנים. (6) כמו שאמרו כיצד יעשה יטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה וכו'. (7) ישר ובעל מידות טובות. (8) שם רע.

ג. וכל מקום שאמרנו בחבור זה הרי זה ספק גרושין, או שהיא ספק מגרשת - לא תנשא; ואם נשאת - תצא; והולד ספק ממזר, מפני שהיא ספק ערוה. וכן אם גרש את אשתו בגט פסול, או שהיתה ספק מגרשת, ורצה להחזירה - הרי זו מתרת לבעלה¹⁰. ואינו צריך לחדש הנשואין¹¹ ולכרף שבע ברכות¹² ולכתב פתבה¹³, עד שתתגרש גרושין גמורין.

(9) מן התורה. (10) ישראל. אבל אם בעלה כהן - אסורה לו. (11) אבל צריך לקדשה קידושין שניים, שהרי מן התורה פנויה היא. ואפילו "ספק מגורשת" צריך לקדשה מחדש, שהרי היא ספק פנויה מן התורה, ואין תעמוד תחתיו בלי קידושין גמורים. (12) והטעם, שאין מברכים על הספק, ואפילו המגורשת ב"גט פסול", אף על פי שמן התורה פנויה היא, הואיל ומדבריהם אינה פנויה - אין

לפלוגי, הוא מכירה - הרי זה שליח שלא נתן לגרושין¹⁵⁹, ואינו נותן הגט אלא לפלוגי שאמר הפעל; ואותו הפלוגי הוא שליח לגרושין, הוא שמוליכו לה או משלחו ביד אחר אם חלה או נאנס.

(159) שם כט, ב. ומכאן למד רבינו את הדין הנ"ל, שאם אמר לו: "אל תתנהו לה אתה - תנהו לפלוגי", שאין הראשון יכול לגרשה, הואיל ומתחילה לא נתמנה לגרשה אלא לשלחו ביד אחר, אין זה שליח לגירושין כלל, והוא גרוע מהשליח שבהלכה שלפניו.

מ. נתן הגט לשליח ואמר לו: לא תתנהו לה עד שלשים יום, וחלה או נאנס בתוך השלשים - משלחו ביד אחר¹⁶⁰; שאף על פי שאינו עכשיו שליח לגרושין, הואיל ולאחר שלשים יום יהיה שליח גרושין, עושה שליח אחר בתוך שלשים יום¹⁶¹.

(160) שהוא ימסרנו לה לאחר שלשים יום. (161) גיטין, שם. "ויש מי שאומר, שלא ימסור מיד לשליח שני אלא ימסור שליחותו לבית דין, והם לא יעשו לשני שליח עד אחר שלשים יום" (אהע"ז סי' קמא, סל"ז). כי יש לחוש, שמה לא ידקדק בשליחותו ויתננו לה תוך שלשים יום, וכן משמע בסוגיית הגמרא שם.

מא. במה דברים אמורים? בשלא היה בעלה עמה במדינה¹⁶³, או שהיתה מתגרשת מן הארוסין¹⁶⁴; אבל אם מתגרשת מן הנשואין ובעלה עמה במדינה - חוששין לו שמה פיס¹⁶⁵, ואינו עושה¹⁶⁶ שליח בתוך השלשים אלא אם כן אמר: נאמנת עלי שלא פיסתי¹⁶⁷. אבל נותן¹⁶⁸ הגט לה לאחר שלשים¹⁶⁹, וחוששין לה כמו שבארנו¹⁷⁰ עד שיאמר: נאמנת עלי שלא פיסתי¹⁷¹.

(162) שעושה עכשיו שליח שני לגרשה אחר שלשים יום. (163) שאין חוששין שמה בא ופיס, שאין דרך בני אדם לבוא בצנעא, למעלה הלכה יא (מגיד-משנה). (164) שאין לבו גס בה (למעלה הלכה י). (165) ראה למעלה הלכה ט. (166) השליח הראשון אינו עושה שליח שני. (167) שאם לא יאמר נאמנת עלי, יש לחוש שמה יפייסנה, נמצא ששליח זה אינו שליח לגירושין כלל, ואין יעשה שליח שני בתוך שלשים יום. (168) השליח הראשון בעצמו. (169) הואיל ולא שמענו שפיס. (170) לעיל הלכה ט, והגט יהיה פסול, לכתחילה לא תינשא בו, ואם נשאת לא תצא. (171) ואז יכול הוא לעשות שליח שני בתוך שלשים יום (גיטין כט: וכפירוש 'מרכבת המשנה').

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ח

פרק עשירי

(1) ביאר בו רבינו מה בין גט בטל לבין גט פסול, אשה

- לברך. (13) כיוון שלא הייתה יכולה לגבות כתובתה הראשונה כשהיא ספק מגורשת.
- ד. כל מי שנשא את בַּטֵּל - הרי זו צריכה גט מבעל שני מדבריה, כְּדִי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ: אֵשֶׁת אִישׁ יוֹצֵאָה בְּלֹא גֵט. וצריכה גט מן הראשון להתיידיה לשאר העם. ונאסרה על שניהם לעולם, אף על פי שנבעלה בשגגה¹⁴, כְּדִי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ: הַחֲזִיר זֶה גְרוּשָׁתוֹ אַחֵר שֶׁנִּשְׁאַתָּה¹⁵. וְאִם עָבַר אֶחָד מִשְׁנֵיהֶן וְהַחֲזִירָה - יוֹצֵאָה¹⁶.
- (14) שלא ידעה שגיטה בטל, ואשה שזינתה תחת בעלה בשגגה מותרת לבעלה. (15) והתורה אמרה: "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה". (16) הראשון - משום מחזיר גרושתו שכופים אותו להוציא. והשני - קנסוה חכמים להיאסר עליו עולמית משום ביאת זנותם שהייתה בעבירה.
- ה. וכן הדין באשה שבאו עדים שמת בעלה, ונשא¹⁷, ואחר כך בא בעלה - בין שהיה בעלה פקח בין שהיה חרש, בין שנשא את לפקח בין שנשא את לחרש, שאין קדושין קדושין גמורים¹⁸ - תצא משניהם, וצריכה גט מזה ומזה, ונאסרה על שניהם עולמית.
- (17) שאף על פי ששני עדים העידו על מותו, אין לה דין של אנוסה המותרת לבעלה הראשון. (18) אלא מדברי סופרים.
- ו. הרי שנתקדשה¹⁹ ואחר כך בא בעלה, או נמצא הגט בטל - הרי זו מתרת לבעלה. ואינה צריכה גט משני, שאין קדושין תופסין בעריות²⁰. ואין חוששין שמא יאמרו: אֵשֶׁת אִישׁ יוֹצֵאָה בְּלֹא גֵט, כִּינֹן שֶׁלֹא נִשְׁאַת יֵאמְרוּ: תִּנְאִי הִיא בְּקִדּוּשִׁין וְלֹא נִתְקַדְּשָׁה²¹.
- (19) ועדיין לא נבעלה, נמצא שלא עשתה איסור ואין מקום לקנסה. (20) והרי היא אשת איש והיא ערוה על המקדש. (21) ונעקרו הקידושין ואינה צריכה גט.
- ז. האשה שנשא את ונמצא הגט בטל, או בא בעלה אחר ששמעה שמת - אין הבעל הראשון והשני זכאין לא במציאתה²² ולא במעשי ידיה²³ ולא בהפדת נדריה²⁴. וכל פרות²⁵ שאכלו שניהן אחר שנשא את - אין מוציאין מהן. ואין לה כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה ולא מזונות לא על זה ולא על זה. ואם נטלה מזה או מזה - תחזירה²⁶. וכל מה שפלה או אבד מנכסיה, ואפלו מנכסי צאן ברזל - אין מוציאין אותן לא מזה ולא מזה²⁷. והולד מן השני ממזר²⁸. ואם בא עליה הראשון קדם שגרש השני - הרי הולד ממזר מדבריהם²⁹. גרשה השני ונטלה ממנו כתובה ואחר כך בא בעלה או נמצא
- (22) השני אינו זכאי בשום דבר מן הדברים המנויים כאן, לפי שאינה אשתו, והראשון אינו זוכה, משום שכל הטעם שמציאת אשה לבעלה - הוא כדי למנוע איבה ביניהם, וכאן לא איכפת לנו אם תהיה איבה, ויוציאנה בהקדם. (23) כי מעשי ידיה לבעלה הם כנגד מזונותיה שחייב בעלה, וזו הואיל ואין לה מזונות אין לו מעשי ידיה. (24) הבעל מיפר נדריה כדי שלא תתגנה עליו (כגון נדרי עינוי נפש, "שלא ארחץ", "שלא אתקשט") וזו, - תתגנה ותתגנה. (25) מנכסי מלוג שלה. (26) ואין תפיסתה מועילה לה. (27) אלא מחזירים לה נכסיה כמו שהם ואם פחתו פחתו לה. (28) מן התורה. (29) ואסור במזורת גמורה, שהרי מן התורה - בן כשר הוא. וכן אסור בבת ישראל כשרה, מחמת קנס. ועל כורחו אינו נושא אלא גיורת שממזר מותר בה. או ממזרת מדבריהם כמותו. (30) כשם שאינה מוציאה כתובתה ממנו, כך אינו מוציא ממנה מה שנטלה, שכשנטלה, בהיתר נטלה הואיל ולא נודע עדיין דבר איסורה לבעלה זה.
- ח. וכן הדין באחין, שקדש אחד אשה והלך אחיו ושמע בו שמת ויבם את אשתו ואחר כך בא³¹ - תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה³², וכל הדברים האלו בה. וכן אם קדש אשה והלכה למדינה אחרת ושמע³³ שמתה ונשא אחותה ואחר כך נודע שלא מתה - צריכות שתיהן ממנו גט, וכל הדברים האלו בהן.
- (31) והרי היא אסורה עליו גם משום אשת איש וגם משום אשת אח. (32) מהראשון, צריכה גט מן התורה, שהרי אשתו היא, ומן השני צריכה גט מדבריהם. (33) שני עדים אמרו כן.
- ט. אבל אם הלכה אשתו הנשואה למדינה אחרת ושמע בה שמתה ונשא אחותה ונמצאת אשתו קיימת - אין אחותה צריכה ממנו גט, ואשתו מתרת. וכן שאר העריות שנשאן בחזקת היתר³⁴ ונמצאו ערוה - אינן צריכות גט, שאין קדושין תופסין בעריות.
- (34) שלא ידע שהיא קרובתו.
- י. ומפני מה הצריכו אחות ארוסתו גט³⁵? שמא יאמרו: תנאי היה בארוסין³⁶ וכדת נשא אחותה³⁷. והואיל ויצאה אחותה בגט, אחותה שהיא ארוסתו הראשונה אסורה, כְּדִי שֶׁלֹא יֵאמְרוּ: נִשְׂא אֶחָת גְרוּשָׁתוֹ³⁸.
- (35) והרי אחות אשתו היא וערוה היא ואין קידושין תופסין בה. (36) ולא נתקיים ובטלו קידושיה. (37) השנייה. (38) והיא ערוה עליו עד שתמות ארוסתו.
- יא. כתב הסופר וטעה ונתן גט לאיש ושובר³⁹ לאשה, או שטעו הין⁴⁰ ונטל הבעל הגט ונטלה היא

הרי זה לא ישאנה. וכן החכם שאסר את האשה על
 בעלה בנדר⁵² - הרי זה לא ישאנה. וכן הנטען⁵³ על
 השפחה ונשתחררה, על הנכרית ונתגירה - הרי זה
 לא ישאנה⁵⁴. וכן עפ"ם ועבד הבא על פת ישראל,
 אף על פי שחזר העפ"ם ונתגיר, העבד ונשתחרר -
 הרי זה לא ישאנה⁵⁵. וכלן אם עברו ונשאו - אין
 מוציאין מידם.

(51) כלומר בחוץ-לארץ ממקום למקום או מארץ ישראל
 לחוץ לארץ או מחוץ-לארץ לארץ ישראל. (52) שנדרה
 הנאה מבעלה ולא היפר לה ובאת לחכם להחיר לה נדרה
 ולא מצא לה פתח לחרטה. (53) טוענים עליו דברי לעז
 על יחסים בינו לשפחה. (54) שלא יאמרו אמת היה הקול
 הראשון. (55) שלא יאמרו משום אשה זו נתגייר או
 נשתחרר.

טו. וכלן שהיו להם נשים⁵⁶, ומתו נשותיהן או
 שנתגרשו⁵⁷, והיו הנשים הן שהרגילו⁵⁸ את בעליהן
 לגרשם - הרי אלו מתרות להנשא להן לכתחלה⁵⁹.
 וכן אם הלכו נשים אלו ונשאו לאחרים⁶⁰,
 ונתאלמנו או נתגרשו⁶¹ - הרי אלו מתרות להנשא
 להן לכתחלה⁶².

(56) בשעת מעשה. (57) לאחר זמן. (58) שהתחילו
 בקטטה להקיט את בעליהן. (59) שעכשיו אין עליהם
 שום חשד. (60) כשאסרה החכם, או כשהעיד העד.
 (61) מהנישואין השניים. (62) שכשנישאו לאחרים באמצע
 נסתלק מהם כל חשד.

טז. וכל אחת מהן מתרת להנשא לכן העד שהעיד
 לה, או לכן החכם שאסרה על בעלה, או לכן הנטען
 עליה, או לשאר קרובין; שאין אדם חוטא כדי
 שהנה אחר. ומתרת האשה להנשא לאחר מעדי
 גרושיה או מעדי מאניה⁶³, או לאחר מן הדינים
 שהלצה בפניהם⁶⁴; שאין חוששין אלא לעדות אחד.
 ולעולם יתרחק אדם מעדות מאו⁶⁵, ויתקרב
 לחליצה⁶⁶.

(63) קטנה יתומה שהשיאה אחיה או אמה ואינה רוצה
 בבעלה, ממאנת בפני שניים והולכת לה. (64) כשהיא
 יבמה. (65) שמא כשתגדיל תתחרט על מיאונה. (66) ואף
 שמעיקר הדין מצוות יבום קודמת למצוות חליצה, בכל זאת
 טוב להתדבק בחליצה.

יז. המגרש את אשתו וחזר ובעלה בפני עדים קדם
 שתנשא לאחר, בין שגרשה מן הנישואין בין מן
 הארוסין - הואיל ואשתו היתה, הרי זו בחזקת
 שהחזירה, ולשם קדושין בעל ולא לשם זנות.
 ואפלו ראו אותו שנתן לה מעות⁶⁷. שחזקה היא,
 שאין אדם עושה בעילתו באשתו בעילת זנות, והרי
 בידו לעשותה בעילת מצוה. לפיכך הרי זו בחזקת
 מקדשת קדושי ודאי⁶⁸, וצריכה ממנו גט שני.

השובר, וכמדמה להן שנתגרשה, ולאחר זמן הרי
 הגט יוצא מתחת ידי האישה: אם לא נשאת - הרי
 זו אינה מגרשת, ונתגלה הדבר שעדין לא נתגרשה,
 ויתן לה הגט בפנינו, ותהיה מגרשת משעת נתינתו;
 ואם נשאת ואחר כך הוציא הבעל את הגט ואמר:
 עדין לא נתגרשה, שהרי הגט בידי ולא הגיע לידיה
 - אין שומעין לו לאסרה על בעלה, אלא הרי זו
 בחזקת גרושה ונפל הגט מידה ומצאו זה⁴¹ והרי בא
 לאסרה על הבעל השני⁴².

(39) כתב קבלה שהאשה נותנת לבעל עם קבלת פרעון
 כתובתה. (40) האישה והאשה. (41) אחרי גירושיה.
 (42) ואין הוא נאמן לאבד זכותו של שני, שאנו חוששים
 שמא עשו קנוניה ביניהם והחליפו שטרותיהם לאחר
 שנישאת.

יב. המוציא את אשתו משום שם רע⁴³ או משום
 שהיא פרוצה בנדרים, אומרין לו: הודיעה שמפני
 זה אתה מוציאה כדי לספרה⁴⁴, ודע שאין אתה
 מחזירה לעולם. ומפני מה המוציא את זו לא
 יחזירה לעולם⁴⁵? גזרה שמא תנשא לאחר ותעשה
 תשובה ותהיה צנועה תחתיו, ויאמר הראשון: אלו
 היתתי יודע שכן הוא לא היתתי מגרשה, ונמצא
 כמגרש על תנאי ולא נתקיים שנמצא הגט בטל
 למפרע⁴⁶. לפיכך אומרים לו: גמר בלבך לגרשה,
 שאין זו חוזרת לך לעולם⁴⁷. ואם עבר והחזיר קדם
 שנתקדשה לאחר - לא יוציא⁴⁸.

(43) שיצא עליה לעז זנות. (44) "שלא יהיו בנות ישראל
 פרוצות בעריות ובנדרים". (45) אפילו אם נמצאו הדברים
 שקר. (46) ובניה ממזרים. ואף על פי שמצד הדין אין
 ממש בדבריו, שהרי לא התנה כן בשעת נתינת הגט, -
 חששו חכמים ללעז, משום כבוד האשה ובניה. (47) אפילו
 אם תמצא צנועה, ושוב לא יוכל להוציא עליה לעז, שהרי
 לא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים, ובוה גילה דעתו,
 שלא היתה חביבה עליו. (48) אבל לאחר שנתקדשה
 נאסרה על הראשון. וכופים אותו להוציאה.

יג. וכן המוציא את אשתו משום אילונית⁴⁹ או
 משום שרואה דם בכל עת תשמישו⁵⁰ - הרי זה לא
 יחזיר לעולם. שמא תנשא לאחר, ותלד האילונית
 ותתרפא הנדה, ויאמר: אלו היתתי יודע שכן הוא
 לא היתתי מגרשה, ונמצא הגט בטל והבנים
 ממזרים. ואם עבר והחזיר - לא יוציא.

(49) שחושב שהיא איילונית, איילונית לשון איל, שאינה
 יולדת. (50) והרי היא אסורה לבעלה.

יד. שליח שהביא גט חוץ לארץ⁵¹ ואמר בפני נכתב
 ובפני נחתם - הרי זה לא ישאנה, שאנו חוששין
 שמא עיניו נתן בה ולפיכך העיד לה. וכן העד
 האחד שהעיד לאשה שמת בעלה ונשאת על פיו -

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי י"א סיון - ספר נשים - הלכות גירושין רא

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

או פלה מעבירין הקול שנתגרשה - אין חוששין
לה⁷⁸, והרי היא בחזקתה. אבל אם יצא שמה בעיר
מקדשת, והחזק הקול בבית דין, שהרי היא מקדשת
בספק כמו שבארנו, ואחר כך יצא עליה קול
שנתגרשה מאותן הקדושין - הקול אסרה והקול
התירה, והרי זו מגרשת⁷⁹.

(78) לאוסרה על בעלה כהן. (79) ומותרת להינשא
לאחרים.

כא. לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה⁸⁰. ולא תהיה
יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה. ולא יגרש
אדם אשתו ראשונה אלא אם כן מצא בה ערות
דבר, שנאמר: כי מצא בה ערות דבר וגו'. ואין
ראוי לו למחר לשלח אשתו ראשונה⁸¹. אבל שניה,
אם שנאה - ישלחנה⁸².

~ נקודות משיחות קודש ~

"לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה".

דין זה כתב הרמב"ם גם בהלכות איסורי ביאה (פכ"א
הכ"ח) "אסור לאדם לישא אשה ודעתו לגרשה, שנאמר
אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך, ואם
הודיעו תחילה שהוא נושא אותה לימים, מותר". ה'משנה
למלך' מביא את דברי ה'טור' "לא ישא אדם כו', וכתב
הרמב"ם ז"ל ואם הודיעה תחילה שהוא נושא אותה לימים
ידועים מותר". והקשה עליו הב"י למה תלה ההלכה
ברמב"ם, והלא היא גמרא מפורשת (יבמות לז) "מכריז
ואומר מאן הוא ליומא". ומביא תירוצו שבגמרא שם הקשו
על עובדה זו, וממילא אין משם ראיה. אבל על-פי-זה קשה
לאידך גיסא, מהו מקורו של הרמב"ם לדין זה.

ונראה לומר, שמקורו מפשטות דברי הגמרא, שהטעם
ש"לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה" הוא משום שנאמר
"אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" שמצב
זה אינו שייך אם הודיעה שבדעתו לגרשה.

בעצם הדין יש להבין, הלא מובא בגמרא על הפסוק
"וברותי מכם המורדים והפושעים" אלו תשע מידות
שאחת מהן היא "בני גרושות" שגמר בדעתו לגרשה, וכן
פסק הרמב"ם שלא יבוא עליה אחר שגמר בדעתו לגרשה
(איסורי ביאה פכ"א הי"ב) וא"כ כיצד יכול לשאת אשה
לימים כשהודיעה שנושא אותה לימים ואח"כ יגרשנה, הרי
יש דין של גרושת הלב, ותן לחכם ויחכם עוד.

והנה כללות עניין הגלות הוא הגירושין שבין כנסת ישראל
והקב"ה, שאומר "אי זה ספר כריתות אמכם אשר
שלחתיה", ומשמעו של פסוק זה הוא שאין שאלה על
ש"שילחתיה", וכל השאלה היא היכן ה"ספר כריתות".

וא"כ יש לשאול הרי הקב"ה ידע שתהיה גלות ויהיו
גירושין, וא"כ היאך יכול היה להיות עניין הנישואין בין

(67) אין אומרים שנתן לה מעות אלו באתננה ולשם זנות
בעל. (68) אף על פי שלא אמר לה הריני בועליך לשם
קידושין.

יח. נתיחד עמה בפני עדים⁶⁹ - והוא, שהיה שני
העדים כאחד⁷⁰: אם היתה מגרשת מן הנשואין -
חוששין לה שמה נבעלה, והן הן עדי יחוד הן הן
עדי ביאה⁷¹; שכל המקדש בביאה - אינו צריך
לבעל בפני עדים, אלא יתיחד בפניהן ויבעל, כמו
שבארנו. לפיכך צריכה גט מספק, והרי היא ספק
מקדשת⁷². ואם היתה מגרשת מן הארוסין - אין
חוששין לה, שהרי אין לבו גס בה.

(69) ולא ראוה נבעלת בפניהם. (70) ולא שאחד ראה אותם
בשחרית והשני בין הערביים, כי המקדש בעד אחד אין
חוששים לקידושיו ואפילו שניהם מודים. (71) כלומר, אף
על פי שלא ראוה נבעלת בפניהם הרי זה כאילו ראוה
נבעלת, כי עדות היחוד היא כעדות הביאה, הואיל ולבם גס
זה בזה, ודאי לא פרושו זה מזה. (72) ואם יקדשנה אחר
תהיה מקודשת גם לשני מספק.

יט. הורו מקצת הגאונים, שכל אשה שתבעל בפני
עדים - צריכה גט; חזקה שאין אדם עושה בעילתו
בעילת זנות⁷³. והגדילו והוסיפו בדבר זה שעלה על
דעתם, עד שהורו, שמי שיש לו בן משפחתו⁷⁴ -
חוששין לו ולא תתלבם אשתו⁷⁵, שמה שחרר
שפחתו ואחר כך בא עליה⁷⁶. ויש מי שהורה,
שודאי שחררה, שאין אדם עושה בעילתו בעילת
זנות⁷⁷. וכל הדברים האלה רחוקים הם בעיני עד
מאד מדרכי ההוראה, ואין ראוי לסמוך עליהן. שלא
אמרו חכמים חזקה זו אלא באשתו שגרשה בלבד,
או במקדש על תנאי ובעל סתם, שהרי אשתו היא,
ובאשתו היא שחזקה שאינו עושה בעילת זנות עד
שיפרש שהיא בעילת זנות או פרש שעל תנאי הוא
בועל; אבל בשאר הנשים - הרי כל זונה בחזקת
שבעל לשם זנות עד שיפרש כי הוא לשם קדושין.
ואין צריך לומר בשפחה או כותית, שאינה בת
קדושין, שאין חוששין להן כלל; והרי הן מן
בחזקת כותי ועבד עד שיודע בודאי שנשפתחרה⁷⁸
אמו או נתגירה.

(73) וכהטעמת הראב"ד: "העמד בני ישראל ובנות ישראל
על חזקתן ובחזקת כשרות הן, שלא יתפרצו בפני עדים
לזנות". (74) הכנענית. (75) אם מת ולא הניח בנים אלא
בן זה בלבד. (76) ואז הוא בנו לכל דבר, אבל בנו מן
השפחה אינו פוטר את אשתו מן הייבום, "שזרע הבא מן
השפחה - עבדים ... וכאילו אינם. (77) שהרי בידו
לשחררה ואינו מניח היתר ועושה איסור.

כ. מי שהחזקה אשת איש, בין מן הנשואין בין מן
הארוסין, ויצא שמה בעיר מגרשת, אפלו רב העיר

דעתו לגרשה הרי זה חסרון בעצם הנישואין, ולזה כיוון בהלכות גירושין "לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה, ולא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה". אבל ישנו דין נוסף של "אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך" והוא איסור בהנהגת בני אדם זה לזה, ש"אסור לאדם" לישא אשה ודעתו לגרשה, ולכן כתב דין זה בהלכות איסורי ביאה, בפרק שבו מבאר גדרי הנהגות איש ואשה זה לזה.

(על"פ 'לקו"ש חלק ל"ד ע' 141)

80) שנאמר: "אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך". 81) שנאוי המשלח ... כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות... ואפילו אם מצא בה ערוות דבר כגון שהעיד לה אחד, שמצוה לגרשה, לא יאמר אני מאמין לו ויגרשה מייד אלא יהיה מתון בדבר ... ויעשה חקירה יפה, אולי לא יצטרך לגרשה". 82) ומטעם זה כתב הרשב"א שאין מברכים על מצות גירושין, מפני שיש גירושין שהם בעבירה, כגון שלא מצא בה ערוות דבר ומגרשה מחמת שנאה.

- 1 כב. אִשָּׁה רָעָה בְּדַעְתָּיהָ⁸³, וְשֹׂאֲנֶיהָ צְנוּעָה כְּבָנוֹת
- 2 וְיִשְׂרָאֵל הַפְּשָׁרוֹת - מִצְוָה לְגַרְשָׁהּ, שְׁנֵאמַר: גֵּרֶשׁ לִין
- 3 וַיֵּצֵא מִדֹּו. וְאִשָּׁה שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה מִשּׁוּם פְּרִיצוֹת - אֵין
- 4 רָאוּי לְאָדָם כָּשֶׁר שִׁישְׁאָנָה, שְׁלֹא יֵאמְרוּ: זֶה הוֹצִיא
- 5 רָשָׁעָה מִבֵּיתוֹ וְזֶה מְכַנְּסָהּ.

83) במידותיה.

- 6 כג. מִי שֶׁנִּתְחַרְשָׁה⁸⁴ אִשְׁתּוֹ - הִרִי זֶה מְגִרְשָׁה כְּגִט
- 7 וְתִהְיֶה מְגִרְשָׁתָּ⁸⁵; אָבֵל אִם נִשְׁתַּתֵּשׂ - אֵינוֹ מוֹצִיא עֵד
- 8 שְׁתִּכְבְּרִיא. וְדָבָר זֶה תִּפְקֶנֶת חֻקִּים הוּא, כְּדִי שְׁלֹא
- 9 תִּהְיֶה הַפֶּקֶד לְפָרוֹצִין, שֶׁהִרִי אֵינָה יֹכֹלֶה לְשָׁמֵר
- 10 עֲצֻמָּה. לְפִיקֶךָ מִנִּיחָה וְנוֹשָׂא אַחֲרָה, וּמִאֲכִילָהּ
- 11 וּמִשְׁקָהּ מִשְׁלָה⁸⁶. וְאֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ בְּשֹׂאֵר פְּסוּת
- 12 וְעוֹנָה, שְׁאֵין פֶּחַ כֶּבֶן דַּעַת לְדוֹר עִם הַשּׁוֹטִים בְּבֵית
- 13 אַחֵד. וְאֵינוֹ חַיִּב לְרַפְּאֵתָהּ וְלֹא לְפָדוּתָהּ. וְאִם גֵּרְשָׁה
- 14 - הִרִי זֶה מְגִרְשָׁתָּ⁸⁷. וּמוֹצִיאָה מִבֵּיתוֹ, וְאֵינוֹ חַיִּב
- 15 לְחֹזֵר וּלְהַטְפִּיל בָּהּ⁸⁸.

84) שנאלמה, אינה שומעת ואינה מדברת. 85) אף על פי שאין לה דעת, שהאשה מתגרשת בעל כורחה ואין אנו צריכים דעתה. 86) שהרי הוא נותן לה כתובתה ומוכן לגרשה, אלא שהחכמים מנעוהו, כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר - לא חייבוהו לפרנסה. 87) שמן התורה מגורשת אם יודעת לשמור גיטה. 88) אבל חייב לתת לה כתובתה, שהרי נולד בה מום זה לאחר שנתארסה ונסתחפה שדוה.

יום ש"ק י"ב סיון ה'תשע"ח

פרק אחד עשר

1) נתבאר בו נישואי קטנה, יתומה בחיי האב, מיאון של

הקב"ה וכנסת ישראל בשעה שהיה בדעתו של הקב"ה לגרשה.

והביאור: בסוף הלכות יסודי התורה, כותב הרמב"ם: "דברי הפורענות שהנביא אומר... אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו.... שהקב"ה ארך אפים ורב חסד וניחם על הרעה, ואפשר שעשו תשובה ונסלח להם כאנשי נינוה". וכן כל אריכות הלשון בפרשת "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם כו" אינה אלא לעורר את ישראל שיזהרו מהנהגה בלתי רצויה זו, וגם כאן "אפשר שיעשו תשובה ונסלח להם". ונמצא שהנישואין של הקב"ה וכנסת ישראל לא היו מעולם "על-מנת לגרשה" כי בוודאי שלא רצה הקב"ה שיהיה עניין הגלות, והזהיר את ישראל על כך כדי שהנישואין יהיו באופן תמידי.

ההוראה מכך לכל יהודי, שצריך לדעת שהוא למעלה מהגבלות הטבע והעולם, ואף שמצד טבע העולם יכול לבוא למצב של "והשחתם", וכפירוש הרמב"ם על הפסוק "וקם העם הזה וזנה גוי" - "הודיענו הבורא מנהגו של עולם", מכל-מקום אין הדבר מכריחו כלל וכלל, וגם אחרי שנמצא בגלות יש ביכולתו להפוך אותו במהירות למצב של גאולה על-ידי עסק בתורה שהיא בעלת הבית על מציאות העולם, על-דרך שמצינו ברשב"י שכשלא ירדו גשמים אמר תורה על הפסוק "נהנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" וירדו גשמים.

(על"פ יין מלכות' ספר נשים סימן יז)

~ נקודות משיחות קודש ~

"לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה ולא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו ודעתו לגרשה".

ובהלכות איסורי ביאה (פ"א הכ"ח) שינה הלשון וכתב "לא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה, שנאמר אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך..." וצריך להבין, מדוע שנה הרמב"ם דין זה פעמיים, ומדוע לא הביא כאן את הכתוב שהוא המקור להלכה זו "אל תחרוש על רעך כו" כפי שהביא בהלכות איסורי ביאה.

ויש לומר שדין זה אפשר לפרשו בשני אופנים, האחד שהוא איסור "אל תחרוש", וההדגשה בזה היא על האיש החורש רעה ונוהג בהנהגה מגונה. והשני שהעיקר הוא הצער והביזוי שגורם לחבירו. ונפקא-מינה להלכה, כאשר מודיעו מתחילה, שאז לפי הטעם הראשון יצא מכלל איסור, אבל לפי הטעם השני עדיין יש כאן צער לזה היושב אתו, וקשה לו לצאת משיבה זו עם חבירו החורש עליו רעה, ולכן עדיין יש בזה איסור "אל תחרוש על רעך כו".

ולדעת הרמב"ם, שניהם אסורים ויש כאן שני דינים שונים, מהות הנישואין הוא "ודבק באשתו והיו לבשר אחד", ואם

לדיין בזה אלא מה שענינו רואות" (שו"ע אהע"ז סי' קנה ס"א).

קטנה, גט מיאון, שלא להחזיר גרושתו, שלושת חודשי הבחנה.

ד. עד מתי הבת ממאנת? כל זמן שהיא קטנה, עד שתהיה נערה¹⁵ או עד שיתדע שהיא אילונית¹⁶. במה דברים אמורים?¹⁷ בשלא בא עליה הפעל אחר שנעשית בת שתיים עשרה שנה ויום אחד¹⁸; אבל אם הגיעה לזמן הזה ונבעלה - הואיל והבעילה קונה מן התורה כמו שבארנו¹⁹, הרי זו אינה ממאנת. ואינה צריכה בדיקה למאון, שחזקתה שהביאה סימניו²⁰.

א. אין נושאין את הקטנה². והנושא קטנה יתומה³ ולא רצתה בפעל - הרי זו ממאנת והולכת, ואינה צריכה ממנו גט; שאין קדושין של קטנה קדושין גמורין, כמו שבארנו⁴. וכן קטנה שהשיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה קטנה - הרי היא פיתומה בחיי אביה⁵, ואם נשאת כשהיא קטנה⁶ - הרי זו ממאנת⁷.

(2) שמה אם היתה גדולה לא היתה מתרצת (קידושין מא. וב'תוספות' שם. וכן בכתובות נז: וראה לעיל פ"ג מהל' אישות ה"ט). (3) מאביה. (4) לעיל פ"ד מהל' אישות ה"ח "שאינן קידושה קידושין גמורים מן התורה אלא מדברי סופרים. והן תלוין, שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה, גמרו קידושה ונעשית אשת איש גמורה ואינו צריך לחזור לקדשה אחר שגדלה וכו'". (5) כמו שכתב רבינו לעיל (פ"ג מהל' אישות ה"ב): "כיון שנשאת, אין לאביה בה רשות לעולם". אבל הנישואין הראשונים שע"י אביה הם נישואין גמורים מן התורה, ואינם נפקעים במיאון אלא ע"י גט ממש, כמבואר שם ה"א, ולעיל פ"ב מהלכות גירושין, ה"ח-ט. (6) בחיי אביה, אחרי שיצאה מרשותו, כנ"ל. (7) יבמות קט, א. וסדר מיאונה מבואר לקמן ה"ח, וכן ההבדל למעשה בין מיאון לגט, מבואר לקמן ה"ט, טז.

ב. החרשת⁸, אף על פי שנושאיה מדברי סופרים⁹ פנשואי קטנה, לא תקנו לה שתמאן, כדי שלא ימנעו מלנשאה¹⁰.

(8) שאינה שומעת ואינה מדברת. (9) כמבואר לעיל פ"ד מהל' אישות ה"ט, ופ"א ה"ד. (10) הואיל ולעולם תוכל למאן מפני חרשותה, אבל בקטנה יש גבול, וסובר אפיסנה כל שעה עד שיעבור זמן מיאונה (יבמות קיג. וברש"י). אבל בגט מתגרשת החרשת, כמבואר לעיל פ"ה הכ"ג.

ג. ממאנת היא הקטנה בין מן הארוסין בין מן הנשואין, בין בפני בעלה בין שלא בפניו¹¹. וכשם שממאנת בפעל, כך ממאנת ביבם¹². וממאנת בפעל זה וממאנת בפני, אם נשאת לאחר, וכן בשלישי, אפילו במה פעמים. כל זמן שהיא קטנה יש לה למאן¹³. וקטנה שלא מאנה, אף על פי שהיא נשואה, והלכה ונתקדשה לאחר כשהיא קטנה - קדושיה הם הם מאוניה¹⁴.

(11) שם קז, א. במשנה כדברי בית-הלל. (12) אם מת בעלה ולא מיאנה בו, ונפלה לפני יבם - ממאנת בו ואינה צריכה חליצה (שם, כדברי בית-הלל). (13) שם. שלא כדברי בית-שמאי האומרים: "אין ננות ישראל הפקר אלא ממאנת וממתנת (מליארס לאחר) עד שתגדיל". (14) שם קח, א. שבקידושה היא מגלה דעתה, שאין רצונה בבעלה הראשון. "ולכתחילה יש לבית-דין להזהר שלא להשיא יתומה קטנה במקום שנראה להם שתבוא לידי מיאון, ואין

(15) בת שתיים-עשרה שנה והביאה שתי שערות, ואם הגיעה לגיל זה ולא הביאה שתי שערות - עדיין קטנה היא עד עשרים שנה, כמבואר לעיל פ"ב מהל' אישות ה"ג. (16) שהגיעה לגיל העשרים ולא הביאה שתי שערות ונראו בה סימני איילוניות. ואם לא נראו בה סימני איילוניות, עדיין קטנה היא עד שתהיה בת שלשים וחמש שנה (שם ה"ד). (17) שאם לא הביאה סימני נערה, יכולה למאן אע"פ שמלאו לה שתיים-עשרה שנה. (18) שאין קידושה מן התורה אלא מדברי סופרים בלבד, שהרי קטנה היתה כשנתקדשה, ולפיכך כשנבדקה ולא הביאה שתי שערות, עדיין קטנה היא וממאנת, שאפילו כבר הביאה שתי שערות ונשרו - אינה אלא מקודשת מדבריהם בלבד, ומספק אין אנו מחמירים בה להחזיקה גדולה. (19) לעיל פ"ד מהל' אישות ה"ח: "שאם ישבה עם בעלה עד שגדלה, גמרו קידושה ונעשית אשת איש גמורה, ואינו צריך לחזור לקדשה אחר שגדלה". (20) שהרי היא מקודשת קידושי תורה, ובאיסור תורה עלינו להחמיר ולומר: חזקה כבר הביאה סימנים ואינה ממאנת, שהרי גדולה היא (נדה מז).

ה. הרי שנבדקה²¹ ולא נמצאו לה סימנים - הואיל ונבעלה אחר שהגיעה לזמן הראוי לסימניו, הרי זו חוששין לה שמא הביאה ונשרו²², ולפיכך צריכה גט מספק. ואם מאנה אחר שנבדקה²³, ונתקדשה לאחר - צריכה ממנו גט מספק²⁴. ואם נשאת - תצא מזה ומזה, והולד ספק ממזר משניהם²⁵.

(21) ע"י נשים, כמבואר לעיל פ"ב מהל' אישות ה"כ. (22) ונפלו. הואיל ואילו הביאה סימנים הרי היא מקודשת קידושי תורה כשנבעלה אחר ההבאה, ספק תורה להחמיר. אבל אם לא בעלה, ובדקה ולא נמצאו לה סימנים, הרי היא עדיין קטנה וממאנת ואין חוששים שמא נשרו, שאפילו נשרו אינה אלא מקודשת מדבריהם, וספק מדבריהם - להקל (נדה שם, וכן בבבא-בבא קנא, א: "בודקין למיאונים" וברי"ף יבמות סוף פ"ג). (23) ולא נמצאו לה סימנים. (24) שמה כשנבעלה לראשון עדיין לא הביאה סימנים כלל, ונמצא שאינה מקודשת לו מן התורה, וממילא מקודשת היא לשני, כי גם בנוגע לשני יש להחמיר ולומר, שמה הביאה עכשיו ונשרו ומקודשת היא לו קידושי תורה מספק. ראה 'בית שמואל' סי' קנה, אות ל'. (25) אם תחזור לראשון אחרי שנתקדשה לשני ולא נתגרשה ממנו וילדה מן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

הראשון. ודין ספק ממזר מבואר בהל' איסורי ביאה פט"ו הכ"א.
 1 ו. קטנה שלא מאנה והגדילה²⁶, ואף על פי שלא
 2 בעלה בעלה משנעשית בת שתיים עשרה שנה ויום
 3 אחד - הרי זו אינה ממאנת, שהרי הגדילה²⁷.
 4 וצריכה גט מדברי סופרים²⁸. שהרי לא בא עליה
 5 אחר שהגיעה לשני נערות עד שנחוש לה שמה
 6 הביאה סימנין ותהיה ספק מקדשת²⁹, ולא בא עליה
 7 אחר שהגדילה³⁰ כדי שתהיה אשת איש גמורה³¹,
 8 ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשיאי קטנות שהן
 9 מדברי סופרים. לפיכך, אם עמדה ונתקדשה אחר
 10 שגדלה - תופסין בה קדושין של שני³². ואם גרש
 11 הראשון - יכנס השני³³. אבל אם גרש שני - לא
 12 יקים ראשון, שמה יאמרו: החזיר גרושתו מאחר
 13 שנתארכסה³⁴. ואם בא עליה שני קדם שיגרש ראשון
 14 - תצא מזה ומזה, מפני שדומה לאשה ששומעה
 15 שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה³⁵. ואין הולד
 16 מן השני ממזר³⁶. ואם בא עליה ראשון קדם שגרש
 17 שני - הולד ממזר³⁷.

43 יבמות, שם. 44 ואלה ישתקו ולא יודיעו כלל על דבר
 מיאונה משום כבוד הבעל הסועדים אצלו, וגם לא הלכה
 אליהם במיוחד על דבר מיאונה אלא בהזדמנות הגשת
 הכיבוד אמרה מה שאמרה, ואולי מתוך טורח ורוגז הביעה
 את מיאונה לבעלה המטריחה. 45 שם קח, א. וכתב
 בספר 'מעשה רוקח': טעם המיאון תיקונו לטובתה, הואיל
 וקטנה היא אין כח ביד חכמים להכריחה לישב תחת בעלה
 נגד רצונה, כמו שאמרו (פסחים קטז). "חייב לדרדקים"?
 ומפני שיש לחוש שמא תניח בית בעלה ותלך לבית אמה,
 ושוב תתפייס ותשוב לבעלה, ושוב תחזור לבית אמה והרי
 זה כצחוק וגיוחוק, וגם יש לחוש, שמא תפקיר עצמה באותן
 העתים שהיא בורחת מבעלה, ולפיכך כשהיא ממאנת בפני
 שנים ואומרת: אין רצוני בבעלי זה, אז היא מרגשת בכבוד
 עצמה ולא תשוב עוד אליו, וזהו שאמרו: נתקדשה לאחר -
 "קידושה הם הם מיאונה", כיון שנתקדשה לאיש אחר, אין
 לחוש עוד שינהגו בה מנהג הפקר.

43 יבמות, שם. 44 ואלה ישתקו ולא יודיעו כלל על דבר
 מיאונה משום כבוד הבעל הסועדים אצלו, וגם לא הלכה
 אליהם במיוחד על דבר מיאונה אלא בהזדמנות הגשת
 הכיבוד אמרה מה שאמרה, ואולי מתוך טורח ורוגז הביעה
 את מיאונה לבעלה המטריחה. 45 שם קח, א. וכתב
 בספר 'מעשה רוקח': טעם המיאון תיקונו לטובתה, הואיל
 וקטנה היא אין כח ביד חכמים להכריחה לישב תחת בעלה
 נגד רצונה, כמו שאמרו (פסחים קטז). "חייב לדרדקים"?
 ומפני שיש לחוש שמא תניח בית בעלה ותלך לבית אמה,
 ושוב תתפייס ותשוב לבעלה, ושוב תחזור לבית אמה והרי
 זה כצחוק וגיוחוק, וגם יש לחוש, שמא תפקיר עצמה באותן
 העתים שהיא בורחת מבעלה, ולפיכך כשהיא ממאנת בפני
 שנים ואומרת: אין רצוני בבעלי זה, אז היא מרגשת בכבוד
 עצמה ולא תשוב עוד אליו, וזהו שאמרו: נתקדשה לאחר -
 "קידושה הם הם מיאונה", כיון שנתקדשה לאיש אחר, אין
 לחוש עוד שינהגו בה מנהג הפקר.

43 יבמות, שם. 44 ואלה ישתקו ולא יודיעו כלל על דבר
 מיאונה משום כבוד הבעל הסועדים אצלו, וגם לא הלכה
 אליהם במיוחד על דבר מיאונה אלא בהזדמנות הגשת
 הכיבוד אמרה מה שאמרה, ואולי מתוך טורח ורוגז הביעה
 את מיאונה לבעלה המטריחה. 45 שם קח, א. וכתב
 בספר 'מעשה רוקח': טעם המיאון תיקונו לטובתה, הואיל
 וקטנה היא אין כח ביד חכמים להכריחה לישב תחת בעלה
 נגד רצונה, כמו שאמרו (פסחים קטז). "חייב לדרדקים"?
 ומפני שיש לחוש שמא תניח בית בעלה ותלך לבית אמה,
 ושוב תתפייס ותשוב לבעלה, ושוב תחזור לבית אמה והרי
 זה כצחוק וגיוחוק, וגם יש לחוש, שמא תפקיר עצמה באותן
 העתים שהיא בורחת מבעלה, ולפיכך כשהיא ממאנת בפני
 שנים ואומרת: אין רצוני בבעלי זה, אז היא מרגשת בכבוד
 עצמה ולא תשוב עוד אליו, וזהו שאמרו: נתקדשה לאחר -
 "קידושה הם הם מיאונה", כיון שנתקדשה לאיש אחר, אין
 לחוש עוד שינהגו בה מנהג הפקר.

43 יבמות, שם. 44 ואלה ישתקו ולא יודיעו כלל על דבר
 מיאונה משום כבוד הבעל הסועדים אצלו, וגם לא הלכה
 אליהם במיוחד על דבר מיאונה אלא בהזדמנות הגשת
 הכיבוד אמרה מה שאמרה, ואולי מתוך טורח ורוגז הביעה
 את מיאונה לבעלה המטריחה. 45 שם קח, א. וכתב
 בספר 'מעשה רוקח': טעם המיאון תיקונו לטובתה, הואיל
 וקטנה היא אין כח ביד חכמים להכריחה לישב תחת בעלה
 נגד רצונה, כמו שאמרו (פסחים קטז). "חייב לדרדקים"?
 ומפני שיש לחוש שמא תניח בית בעלה ותלך לבית אמה,
 ושוב תתפייס ותשוב לבעלה, ושוב תחזור לבית אמה והרי
 זה כצחוק וגיוחוק, וגם יש לחוש, שמא תפקיר עצמה באותן
 העתים שהיא בורחת מבעלה, ולפיכך כשהיא ממאנת בפני
 שנים ואומרת: אין רצוני בבעלי זה, אז היא מרגשת בכבוד
 עצמה ולא תשוב עוד אליו, וזהו שאמרו: נתקדשה לאחר -
 "קידושה הם הם מיאונה", כיון שנתקדשה לאיש אחר, אין
 לחוש עוד שינהגו בה מנהג הפקר.

הראשון. ודין ספק ממזר מבואר בהל' איסורי ביאה פט"ו הכ"א.

1 ו. קטנה שלא מאנה והגדילה²⁶, ואף על פי שלא
 2 בעלה בעלה משנעשית בת שתיים עשרה שנה ויום
 3 אחד - הרי זו אינה ממאנת, שהרי הגדילה²⁷.
 4 וצריכה גט מדברי סופרים²⁸. שהרי לא בא עליה
 5 אחר שהגיעה לשני נערות עד שנחוש לה שמה
 6 הביאה סימנין ותהיה ספק מקדשת²⁹, ולא בא עליה
 7 אחר שהגדילה³⁰ כדי שתהיה אשת איש גמורה³¹,
 8 ונמצאת שאינה צריכה גט אלא מנשיאי קטנות שהן
 9 מדברי סופרים. לפיכך, אם עמדה ונתקדשה אחר
 10 שגדלה - תופסין בה קדושין של שני³². ואם גרש
 11 הראשון - יכנס השני³³. אבל אם גרש שני - לא
 12 יקים ראשון, שמה יאמרו: החזיר גרושתו מאחר
 13 שנתארכסה³⁴. ואם בא עליה שני קדם שיגרש ראשון
 14 - תצא מזה ומזה, מפני שדומה לאשה ששומעה
 15 שמת בעלה ונשאת ואחר כך בא בעלה³⁵. ואין הולד
 16 מן השני ממזר³⁶. ואם בא עליה ראשון קדם שגרש
 17 שני - הולד ממזר³⁷.

26 הגיעה לשתיים-עשרה שנה ויום אחד, וגם הביאה שתי
 שערות. 27 נדה נב, א. 28 ולפיכך תופסים בה קידושי
 שני, אפילו אם לא נתגרשה מן הראשון, כפי שמבאר והולך.
 29 מן התורה. 30 והביאה סימנים. 31 מקודשת ודאי.
 32 מן התורה. 33 אם ירצה, וכמבואר בגיטין פט, ב.
 34 שיאמרו לאחר שגירשה ראשון תחילה קידשה שני,
 ואסור להחזיר גרושתו משנתארכסה, כמבואר בסמוך הי"ב
 (גיטין שם). והשווה לעיל פ"ט מהל' אישות הכ"ו.
 35 ראה לעיל פ"י, ה"ה: "בין שהיה בעלה פקח, בין שהיה
 חרש". והוא מ'ירושלמי' יבמות פ"ד, ה"א. והרי אם בעלה
 חרש אינה מקודשת אלא מדבריהם, ובכל זאת תצא מהשני
 אפילו היה פיקח וקידושיו קידושין גמורים הם, בגלל איסור
 אשת-איש מבעלה החרש (ביאור הגר"א אהע"ז סי' קנה,
 עד). 36 שמן התורה מקודשת היא לשני ומותרת לו,
 וכמו שאמרו (גיטין פ:). כל שנשאת לשני ע"י גט פסול
 (כשר מן התורה ופסול מדבריהם), הולד מן השני כשר.
 37 מן התורה. שהרי אשת איש היא מן השני בקידושי
 תורה. וראה יבמות קט, ב.

18 ז. אי זו היא קטנה שצריכה למאן? מפת שש עד
 19 בת עשר שנים - בודקין אותה לפי כפי דעתה: אם
 20 יודעת לשמר קדושה³⁸, ושהן קדושין, לא שתשמר
 21 אותן בדרך שמשמרת האגוז ותמרה וכיוצא בהן -
 22 הרי זו צריכה מאון³⁹; ואם אינה יודעת לשמר
 23 קדושה - אינה צריכה למאן, אלא הולכת לבית
 24 אמה כאלו לא נתקדשה מעולם⁴⁰. ופחותה מפת
 25 שש, אפילו יודעת לשמר - אינה צריכה מאון.
 26 ויתרה על בת עשר, אפילו סכלה ביותר⁴¹ - צריכה
 27 מאון. וכל מי שהשיאה אחיה או אמה או קרובה
 28 שלא לדעתה - אינה צריכה למאן⁴².

17 שְׁלֹא בַעֲלָהּ - נֶאֱסְרָה עַל הָרָאוּשׁוֹן⁶⁵. וְאִם הִחְזִיר
18 הָרָאוּשׁוֹן וּבַעֲלָהּ - לֹקָה, וְכֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא;
19 שְׁנֵאמַר: לֹא יֻכַּל בַּעֲלָהּ הָרָאוּשׁוֹן⁶⁶ וְגו'.

65 יבמות יא, ב. 66 ולמעלה מזה כתוב: "ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר", והיתה - לשון הויה, שהיא קידושין, שאפילו רק נתקדשה לאחר - אסורה לראשון (רש"י, שם). השווה פ"ט מהל' סנהדרין ה"ד, 'ספר המצוות' לא-תעשה קנז. אבל אם חזר הראשון וקידשה ועדיין לא בעלה - אינו לוקה, כמבואר בקידושין עח, א.

יג. וְנָתַתָּה עִם אַחֵר כִּשְׁהִיא גְרוּשָׁה - מִתַּרְתָּ לַחֲזֹר
לְבַעֲלָהּ⁶⁷; שְׁנֵאמַר: וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלָּכָה וְהִיתָה
לְאִישׁ אַחֵר - הִוְיָתָה לְאִישׁ אַחֵר, שְׁהִיא הִקְדוּשִׁין,
הִיא שְׁאוּסְרָת אוֹתָהּ עַל בַּעֲלָהּ לַחֲזֹר לוֹ.

67 סוטה יח, ב במשנה שם.

יד. וּבְכָלֵל לֹא זָה, שֶׁכָּל אִשָּׁה שֶׁזִּנְתָה תַּחַת בַּעֲלָהּ
- נֶאֱסְרָה עָלָיו וְלֹקָה עָלֶיהָ⁶⁸; שְׁנֵאמַר: אַחֲרֵי אֲשֶׁר
הִטְמֵאָה⁶⁹ - וְהָרִי נִטְמָאָה⁷⁰. אֲלֹא אִם כֵּן הִיתָה אִשָּׁת
יִשְׂרָאֵל שְׁנֵאנְסָה⁷¹. לְפִיכָךְ⁷², כָּל אִשָּׁה שְׁנֵאנְסָה עַל
בַּעֲלָהּ עַל יְדֵי קְנוֹי וּסְתִירָה⁷³, אִם בַּעַל אוֹתָהּ⁷⁴ -
מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת⁷⁵. וְאִם עֶבֶר וְהִחְזִירָה אַחֵר
שְׁגִרְשָׁה - יוֹצִיא בִּגְט.

68 מן התורה, מלקות ארבעים. 69 נבעלה לאחרים, כלשון הכתוב (במדבר ה, יג) "ונסתרה והיא נטמאה". 70 ועל כרחנו פסוק זה עוסק גם באשה שזינתה תחת בעלה, שאילו במחזיר גרושתו - אפילו נתקדשה לשני ועדיין לא נטמאה - לוקה עליה, כמבואר לעיל. מעתה אמור, שלא זו כלל גם אשה שנטמאת תחת בעלה, שהוא לוקה עליה אם יבוא עליה - אפילו לא גירשה כלל. 71 שהיא מותרת לו, כמבואר לעיל פכ"ד מהל' אישות הי"ט, אבל "אשת כהן שנאנסה, בעלה לוקה עליה משום טומאה, שנאמר לא יוכל בעלה . . . אחרי אשר הוטמאה. הכל בכלל, שאם נבעלו אסורין על בעליהן, פרט לך הכתוב באשת ישראל שנאנסה, שהיא מותרת . . . אבל אשת כהן באיסורה עומדת שהרי היא זונה" (לשון רבינו בפ"ח מהל' איסורי ביאה ה"ז). 72 הואיל ואילו נטמאה ודאי, הוא לוקה עליה מן התורה. 73 שהתרה בה בפני שנים אל תסתרי (=אל תתייחד) עם איש פלוני, ונסתרה (=ונתייחדה) עמו בפני שנים (שראום מבחין) ושהתה עמו כדי טומאה, שאסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים ויבדק הדבר, כמבואר לקמן בפ"א מהל' סוטה, ה"ב. 74 הבעל שלה. 75 מדבריהם, שהרי אין זה ודאי שנטמאה, אלא ספק. ואע"פ שאסורה עליו מן התורה, כמבואר בסוטה כח, א. וגם עובר עליה בלאו, כמבואר שם (ז). - אין לוקים על הספק, אלא מכת מרדות. מרדות - שמרד על דברי תורה, ומכים אותו לא במספר קבוע כ"א לפי ראות עיני הדיין (נזיר פ"ד מ"ג, וברע"ב שם). וראה בפ"א מהל' איסורי ביאה הכ"ב.

טו. חֲרַשׁ שְׁגִרְשׁ בְּרִמְיָהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ⁷⁶, וְהִלָּכָה

שמה לא נתנו לה, הרי שאין צורך בנתינתו (ביאור הגר"א לאהע"ז סי' קנה, יז). 49 כלומר, אינו צריך לא כתיבה לשם גט מיאון (כגט, לעיל פ"א ה"ג) ולא מסירה לידה לשם גט מיאון (כגט, לעיל שם ה"ט). 50 כגון דין תלוש, המבואר שם ה"ו. 51 נוסח. 52 יבמות קז, ב. קח, א. שמתוך זה יבואו לאסור קרובותיה כדין גרושתו, ובאמת אינו כגט גירושין והוא מותר בקרובותיה, כמבואר לקמן הט"ז (מגיד-משנה). 53 תעודה בידה לראיה שמיאנה.

1. הַשְּׂנִיִּים שֶׁמִּמָּאֲנָת בְּפִגְיָהֶן צְרִיכִין שֶׁיְהִי מִפִּגְיָן
2 אוֹתָהּ⁵⁴ וְאֵת בַּעֲלָהּ שֶׁמִּמָּאֲנָה בּוֹ⁵⁵. לְפִיכָךְ⁵⁶, כָּל מִי
3 שֶׁרָאָה אוֹתָהּ שֶׁמִּמָּאֲנָה וְשָׁמַע מֵאוֹנִיָּהּ יֵשׁ לוֹ לִכְתֹּב גֵּט
4 מֵאוֹן לָהּ אִף עַל פִּי שְׁאִין מִפִּגְיָהּ⁵⁷. וְכִבֵּר נִהְגוּ
5 יִשְׂרָאֵל לִכְתֹּב גֵּט מֵאוֹן בְּנִסָּח זֶה:

54 שקטנה זו כך שמה, שאם לא יכירה, יש חשש שמה יכתבו לקטנה זו שם של קטנה אחרת, ואם תמות הקטנה ההיא, יוצאו קרוביה גט מיאון זה כדי שלא יירשנה בעלה ויירשוה הם (יבמות קר. ובר"ן שם). 55 שזוהי אשתו של פלוני בעלה, שאם לא ידעו את בעלה, יש לחוש שמה יש קטנה אחרת ששמה כשם קטנה זו, ויכתבו בגט מיאון זה את שם בעלה של אותה קטנה. אבל אם מכירים את בעלה של זו שלפנינו, שוב אין לחוש שמה שם בעלה של קטנה אחרת כשם בעלה של זו, שכל-כך אין לנו לחשוש (מגיד-משנה). 56 הואיל ואין ממאנים אלא-אם-כן מכירים. 57 כי בוודאי לא הוזקקו השנים למיאונה טרם שהכירו (יבמות שם. והשווה לקמן פ"ד מהל' יבום הכ"ט).

גט מאון

7. יֹא. בִּקְךָ בִּשְׁבֶּת, כָּךְ וְכָךְ יוֹם לַחֲדָשׁ פְּלוֹנִי, שְׁנַת כָּךְ
8 וְכָךְ לְמִנְיָן פְּלוֹנִי⁵⁸, מֵאֲנָה פְּלוֹנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּפִגְיָנוּ,
9 וְאִמָּרָה: שְׁאָמִי אוֹ אֲחִי הִטְעֵנוּ וְהִשְׁאִינוּ אוֹ
10 קִדְשֵׁנוּ וְאֵנִי קִטְנָה לְפְלוֹנִי בֶּר פְּלוֹנִי, וְהִשְׁתָּא גִלְתִּי
11 דַּעֲתִי קִדְמִיכוֹן⁵⁹ דְּלֹא צְבִינָא בִּיהּ וְלֹא קְאִימְנָא
12 עִמִּיהּ⁶⁰. וּבִכְתָּנָא⁶¹ פְּלוֹנִית דָּא וְאִתְפַּרְר לָנָא דַּעֲדִין
13 קִטְנָה הִיא⁶². וּכְתָבְנָא וְחִתְמְנָא וְיִהְיִבְנָא לָהּ⁶³ לְזִכּוֹת
14 וְלִרְאָיָה בְּרוּרָה. פְּלוֹנִי בֶּר פְּלוֹנִי עַד. פְּלוֹנִי בֶּר פְּלוֹנִי
15 עַד⁶⁴.

58 ליצירה או לשטרות, כמבואר לעיל פ"ד הי"ב. 59 לפניכם. 60 שאיני רוצה בו ולא אעמוד עמו. 61 ובדקנו (ע"י נשים, כמבואר לעיל פ"ב מהל' אישות ה"כ). 62 ויכולה למאן. 63 וכתבנו וחתמנו ונתנו לה. 64 ראה נוסח המיאון ב'ירושלמי' סנהדרין פ"א ה"ב, ובתלמוד בבלי יבמות קז, ב. וב'אוצר הגאונים' יבמות חלק התשובות סי' תקלב-תקלד. ובשו"ע אהע"ז סי' קנה סכ"ב: "וממאנת אפילו בזמן הזה, וכן עשה מהר"ר יעקב פולק ז"ל מעשה בימיו ודלא כיש מחמירים שאמרו שאין בת ממאנת בזמן הזה כלל".

יב. הַמִּגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְנִתְקַדְּשָׁה לְאַחֵר, אִף עַל פִּי

את גירושיה הראשונים, שבוודאי אסורה לחזור לראשון (שם). (86) כאמור, שאין מיאון חבירו מבטל גט הראשון, ואפילו קרוביו שאינה מכרת ברמיותיהם, נאסרה עליהם, גזירה משום בעלה (שם וברש"י).

יז. הממאנת ביבם⁸⁷ - אסורה לאביו, מפני שנראת ככלתו בעת שמת בנו⁸⁸; אבל לשאר קרובים - מתרת. לפיכך, אם מאנה באחד מן היבמין - מתרת לאחיו⁸⁹.

(87) כמבואר לעיל ה"ג. (88) שהרי הועילו לה נישואי הבעל המת, ליפול לפני היבם להצריכה מיאון כדי שתוכל להנשא לאחרים, ומשום מראית עין אסורה לו (שם קז:). (89) ואינה כגרושת האח, שכבר אמרנו מיאון עוקר את הקידושין למפרע (שם). ומכאן למד רבינו שמותרת גם לשאר קרובי המת. ולדעת הרמב"ן אסורה לשאר קרובים כשם שאסורה לאביו, ואינה מותרת אלא לאחיו משום מצות יבום, שאפילו עקרה זיקת יבום מאח אחד, עדיין מותרת לשאר אחיו משום מצות יבום. והכל מודים, שאם לא נשאר יבם אחר מיתת בעלה, אין לה במי למאן וממילא אסורה בקרוביו (מגיד-משנה).

יח. כל אשה שנתגרשה או שנתאלמנה - הרי זו לא תנשא ולא תתארכס⁹⁰ עד שתמתין תשעים יום, חוץ מיום שנתגרשה או שמת בעלה בו⁹¹ וחוץ מיום שנתארסה בו, כדי שיודע אם היא מעברת או אינה מעברת⁹², להבחין בין זרעו של ראשון לזרעו של שני⁹³.

(90) לא תתקדש, כמבואר לעיל פ"א מהל' אישות ה"ב. (91) יבמות מא, א. ומג, א. וכן ב"ירושלמי" שם, פ"ד ה"א: "תשעים יום שלמים". (92) שזמן הכרת העובר - שלשה חדשים, זכר לדבר: "ויהי כמשלוש חדשים ויוגד ליהודה לאמר וגו' הנה הרה וגו'" (בראשית לח, כד), כמבואר ב"ירושלמי" שם. (93) שלא תלד בן, ספק בן תשעה חדשים לבעל הראשון או בן שבעה לאחרון, והתורה אמרה (שם יז, ז) "להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו" - להבחין בין זרע של ראשון לאחרון, שאין השכינה שורה אלא על הוודאים (יבמות מב. וברש"י) וראה בפ"כ מהל' איסורי ביאה ה"ח-יט.

יט. ומיום פתיבת הגט מוניין למגרשת. ואפלו היה על תנאי⁹⁴, או שלא הגיע לידה אלא לאחר כמה שנים⁹⁵ - מיום הפתיכה מוניין⁹⁶, שהרי אינו מתניח עמה משפכתבו לה⁹⁷.

(94) ועדיין לא נתקיים התנאי. (95) כגון ששלח גט לאשתו ונשתתה שליח בדרך. (96) גיטין יח, א. (97) ראה לעיל פ"ג ה"ה, ופ"ח ה"ב.

כ. וגזרת חכמים היא, שאפלו אשה שאינה ראויה לילד⁹⁸, ואפלו נתגרשה או נתאלמנה מן הארוסין - צריכה להמתין תשעים יום. אפלו קטנה או זקנה או עקרה⁹⁹ או אילוניות¹⁰⁰, ואפלו בעלה במדינת הים

ונתקדשה לחרש אחר, ואין צריך לומר לפקח⁷⁷ - אסורה לחזור לבעלה החרש⁷⁸. אבל אשתו של פקח שנתגרשה, והלכה ונשאת לחרש, ונתגרשה - מתרת לחזור לבעלה הפקח⁷⁹.

(76) לעיל פ"ב ה"ז, שאם נשא כשהוא חרש - מגרש ברמיה. (77) שקידושיו קידושין גמורים מן התורה. (78) כי אין יוכל להחזירה אחרי שנתקדשה קידושין גמורים לפיקח, ואסור להחזיר גרושתו משנתקדשה, ואפילו כשנתקדשה לחרש אחר אסורה לראשון, כי כשתיקנו חכמים קידושין לחרש, לא ייפו את כוחו יותר מהפיקח; שהחרש יהא מותר להחזיר גרושתו משנתקדשה לחרש כיוצא בו. (79) שאין קידושי החרש או נישואיו יכולים להרע לקידושי הראשון הפיקח שקידושיו מן התורה, שהרי מן התורה אין נישואי החרש כלום, ולא תיקנו חכמים נישואין לחרש לקפח את קידושי הראשון, שהוא הפיקח (ירושלמי) יבמות פ"ד ה"א ע"פ גירסת רבינו: "אשתו של פיקח שגירשה ונישאת לחרש, אין אני קורא עליה: לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה" - מגיד-משנה).

טז. הממאנת (באיש) - אינה מגרשת ממנו⁸⁰, ודינה עם בעלה שמאנה בו כדינה עם מי שלא קדשה מעולם⁸¹: היא מתרת בקרוביו, והוא מפר בקרובותיה, ולא פסלה מן הפהנה⁸². ואם נשאת לאחר, וגרשה האחר או מת או מאנה בו - מתרת לחזור לראשון⁸³. ולא עוד, אלא אפלו גרשה הראשון והחזירה, ומאנה בו, ונשאת לאחר אחר שמאנה בו, וגרשה האחר - מתרת לחזור לראשון; שכל היוצאת במאון, אף על פי שקדמו גט - הרי זו כמי שלא נתגרשה ממנו בגט מעולם, ומתרת לחזור לו. אבל המגרש את הקטנה בגט, ונשאת לאחר, ומאנה בו - אסורה לחזור לראשון, מפני שיוצאת ממנו בגט, אף על פי שיוצאת מן האחרון במאון⁸⁴. ואין צריך לומר אם גרשה האחרון או מת⁸⁵. וכן אסורה לאבי הראשון ולבנו ולאחיו, כשאר הגרושות, אף על פי שיוצאת מן האחרון במאון⁸⁶.

(80) שתיאסר לקרוביו והוא בקרובותיה, המבוארים בפ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ז, ובביאורנו לעיל פ"ט מהל' אישות הט"ו. (81) שהמיאון עוקר את הקידושין למפרע. (82) יבמות קח, א. (83) שם. שהמיאון שלאחר-כך גילה עליה שקטנה היא וביטל הגט הקודם. (84) ואין מיאון חבירו מבטל גט שלו, כי חוששים אנו מתוך שהיא מכרת ברמיותו וקריצותיו של הראשון, ילך הלה וישדלה למאן בשני כדי שתחזור אליו, שהרי היא אוהבתו, שלא מיאנה בראשון אלא נתגרשה ויצאה ממנו שלא לדעתה. אבל מיאון שלו מבטל גט שלו, ואין חוששים שמא ישדלה ברמיותו כשתנשא לאחר וישבשנה, כדי שתחזור אליו, שהרי ניסה לפייסה בהיותה תחתיו ולא נתפייסה, שהרי מיאנה בו ויצאה ממנו (שם קח:). (85) שלא מיאנה כלל ולא עקרה

גזירה משום גדולה, אבל גדולה שאסורה מן הדין - צריכה להמתין משום חשש ממזרות, שהרי סבורה כי זה בעלה ואינה מתהפכת. (116) בבא-מציעא מו, ב. והשווה הל' יום-טוב פ"א ה"כ.

19 כד. המאָרס בתוך תשעים יום - מנדיין¹¹⁷ אותו. 20 ארס וברח - אין מנדיין אותו¹¹⁸. פנס בתוך תשעים יום - מפרישין אותו¹¹⁹ עד אחר זמן, ויעמד עם 22 אשתו.

117 מרחיקים אותו מתוך הקהל על שעבר על דברי חכמים, ולא יושבים בארבע אמותיו וכו', כמבואר בפ"ז מהל' תלמוד תורה ה"ד. (118) יבמות לז, א. בריחתו מצילתו מן הנידוי, רמז לדבר: "גלות מכפרת עון", כמבואר בסנהדרין לז, ב (מגיד-משנה). (119) ואינו מוציאה בגט, ולפיכך אפילו היה כהן - מחזירה לאחר זמן (וראה להלן בהכ"ח). ולדעת הראב"ד בין אירס בין כנס, מגדים אותו עד שיגרש בגט.

23 כה. וכן גזרו חכמים, שלא ישא אדם מעברת 24 חברו¹²⁰ ומינקת חברו¹²¹. ואף על פי שהזרע ידוע למי היא מעברת, שמא יזיק הולד בשעת 25 תשמיש¹²², שאינו מקפיד על פן חברו. ומניקה - 26 שמא יתעבר¹²³ החלב, והוא אינו מקפיד לרפאות 27 החלב בדברים המועילים לחלב כשיתעבר¹²⁴. 28

120 שמת, או גירשה והיא מעוברת ממנו. 121 שנתארמלה או נתגרשה, והיא מיניקה את בנה שילדה ממנו. (122) בהיותה מעוברת (יבמות מב.). (123) יזדהם ע"י שתתעבר ממנו, והחלב נעכר לאחר שלשת חדשי עיבור (כתובות ס:). או ע"י מאכלים רעים המעכרים החלב, כמבואר שם. (124) או להאכיל את בן חברו ביצים וחלב כשם שמקפיד על בנו כשחלב אמו נעכר, ומתוך שאשה בושא לבוא לבית-דין, היא נמנעת מלתבוע את יורשי בעלה הקודם, ונמצא בנה מת ברעב (יבמות מב.). ומינקת חברו שנתגרשה ממנו אע"פ שאינה משועבדת להניק את בנו, ואם רצתה מחזירה לו את בנו והוא מטפל בו, כמבואר לעיל פכ"א מהל' אישות הט"ז - כל זה כשלא הניקה אותו עד שהכירה, אבל אם הכירה - אין מפרישים אותו מאמו, שמא יבוא לידי סכנה, כמבואר שם.

29 כו. כמה הוא זמן הניקה? ארבעה ופעשרים 30 חדש¹²⁵. חוץ מיום שנולד בו ומיום שנתארסה בו.

125 כתובות, שם. והוא-הדין למעוברת חברו שאינה מותרת להארס עד שיעברו כ"ד חדשי הניקה לאחר שתלד. ובשו"ע אהע"ז סי' יג, ס"א פסק: "בין שהיא אלמנה בין שהיא גרושה בין שהיא מזנה, ויש להקל במפקדת לזנות כדי שיהא בעלה משמרה".

31 כז. כשם שאסור לשאף אסור לארס עד אחר זמן 32 זה. אפילו נתנה בנה למניקה או שגמלתו בתוך 33 ארבעה ופעשרים חדש - לא תנשא¹²⁶. מת בנה - 34 מתרת לנשא, ואין חוששין שמא תהרגנו¹²⁷.

1 או חולה או חבוש בבית האסורין, ואפלו בתולה 2 מן הארסין - צריכות להמתין תשעים יום¹⁰¹.

98 מחמת סם או חולי. (99) "שנעקר רחמה וניטלה האם שלה" (לשון רש"י יבמות מב.). (100) מפורש לעיל פ"ב מהל' אישות ה"ד. (101) גזרו שאינה ראויה לילד - מחמת הראויה לילד, שלא תחלוק בין אשה לאשה (יבמות שם).

3 כא. שפחה שנשתחררה וגירת שנתגירה¹⁰² - 4 ממתנין תשעים יום. ואפלו גר ואשתו שנתגירו - 5 מפרישין אותן תשעים יום, כדי להבחין בין זרע 6 שנזרע בקדשה לזרע שלא נזרע בקדשה¹⁰³. וכן יפת 7 תארו¹⁰⁴, אף על פי שנתנה לה תורה שלשים יום 8 לתקנת עצמה¹⁰⁵ - צריכה להמתין תשעים יום 9 לתקנת הולד. והשלשים¹⁰⁶ מכלל התשעים¹⁰⁷.

102 והיו השפחה והגירות נשואות לבעליהן בעבדותן או בגיותן. אבל היו פניות אינן צריכות להמתין, שהמזנה אינה צריכה להמתין, כמבואר בהלכה הבאה. (103) לפני גירותם (יבמות מב. וראה שם לה). וראה ב'תוספות' שם מב, א. ובשו"ע יו"ד סי' רסט ס"ט. (104) שנלקחה בשביה בגיותה בצאת ישראל למלחמה על אויביו, כאמור בתורה (דברים כא, יא). (105) לבכות את אביה ואמה עד שתקבל על עצמה להכנס תחת כנפי השכינה, כמבואר בפ"ח מהל' מלכים ה"ה. (106) של בכיה. (107) יבמות מח, ב. השווה הל' מלכים שם ה"ו. אבל על הביאה הראשונה שלפני נישואיה בשעת שבייתה, אין אנו חוששים משום הבחנה, שאותו בן אם יוולד לו מביאה ראשונה אינו נחשב זרעו כלל, כי בנך הנולד מן הגויה אינו בנך, כמבואר שם ה"ח (כסף-משנה שם).

10 כב. הממאנת אינה צריכה להמתין¹⁰⁸. לא גזרו אלא 11 בגרושה. וכן המזנה¹⁰⁹ אינה צריכה להמתין, מפני 12 שמשמרת עצמה שלא תתעבר¹¹⁰. וכן אנוסה¹¹¹ 13 ומפתה אינן צריכות להמתין.

108 שהרי קטנה היא ואינה ראויה ללדת, ואין לגזור בה משום גדולה, שגדולה אינה ממאנת (יבמות לד: וברש"י). (109) אפילו גדולה. (110) "אשה מזנה מתהפכת [שיצא הזרע] - שלא תתעבר" (שם לה.). (111) אף-על-פי שהאנוס בא עליה לפתע פתאום - משתמרת היא שלא תתעבר, כמבואר בכתובות לז, א.

14 כג. מי שנשאאת בטעות, ונודע שהיא אסורה 15 לבעלה¹¹², והוציאהו בית דין מתחתיו, אם הייתה 16 קטנה שאינה ראויה לילד - אינה צריכה 17 להמתין¹¹³; שזה¹¹⁴ דבר שאינו מצוי הוא¹¹⁵, וכל 18 דבר שאינו מצוי ברב לא גזרו בו¹¹⁶.

112 כגון שנים שקידשו שתי נשים, ובשעת כניסתן לחופה הוחלפו של זה בשל זה (יבמות לג:). (113) שם. (114) נישואי טעות בעבירה. (115) יבמות לה, א. ודוקא קטנה, שאינה ראויה לילד, וכל איסורה אינו אלא מחמת

כאן החמירו משום סכנת הוולד, וגם משום שהזמן הוא ארוך קשה להם להשתמר, אבל למעלה הזמן קצר רק שלשה חדשים ויכולים להשתמר (מגיד-משנה). (129) ומותרת לו, שהרי ברח, ובריתו מצילתו, כמבואר לעיל הל' כד. (130) שלא אמרו: "יוציא" אלא אם נשא, אבל אם קידש - לא הוזכר (יבמות, שם) שיוציא. וכן יש להוכיח ממה שאמרו (כתובות ס.) "מינקת שמת בעלה . . . לא תתארס ולא תינשא", ואם כשאירס צריך לגרש - למה לו לשנות: "ולא תינשא" הרי כבר גירשה, אלא ודאי שאינו חייב לגרשה, ולפיכך משמיעה הברייא חידוש, אע"פ שאירס - לא ישא ('תוספות' יבמות שם, וכן בבבאור הגר"א לאהע"ז סי' יג, יב). (131) הלשון דחוק, ובכת"י התימנים: ולא יכנסו, וכן הנוסח בשו"ע אהע"ז סי' יג, סי"ב.

(126) שגמלתו מחמת שרוצה להנשא (כתובות שם, וברש"י). (127) כדי להנשא, כי אינה חשודה על כך (שם).

1 כח. עבר ונשא מעברת או מניקה בתוך זמן זה -
2 יוציא בגט, ואפלו היה כהן¹²⁸. ואם היה ישראל -
3 יחזירנה אחר ארבעה ועשרים חדש של מניקה.
4 נשא וברח, ולאחר זמן בא וישב עם אשתו - אין
5 בכך פלוס¹²⁹. ארס מעברת או מניקה - אין בופין
6 אותו להוציא¹³⁰. ולא לכנס¹³¹ עד אחר זמן היניקה
7 או עד שימות הולד.

(128) שלא יוכל להחזירה עולמית משום גרושה (יבמות לו: ולז.). אבל המאוס בתוך תשעים יום האמור לעיל הל' כד, אינו חייב להוציא בגט אלא מפרישים אותם בלא גט, כי

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ו'י"ב סיון תשע"ח

יום ראשון ו' סיון ה'תשע"ח

מצות עשה קד.

— הדין אשר נצטוינו בדינים אלו ונאמר לנו שהנוגע
בזה נטמא ונעשה טמא וחיוב בכל-חייבי הטמאים:
לצאת חוץ למחנה שכינה (מ'עזרת ישראל' שבמקדש
ופנימה) ושללא לאכל קדש ולא לנגע בו וכיוצא בזה —
וזהו הצווי, כלומר: שנעשה טמא אם נגע בדרך זה, או
אם היה בקרבתו באפן כף. וזכור ענין זה בכל-מין ממני
הטמאה.

8 המצוה הק"ד — הצווי שנצטוינו להיות הזב
9 מטמא, ומצוה זו כוללת כל-דיני הדברים שבהם הוא
10 נעשה זב, ובאיזה אפן הוא מטמא לזולתו.

יום שני ז' סיון ה'תשע"ח

מצות עשה צו.

יום שלישי ח' סיון ה'תשע"ח
מצות עשה קט.

המצוה הק"ט — הצווי שנצטוינו לטבול במי מקנה
ואז נטהר מפל-מין ממני הטמא שננטמא בו, והוא
אמרו יתעלה: "ורחץ במים את-פל-בשרו" (ויקרא טו, טז),
ובא בקבלה (ספרא פרשת מצורע): "מים שפל-בשרו עולה
בהם והוא שעור מקנה", אלא אם היו מים נובעים
(ממעין), שלהם אין שעור, כמו שיתבאר בהלכות מצוה
זו (הלכות מקוואות). ומתנאיה, שהזב בלבד יהיו המים
שיטהר בהם נובעים, כמו שאמר בו הכתוב: "במים
חיים" (שם, יג). ואין הפנה באמרנו שהטבילה מצות
עשה, שפל-טמא חייב לטבול בהכרח, כדרך שפל-
המתעטף בטלית חייב לעשות ציצית, או שפל-מי שיש לו
בית חייב לעשות מעקה — אלא פנתי בכך לדין טבילה
שאנו נצטוינו שפל-הרוצה להטהר מטמאתו לא יתכן
דבר זה אלא בטבילה במים, ואז יטהר. ולשון ספרא
(פרשת אחרי מות): "ורחץ במים, יכול גזרת מלך (הקדוש
ברוך הוא, ללא טעם) תלמוד לומר: ואחר כבא אל המחנה
— מפני הטמא". הריהו רומז לכלל הזה שבארתי לך:

11 המצוה הצ"ו — הצווי שנצטוינו להיות הנבלה
12 מטמאה, ומצוה זו כוללת טמאת נבלה וכל-דיניה. והנני
13 מזכיר לך עתה הקדמה, אשר ראוי שתזכרנה בכל
14 מה-שיזכר לקמן ממני הטמאות, והוא: זה שאנו מונים
15 כל-מין ומין מן-הטמאות כמצות עשה, אין ענינו שאנו
16 חייבים להטמא בטמאה זו, וגם לא שאנו מזהרים
17 מלהטמא בה, עד שיהיו (או בכלל) מצות לא-תעשה, אלא
18 זה שהתורה אמרה פי הנוגע במין זה נטמא, או שדבר
19 זה מטמא באפן כזה, למי שנגע בו — מצות עשה,
20 כלומר: דין זה שנצטוינו בו הוא מצוה, הינו שאנו
21 אומרים שהנוגע בדרך פלוני באפן כזה נטמא; ואם הוא
22 במצב אחר, אינו נטמא. אף עצם ההטמאות הוא דבר של
23 רשות: אם רוצה מטמא ואם לאו אינו מטמא. ולשון
24 ספרא (פרשת שמייני): "ובגבולתם לא תגעו" (ויקרא יא, ח)
25 — "יכול אם נגע אדם בגבולת ילקה ארבעים? תלמוד
26 לומר: "ולאֵלה תטמאו" (שם יא, כד): יכול אם ראה אדם
27 גבולת ילק ויטמא לה? תלמוד לומר: "ובגבולתם לא
28 תגעו", הא כיצד? הוי אומר: רשות". אם כן המצוה היא

יום חמישי י' סיון ה'תשע"ח

מצות עשה קט.

המצוה הק"ט נדפסה ביום שלישי.

יום שישי י"א סיון ה'תשע"ח

מצות עשה קט.

המצוה הק"ט נדפסה ביום שלישי.

יום ש"ק י"ב סיון ה'תשע"ח

מצות עשה קט. רלז.

המצוה הק"ט נדפסה ביום שלישי.

המצוה הרל"ז — הצווי שִנְצִטְוִינוּ לְדוֹן בְּדִין הַשּׁוֹר, 18
וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "וְכִי־יָצָח שׁוֹר וְגו'" (שמות כא, כח), 19
"וְכִי־יִגֹּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ" (שם, לה). וְכָבֵר 20
נִתְבָּאֲרוּ הַלְכוֹת דִּין זֶה בְּשֵׁשֶׁת הַפָּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים 21
בְּמַבְבֵּא קָמָא. 22

1 שְׁזֶה דִּין בְּלִבְד לְמִי שְׁרוּצָה לְהַטְהֵר שְׂעִשְׁהָ כָּף — וְדִין
2 זֶה הוּא הַמְצָוָה; אָבֵל לֹא שְׁנַחֲיָהוּ טְבִילָה דְּקָא, אֱלֹא
3 הַרְצָה לְהַשְׁאֵר בְּטַמְאָתוֹ וְלֹא יָכֹס לְמַחְגֵּה שְׂכִינָה
4 (מעזרת ישראל שבבית המקדש ולפנים) אֵיזָה זְמַן —
5 רִשָּׁא. וְכָבֵר בְּאֵר סֶפֶר הָאֲמָת ("ספר התורה") שְׁכַל־מִי
6 שְׁנַטְמָא וְטָבֵל שֶׁהוּא טָהוֹר, אֱלֹא שְׁאִין טְהָרְתוֹ שְׁלֵמָה עַד
7 שְׂעִירִיב שְׁמִשׁוֹ (שתשקע השמש ביום הטבילה). וְכֵן בָּא גַם
8 בְּפִרוּשׁ הַמְקַבֵּל, שְׁצָרִיף לְטָבֵל וְגִופּוֹ עָרוֹם נוֹגֵעַ בְּשִׁטָּח
9 הַמַּיִם. אָמְרוּ (עירובין ד:): "כָּל־בְּשָׁרוֹ — שְׁלֹא יְהֵא דְּכָר
10 חוֹצֵץ בֵּינוֹ וּבֵין הַמַּיִם". הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ, שְׁמַצָּה זֶה —
11 וְהִיא מְצֻוֶּה טְבִילָה — פּוֹלָלֶת דִּינֵי הַמַּקְוֶה וְדִינֵי
12 הַחֲצִיצָה וְדִינֵי טָבֹל יוֹם (זה שטבל ועדיין לא העריב —
13 שקעה — שמשו). וּמַצָּה זֶה מְבַאֵרֶת בְּמַסְכַּת מְקָנאוֹת
14 וּבְמַסְכַּת טָבֹל יוֹם.

יום רביעי ט' סיון ה'תשע"ח

מצות עשה קט.

המצוה הק"ט נדפסה ביום הקודם.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...ובמענה על שאלתו אם ישתדל לנסוע לכאן ללמוד פה בישיבתנו הנה נכון הדבר וכידוע פסק רז"ל הוי גולה למקום תורה. ואם יש קישורים בנסיעה לכאן, יש להשתדל אודות הנסיעה לשיבת תומכי תמימים בלוד באה"ק ת"ו. והשי"ת יצליחו בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות ולהיות ירא שמים חסיד ולמדן, וכפסק רז"ל גם בתורת הנגלה, שבאיזה אופן יש קיום לאמונת עתיך חוסן ישועות חכמה ודעת הוא דוקא עי"ז שיראת ד' היא אוצרו, ארץ מלחה כפירוש רש"י וכמבואר בלקוטי תורה סוף פרשה ויקרא ענין המלח בתורתנו הק' שהוא לימוד פנימיות התורה אשר בדורנו זה נתגלה בתורת החסידות.

ע"ד סדר לימודו יתיעץ עם הר"מ והר"י שלו.

בברכה לת"ת ביראת שמים בהצלחה.

נ"ב: במ"ש בשם האברך... ש"י שהוא מ... ורוצה לקרב בחורים ל... ושואל אם נכון הדבר.

הנה בזה נוגע מאיזה "צד" יקח האברכים, שאם הם נמצאים משמאל ל... הרי יישר חילו ויוסיף אומץ בזה, ובלבד שלא יבלבלם בעניני פוליטיק, ואם הם מימין ל... היינו שהם דתיים יותר, הרי מובן שבתורה ומצוות ובפרט ביראת שמים הרי זה הולך למעלה מעלה עד אין קץ (כיון שזהו חכמתו ורצונו של הקב"ה, שהוא אין סוף), ובמילא יש לעלות גם בזה הלוך ונסוע הימין הנגבה וכפסק רז"ל גם בתורת הנגלה שתלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב.

מוסג"פ קטע משיחת ש"ק מברכים סיון, שכדאי לפרסמו בחוגים היותר רחבים. כיון שבכל יום ישנו ענין נתינת התורה ובמילא גם קבלת התורה.

ישעיה פרק סג יא-יז

יא וַיִּזְכֹּר יְמֵי-עוֹלָם מִשָּׁה עִמּוֹ אִיהָ | הַמַּעֲלָם מִיָּם אֶת רַעִי צִאֲנוּ אִיהָ הַשֵּׁם בִּקְרָבוֹ אֶת-רוּחַ קְדָשׁוֹ:
 יב מוֹלִיךְ לַיָּמִין מִשָּׁה זְרוּעַ תַּפְאֲרָתוֹ בִּזְקַע מִיָּם מַפְיָהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ שֵׁם עוֹלָם: יג מוֹלִיכֶם בְּתַהֲמוֹת
 כְּסוּם בְּמִדְבָּר לֹא יִפְשְׁלוּ: יד כְּבַהֲמָה בִּבְקַעַת תֶּרֶד רוּחַ יְהוָה תְּנִיחֵנוּ בֵּן נִהְגַת עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם
 תַּפְאֲרָת: טו תִּבְט מִשְׁמִים וְרָאָה מִזֶּבֶל קְדָשְׁךָ וְתַפְאֲרָתְךָ אִיהָ קִנְאָתְךָ וּגְבוּרָתְךָ הַמֶּזֶן מַעֲיָד וְרַחֲמֶיךָ
 אֵלַי הַתִּאֲפָקוּ: טז פִּי-אֲתָה אֲבִינוּ כִּי אֲבָרְהָם לֹא יָדָעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְיָרְנוּ אֲתָה יְהוָה אֲבִינוּ גָּאֲלֵנוּ
 מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ: יז לָמָּה תִתְעַנּוּ יְהוָה מִדְּרָכֶיךָ תִקְשִׁיחַ לִבְנוֹ מִיִּרְאָתְךָ שׁוֹב לְמַעַן עֲבָדֶיךָ שְׂבִטִי נִחַלְתָּךְ:

רש"י

כן היה הכל כמו שאמרנו נהגת עמך: (טו) איה קנאתך. הראשונה: המון מעיד. שהיו רגילים להמות עלינו כאשר מאז כענין שנאמר (ירמיה לא) על כן המו מעי לו והמון רחמך הראשונים אלינו עתה התאפקו נתחסנו מהיות הומים עלינו כאשר מאז: התאפקו. כמו ויתאפק ויאמר שימו לחם (בראשית מג) נתאפק ולא הכירו את אשר נכמרו רחמיו אל אחיו: (טז) כי אתה אבינו. ועליך להביט ולראות בצורתינו: כי אברהם לא ידענו. בצרת מצרים: וישראל לא יכירונו. במדבר כי כבר נסתלקו מן העולם ואתה ה' אבינו כולם נעשית לנו אב, ורבותינו דרשו בו כמו שדרשו במסכת שבת: (יז) למה תתענו. כי בידך להסיר יצר הרע כמה שנאמר כחומר ביד היוצר וגו' (ירמיה יח) ואומר והסירותי את לב האבן וגו' (יחזקאל לו): תקשיח. ל' אימץ לב:

מצודת ציון

(יג) בתהומות. עומק הים: (יד) תניחנו. ענין הנהגה כמו נחית כצאן (תהלים עז): (טו) מזבול. ענין מדור כמו בית זבול לך (מ"א ח): קנאתך. ענין חימה וכעס כמו בקנאו את קנאתי (במדבר כה): המון מעיד. הוא ענין הכמרת רחמים וחמלה וכן על כן המו מעי לו (ירמיה לח): התאפקו. ענין התחזקות ואמצות הלב וכן ויתאפק ויאמר שימו לחם (בראשית מג): (יז) תתענו. מלשון תועה: תקשיח. היא מלה מורכבת מן קשה ומן סח ר"ל תקשה ותסיח לבנו וכן הקשיח בניה (איוב לט) ועם כי המה בש"ן וזהו בעבור מלת קשה:

מצודת דוד

(יא) ויזכור. בגלות יזכור ישראל את ימי עולם שהיה מקדם כששלח את משה לעמו וחסרה למ"ד השמוש במלת עמו: איה המעלם מים. ר"ל יאמרו איה הוא המעלה אותם מן הים עם רועה צאנו ר"ל על ידי משה שהיה מנהיג את עמו וכאלו יאמרו מדוע לא יעשה עמנו כזאת גם היום: איה השם וכו'. איה הוא השם בקרב משה את רוח הנבואה: (יב) מוליך. מוסב על מלת איה לומר איה המוליך לימין משה את זרוע תפארתו ר"ל חזק ה' היתה מוכנת למשה בכל עת חפצו: בוקע. איה הבוקע מפניהם מי הים והירדן לעשות לעצמו שם גבורה עד עולם: (יג) מוליכם. איה המוליכם בעומק הים

כסוס הרץ במדבר במקום ישר ושוה שאינו נכשל במרוצתו כן לא נכשל כאשר הלכו בעומק הים כי היה המקום שוה וישר: (יד) כבהמה בבקעה תרד. כמו הבהמה היורדת ללכת בבקעה שנוה לה מאלו עלתה ללכת בהר כן רוח ה' הנהיג את ישראל בנחת: כן נהגת עמך. ר"ל כך היה הכל כמו שאמרנו באופן זה נהגת עמך לעשות לך פרסום שם תפארת: (טו) הבט משמים. ר"ל הואיל וכן עשית בימים הקדמונים לכן גם עתה הבט משמים וראה ממדור קדשך: איה קנאתך. איה הקנאה והגבורה שהראית במצרים בימים הקדמונים: המון מעיד. מה שבמים הראשונים היו מעיד הומים עלי ורחמת אותי הנה עתה התחזקו אלי כי אמצת לבבך ומאנת לרחם: (טז) כי אתה אבינו. וראוי לאב לרחם על בנים: כי אברהם לא ידענו. עשה עצמו כאלו לא ידענו עם כי נגלה לו בברית לא התפלל עלינו: וישראל לא יכירונו. עשה עצמו כאלו לא הכיר אותנו עם כי בשעה שראה סולם מוצב ארצה ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו הם שרי האומות זו עולה וזו יורדת לא שם לבו להתפלל עלינו: אתה ה' אבינו. בכל ימים שמת לבך עלינו כדרך האב המשים לבו בתקנת בנו: גאלנו מעולם שמך. מימות עולם שמך הוא גאלנו כי בכל פעם אתה הוא הגואל אותנו: (יז) למה תתענו. ר"ל בעבור שלוות האומות ואורך הגלות אנו תועים מיראתך וכאלו אתה מתעה אותנו: תקשיח לבנו. בעבור זה הקשה לבנו וסתם מן היראה וכאילו מידך בא והוא כפל ענין במ"ש: שוב. לכן שוב אלינו להשרות שכינתך בינינו כמאז ואם אין בנו מעשים עשה למען עבדיך הם האבות ולמען השבטים אשר הנחלתם לך לנחלה:

שיר השירים פרק א ז-ט

ז הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה פעמיה על עדרי חבריך:
ח אם־לא תדעי לך היפה בנשים צאי־לך בעקבי הצאן ורעי את־גדיתך על משפנות הרעים:
ט לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי:

רש"י

משכנות הרועים. בין משכנות שאר הרועים שאת אצלם וזה הדוגמא אם לא תדעי לך כנסייתי ועדתי היפה בנשים בשאר אומות איכה תרעי ותנצלי מיד המציקים לך להיות ביניהם ולא יאבדו בניך התבונני בדרכי אבותיך הראשוני שקבלו תורתו ושמרו משמרתו ומצותי ולכי בדרכיהם ואף בשכר זאת תרעי גדיותיך אצל שרי האומות וכן אמר ירמיה (ירמיה לא) הציבי לך ציונים שיתי לבך למסילה וגו': (ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי. למ"ד זו כמו למ"ד (שם י) לקול תתו המון מים וכמו למ"ד לריח שמניך לקבוצת סוסים הרבה שאספתי מחנותי לצאת לקראתך ברכבי פרעה להושיעך כמו שנאמר (חבקוק ג) דרכת בים סוסיך סוסים הרבה שם דמיתך רעיתי שתקתיך מצעקתך שני' (שמות יד) ואתם תחרישון זאת ראיתי בספרי אגדה, דבר אחר דמיתך רעיתי שם הראיתי לכל שרעיתי את: לססתי. קבוצת סוסים ובלשון לע"ז קבליי"שא: דמיתך. אר"ישמאי בלע"ז כמו (שופטים כ) אותי דימו להרוג כי שם קשטתיך בקישוטים נאים:

(ז) הגידה לי שאהבה נפשי. עכשיו רוח הקדש חוזר ומדמה אותה לצאן החביבה על הרועה אומרת כנסת ישראל לפניו כאשה לבעלה הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה צאןך בין הזאבים הללו אשר הם בתוכם ואיכה תרביצם בצהרים בגלות הזה שהיא עת צרה להם כצהרים שהיא עת צרה לצאן: שלמה אהיה כעמיה. וא"ת מה איכפת לך אין זה כבודך שאהיה כאבילה עוטה על שפה בוכיה על צאני: על עדרי חבריך. אצל עדרי שאר הרועים שהם רועים צאן כמותך כלומר בין גדודי האומות הסמוכים על אלהים אחרים ויש להם מלכים ושרים מנהיגים אותם: (ח) אם לא תדעי לך. זו היא תשובת הרועה אם לא תדעי לך להיכן תלכי לרעות צאןך את היפה בנשי' שחדל לו הרועה מלהנהיג אותם: צאי לך בעקבי הצאן. הסתכלי בפסיעת דרך שהלכו הצאן והעקבים ניכרים טראצ"ט בלע"ז וכן הרבה במקרא (תהלים עז) ועקבותיך לא נודעו (ירמיה יג) נחמסו עקבך (בראשית מט) והוא יגוד עקב ישוב על עקביו ואותו הדרך לך: ורעי את גדיתך על

מצודת ציון

(ז) איכה. הוא כמו אנה. וכן איכה הוא (מ"ב ו יב): תרביץ. ענין השכיבה לנוח: בצהרים. מלשון צוהר ואורה והוא חצי היום: שלמה. אשר למה, השי"ן הוא במקום אשר: כעמיה. ענין הפרחה ושטיפה. כמו ותעט אל השלל (ש"א טו יט): (ח) בעקבי. רוצה לומר במדרך עקבות רגל. וכן ועקבותיך לא נודעו (תהלים עז כא): ורעי. מלשון מרעה: גדיותיך. מלשון גדי עזים: על. ממעל: משכנות. מלשון משכן: (ט) לסוסתי. נקבת הסוס תקרא סוסיה, כאשר תקרא נקבת החמור חמורה, והיו"ד נוספת, ובעבור תוספת ה' נהפכה הה"א לתי"ו להסמיכה אל היו"ד. וכן מלאתי משפט (ישעיה א כא), שבעבור תוספת היו"ד נהפכה הה"א לתי"ו. ואמר בלשון נקבה, לפי שדרך המלך והשרים היה לקשור במרכבתם סוסיות נקבות, כי בסוסים זכרים יקשה על הרכב לעצורם ללכת לאט לבל ירוצו: פרעה. מלשון דמיון ומשל: רעיתי. חברתי:

מצודת דוד

(ז) הגידה לי וגו'. כאילו תשלח אמריה אל החשוק ותאמר אליו אתה החשוק שנפשי אוהבת אותך, הגידה לי אנה תרעה את הצאן ואנה תרביצם בעת הצהרים, (כי אז היא העת להרביץ הצאן לנוח), וכאילו תאמר הודיעני מקומך ואבוא אני אליך לרעות עמך בצאן: שלמה. אשר למה אהיה כמשוטת אנה ואנה על עדרי הרועים חבריך, לחפש עד אשר אמצאך. והנמשל הוא שאמרה כנסת ישראל פתח לבי לדעת אמתותך ויכלתך, למען אהיה נמשכת אחריך ודבוקה בך, למה אהיה שוטטת כדעת חוקרת ונבוכה: (ח) אם לא תדעי לך. כאילו החשוק משיב לה וישלח דבריו לאמר את היפה בין הנשים, אם לא ידעת מקום תחנותי אי, צאי ולכי במדרך עקבי רגלי הצאן צאני, ותרעי גם את גדיותיך ממעל למשכנות שאר הרועים כי שם מקומי, ותהיה אם כן קרובה אלי. והנמשל הוא כי משיב לה אם לא מצאת חכמה לדעת אמתתי מעצמך סמכי על הקבלה והאחזי בדרכי אבותיך ותהי דבוקה אלי, ואז תהיה למעלה מכל גויי הארצות, כי גדול אני מכל אלהי העמים הם

שרי מעלה: (ט) לסוסתי. את רעיתי הן דמיתי אותך מול העלמות כולן לסוסיה הקשורה ברכבי פרעה, מול שאר הסוסיות אשר בארץ מצרים, שהנה מעולות מכולן. כי מוצא הסוסים המה ממצרים, כמו שנאמר ומוצא הסוסים אשר לשלמה ממצרים. והמובחרות שבכולן יקשרו במרכבת המלך. והנמשל הוא לומר הנה את חביבה מכל משפחות הארמה, אף מן המובחרים

ג אֶלְמָנָה שְׁאֻמְרָה: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בְּעָלִי – אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין לִזְמֹר לָהּ: לָכִי לְבֵית אָבִיד וְאֵנִי אוֹתָךְ; אֶלָּא וְאֵין אוֹתָךְ בְּבֵית בְּעָלָהּ, וְנוֹתְנִין לָהּ מְדוֹר לְפִי כְבוֹדָהּ. אֻמְרָה: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אָבִי – יְכוּלִים הַיּוֹרְשִׁים לִזְמֹר לָהּ: אִם אֶת אֶצְלָנוּ יֵשׁ לִיד מְזוֹנוֹת; וְאִם אֵין אֶת אֶצְלָנוּ, אֵין לִיד מְזוֹנוֹת. אִם הִיתָה טוֹעֵנָת: מִפְּנֵי שֶׁהִיא יִלְדָה וְהֵן יִלְדִים – וְאֵין אוֹתָהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ.

ד כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ לְעוֹלָם; כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ – גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים, שֵׁשׁ בְּעֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתוּבָתָהּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאֻמְרָה מִשּׁוּם רֶכֶן שֶׁמָּעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ – גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ לְעוֹלָם; כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים. מֵתָה – יוֹרְשֶׁיהָ מְזַכְּרִין כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים.

פירוש ברטנורא

ג וְנוֹתְנִין לָהּ מְדוֹר. וְכֵן כָּלִי תִשְׁמֹשׁ וְעֵבָרִים וּשְׁפָחוֹת שְׁהִיתָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהֶם בְּחַיֵּי בְעָלָהּ. וְאִם נָפַל הַבֵּית אֵין חַיִּיבִים לְבָנוֹת לָהּ בֵּית אַחֵר, דָּאֵת תַּהֲא יִתְבָּא בְּבֵיתִי תָנָן. וְאִפְּלוּ רֵצָתָה לְבָנוֹתָהּ מִמְּמוֹנָה אֵין שׁוֹמְעִין לָהּ: אִם אֶת אֶצְלָנוּ יֵשׁ לִיד מְזוֹנוֹת. שְׁבִרְכַת הַבֵּית כְּרוּכָה:

ד כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ. וְהַיּוֹרְשִׁים נִתְּנוּ לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ שֶׁם: גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ. כְּשֶׁתִּרְצֶה: שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה. מִנְכָּסֵי יוֹתוּמִים, נִתְּנָת לָהֶם וּמִלָּא לִשְׁכָּנוֹתֶיהָ כְּדִי כְּתוּבָתָהּ: וְחֲכָמִים אוֹמְרִים. לֹא הוֹכֵר חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה לְהַפְסִידָה כְּתוּבָתָהּ בְּשִׁבְלֵי הַטּוֹבָה שֶׁתַּעֲשֶׂה מִנְכָּסֵי הַיּוֹתוּמִים, אִלָּא לְעֵנִין הַמְּחִילָה הוֹכֵר, דִּהְוָאֵל וּשְׁתַּקָּה וְלֹא תִבְעָה כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ מִחֵלָּה, הַלֵּכךְ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ אֵין שְׁתִּיקָתָה מְחִילָה שְׁמַפְנֵי שֶׁמִּכְבָּרִים אוֹתָהּ הִיא בּוֹשָׁה לְתוֹבָה כְּתוּבָתָהּ, אֲבָל בְּבֵית אָבִיהָ מִשְׁתַּקָּה כ"ה שָׁנִים מִחֵילָה הִיא: מֵתָה יוֹרְשֶׁיהָ מְזַכְּרִין כְּתוּבָתָהּ. כְּלוּמָר צָרִיכִין לְחַבּוֹעַ כְּתוּבָתָהּ בְּתוֹךְ כ"ה שָׁנָה. וְדוֹקָא כִּשְׁנִשְׁבַּעָה עַל כְּתוּבָתָהּ קוֹדֵם שֶׁמֵּתָה הוּא יוֹרְשֶׁיהָ יְכוּלִים לְחַבּוֹעַ כְּתוּבָתָהּ. אֲבָל אִם לֹא נִשְׁבַּעָה עַל כְּתוּבָתָהּ, אֵין יוֹרְשֶׁיהָ יוֹרְשִׁים מִכְּתוּבָתָהּ כְּלוּם, שְׁאֵין אֲדָם מוֹרִישׁ שְׁבִיעָה לְבָנוֹ:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ד

י"ט ט"ז ט"ו

באור משנה ג

במשנה הקודמת למדנו שיש הבדל בין האלמנה הניזונת מנכסי היתומים, אם היא יושבת בבית בעלה המת, או שחזרה לבית אביה. משנה זו מוסיפה ללמדנו, שאף לגבי זמן גביית כתובתה יש הבדל אם היא יושבת בבית בעלה או בבית אביה.

כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – כִּשְׁהָאֵלְמָנָה יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית אָבִיהָ, וְהַיּוֹרְשִׁים נִתְּנִים לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ שֶׁם, הוֹאֵל וְאִינָה נִהְיָת מִנְכָּסֶיהָ חוּץ מִמְּזוֹנוֹתֶיהָ כְּלוּם, גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ לְעוֹלָם – לְכַשְׁתַּרְצָה, אִפְּלוּ לֵאחֹר הִרְבָּה שָׁנִים; כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ – וְכִשְׁהִיא יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית בְּעָלָהּ, וְהִיא יְכוּלָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנִכְסֵי הַיּוֹרְשָׁה, גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים – מִשְׁעָה שֶׁמֵּת בְּעָלָהּ, שֵׁשׁ בְּעֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתוּבָתָהּ – שְׂרִיגָלָה אִשָּׁה לְעִשֹּׂת טוֹבָה לִשְׁכָּנוֹתֶיהָ וּלְתַת לָהֶם צָרִיכִי מְזוֹנוֹת, וּבִזְמַן שֶׁל עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים מִצְטַרְפוֹת הַמִּתְנֹת הַלָּלוּ, שֶׁנִּתְּנָה הָאֵלְמָנָה מִנְכָּסֵי הַיּוֹתוּמִים, כִּי סָכּוּם כְּתוּבָתָהּ, וְנִמְצָא שֶׁכָּבֵר נִתְקַבְּלָה כְּתוּבָתָהּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר שְׁאֻמְרָה מִשּׁוּם רֶכֶן שֶׁמָּעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל – כִּךְ אָמַר רַבִּי מֵאִיר בְּשֶׁם רַבִּין שֶׁמָּעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ, גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ לְעוֹלָם – חֲכָמִים סוֹבְרִים, שֶׁלֹּא אָמְרוּ שֶׁהָאֵלְמָנָה מִפְּסִידָה כְּתוּבָתָהּ לֵאחֹר עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים מִפְּנֵי הַטּוֹבָה שֶׁעָשְׂתָה לִשְׁכָּנוֹתֶיהָ מִנְכָּסֵי הַיּוֹתוּמִים אִלָּא מִשּׁוּם שֶׁתִּיקָתָה שֶׁהִיא מְחִילָהּ, שֶׁמֵּאֲחֵר שֶׁשְׁתַּקָּה כָּל הַשָּׁנִים הַלָּלוּ וְלֹא תִבְעָה כְּתוּבָתָהּ, הִרִי אֵנִי אוֹמְרִים, שְׁוָדִיא מְחִילָה לַיּוֹרְשִׁים אֵת כְּתוּבָתָהּ; לְפִיכֵךְ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בְּעָלָהּ גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ לְעוֹלָם – לְפִי שְׁאֵין שְׁתִּיקָתָה מוֹכִיחָה עַל מְחִילַת הַכְּתוּבָה, שֶׁהוֹאֵל וְהִיא דָּרָה אֶצֶל הַיּוֹרְשִׁים, וְהֵם מְכַבְּרִים אוֹתָהּ, הִרִי הִיא בּוֹשָׁה לְחַבּוֹעַ כְּתוּבָתָהּ. אֲבָל כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, גֹּבֶה כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים – שְׁכִינָה שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ, אִינָה בּוֹשָׁה לְחַבּוֹעַ כְּתוּבָתָהּ, וְאִם עֲבָרוּ עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים וְלֹא תִבְעָה אוֹתָהּ, שְׁתִּיקָתָה כְּמִחִילָה. מֵתָה – הָאֵלְמָנָה, יוֹרְשֶׁיהָ מְזַכְּרִין – תּוֹבָעִים – כְּתוּבָתָהּ עַד עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים – מִשְׁעָה מִיתָתָה ("מֵלֶאכֶת שְׁלֹמָה", סוֹד אֲבֹן הַעוֹר ק"א); וְיֵשׁ מִפְּרָשִׁים: מִשְׁעָה מִיתָתָה בְּעָלָהּ (הַמֵּאִיר). יֵשׁ מִפְּרָשִׁים: מְזַכְּרִין – כְּלוּמָר צָרִיכִים לְהוֹדִיעַ לַיּוֹתוּמִים פֶּעַם אַחַת בְּתוֹךְ עֲשָׂרִים וְחֲמִשׁ שָׁנִים שְׁאֵין מוֹחִלִים אֵת הַכְּתוּבָה (דְּש"י; שִׁטָּה מְקוּבָצֶת). וְכָבֵר הוֹכְרֵנוּ, שְׁאֵין יוֹרְשֶׁיהָ יְכוּלִים לְחַבּוֹעַ כְּתוּבָתָהּ אִלָּא אִם כֵּן נִשְׁבַּעָה הָאֵלְמָנָה עַל כְּתוּבָתָהּ קוֹדֵם שֶׁמֵּתָה.

לאחר שלמדנו בשתי המשניות הקודמות דיני מזונות הבת על פי תנאי שפסקה אשה עם בעלה, באה משנתנו ללמד דיני מזונות האלמנה מנכסי בעלה המת על פי תנאי הכתובה.

אֶלְמָנָה שְׁאֻמְרָה – לַיּוֹרְשָׁה בְּעָלָהּ: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בְּעָלִי – אֵין רְצוֹנִי לְצֵאת מִבֵּית בְּעָלִי, אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוּלִין לִזְמֹר לָהּ: לָכִי לְבֵית אָבִיד וְאֵנִי אוֹתָךְ – וְנִתֵּן לָךְ לֶשֶׁם אֵת כָּל מְזוֹנוֹתֶיךָ, אֶלָּא וְאֵין אוֹתָךְ בְּבֵית בְּעָלָהּ – נִתְּנִים לָהּ מְזוֹנוֹתֶיהָ בְּבֵית בְּעָלָהּ, כְּרִצּוֹנָהּ, וְנוֹתְנִין לָהּ מְדוֹר – מְקוֹם לְדוֹר, לְפִי כְבוֹדָהּ – שֶׁמִּתְנָאֵי הַכְּתוּבָה הוּא, שֶׁתַּהֲא הָאֵלְמָנָה יוֹשֶׁבֶת בְּבֵית בְּעָלָהּ הַמֵּת, וְנִיזוֹנָת מִנְכָּסֵי כָּל יְמֵי מִשְׁךְ אֵלְמָנוּתָהּ; וְכַבְרִייתָא בְּגִמְרָא מוֹבָא, שְׁאֵף מִשְׁתַּמֶּשֶׁת הִיא בְּעַבְדִּים וּבִשְׁפָחוֹת, בְּכִרִים וּבִכְסוּתוֹת, בְּכָלִי כֶסֶף וּבְכָלִי זָהָב כְּדֹרֶךְ שִׁהִיתָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בָּהֶם בְּחַיֵּי בְעָלָהּ. אֻמְרָה – הָאֵלְמָנָה: אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אָבִי – אֵין רְצוֹנִי לְצֵאת מִבֵּית אָבִי, כְּלוּמָר שֶׁהָאֵלְמָנָה מַעֲדִיפָה לְהִיֹּת בְּבֵית אָבִיהָ, וְהִיא רּוֹצָה שֶׁהַיּוֹרְשִׁים יַעֲלוּ לָהּ לֶשֶׁם אֵת צָרִיכֵי מְזוֹנוֹתֶיהָ, יְכוּלִים הַיּוֹרְשִׁים לִזְמֹר לָהּ: אִם אֶת אֶצְלָנוּ יֵשׁ לִיד מְזוֹנוֹת – אִם אֵת אֶצְלָנוּ, אֵין לִיד מְזוֹנוֹת – אִם אֵת אֶצְלָנוּ בְּבֵית אָבִינוּ יֵשׁ לָךְ מְזוֹנוֹת, וְאִם אֵין אֶת אֶצְלָנוּ, אֵין לִיד מְזוֹנוֹת – בְּגִמְרָא מוֹבָא הַטַּעַם: "שְׁבִרְכַת הַבֵּית בְּרוּכָה", כְּלוּמָר שֶׁהִכְרַח שׁוֹרָה בְּרִיבִי בְּנֵי אָדָם בְּבֵית, שֶׁעוֹזִרִים זֶה לָזֶה וּמִשְׁתַּכְרִים, וּמוֹלֵם שֶׁל הָרַבִּים עֲדִיף (דְּש"י). וְהַרְמַצִּים גּוֹרֵם: "שְׁבִרְכַת הַבֵּית מְרוּבָה", וְהוּא מִפְּרָשׁ: כִּגוֹן "חֲמִישָׁה שֶׁהִיא מְזוֹנוֹת כָּל אֶחָד מֵהֶן קָב כִּשְׂאֵכֵל לְבָדוּ, אִם הִיוּ חֲמִשָּׁתָן בְּבֵית אֶחָד וְאוֹכִלִים בְּעִירּוֹב, מִסְפִּיק לָהֶם אֲרִבְעָה קָבִים; וְהוּא הָרִדִין לְשֹׂאֵר צָרִיכֵי הַבֵּית" (הוֹ' אִישׁוֹת י"ח, ט); לְפִיכֵךְ אִם הָאֵלְמָנָה עוֹזֶבֶת אֵת בֵּית בְּעָלָהּ וְהוֹלֶכֶת לְבֵית אָבִיהָ, יְכוּלִים הַיּוֹתוּמִים לִזְמֹר לָהּ: "אִם אֵין אֶת אֶצְלָנוּ אֵין לִיד מְזוֹנוֹת", כְּלוּמָר לֹא נִתֵּן לָךְ מְזוֹנוֹת אִלָּא לְפִי בְרַכַת הַבֵּית, הֵינִי כְּשִׁיעוֹר הוֹצֵאת מְזוֹנוֹתֶיהָ אִילוּ הִיתָה אִתָּם בְּבֵיתָם. אִם הִיתָה טוֹעֵנָת: מִפְּנֵי שֶׁהִיא יִלְדָה – שֶׁהִיא רּוֹצָה לְהִיֹּת בְּבֵית אָבִיהָ וְלֹא בְּבֵית בְּעָלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא צְעִירָה, וְהֵן יִלְדִים – וְהַיּוֹתוּמִים שְׁאֵינֶם בְּנֵי צְעִירִים הֵם, וְאֵין רְצוֹנָה לְהִיֹּת אִתָּם, שֶׁלֹּא יוֹצִאוּ עֲלֶיהָ הַבְּרִיּוֹת שֶׁם רַע, וְאֵין אוֹתָהּ וְהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – נִתְּנִים לָהּ כָּל צָרִיכֵי מְזוֹנוֹתֶיהָ, וְהִיא דָּרָה בְּבֵית אָבִיהָ.

פרק שלושה עשר

א שְׁנֵי דִינֵי גִזְרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַם: אֲדָמוֹן, וְחֶנָּן בֶּן אֲבִישָׁלוֹם. חֶנָּן אָמַר שְׁנֵי דְבָרִים, אֲדָמוֹן אָמַר שְׁבָעָה. מִי שֶׁהִלֵּךְ לְמִדְיַת הַיָּם, וְאִשְׁתּוֹ תּוֹכַעַת מְזוּנוֹת – חֶנָּן אָמַר: תִּשְׁבַּע בַּסּוֹף וְלֹא תִשְׁבַּע בַּתְּחִלָּה. נִחְלָקוּ עָלָיו בְּנֵי כְּהֻנָּה גְדוֹלִים, וְאָמְרוּ: תִּשְׁבַּע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף. אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְפִּינָס בְּדִבְרֵיהֶם. אָמַר רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי: יָפָה אָמַר חֶנָּן, לֹא תִשְׁבַּע אֶלָּא בַּסּוֹף.

ב מִי שֶׁהִלֵּךְ לְמִדְיַת הַיָּם, וְעָמַד אַחַד וּפָרְגָם אֶת אִשְׁתּוֹ – חֶנָּן אָמַר: אֲבָד אֶת מַעוֹתָיו. נִחְלָקוּ עָלָיו בְּנֵי כְּהֻנָּה גְדוֹלִים, וְאָמְרוּ: יִשְׁבַּע כַּמָּה הוֹצִיא וְיִטַּל. אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְפִּינָס בְּדִבְרֵיהֶם. אָמַר רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי: יָפָה אָמַר חֶנָּן, הֵנִיחַ מַעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצִּבִּי.

ג אֲדָמוֹן אָמַר שְׁבָעָה: מִי שָׁמַת וְהֵנִיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בְּזֶמַן שֶׁהִנָּכְסִים מֶרְפִּין – הַבָּנִים יוֹרְשִׁים וְהַבָּנוֹת נְזוּנוֹת;

פירוש ברטנורא

יג א שְׁנֵי דִינֵי גִזְלוֹת. שהיו גזירות על הגזלים וקנסים עליהן קנסות: שני דברים. שאין חכמים מודים לו: **תשבע בסוף**. כשישמעו בו שמת ותבוא לגבות כתובתה, תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום: ולא **תשבע בתחלה**. בשעת גביית מזונות. ורמב"ם פירש, תשבע בסוף, כשיבא בעלה ויבחישה ויאמר הנחתי לך מזונות, תשבע שלא הניח לה כלום: **רבן יוחנן בן זכאי אומר**. והלכה כמותו. ודוקא אחר שלשה חדשים ליציאת הבעל פוסקין מזונות לאשה אם תבעה מזונות, אבל קודם זמן זה לא, שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן ויוצא:

ב איבר את מעותיו. דאמר, לא אמרתי לך הלוני ואני אפרע. אבל אם הלוח את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו, הוא תובעה והיא תובעת את הבעל וישלם. ואם הבעל טוען הנחתי לה מזונות, והיא אומרת לא הניח ורוצה להוציא ממנו, נשבע הבעל שבועת היסט ונפטר, ויהיו המעות חוב עליה לכשתתאלמן או תתגרש. ובהא מתניתין נמי הלכה כרבן יוחנן בן זכאי:

משניות מבוארות – קהתי

מִי שֶׁהִלֵּךְ לְמִדְיַת הַיָּם – ועזב את אשתו בלא פרנסה, וְעָמַד אַחַד וּפָרְגָם אֶת אִשְׁתּוֹ – על דעת עצמו, שלא נתבקש על כך מאת בעלה, ואף האשה לא בתורת הלוואה קיבלה את פרנסתה ממנו, **חֶנָּן אָמַר: אֲבָד אֶת מַעוֹתָיו** – שלא הבעל ולא האשה חייבים לשלם לו דמי פרנסתה. כרס, אם לוותה ממנו האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו, הרי בעלה חייב לשלם את חובותיה. **נִחְלָקוּ עָלָיו בְּנֵי כְּהֻנָּה גְדוֹלִים, וְאָמְרוּ: יִשְׁבַּע** – המפרנס, **כַּמָּה הוֹצִיא** – על פרנסתה, וְיִטַּל – את ההוצאות מבעלה, שלא בתורת מתנה פירנסה אלא בתורת הלוואה. **אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְפִּינָס בְּדִבְרֵיהֶם** – של בני כהנים גדולים. **אָמַר רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי: יָפָה אָמַר חֶנָּן, הֵנִיחַ מַעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצִּבִּי** – דומה הוא המפרנס לאדם שהניח מעותיו על קרן הצבי, שהצבי קל לרוץ וקשה לתפוס, ומי שמניח מעותיו על קרן הצבי הרי הוא מפקירן, וכך איבד מפרנס זה את מעותיו. וכן הלכה.

י ו ס ש ל י

באור משנה ג

המשניות ג-ט שבפרקנו עוסקות בהלכות שנאמרו על ידי אדמון. משנתנו דנה בתביעותיהם של בנים ובנות, לאחר מות אביהם, לגבי נכסי הירושה, שכן הבנים באים לזכות בירושה מדין תורה, והבנות תובעות מזונות מתנאי הכתובה (עיי' לעיל ד, יא).

אֲדָמוֹן אָמַר שְׁבָעָה – דברים, הנשנים בפרקנו, ממשנה זו ואילך: **מִי שָׁמַת וְהֵנִיחַ בָּנִים וּבָנוֹת** – ובאים הבנים לחלוק בנכסי הירושה, והבנות תובעות מזונות, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, **בְּזֶמַן שֶׁהִנָּכְסִים מֶרְפִּין** – שנכסי הירושה שנפלו להם מאביהם מרובים הם, **הַבָּנִים יוֹרְשִׁים וְהַבָּנוֹת נְזוּנוֹת** – כפי שהם זכאים בנכסי אביהם. משנתנו שנויה גם במסכת בבא בתרא (ט, א), ובגמרא שם (קלט, ב) שואלים: "יונמה מרובין?" ומסיקים: "כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו". כלומר שמרובים הם נכסים המספיקים כדי מזונות הבנות והבנים עד שיבגרו הבנות. מכאן, שלא באה משנתנו ללמד בנכסים מרובים שיש בהם כדי מזון לבנות וירושה לבנים, שהבנים יירשו והבנות יזונו, שהרי הלכה זו ידועה היא, שהבנים יורשים מדין התורה, והבנות נזונות מתנאי הכתובה על פי תקנת חכמים, כמו ששינוי כבר (לעיל ד, יא), אלא המשנה באה להשמיענו: בזמן שהנכסים מרובים – היינו שמספיקים הם כדי מזונות הבנות והבנים עד שיבגרו הבנות,

אבל אם לא נשבעה על כתובתה, אין יורשיה מקבלים מכתובתה כלום, שאין אדם מוריש שבועה לבניו.

י ו ס ש נ י

באור משנה א

בין שאר בתי הדין שהיו בירושלים בימי הבית השני, היו בתי דין מיוחדים, "שהיו גזורים גזירות על גזילות" (גמרא), כלומר שהיו גזורים גזירות על הגזלים ומטילים עליהם קנסות: בתי דין אלו היו חשובים, והיו קבועים לרון דיני קנסות בדברים שבממון, והדיינים שישבו בבתי דין אלה היו נוטלים שכרם מתרומת הלשכה שבבית המקדש (גמרא). – פרקנו עוסק ברובו בהלכות שנאמרו על ידי שני דייני גזירות (ויש קוראים להם: "דייני גזילות") שהיו בירושלים: אדמון וחנן בן אבישלום, שכן אחרות מן ההלכות האלו הן מענין מסכתנו.

שְׁנֵי דִינֵי גִזְרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַם: אֲדָמוֹן, וְחֶנָּן בֶּן אֲבִישָׁלוֹם – כמו שבארנו לעיל. **חֶנָּן אָמַר שְׁנֵי דְבָרִים** – שבהם נחלקו עליו בני כהנים גדולים, כמפורש להלן, **אֲדָמוֹן אָמַר שְׁבָעָה** – דברים, שלא היו חכמים מודים לו, כמפורש בהמשך פרקנו. ואלה הם דברי חנן בן אבישלום: **מִי שֶׁהִלֵּךְ לְמִדְיַת הַיָּם** – ועזב את אשתו, וְאִשְׁתּוֹ תּוֹכַעַת מְזוּנוֹת – בבית דין; והלכה היא שבית דין יורדים לנכסי הבעל ופוסקים לה מזונות, אלא שנחלקו כאן, אם מחייבים אותה שבועה שבעלה לא השאיר לה כלום לצרכי מזונותיה. **חֶנָּן אָמַר: תִּשְׁבַּע בַּסּוֹף** – כשתבוא לגבות מכתובתה, לאחר שיוודע שמת בעלה, תישבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום (וש"י), או כשיבוא בעלה ויאמר שהשאיר לה מזונות, תישבע שלא השאיר לה כלום (ורמב"ם), **וְלֹא תִשְׁבַּע בַּתְּחִלָּה** – בשעה שהיא באה לגבות מזונות. **נִחְלָקוּ עָלָיו בְּנֵי כְּהֻנָּה גְדוֹלִים** – הכוונה, כנראה, לחברי בית דין של כהנים (עיי' א, ה), וְאָמְרוּ: **תִּשְׁבַּע בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף** – שאף בשעה שהיא תובעת מזונות, אינה יכולה לגבותם על ידי בית דין אלא בשבועה שבעלה לא הניח לה כלום. **אָמַר רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְפִּינָס בְּדִבְרֵיהֶם** – של בני כהנים גדולים. **אָמַר רַבִּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי: יָפָה אָמַר חֶנָּן, לֹא תִשְׁבַּע אֶלָּא בַּסּוֹף** – אבל כשהיא באה עכשיו לתבוע מזונות אינה חייבת שבועה. וכן הלכה. כרס בגמרא מבואר, שאין בתי דין פוסקים לה מזונות קודם שעברו שלושה חדשים משעה שהלך בעלה למדינת הים, שחזקה אין אדם מניח ביתו ריקן ויוצא.

באור משנה ב

משנתנו עוסקת בהלכה השנייה שאמר חנן בן אבישלום.

ובנכסים מועטים – הננות יזנו, והננים יחזרו על הפתחים. אדמון אומר: בשביל שאני זכר הפסדתי? אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.
 ד הפועל את חברו פדי שמן, והודה בקנקנים – אדמון אומר: הואיל והודה במקצת הטענה – ישבע, וחכמים אומרים: אין זו הודאה ממין הטענה. אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.
 ה הפוסק מעות לחתנו, ופשט לו את הרגל – תשב עד שילבין ראשה. אדמון אומר: יכולה היא שתאמר: אלו אני פסקתי לעצמי, אשב עד שילבין ראשי; עכשיו שאבא פסק עלי, מה אני יכולה לעשות? או פנס או פטר! אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.

פירוש ברטנורא

ג ובנכסים מועטים. שאין בהם פרנסה שנים עשר חודש לזכרים ולנקבות. ורמב"ם פירש, כל שאין בהם לפרנס הבנים והבנות עד שיבגרו הבנות, קרוי נכסים מועטים: **בשביל שאני זכר הפסדתי.** כלומר, בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטים. ואין הלכה כאדמון: **ד והודה בקנקנים.** ריקם בלא שמן. וכגון שטענו חברו עשרה כדי שמן יש לי אצלך: **אדמון אומר.** יש במשמעות טענה זו שמן וכדים, וכשהודה לו בכדים ריקם היו הודאה במקצת וחייב שבועה: **וחכמים אומרים.** אין במשמעות טענה זו אלא שמן בלבד שיעור עשרה כדים, וכשהודה לו בכדים ריקם, מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו, ואין כאן הודאה במקצת ממין הטענה ואינו חייב שבועה. והלכה כאדמון: **ה ופשט לו את הרגל.** לשון ביון, כלומר מול טיט ואבק שתחת רגלי. פירוש אחר, תלה אותו ברגלי על העץ, שאין לי מה ליתן לך. ורמב"ם פירש ופשט לו את הרגל, שהלך בדרך מרחוק: **עד שתלבין ראשה.** עד שתזקין. ואין כופין אותו לא לבנוס ולא לפטור: **אדמון אומר כו.** והלכה כאדמון:

משניות מבוארות – קהתי

לו: "עשרה כדי שמן יש לי בידך", **והודה** – לו חברו – **בקנקנים** – שאינו חייב לו אלא כדים ריקים, **אדמון אומר:** **הואיל והודה במקצת הטענה, ישבע** – סובר אדמון, הואיל ותבע ממנו "כדי שמן", יש במשמעות תביעתו שמן וכדים, וכשהודה לו הנתבע בכדים ריקים, הרי זו הודאה במקצת ממין הטענה, ולכן חייב שבועה: **וחכמים אומרים:** **אין זו הודאה ממין הטענה** – חכמים סוברים, שאין במשמעות "כדי שמן" אלא שמן בלבד כמלוא מידת הכד, וכשהודה לו בקנקנים, נמצא שאין הודאתו ממין הטענה, שזה טענו שמן והלה הודה לו בקנקנים, והרי זה כמי שטענו חטים והודה לו בשעורים, ולפיכך פטור משבועה. **אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון** – נראים לי דברי אדמון. וכן הלכה.

יום רביעי

באור משנה ה

כבר שנינו במסכתנו ענין "הפוסק מעות לחתנו" (לעיל ו, ב), ושם בארנו, שמצוה על האב לפסוק נדוניה יפה לבתו, כדי שיימצאו עליה קופצים. כן הוכרנו (לעיל יב, א), מה שאמרו בגמרא (כתובות קב, ב): "הן הן הדברים הנקנים באמירה", כלומר שהדברים שפוסק אבי הכלה לחתנו בשעת הקידושין או בשעת הנישואין, אינם צריכים לא שטר ולא קניין, אלא אמירתו בלבד מחייבת אותו, ויכול החתן לבטול בדין מאבי הכלה מה שפסק לו. – משנתנו דנה במי שפסק מעות לחתנו ולא קיים את דבריו.

הפוסק מעות – בנדוניה, **לחתנו** – בשעת הקידושין, כמו שבארנו לעיל, **ופשט לו את הרגל** – לפני הנישואין, ואינו משלם לו את הנדוניה שפסק לו; הלשון "פשט לו את הרגל" מבואר ב**רש"י**, שאומר לחתנו דרך ביון: "טול טיט ואבק שעל גבי רגלי", או: "תלה אותי ברגלי, שאין לי מה ליתן". ויש מפרשים, שהוא כינוי לבריחה, כלומר שהלך האב לארץ רחוקה, **תשב** – הארוסה בבית אביה, **עד שילבין ראשה** – עד שתזקין, כלומר שיכול הארוס לעכב את הנישואין, עד שיקבל את הנדוניה שאביה פסק לו, ואין כופים אותו לא לכנסה ולא לגרשה. בירושלמי מבואר, כגון שפסק האב לחתנו במעמד בתו הכלה; ויש מוסיפים ומפרשים, שעשה האב בדרך רמאות, ואף בתו הרגישה בכך, ולכן סוברים חכמים: האב עשה שלא כהוגן, אף אנתנו עושים כן, שלא כהוגן (והסארי). **אדמון אומר:** **יכולה היא שתאמר** – יכולה הארוסה לטעון כנגד הארוס שלה: **אלו אני פסקתי לעצמי** – את הנדוניה, ולא הייתי מקיימת דברי, היה מן הדין, כי **אשב עד שילבין ראשי** – הואיל ואני בעצמי התחייבתי לך, **עכשיו שאבא פסק עלי** – והוא שפשט לך את הרגל, **מה אני יכולה לעשות** – האם חייבת אני לשלם לך מה שפסק לך אבא? לפיכך, או **פנס**

הבנים יורשים – את כל הנכסים, כלומר שכל נכסי הירושה עוברים לרשות הבנים, והבנות ניונות – על ידי אחיהן, עד שיבגרו או עד שיתאסרו. ואין הבנות יכולות לומר לבנים: נתנו לנו מהנכסים כדי מזונותינו עד שנבגרו, והשאר יהא שלכם, אלא כל הנכסים עומדים ברשות הבנים, והם נותנים מזונות לבנות. **ובנכסים מועטים** – ובזמן שנכסי הירושה שנפלו להם מאביהם מועטים הם, היינו שאין בהם כדי מזונות הבנות והבנים עד שיבגרו הבנות (והרב מברטנורא מפרש לפי דעה אחרת שבגמרא: ובנכסים מועטים – שאין בהם כדי פרנסת שנים עשר חודש לבנים ולבנות; ונקט לשון "פרנסה", כדי לכלול גם צרכי כלכלה אחרים בענין "מזונות" שבמשנתנו. – ועיין **"תוספות יום טוב"**), **הננות יזנו, והננים יחזרו על הפתחים** – כלומר שמוציאים מנכסי הירושה כדי מזון הבנות עד שיבגרו, והשאר נותנים לבנים, ולאחר שאכלו הבנים את השאר שקיבלו, יחזרו על הפתחים לקבץ להם מזונות. וכן אם אין בנכסי הירושה אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות ניונות מהם עד שיבגרו או עד שיתאסרו, והבנים יחזרו על הפתחים (עיי' ורמב"ם הל' אישות יט, יז). **אדמון אומר:** **בשביל שאני זכר הפסדתי?** – כלומר הלוא כוחו של הבן יפה מכוחה של הבת, שהבן יורש והבת אינה יורשת, ומדוע כאן תהא ידו של הבן על התחתונה? האם בשביל שהוא בן וראוי לירש בנכסים מרובים, עליו להפסיד את ירושתו בנכסים מועטים? אלא כולם ניונים כאחד (ורש"י). **אמר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון** – כלומר נראים לי דברי אדמון.

בתוספות מפרשים, שאדמון אינו חולק על חכמים, אלא בא להביע דברי תמיהה בלבד על התנה שתיקנו חכמים בנכסים מועטים. ואף רבן גמליאל שאמר: "רואה אני את דברי אדמון", לא התכוון אלא לדברי תמיהתו. אבל יש כותבים, שאין פירוש התוספות נכון, שכן על דברי תמיהה בלבד לא היה רבן גמליאל אומר: "רואה אני את דברי אדמון", אלא ודאי אדמון חולק על חכמים (שיטה מקובצת בשם הריטב"א). וכך אמנם בארנו (כרוב מפרשי המשנה), שאדמון סובר, שבנכסים מועטים ניונים הבנים והבנות כאחד. – מכל מקום אין להלכה כאדמון (כמו שמוכח אמנם בתוספות – כתובות קח, ב).

באור משנה ד

הלכה היא, שהמודה במקצת הטענה חייב שבועה מן התורה; במה דברים אמורים? כשההודאה היא ממין הטענה של התובע, כגון האומר לחברו: מנה לי בידך. והלה אומר לו: אין לך בידי אלא חמישים, הריהו חייב שבועה. אבל אם אין ההודאה ממין הטענה, כגון שאחד תובע מחברו כור חטים, והלה אומר, שאינו חייב לו אלא כור שעורים, הריהו פטור משבועה (משנה שבועות ג, א). משנתנו, הממשיכה בדברי אדמון, דנה בתובע מחברו כדי שמן, והוא מודה לו בקנקנים. **הטוען את חברו פדי שמן** – התובע מחברו כדי שמן, כגון שאמר

ו העורר על השדה והוא חתום עליה בעד – אדמון אומר: יכול הוא שיאמר: השני נות לי, והראשון קשה הימנו; וחכמים אומרים: אבד את זכותו. עשאה סימן לאחר – אבד את זכותו.

ז מי שהלך למדינת הים, ואבדה דרך שדהו – אדמון אומר: ילך בקצרה; וחכמים אומרים: יקנה לו דרך במאה מנה, או יפרח באויר.

ח המוציא שטר חוב על חברו, והלה הוציא, שמכר לו את השדה – אדמון אומר: יכול הוא שיאמר: אלו

פירוש ברטנורא

ו העורר על השדה וכו'. ראובן מערער על השדה שביד שמעון ואומר לו, לוי שמכר לך גולה ממני, והוא חתום על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון שמכר לו: אדמון אומר יכול הוא שיאמר. מה שלא ערערתי בשעה שלקחת שדה זו מלוי וחתימתי עד בתוך השטר, לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונות לי שתהא בידך שארציאנה ממך בדיון: איבד את זכותו. והואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה, ואין הלכה כאדמון. ודוקא כשהתם בה בעד הוא דפליגי אדמון וחכמים, אבל אם הוא חתום בדיון לקיים את השטר, הכל מודים שלא איבד את זכותו, מפני שיכול לומר לא הייתי יודע מה שכתוב בשטר, שהדין החתום על ההנפק לקיים את השטר אין צריך שידע מה שכתוב בשטר אלא שיכיר חתימת העדים בלבד:

ז ואבדה דרך שדה. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: ילך לו בקצרה. על כרחם יטול לו דרך לשדהו, אבל יכורו לו דרך קצרה שלא ירבה ליטול. ובזמן שד' בני אדם מקיפים אותו מוד' רוחות מודה אדמון לחכמים שכל אחד יכול לומר אייתי ראיה דדרכך נבאי ושקול. ואם אדם אחד הקיפוהו מוד' רוחות מודים חכמים לאדמון דממה נפשך אורחיה גביה הוא. לא נחלקו אלא כשהקיפוהו אדם אחד שבא מכח ארבעה בני אדם. אדמון אומר, מצי אמר ליה ממה נפשך אורחי גבך, וחכמים אומרים מצי אמר ליה היאך, אי שתקת שתקת, ואי לא, מהדרנא שטרא למריהו ולא מצית לאשתעווי דינא בהדיהו. והלכה כחכמים:

ח והלה הוציא שמכר לו את השדה. הלה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר החלואה, ואומר שטרך מזויף או פרוע, שאם הייתי חייב לך לא היית

משניות מבוארות – קהתי

לשדהו אצל שדותיהם של שכניו המקיפות את שדהו, וכשהלך למדינת הים ניטשטשה הדרך, ועכשיו חזר ממדינת הים, ואין שכניו נותנים לו להיכנס לשדהו דרך שדותיהם, ואף הוא אינו זוכר היכן היתה לו הדרך, אדמון אומר: ילך בקצרה – ילך לשדהו בדרך הקצרה, כלומר שנוטל לו דרך אל שדהו על כורחם של שכניו, אבל אין לו זכות ליטול אלא את הדרך הקצרה ביותר. וחכמים אומרים: יקנה לו דרך במאה מנה – יקנה לו אצל שכניו דרך לשדהו, ואפילו דורשים במחירה מאה מנה (עשרת אלפים דינר), מוכרת הוא לשלם להם, או יפרח באויר – אל שדהו, אם לא יקנה דרך, שזכאים שכניו למנוע ממנו מלעבור דרך שדותיהם. בגמרא מבואר, שאם שדהו של זה שאבדה לו הדרך מוקפת שדות שהן של אדם אחד, אף חכמים מודים לאדמון שייטול לו דרך על כורחו של בעל השדות שסביבות שדהו, שהרי הדרך שאבדה לו על כל פנים בשדותיו היא נמצאת, ומכל מקום הואיל ואורך הדרך אינו ידוע, אינו נוטל אלא את הדרך הקצרה ביותר; ואם היא מוקפת שדות שהן של בעלים שונים, אף אדמון מודה לחכמים שיקנה לו דרך, לפי שיכול כל אחד לדחותו ולומר לו: הדרך לשדך אינה בתוך שדי. לא נחלקו אדמון וחכמים אלא בכגון שתחילה היו השדות שסביבות שדהו של בעלים שונים, והיתה לו דרך לשדהו אצל אחת מהשדות הללו, וכשהלך למדינת הים, קנה אחד את כל אותן השדות המקיפות את שדהו, ואבדה הדרך שהיתה לו לשדהו – אדמון סובר: הואיל והשדות הן עכשיו של אדם אחד, הרי הדרך לשדהו היא אצלו, ולפיכך ילך בקצרה. וחכמים סוברים: יקנה לו דרך או יפרח באויר, שיכול בעל השדות לומר לבעל הדרך: אם אתה שותק, מוטב (ונתפטר בדבר המחיר של הדרך שתקנה אצלי), ואם לא, הריני מחזיר את שטר המכירה לבעלי השדות, ולא תוכל לתבוע מהם את דרך שדך בדיון, שהרי כל אחד יכול לדחותך ולומר לך, שהדרך אינה בתוך שדהו.

באור משנה ח

משנתנו דנה במי שתובע חוב מחבור, ובידו שטר שזמן פרעונו עבר, והנתבע טוען, שכבר פרע לו את החוב, אלא שאבד לו שוברו, ויש לו הוכחה שפרעו, שכן בעל חובו זה מכל לו שדה לאחר הזמן של פירעון החוב, וקיבל ממנו מעות, ולא גבה את חובו.

המוציא שטר חוב על חברו – ותובע ממנו את חובו, והלה – הלווה, הוציא – שטר מכירה, שמכר לו – המלוה, את השדה – שלו, לאחר שעבר זמן הפירעון הכתוב בשטר החוב, והוא מוכיח בכך, שכבר שילם לו את חובו, כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו,

– אותי, או פטר! – או תן לי גט פיטורין: אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון – כמו שבארנו במשנה הקודמת. והלכה כאדמון (רמב"ם הל' אישות כג, טז).

באור משנה ו

אם בא אדם ומערער על נכסים שביד חברו, והוא טוען: שלי הם, ההלכה היא, שמעמידים ממנו בחזקת בעלים, והמוציא מחברו עליו הראיה. ויש בזה הבדל בין מיטלטלים לקרקעות, שכן במיטלטלים המוחזק הוא האדם שהמיטלטלים הם תחת ידו, ואילו בקרקעות המוחזק הוא זה שחזקת בעלותו קודמת, כלומר שאם בא אדם ומערער על שדה הנמצאת בידו אחרים, והוא טוען: שדה זו שלי היא, וגזולה היא בידכם – אם המערער ידוע כבעליה הקודמים של שדה זו, כגון שיש לו עדים על כך, הרי הוא נחשב למוחזק, ועל האחרים להביא ראיה, כדי לקיים את זכותם על השדה שבידם.

העורר על השדה – המערער על השדה שביד חברו, כגון שערער ראובן על השדה שביד שמעון, ויש לשמעון שטר מכירה, שקנה את השדה מלוי, וטוען ראובן: שדה זו שלי היא, ולוי גזל אותה ממני, ואתה מיד לוי הגזלן קנית את שדי, והוא חתום עליה בעד – והמערער עצמו, ראובן, חתום כעד על שטר המכירה שביד שמעון, אדמון אומר: חתימתו של ראובן על השטר אינה מבטלת את ערעורו, שכן יכול הוא שיאמר – יכול ראובן ליתן אמתלה לדבריו ולומר: השני נות לי, והראשון קשה הימנו – הראשון, היינו לוי הגזלן, שהשדה היתה בידו תחילה, הוא אדם תקיף, וקשה היה לי להוציאה ממנו בדיון, ואילו השני, היינו שמעון, שקנה את השדה מידו של לוי, נות לי שתהא השדה בידו, שאוכל להוציאה ממנו בדיון, הלכך חתמתי על שטר המכירה. וחכמים אומרים: אבד את זכותו – הפסיד ראובן את זכותו על השדה, ואין תוקף לערעורו, שכן בחתימתו על שטר המכירה הודה, שאין השדה שלו. והלכה כחכמים (רמב"ם הל' טוען ונטען טז, א). עשאה סימן לאחר – אם המערער, ראובן, מכר שדה הסמוכה לזו שהוא מערער עליה, ובסימון מצריה בשטר המכירה כתב, שהיא גובלת בשדה זו שהיא של שמעון (ותוספות), אבד את זכותו – אף לדברי אדמון, שהרי כאן אין ראובן יכול לומר: "השני נות לי", ונמצא שהוא הודה, שהשדה היא של שמעון. ובירושלמי אמרו: אף אם אחר עשה שדה זו סימן לאחר, והמערער חתום כעד בשטר המכירה, איבד המערער את זכותו.

יום חמישי

באור משנה ז

מי שהלך למדינת הים, ואבדה דרך שדהו – שהיתה לו דרך

הייתי חייב לה, היה לה להפטר את שלף, בשמכרת לי את השדה; וחכמים אומרים: זה היה פקח שמכר לו את הקרקע, מפני שהוא יכול למשכנו.

מ' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה – אדמון אומר: אלו הייתי חייב לה, פיצד אתה לזה ממני? וחכמים אומרים: זה גובה שטר חוב, וזה גובה שטר חוב.

י' שלש ארצות לנישואין: יהודה, ועבר הירדן, והגליל. אין מוציאין מעיר לעיר, ומכרד לכרד; אבל באותה הארץ – מוציאין מעיר לעיר, ומכרד לכרד, אבל לא מעיר לכרד, ולא מכרד לעיר. מוציאין מנה הרע לנה היפה, אבל לא מנה היפה לנה הרע. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף לא מנה רע לנה יפה, מפני שהנה היפה בודק.

פירוש ברטנורא

מוכר לי את השדה, שהיה לה לגבות חוב; זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה זה מבריה מטלטלין, ולא היה לו מדין ימשכנו על חוב, ועכשיו יכול את הקרקע. ובאתרא הדלוקה יהיב זוי ודודר כתבי שטר מכירה כולי עלמא לא פליגי שהיה למוכר לעכב בחובו המעות שקיבל ולא יכתוב לו השטר, וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב. כי פליגי, באתרא דכתבי שטרא ודודר יהיב הלוקח זוי, אדמון סבר, איבעי ליה למסור מודעה איני מוכר לו אלא כדי שאוכל למשכנו. וחכ"א, האי דלא מסר מודעה כי ירא שמא ישמע הדבר וימנע מלקנות את השדה. והלכה כחכמים:

ט' שלש ארצות לנישואין. שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ: כרד, גדול מעיר. והוא מקום שווקים, ומכל סביבו באין שם לסחורה וכל דבר מצוי בו: אבל לא מעיר לכרד. שישבת הכרמין קשה, מפני שהכל מתיישבים שם ודוחקים ומקריבים הבתים זו לזו ואין שם אויר: ולא מכרד לעיר. דבכרד שבויה כל מיל, בעיר לא שבויה כל מיל: מפני שהנה היפה בודק את הגוף ומחליא, ששני וסת אפילו למנה תחלה

משניות מברארות – קהתי

באור משנה י

משנה זו באה ללמדנו, שאין הבעל יכול לכופה את אשתו, שתצא עמו מארץ לארץ, ולגבי הלכה זו חלוקה ארץ ישראל לשלש ארצות.

ש' שלש ארצות – הן בתחום ארץ ישראל, ל' לנישואין – החלוקות לענין נישואין: יהודה, ועבר הירדן, והגליל – שאם אדם נשא אשה באחת מהארצות הללו, והוא מאותה הארץ, אינו יכול לכופה, שתצא עמו לארץ אחרת לגור שם, כגון אם נשא אשה ביהודה אינו יכול להוליכה על כורחה לגליל או לעבר הירדן. ברם, אם אדם מהגליל נשא אשה ביהודה או להיפך, כופין אותה לצאת עמו, שעל מנת כן נשאה (תוספות). אין מוציאין מעיר לעיר – אין הבעל רשאי לכופה את אשתו, שתצא עמו לארץ אחרת, אפילו מעיר לעיר, כלומר שאם הם יושבים בעיר, והבעל רוצה שתעבור עמו לארץ אחרת ולגור גם שם בעיר, אינו רשאי לכופה לה, ומכרד לכרד – כך הוא מקום שווקים, וגדול מעיר; ויש מפרשים: כך היינו עיר גדולה המוקפת חומה (רמב"ם). ואם הם יושבים בכרד, והבעל מבקש לעבור לכרד בארץ אחרת, אינו רשאי לכופה את אשתו שתצא עמו. אבל באותה הארץ – כגון שנשא אשה ביהודה, ורוצה הבעל שתעבור לעיר, ומכרד לכרד – יכול הבעל לכופה את אשתו שתצא עמו מעיר שיושבים בה אל עיר אחרת, או מכרד שיושבים בו לכרד אחר. אבל לא מעיר לכרד, ולא מכרד לעיר – שאם הם יושבים בעיר אינו יכול לכופה לצאת לכרד, וכן להיפך, שיש מעלות וחסרונות לעיר ויש מעלות וחסרונות לכרד, שישבת כרכים קשה לבראות, ואילו בעיר יש גינות ופרדסים סמוכים לבתים ואוירה צח ויפה הוא לבראות; לעומת זאת צרכיו של האדם מצויים יותר בכרד מאשר בעיר. מוציאין מנה הרע לנה היפה – רשאי הבעל להוציא את אשתו על כורחה ממקום דירה רעה למקום דירה יפה, ויש מפרשים: נווה הרע – היינו מקום שאין התבואות והפירות מצויים שם אלא ביוקר; נוה היפה – שמצויים שם הרבה וכוזל (המאירי). אבל לא מנה היפה לנה הרע – שאין לכופה את האשה שתעבור מנה בכרד גרוע. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף לא מנה רע לנה יפה – אף אין כופין את האשה לעבור מנה רע לנה יפה, מפני שהנה היפה בודק – את הגוף, ואם הגוף אינו בריא, הריהו משפיע עליו לרעה, שכל שינוי, אפילו לטובה, הריהו גורם למחלות, כמו שאמר בגמרא: "שינוי וסת תחילת חולי מעיים"; לפיכך אין הבעל רשאי להוציא את אשתו על כורחה אף מנה רע לנה יפה.

אדמון אומר: הדין עם הלווה, שכן יכול הוא ש'יאמר – יכול הלווה לטעון ולומר למלוה: אלו הייתי חייב לה – על יסוד שטר חוב שבידך, הנה לה להפטר את שלף – היה לה לגבות את חובך, בשמכרת לי את השדה – וקיבלת מעות מידי, ומאחר שלא גבית, הרי זו הוכחה לדברי, ששטרך פרוע. וחכמים אומרים: טענתו של הלווה אינו טענה, שכן זה הנה פקח – המלוה היה פיקח, שמכר לו את הקרקע – כי חשש, שמא הלווה יצניע את מעותיו, ולא ימצא אצלו דבר למשכנו על חובו, הלכך מכר לו את השדה, וקיבל מידו את המעות, מפני שהוא יכול למשכנו – שיכול הוא עכשיו ליטול בתורת משכנו את הקרקע שמכר לו ולגבות ממנו את חובו. בגמרא מברא, שאם היו במקום שכותבים את שטר המכירה לאחר שהלוקח נותן את המעות, מודים חכמים לאדמון, שהדין עם הלווה, שאילו היה חייב לו, היה לו, למלוה, לעכב את המעות בחובו, ולא לכתוב את שטר המכירה, וכיון שכתב, הוכיח בזה שאין לו עליו חוב. לא נחלקו במשנתנו אלא כשהיו במקום שכותבים תחילה את שטר המכירה, ואחר כך נותן הלוקח מעות, שאדמון סובר: המלוה היה צריך למסור מודעה בפני עדים, שאינו מוכר לו את השדה, אלא כדי שיוכל למשכנו, וכיון שלא מסר, הדין עם הלווה. וחכמים סוברים: "חברך חבא אית ליה", כלומר שחשש המלוה, שמא תגיע המודעה לאזני הלווה וימנע מלקנות את השדה, לפיכך לא יכול היה המלוה למסור מודעה.

י ו ש ו י

באור משנה ט

לאחר שלמדנו במשנה הקודמת מחלוקת אדמון וחכמים ב"המוציא שטר חוב על חברו, והלה הוציא שמכר לו את השדה", באה משנתנו – המסיימת את שבעת דברי אדמון – ללמד, שאף אם הלה (הנתבע) הוציא שטר חוב על התובע, שהלווה כסף לאחר זמן הפירעון הכתוב בשטר, נחלקו אדמון וחכמים.

ש' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה – וזמן כתיבת שטרו של זה מאוחר לזמן פירעון שטרו של זה, אדמון אומר: זה שבידו השטר המאוחר יכול לטעון ולומר: אלו הייתי חייב לה – מעות, על יסוד שטר חוב שבידך, פיצד אתה לזה ממני – ואינך נפרע ממני את חובך? אלא מכאן אראה לדברי, ששטרך פרוע. וחכמים אומרים: אין חובו של ראשון נפקע בטענתו זו של השני, אלא זה גובה שטר חובו, וזה גובה שטר חובו – שכל אחד, הואיל ושטר חוב בידו, נאמן על תביעתו.

יא **הכל מעלין לארץ ישראל, ואין הכל מוציאין. הכל מעלין לירושלים, ואין הכל מוציאין. אחד האנשים ואחד הנשים. נשא אשה בארץ ישראל, וגרשה בארץ ישראל – נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בארץ ישראל, וגרשה בקפוטקא – נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בקפוטקא, וגרשה בארץ ישראל – נותן לה ממעות ארץ ישראל; רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לה ממעות קפוטקא. נשא אשה בקפוטקא, וגרשה בקפוטקא – נותן לה ממעות קפוטקא.**

סליק מסכת כתובות מסכת נדרים

פרק ראשון

א **כל פנויי נדרים פנדרים, וחרמים פחרמים, ושבועות פשבועות, ונזירות פנזירות. האומר לחברו: מדרני ממה,**

פירוש ברטנורא

חולי מעים. והלכה כרשב"ג. ואם איש מארץ הגליל נשא אשה בארץ יהודה או איפכא, כופין אותה לצאת עמו, שעל מנת כן נשאה. ובכל מקום מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל, אבל לא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים:

יא **הכל מעלין.** את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו לירושלים, ואפילו אם קנה עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו, ואפילו מנוה היפה לנוה הרע, ואפילו מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים: **ואין הכל מוציאין.** ואין מוציאין שום אדם: **אחד האנשים ואחד הנשים.** אם הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות, תצא בלא כתובה. ואם היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות, יוציא ויתן כתובה: **קפוטקא.** היא כפתור. וקורין לה בערבי דמא"ת. ומעותיה גדולות ושוקלות יותר משל ארץ ישראל. ומשום דכתובה אשה מדברי סופרים, הקלו בה לפרוע אותה בפחות שבמעות. ורבי שמעון בן גמליאל סבר כתובה דאורייתא, ומשום הכי אויל בה לחומרא. ולית הלכתא כוותיה:

מסכת נדרים

א **א כל פנויי נדרים פנדרים.** בנמרא מוקמינן דרישא דמתניתין חסורי מחסרה והכי תתני, כל ידות נדרים פנדרים, כל פנויי נדרים פנדרים. אלו הן ידות נדרים האומר לחבירו מודר אני ממה מופרש אני ממה וכו'. אלו הן פנויי נדרים קונם קונם וכו'. ידות נדרים, כמו בית יד של כלי שאוחזין אותו בו, כך ידות נדרים שבהם הנדרים נאחזים. פנויי נדרים, כמו המכנה שם לחבירו [כבא מציעא נ"ח:], שאינו עיקרו של שם: **מודר אני ממה.** אם אמר אחד

משניות מבוארות – קהתי

ישראל. **נשא אשה בקפוטקא, וגרשה בארץ ישראל, נותן לה ממעות ארץ ישראל** – בגמרא מבואר הטעם, שהואיל וכתובה אינה אלא מדברי סופרים, הקלו חכמים בתשלומיה. ולכן אף על פי שנשאה בקפוטקא, ונמצא שנתחייב ליתן לה כתובתה ממעות קפוטקא, מכל מקום כיון שגרשה בארץ ישראל, נותן לה ממעות ארץ ישראל. **רבן שמעון בן גמליאל אומר: נותן לה ממעות קפוטקא** – כיון שנשאה בקפוטקא, אף על פי שגרשה בארץ ישראל, חייב הוא ליתן לה ממעות קפוטקא, שסובר רבן שמעון בן גמליאל: כתובה היא מן התורה, ודינה כאשר חובות, שהולכים אחר מקום השיעבוד. **נשא אשה בקפוטקא, וגרשה בקפוטקא, נותן לה ממעות קפוטקא** – לדברי הכל. הרמב"ם מפרש, שמשנתנו נקטה קפוטקא על דרך משל, משום שהיא קרובה לארץ ישראל.

מסכת נדרים

באור משנה א

שלש דרכים הן בלשון הנדר: א. עיקר הנדר – כשהנודר מבטא כל נדרו בלשון מתוקנת וברורה, כגון שאומר: "דבר זה יהא עלי כקרבן" (שמתפס נדרו בדבר הנדרו, כמו שבארנו בפתיחה למסכתנו); ב. יד הנדר – כשהנודר אינו מפרש כל נדרו, אלא מבטא מקצתו, ויש בהם שאמר משמעות הנדר כולו, כגון שאומר לחבירו: "מודרני ממה שאני אוכל לך", ואינו מסיים שיהא כקרבן (לשון "יד" משל הוא, כמי שאחוז ידית של כלי ונמצא הכלי כולו בידו). ג. פנויי הנדר – כשהנודר מפרש כל נדרו, אלא שבמקום המלה "קרבן" משתמש הוא בכינוי מלה זו (כמבואר להלן משנה ב), כגון שאומר: "קונם עלי כיכר זו". משנתנו באה ללמד, שאף הנודר באחת הדרכים שאינן "עיקר הנדר", כגון ב"ידות" או ב"כנויים" – נדרו נדר; והמשנה מפרשת מה הן "ידות נדרים".

כל פנויי נדרים פנדרים – כינויי נדרים דינם כעיקרי נדרים. וכן כל ידות נדרים פנדרים (גמרא בדרך "חסורי מחסרה"). **וחרמים פחרמים** – וכינויי חרמים, פחרמים – שהם הקדשת נכסים בלשון "חרם" (ענין ויקרא כו, כח); **ושבועות פשבועות** – שהמבטא כינוי שבועה דינו כמציא שבועה מפיו; **ונזירות פנזירות** – וכינויי נזירות דינם כנזירות. ואלו הן ידות נדרים שהם פנדרים: **האומר לחברו: מדרני ממה** – מודר אני ממה, או: **מפרשני ממה**, או: **מדרני ממה** – והוא מוסיף

הרמב"ם פוסק כרבן שמעון בן גמליאל, והוא מפרש: מפני שהנוה היפה הו"ו – "מפני שהיא צריכה להטפל ולברוק עצמה בנוה היפה, כדי שלא תהיה בו קלה וכעורה" (חל' אישות יג, יח). בתוספתא שנו: מוציאין מעיר שרובה גויים לעיר שרובה ישראל, ואין מוציאין מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה גויים.

שבת קודש

באור משנה יא

הכל מעלין לארץ ישראל – רשאי כל אדם לכוף את כל בני ביתו שיעלו עמו לארץ ישראל, אף מנוה היפה לנוה הרע, ואף מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה נכרים (גמרא). **ואין הכל מוציאין** – ואין אדם רשאי להוציא אשתו ובני ביתו על כורחם מארץ ישראל לחוץ לארץ. **הכל מעלין לירושלים** – אדם הורשע עם בני ביתו בכל מקום שבארץ ישראל, רשאי הוא לכוף את בני ביתו שיעלו עמו לירושלים לדור שם, **ואין הכל מוציאין** – ואין אדם רשאי להוציא את בני ביתו על כורחם מירושלים למקום אחר שבארץ ישראל. **אחד האנשים ואחד הנשים** – בין האיש ובין האשה יכולים לכוף זה את זה לעלות לארץ ישראל או לירושלים; ואם האשה מסרבת לעלות עם בעלה, תצא בלא כתובה. ואם הבעל מסרב לעלות עם אשתו, הריהו חייב לגרשה וליתן לה כתובתה. יש גורסים במשנתנו: ואחד העבדים – כלומר שרשאי אדם לכוף עבד עברי שלו שיעלה עמו, ואינו רשאי לכופו שיצא עמו לחוץ לארץ. ברם, אין העבד כופה את רבו לעלות עמו לארץ ישראל. ואלו שאינם גורסים כך מפרשים הם, שהרישא – "הכל מעלין לארץ ישראל" – באה לרבות עבדים, היינו עבד עברי, כמו שבארנו (גמרא). **נשא אשה בארץ ישראל, וגרשה בארץ ישראל, נותן לה ממעות ארץ ישראל** – משלם לה כתובתה במטבעות ארץ ישראל. **נשא אשה בארץ ישראל, וגרשה בקפוטקא** – מדינה באסיה הקטנה, והמטבעות שלה גדולות בערכן ובמשקלן ממטבעות ארץ ישראל, **נותן לה ממעות ארץ ישראל** – אינו חייב לשלם לה כתובתה במטבעות קפוטקא אלא במעות ארץ

**מִפְרָשֵׁי מִמֶּנּוּ, מִרְחֻקֵּי מִמֶּנּוּ, שְׁאֵינִי אוֹכֵל לֶךְ, שְׁאֵינִי טוֹעֵם לֶךְ – אִסּוּר. מִנְדָּה אֲנִי לֶךְ – רַבִּי עֲקִיבָא הֵיךְ חוֹכֵךְ
בְּזוֹ לְהַחֲמִיר. כְּנַדְרֵי רְשָׁעִים – נָדָר בְּנִזוֹר וּבִקְרָבָן וּבִשְׁבוּעָה. כְּנַדְרֵי כְּשָׁרִים – לֹא אֶמַר כָּלוּם. כְּנַדְרֹתָם – נָדָר
בְּנִזוֹר וּבִקְרָבָן.**

פירוש ברטנורא

מלשונות, הללו מודר אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך, או מופרש אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך, הוא דיות נדרים ואסור לאכול ולטעום עמו. אבל אם אמר לו מודר אני ממך בלבד, אין במשמעות דבריו אלא שלא ידבר עמו. ומופרש אני ממך בלבד, משמע שלא ישא ויתן עמו. ומרוחק אני ממך בלבד, משמע שלא ישב בארבע אמותיו. ואינו אסור לאכול עמו אא"כ פירש ואמר עם כל אחד מלשונות הללו, שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך: **רבי עקיבא היה חוכך וכו'.** כלומר מחכך שפתיו זו בזו ולא רצה לאסור בפירוש, אבל היה נראה מדרעתו שהיה אוסר: **כנדרים רשעים נדר בנזיר ובקרבתו ושבועה.** אם אמר הרי עלי כנדרים רשעים שנדרים נזיר וקרבתו שבועה אם אוכל כבר זו, ועבר ואכלה, חייב להיות נזיר שלשים יום ולהביא קרבן עולה וחייב מלקות כעובר על שבועת ביטוי, שהרי חוכך בנדרו נזיר וקרבתו ושבועה. ומה שאמר כנדרים רשעים, לפי שהרשעים הם שנודרים ונשבעים, לא הכשרים, שהכשרים יראים שלא לעבור על כל תאחר ונוהרים שלא להוציא שבועה מפהם, ולפיכך כנדרים כשרים לא אמר כלום: **וכנדרותם נדר בנזיר ובקרבתו.** אם אמר כנדרות כשרים הריני נזיר והרי זה קרבן אם אוכל כבר זו, ואכלה, חייב בנזיר ובקרבתו, שהכשרים פעמים נודרים בנזיר לאפירוש מאיסור. ומתנדים בקרבן שמביאים קרבנם לפתח העזרה ומקדישין אותה שם כדי שלא יבואו בה לידי מכשול. ונדרה היא כשאמר הרי זו. ונדר הרי עלי. לפיכך הכשרים מתנדים אבל אינם נודרים, כי היכי דלא ליתו לידי תקלה:

משניות מבוארות – קהתי

נדר של קרבן; או אם היתה כיכר מונחת לפניו, ואמר: "כנדרים רשעים שלא אוכל ממנה", חל עליו איסור שבועה; שהאומר "כנדרים רשעים" מבטא הוא את רצונו בקיום נדרו ושבועתו, שכן הרשעים דרכם לנדר ולהישבע. **כנדרים כשרים** – אבל אם הוסיף לנדרו "כנדרים כשרים", **לא אומר כלום** – שאין הכשרים נודרים. **כנדרותם** – ואם הוסיף לנדרו: "כנדרות כשרים", **נדר בנזיר** – שאם אמר: "הריני נזיר כנדרות כשרים", הרי הוא נזיר, שהכשרים פעמים נודרים בנזיר לשם שמים, **ובקרבתו** – שאם היתה בהמה עומדת לפניו, ואמר: הרי זו כנדרות כשרים", יש כאן נדרת קרבן, שהכשרים זהירים אמנם בנדרים שלא יבואו לידי תקלה, אולם מביאים הם קרבנותיהם בנדרה. ברם, אם הוסיף לשבועתו "כנדרות כשרים", לא אמר כלום, שאין הכשרים נשבעים לעולם.

בארנו את הסיפא של משנתנו לפי הגמרא. וכן מפרש הר"ן. אבל הרמב"ם והפירוש המיוחס לרש"י והרב מברטנורא מפרשים בדרך אחרת.

לאחד מהלשונות הללו: **שאיני אוכל לך, או שאיני טועם לך** – ויש גורסים: שאני אוכל לך, שאני טועם לך, כגון שאומר: מודרני ממך שאיני (שאני) אוכל לך, או: מודרני ממך שאיני (שאני) טועם לך, או שאומר: מופרשני ממך שאיני (שאני) אוכל לך וכו', **אסור** – הנודר ליהנות מחברו, כדין הנודר נדר גמור ואומר: מודרני ממך, שמה שאני אוכל לך יהא עלי קרבן. **מנדה אני לך** – האומר לחברו: "מנודה אני לך", **רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר** – שספק הוא, אם הלשון "מנודה אני לך" משמעותו כמו "מרוחקני ממך", ויש כאן נדר, או שאין בלשון זה אלא משמעות "נידוי" ולא נדר, ומספק החמיר רבי עקיבא לאיסור כדין הנודר הנאה מחברו. לשון "חוכך" היינו שהיה מחכך שפתיו זו בזו מתוך פקפק בדבר. **כנדרים רשעים** – אם הנודר הוסיף את הביטוי "כנדרים רשעים", **נדר בנזיר ובקרבתו ושבועה** – בגמרא מבואר, שאם היה נזיר עובר לפניו, ואמר: "הריני כנדרים רשעים", יש בלשון זה קבלת נזירות; או אם היתה בהמה עומדת לפניו, ואמר: "כנדרים רשעים עלי", יש כאן

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז סיון, תשכ"א

ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ מו"ה נפתלי שי שו"ב

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון דפרשת בהעלותך את הנרות (וידוע פס"ד הרמב"ם דהדלקת המנורה [שכמבואר בלקו"ת ריש פרשה זו, מרמזת על נשמות בני ישראל] שייכת לכהנים לויים וישראלים גם כפשוטה ועאכו"כ ברמזי' ובפנימיותה).

בעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר שהמינוי שהוטל עליו כמאמר רז"ל, מן שמיא קא ממנו לי, ימלא אותו כדבעי בכל הפרטים ובדרכי נועם ושלוים.

וי"ל בשייכות המבואר לעיל עם ענין המינוי, כי ע"י הדלקת נרות מאירה את הענינים ואת הסביבה ורואים הדרך הישרה והנכונה וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

רש"י

דף כא ע"א: מאמר נוסף בענין זה: **אמר רבה, לדידי הוי לי האי** - אותו מלאך הממונה על הגשמים ששמו **רידיא**, ו**דימי לעינלא** (תלתא) ו**פירסא שפנותיה** - דומה לעגל ושפתיו מרווחות ונראה כשוחק, ו**נקימא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה** - ועומד בין התהום העליון לתחתון, כלומר בין הרקיע לאוקיינוס במקום שנושקים הארץ והרקיע, ו**לתהומא עילאה אמר ליה, חשור** [השפך] **מימיה לארץ, ולתהומא תתאה אמר ליה, אבע מימיה, שנאמר** (שיר השירים ב יב) **'הנצנים נראו בארץ וגו'** עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו, כלומר, פעם בשנה כשמגיע זמן ניסוך המים כנץ שנראה בארץ רק פעם בשנה, ועת זמירות החג הגיע, אז קול המלאך רידיא שנראה כשור, נשמע בארצנו שאומר לתהומות להביא מימיהן.

שנינו במשנה: **היו מתעניני וירדו גשמים קודם הנץ החמה בו'** לא ישלימו, לאחר הנץ החמה ישלימו. רבי אליעזר אומר, קודם חצות לא ישלימו, לאחר חצות ישלימו. ברייתא המביאה מחלוקת כעין זו: **תנו רבנן, היו מתעניני** - גזרו בית דין להתענות מפני עצירת גשמים, ו**ירדו להם גשמים קודם הנץ החמה** של יום התענית, **לא ישלימו תעניתם**, שכשירדו גשמים עדיין לא חלה התענית עליהם. ירדו **לאחר הנץ החמה, ישלימו**, שכבר חלה עליהם התענית, **דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, ירדו קודם חצות היום, לא ישלימו, ולאחר חצות, ישלימו**, שזמן אכילה בחצות היום, והתענית חלה כשלא סעדו בזמן אכילה. **רבי יוסי אומר, אם ירדו קודם תשע שעות, לא ישלימו, ולאחר תשע שעות, ישלימו**, שזמן אכילת מלכים עד תשע שעות, ונמצא שאז הגיע זמן סעודתם של הכל וניכרת התענית, **שבין מצינו באחאב מלך ישראל** כשהוכיחו אליו על לקיחת כרם נבות היזרעאלי, **שהתענה רק מתשע שעות ולמעלה, ונחשב לו לצום, שנאמר** (מלכים א' כא כט) **'הראית כי נכנע אחאב וגו'**, והוא לא קיבל על עצמו תענית מתחילה, אלא כשהוכיחו אליו ואמר לו שיענש על כך, החל לצום ולשוב על חטאו (שם כא יט), וקיבלו חכמים שהיה זה בשעה התשיעית.

מביאה הגמרא מעשה בענין זה: **רבי יהודה נשיאה גזר תעניתא על עצירת גשמים, וירדו להם גשמים לאחר הנץ החמה קודם חצות, סבר רבי יהודה לאשלומוניהו** - להורות לציבור להשלים תעניתם. **אמר ליה רבי אמי, קודם חצות ואחר חצות שנינו לענין השלמת התענית, וכיון שירדו קודם חצות אין צריך להשלימה.**

מעשה אחר כעין זה: **שמואל הקטן גזר תעניתא, וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה. בפסברין העם לומר ששכחו של צבור הוא, שנענו קודם שהתפללו. אמר להם שמואל, אין הדבר כן, ואמשול לכם (משל), למה תדבר דומה, לעבד שמבקש פרס [מתנה] מרבו, ואמר להם - למשרתו, תנו לו מיד קודם שיתחנן ואל אשמע קולו, ואף לנו הוריד ה' גשמים מיד קודם תפילתנו כיון שאינו רוצה לשמוע את קולנו.**

מעשה אחר בענין דומה בשמואל הקטן: **שוב היה מעשה ששמואל הקטן גזר תעניתא, וירדו להם גשמים לאחר שקיעת החמה של יום התענית, ובפסברין העם לומר ששכחו של צבור הוא, שקיבל ה' תפילתם ותעניתם. אמר להם שמואל, לא שבת של צבור הוא, אלא אמשול לכם משל, למה תדבר דומה, לעבד שמבקש פרס מרבו, ואמר להם, המתנינו לו ואל תמלאו בקשתו מיד עד שיתקמקם [שיחלש] ויצטער, ואחר כך תנו לו, ואף לנו ניתנו הגשמים רק לאחר שהתענו והצטרנו כל היום.**

מבררת הגמרא: ו**לשמואל הקטן** שבשני המקרים אמר שאין זה שבת הציבור, **שכחו של צבור היכי דמי** - באיזה אופן כשירדו גשמים על ידי תפילתם יש בזה שבת הציבור. משיבה הגמרא: כשאמר שליח הציבור **משיב הרוח**, ומיד **נשב זיקא, ואמר מוריד הגשם, ומיד אתא מיטרא, שמוכח שחפץ ה' בתפילתם ועונה להם מיד.**

האי רידיא — מלאך הממונה על הגשמים כך שמו. **דימי לעינלא** — ולא גרסינן תלתא. **בין תהומא עילאה לתתאה** — בין הרקיע לאוקיינוס, היבא דנשקי ארעא ורקיע. **תהומא עלאה** — מים העליונים. **חשור מימיה** — ברקיע. **אבע מימיה** — למטה ברקיע. **הנצנים נראו בארץ** — כלומר, כשמנסכין מים בחג שהניסוכין נראו בארץ, שאין באין אלא משנה לחבירתה כנץ זה שאינו יוצא אלא משנה לשנה. ועת הזמיר הגיע — זמירות החג, אז קול התור — מלאך דומה לשור, תרגום שור — תור, שבשעה שמנסכין מים בחג הוא אומר כן. לשון אחר: כמשמעה, הנצנים נראו והזמיר הגיע, בשעה שקול התור נשמע. **קודם הנץ החמה לא ישלימו** — דאכתי לא חל עלייהו תענית כי נחתו גשמים. **קודם חצות** — דחצות זמן אכילה היא. מחצות ואילך חל התענית, כיון שלא סעדו בשעת סעודה. **ועשו יום טוב** — מתוך שמחה.

מבררת הברייתא: מנין לכל תדמים של כל הקרבנות ששעונים מתן
 דם ליסוד – שצריך לשפוך את הדם הנשאר בכלי לאחר שזרק
 מתנותיו אל יסוד המזבח. משיבה הברייתא, תלמוד לומר, 'וְדָם
 זֶכֶּרֶת יִשְׁפָּךְ', מכאן שיש לשפוך את כל דם הזבח. ומאחר שנצרך
 הכתוב ללמדנו דין זה, קשה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה
 אחת הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: דין זה שצריך לשפוך את שיירי הדם ליסוד, נפקא
 ליה מדרבי – למדה הברייתא מדברי רבי, דתניא בברייתא, רבי
 אומר, כתוב בתורה בדין חטאת העוף 'וְהָיָה מִדָּם הַחֲטָאתָ וְגו'
 וְהַנֶּשֶׁאֶר בָּדָם יִמָּצֵא אֶל יסוד המזבח' וגו' (ויקרא ד), שאין תלמוד לומר
 'בָּדָם' – לא היה צריך הכתוב לכתוב 'בָּדָם' פעם שנייה, שכבר
 הוזכר בתחילת הפסוק, ומה תלמוד לומר 'בָּדָם' פעם נוספת,
 מבארת הברייתא, לפי שלא למדנו מן הכתוב, אלא ליתנין מתן
 ארבע מתנות כגון חטאת, שעונים מתן דמים שיהיו נשפכים ליסוד
 המזבח, אולם שאר דמים של שאר הקרבנות, מנין שגם בהם
 צריכים לשפוך השירים אל היסוד, תלמוד לומר, 'וְהַנֶּשֶׁאֶר בָּדָם
 יִמָּצֵא', שאין תלמוד לומר 'בָּדָם', ומה תלמוד לומר 'בָּדָם', ליסוד
 הכתוב על כל תדמים של כל הקרבנות ששעונים מתן דמים ליסוד.
 ומאחר שלמדנו מתן דמים ליסוד מכתוב אחר, מיותר הכתוב 'ודם
 זבחיך ישפך' ללמד שאם נתן מתנה אחת הקרבן כשר.
 מקשה הגמרא עוד: ואפתי להכי הוא דאיתא – עדיין יש לשאול,
 האם הכתוב 'ודם זבחיך ישפך' ללמדנו שאם נתן מתנה אחת
 הקרבן כשר, והלא מביעי ליה לברתניא – פסוק זה נצרך ללמדנו
 הדין ששנינו בברייתא, שכן שנינו, מנין לקרבנות שדמן ניתנין
 בזריקה, והיינו שעומד הכהן רחוק מן המזבח וזורק מן הכלי אל
 המזבח, שאם נתן בשפיכה, דהיינו שעמד סמוך למזבח אצל
 היסוד, ושופך בנחת אל קיר המזבח, שצא ידי חובתו והקרבן
 כשר. משיבה הברייתא, תלמוד לומר 'וְדָם זֶכֶּרֶת יִשְׁפָּךְ', שמשמעו
 שכל הזבחים שנתן את דמן בשפיכה יצא. וקשה, מאחר שנצרך
 הכתוב ללמדנו דין זה, איך אפשר ללמוד את הדין שבמתנה אחת
 הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: התנא של הברייתא שלומד מ'ודם זבחיך ישפך'
 שבמתנה אחת הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמוד שכל
 הזבחים שנתן את דמן בשפיכה יצא, משום דכפר לה כרבי עקיבא,
 דאמר לא זריקה היא בכלל שפיכה, וקרבן שטעון זריקה, אם נתן
 את דמו בשפיכה לא יצא, ולא שפיכה היא בכלל זריקה, וקרבן
 שטעון שפיכה, אם נתן את דמו בזריקה לא יצא. ומאחר שלא
 נצרך לו 'ודם זבחיך ישפך' ללמד שכל הזבחים שנתן בשפיכה
 יצא, יתכן ללמוד הימנו שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 ומצינו שכן היא דעת רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה, דתנין
 במשנה (פסחים קכא), בריך מותחילה על הקרבן פסח ברכת הפסח,
 פסח בברכה זו את הברכה על של זת, וכשבא לאכול הזבח, אין
 צריך לברך עליו ברכת הזבח, אבל אם בירך מקודם על של זת,
 לא פסח בברכה זו את הברכה שעל הפסח, וכשבא לאכול הפסח,
 צריך לברך עליו ברכת הפסח, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא
 אומר, לא זו פומרת זו, ולא זו פומרת זו – אין ברכת הזבח פוטרת
 את ברכת הפסח, ואין ברכת הפסח פוטרת את ברכת הזבח.
 וסוברת הגמרא ששורש מחלוקתם הוא בדין זה, האם זריקה היא
 בכלל שפיכה או לא. רבי ישמעאל סובר שזריקה בכלל שפיכה
 היא, והניתנים בזריקה שנתן בשפיכה יצא, ולכן בברכה שעל
 הפסח שהוא בשפיכה, פוטר את הברכה שעל הזבח שהוא
 בזריקה, אבל שפיכה אינה בכלל זריקה, והניתנים בשפיכה שנתן
 בזריקה לא יצא. ולכן בברכה שעל הזבח שהוא בזריקה, אינו
 נפטר מברכה שעל הפסח שהוא בשפיכה. ורבי עקיבא סובר
 ששפיכה אינה בכלל זריקה וזריקה אינה בכלל שפיכה, ולכן אין
 ברכת האחד פוטרת את השני, הרי שומעים אנו ממשנה זו, שסובר
 רבי עקיבא שאין זריקה בכלל שפיכה.
 עוד מקשה הגמרא: אפתי להכי הוא דאיתא – עדיין יש לשאול,
 האם הכתוב 'ודם זבחיך ישפך' בא ללמדנו שבמתנה אחת הקרבן
 כשר, והלא מביעי ליה לברתניא – פסוק זה נצרך ללמדנו את הדין
 ששנינו בברייתא, רבי ישמעאל אומר, מתוך שצא אצל כבוד

הנוגד מבחמה טהורה, 'אך כבוד שור או כבוד כבש או כבוד עז
 וגו' את דמן תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו' (במדבר יז),
 למדנו מכאן לכבוד ששעונים מתן דמים ואימורים לגבי – על גבי
 המזבח, אולם מעשר בזמנה, ופסח, מנין שגם הם צריכים מתן דמים
 והקטרת אימורים על המזבח, תלמוד לומר 'וְדָם זֶכֶּרֶת יִשְׁפָּךְ' כל
 הזבחים במשמע, מכאן שגם המעשר והפסח צריכים מתן דמים
 על המזבח. ומאחר שנצרך הפסוק לכך, איך אפשר ללמוד את
 הדין שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 מתרצת הגמרא: התנא שלומד מ'ודם זבחיך ישפך' שבמתנה
 אחת הקרבן כשר, לא נצרך לו פסוק זה ללמדנו מתן דמים
 למעשר ופסח, משום דכפר לה כרבי יוסי הגלילי שלומד דין מתן
 דמים למעשר ופסח מכתוב אחר, דתניא בברייתא, רבי יוסי
 הגלילי אומר, כתוב בפסוק (שם), 'אך כבוד שור וגו' את דמים
 תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר' וגו', דמו לא נאמר בלשון
 יחיד, אלא דמים, בלשון רבים, וכן חלב לא נאמר בלשון יחיד,
 אלא חלבם, בלשון רבים, ומאחר שהפסוק מדבר רק על כבוד,
 היה צריך לכתוב בלשון יחיד, 'דמו' ו'חלבו', וממה שכתוב
 בלשון רבים, משמע שבא לרבות קרבנות אחרים חוץ מבכור,
 וליסוד על כבוד, מעשר ופסח, ששעונים כל אחד מקרבנות הללו
 מתן דמים ואימורים לגבי מזה, ומאחר שלא נצרך לו 'ודם זבחיך
 ישפך' ללמד על מתן דמים ואימורים של מעשר ופסח, שוב יכול
 ללמוד הימנו שבמתנה אחת הקרבן כשר.
 מקשה הגמרא: ורבי ישמעאל, האין קרא – פסוק זה של 'ודם זבחיך
 ישפך' מביא ליה להכי ומביא ליה להכי – האם הוא דורש אותו
 ללמוד ממנו שני דברים, האחד, שדם פסח דינו בשפיכה, ועוד
 שכל הדמים הניתנים בזריקה שנתן בשפיכה יצא. שהרי הברייתא
 שדורשת מ'ודם זבחיך ישפך' שכל הדמים שנתן בשפיכה יצא, אי
 אפשר להעמידה כרבי עקיבא, שאם כן יוצא דעת רבי עקיבא
 ששלמים בכלל פסח הם, שאף הן יוצאים ידי חובה בשפיכה
 כפסח, ומדוע הוא אומר שאין ברכת הפסח פוטרת את של זבת,
 ובהכרח שברייתא זו הוסברה שכל שנתנם בשפיכה יצא, רבי
 ישמעאל היא, וקשה, כיצד רבי ישמעאל דורש שתי דרשות
 מכתוב אחד.
 מתרצת הגמרא: תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל – שתי הברייתא
 נשנו על ידי שני תנאים שונים, וכל אחד שונה כפי גרסתו בדעת
 רבי ישמעאל. התנא ששנה את הברייתא שדורשת מ'ודם זבחיך
 ישפך' שדם פסח בשפיכה, אינו דורש שכל הדמים שנתן בשפיכה
 יצא, ואינו סובר בדעת רבי ישמעאל שברכת הפסח פוטרת את
 הזבח, שכיון ששלמים בזריקה, ואינו יוצא ידי חובתו בשפיכה, אם
 כן אין זבח שלמים בכלל פסח, ומודה לרבי עקיבא שברכת הפסח
 אינה פוטרת את הזבח. והתנא של המשנה (פסחים קכא), שסובר
 שרבי ישמעאל חולק על רבי עקיבא. ואומר שברכת הפסח פוטרת
 את הזבח, אינו דורש מ'ודם זבחיך ישפך' שדם פסח דינו בשפיכה,
 אלא סובר כרבי יוסי הגלילי, שדם פסח דינו בזריקה כשלמים,
 ואת הפסוק 'ודם זבחיך ישפך' דורש הוא רק לענין זה שהניתנים
 בזריקה שנתנם בשפיכה יצא.
 מקשה הגמרא: בשלמא לפי רבי ישמעאל, דמוקים לה כוליה כבכור
 – שמעמיד את הפסוק 'אך כבוד שור או כבוד כבש' וגו' שכולו
 מדבר רק בכבוד, ומה שכתוב 'דמים וחלבם' בלשון רבים, הוא
 משום שהזכיר שלשה מיני בכורות, שור, וכשב ועז, היינו דכתיב
 בפסוק שלאחריו (שם יח) 'וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָהֶם בלשון רבים, שכן הוא
 דינו של כל אחד מסוגי הבכור שבשרו ניתן לכהן, אלא לפי רבי
 יוסי הגלילי דמוקי ליה נמי – שמעמיד את הפסוק גם כמעשר
 בזמנה ופסח, ולדבריו קשה, הרי מעשר ופסח, הנקלים של הקרבן
 הם אכלי ליה לבשר הקרבן, ואינם מתנה לכהן, ואם כן מאי – מה
 זה שכתבה התורה 'וּבְשָׂרָם יִהְיֶה לָהֶם בלשון רבים, הרי מה שאמרה
 תורה 'ובשרם יהיה לה' שיש ליתן את הבשר לכהן, אינו מדבר
 אלא בכבוד לבד, והיה לה לכתוב בלשון יחיד.
 מתרצת הגמרא: מה שכתוב בלשון רבים, משום שמדובר בשני
 מיני בכורות, אחד בכור תם ואחד בכור בעל מום,

זבחים. פרק רביעי – בית שמאי דף לז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכא רש"י תוספות

מנין. שכל הדמים של כל הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד אם נשאר מן הדם בכלי לאחר שזרק שתי מתנותיו שצריך לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת שיריים אלא בחטאת: והנשאר בדם וגו'. בחטאת העוף כתיב והנשאר ימצה הוה ליה למכתב: ומה תלמוד לומר בדם כו' אלא על הניתנין מתן ארבע. היינו חטאת שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות ובחטאת כתיבי שירים

לשפיכה: ליסוד על כל הדמים. שנשאר בהן כלום לאחר עיקר זריקתן שישפך והנשאר ליסוד: מנין לניתנין בזריקה. כל הדמים שכתב בהן זריקה כגון עולה ושלמים ואשם דכתיבי בהו וזרקו ובכור דכתיב ביה ואת דמם תזרוק (במודר יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזרק מן הכלי למזבח למרחוק: שפיכה. עומד אצל היסוד ושופך: ודם וזריקה. יספך. כל זבחים במשמע: בירך ברכת הפסח פטר את של זבח. חגיגת ארבעה עשר שבאה עם הפסח כשהחבורה מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח הוא אומר בירך אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח ואם בירך על הפסח פטר את הזבח: על הזבח לא פטר את הפסח. וקס"ד ובפסחים נמי הכי מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כדאמר לעיל מנין לניתנין בזריקה הניתנין בשפיכה יצא הלכך מתן דם שלמים שכתב בה זריקה בכלל מתן דם פסח שכתב בה שפיכה כדאמרין לקמן וכי בירך על הפסח פטר את הזבח שחזבה בכלל פסח אבל בירך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מצינו לניתנין בשפיכה שכשרין בזריקה הלכך אין פסח בכלל שלמים. ר' עקיבא אומר אין זו פומרת את זו. דלית ליה לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא דהא דפסח בשפיכה מודם ובזחך ישפך נפקא לן לקמן ותרתי לא דרשת מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל וזכי דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייתא קמייא סבר לה כרבי עקיבא בהא דאין זריקה בכלל שפיכה אבל בפסח בשפיכה לא סבירא ליה כותיה דהא לא מיתר ליה קרא דמיבעיא ליה לכל הניתנין במזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר וזכי דאמרן בשעמתי: סבר לה כרבי יוסי הגלילי. דהא פסח בזריקה נפקא ליה מואת דמם דלא כתיב דמו דליקו אבכור לחודיה: ור' ישמעאל האי קרא. דודם ובזחך ישפך: מפיק ליה להכי ולהכי. בתמיה דרש ליה לניתנין בזריקה

שנתנן בשפיכה דעל כרחק כ"ע לא אתיא דאם כן אמאי אין פסח פטר את הזבח והואיל שלמים בכלל פסח ואי נמי סבירא ליה לר' עקיבא פסח בזריקה כר' יוסי הגלילי כל שכן דשניהם מותרין זה את זה וקדרש להו זה לפסח דבשפיכה: תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל. דמאן דילף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פטר את הזבח ולא פליג רבי ישמעאל אדר' עקיבא בהאי כיון דפסח בשפיכה מהאי קרא ילף תו לית לן למלך מינה ניתנין בזריקה כשרים בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר זבח טפל לו הלכך אין זבח פוטרו לפסח אבל פסח פטר את הזבח ובפסחים יירושלמי האי טעמא אמר בה: בשלמא רבי ישמעאל. דמפיק מתן פסח מדם ובזחך ישפך והאי לשון רבים דדמם וחלבם כוליה בכבור מוקף לה ובשור וכשב ועז הוא דנקט לשון רבים והאי נמי דקאי לשון רבים דבשרם יהיה לך דסמך ליה אבכור שור ובכור כשב ובכור עז: אלא לרבי יוסי הגלילי. דאית ליה בכור לשון יחיד וקרא דנקט לשון רבים משום מעשר ופסח נקט לה ומעשר ופסח פשיטא לן שאינה מתנה לכהן אלא בעלים אבל ליה: מאי ובשרם. דקא"ל רחמנא לאהרן: ומשני אחד תם ואחד בעל מום. כלומר לעולם לשון רבים דנקט קרא קמא לאו אמני דבכורות קאי דכולן בלשון חד בכור מפיק להו ודמם וחלבם לרבות מעשר ופסח ולשון רבים דבשרם אבכור קאי ולא אשלשת מיני בכור דקרא דתימא דחלבם ודמם נמי עלייהו קאי אלא אבכור דחד מינא נמי שייך למימר ובשרם אתם ובעל מום:

כן ולמטה מנא לן אם לא מודם ובזחך ישפך אלמא דבית הלל נמי דרשי ליה ומיהו יש לרדות ונראה לי (ותוספת) דשאר זבחים ידע מולא שנה בהן לעכב אבל חטאת לא נכשיר מטעמא דלא שנה אלא פשיטא ליה דגמר חטאת חיצון מחטאת פנימי לעכב אי לא אשכחן בעלמא דמצנין למיגמר מיניה דמתנה אחת כיפר א"כ על כרחך לבי"ש בעי הכא מנין דגמור מחטאת דבעי שתי מתנות אע"ג דחטאת חמירא גילוי מילתא דהא ללמוד סתום מן המפורש דאי לבית הלל מאי בעי מנין הא לא שנה לעכב ומהאי טעמא לא מצי למיבעי יחא כשרה בדיעבד בולא כלום דכפרה בכדי לא אשכחן: בירך ע"כ:

מתן דם ליסוד ת"ל ודם ובזחך ישפך. אע"ג דלא כתיב יסוד מצינו שירים שנשפכין ליסוד דכתיב בחטאת ואת דמה ידבר אל יסוד המזבח: תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל. דמאן דילף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פטר את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל אדרבי עקיבא דכיון דפסח בשפיכה מהאי קרא תו לית לן למלך מיניה ניתנין בזריקה כשרין בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר זבח טפל לו הלכך אין זבח פוטרו לפסח אבל פסח פטר זבח ובפסחים יירושלמי האי טעמא אמר בה כן פ' בקונט' ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ (פסחים קכא). גבי בירך ברכת הפסח פטר את של זבח דקאמר עלה כשתימצי לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרתי דפסח בשפיכה חזיקה בכלל שפיכה ועוד קשה לפירוש הקונטרס מסוגיא דשעמתי דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה כותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא ליה דפסח בשפיכה ותנא דברייתא סבר בזריקה ועוד מאי האי דפריך סבר כ"ע דאמר פסח בשפיכה הלא מאן דאמר פסח בשפיכה היינו מדם ובזחך ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כו' אם כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ ועוד קשה דאמר בפסחים פרק האשה (דף פח) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם והא שלמים בזריקה ופסח בשפיכה ומשני מאן נפקא מינה דחתימא מנין לניתנין בזריקה שנתן בשפיכה שיצא אלמא אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שיצא ועוד מדקתני בביריתא מנין לניתנין בזריקה כו'

מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בזריקה אם כן כולוהו בזריקה ניהו וועוד קשה הא אמרי' בספרי ר' יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שטענו שפיכה אחת שלא שמענו להם בכל התורה כולוהו ורבי יצחק אומר אין צריך שזרי כבד נאמר ודם ובזחך ישפך להביא את המעשר ואת הפסח שטענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הם להביא את המעשר שטענו הקטר חלבים שלא מצינו בכל התורה כולה משמע דרבי יאשיה שפיכה דרבי יצחק קאמר ואע"ג דדרש ליה מקרא דכתיב גבי בכור בזריקה דלמא מראתו מיריבא ולא כתיבנהו בהדיא קדרש ובי פריך והתם אבא חנן למה נאמר ומה שאר קדשים שלא הושוו במתן דמים היינו דאיתא למעוטי חטאת דבאצבע ונראה דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם ובזחך ובי פריך הכא האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך הוה מצי למימר דקסבר פסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מדם ובזחך אלא משום דאשכח ברייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורבינו שמואל בשם רבינו שלמה פי' בענין אחר האי דערבי פסחים (דף קכא). כשתימצי לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל תוכל

תוכל לדקדק דוריקה בכלל שפיכה דכיון דקאמר דביקר על הפסח פטר את הזבח אם כן
סבירא ליה דמתנותיהם שוין ואף פסח בוריקה הוא דוחב לא פטר פסח משום דוחב טפל לו
וכיון דפסח בוריקה אם כן אייתר ליה דם זבוחין ישפך ומצי למידרש מיניה לומר דוריקה
בכלל שפיכה ולא גריס ולא שפיכה בכלל דוריקה דלהאי תנא דרבי ישמעאל כולוהו בוריקה

ולדברי ר"ע דלא זה פטר את זה אם כן אין
מתנותיהם שוות דפסח בשפיכה מקרא ודם זבוחין
ישפך ואם כן לא דוריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה
בכלל דוריקה דהא ודם זבוחין איצטרך ליה
לדידה לומר דפסח בשפיכה ולהאי פירושא קשה
מכל מקום מההיא דהאשה (פסחים דף פט.) ועוד
מנא ליה לרבי ישמעאל דוריקה בכלל שפיכה
משום דמיתיר ודם זבוחין ישפך דלמא אתא לכל
הדמינן על מנחם החיצון שנתן במתנה אחר כיסר
הדיר חיים אמר דבספריים ישנים גריסין
כשתמיצי לומר לדברי רבי ישמעאל דוריקה בכלל
שפיכה ושפיכה בכלל דוריקה דהכל אחד דכל
הקרבנות בוריקה לרבי ישמעאל ואין לחוש אם
בוריקה אם בשפיכה והיינו כשיטת רבינו שמואל
וכל מה שהקשתי עליו קשה גם לפי זה ולכולהו
לשיני קשה אי פסח בשפיכה (לרבי עקיבא) אם כן
דריש לקרא דדמו כרבי ישמעאל ובשרם דהך
(קאמר) כרבי ישמעאל ואחד הם ואחד בעל מום
נפקא ליה מיהיה לך ולקמן בסוף איחוד מקומן (דף
נו.) פליג רבי עקיבא ארבי ישמעאל ומוקי לה
לקרא דבושרם אחד הם ואחד בעל מום כרבי יוסי
הגלילי דהבא:

אחד הם ואחד בעל מום. אי"ע' דיהיו לך כחזה
התנופה ושוק התרומה מוקמינן ליה בסוף
איחוד מקומן (שם) ובבבורות (כו.) בבכור הם
רישיה דקרא דבשרם לשון רבים קט משום בעל
מום: **שלא** מצינו לו בכל התורה כולה. פירש
בקנט' שלא מצינו לו קרא אחר בכל התורה כולה
ונראה לפרש שלא מצינו בכל התורה כענין זה
דשאר פסולי המוקדשין אינו מתנה לזבחן אלא
פורדו ומקריב אחר תחתיו וזה מתנה לזבחן ואוכלו
במזון כי האי גונא בפ' שתי מדות (מנחות צא)
שלא מצינו בכל התורה שיהא טפל חמור מן
העיקר גבי את הכבש זו עולת זילת האחד זו
אחד עשר לה מעשר: **קורש** הם הם קורשין
ואין תמורתן קריבה. תימה דבפ' דתמורתן (דף
הז) בין אבי ורבא מוקמי הם לבכור ומעשר
שנתעברו בכל העולין שקריבין לגבי מנחם ואין
תמורתן קריבה נפקא להו מדכתבי לה. הוא קרב
ואין תמורתו קריבה ועוד קשה דאביי גופיה דריש

לימר על בכור בעל מום שניתן לזבחן שלא מצינו לו פסוק אחר בכל התורה כולה. ודמן
וחלכן ליכא לאוקומי בחד בכור דבעל מום לא קרב: דסיפיה. וכשוק הימין לך יהיה: היינו
דכתבי קדש הם בו' ותנן בו'. כלומר היינו דקדוש הם ממעט נמי תמורת מעשר ופסח
מהקריבה ונליף מינה טעמא דהך ב' משניות דתנן ברו דלא קריב (וולדן): בבכור ומעשר.

דאין נפדין במום לחול קדושה על המעות ומיהו
לא בבכור ומעשר לקרב אלא יאכלו בעלים
במום: ותנן נמי. בפסחים דתמורת פסח לא
קריבה: ואין לי לפרש. הי קריבה ודי לא קריבה
וקיימא לן דתמורה שהדמי בו אחד הפסח
קריבה דתמורת שלמים היא ושדמי בו קודם
וזמנו לא קריבה דתמורת הפסח היא: עברה
עברה. כל אשר יעבור תחת קריבה בשמעשר
והעברת כל פטר בבכור: אם כשב. כשלמים
כתיב: שקריבה שלמים. שהרי מותר נעשה
שלמים משעבר זמנו: הוא. זבח פסח הוא הוא
קרב ואין תמורתו קריבה: אף הפסח בו' וילפינן
לה מקראי בשמעתין ודרי לילפינן כולוהו וזבחים
מחטאת: קרנת קרנת. קרנות. שלש פרשיות
נאמרו בחטאות החיצונות בוריקא אחת בשעיר
נשיא וב' בחטאת יחיד אחת בבכבה ואחת
בשעירה בשתיים כתיב על קרנת חסר והאחת
מלא וב' שית לזו יש אם למקרא דרי כאן שש
ואין במנחם אלא ארבע והשתיים יתירות לא
נאמרו אלא ששנה עליה הכתוב לעכב ארבע
נאמרו למצוה שמצוה בארבע מחנות ושתיים
נעשו מחן לעכב: וב"ה. סברי יש אם למסורת
הלכך דרי ד' מחן למצוה נאמרו שמצוה
לכתחילה ליתן אף עליהן והאחת מעכבת
כדמפרש ואזיל: ואימא כולוהו למצוה. ואין כאן
אחת לעכב שהרי לא שנה באחת מחן: כברי.
בלא מתן דמים: אחי קרא. דמשמע שש: ואחי
מסורת. דמשמע ארבע הלכך טפי חזא אמסורת
ובצירי חזא ממקרא דהוה לזו חמש נמצא ששנה
באחת: לטטפת לטטפת. לטטפת. דילפינן מינה
ארבע בתים לחפילין ואנן בכלוהו לטטפות
קרינן נמי אחי קרא בו' כברי ב"ה כרבי עקיבא.
דילוף לה מקרא אחרניא: כתפי. שם מקום:
התם

למטפות', למטפות', הרי פאן ארבע. אהני קרא ואהני מסורת, חמ'שה בתי פני למיעבר.
סבר לה פרי עקיבא, דאמר 'מט' פתפי שתיים, פת' באפריקי שתיים. אלא מעתה
'בסכת', 'בסכת', 'בסוכות', אהני מקרא ואהני מסורת, חמ'שא דפנתא פני למיעבר.
התם

לית התם בפרק אלו קדשים (תמורה כא.) מקרא דהבא מדכתבי קדש הם: **שמעתי'** שתמורת פסח קריבה ותמורת פסח אינה קריבה. מפרש התם בפסח שנמצא קודם שחשית יריעה וכן
תמורתו משום פסח עצמו דלא קרב לא קריבה תמורתו ועוד איכא למאן דאמר התם דנמצא קודם שחשית חמירי בו אחר שחשית תמורתו קריבה שלמים אע"פ שהפסח רועה ואע"י דדרשינן
הוא קרב ואין תמורתו קריבה הכי קאמר הוא קרב כלומר פסח קרב ואין תמורתו קריבה כשחשית קמא דרבה דבפרק מי שחיה טמא (פסחים צו.) אפילו חמיר בו
לאחר שחשית וללשינא בתרא דהכי קודם שחשית וההוא לינא לא קאי דאיתותהו התם וקצת קשה הא דדרשינן קודש הם אבכור מעשר ופסח הם קריבים ואין תמורתן קריבה דלא
הוי מעין אחד דגבי פסח אם חמיר בפסח עצמו שקרב לשם פסח תמורתו נמי קריבה דאם איתא דלא קרב אמאי איתותהו התם לשון שני של רבה לימא דבריימא דכדי מיירי ועוד דדרשינן
התם אם כשב לרבות פסח שעברה שנתו ושלמים הבאים מחנות פסח לכל מצות שלמים ופירש התם בקנט' שלמים הבאין מחנות פסח דהיינו תמורת הפסח עצמו ובענין אחר לא מיתוקם
כדפרשיית לעיל פ"ק (טו. טז.) ובכל מקום שהפסח קרב או לשם פסח או לשם שלמים גם התמורה קריבה כיון דלא איתא מכח קדושה דהויא וצ"ע אם יכול להקריב התמורה לשם פסח קודם
שחשית דשנא שם לדרוש הוא קרב לשם פסח ואין תמורתו קריבה לשם פסח אבל לשם שלמים קריבה כשקרב הוא לשם פסח: **הרי** כאן שש. וא"ת בתמיס סני דלאחא לא איצטרך דכפרה
בבדי לא אשכחן וי"ל דיקלמא ב"ש לית ליה האי טעמא: **למטפות.** ואמר רבינו הם דבספרים מרדכיים לא כתבי לטטפות כלל בו"ו לבסוף אלא וי"ו דלטטפת דריש ואפילו למאן
דלא דריש וי"ו וי"ו למדי דריש כדאמר גבי דתורת פ' הערל (יבמות עב.) ויש מפרשים דלטטפת דריש דכתבי לטטפת מלא בו"ו דו"ו דבין שני הטיחין דריש וקסבר גורעין ומוסיפין דורשין
ואומר רבינו הם דלא אמרינן גורעין ומוסיפין דורשין באמצע התיבה אלא בתחלת התיבה או בסוף כדאשכחן בפרק חזוהי (כ"מ דף נד.) גבי וחמשישו וגבי דם מחפר יקבלנו וגבי ונתתם את
נחלתו לשארו ביש נחלין (כ"ב דף קיא): **מט** בכתפי שתיים. וא"ת איכ' ליכעי תרי סרי בתי וי"ל כיון דמנין הוא אינך הוה לזו כפרשה שנאמרה ונשנית ולא דמו לקרנות שאין המנין כתוב
בפירוש הדיר יהודה מקורבילי מפרש דחד טטפת לגופיה ואינך תרתי אתו למנין בתים בלשון כתפי ובל' אפריקי: **אלא** מעתה בסכת בו'. במס' סוכה (דף ו.) דדרשינן לדפנות וכן בפ' המביא
(ביצה ל.) גבי אין גוטלים עצמן מן הסוכה אסרינן נמי מן הדפנות מדכתבי חזו הסוכות דכשם שחל שם שמנים על החגיגה כן חל על הסוכה ותימה דגבי אין מסכבין בדבר המקבל טעמא וגבי
תעשה ולא מן העשיר לא דרשינן לדפנות:

תמורתו קריבה, תלמוד לומר 'ובח פסח הוא לה' (שמות יב כז), דווקא
'הוא' כלומר הפסח עצמו קרב, ולא תמורתו.
הגמרא חוזרת לדון בדברי הברייתא שלמדה מ'ודם זבחיך ישפר'
שבמתנה אחת הקרבן כשר. שואלת הגמרא: וכל הנה תנאי –
התנאים הללו דמפקי ליה לתאי – שדורשים את הפסוק 'דם זבחיך
ישפר' לדרשא אחרת, תאי – דין זה, שכל הקרבנות הניתנים על
מזבח החיצון שאם נתנן במתנה אחת שכיפר, מנא להו – מהדין הם
לומדים זאת.
משיבה הגמרא: פקרי להו פכית הלל, דאמרי אף הפסח שנתנה
במתנה אחת כיפר, וילפי בולחו – ולמדים כל שאר הקרבנות במה
מצינו מן הפסח.
יש תיבות בתורה שנמסרו למשה מסיני שיהיו נכתבים באופן אחר
ממה שיהיו נקראים. ה'מקרא' הוא איך שהם נקראים וה'מסורה'
היא איך שנכתב בספר תורה. ופעמים שיש סתירה בין משמעות
התיבה כפי שהיא כתובה, לבין משמעות התיבה כפי שהיא
נקראת, ונחלקו התנאים איזה משמעות אנו דורשים לעיקר.
שנינו במשנה: בית שמאי אומרים וכו' והתפסח שתי מתנות,
שחטאת אינה כשירה אלא אם נתן לכל הפחות שתי מתנות, ובית
הלל סוברים שגם חטאת רק מתנה אחת מעכבת בה.
מבררת הגמרא: אמר רב הונא, מאי טעמא דבית שמאי. משיבה
הגמרא: מניין המתנות של חטאת אנו למדים ממה שנאמר בחטאת
חיצונה 'קרנות', 'קרנות', שלש פעמים, ובית שמאי סוברים
שהמקרא הוא העיקר, וכיון שקוראים 'קרנות' בלשון רבים, יש
ללמוד מכל אחד שתי מתנות, הרי כאן שש מתנות, וכיון שאין
למזבח אלא ארבע קרנות, יש לדרוש שאר הפסח מהן באו ללמד
שלמזבח צריך לתת על כל הארבע קרנות, ושתים היתירות שנשנו,
באו ללמד על שתי מתנות שהם לעכב.
וטעמם של בית הלל שגם חטאת שנתנה במתנה אחת הקרבן כשר,
משום שסוברים שהמסורה היא העיקר, ומאחר שנכתב בתורה
שתי פעמים, 'קרנות', 'קרנות' בלי וא'ו שהוא לשון יחיד, ומשמע
מתנה אחת, ופעם אחת נכתב 'קרנות' עם וא'ו שהוא לשון רבים,
ומשמע שתי מתנות, הרי כאן רק ארבע מתנות, ודורשים שש
מהן באו למצוה לכתחילה, ואחת לעכב.
הגמרא שואלת על הביאור בדעת בית הלל: ואימא בולחו – ונאמר
שכל הארבע מתנות הנזכרים בפסוק באו למצוה לכתחילה, ולא
לעכב, שהרי הכתוב לא שנה על שום אחת מהן, ואמור שביעבר
אפילו אם לא נתן שום מתנה הקרבן כשר.
מיישבת הגמרא: פקרי בברי לא ואשכח – לא מצינו שקרבן יכפר
בלי שום מתן דמים, ובהכרח שמתנה אחת מעכבת.
תירוצ' נוסף בטעם בית הלל: ואיכתי אקא – ואם תרצה אמור,
היני טעמא דבית הלל שמתנה אחת מעכבת, משום שכשיש
סתירה בין משמעות המקרא למסורה, דורשים את שתיים
ואומרים, אהני מקרא ואהני מסורת – מועילה לנו משמעות אופן
קריאתו, ומועילה לנו גם משמעות אופן כתיבתו, אהני מקרא
לשפתי דא – משמעות אופן קריאתו מועילה להוסיף אחד על
משמעות אופן כתיבתו, ואהני מסורת לבצורי דא – ומשמעות
אופן כתיבתו מועילה לפחות אחד מן משמעות אופן קריאתו,
נמצא שנרמזו כאן חמש מתנות, וארבע מהם נכתבו למצוה,
ומתנה אחת שנה עליה הכתוב לעכב.
מקשה הגמרא על תירוצ' זה: אלא מעתה דליריך שכל שיש סתירה
בין משמעות המקרא והמסורה דורשים את שתיהם, הרי אצל
תפליץ של ראש צריכים ארבע פרשיות בארבעה בתים, ולמדו
כן ממה שנכתב בתורה שלש פעמים 'למטפת' 'למטפת' 'למטפת'
שתי פעמים נכתב 'לטטפת' בלי וא'ו שהוא לשון יחיד, ומשמע רק
בית אחד, ופעם אחד נכתב 'לטטפת' עם וא'ו שהוא לשון רבים,
ומשמע שני בתים, הרי כאן ארבע בתים, אמנם כיון שכולם
נקראים בלשון רבים, הרי שלפי המקרא נרמזו כאן שש בתים, ואם
דורשים את שניהם, אמור דאהני קרא להוסיף אחת על משמעות
כתיבתו, ואהני מסורת לפחות אחת מן משמעות קריאתו, ואם כן

לימד לנו הכתוב כאן, על בבור שהוא פעל מום, שניתן לבחור, שלא
מצינו לו פסוק אחר בכל התורה בוזה ללמוד ממנו שיתנוהו לבחור.
מבארת הגמרא: ורבי ישמעאל שמפרש את הנאמר בפסוק 'ובשרם
יהיה לה' בלשון רבים, על שלשת מיני בכור, דין זה שבכור בעל
מום ניתן לבחור, נפקא ליה – לומד מ'לך יהיה' דסיפא – שבסוף
הפסוק, שכתוב 'ובשרם יהיה לה' וגו' לה יהיה' (במדבר יח יח), שבא
לרבות בכור בעל מום שניתן לבחור.
נאמר בתורה אצל 'תמורה' (ויקרא כז), שאסור להחליף בהמת
קדשים בבהמת חולין, ואם עבר והמיר בהמת קדשים בחולין,
קדושת הקרבן חלה על התמורה, ומקריבים אותה לשם אותו
הקרבן. אמנם אם עשה תמורה בבהמת בכור, אף שקדושת הבכור
חלה על התמורה, אינה קריבה למזבח, אלא רועים אותה עד
שיפול בה מום ונאכלת לכהנים. ולמדו כן (תמורה כא) ממה שכתוב
אצל בכור 'קודש הם' (במדבר יח יז), שבא למעט שרק הם עצמם
קריבים ולא תמורתן. וכן הדין בתמורת מעשר בהמה ותמורת פסח,
שאף שקדושת הקרבן חלה על התמורה אין התמורה קריבה. עתה
מבררת הגמרא מהו המקור לכך שתמורת מעשר ופסח אינה
קריבה, ומתוך כך מקשה על רבי ישמעאל.
שואלת הגמרא: בשלמא לפי רבי יוסי הגלילי, דמוקי ליה נמי
במקשר ופסח – שמעמיד את הפסוק 'אף בכור שור וגו' לא תפדה
קדש הם את דםם תורק' וגו' (במדבר יח יז), שבא לרבות גם מעשר
ופסח ממה שאמר הכתוב 'דמים' ו'ולחכם בלשון רבים, היינו דקתיב
– שלכן נאמר אצל בכור (דמ) 'לא תפדה' (כי) קדש הם' שזממנו
למדים אף על תמורת מעשר ופסח שאינם קרבים, שנאמר 'קדש
הם' דדורשים 'הם' – רק הקרבנות עצמם שהוקדשו קריבין, ואין
תמורתן קריבה, שהרי הפסוק מדבר אף על מעשר ופסח, לכן גם
הם נתמעטו תמורתן מהקריבה.
וכן שנינו שתמורת מעשר אינה קריבה: דתנן במשנה (תמורה כא),
תמורת – בהמה שהחלפה תחת בכור ומעשר, הן – התמורת
עצמה, וילין וילין וילין, וכן הולדות הנולדים מאותן ולדות והלאה
עד סוף כל העולם, הרי הן כבכור ומעשר, שאין פודים אותם
כשנפל בהם מום, אמנם אין מקריבים אותם כשהם תמימים, אלא
ממתנים עד שיהא בהם מום ויאכלו במזבח לבעלים – והבעלים
אוכלים אותם כשיפלו בהם מום, הרי שמבואר במשנה שתמורת
מעשר אינה קריבה.
ואף לגבי פסח שנינו שתמורתה אינה קריבה: ותנן במשנה (פסחים
צח), אמר רבי יוחנן, שמייתי מרבתי, שיש תמורת פסח שהיא
עצמה קריבה למזבח, ויש תמורת פסח שהיא עצמה קריבה,
ואין לי לפרש – ושכחתי על איזה שמעתי שקריבה, ועל איזה
שמעתי שאינה קריבה. והדין הוא, שאם המיר בה קודם הקרבת
הפסח שעומדת לשם פסח, אין תמורתה קריבה, שתמורת פסח
היא, ותמורת הפסח אינה קריבה, ואם המיר בה לאחר הקרבת
הפסח, תמורתה קריבה, שקרבן פסח לאחר שעבר הפסח שלמים
הוא, ואינה תמורת פסח אלא תמורת שלמים. מבואר עד כאן
שמעשר ופסח תמורתן אינה קריבה, ואכן לרבי יוסי הגלילי מובן
הדבר, שכן נתמעטו מן הפסוק 'קודש הם'.
אלא לרבי ישמעאל, דמוקי ליה בוליה – שמעמיד את כל הפסוק
בכבור, ולא במעשר ופסח, אם כן מעשר ופסח דלא קריבה תמורתן,
מנא ליה – מהיכן הוא לומד זאת.
מיישבת הגמרא: מעשר שאין תמורתה קריבה, נמר – לומד רבי
ישמעאל בגזירה שוה 'עברה' 'עברה' בבכור, אצל בכור נאמר
'והעברת כל פטר דחם' וגו' (שמות יג יב), ואצל מעשר נאמר 'כל
אשר יעבור תחת השפט' (ויקרא כז לב), ולמדים, כשם שבכור אין
תמורתו קריבה, כך מעשר אין תמורתה קריבה.
ופסח שאין תמורתו קריבה, בדרה – בפירוש כתב היה למעט,
שנאמר אצל שלמים (ויקרא ג ז) 'אם בשב הוא מקריב' וגו', והיה די
לכתוב בשב בלא תיבת 'אם', מה תלמוד לומר 'אם בשב', אלא
שבא לרבות תמורת הפסח שהמירה לאחר הפסח, שתקרב שלמים.
יכול הייתי לומר שאף אם המירה לפני הפסח יהיה הדין כן, שתהא

מתרצת הגמרא: הָתָם אצל סוכה, חֵד קָרָא בּוֹלִיָה לְגוּפִיהָ – פסוק
 אחד נצרך בשביל ללמדנו את עצם מצות סוכה, ואינו פנוי
 לדרשה, וְחֵד לְקַבְּכָה – ופסוק אחד נצרך בשביל הסכך, נשאר אָם
 כן רק שלשה פסוקים של 'בסכת' ומכאן למדים לשלש דפנות,
 אֲתָא הִלְבָּתָא – באה הלכה למשה מסיני וְנִקְרָאָהּ – ומיעטה
 לשיעור אורכה של הדופן הַשְּׁלִישִׁית וְאִיקָרְתָּהּ אֲמַתָּה – והעמידה
 אותה על טפה, שאין צריך דופן שלישית שלימה אלא די ברוחב
 טפה, נשאר אָם כן שתי דפנות משמעות אופן כתיבתה, וְאֵהֵי מְסוּרָה –
 עוד מקשה הגמרא: אֵלָא מַעְתָּה לדברך שכשיש סתירה בין
 משמעות המקרא והמסורה דורשים את שניהם, אָם כן, אצל
 יולדת נקבה, שכתוב 'וְאֵם נִקְבָּה תֵּלֵד וְמִמָּאָה שְׂבוּעִים' (ויקרא יב ה),
 מאחר שנכתב 'שְׂבוּעִים' בלי ו'א' בין ה'בית' והע"ן, הרי משמעות
 אופן כתיבתו הוא 'שְׂבוּעִים', אמנם אופן קריאתו הוא 'שְׂבוּעִים'
 כאילו היה כתוב עם ו'א', אמור דִּאֲהֵי קָרָא – משמעות אופן
 קריאתו מועיל לפחות משמעות אופן כתיבתו, וְאֵהֵי מְסוּרָה –
 ומשמעות אופן כתיבתו מועיל להוסיף על משמעות אופן קריאתו,
 ותוסיף הממוצע ביניהם שהוא עשרים ושמונה ימים, ואם כן
 אֲרִבְעִים וְתֵרֵין בְּנֵיָא לְמִיתָב – תצטרך לשבת ולהמתין ארבעים
 ושנים ימי טומאה, מתרצת הגמרא: שִׁאֲנִי הָתָם – שונה הדבר
 בטומאת יולדת, דְּכַתִּיב (שם) וְטִמְאָה שְׂבוּעִים בְּנִדְתָּהּ, ומהפסוק
 משמע, שבא לקרב ימי טומאת יולדת לימי טומאת נדה, וכשאתה
 אמור 'שְׂבוּעִים', קרובים ימי טומאת יולדת לימי טומאת נדה,
 שהנדה שבוש אחד והיולדת שני שבועות, אבל אם אתה אמור
 'שְׂבוּעִים', הרי רחוקים ימי טומאת יולדת מימי טומאת נדה הרבה.
 הגמרא מביאה מקור אחר לשיטת בית הלל שחטאת שנתנה
 במתנה אחת כשירה: וְתָנָא של הברייתא דלהלן, מִיֵּיתָ לָהּ מִחֻמָּא
 – מביא ללמוד את המקור לדין של בית הלל מכאן, שבתורה
 נאמר אצל הפרשיות של חטאות החיצוניות 'זִכְרָא' 'זִכְרָא',
 שלש פעמים, ללמדנו שנתכפר לו מכל מקום, ואפילו אם לא נתן
 את הדם אלא על אחת מהקרנות.
 והסיבה שנצרך לכך פסוק ללמדנו זאת, הוא מִפְּנֵי הֵדִין – שהיה
 מקום ללמוד שכל מתנותיה של החטאת מעכבות וכפי שיבואר.
 שִׁכְבּוֹל הייתי לומר, וְהָלֹא דִין הוא שיש ללמוד שחטאת שנתנה
 במתנה אחת כשירה, שהרי נִאֲמָרוּ מתן דָּמִים לְמִטָּה מחוט הסיקרא,
 אצל שאר הקרבנות שזורקים את דמן על המזבח החיצון, וְנִאֲמָרוּ
 מתן דָּמִים לְמִעֻלָּה מחוט הסיקרא, אצל חטאת שנותנים את דמה
 למעלה על הקרנות, ויש ללמוד דָּמִים שלמעלה מדמים שלמטה
 בבנין אב, מִה – כשם שמצינו אצל דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמִטָּה, שִׁאֲנִי
 תָּנָן בְּמִתְנָה אַחַת בִּישָׁא, אָף מתן דָּמִים הָאֲמוּרִים לְמִעֻלָּה, דהיינו
 חטאת, הדין הוא שִׁאֲנִי תָּנָן בְּמִתְנָה אַחַת שִׁכִּיפָר.
 דוחה הברייתא: או בְּכָף – לך לְדָרְךָ זו האחרת, ותלמוד להיפך, שאם
 חיסר אחת ממתנותיה פסולה, שהרי נִאֲמָרוּ מתן דָּמִים בְּכָפִים –
 בחטאות הפנימיות, וְנִאֲמָרוּ מתן דָּמִים בְּחוּץ – בחטאת חיצונה, ויש
 ללמוד חטאת חיצונה מחטאות הפנימיות במה מצינו, מִה – כשם
 שמצינו אצל דָּמִים הָאֲמוּרִים בְּכָפִים שאם חיסר אחת מן הַמִּתְנִיּוֹת לֹא
 עֲשֵׂה בָלוֹם, וְהָקָרְבָן פָּסוּל, אָף מתן דָּמִים הָאֲמוּרִין בְּחוּץ, דהיינו
 חטאת חיצונה, אם חיסר אחת מן הַמִּתְנִיּוֹת לֹא עֲשֵׂה וְלֹא בָלוֹם.
 מבררת הברייתא מאיזה דרך נראה יותר ללמוד. דנה הברייתא:
 נִרְאָה לִמֵּי חטאת החיצונה דִּיקָה יותר, שהנה מסתבר לומר, דִּין
 חוּץ מִחוּץ – ללמוד חטאת שנעשית על המזבח החיצון, משאר
 קרבנות שגם הם נעשים על המזבח החיצון, וְאֵין דִּין חוּץ מִבְּפָנִים –
 ולא נלמד חטאת שנעשית על המזבח החיצון, מקרבנות שנעשים
 על המזבח הפנימי. ולדרך זו אם נתן מתנה אחת כשר הקרבן, או
 מצד שני מסתבר יותר לומר בְּכָף לְדָרְךָ זו, וללמוד חטאת החיצונה
 מחטאות הפנימיות, שכן דִּין חטאת החיצונה שנקראת חֲטָאתָא,
 וְטַעוּנָה מתנות על אֲרִבְעָה קָרְנוֹת המזבח, מִחֻטָּאוֹת הפנימיות, שגם
 הם חֲטָאתָא, וְטַעוּנָה ארבע מתנות על אֲרִבְעָה קָרְנוֹת המזבח, וְאֵל
 יוֹכֵיחַ חוּץ – ולא נלמד חטאת מקרבנות החיצוניות, כיון שאינם
 דומים לו, שִׁאֲנִי הקרבנות החיצוניות קרויים חֲטָאתָא ואינם טעונים

אֲרִבְעָה קָרְנוֹת. ואם נלמד בדרך זו הרי שאם חיסר אחת מן המתנות
 הקרבן פסול.
 הברייתא מסיקה: כיון שאין להוכיח לדין חטאת החיצונה, תִּלְמִיד
 לומר – הוצרך הכתוב ללמדנו 'זִכְרָא' 'זִכְרָא' 'זִכְרָא' שלש פעמים,
 שמשמע שנתכפר לו מכל מקום (מִפְּנֵי הֵדִין) – כדי שלא נלמד
 שאינו כן במה מצינו מחטאות הפנימיות, ומכאן למדים שאף אם
 לא נתן את הדם אלא על אחת מהקרנות כיפר והקרבן כשר, וכך
 למדים, מה שאמר הכתוב 'זִכְרָא' הראשון, בא ללמד, שִׁאֲנִי עַל פִּי
 שִׁלָּא נָתַן אֵלָא שִׁלָּשׁ מתנות הקרבן כשר, 'זִכְרָא' השני בא להוסיף,
 שִׁאֲנִי עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן אֵלָא שְׁתֵּי, גם כן כשר, 'זִכְרָא' השלישי בא
 להוסיף עוד, שִׁאֲנִי עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן אֵלָא מתנה אחת גם כן כשר,
 ומכאן לומדים בית הלל שחטאת שנתנה במתנה אחת הקרבן
 כשר.
 שואלת הגמרא: וְהָאִי מִיֵּיכָּנִי לִיהָ לְגוּפִיהָ – והלא נצרכת תיבת
 'זִכְרָא' ללמדנו את עצם הדבר שנתכפר לו על ידי הקרבן, ואינו
 מיותר לדרשה. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא בְּרַ אֲדָא, חכם בשם מִרִּי
 אֲסַבְּרָה לִי טַעְמוֹ של דבר זה, אֲמַר רַבָּא 'זִכְרָא' עֲלֵיו הִכְהֵן מִחֻטָּאוֹ
 וְנִסְתַּלַּח לוֹ (ויקרא כו ב), ולשון כפולה היא, שהלא זו היא בְּכָפִים זו היא
 כְּלִיָּקָה, ששניהם ענין כפרה, ואם כן ה'זכר' מיותר לדרשה.
 שואלת הגמרא: מנין שה'זכר' מלמד שחטאת כשירה במתנה
 אחת אף אם לא נתן את שאר המתנות כלל, אֲמַר – אמור, שהפסוק
 בא ללמד רק על כך שאפילו אם נתן את המתנה למטה מחוט
 הסיקרא ולא למעלה על הקרנות הקרבן כשר, וכך תלמוד, 'זִכְרָא'
 אָף עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן אֵלָא שִׁלָּשׁ מתנות למעלה על הקרנות, וְמתנה
 אַחַת לְמִטָּה הקרבן כשר, 'זִכְרָא', אָף עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן אֵלָא שְׁתֵּי
 לְמִטָּה וְשְׁתֵּי לְמִעֻלָּה גם כן כשר, 'זִכְרָא', אָף עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן שוֹם
 מתנה לְמִעֻלָּה אֵלָא לְמִטָּה גם כן כשר, ועדיף יותר לדרוש כן, שבוש
 אין אנו עוקרים את המתנה לגמרי, ומנין לדרוש שאפילו אם לא
 נתן המתנה כלל הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אֲמַר רַב אֲדָא בְּרַ
 יִצְחָק, אָם בֵּין שהפסוק בא ללמד שאף אם נתן את כל המתנות למטה
 מחוט הסיקרא כשר, נמצא שפִּיִּלְתָּ תוֹרַת אֲרִבְעָה קָרְנוֹת, שבחנם
 נכתבו קרנות אצל חטאת, שהרי גם אם נתן את כל המתנות למטה
 הקרבן כשר.
 שואלת הגמרא: וְאֵי רַחֲמֵינָא אֲמַר – ואם כך ציוה ה', שגם אם נתן
 את כל המתנות למטה הקרבן כשר, לִיִּבְטְלוּן – יתבטלו הקרנות,
 ומה בכך, ואמור שלא נכתבו הקרנות אלא למצוה לכתחילה,
 אבל בדיעבד גם אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, ומנין
 לעקור המתנות לגמרי ולדרוש מ'זכר' שאף אם לא נתן המתנות
 כלל הקרבן כשר. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבָּא, לא יתכן לומר
 'זכר' בא ללמד שאם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר,
 שכן אֵיזוּהוּ דְּכָר שִׁצְרִיף לכתוב מחמתו רק שִׁלָּשׁ פעמים 'זכר', הֵי
 אֲמַר שִׁאֲנִי הִקְרַנּוֹת – למעט מנין הקרנות, שכל תיבת 'זכר' בא
 למעט קרן אחת, ונשארה קרן אחת שהיא מעכבת, שאילו באו
 ללמד שאפילו אם נתן את כל המתנות למטה הקרבן כשר, היה
 צריך לכתוב ארבע פעמים 'זכר' כדי להכשיר את כל הארבע
 מתנות אם נתנם למטה.
 שואלת הגמרא: אֲמַר – אמור ש'זכר' השלישי בא ללמד שִׁאֲנִי
 עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן אֵלָא מתנה אחת לְמִעֻלָּה וְשִׁלָּשׁ מתנות לְמִטָּה הקרבן
 כשר, ולכך לא כתבה התורה אלא שלש פעמים 'זכר', משום
 שאכן מתנה אחת מעכבת שתינתן דווקא למעלה. ועדיף יקשה
 מנין לעקור המתנה לגמרי, ולדרוש שאף אם לא נתן המתנה כלל
 שהקרבן כשר. משיבה הגמרא: לֹא מִצִּינָה דָּמִים שִׁחֲצִין ניתנים
 לְמִעֻלָּה על הקרנות, וְחֲצִין ניתנים לְמִטָּה מחוט הסיקרא, ואם כן
 בהכרח הפסוק בא למעט את המתנות לגמרי, שאף אם נתן מתנה
 אחת הקרבן כשר.
 מקשה הגמרא: וְלֹא – וכי לא מצינו דמים שחציים ניתנים למעלה
 וחציים למטה, וְהִתְנָן במשנה (יומא נג), נכנס הכהן גדול לקדש
 הקדשים עם דם הפר, וְהָיָה מִמֶּנּוּ – זרק מן הדם זריקה אחת מחציו
 עוביו של כפורת ולְמִעֻלָּה, וְשִׁבְעָה זריקות זרק מחציו עוביו של

זבחים. פרק רביעי - בית שמאי דף לח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רש"י

התם דל חד לנזופיה. פש להו ארבע; וחד לסכך. מאחר שהתחיל לפרש תבניתה פירש
סכך עם פתותיה פשו תלת: **אחא** הילכח. שנאמרה למשה מסיני וגרעתה שלישית
כך נאמרה הלכה שהשלשית דיהי בטפח היינו דתנן שתיים כהלכתן שלישית אפי' טפח;
ושפאה שבויעי **שבעים**. כתיב נימא נמי אחני מסורת לספיי פלגא דחוספ' שבעי על
ושפאיה ואחני מקראי לבבדורי. פלגא נמוצא

הַתֵּם, חֵד קָרָא כּוֹלִיָּה לְגוֹפִיָּה, וְחֵד לִסְכָּכָה. אֲחָא
הִלְכְתָּא וְגִרְעָתָה לְשִׁלְשִׁית, וְאוֹקִימְתָּה אִמְפּוּחַ. אֲלֵא
מַעֲתָה, 'וּמִמָּאָה שְׁבוּעִים' 'שָׁבָעִים', אֲהֵי קָרָא וְאֲהֵי
מְסוּרָתָה, אֲרַבְעִים וְתֵרִין בְּעֵיָא לְמִיתָב. שְׁאֵנִי הַתֵּם,
דְּכְתִיב 'בְּגִדְתָּהּ', וְתָנָא מִיִּיתִי לָהּ מִהֲכָא 'וְכִפְר' וְכִפְר'
'וְכִפְר', מִכְּנֵי הַדִּין. שְׂכִיב וְהֵלֵא דִין הוּא, נֶאֱמָרוּ
דְּמִים לְמִטָּה, וְנֶאֱמָרוּ דְּמִים לְמַעְלָה. מַה פְּתוּן דְּמִים
הָאֱמֹרִים לְמִטָּה, שְׁתַּנְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת כִּיפֵר. אִף
דְּמִים הָאֱמֹרִים לְמַעְלָה, שְׁתַּנְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת כִּיפֵר.
אוּ פִלְךְ לְדִרְדֵּךְ זֶו, נֶאֱמָרוּ דְּמִים בְּפָנִים, וְנֶאֱמָרוּ דְּמִים
בְּחוּץ. מַה דְּמִים הָאֱמֹרִים בְּפָנִים, חִיפֵר אַחַת מִן
הַמִּתְנֹת, לֹא עָשָׂה וְלֹא פָלוּם. אִף דְּמִים הָאֱמֹרִין
בְּחוּץ, חִיפֵר אַחַת מִן הַמִּתְנֹת, לֹא עָשָׂה וְלֹא פָלוּם.
נִרְאָה לָמוּ דִּמְיָה, דִּנִּין חוּץ מְחוּץ וְאוֹיִן דִּנִּין חוּץ
מִבְּפָנִים. אוּ פִלְךְ לְדִרְדֵּךְ זֶו, דִּנִּין חֲטָאת וְאַרְבַּע קֳרְנוֹת,
מִחֲטָאת וְאַרְבַּע קֳרְנוֹת. וְאֵל יוֹכִיחַ חוּץ, שְׁאִין חֲטָאת
וְאַרְבַּע קֳרְנוֹת. תִּלְמוּד לומר 'וְכִפְר' 'וְכִפְר' 'וְכִפְר'
(מִכְּנֵי הַדִּין). 'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא שְׁלֹשׁ
'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא שְׁתֵּים. 'וְכִפְר' אִף
עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא אַחַת. וְהֵיא, מִיכְּנֵי לִיָּה לְגוֹפִיָּה.
אָמַר רָבָא בַר אֲדָא, מָרִי אֲסַבְּרָה לִי, אָמַר קָרָא
'וְכִפְר' 'וְכִסְלַח', זֶו הִיא כִּפְרָה זֶו הִיא סְלִיחָה. אִימָא,
'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא שְׁלֹשׁ לְמַעְלָה וְאַחַת
לְמִטָּה. 'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא שְׁתֵּים לְמִטָּה
וְשְׁתֵּים לְמַעְלָה. 'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לְמַעְלָה
אֲלֵא לְמִטָּה. אָמַר רַב אֲדָא בַר יֶצְחָק, אִם כֵּן בִּיטְלִית
תּוֹרַת אֲרַבַּע קֳרְנוֹת. וְאִי רַחֲמָנָא אָמַר, לִיבְטָלוּן. אָמַר
רַבָּא, אִיזְהוּ דְּכַר שְׁצִרִיד שְׁלֹשׁ, הוּא אוֹמַר אֵלֹו קֳרְנוֹת.
'וְכִפְר' אִף עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן אֲלֵא אַחַת לְמַעְלָה
וְשְׁלֹשׁ לְמִטָּה. לֹא מְצִינוּ דְּמִים שְׁחֲצִיין לְמַעְלָה וְשְׁחֲצִיין
לְמִטָּה. וְלֹא, וְהִתְנֵן, הִזְה מְמַנּוּ אַחַת לְמַעְלָה, וְשִׁבְעַ
לְמִטָּה, כְּמַצְלִיף. מֵאִי כְּמַצְלִיף, מִחוּי רַב יְהוּדָה,
כְּמַנְדְּנָא. הִזְה עַל מְהִירוּ שֶׁל מְזַבֵּחַ שִׁבְעַ פְּעָמִים,

49 ע"פ שלא נתן אלא אחת למעלה ושלש למפן. ולחכי לא חכינו ארבעה משום חדרא
50 מידא (לא) מעבבא בלמעלה ותלת איתכשרי למטה אבל למעקרינרו לא: הוה ממנו.
51 מדם פר יום הכפורים בסדר יומא: אחת למעלה ושבע למטה. כדכתיב על פני הכפרת
52 קדמה ולפני הכפרת יזה שבע פעמים (ויקרא טז) וקא ס"ד אחת מחצי עביו של כפרת
53 ולמעלה ושבע מחציה למטה: ומשני הוהא במצליה. כדמפרש ואולי: במגנינא. באדם
54 המכה מלקות ארבעים ברביעו ז' למטה מזו בסמוך ולא שכין אחת מחציו ולמעלה
55 והשאר מחציו ולמטה והא דקתני האחת חלוקה מהשבע לענין צידוד ידו קתני כדמפרש
56 התם כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה: הוה
57 על שטרי. ודתנן התם הוה על שטרו של מובח הפנימי כדכתיב והוה עליו מן הדם וגו'
58 (גם זה שם):

התם חד קרא כוליה לגופיה. לא דמי לקרנות דדרשין תחילות דקרנות משמע מניינא אבל סוכות לא משמע מניין דפנות אלא משמע שתי סוכות הלכך אק לנו לדרוש תחילות רצ"ע גבי אליהם (סנהדרין דף ג) דמשמע נמי מניין ולא דרשין תחילות:

ארבעין ותרתינן. חצי שבעים וחצי ארבעה עשר:

דבתיב כנדרתה. פי' כשיעור נדרתה יש לך
להוסיף אנקבה יותר מן הזכר ובפ'
קמא דסנהדרין (דף ד.) לא מייתי ליה להאי
כנדרתה:

דנין חטאת וארבע קרנות. תימנה דאפילו חץ מפנים בעי למילף משום חטאת וארבע קרנות כל שכן פנים מבפנים ולקמן מצריך קרא לכל הפנמים ומעכבי ולא ילפי ממדרי דדריש לפר זה הפר בזה המשיח להקישו לפר העלם דבר של ציבור ולומר דמעכבי וביום הכפוסים צריך קרא: **וארבע** אע"פ שלא נתן למעלה אלא למטה. ותימנה אמאי איפסק מסדר שנהגוהו לדרוש דהוה ליה למימר וכפר אע"פ שלא נתן למעלה אלא אחת וששל למטה וי"ל דלא משמע ליה לדרוש שיעשה למטה אלא בהכשר דמים

הניתנן למטה ושטים למעלה וב' למטה דקאמן
היינו שיעשה למטה אחת שזוא שטים וכן וכפר
אע"פ שנתן כולן למטה היינו כדון שאר דמים
הניתנן למטה אבל א' אמרת אחת למעלה וששל
למטה וזי למטה אחת שזוא שטים ואחת שזוא
אחת פוסל והיינו תרי שנינו שרובה למטה וגם
האחת אינו כמשפט דמים של מטה אבל שלש
למעלה ואחת למטה אע"פ שאותה אחת אינו
כמשפט אן קפידא כיון שהרוב למעלה ע"כ
ומשני ברא איזוה דבר שצריך שלש וכפר הוי
אומר אז קרנות פירוש לדידך ותרין וכפר סגי
כיון וזא למטה אן קפידא לאחת לשלש למטה
לפי שאינו ברין דמים הניתנן למטה אם כן שלש
למעלה ואחת למטה נמי אע"ג דרובן למעלה לא
ליבעי קרא דאן זה כדון הניתנן למטה שכל
הניתנן למטה ממנהות ארבע הויא אחת שזוא
שטים ופרץ ויאמא וכפר אע"פ שלא נתן אלא
למעלה וששל למטה ולא כולן למטה ולא
אחוז בסגרא וז' דטוב לכשירי למטה למעלה
מכולל למטה (הנהיגה תוספת דבריו רש"י יש
לפרש דסבירא ליה כיון דוכפר שלישי אתל לשלש
למטה כיון דהרוב למטה כשר הוא הדין כולן
למטה ואחז איזוה דבר שצריך שלש וכפר כו'
ולדברייך ארבע וכפר היה לו ליכתוב הווא הדין
שלך אינו טוב הדרר פריך וזילמא שלש למטה
דוקא כשר ולא כולן מיהו לישנא דצריך שלש
דמשמע ולדברייך אינו צריך שלש משמע כפי'

החוט: ע"כ המודה) וצריך לדקדק אמאי לא דרשינן להני וכפר אע"פ שלא נתן לקרנות כלומר בחודה וכפר אע"פ שלא נתן באצבע וכפר אע"פ שלא נתן ארבע מתנות אלא שתיים שהן ד' וזה אין להקשות הדבא דרשינן וכפר לגמרי ואפילו בשר שרי באכילה ולעיל בפרק שני (דף כז:) דרשינן לכפרה נתתיו ולא לדבר אחר דיש לחלק בין לכפר בין לכופר: **במצליף.** מימה ומאי ס"ד מבקשת את הדיא קתני הכי כיסאפ בימאנא פ' והציאו לו (דף נג:) דתנן לא היה מתכוין לחוות לא למעלה ולא למטה אלא במצליף ויל' שבא לתרץ דהאי במצליף כמגנדא וחבל במקום אחד וכמו שמפורש בערוך כמגנדא שמרמי ידו ואינו מכה עד שיעור ירושלמי מצליף במצליף פ' בערוך שמשטת ידו עד טבורו: **מאי** לא אפליגי דאמר רב ואם בין מצליף דמיס חבטתו וצוין למטה דמתחלה נתן אכזרית אחר כך דרביה המותב. תוספות. ורש"י מפרש ע"כ:

וליתנייה

גבי קולי בית שמאי. פי רש"י דסבר דשתי מתנות מפגלות ולא אחת דאין מפגלים בחצי מתיר וא"ת אימא מפגלות היינו באחת מהן ולבית הלל בראשונה דווקא ולכולהו מפגלין בחצי מתיר וא"כ אף בפיגול זימנן דהוי חומרא לב"ש אם נתן ראשונה כתיקנה ושניה חוץ לזמנה הוי פיגול ולב"ה אינו פיגול כדאמר במתני' וצ"ל

מדקאמרי בית הלל ראשונה מפגלת מכלל דלב"ש לא מפגלה דהוה ליה למימר בראשונה ולא בשניה והו' י"ל דומא דמתירה דהיינו דשתיתן דווקא הוי מפגלות וד' יצחק כתב דכן מוכח בתוספתא בהדיא א"ר אלעזר בן יעקב דבר זה מקולי בית שמאי ומתומרי בית הלל שתי מתנות שבחטאת מכשירות ומפגלות כיצד אחת שלא בזמנה ונשפר הדם פסול ואין בו כרת דברי ב"ש ובית הלל דאמרי פיגול ויש בו כרת אלמא באחת אין בו פיגול לב"ש ומשמע משום דיישנה הדם ולא קרב כל מתיריו אבל אם לא נשפר הדם ונתן השניה כתיקנה הוי פיגול דמפגלי' בחצי מתיר ולא כפי' רש"י ולבית הלל פיגול דקרב כל מתיריו או שמא אפי' לא נשפר ונתן השני כתיקנה נמי אינו פיגול לב"ש דאין מפגלין בחצי מתיר ונשפר דקנתן משום בית הלל אשמעיתן דהיינו קרב כל מתיריו השתא ממא נפש בין סברי בית שמאי מפגלין בחצי מתיר הו' לקולא אבתי קשיא לי למה תירץ כי איתשל בהתיא איתשל אפי' אי איתשל בפיגול הוי בית שמאי לחומרא היכא דלא נשפר ונתן ראשונה כתיקנה השניה בפיגול דמפגלין בחצי מתיר וליכא למימר דנשפר דווקא הוי מקולי' ב"ש דלמה ליה למימר בעדיות קולא דנשפר כיון דבלא נשפר הוי חומרא ויש לומר דהאי גזנא אינו שני לא במשנה ולא בבדייתא בפירוש אבל לישנא דבדייתא בנשפר הוי לקולא לבית שמאי לכך פריך ליתנ' בעדיות: **הגה"ה** הא מני רבי נחמיה היא דאמר שירים. ולפירוש הקונטרס שנדחה סייעתה דרב פפא קשה דהוה ליה למימר אלא ולפום ירהטא שניא הוא אליבא דרב פפא דהיינו טעמא דכיון דאשכחן לרבי נחמיה דטעון כיבוס היכא דחייב בחוץ לרב פפא נמי כיון דחייב בחוץ בג' מתנות שבחטאת הוא הדין דטעון כיבוס דכיבוס חזיב חוץ דהא מילתא היא דפשיטא שעל זה לא

הוצרך רבייה ופרקי אמר דשמעת ליה לר' נחמיה לענין העלאת כו' לענין כיבוס מי שמעת ליה ואם כן לא דייקנן הא מן הראוי ליסוד דהא הדין דלא תידוק הא מן הראוי לקרן ומשני אין ודחתיא כו' וכולה סוגיא לקומי סייעתא דרב פפא עד לבסוף דמשני אלא כי תניא ההיא בדמים הפנימים נדנדו דבריו (תוספות) ומידו כל זה אמר רב פפא לקיים דבריו בחטאות הפנימיות ולאכזי מחשבה מועלת בהן ומיירי בשירים כדמשמע לישנא דבדייתא דנשפכים ליסוד ולא בשלש מתנות דכיון דאירי בפנימיות כן שוה כמו מתנה ראשונה כיון דכל ארבע מעכבות לכולי עלמא ולא הוי קרי לה נשפכין ליסוד ובסיפא לא מצי לפלוגי בדמים החיצונים דרבי נחמיה היא דחייב בשירים בחוץ ואם כן לא מצי למיתני תלתא פטור: **הגה"ה** ויש מפרש הא מני רבי נחמיה היא כו'. ואתיא סיפא דהא מן הראוי ליסוד כמו רבי נחמיה ורישא דהא מן הראוי לקרן כרבנן ואשכחן כי האי גזנא בפי' שתי הלחם (מנחת דף עז.) דתנא ואפירוה בפנים אלמא תנור מקדש ואין דחות את השבת איפסלי להו בלינה וכן ברייתא דריש טבול יום (לקמן דף ק) דיום שמועה כיום קבורה וכו'. וסקיל וטרי עד אלא כי תניא הדיא בשלש מתנות שבחטאת וגרס אלא בספרים מדויקים והוי סייעתא דרב פפא דאין בהרייתא ולא נקמייתא ולפי שיה' וז' ליישב כולה סוגיא ובקונטרס פירש כולה שמעתא בע"א:

הא

איריא טעמא דידך דהא רבי נחמיה היא דאפילו בשירים נמי טעון כיבוס: שירי. הרם. אף של חטאת החיצונות שהקריבן בחוץ חייב אלמא דם קחשיב לה: מירי. דהוי **אאיריב**. דלאו

דמים ניגדו המעלין בחוץ חייב משום דחזו לפנים:

מאי לא אפליה דמוכה. כנגד חצי גבוה ואי אפשר לצמצם שלא יהא מקצתה למעלה ומקצתה למטה: פיהרא. צהרים: לא אנילויה דמוכה. על גגו של מזבח שהיה מטהרו תחילה מדרשן שעליו ומגלה את גגו ועל שמטהרו ומיפהו קרי ליה טורו כדכתיב וטורה: וזא איבא שירים. שנשפכים ליסוד ועיקר המתנה למעלה: שירים לא מעכבי. כפרה ואנן

בדמים המעכבים קאמרין דלא מצינו חציין למעלה וחציין למטה: דאיכא לפי' מעכבי. לקמן באידוה מקומן (דף נב.) ועיקר המתנות בקרנות הפנימי דהיינו למעלה והשירים ביסוד מזבח החיצון דהיינו למטה: בחד מקום. במזבח אחת: שתי מתנות שבחטאת מתירות. כל זמן שלא ניתן שתיים לא הותרו אימורין לחקטרה ולא הבשר כאכילה: ופגללות. אם נתן שתיקן במחשבת פיגול אבל אחת בשתיקה ואחת במחשבה לא פיגול שאין מפגלין בחצי מתיר: לתנייה. להך פלוגתא בעדיות גבי קולי בית שמאי שכולן נסדרו במשנת עדיות דהא נמי קולי ב"ש הוא דלב"ש לא פיגול אלא אם כן חשב בשתיקו ולבית הלל פיגול באחת מהן: כי איתשל. משנה בבית המדרש תחילה ונחלקו עליה בית שמאי ובי' לחיתורא איתשל. לענין היתר הבשר והאימורין נשאלה שעמד השואל ושאל נתן מתנה אחת בחטאת ונשפר הדם הותרו האימורין והבשר או לא הותרו עמוד בית שמאי ופסלו עמוד ב"ה והכשירו דהו' לב"ש חומרא ומינה גמירין דכיון דאניה מתרת לבדה אינה מפגלת: אמר רבי יוחנן שלש מתנות אחרות שבחטאת אין באות בליה לארע"פ שאין מעכבים ולא זריקה גמורה היא מידו דם נפסל בשקיעת החמה כדלקמן ואין מעלין לגבי מזבח לכתחילה: באות לאחר מיתה. אם נתן מתנה ראשונה ומתו בעליה כבר כפר בראשונה ואין שם חטאת גמורה על הדם עוד לפסול משום חטאת שמתו בעליה: יש מהן בתחלתו. יש מדברים שבתורת דמים שהשלש מתנות כמתנה ראשונה ויש דברים שהן בתורת שירי הדם: חוץ. חזקת אותן בחוץ חייב שהרי ראויים לפנים בתורת זריקה גמורה ואסור ליתן בליה דנפסלו מלוקח דהא זריקה היא חר חייב עליהן מיתה בפנים וטעונת כלי שרת ומתנה אצבע וכיבוס אם נתן מדם החטאת על הבגד לאחר שנתן במתנה אחת טעון כיבוס כדכתיב ואשר יזה מדמה וגו' כאילו ניתו קודם לכן אבל אם נתן כל מתנותיה ואח"כ ניתו מן השירים אין טעון כיבוס כדאמרין בשמעתין אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: שירים. חטאת שקיבל דמה בארבע כוסות ונתן מתנה אחת מכל אחד כולן נעשו שירים לישפר ליסוד אף הג' כוסות שירים שלחן כמו הראשונים: בתחלתו. כמתנה הראשונה: מיתה. באות לאחר מיתה כדאמר לעיל: לא שריא. בשר שכבר הותר: ולא מפגלא. אם נתן הראשונה בשתיקה והשלש במחשבה לא פיגול וכשר דרתנן במתני: ולא עיילא. אין להם תורת פסול כניסת פנים שאם נתן מתנה אחת בחוץ והכניס השאר להיכל לא נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים דכתיב לכפר בקודש (ויקרא ו) בראי לכפרה הכתוב מדבר: כסופן. כשיש: מנא אמינא לה. דטענה כיבוס: ניתו מן הצואר על הכנף אין טעון כיבוס. כדאמרין בפרק דם חטאת (לקמן דף צג.) אשר זה בראי להזאת יצא זה שלא לתקבל בכל: מן הקרן. משנגע בקרן המזבח ניתו על הבגד: או מן היסוד. משנשפכו שירים ליסוד ניתו מן היסוד לבגד: אין טעון כיבוס. כדאמרין אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה: הא מן החיוץ לקרן. כל דהו ואפילו שלש מתנות שבחטאות טעון כיבוס: הא מן הראוי ליסוד. כגון שירי הדם הראויין לישפר ליסוד: טעון כיבוס. בתמיה. הא מני ר' נחמיה היא כו'. הא מילתא הש"ס קאמר לה ומסקנא דקושיין היא לאפוקי מדרב פפא כלומר מזה לא

דמים ניגדו המעלין בחוץ חייב משום דחזו לפנים: **והתניא**

[והתניא]

ומבאר הגמרא מה הפירוש 'על טהרו של מזבח, מאי לאו – האם
אין פירושו, אפליגיה דמזבח – כנגד חצי גובהו של המזבח, ש'טהרו'
פירושו חצי, בדאמרי אינשי – כשם שאנשים רגילים לומר פהר
מיהרא, וכונתם לומר בזה 'צהר הצהריים, ודינו שעבר ובא חציו
דיקא – של היום, ומאחר שאי אפשר לצמצם שיהיו כל ההזאות
באמצע ממש, נמצא שבהכרח יהיו לפעמים מקצתם למעלה
ומקצתם למטה, הרי שמצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
מתרצת הגמרא: אמר רבא בר שילא, לא, 'על טהרו' אין פירושו
כנגד חצי גובהו, אלא אפליגיה – על גילויו, דיינו על גגו של
המזבח, ועל שם שהיה מגלה את גגו, בכך שמטהרו מתחילה מן
הדשן שעליו, נקרא הגג 'טהרו', דכתיב ויזרא את אלהי ישראל
וגו' ובעצם השמים לטהרו' (שמות כד י), שהפסוק מתאר את מראה
ה' שראו בני ישראל במתן תורה, שהיה ברור וצלול כמו השמים,
הרי ש'טהרו' הוא לשון ברור וצלול. ומאחר שהיה ניתן אל הדם
על גג המזבח, לא מצינו שום דמים שחציין למעלה וחציין למטה.
עוד מקשה הגמרא: והאיכא שירים – והרי יש את שיירי הדם
שנשפכים למטה ליסוד המזבח, לאחר המתנות הניתנים למעלה,
הרי מצינו דמים שחציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא:
שפיכת השירים לא מעקבי את הכפרה של הקרבן, ומה שאמרנו
שלא מצינו חציין למעלה וחציין למטה, היינו בדמים המעכבים
את הכפרה.
עוד מקשה הגמרא: והאיכא שירים של דם החטאות הפנימים שהיו
נשפכים למטה אל יסוד המזבח החיצון, דאיכא דמאן דאמר להלן
(נב) דמעקבי את הכפרה, הרי שגם בדמים המעכבים את הכפרה,
מצינו חציין למעלה וחציין למטה. מתרצת הגמרא: פהר מקום
קאמרין – על מזבח אחד הוא שאמרנו שלא מצינו דמים שחציין
למעלה וחציין למטה, ובאן אין הדמים ניתנים על מזבח אחד,
שהדמים שמלמעלה, היו ניתנים על המזבח הפנימי, ושפיכת
השירים שמלמטה היו נשפכים אל יסוד המזבח החיצון.
הגמרא מביאה ברייתא שדנה במתנות המותרות ומפגלות את
הקרבן: תניא בברייתא, רבי אליעזר בן יעקב אומר, בית שמאי
אומרים, שתי מתנות שפחטאות, ואחת מן המתנות שפכל הובחים,
מתירות את האימורין להקטירן על המזבח, ואת הבשר באכילה,
ומתנות אלו מפגלות את הקרבן אם נתנם במחשבת פיגול. והטעם
שבחטאת רק אם נתן את שתי המתנות במחשבת פיגול נעשה
הקרבן פיגול, משום שאין קרבן נעשה פיגול כאשר מחשבת
הפיגול נעשתה רק בחצי ממתיירו, וכיון שחטאת אינה ניתרת
אלא בשתי מתנות, אין נקבע הקרבן לפיגול, עד שיפגל בשתי
המתנות. בית הלל אומרים, מתנה אחת שפברקן חטאת, ומתנה
אחת שפכל הובחים, מתרת את האימורין ואת הבשר, ומפגלת את
הקרבן, אם נתנה במחשבת פיגול.

מקשה הגמרא: מתקוף לה רב אושעיא, אם כן, ליתגיה – היה לו
לשנות מחלוקת זו במסכת עדיות (פד), גבי קולא בית שמאי וחומרי
בית הלל – עם שאר המחלוקות שסידרם התנא שם שבית שמאי
מקילים בהם ובית הלל מחמירים בהם, שהרי גם בזה בית שמאי
מקילים ובית הלל מחמירים, שלבית שמאי לא נעשה הקרבן פיגול
אלא אם חישב מחשבת פיגול בשתי מתנות, ולבית הלל נעשה
הקרבן פיגול אפילו אם חישב במתנה אחת. מתרצת הגמרא: אמר
ליה רבא לרב אושעיא, בי איתשיל – כאשר נשאלו על דין זה בבית
המדרש, להתיירא איתשיל – לענין היתר הבשר והאימורין שנשאלו,
שעמד השואל ושאל, אם נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם,
האם הותרו האימורין והבשר או לא, עמדו בית שמאי ופסלו,
ועמדו בית הלל והכשירו, דהו להו בית שמאי בפסק הלכה זו
לחומרא, ולכך לא שנו מחלוקת זו במסכת עדיות, אלא שמכל
מקום מתוך דבריהם אנו למדים גם קולא, שמאחר שמתנה אחת
אינה מתרת לבדה, אנו יודעים גם שמתנה אחת אינה מפגלת
לבדה.

הגמרא מבאר כמה דינים שנוהגים בשלש מתנות האחרונות של
חטאת: אמר רבי יוחנן, שלש מתנות האחרונות שפחטאות, אין

באות – אין נותנים אותם על המזבח בליה, ואף על פי שלאחר
שכבר נתן מתנה אחת אינם מעכבים את כפרת הקרבן, ואינה
זריקה גמורה, מכל מקום הדם נפסל בשקיעת החמה, ולכתחילה
אין מעלים פסולים על המזבח. ובאות לאחר מיתה של בעליהם,
שאם מתו לאחר שנתן מתנה הראשונה, אין הדם נפסל משום
חטאת שמתו בעליה, שמאחר שכבר כיפר על ידי מתנה
הראשונה, שוב אין עליה עוד שם חטאת גמורה, שתיפסל משום
חטאת שמתו בעליה. והפעלה מזה לזרוק דמן בחוץ חייב, שמאחר
וראויים הם להזרוק על גבי המזבח בפנים, חייב עליה אם עשאה
בחוץ.

הגמרא דנה עוד בדין מתנות האחרונות של חטאת: אמר רב פפא,
שלש המתנות האחרונות של חטאת, יש מהן דברים שדין דמן
בתחלתו – כדין מתנה הראשונה, ויש מהן דברים שדין דמן בסופו
– כדין השירים הנשפכים אל היסוד.

אלו הדברים שדין דמן כדין דם מתנה הראשונה: חוץ – הזורק
אותו חוץ לעזרה חייב כרת. וליה – אסור ליתנן על המזבח
בלילה. וזו חייב עליהן מיתה אם נתנם על המזבח, וכלי שרת
– צריך לתת אותם על המזבח מתוך כלי שרת. קרן – צריך לתת
אותם על קרנות המזבח. ואצבע – צריך לתת אותם על המזבח
באצבע. כיפוס – אם ניתו מדם החטאת על הבגד לאחר שנתן
מתנה הראשונה, הבגד טעון כיפוס. ושירים – חטאת שקיבל את
דמה בארבע כוסות, ונתן מתנה אחת מכל כוס, אם לאדם שבכל
השלש כוסות של שלש מתנות האחרונות יש דין שייחייב להשפך
אל היסוד. באלו הדברים דין דם שלש מתנות האחרונות הוא
בתחלתו – כדין דם מתנה הראשונה.

ואלו הדברים שדין דמן כדין דם השירים: באות לאחר מיתה. לא
שירים – אינן מתירות את הבשר לאכילה, שכבר הותר על ידי
מתנה הראשונה. ולא מפגלת את הקרבן אם חישב בהן מחשבת
פיגול. ולא עיילא לגזא – אין להן תורת פסול בכניסת פנים, שאם
נתן את המתנה הראשונה על המזבח החיצון, ואת שאר הדם
הכניס להיכל, לא נפסל משום חטאת שנכנס דמה לפנים. באלו
הדברים דין דם שלש מתנות האחרונות הוא בסופו – כדין דם
השירים.

רב פפא מביא הוכחה לדבריו: אמר רב פפא, מנא אמינא לה –
מהיכן למדתי דבר זה, שדם שלש מתנות האחרונות של חטאת
טעון כיפוס, דתנן במשנה (להלן צא), ניתו דם מן הצואר של קרבן
חטאת על הפה, אינו טעון כיפוס, שנאמר וצאשר יזה מקדמה על
הפגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש' (ויקרא יב), וממה שכתוב
'אשר יזה', למדים (להלן צא) שבדם הראוי להזאה הכתוב מדבר,
למעט דם הניתן מן הצואר, שאינו ראוי להזאה, ואינו טעון כיפוס.
וכן אם ניתו על הבגד מן הדם שכבר ניתן על הפה, ומן הדם
שנשפך אל היסוד, אינו טעון כיפוס, שכן 'אשר יזה' משמע שבדם
העומד להזאה בעתיד הכתוב מדבר, פרט לדם שכבר הוזח.
ומדברי המשנה שדם הניתן מן הקרן אינו טעון כיפוס, יש לדייק,
דווקא שכבר ניתן על הקרן, הוא – אבל אם ניתו מן הדם הראוי
לפגול – העומד לינתן על הקרן, ועדיין לא ניתן, כיון שעדיין לא
נעשה מצוותו, טעון הבגד כיפוס, ומשמע מאיזה קרן שהוא,
ואפילו משלש מתנות האחרונות. ומוכח מכאן שדם מתנות
האחרונות טעון כיפוס.

תמזה הגמרא ודוחה את ההוכחה: ולישקמיה – ולשיטתך, האם
תדייק כך גם מן הסיפא, שכך שנינו, ניתו מן הדם שכבר ניתן על
הפסוד, אינו טעון כיפוס, ויש לדייק, דווקא דם שכבר ניתן על
היסוד אין טעון כיפוס, הוא – אבל אם ניתו מן הדם הראוי ועומד
להישפך ליסוד, ועדיין לא נשפך, טעון הבגד כיפוס, והרי זה אינו
כן, שהרי 'אשר יזה' כתיב, כלומר, בדם העתיד להזות על המזבח
הכתוב מדבר, פרט לדם זה העומד להישפך אל היסוד, שפגל הוזה
ממנו מתנותיו, שאין דמו טעון כיפוס. ואם כן, בהכרח צריך לומר,
הא מני – מי הוא התנא ששנה משנה זו הסובר שגם דם השירים
טעון כיפוס, רבי נחמיה הוא, שמצינו להלן שסובר כן, אבל לרבנן

כלומר ששלשת דינים אלו אינם נוהגים בהם, אם כן, אֲדָהֶנּוּ –
 בעוד שהתנא בא ללמדנו בסיפא שְׂדֵימִים הַנִּשְׁשָׁכִין לֹאֵמָּה אין
 נוהגים בהם דינים אלו, לִיפְלֹג וְלִיתֵּי בְרִידָה – היה לו לתנא
 לשנות חילוק בדם השיריים עצמם, וכך היה לו לומר, בְּמָה דְּבָרִים
 אֲמֹרִים שְׂטֵנוֹנִים כיבוס ומחשבה מפגלת והמעלה בחוץ חייב,
 בְּשִׁפְיַת שִׁירֵי דְּמִים הַנִּשְׁשָׁכִים, אֲכָל בְּשִׁפְיַת שִׁירֵי דְּמִים
 הַחִיצוֹנִים, פְּטוּר.
 מתרצת הגמרא: הָא מַנִּי – מי הוא התנא השונה ברייתא זו, הלא
 רַבִּי נְחֵמְיָה הוּא, דְּאָמַר שֶׁאֵף שְׂרָרִי הָדָם של קרבנות החיצוניות
 שֶׁהִקְרִיבָן בַּחוּץ חֵיִב עליהם כרת, ואילו היה נוקט בסיפא שפיכת
 שיריים החיצוניים, לֹא מִתֵּי לִיה תִּלְתָּא פְּטוּרִי לְבִהְדִּי תִלְתָּא חֵיִבִּי
 – לא היה יכול לשנות שלשה פטורים כנגד שלשה החיובים
 שברישא, שלדעתו גם השיריים של קרבנות החיצוניים חייב אם
 מקריב מהם בחוץ, ואם כן, בשיריים החיצוניים לא היה יכול
 לשנות אלא שני פטורים, שאין טעון כיבוס, ושאינ מחשבה מועלת
 בהן, ולכך עדיף לו לנקוט בסיפא דמים הנשפכים לאמה, כדי
 שיוכל לשנות בהם כל שלשת הפטורים.
 לעיל (לח) הוכיח רב פפא מן המשנה שדם שלש המתנות טעון
 כיבוס, אך הגמרא דחתה זאת, עתה הגמרא חוזרת לקיים את
 ההוכחה: רַבִּינָא אָמַר, מה שהגמרא הקשתה על רב פפא, שלדבריו
 יש לדייק שגם דם העומד להישפך על היסוד טעון כיבוס, אינה
 קושיא, שמה ששינו במשנה שדם מן הַקֶּרֶן אינו טעון כיבוס,
 הכוונה לדם מן הַקֶּרֶן בְּמִשָּׁה, ואכן דווקא הוא אינו טעון כיבוס,
 אבל דם העומד לינתן על הקרנות טעון כיבוס, וכדברי רב פפא,
 אבל מה ששינו שדם מן הַיִּסוּד אינו טעון כיבוס, אין הכוונה מדם
 שעל היסוד ממש, שהיא אפשר לדייק ממנו שדם העומד להישפך
 אל היסוד טעון כיבוס, אלא אֵלָּא מִן הַיִּסוּד הֵינּוּ מִן הָדָם הָרָאִי
 ו–שעומד להישפך לַיִּסוּד, ובהכרח כך הוא, שהרי מן היסוד ממש
 אין צריך ללמדנו שטעון כיבוס, שאם דם שעל הקרן אינו
 טעון כיבוס, כל שכן בדם שעל היסוד, ואם כן היטב מוכיח רב
 פפא מן הרישא שדם שלש המתנות טעון כיבוס.
 מקשה הגמרא: אָמַר לִיה רַב תַּחְלִיפָא בִּר גֵּוָא לְרַבִּינָא, מִנֵּן לֶךְ
 לפרש שהנאמר במשנה 'מִן הַקֶּרֶן הכוונה על הקרן ממש, ומה
 שהמשנה אומרת 'מִן הַיִּסוּד הכוונה לדם העומד להישפך על
 היסוד, אֵימָא אִידִי וְאִידִי רָאִי הוּא – אמור שבין 'מִן הַקֶּרֶן ובין 'מִן
 הַיִּסוּד, הכוונה על דם העומד לינתן עליהם, ומשמיענו התנא
 שיש דם העומד לינתן על הקרן שאינו טעון כיבוס, והיינו דם שלש
 מתנות אחרונות שבחטאת, ושלא כהוכחת רב פפא.
 מתרצת הגמרא: הָאִי מַנִּי – מה קושיא היא זו, הרי אם תאמר שבין
 בדם שעל הקרן ובין בדם שעל היסוד, הכוונה על דם העומד
 לינתן עליהם, הִשְׁתָּא – מעתה יש לתמוה, מאחר שבדם הָרָאִי
 לִקְרָן כבר אָמַרְתָּ דֹּלָא טעון כיבוס, וכי בדם הָרָאִי לַיִּסוּד מִיִּבְעֵינָא –
 האם נצרך ללמדנו שאינו טעון כיבוס, הרי כל שכן הוא, אם דם
 הראוי לקרן אינו טעון כיבוס, כל שכן דם הראוי ליסוד, שכבר
 נגמרו כל מתנותיו, שאינו טעון כיבוס, אֵלָּא בהכרח, מה שהמשנה
 אומרת 'מִן הַקֶּרֶן' שאינו טעון כיבוס, הֵינּוּ מִן הַקֶּרֶן בְּמִשָּׁה, אבל דם
 הראוי לינתן על הקרן שעדיין לא גמר מתנותיו, טעון כיבוס, ומה
 שהמשנה אומרת 'מִן הַיִּסוּד' שאינו טעון כיבוס, הכוונה מִן הָדָם
 הָרָאִי לַיִּסוּד, שגם הוא אינו טעון כיבוס, והיטב הוכיח רב פפא
 שדם שלש המתנות טעון כיבוס.
 שנינו במשנה: כָּל הַנִּתְּנִין עַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי כו' אם חסר אחת מן
 המתנות לא כיפר. תִּנּוּ רַבִּנֵּן בְּבִרְיָתָא, לאחר שפירשה התורה את
 עבודתו של פר העלם דבר של ציבור, נאמר בפסוק (ויקרא ד טז)
 'וְעֹשֶׂה לִפְרֵי בָאֵשׁ עֹשֶׂה לִפְרֵי הַחֲטָאתָ כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ, שיעשה לפר
 העלם דבר של ציבור כשם שעשה לפר החטאת של כהן המשיח
 הנאמר בפרשה שלמעלה. שואלת הברייתא: מָה בָּא לְלַמֵּד פֶּסוּק
 זו, הרי כל עבודותיו של פר העלם דבר של ציבור נתפרשו אצל
 ואין צריך ללמוד אותם מפר כהן המשיח. משיבה הברייתא: כל
 הפסוק בא לדרשה ונכתב כדי לְפַלֵּל בְּהֻזָּאתָ של פר העלם דבר

מוכיחה הגמרא שדם השיריים טעון כיבוס לפי רבי נחמיה: וְהִתְנָא
 – וכך שנינו בברייתא, דְּמִים הַנִּשְׁשָׁכִין שפיכה אל יִסוּד המזבח, כגון
 שיירי דם חטאת, אם ניתו מהם על הבגד טְעוּנִין בִּיבּוּס, וּמִחֻשְׁבָּה
 שחשב בשעת שפיכת השיריים על מנת לאכול את הבשר למחר,
 מוֹעֵלָת בָּהֶן לפגל את הקרבן, וְהַמְעֵלָה מִהֶן משיירי הדם בַּחוּץ
 לעזרה, חֵיִב משום הקרבת חוץ. וְדָמִים הַנִּסְפָּלִים שֶׁנִּשְׁשָׁכִין לֹאֵמָּה
 של מים העוברת בעזרה, אם ניתו מהן על הבגד אין טְעוּנִין בִּיבּוּס,
 ואם בשעת שפיכתן לאמה חשב לאכול את בשרה למחר, אין
 מוֹחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בָּהֶן לפגל את הקרבן, וְהַמְעֵלָה מִהֶן בַּחוּץ פְּטוּר,
 שמאחר שנפסל, אינו ראוי להקרבה בפנים, ואין חייבים על
 הקרבה בחוץ אלא בדבר הראוי להקריבו בפנים. מסיימת הגמרא
 את ההוכחה, שהרי מַנִּי – מי הוא התנא דְּשִׁמְעָתָ לִיה דְּאָמַר
 שְׁהַמְעֵלָה מִהֶן – שהמקריב מדם השיריים בַּחוּץ חֵיִב, הלא רַבִּי
 נְחֵמְיָה הוּא, והוא שנה ברייתא זו, וְקָאָמַר כֵּן עוֹד, שדם השיריים
 טְעוּנִין בִּיבּוּס, הרי מכאן שדם השיריים טעון כיבוס לדעת רבי
 נחמיה.
 תמחה הגמרא ומתוך כך דוחה את הראיה: וְכִי יתכן לומר
 שֶׁמִּחֻשְׁבָּה של פיגול בשעת שפיכת שיריים מוֹעֵלָת בָּהֶן לפגל את
 הקרבן, וְהִתְנָא בְּבִרְיָתָא (לעיל ג), שרק מחשבת פיגול בשעת
 עבודה שמעכבת את הכפרה מפגלת, יֵצֵאוּ – נתמעטו שפיכת דם
 השיריים, וְהַקְרַת הָאִימּוּרִי, שֵׁאִין מַעֲבִיבִין אֶת הַכִּפְּרָה, שֵׁאִין
 מִחֻשְׁבָּה מוֹעֵלָת בָּהֶן לפגל את הקרבן, וקשה מכאן על הברייתא
 שאומרת שמחשבה מועלת בשפיכת השיריים, ומכא קושיא זו
 מסיקה הגמרא, כִּי תִּנָּיָא הָיִיא – שמה ששינו בברייתא שדמים
 הטעונים יסוד מחשבה מועלת בהם, אין מדובר בדם השיריים,
 אלא בְּדָם שֶׁלֵּש מִתְּנֹת אחרונות שֶׁבְּחֲטָאתָ, ואם כן, גם הדין
 שטעון כיבוס, הוא בדם שלש המתנות, ואין להוכיח מהברייתא
 שדם השיריים טעון כיבוס.
 מקשה הגמרא: אֵי חֵיִב – אם הברייתא מדברת בדם שלש המתנות,
 מדוע נאמר בברייתא 'דְּמִים הַנִּשְׁשָׁכִין יִסוּד', הרי לִקְרָן אֵלָּא – על
 קרנות המזבח נותנים אותם ולא על היסוד. מתרצת הגמרא:
 באמת הברייתא מדברת בדם שלש המתנות, ואל תאמר 'דְּמִים
 הטעונים יסוד', אלא אֵימָא 'דְּמִים הַנִּשְׁשָׁכִין יִסוּד', שמצות טעינת
 יסוד עליהם, שלאחר מכן שופך את שיריהם אל היסוד.
 מוסיפה הגמרא להקשות: וְכִי מִחֻשְׁבָּה של פיגול בשעת נתינת
 שלש מתנות, האם מוֹעֵלָת בָּהֶן לפגל את הקרבן, וְהַמְעֵלָת לעיל
 (לח), שדם שלש מתנות אחרונות שבחטאת, לֹא שְׂרָיָא – אינן
 מתירות את הבשר לאכילה, וְלֹא מַפְלֵגָא לֵנָּא – ואין להם תורת
 פיגול, לא נעשה הקרבן פיגול, שאם הכניסם להיכל, לא נפסל משום חטאת
 פסול בכניסה לפנים, שאם הכניסם להיכל, לא נפסל משום חטאת
 שנכנס דמה לפנים, שבכל הדברים הללו דין דם שלש מתנות
 האחרונות הוא כְּסוּפִין – כדין דם השיריים. הרי מבואר בברייתא,
 שדם שלש המתנות אינן מפגלות את הקרבן, ואם כן, לא יתכן
 להעמיד את הדין שמחשבה מועלת לפגל, בדם שלש מתנות.
 אֵלָּא, חוזרת בה הגמרא ממה שהעמידה את הברייתא בדם שלש
 מתנות שבחטאת, ומבארת דְּכִי תִּנָּיָא הָיִיא – שמה ששינו שדמים
 הטעונים יסוד מחשבה מועלת בהן, מדובר בדם השיריים, אמנם
 לא בשירי דם חטאות החיצוניות, אלא בְּשִׁירֵי דְּמִים של החטאות
 הַפְּנִימִים, והברייתא כדעת הסובר להלן (בב) ששפיכת דם השיריים
 הפנימיים מעכבים את הכפרה, וכיון שכן, מחשבת פיגול בשפיכתן
 מפגלת את הקרבן, ואם מקריב מהן בחוץ חייב, ואם הוזה מהן על
 הבגד טעון כיבוס, אבל שיירי דם חטאות החיצוניות, מאחר שאינן
 מעכבים את הכפרה אין מחשבה מועלת בהן ואינן טעונין כיבוס,
 ואם כן, אין להוכיח מכאן שדם השיריים של חטאות החיצוניות
 טעון כיבוס.
 מקשה הגמרא: לפי דברך שהעמדת את הברייתא בשפיכת
 שיריים הפנימיים, הרי יש לדייק שדווקא בשירי דמים הפנימיים
 נוהגים דינים אלו, שטעונין כיבוס, ומחשבה מועלת, והמעלה
 בחוץ חייב, אֲכָל בְּשִׁירֵי דְּמִים של חטאות החיצוניים, מַנִּי, פְּטוּר,

ובחים. פרק רביעי – בית שמאי דף לט עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רכט רש"י תוספות

והתניא. בניהווא: דמים הפעונים יסוד. היינו שירים שטען שפיכת יסוד: מחשבה מועלת בהן. אם חישוב בשפיכתן על מנת לאכול בשר לחמור ולקמן רמין עליה: ודמים הנשפכין לאמה. שנפסלו ושופכין אותו לסילון שבעורה המוציא לנחל קדרון. כי תניא. ההיא דמחשבה מועלת בהן: בשלש מתנות ב'. וכולה חדא מלתא היא דמסקנא דקושיא היא ולא שניא כלומר לא תשמע מניה דשירים

טען כיבוס ואפי' לר' נחמיה דהך ברייתא בשלשה מתנות שבחטאות: נשענין יסוד. מצות טעינת יסוד עליהם ששופך שיריהם ליסוד: ה'ג' אלא כי תניא ההיא בדמים הפנימיים. ולעולם בשירים וכמ"ד לקמן שירים הפנימים מעבכי הילכך חשיבי לפגל לענן חוץ ולענן כיבוס: ור' נחמיה היא דאמר. אף שירים החיצונים שהקריבן בחוץ חייב ומשום הכי לא מצי לפלוגי בדידה: ולא חתני ליה תלתא פטורי. בחיצונים: לבחרי תלתא חיובי. דתנא בפנימיות דבשלמא בכיבוס ובמחשבה מצי לפלוגי אבל בהעלאת חוץ לא מצי למיתגיה: רבינא אמר. הא דפרכת לעיל ולטעמך מן היסוד הוא דאין טען כיבוס הא מן הראוי ליסוד בו' לאו פירכא היא דמן הקרן מן הקרן ממש קאמר הא מן הראוי לקרן כגון שלש מתנות שבחטאת טען כיבוס כדבר פפא והא דתנן בהו מן היסוד לאו מן היסוד ממש דתידיק מניה הא מן הראוי ליסוד טען כיבוס ותקשה כך אלא מן הראוי ליסוד קאמר ואשמעינן דמשכחתה ורזיקה אין השירים טען כיבוס דאילו מן היסוד ממש לא איצטריכא ליה דהשתא מן הקרן אמרת לא מן היסוד מיבעי: ואימא אידי ואידי דאוי. וקמ"ל דיש לך ראוי לקרן ואין טען כיבוס ואיזה זה שלשה מתנות שבחטאת: ראוי לקרן אמרת לא. משנתן מתנה ראשונה ממעטת לכוליה דם מכיבוס: ראוי ליסוד. דכבר נגמרו מתנותיו מיבעיא ליה למיתני בתמיה הא מקמייתא אידידי ליה מכיבוס: אלא ודאי מן הקרן קרן ממש. אבל הראוי לקרן כל זמן שלא גמר מתנותיו טען כיבוס והדר אשמעינן דמן הראוי ליסוד אין טען כיבוס ולמעוטי שירים דאי מן היסוד ממש לא איצטריכא ליה. ועשה כאשר עשה. בפר העלם דבר לאחר שפי' בו כל מתנות דמו שנה לכתוב ועשה לפי כאשר עשה לפי חטאת וגו' ומקרא שאינו צריך הוא שהרי כל עבודתו נתפרשו חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך

ללמוד מפר בהן משיח האמור למעלה הימנו והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקשינוהו לזה מלתא דהאי קרא כתיב ביה כפרה וכפר עליהם וגו' ואימורין לא מעבכי כפרה אלא כולה לדרשא וסרסוהו דע"כ לא מצי למימר כדכתיב כאשר עשה לדם הפר דמשמע מאחרינא ליקף דלא חסר מניין דניבעי למילפיה אלא ועשה כאשר עשה לכפול באזהרת האות שלו והכי משמע כאשר עשה (לו) כאשר כתבתי לך כל עשיותי ושנה עליהם לעבב שאם חסר בו' כן שמעתי במנחות: מותן שבע. על הפרכת שמעכות בכל מקום לקמן מפרשי: מותן איבע. שאין מעכות בחטאת החיצונה כדאמרין לעיל מניין שמעכות בקרנות הפנימי ולקמן פריך למז לר' קרא האי כפילא ועשה כאשר עשה נמי עלייהו קאי דהא אינהו נמי בהדיא כתיב: תלמוד לומר לומר כי עשה לו. חזר וכפל ואם אינו לענן מתן שבע תננהו לענן מתן ארבע: לפי זה פר' יום הכפורים. להשוותו לפר העלם דבר ולקמיה מפרש למאי הילכתא:

כאשר

זהב וחד למעוטי שירים דלא מעבכי והתם פריך ושמירי דרבי יוחנן אורבאי יוחנן מהדיא דלקמן דקאמר ר' יוחנן דתני ר' נחמיה דלברי האומר שירים מעבכין קשיא: לפי כאשר עשה. פי' בקונן בפר העלם דבר של צבור כתיב ומקרא שאינו צריך הוא שהרי כל עבודתו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד מפר בהן המשח האמור למעלה

הא מני רבי נחמיה היא. דאמר שירי הדרם שהקריבן בחוץ חייב ולא מיתני תלתא פטורי בהדי תלתא חיובי כולה סוגיא דשמעתא משמע דרבי נחמיה מיייר בדמים החיצונים והקשה הרב רבי יעקב מאורלינ"ש דלקמן בסוף השו"ט והמעלה (דף קיא.) אמרינן והשתא דאמר רב אדא בר אבהו מחלוקת בשירים הפנימים אבל בשירים החיצוני' דברי הכל אין מעבכין וכי קאמר ר' נחמיה בשירים הפנימים ועוד קשה דקאמר וא"ר יוחנן ר' נחמיה דכברי האומר שירים מעבכין וזכאן אשכחן חיצונים דמקריבן בחוץ חייב ואינן מעבכין דקאמר הכא לר' נחמיה בדמים החיצונים תרי פטורי וחד חיובא וכיון דאין מחשבה מועלת בהן ואין טעון כיבוס א"כ לא מעבכי ועוד דאי שירים הניתנין ליסוד בדמים החיצונים מעבכי א"כ מצינו דמים חצין למטה וחצין למעלה דלא מקום לא אשכחן כדאמר לעיל ועוד מי עדיפי משלש מתנות שבחטאת ועוד אמרינן בסוף השו"ט והמעלה (לקמן דף קיב.) גבי חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות דמוקל לה כר' נחמיה משל למדור' בו' ומוקל לה בשעיר נשיא אלמא ר"נ בחיצונות איירי דומיא דשעיר נשיא מיהו הא לא קשיא אע"ג דהמשל איירי בשעיר נשיא מ"מ וירשא לא הוי בשעיר נשיא וצ"ל סוגיא דשמעתא אחיא דלא כר' יוחנן ובריייתא לא קשיא לר' יוחנן דהא דלא מפליג בדידה משום דכולה בפנימים קמיייר (תוס') ויש לפרש א"ר יוחנן ר' נחמיה מבי' שירים הפנימיים מעבכי ואילו היה עושה אותה בחוץ חייב א"כ יש לחייב אף בחיצונים אע"ג דלא מעבכי דגמרי' בשעיר נשיא ופירדים ואי פרכת מה לאיכרים ופירדים שכן תחילת עבודה שירים פנימיים ויכידו ואי פרכת מה לשירים הפנימיים שכן מעבכין איכרים ופירדים ויכידו וצ"ע דהא שירים הפנימיים קורא אותן תחילת עבודה לקמן (הגהה) ר"ת השיב לו דאמת הוא דר' נחמיה אף בשירים החיצונים מיייר מדוקנתי שירי הדרם סתמא ל"ש פנימים ול"ש חיצונים והכי פי' דשמעתא דסוף השו"ט והמעלה (ג"ז שם) והשתא דא"ר אדא בר אבהו מחלוקת בשירים הפנימים אבל חיצונים דברי הכל לא מעבכי וכי קאמר ר' יהודה בשירים הפנימים פירוש כי קאמר דשירים מעבכי מוכלה מכפר היינו בשירים הפנימים וכי תניא הדיא בשירים החיצונים פי' הדיא דר' נחמיה ור' עקיבא בשירים החיצונים כל זה מדברי רב אדא ולדבריו דרבי עקיבא חש"ס קאמר דמה שאמר ר"ע שירי הדרם שירי מצוה הן משמע ל"ש פנימים ולא שנה חיצונים לא קשיא לרב אדא דר"ע לדברי עצמו השיב לך דפליג אדר' יהודה ואית ליה שירים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן נחמיה ס"ל לעולם דפנימים מעבכין ושירים חיצונים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן היה סובר דאף חיצונים מעבכין לר' נחמיה ובהו לא היה מוקשה דמצינו שום תנא דסבר חיצונים מעבכים ודאי איכא שום תנא דאית ליה האי סברא דחיצונים מעבכין אלא בהו איתותב דרבי נחמיה הזה ס"ל דחיצונים מעבכין וטעמא דר' נחמיה דמחייב בחוץ משום עיכובא הוא דהא ודאי ליתיה וק' לפרת' דע"כ ליכא שום תנא שאומר שירים החיצונים מעבכין כדפרישי' דלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה ועוד דלא אפשר לומר כן לר' נחמיה שירים החיצונים מעבכין כדמוכח בסוף החיצויא לו (וימא דף טו.) דפליג ר' יהודה ור' נחמיה דבדרים הנעשין בבגדי לכן בחוץ דלרבי יהודה לא מעבכי ולרבי נחמיה מעבכי דמפרש ר' יוחנן דשנינו מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם וגו' וכתיב זאת וכתיב אחת לא יהודה חד למעוטי בגדי לכן בחוץ וחד למעוטי בגדי זהב בחוץ ולרבי נחמיה חד למעוטי בגדי

כאשר

ר"ע שירי הדרם שירי מצוה הן משמע ל"ש פנימים ולא שנה חיצונים לא קשיא לרב אדא דר"ע לדברי עצמו השיב לך דפליג אדר' יהודה ואית ליה שירים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן נחמיה ס"ל לעולם דפנימים מעבכין ושירים חיצונים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן היה סובר דאף חיצונים מעבכין לר' נחמיה ובהו לא היה מוקשה דמצינו שום תנא דסבר חיצונים מעבכים ודאי איכא שום תנא דאית ליה האי סברא דחיצונים מעבכין אלא בהו איתותב דרבי נחמיה הזה ס"ל דחיצונים מעבכין וטעמא דר' נחמיה דמחייב בחוץ משום עיכובא הוא דהא ודאי ליתיה וק' לפרת' דע"כ ליכא שום תנא שאומר שירים החיצונים מעבכין כדפרישי' דלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה ועוד דלא אפשר לומר כן לר' נחמיה שירים החיצונים מעבכין כדמוכח בסוף החיצויא לו (וימא דף טו.) דפליג ר' יהודה ור' נחמיה דבדרים הנעשין בבגדי לכן בחוץ דלרבי יהודה לא מעבכי ולרבי נחמיה מעבכי דמפרש ר' יוחנן דשנינו מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם וגו' וכתיב זאת וכתיב אחת לא יהודה חד למעוטי בגדי לכן בחוץ וחד למעוטי בגדי זהב בחוץ ולרבי נחמיה חד למעוטי בגדי

ועוד קשה דקאמר וא"ר יוחנן ר' נחמיה דכברי האומר שירים מעבכין וזכאן אשכחן חיצונים דמקריבן בחוץ חייב ואינן מעבכין דקאמר הכא לר' נחמיה בדמים החיצונים תרי פטורי וחד חיובא וכיון דאין מחשבה מועלת בהן ואין טעון כיבוס א"כ לא מעבכי ועוד דאי שירים הניתנין ליסוד בדמים החיצונים מעבכי א"כ מצינו דמים חצין למטה וחצין למעלה דלא מקום לא אשכחן כדאמר לעיל ועוד מי עדיפי משלש מתנות שבחטאת ועוד אמרינן בסוף השו"ט והמעלה (לקמן דף קיב.) גבי חטאת שקיבל דמה בשתי כוסות דמוקל לה כר' נחמיה משל למדור' בו' ומוקל לה בשעיר נשיא אלמא ר"נ בחיצונות איירי דומיא דשעיר נשיא מיהו הא לא קשיא אע"ג דהמשל איירי בשעיר נשיא מ"מ וירשא לא הוי בשעיר נשיא וצ"ל סוגיא דשמעתא אחיא דלא כר' יוחנן ובריייתא לא קשיא לר' יוחנן דהא דלא מפליג בדידה משום דכולה בפנימים קמיייר (תוס') ויש לפרש א"ר יוחנן ר' נחמיה מבי' שירים הפנימיים מעבכי ואילו היה עושה אותה בחוץ חייב א"כ יש לחייב אף בחיצונים אע"ג דלא מעבכי דגמרי' בשעיר נשיא ופירדים ואי פרכת מה לאיכרים ופירדים שכן תחילת עבודה שירים פנימיים ויכידו ואי פרכת מה לשירים הפנימיים שכן מעבכין איכרים ופירדים ויכידו וצ"ע דהא שירים הפנימיים קורא אותן תחילת עבודה לקמן (הגהה) ר"ת השיב לו דאמת הוא דר' נחמיה אף בשירים החיצונים מיייר מדוקנתי שירי הדרם סתמא ל"ש פנימים ול"ש חיצונים והכי פי' דשמעתא דסוף השו"ט והמעלה (ג"ז שם) והשתא דא"ר אדא בר אבהו מחלוקת בשירים הפנימים אבל חיצונים דברי הכל לא מעבכי וכי קאמר ר' יהודה בשירים הפנימים פירוש כי קאמר דשירים מעבכי מוכלה מכפר היינו בשירים הפנימים וכי תניא הדיא בשירים החיצונים פי' הדיא דר' נחמיה ור' עקיבא בשירים החיצונים כל זה מדברי רב אדא ולדבריו דרבי עקיבא חש"ס קאמר דמה שאמר ר"ע שירי הדרם שירי מצוה הן משמע ל"ש פנימים ולא שנה חיצונים לא קשיא לרב אדא דר"ע לדברי עצמו השיב לך דפליג אדר' יהודה ואית ליה שירים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן נחמיה ס"ל לעולם דפנימים מעבכין ושירים חיצונים אין מעבכין אפי' חייבין בחוץ ור' יוחנן היה סובר דאף חיצונים מעבכין לר' נחמיה ובהו לא היה מוקשה דמצינו שום תנא דסבר חיצונים מעבכים ודאי איכא שום תנא דאית ליה האי סברא דחיצונים מעבכין אלא בהו איתותב דרבי נחמיה הזה ס"ל דחיצונים מעבכין וטעמא דר' נחמיה דמחייב בחוץ משום עיכובא הוא דהא ודאי ליתיה וק' לפרת' דע"כ ליכא שום תנא שאומר שירים החיצונים מעבכין כדפרישי' דלא מצינו דמים שחצין למטה וחצין למעלה ועוד דלא אפשר לומר כן לר' נחמיה שירים החיצונים מעבכין כדמוכח בסוף החיצויא לו (וימא דף טו.) דפליג ר' יהודה ור' נחמיה דבדרים הנעשין בבגדי לכן בחוץ דלרבי יהודה לא מעבכי ולרבי נחמיה מעבכי דמפרש ר' יוחנן דשנינו מקרא אחד דרשו והיתה זאת לכם וגו' וכתיב זאת וכתיב אחת לא יהודה חד למעוטי בגדי לכן בחוץ וחד למעוטי בגדי זהב בחוץ ולרבי נחמיה חד למעוטי בגדי

זבחים. פרק רביעי – בית שמאי דף לט עמוד ב – מותחן מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" תוספות

הימנו הוא ליכא למימר דלחבי הדר ואקשינהו להא מילתא דהא קרא כפרה כתיב ביה
וכפר עליהם ואימורין לא מעבכי כפרה משמע לפי דאי הוה מצינו לאוקומי לעבודת דם
לא הוה מוקמינא ליה לכפול בהזאות וקשה לר' שמעון בסמוך קמביעי למימר דאיצטריך
כן יעשה למתן ארבע (אפי' מצי נמי לכפול בהזאה דועשה לכפול כל מה דאמר בעינן
(תא) דלא כתב מתן ד' בהעלם דבר ומקרות
דכחן משיח למתן ואם כן אימא איצטריך וועשה
כאשר עשה למתן ד' וא"כ מנא ליה לעשה
בהזאות לכך נראה דועשה לכפול לכל מה
שאמור בעינן אתיא וא"ת א"כ מצי נמי קאי אמתן
ד' לכפול בהזאות דועשה לכפול כל מה דאמר
בעינן אתיא וי"ל דועשה לא משמע להוסיף בפר
העלם שתי מתנות הכתובות בכחן משיח דאין
ניכר שיהא חסר שום הזאה אלא הך שתיים דפר
העלם היינו אותן שתיים דמשיח וקשה דילמא
ועשה כאשר עשה אתי לאת בדם וטבילה דלא
כתיב בפר העלם וכתביב בפר כחן לפירוש רש"י
ולא לכפול בהזאות י"ל דאת בדם וטבילה אין זה
חסרון עבודה אלא תיקון עבודה ולא שייך בהו
ועשה כאשר עשה. ברר'ך: **לפר** זה פר יום
הכפורים. לקמן אמר לא נצרכא אלא לאת בדם
וטבילה אבל לעכב לא איצטריך דחוקה כתיבא ביה וגם וכלה וכפר דרשינן מיניה אם כלה
כפר ותימא ולמה ליה ועשה לכפול בהזאות תיפוק לי' מדיאקשש לפר יום הכפורים ועוד
קשה דלרבי יהודה דריש לקמן וכלה מכפר אם כלה כיפר ואם לא כלה לא כיפר לומר
דמתנות יום הכפורים מעכבות תיפוק לי' מהדיקשא דפר העלם דבר ומיזו להחזא לישנא

דאמר בפרק איהו מקומן (לקמן דף גב) ופרק הוציא לו (יומא דף ס) דלרבי יהודה שריים מעכבים נחא אבל לאהי דאמר משמעת דורשין איכא בנייהו ושריים לא מעכבי לרבי יהודה
קשה דלעכב בהזאות לא צריך וכלה מכפר דמפר העלם נפקא ויש לומר דאיצטריך וכלה לשבע הזאות שעל טהרו דלינתו בפר העלם (תוספות עד ושעירי ראשי חדשים) ואם תאמר היא
גופה נילף בפר העלם דבר בדיקשא וכו' דפר יום הכפורים הוא דאיתקש לפר העלם דבר ולא פר העלם לפר יום הכפורים הא ליתא דהא ילפינן יותרת ושתי הכליות בפר העלם מפר
כחן משיח דאתו מיתורא דהאי קרא וכן לר' בסמוך ילפינן ארבע מתנות בהעלם מכחן משיח הכי נמי נילף עיכובא בהעלם מפר יום הכפורים הילכך נראה לי ועשה דאתי לעיכובא
ללמד בכחן משיח ושעירי עבודה וזה דכתיבי בהאי קרא מיתורא לומר דמתנותיהם מעכבי דקרבנות דאתי מריביא דהאי קרא לא ילפינן זה מהא אבל לפירוש רש"י ולקמן אינו יכול
להיות תיורין זה דפירש את בדם לא כתב בהעלם כי אם בכחן משיח וילפינן יום הכפורים ממשחי וכיון דקרבנות דאתו מריביא גמירין מהדרי אם כן לישתוק מועשה וניגמר עיכובא מכלולו
מפר יום הכפורים מיהו פרש"י אין נראה לר"ת כדמפרש לקמן. ברר'ך. ועוד נ"ל דהאי פר העלם לא ילפינן עיכובא מפר יום הכפורים שהרי אותן פרשיות ורדוקות זו מזו אבל פר העלם
מפר כחן משיח ילפינן שפיר ליותרת ולשתי הכליות למתן ארבע שסמכות הפרשיות זו אצל זו. ברר'ך. לפירוש זה נחא דלחבי לא ילפינן שבע על טהרו מפר יום הכפורים לפי שהפרשיות
רדוקות זו מזו אבל לחבי מהני לפר דמיותר למידע יום הכפורים דילפינן ביה דינן של העלם ולפירוש רש"י נמי דילפינן פר העלם שפיר מפר כחן משיח הא דלא ילפינן שבע דעל טהרו
ושמונה דעל הפרכת בפר העלם מפר יום הכפורים היינו טעמא כיון דכתיב ביה הוזה שבע על הפרכת וגם נתן על קרנות אם הוסיפת לא נתקיים הפסוק ונראה הפסוק שקר אבל ארבע
דילפינן בקרנות ממשחי משום דקרנות משמע שפיר טובא לכל הקרנות אחת דהיינו ארבע ובשעירי עבודה וזה דילוף משל העלם ויהינן שבע דעל הפרכת מהדיקשא וכן שעירי הרגלים
אי לא מיעטא משום דלא נכתב בהו כלל עבודת דם אלא כתובין סתם וא"כ אין זה סתירת פסוק ובאימורין דכתיב כל הלבן ואנן מוסיפין יותרת ושתי כליות משום דליכא שום הקשרה
בלא יותרת ושתי הכליות. ברר'ך:

ושעירי ראשי חדשים. ואם תאמר והאיך יכול לרבותו והלא חטאת דראש חדש נאכל היה כדכתיב דרש דרש משה והנה שורף ויש לומר שעל זה הוא בא לדרקד דגידורש משה מהבא
שיהא בשורפה כפנימים: **וכפר** אע"פ שלא סמך. אע"פ דלא מעכבא בעלמא הוה המינא דמעכבא הכא כדפ' בקונטרס משום דועשה כאשר עשה עליוהו קאי ומיזו להקשרת
אימורים לא איצטריך דלא מעכבי בשום מקום דאחר שהוכשר יחזור ויפסל ולא דמי לסמיכה דהויא קודם עבודת הדם ושריים נמי עבודת הדם נינתו ומעכבי לכמה תנא: **ונסלח** אע"פ
שלא נתן שריים. וא"ת תיפוק לי' מהא דדרשינן בפרק איהו מקומן (לקמן דף גב) בפר כחן משיח ואת כל הדם ישפר נתקן הכתוב ועשאו שריי מצוה לומר שריים אין מעכבין וה"נ נדרוש
ישפר דפר העלם ויש לומר דגני מילי בפר כחן משיח כדפרישית לקמן בקונטרס דרדשי מדישנה כדילוף לשונן שבכל העבודות של כחן משיח כתיב ולקח הוזה ונתן וכאן לא כתיב ושפר
את דמו (על) ואלו יסוד אלא בסתם ישפר שינה במשמעו לתקן אבל הבא בפר העלם לא שינה הכתוב דהא כתב נמי יתן להכי איצטריך ונסלח מדאיתקש פר כחן משיח לפר העלם לא מצי
למילף התם דלא מעכבי כיון דשינה עליו הכתוב כדקאמרת התם ק"ו לפר כחן משיח מעתה יכול יעכבו דמאי דכתב בגופיה הוי כאילו שנה לעכב כיון דאפילו לא הוה כתב אתה מקי וקשאי
לי דונסלח בפר העלם למה לי נילף מכחן משיח דשריים לא מעכבי וכי תימא לא ילפינן קולות הא ילפינן קולות בסמוך אמין דלא חיץ. ברר'ך:

ומכשיר אני בסמיכה ושריים שאין מעכבין בכל מקום. דלכל הפחות חטאות החיצונות מודו כולי עלמא דשריים לא מעכבי אבל לחזאות לא אשכחן בשום מקום שלא יעכבו ולפירוש
רבינו תם דאיכא תנא דאמר שריים החיצונים מעכבי קשה להחזא תנא מנא לן לפסול בהזאות ולהכשיר בשריים ושמן לא דריש ונסלח תדע דלמאן דאמר נמי שריים הפנימים
מעכבי על כרחין בכל פנימים קאמר מדקאמר מחלוקת בשריים הפנימים אבל בשאר פנימים לא מעכבי:

כאשר עשה (לרם) **לפר**. לאו כאשר עשה קדריש שהרי כבר סיסרו ודרשו אלא לפר
קדריש: זה פר כחן משיח. האמור בפרשה העליונה ולא נכפל לכך חזר והקישן יחד
שלימד עיכוב חיסור מתנותיו מזה: אלו שעירי עבודה וזה. להביאן בדין פר העלם דבר
ליטעון הויה על הפרכת ועל מזבח הזהב ולשפר חוץ לשלש מתנות לפי שבמקומן לא
נתפרשו הלכותיו בפרשת שלח לך: יכול **שאני**
מרבא שעירי הרגלים וראשי חדשים. להוות
פנימים ונשפין: ת"ל כן יעשה לו. לזה ולא
לאחר: מרבא אני שעירי עבודה וזה. לתורת פר
העלם דבר: שםכפין על עבדות מצוה ידועה.
כמותו ששנינו באין על חטא הידוע ומוציא
אני של רגלים שלא היו שוין לו שהרי אין דומין
לו בכפרתו שאלו באין על טומאת מקדש
וקדשו שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף
שנטמא ונכנס למקדש ואינו מכיר ולא הודיע לו
לא טומאתו ולא בנייתו כדאמרין בשבועות
(דף ב.ג). **וכפר**. וכפר מכל מקום: **אע"פ** שלא
סמכו. עליו וקנים: ונסלח **אע"פ** שלא נתן שריים.
ליסוד מזבח החיצון דלא תימא הואיל וכתביב
בה בהדיא בפילה דועשה כאשר עשה נמי
עליוהו קאי הילכך מעטינהו קרא: **שמעבבות**
בכל מקום. כדמפרש לקמיה בפרה ובנגעים: **סמיכה** לא **מעכבת** **בעלמא**. כדאמרין בפרק
קמא וסמך ונרצה וכי סמיכה מכפרת וכו': **שפית** שריים לא **מעכבא**. בחטאת החיצונה
לדברי הכל:

בפרה

היה משיח דאתו מיתורא דהאי קרא וכן לר' בסמוך ילפינן ארבע מתנות בהעלם מכחן משיח הכי נמי נילף עיכובא בהעלם מפר יום הכפורים הילכך נראה לי ועשה דאתי לעיכובא
ללמד בכחן משיח ושעירי עבודה וזה דכתיבי בהאי קרא מיתורא לומר דמתנותיהם מעכבי דקרבנות דאתי מריביא דהאי קרא לא ילפינן זה מהא אבל לפירוש רש"י ולקמן אינו יכול
להיות תיורין זה דפירש את בדם לא כתב בהעלם כי אם בכחן משיח וילפינן יום הכפורים ממשחי וכיון דקרבנות דאתו מריביא גמירין מהדרי אם כן לישתוק מועשה וניגמר עיכובא מכלולו
מפר יום הכפורים מיהו פרש"י אין נראה לר"ת כדמפרש לקמן. ברר'ך. ועוד נ"ל דהאי פר העלם לא ילפינן עיכובא מפר יום הכפורים שהרי אותן פרשיות ורדוקות זו מזו אבל פר העלם
מפר כחן משיח ילפינן שפיר ליותרת ולשתי הכליות למתן ארבע שסמכות הפרשיות זו אצל זו. ברר'ך. לפירוש זה נחא דלחבי לא ילפינן שבע על טהרו מפר יום הכפורים לפי שהפרשיות
רדוקות זו מזו אבל לחבי מהני לפר דמיותר למידע יום הכפורים דילפינן ביה דינן של העלם ולפירוש רש"י נמי דילפינן פר העלם שפיר מפר כחן משיח הא דלא ילפינן שבע דעל טהרו
ושמונה דעל הפרכת בפר העלם מפר יום הכפורים היינו טעמא כיון דכתיב ביה הוזה שבע על הפרכת וגם נתן על קרנות אם הוסיפת לא נתקיים הפסוק ונראה הפסוק שקר אבל ארבע
דילפינן בקרנות ממשחי משום דקרנות משמע שפיר טובא לכל הקרנות אחת דהיינו ארבע ובשעירי עבודה וזה דילוף משל העלם ויהינן שבע דעל הפרכת מהדיקשא וכן שעירי הרגלים
אי לא מיעטא משום דלא נכתב בהו כלל עבודת דם אלא כתובין סתם וא"כ אין זה סתירת פסוק ובאימורין דכתיב כל הלבן ואנן מוסיפין יותרת ושתי כליות משום דליכא שום הקשרה
בלא יותרת ושתי הכליות. ברר'ך:

ושעירי ראשי חדשים. ואם תאמר והאיך יכול לרבותו והלא חטאת דראש חדש נאכל היה כדכתיב דרש דרש משה והנה שורף ויש לומר שעל זה הוא בא לדרקד דגידורש משה מהבא
שיהא בשורפה כפנימים: **וכפר** אע"פ שלא סמך. אע"פ דלא מעכבא בעלמא הוה המינא דמעכבא הכא כדפ' בקונטרס משום דועשה כאשר עשה עליוהו קאי ומיזו להקשרת
אימורים לא איצטריך דלא מעכבי בשום מקום דאחר שהוכשר יחזור ויפסל ולא דמי לסמיכה דהויא קודם עבודת הדם ושריים נמי עבודת הדם נינתו ומעכבי לכמה תנא: **ונסלח** אע"פ
שלא נתן שריים. וא"ת תיפוק לי' מהא דדרשינן בפרק איהו מקומן (לקמן דף גב) בפר כחן משיח ואת כל הדם ישפר נתקן הכתוב ועשאו שריי מצוה לומר שריים אין מעכבין וה"נ נדרוש
ישפר דפר העלם ויש לומר דגני מילי בפר כחן משיח כדפרישית לקמן בקונטרס דרדשי מדישנה כדילוף לשונן שבכל העבודות של כחן משיח כתיב ולקח הוזה ונתן וכאן לא כתיב ושפר
את דמו (על) ואלו יסוד אלא בסתם ישפר שינה במשמעו לתקן אבל הבא בפר העלם לא שינה הכתוב דהא כתב נמי יתן להכי איצטריך ונסלח מדאיתקש פר כחן משיח לפר העלם לא מצי
למילף התם דלא מעכבי כיון דשינה עליו הכתוב כדקאמרת התם ק"ו לפר כחן משיח מעתה יכול יעכבו דמאי דכתב בגופיה הוי כאילו שנה לעכב כיון דאפילו לא הוה כתב אתה מקי וקשאי
לי דונסלח בפר העלם למה לי נילף מכחן משיח דשריים לא מעכבי וכי תימא לא ילפינן קולות הא ילפינן קולות בסמוך אמין דלא חיץ. ברר'ך:

ומכשיר אני בסמיכה ושריים שאין מעכבין בכל מקום. דלכל הפחות חטאות החיצונות מודו כולי עלמא דשריים לא מעכבי אבל לחזאות לא אשכחן בשום מקום שלא יעכבו ולפירוש
רבינו תם דאיכא תנא דאמר שריים החיצונים מעכבי קשה להחזא תנא מנא לן לפסול בהזאות ולהכשיר בשריים ושמן לא דריש ונסלח תדע דלמאן דאמר נמי שריים הפנימים
מעכבי על כרחין בכל פנימים קאמר מדקאמר מחלוקת בשריים הפנימים אבל בשאר פנימים לא מעכבי:

מתן

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

יְסַבֵּל הַכֹּהֵן אֶת אֶזְרָאֵהוּ בְּדָם יְהוָה וגו', ותיבות **אֶת** **בְּדָם** **יְסַבֵּל**
נכתבו ללמד שלש הלכות שהובאו להלן בגמרא.
הגמרא מבארת ההלכות שדורשים מ'את בדם וטבילה: מה
שנאמר בפסוק **אֶת**, **אֲמִר יְיָ אֱלֹהֵי פֶר עֲקֶבְךָ**, **לֹא נִצְרָכָא תִּיבֵת אֶת**
אלא כד **לְהַכְשִׁיר**

יהודה מתנות פר יום הכיפורים שמעכבות נלמדים מכאן, ומדוע
נצרך להקישו לפר העלם דבר.
מתרצת הגמרא: **אֲמִר יְיָ פָּאָא**, **לֹא נִצְרָכָא** התורה להקיש פר יום
הכיפורים לפר העלם דבר **אֶלָּא** כדי ללמד את ההלכות שנלמדים
מ'**אֶת דָּם וּבִכְבִּילָה** הכתובים אצל פר כחן המשיח, שנוהגים גם
אצל פר יום הכיפורים, שאצל פר כחן המשיח כתוב (ויקרא ד ו)

זבחים דף לט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רלא

25 על חטא הידוע לו, ומוציא – וממעט אני את אלו – שעירי רגלים
26 וראשי חדשים, שאין מקבלין על עבירת מצוה ידועה – שאין באים
27 לכפר על חטא הידוע לו, ואינם דומים בזה לפר העלם דבר של
28 ציבור.
29 ממשיכה הברייתא לבאר: מה שנאמר 'וְכִפֵּר' שמשמעו שנתכפר
30 להם מכל מקום, בא ללמד שאף על פי שלא קָפַד – שלא סמכו
31 הזקנים את ידיהם על פר העלם דבר של ציבור נתכפר להם
32 בדיעבד, שהסמיכה אינה מעכבת את הכפרה. וממה שנאמר
33 'וְנִסְלַח', למדים שאף על פי שלא נתן השירים אל יסוד המזבח
34 החיצון נתכפר להם בדיעבד, ששפיכת השירים אינה מעכבת את
35 הכפרה.
36 שואלת הברייתא: ומה ראית לומר, שהפסוק ועשה כאשר
37 עשה המלמד שמעבב הדינים האמורים בו בא לפסול בהואות,
38 שאם חיסר אחת מהואותיו שהקרן פסול, והפסוק וכפר
39 ונסלח המלמד שנתכפר מכל מקום בא להקשיר בקמיכה
40 ושירים, שאם לא עשה סמיכה ולא שפך השירים אל היסוד
41 שהקרן כשר, שמה בא הכתוב ללמד להיפך מזה, שאם חיסר
42 אחת מהואותיו הקרן כשר, ואם חיסר מצות סמיכה או מצות
43 שפיכת שירים הקרן פסול.
44 משיבה הברייתא: אמרת, הטעם שפוסל אני בהואות הוא משום
45 שמצינו שמעבבות בכל מקום, ומסתבר לומר שגם כאן הם
46 מעכבות, ומכשיר אני בקמיכה ושירים, כיון שמצינו שאין מעבבות
47 בכל מקום, ולכן מסתבר לומר שגם כאן אינם מעכבות.

1 ממשיכה הברייתא לבאר: מה שנאמר 'בְּאִשֶּׁר עָשָׂה לְפָר' זה בא
2 לרבות פר בהן המשיח, שלא נכפלו אצלו מתנותיו, ולכך בא
3 הכתוב כאן להקישו לפר העלם דבר של ציבור כדי ללמוד ממנו
4 שמתנותיו מעכבות.
5 מוסיפה הברייתא לבאר: תיבת 'הַחֲטָאֹת' באה לרבות חטאות
6 אחרות של ציבור, שגם הם יהיו כפר העלם דבר של ציבור, ואלו
7 שעירי עבודת כוכבים שלא נתפרשו הלכותיו במקומו (במדבר טו
8 כב-כו), ובא הכתוב כאן ללמד שהיא דינם כפר העלם דבר של
9 ציבור שטעונים הואה על הפרכות ועל המזבח הפנימי ושיהיו
10 נשרפים חוץ לשלש מחנות. דנה הברייתא: כיון שהפסוק מרבה
11 שאר חטאות של ציבור, יכול הייתי לומר, שאין מרבה את כל
12 החטאות של ציבור, ואף שעירי הרגלים ושעירי ראשי החדשים יהיו
13 כחטאות פנימיות שצריכים הואה בפנים ההיכל ויהיו נשרפים,
14 תלמוד לומר 'כִּן יַעֲשֶׂה לוֹ', ותיבת 'לו' מיעוט הוא, שמשמעה לזה,
15 לפר העלם דבר, ולא לאחר, ונתמעט בזה שעירי הרגלים ושעירי
16 ראשי חדשים שאין דינם כחטאות פנימיות.
17 שואלת הברייתא: ומה ראית לרבות מתיבת 'החטאות' את אלו –
18 שעירי עבודת כוכבים, ולהוציא – ולמעט מתיבת 'לו' את אלו –
19 שעירי הרגלים ושעירי ראשי החדשים, מדוע לא נאמר להיפך,
20 שהפסוק בא לרבות שעירי רגלים וראשי חדשים, ולמעט שעירי
21 עבודת כוכבים. משיבה הברייתא: אחר שריבה הקתוב ומיעט
22 הכתוב, מסתבר לומר שמרבה אני את אלו – שעירי עבודת
23 כוכבים, שמכבדין על עבירת מצוה ידועה – שבאים לכפר על חטא
24 הידוע לו, ודומים יותר לפר העלם דבר של ציבור שגם הוא מכפר

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו סיון, תשי"ג

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

בנועם קבלתי מכתבה (בלי הוראת זמן הכתיבה) ושמחתי לקבל איזה ימים אח"כ מכתב
כתוב ע"י אמה... תחי' אשר ת"ל הוטב מצב בריאותה. ויה"ר אשר ילך מצב בריאותה הלוך וטוב
ותשבע רב נחת ממנה ומבעלה שיחיו נחת יהודי חסידותי ובדור ישרים יבורך.

וכמדומה שכבר כתבתי לה איזה פעמים, והנקודה בזה היא, אשר פסק רז"ל הוא, שלא
המדרש עיקר אלא המעשה עיקר, ורואים זה ג"כ בתורתנו ומצותי, אשר נקודת הכובד הוא בהנוגע
למעשה, פחות מזה בנוגע לדבור, ועוד פחות בנוגע למחשבה. אף שלאידך גיסא, הרי יסוד הקיום של
כל הנ"ל תלוי באמונות ודעיות, ובפרט ע"פ המבואר בתורת החסידות בענין דדע את אלקי אביך,
ובענין דאהבת השי"ת ויראתו, שהם שרש לכל עניני התורה וקיום המצות של האדם אח"כ, ובכ"ז
הנה רוב היום ורוב הלילה ובמילא גם רוב השנים, דורשים מאתנו שיהיו בקיום במעשה, ובמילא
מובן שזהו נוגע ומשפיע ע"ז שחלק העיוני יהי' כדבעי. ונפלא הדבר, שגם בקו התורה, הנה כמסופר
ברז"ל, היתה סברא שתנתן למלאכי השרת, שהם מושללים מחומר ובמילא גם ממעשה, עד שנקראים
בלשון החוקרים שכלים נבדלים, ותשובה ניצחת על טענתם, ענה משה רבינו רועה כל ישראל במשך
כל הדורות, שתורת ה' צריכה להתנתן ליצור כזה שיש לו יצר הרע, ובמילא ירד למצרים וכו', וגם אח"כ
הנה ע"ז שהקדימו ישראל נעשה לנשמע (שפירושו השגה והבנה, עולם המחשבה) דוקא זה הי' הכנה
לנתינת התורה ולקבלתה ע"י ישראל.

וכוונתי בשורותי הנ"ל היא, ג"כ ענין מעשי, היינו בנוגע אלי' (מרשה הנני לעצמי לכתוב את
זה, כיון שנגעה בזה במכתבה), אשר כדאי שעכ"פ למשך איזה זמן, תעביר את התענינותה והתרכזותה
לענינים מעשיים בחיים היום יומיים (אף שבטח אינם מענינים כענינים של עולם המחשבה והעיון).
ובלי ספק, אשר זה גופא ישפר ויחזק את המהלך של עולם המחשבה והעיון שלה. ומה טוב הי' אם
עכ"פ במחשבה היתה משווה לנגד עיני' תמיד את הסיסמה של הבעש"ט: עבדו - בכל דרכיכם - את
ה' ובשמחה.

משיבה הגמרא: הפסוק 'בְּאֵהָל מוֹעֵד' מִכֵּנִי לִיָּה ללמוד שֵׁאֵם
נִפְתָּחָה תִּקְרָה שֶׁל הֵיכָל לֹא הָיָה מוֹזֵה, מִשּׁוּם שֶׁצָּרִיךְ שִׁיהָ עֲלֵיו שֵׁם
אהל, וכשנפרץ הגג אינו נקרא אהל.
שואלת הגמרא: וְאֵיךְ – ולרבי יהודה הרי גם נצרך הפסוק 'באהל
מועד' ללמד שאם נפרצה הגג לא היה מוזה, ומנן לו שצריך ליתן
את הדם על כל ארבעת הקרנות. משיבה הגמרא: ולמד זאת
מתיבתא 'אֲשֶׁר', שמייתרת היא, שנאמר בפסוק (שם) 'וְיָמֵן הָדָם יִתֵּן עַל
קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בְּאֵהָל מוֹעֵד', ויהיה יכול לכתוב
'אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' באהל מועד', ומכאן שעל כל ארבעת הקרנות
שבאהל מועד היה נותן.
שואלת הגמרא: וְאֵיךְ – ורבי שמעון מה דורש מתיבתא 'אֲשֶׁר'.
משיבה הגמרא: תיבת 'אֲשֶׁר' לֹא דְרִישׁ.
הגמרא מיישבת את הברייתא גם לפי רבי יהודה: אֲמַר, לְרַבִּי
יְהוּדָה נִמְי' אֵי צִמְרִיךְ את הפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׂה' ללמד שארבעת המתנות
מעבדות, דְּסֻלָּקָא דְעִתָּךְ אֲמִינָא – שהיה עולה בדעתך לומר, שאף
שנכפלו הארבע מתנות מ'ועשה כאשר עשה', מכל מקום אינן
מעבדות את הכפרה, מִיֵּדִי דְהֵנָּה – כמו שמצינו אֲסֻמְכִיָּה – לענין
סמיכה ויִשְׁרֵי הָדָם של פר העלם דבר עצמו, דָּאֵךְ עַל גַּב דְּתִתִּיבָן
בפירוש וּכְפִילָן במה שנאמר 'ועשה כאשר עשה', בכל זאת לא
מִעֲבָדָא את הכפרה, ואם כן יש לומר שמתן אֲרִבֵּעַ נִמְי' לֹא תִתְעַבֵּב
את הכפרה, קָא מְשַׁמְעֵן לָן הפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׂה' שבחטאות הפנימיות
מעבדות הארבע מתנות.
עוד שנינו בברייתא: 'לִפְר' זו פר יום הכיפורים. שואלת הגמרא:
לְמַאי הֵילֵכְתָּא – לאיזה דין הוקש פר יום הכיפורים לפר העלם
דבר, אִי לְעַבֵּב – אם תאמר שבא ללמדנו שכל המתנות של פר יום
הכיפורים מעבדות כמו בפר העלם דבר, הלא זה פְּשִׁטָּא, שהרי
אצל פר יום הכיפורים 'הוֹקֵחַ' בְּתִיבָה בִּיָּה, וכל מקום שנכתב
'הוֹקֵחַ' הדין הוא שמעבב.
משיבה הגמרא: אֲמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, לֹא נִצְרָכָא הברייתא
להקיש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר אֲלָא לְפִי רַבִּי יְהוּדָה
דְּאֲמַר במסכת יומא (ס), כִּי – שכל מה דְּתִיבָה 'הוֹקֵחַ' ללמדנו
שעבודתה מעבבת, אינו אלא אֲדָרְבֵּי – לגבי העבודות הַנֶּעֱשִׂים
בְּבִגְדֵי לָבָן בְּשָׂנִים, בתוך קודש הקדשים, כגון הקטורת והזאות
שעל הכפורת, ובא ללמד שֵׁאֵם שִׁינָה וְהַקְדִּים מַעֲשֶׂה לְחִבְרִי, כגון
שהקדים השעיר להפר, לֹא עָשָׂה וְלֹא בָלוֹם וְהִקְרִיב פִּסּוּל, אֲבָל
דְּבָרִים הַנֶּעֱשִׂים בְּבִגְדֵי לָבָן מִבְּחוּץ לְקוֹדֶשׁ הַקְדִּשִׁים, כגון המתנות
שעל הפרוכת שבהיכל, אֵם הַקְדִּים מַעֲשֶׂה לְחִבְרִי, מַה עָשָׂה שְׁשִׁיר
וְהִקְרִיב כֹּשֶׁר, אֲמַר – אֵיךְ יִכּוֹל לומר מדְּבָרֵינוּ – כֵּשׁ שֶׁהָשִׁיר
לֹא מַעֲבָבִי, ואף אם חיסר מהן כֹּשֶׁר, קָא מְשַׁמְעֵן לָן ההיקש של
פר יום הכיפורים לפר העלם דבר שכל עבודותיה מעבבות.
הגמרא דוחה את הביאור של רב נחמן בר יצחק ומבארת באופן
אחר. מקשה הגמרא: מִתִּקְרָה לָהּ רַב פְּשָׁא, וּמִי מִצִּית אֲמַרְתָּ כִּי –
וכי אפשר לומר כן, שההיקש של פר יום הכיפורים לפר העלם
דבר הוא לפי רבי יהודה, וכדי ללמד שכל המתנות מעבבות,
וְהִתְנַאי בברייתא, נאמר בפסוק לאחר שנגמרו מתנות הפר
והשעיר של יום הכיפורים (ויקרא טו ב), 'וְכִבֵּל מִכִּסֵּף אֶת הַקֹּדֶשׁ וְגו' –
וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׁעִיר הַחַיִּי, ופסוק מיותר הוא, שהיה לו לכתוב רק
'וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׁעִיר הַחַיִּי', אלא שהפסוק בא ללמד, שֵׁאֵם בִּפְרִי את
הכפרות המעבבות בשאר מקומות, כגון שבע הזאות שעל
הפרוכת וארבע מתנות שעל ארבע קרנות המזבח, בְּיָלָה את כפרת
הקרבן, ואף על פי שלא שפך את השיריים אל יסוד המזבח
החיצון, וְאֵם לֹא בִּפְרִי את כל הכפרות המעבבות בשאר מקומות,
לֹא בְּיָלָה את הכפרה וְהִקְרִיב פִּסּוּל, דְּבָרִי רַבִּי עֲקִיבָא. אֲמַר לִיָּה רַבִּי
יְהוּדָה לרבי עקיבא, מִכֵּנִי מַה לֹא נִאֲמַר לדרוש את הפסוק בסדר
כתיבתו כן, אֵם בְּיָלָה – גמר את הכל, אפילו שפית השיריים,
בִּפְרִי וְהִקְרִיב כֹּשֶׁר, וְאֵם לֹא בְּיָלָה, שלא גמר את הכל, לֹא בִּפְרִי
וְהִקְרִיב פִּסּוּל, שגם שפית השיריים מעבבים. הרי שלפי רבי

הגמרא מבארת את הברייתא שהובאה לעיל: אֲמַר מַר, ממה
שנאמר 'ועשה כאשר עשה' אצל פר העלם דבר של ציבור, אִין לִי
ללמוד שיעבבו את הכפרה אֲלָא לגבי מִתֵּן שֶׁכַּע הזהאות שעל
הפרוכת, שמצינו שֶׁכַּעֲבָבוּת בְּכָל מְקוֹם. מבררת הגמרא: הִיכָא –
היכן הם המקומות שמצינו בהם ששבע הזאות מעבבות. משיבה
הגמרא: אֲמַר רַב פְּשָׁא, בְּפִרְה אֲדוּמָה, וּבְנִעְנִים, כאשר בא המצורע
להטיר מנגעו, שאצל שניהם שבע הזהאות מעבבות.
עוד שנינו בברייתא: מִתֵּן אֲרִבֵּעַ עַל קֶרֶת מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, מִנֵּן שִׁגֵּם
הן מעבבות, תִּלְמוּד לומר 'בֵּן יַעֲשֶׂה'. שואלת הגמרא: מַאי שֵׁאֵם מִתֵּן
שֶׁכַּע הזהאות שפשוט היה לברייתא שמעבבות משום דְּתִתִּיבָן
וּכְפִילָן – שנכתבו בפרשה ושנה עליהם הכתוב 'ועשה כאשר
עשה' ללמד שמעבב, מִתֵּן אֲרִבֵּעַ נִמְי' בְּתִיבָן וּכְפִילָן, שהרי הפסוק
מלמדנו לעבב על כל הנוכח בפרשה, וגם על הארבע מתנות,
ומדוע נצרך פסוק אחר לרבות שהם מעבבות.
משיבה הגמרא: אֲמַר רַבִּי יְרֵמְיָה, לֹא נִצְרָכָא – לא הוצרך הפסוק
'בֵּן יַעֲשֶׂה' ללמדנו שארבעת המתנות מעבבות, אֲלָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן
שסובר שרק שתי מתנות נכתבו בפירוש אצל פר העלם דבר, ושתי
מתנות האחרות למדים מדיקש לפר כהן המשיח, ומאחר שלא
נכתבו כל הארבע בפירוש, לכך נצרך לפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׁה' לרבות
שמעבבות.
ומצינו בברייתא שכך דעת רבי שמעון, דְּתַנַּי, בפרשה שֶׁלְמַעֲלָה
אצל פר כהן המשיח הכתוב אֲמַר, 'וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הָדָם עַל קֶרֶת
מִזְבֵּחַ קֹדֶשׁ הַסִּמִּים' וגו' (ויקרא ד ט), ודיה יכול הפסוק לכתוב 'קֶרֶן'
שהוא לשון יחיד ודיה משמע רק קרן אחת, וכתב 'קֶרֶנוֹת' לשון
רבים, שמשמע שְׁתֵּים – שתי קרנות, ובפרשה שֶׁלְמַעֲלָה אצל פר
העלם דבר הוּא אֲמַר 'וְיָמֵן הָדָם יִתֵּן עַל קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ' וגו' (שם ד יח),
ודיה יכול לכתוב 'קֶרֶן', וכתב 'קֶרֶנוֹת' לשון רבים שמשמע שתי
קרנות, וכיון שהוקשו פר כהן המשיח ופר העלם דבר זה לזה,
למדים מנין הקרנות זה מזה, נמצאו אֲרִבֵּעַ קרנות אצל כל אחד
מהם, דְּבָרִי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אֲמַר, אֵינוֹ צָרִיךְ הִיקֵּשׁ כִּי
ללמוד את ארבעת הקרנות, כיון שאצל פר כהן המשיח ופר העלם
דבר עצמם נכתבו כל הארבע קרנות, שְׁהָרִי הוּא אֲמַר אצל פר
העלם דבר 'וְיָמֵן הָדָם יִתֵּן וְגו' בְּאֵהָל מוֹעֵד' (שם), ומיותר הוא, שהרי
ממה שכתוב 'עַל קֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'', יודעים שעל המזבח
הפנימי שבאהל מועד היה נותן את הדם, אלא בא הפסוק ללמד
שיתן את הדם עַל כָּל הָאֲמֹר בְּאֵהָל מוֹעֵד, כלומר, על כל הקרנות
שבחוץ ההיכל.
שואלת הגמרא: וְלִדְעַת רַבִּי יְהוּדָה, הפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׂה' מַאי עָבִיד לִיָּה
– מה הוא לומד הימנו. משיבה הגמרא: מִכֵּנִי לִיָּה – פסוק זה נצרך
לְבִרְתַּנָּי – ללמוד ממנו את הדין ששנינו בברייתא, שכך שנינו,
לְפִי שֵׁאֵם לְמַדְנֵי לְפִי יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְהַצְרִיכוֹ מִסִּיכָה ולשפוך את
שִׁירֵי הָדָם אל יסוד המזבח, שלא נתפרשו בו, וּמִנֵּן למדים זאת,
תִּלְמוּד לומר 'בֵּן יַעֲשֶׂה' האמור אצל פר העלם דבר שמיותר הוא,
ובא לרבות פר יום הכיפורים לסמיכה ולשפית שיריים.
תמוזה הגמרא: וְכִי הָאֵם לְפִי יוֹם הַכִּיפּוּרִים לֹא לְמַדְנֵי כִּבֵּר שְׁטַעוֹן
סמיכה ושפית שיריים, הָא אֲמַרְתָּ לְעִיל (וט), ש'לִפְר' הכתוב
בפרשת העלם דבר, זֶה פִּרְיֹם הַכִּיפּוּרִים, ואם כן כבר נתרבה אצלו
סמיכה ושפית שיריים בהיקש זה, ומדוע נצרך עוד לפסוק 'בֵּן
יעשה'.
מתרצת הגמרא: אֵי צִמְרִיךְ הפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׂה', מִשּׁוּם דְּסֻלָּקָא דְעִתָּךְ
אֲמִינָא – שהיה עולה בדעתך לומר, הֵנִי מִיָּלִי – מה שהוקש פר יום
הכיפורים לפר העלם דבר, אינו אלא לענין עֲבֹדָה דְּמַעֲבָבָא את
הכִּפְּרָה של הקרבן, אֲבָל עֲבֹדָה דְּלֹא מַעֲבָבָא בְּפִרְה, כמו סמיכה
ושפית שיריים, אֲמַר לֹא הִיקֵּשׁ פִּרְיֹם הַכִּיפּוּרִים לפר העלם
דבר, קָא מְשַׁמְעֵן לָן הפסוק 'בֵּן יַעֲשֶׂה', שאף לענין סמיכה ושפית
שיריים הוקש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר.
שואלת הגמרא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן שארבעת המתנות נלמדות מ'קרנות',
הֵאִי – פסוק זה 'בְּאֵהָל מוֹעֵד', מַאי עָבִיד לִיָּה – מה לומד ממנו.

זבחים. פרק רביעי - בית שמאי דף מ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)" רלג רש"י תוספות

כפרה. והוא אל נכח פני אהל מועד וגו' וכתב חזקיה לעיובא: בנענים. בלוג שמן של מצורע והוא מן השמן באצבעו וגו' וכתביה זאת תהיה תורת המצורע (ויקרא יד) וכל הווייה עיובא: דכתיב: כהדיא: וכפילן. ועשה כאשר עשה: מתן ארבע נמי כתיב: כהדיא וכפילן. דעשה כאשר עשה אבולה מילתא קאי ומחזיקא תיתי למעשניה: לא נצרכא

אלא לרש"י. דאמר לא כתיב ביה אלא שתיים ושתיים אחרות בהיקשא דהאי קרא איתקשר פר כהן משיח ופר העלם דבר כדאמרן לפר זה פר כהן משיח ודילכך אי לא דהדר בפליגמו לא הו' כפולין: לפעלה. בפר כהן משיח: לפשה. בפר העלם: קרן קרנות. דמצינא למיכתב קרן וכתב קרנות דהייא שתיים דאית ליה לרש"י ש אם למקרא דחוריים ומלמדים זה מזה בהיקשא: הרי הוא. אויפ. בשניהם על קרנות מונב קרנות סמים אשר לפני ה' אשר באהל מועד קרנות באהל מועד יתירא הוא דהא כתיב אשר לפני ה' ולמדך על כל הקרנות שבתוך ההיכל צריך ליתן: סמיכה ושפיכת שירים לא נאמר בפירשת אחרי מות: ת"ל בן יעשה. לרבות פר יוד"כ לסמיכה ושירים דהייא פר יוד"כ בהאי קרא כתיב כדאמר לפר זה יוד"כ: והואמרת לפר כו'. ובין דאיתקש להאי איתרבו לזו סמיכה ושירים בהיקשא ולמה לי תו כן יעשה: ס"ד אמינא. כי איתקש לעבודה דמעבבא כפרה הוא דאיתקש כדכתיב וכפר בהאי קרא ולרבינו ב"י את בדם וטבילה כדמפרש לקמן: נפחתה. תקרת עלייתו וגו' תו לאו אהל הוא: מאשר. נפקא ליה ארבע קרנות מאשר דמצי למכתב אשר לפני ה' אהל מועד למע' ולמליהדרו למיכתב אשר אלא על כל הקרנות אשר באהל דהאי אשר בתרא משום מונב לא איצטרך למיכתב: לר' יהודה נמי. אע"ג דכתיבי מתן ארבע כהדיא וכפילן בעשה כאשר עשה: איצטרך. כן יעשה לרבינו יעקב: שיעבב: ס"ד מירי הוות אכמינה ושירי הדם. דפר העלם גופיה דכתיב וכפילן ולא מעבבי כדאוקימנא עלייהו מיעוטא דוכפר ונסלח משום טעם דאין מעבבין בב"מ: מתן ארבע. שאין מעבבות בחטאת החיצונה נמי לא לעיכב דנימעטו נמי מוכפר ונסלח: קמ"ל. (דלענין סמיכה ושירים שאין מעבבין בב"מ קא חשיב לזו כפרה) דהייא סמיכה ושירים אפילו עקרינו לגמרי לא מעבבי ואילו מתן ארבע חזא מנייהו מעבב בחטאת החיצונה דילכך מייחנן לכולהו לעיובא מוכן יעשה: למאי הילכתא לעיכב. דהא לא כתיבן וכפילן ביה ואיצטרך לאקשרי: פשיטא. ולא גרסין גבי פר יוד"כ. שיהי כל המנות מעבבות: חזקה כתיב. בסוף פרשת אחרי מות ודיתה זאת לכם לחוקת עולם וגו': לרבי יהודה. כפ' הוציא לו (יומא דף סו.) דאפר דברים הנעשין בבגדי לבן כנפנים. מנות וקטרת שעל בין הבדים: הקדים מעשה לחבירו לא עשה ולא כלום. דחוקה עלייהו כתיב: אבל בדרים הנעשין בבגדי לבן מבחוץ. כגון מתנות פר ושעיר שעל הפרכת: הקדים שעיר לפר מה שעשה עשוי. דחוקה לאו אלא נעשו ודחתם פשרש טעמיהו: אימא מוכסדרן לא מעבבי. אלא חזקה לאו עלייהו קיימא מנין הוותא גופיהו נמי לא לעיכב אם חסר מזה: קמ"ל. דחיקשא דהבא: ומי פצית אמרת הכי. דלר' יהודה עיובא מהבא יליק: וכלה מפרש. קרא יתירא הוא ולא דהו ליה למיכתב אלא דחקריב את השעיר החי: אם כיפר. כפרה המעבבת בשאר מקומות כגון מתנות דמים מתן שבע ומתן ד': ביילה. אע"פ שלא שפך שירים ליסוד מנחם חיצון: מפני מה לא נדרשו. דמקרא כסדר מכתבו ונאמר אם כילה הכל אפילו שפיכת שירים כיפר: ואם לא כילה לא כיפר. והכי מפרש בסדר יומא דשיריים מעבבין איכא בנייהו אלמא עיובא לר' יהודה מהבא נפקא: לא נצרכא. האי דמוקיש פר יוד"כ לפר העלם דבר ולפר כהן משיח: אלא לאת בדם וטבילה. דבפר כהן משיח כתיב וטבל הכהן את אצבעו בדם ואי קשיא בהאי

מתן ארבע נמי כתיבן וכפילן אמר רבי ירמיה לא נצרכא כו'. תימה כיון דכתיבן וכפילן תליא מילתא אמאי תלי רבי טעמא דברייתא במה שמעכבות בכל מקום ויש לומר דלא תימא דנילה מתן ארבע ממתן שבע וא"ת מתן שתיים לכל הפחות כתיבן וכפילן ואפילו לרש"י ואם כן נילף אינן שתיים מנייהו (תוספת) נראה לי דאחת דכתיבה בעלמא ומניה לא נילף ומן השניה דכתיבה לא נילף השתים תוספות דתריה מחזא לא ילפינן ע"כ: לא נצרכא אלא לרש"י דתניא כו'. פירש בקונטרס דרש"י אית ליה יש אם למקרא וכן ודאי שמעינן ליה בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) גבי בסכת בסכת ודא דשמעינן בפ"ק דקדושין (דף יח.) דרדשי תרייהו יש אם למקרא ולמסורת גבי בבגדו בה משום דהתם אפשר לקיים שניהם אבל כאן אי אפשר לדרוש שניהם אלא לרש"י קשה דלרש"י הוה תרייהו ובפ' כל שעה (פסחים דף לו.) גבי על לחם עוני דריש מקרא ומסורת ובפ' לולב הגזול (סוכה דף לז.) תנן נמי ר"ע אמר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כו' ודרש בגמ' לולב אחד מדכתיב כפת וייל דגזי דריש סיל מקרא (ומסורת) עיקר מ"מ לדרשא פורתא דרשין ליה למסורת ומזה קשה מרש"י דהבא כביאא ליה יש אם למקרא ובסוף כיצד צולץ (פסחים דף פו.) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למסורת והדיא דיוחן דומיא דכי יתן ועובר דומיא דעבר ישמע ישמע ולא תשא ולא תשיא אמר ר"ת דבהנהו כ"ע מודו שהמקרא דמסורת שניהם משמעותם א' ולא שייכי לפלוגתא (בין מקרא למסורת דרשניה משמעות אחת אלא שייכי לפלוגתא) דמקרא ומסורת: למטה הוא אמר קרן קרנות ארבע דברי רש"י. וא"ת כיון דחוקשו בזה ובזה גבי האות נמי איכ' ניבעי אריבסר וי"ל דלא דמי דמתן ד' אשכחן אלא האות אריבסר לא אשכחן בשום מקום (תוספת) ועוד י"ל דקרנות טובא נמי משמע ואם נאמר ארבע און לא סתירה דפסוק אבל גבי האות כתיב והוא שבע ולא יזתר: לסמיכה ושירי הדם. בפ' איהו מקומן (לקמן דף נב.) דריש מדכתיב הפר ולימון על פר יוד"כ שטען מתן דמים ליסוד ותימה להווא תנא סמיכה מנא ליה וי"ל דבתורת כהנים דריש מדכתיב וסמן על ראש הפר לרבות פר יוד"כ לסמיכה: ואפי' נפקא ליה להווא תנא מדיקשא דהבא יותרת ושתי הכליות אע"ג דלא מעבבי כפרה מ"מ שירים לא נפקי דגריעי כדאמר בסוף השוחט והמעלה (לקמן דף קיא.) דאמורים תחילת עבודה ושירים סוף עבודה: אשר לא דריש. לעיל פירשתי ברש"י פ"ב (דף יח.) דיה ואידך: אב"י אמר לרבי יהודה נמי איצטרך. תימה הא שמעינן ליה לרבי יהודה דשירים הפנימים מעבבי אחד אמורא בפרק איהו מקומן (לקמן דף נב.) ובפרק הוציא לו (יומא דף סו.) ודך ברייתא קתני ונסלח אע"פ שלא נתן שירים על

כרחין דלא כוותיה וכיון דשיריים מעבבין כל שכן מתן ארבע וכו' תימא דהני מילי בשיריים יוד"כ דגלי קרא וכלה מכפר לא משמע הכי כדפרישתי מולא קאמר מחלוקת בשיריים של יוד"כ אלא מפליג בין פנימים לחיצונים ובשום מקום לא מצינו שמחלק בפנימים ועוד קשה הא דקאמר לעיל ס"ד"א הני מילי עבודה דמעבבא כפרה כו' הא על כרחין שיריים לרבי יהודה מעבבי כפרה ונראה דרך סוגיא אתא כריב"ל דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ולית ליה לר' יהודה שיריים מעבבין ור' יוחנן דאית ליה לר' יהודה שיריים מעבבי איצטרך וכן יעשה לסמיכה לבד: אמר רב נתנן בר יצחק לא נצרכא אלא לרבי יהודה. כבאי ס"ל דלר' ירמיה לעיל לא מתוקמא כו' יהודה דר' יהודה דריש כן יעשה לסמיכה ושיריים דרך ברייתא: מוקמא ליה למתן ארבע: נצרכא אלא לאת בדם וטבילה. פי' בקונטרס דלא כתיב בדם בפר העלם אלא בפר כהן משיח כתיב וילפינן מניה פר יוד"כ דאיתקש בהאי קרא

קרא וקשה לרבינו תם דאמר בשמעתא דאיצטריך לפר זה פר העלם דבר לאגמורי וזותר
הכבר ושתי הכליות לשעירי עבודה וזה דלא ליהוי דבר הבא מן ההיקש חזר ומלמד בהיקש
ואי איתקש כל הנהו דכתיבי בהאי קרא אהרדי אם כן שעירי עבודה וזה גופייהו דדרשינן
מהחטאת גילף מפר כון משיח גופיה דמפרשים בגופיה וזותר הכבר ושתי כליות וגם

תרווייהו שעירי עבודה וזה וכוון משיח דכתיבי
בהאי קרא מביירא וכן בפרק איהו מוקמן לקמן
דף מט) דאיצטריך כאשר יורם למילף וזותר
בשעירי עבודה וזה שלא תאמר דפר העלם היו
דבר הבא מן ההיקש וכן נמי אמרין בשמעתין
סד"א הני מילי הואות דכתיבי בגופיה אבל וזותר
ושתי הכליות דלא כתיבן בגופיה אימא לא ואי
הוקשו לפר כון משיח הא כתיבי בגופיה כמו בפר
יום הכפורים ברם וטבילה מן פ"י רבינו יצחק ר' אברהם
זצ"ל ומיהו ש' ליישב פירוש הקונטרס
דלא דמי דפשטא דקרא ועשה לפר כאשר עשה
לפר החטאת מקיש פר ראשון לפר אחרון דהיינו
פר יום הכפורים לפר כון משיח אבל לפר החטאת
דמוקמה בפר כון משיח ובשעירי עבודה וזה אין
נחשב היקש ככל ומיהו קשה את ברם וטבילה
בשעירי עבודה וזה מנין דמפר העלם לא היו
כמאן דכתיבי בגופיה כמו ביותרת דבסמוך הניחא
לרבי ישמעאל אלא לרבי דרדיש לפר זה פר
יהי"כ מנא ליה דבשלמא וזותר לא קשיא דנפקא
ליה מבאשר יורם כדאיתא בפ' איהו מוקמן ג"ו)
(שם) דאיתר בפר כון משיח למיהוי כמאן דכתיבי
בגופיה דפר העלם אבל ברם וטבילה לא שייך ביה
ונראה לר"ת דלא איתקש כולו אהרדי אלא
כולו איתקש לפר העלם ופר העלם הוקש לפר
כון משיח ובפר העלם דלא כתיב ביה ברם הא
כתיב ביה וטבל אצבע מן הדם ומשמע שפיר
שידא בו שיעור טבילה מעיקרא כמו ברם והא
דנקט ברם לפי שהוא תחילה בפרשה בפר כון
משיח וכי תימא הא איצטריך להא דמסקין בפי' כ
דמנחות (דף ז) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג) מן
הדם שבענין לא מוטבל ברם דריש אלא מן הוזה
מן הדם באצבע דכתיב בפר כון משיח בטר וטבל
תרע דהא מפרש למעוטי משריים שבאצבע
שלא יזה פעם שניה ומה ענין זה גבי וטבל ואם

תאמר ובחטאת החיצונות מנא לן את ברם וטבילה הלא אפילו פנימי מפנימי לא יליף אלא
בהיקש ובפי' דמנחות (דף ז) משמע דאיתיה בכל חטאת דקאמר דקומץ אמין קדוש לחצאין
משום דילפינן מדם כל שכן דאית לן למילף דם מדם ולפי' רבינו תם נוחא דבחטאות
החיצונות כתיב מן הדם דהוי כמו ברם וכתיב בהו ולקח דדרשינן שיעור לקיחה כי היכי
דדרשינן וטבל שיעור טבילה ואת להכשיר אמין שבאצבע ולפינן מקל וחומר חיצונות
מפנימיות ומיהו צריך לדקדק מכל מקום דהכי ילפינן קומץ מדם דאפילו דם מדם לא יליף:
(תוספת) וקשה דבפר העלם לא כתיב את ואי' להכשיר אמין מנא ליה בפר יום הכפורים
ובמסורת כתב דמקדמה את תניינא לא כתב את וכן כתב רבינו סעדיה בקרא דמן הדם לא
כתיב את: **לאת** ברם וטבילה. והוה מצי למימר נמי לאהל מועד לכדאמרן לעיל שאם
נפחתה תקרה כו' ולקטורת סמים לכדאמר בסמוך שאם לא נתחנך המזבח כו': **תניא**
כוותיה דרב פפא כו'. משמע ליה דהא דקתיב בברייתא לכל מה שאמור בענין דלאת ברם
וטבילה קאמר דאי לא אתיא אלא לעכב לא הוה ליה למימר לכל מה שאמור בענין וליותרת
ושתי הכליות ליכא למימר דהא בעבודת דם הוקש ולשריים נמי לא קאמר דרבי נפקא ליה
מקרא אחרינא לקמן בפרק איהו מוקמן (דף נב). ועוד ק"ו דרבי ישמעאל ומה במקום שלא
הושו לא שיער אלא גבי את ברם וטבילה:

ומה במקום שלא הושו קרבן לקרבן כו'. ולקמן בפרק איהו מוקמן (גם זה שם) יליף רבי
ישמעאל מתן דם לסיסוד בפר יום הכפורים מקל וחומר ומה אם מי שאין נכנס דמו
לפנים חובה טעון סיסוד הדואר ק"ו לא הוה מצי למימר הבא משום את דהוי קולא להכשיר
אמין שבאצבע והאי ק"ו דהא לא מצי למימר התם דלא ילפינן מהאי ק"ו דבר חדש ליתן
האמור של זה בזה דהא חזינן דחלוקין בכמה דברים ולא ילפינן מהאי דינא אלא דלמאי דכתב בהו צריך שיחא זה כזה דבאותו ענין שיעשה הוזהו של זה יעשה הוזהו של זה והיינו לאת
ברם וטבילה תרע מולא פליג רבי ישמעאל אלפר זה פר משיח לעכב דלמה לי חיפוק לי מהאי קל וחומר ומה במקום שלא הושו קרבן לקרבן בפר העלם ושעירי עבודה וזה הושו
מעשים למעשים דמעבי מקום שהושו קרבן לקרבן לא כל שכן דמעבי ומיהו יש לדחות דמה להך שכן הושו בציבור:

קרא פר יום הכפורים לפר העלם הוא דאיתקש בדרידיה קא משיתע קרא ובפר העלם
לא כתיב את ברם וטבילה הא אמרן כאשר עשה לפר זה פר כון משיח אלמא לפר כון
משיח נמי איתקש ובפר יום הכפורים לא כתיב את ולא כתיב טבילה ולא כתיב ברם
דכתיב כתיב ולקח מדם הפר באצבע ואקשני' להאי ללמד הימנו הילכות ריבויא של את
והילכות ברם וטבילה כדמפרש: **ולחבשיר אמין**.

תמן תנינן (חולין נה) היא האם היא טרפחת
היא שלפוחית וכל שלפוחית היא ונשיא"ה כעין
אותה של דג כדאמרין במסכת ע"ז בשלפוחה
גבי עוברי דגים ואם של בהמה כולה עשויה
אעביעות תשובת מורי: **את להכשיר אמין**
שבאצבע. שאם עלתה לו אם באצבע שקורין
ושיא"ה כמו גיטלה האם דאלו טרפיות (חולין
ד' נד.) לא הוה חיצנה דאיתרבי מאת אצבע
את הטפל לאצבע: **ברם שיחא ברם שיעור**
טבילה מעיקרא נסינן. משעת קבלה ראשונה
למעוטי קבל פחות מכדי טבילה בכלי זה ופחות
מכדי טבילה בכלי זה ועירבן והבי מפרש לה
במנחות (דף ז) ולקמן בפרק דם חטאת (דף צג)
וילף במדם מדקרינן וטבל ברם ולא קרינן ברם
משמע ברם שהיה כבר משנה ראשונה: **אצבע**
מקנח בדופני הכלי כן שמעתי במנחות: הכי
גרסינן הוה **אמינא אף על גב דליכא שיעור**
טבילה מעיקרא. אלא שידא בו עכשיו: **אפילו**
מספג. דאשערא בעלמא הוא דקפיד קרא:
מוכח קשרת הסמים למה לי. השתא דדרשת
אשר באהל מועד על כל האמור כו' מזבח
קשרת הסמים מאי דרשת ביה דהאי יתירא דהא
כתיב אשר לפני ה': **שאם לא נתחנך כו'**. אם
אירע פר העלם בעוד המזבח חדש שלא הקטירו
עליו קשרת מעולם: **תניא כוותיה דרב פפא**.
דהיקשא לאת ברם וטבילה אתא: **לכל האמור**
בענין. הכל בכלל את ברם וטבילה: קל וחומר.
כלומר אין צריך להביא פר יום הכפורים לבאן
דמקל וחומר נפקא שכל דרכי פר העלם בו ומה
במקום שלא הושו קרבן לקרבן. שאין
הבהמות מניין אחד ולקמן מפרש מאי היא:
הושו מעשים למעשים. מעשה עבודותיהן שוין
של זה לשל זה: **מקום שהושו קרבן לקרבן**. כון

פר יום הכפורים ופר העלם ששניה מין אחד אין שיהא עבודותיהן שוות לעבודות
שהצריך הכתוב לשניין כגון הואות שבחילק ושבמנחה דהו מעשי עבודותיהן שוין לאת
ברם וטבילה: **אלא מה תלמוד לומר לפר זה פר העלם**. ולקמן פריך מאי קאמר הא קרא
בדרידיה קאי: **לפר**. כאשר עשה לפר זה פר כון משיח בא להקיש לזה לפוסלו בחיסור
מתנות כדפרישית לעיל דבר כון משיח לא נכפלו ועריך ללמוד מזה: **אליבא דפר**
ושעיר של יום הכפורים. שלא הושו הבהמות שזה פר זה שיער הושו מעשים של זה
למעשים של זה שכל עבודותיהן שוות מקום שהושו קרבן לקרבן כגון פר כון משיח ופר
יח"כ דשניין מין אחד אין דין כו': **מה לפר ושעיר** קל וחומר. דין הוא שישושו מעשה
עבודותיהן שהרי נכנס דם שניהם לפני ולפנים ואין חילוק ביניהם תאמר שישושו פר
העלם ופר יום הכפורים בעבודות האמורות בהן שלא הושו בכניסה לפני ולפנים שזה
נכנס וזה לא נכנס: **אלא פר העלם ושעיר עבודה**. וזה. שהושו מעשים דאמרן לעיל
החטאת לרבות שעירי עבודה וזה ואף על פי שלא הושו קרבן לקרבן דהאי פר והאי
שעיר: **שכן שניהם מכפפין על עבירות מצוה ודיועה**. לפיכך הושו מעשים תאמר שישושו
מעשה פר העלם ומעשה פר יום הכפורים שכן לא הושו בכפר שזה מכפר על עבירת
מצוה שאינה ידועה וזה מכפר על ידועה כדאמר בשבועות (דף ב). על שיש בה ידיעה
בתחילה ואין בה ידיעה לבסוף שכשנטמא ידע שנטמא ונעלמה ממנו טומאה ונכנס
למקדש ושוב לא נודעה לו כניסתו שעיר הנעשה בפנים על ישראל ופר על כהנים תולה
עד שיוודע לו וביא בעולה ויורד:

הושוו
הושו
הושו

זבחים דף מ עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלה

כלומר, שבעבודות הצריכים לשניהם, כגון הזאות שבחיכל ומתנות
שעל המזבח, יהיו הלכות עבודותיהן שוים, ואף בהלכות שנתרבו
ב'את בדם וטבילה', ומאחר שיש ללמוד בקל וחומר לא נצרך
הכתוב להקישם.
ממשיכה הברייתא: אלא, מאחר שלא נצרך להקיש ללמוד על פר
יום הכיפורים, מה תלמוד לומר הפסוק וְעִשָּׂה לְפָנָיו מְשִׁיבָה
הברייתא: פסוק זה בא ללמד על פַּר הָעֵלִים דָּבָר שֶׁל צִבּוּר, ומה
שנאמר בהמשך הפסוק בְּאֶשֶׁר עֲשֶׂה לְפָנָיו, פסוק זה בא ללמד על
פַּר בְּהֵן הַמִּשִּׁי, להקישו לפר העלם דבר של ציבור, ללמוד ממנו
שאם חיסר אחת ממתנותיו הקרבן פסול.
הגמרא מבארת את הקל וחומר שהובא לעיל בברייתא: אָמַר מֶר, ומה
במקום שֶׁלֹא הוֹשִׁיחַ קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן, שואלת הגמרא: מֵאֵי – לאיזה
שני קרבנות נתכוונה הברייתא שלא הוֹשִׁיחַ בהן קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן, ומה
אֵילִימָא – אם נאמר שהכוונה לפר יום הכיפורים, וישעיר יום
הכיפורים, וכך הוא חומר, מה מצינו בפר ושעיר של יום
הכיפורים, שאף על פי שאינן שוים בקרבנותיהן, שזה פר, וזה
שעיר, בכל זאת שוים בהלכות עבודותיהן, אם כן, במקום
שהקרבנות שוים, כגון פר כהן המשיח ופר יום הכיפורים, ששניהם
מין אחד (פרים), ודאי שישוה הלכות עבודותיהן זה לזה, ולא נצרך
להקיש.
דוחה הגמרא: אֵימָא לְמִיפְדֵּי – יש לפרוך קל וחומר זה, ולהשיב
מַה לְהֵקֵךְ – שמה שמצינו בפר ושעיר של יום הכיפורים ששוים
בהלכות עבודותיהן, דין הוא שיהא כך, שְׁכֵן נִכְנֵס דִּמָּם לְפָנָיו
וְלִפְנֵיהֶם – בקודש הקדשים, ומאחר שאין חילוק ביניהם בזה, דין
הוא שישוה גם בהלכות עבודותיהן, אבל פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, מאחר שאינן שוים במקום וריקת דמון, שרק בפר יום
הכיפורים נכנס דמו לקודש הקדשים, יתכן שגם בשאר הלכות
עבודותיהן אינם שוים זה לזה, ומשום כך אי אפשר ללמוד פר יום
הכיפורים מפר העלם דבר של ציבור בקל וחומר.
מבארת הגמרא: אלא, כוונת הברייתא 'שלא הושהו קרבן לקרבן',
הוא לפר הָעֵלִים דָּבָר שֶׁל צִבּוּר, וישעיר עֲבֹדַת בּוֹכְבִּים, וכך הוא
הקל וחומר, מה מצינו בפר העלם דבר ושעיר עבודת כוכבים,
שאף על פי שאינן שוים בקרבנותיהן, שזה פר, וזה שעיר, בכל זאת
שוים בהלכות עבודותיהם, אם כן, במקום שהקרבנות שוים, כגון
פר יום הכיפורים ופר כהן המשיח, ששניהם מין אחד (פרים), אינו
דין שישוה הלכות עבודותיהם, ואין נצרך לכך היקש.
דוחה הגמרא: אף קל וחומר זה אֵימָא לְמִיפְדֵּי, שיש לומר, מַה
לְהֵקֵךְ – שמה שמצינו בפר העלם דבר של ציבור ושעיר עבודת
כוכבים ששוים בהלכות עבודותיהן, דין הוא שיהא כך, שְׁכֵן
שניהם מְכַפְּרִין עַל עֲבִירַת מִצְוָה יְדוּעָה, כלומר על עבירה שיש לו
ידיעה על כך שחטא בה, ומאחר שאין חילוק ביניהם בזה, דין הוא
שישוה גם בהלכות עבודותיהם, אבל פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, מאחר שאינן שוים בכפרתן, שפר כהן המשיח מכפר על
עבירה שנודע לו שחטא בה, ופר יום הכיפורים בא על עבירה
שלא נודע לו שחטא בה, יתכן שגם בשאר הלכות עבודותיהם
אינם שוים זה לזה.
מבארת הגמרא: אלא כשהברייתא אומרת 'שלא הושהו קרבן
לקרבן', כוונתה לפר הָעֵלִים דָּבָר שֶׁל צִבּוּר וישעיר שֶׁל יום הכיפורים,
וְהָיָה קָאָמַר ללמוד את הקל וחומר, ומה מצינו במקום שֶׁלֹא הוֹשִׁיחַ
קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן, בפר העלם דבר של ציבור ושעיר של יום הכיפורים,
וְהָיָה שְׁעִיר, בכל זאת מצינו שהושוו מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים –
שהלכות מעשה עבודותיהם שוים זה לזה לְמַאי דְּכָתִיב פָּהוּ – לגבי
הדברים שנאמרו בהם, אם כן, במקום שְׁהוֹשִׁיחַ קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן, כגון
פר יום הכיפורים ופר כהן המשיח, ששניהם מין קרבן אחד, וְהָיָה
פַּר, וְהָיָה פַּר, אֵינִי דִין – וכי אין הדין נותן

אֵמִין – יבלת שְׁפָאֲצָנָה, שאם יש לכהן יבלת באצבעו אין זה
חציצה בין אצבעו לדם, ולמדים כן מ'את אצבעו' שמשמע את
הטפל לאצבעו, ואף אצבע עם יבלת הרי היא בכלל 'וטבל הכהן
את אצבעו בדם'.
וממה שנאמר וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם בְּנִיקוֹד פֶּתַח הַחֹמֶת
ה'בִּי'ת', ולא 'בְּדָם ב'ש'ו'א', משמע בדם שהיה כבר בכלי
מתחילה, ללמוד שנצרך שֶׁיְהֵא בְּדָם שֶׁבְּכָלִי שִׁיעוֹר טָבִילָה מְעִיקָרָא
– משעת קבלה ראשונה, ולמעט אם קבל פחות מכדי טבילת
אצבע בכלי אחד, ופחות מכדי טבילת אצבע בכלי שני, ועירבן
יחד, שכיון שלא היה בכלי שיעור טבילה משעת קבלה ראשונה,
פסול.
וממה שנאמר וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם, למדים שצריך לטבול
אצבעו בדם שבכלי, וְלֹא שיהא מְסַפֵּג – מקנה אצבעו בדם שעל
דופן הכלי, שאין זה נקרא טבילה.
מבארת הגמרא: וְאִי־צָרִיד לְמַכְתֵּב – והוצרך הפסוק לכתוב 'בְּדָם'
אף שכבר כתב 'וטבל', דִּאי כְּתִיב דְּחִמָּא רַק וְטָבַל, הִנֵּה אֵמִינָא אֵה
עַל גַּב דְּלִימָא – שאין בכלי שִׁיעוֹר טָבִילָה מְעִיקָרָא – משעת קבלה
הראשונה, בכל זאת כשר, לכך כְּתִיב דְּחִמָּא בְּדָם, ללמד שיהא
בכלי שיעור טבילה משעת קבלה הראשונה, וְאִי כְּתִיב דְּחִמָּא רַק
בְּדָם, הִנֵּה אֵמִינָא שֶׁאִפְּלוּ אִם מְסַפֵּג אצבעו בדם שבדופן הכלי
כשר, לכך כְּתִיב דְּחִמָּא וְטָבַל, שצריך לטבול אצבעו בדם, ולא
שיקנח בדם שבדופן הכלי.
הגמרא מסיבה לדרוש עוד את הפסוק שנאמר אצל פר כהן
המשיח וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן הַדֵּם עַל קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים לִפְנֵי ה'
אשר באהל מועד' וגו' (ויקרא ד, ז), שואלת הגמרא: מה שנאמר
בפסוק מְזִיחַ קִטְרֵת סַמִּים, לָמָּה לִי – מדוע הוצרך לכותבו, הרי
ממה שנאמר 'לִפְנֵי ה'' יודעים אנו שהפסוק מדבר במזבח הפנימי
שעליו מקטירים את קטורת הסמים.
משיבה הגמרא: הכתוב בא ללמדנו בזה, שְׁאֵם אִירַע פֶּר הָעֵלִים
דבר של ציבור בעוד שלא נִתְחַנֵּחַ הַמִּזְבֵּחַ בְּקִטְרֵת הַסַּמִּים, שהמזבח
הוא חדש ועדיין לא הקטירו עליו קטורת מעולם, לֹא הָיָה מִזְבֵּחַ –
אינו כשר להזות עליו את ההזאות של הפר.
הגמרא מביאה ראייה לרב פפא שלא הוצרך הפסוק להקיש פר יום
הכיפורים לפר העלם דבר של ציבור אלא כדי ללמוד ממנו את
ההלכות שנתרבו מ'את בדם וטבילה': תִּנְיָא בְּנִיחָא דְּרַב פָּפָא –
שנינו בברייתא כדברי רב פפא, נאמר בפסוק אצל פר העלם דבר
של ציבור (שם ד, ז) וְעִשָּׂה לְפָנָיו בְּאֶשֶׁר עֲשֶׂה לְפָנֵי הַחֹטָאִת, וביארו
הוא, שיעשה לפר העלם דבר של ציבור כשם שעשה לפר
החטאת של כהן המשיח הנאמר בפרשה שלמעלה, ופסוק זה
מיותר, שהרי כל עבודותיו של פר העלם דבר של ציבור נתפרשו
אצלו ואין צריך ללמוד אותם מפר כהן המשיח, ומבררת
הברייתא: מַה תִּלְמֹד לִזְמַר תִּיבֵּל לְפָנָיו, משיבה הברייתא: לְרִבּוֹת
פַּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְכָךְ שִׁיחֵי נִוְהָגִים גַּם בּו כָּל מַה שְׁאָמַר בְּעֶצְוֹן פֶּר
הָעֵלִים דָּבָר שֶׁל צִבּוּר, דְּבָרֵי רַבִּי. וממה שהברייתא אמרה 'לכל מה
שאמר בענין', משמע שההיקש בא ללמד על כל הדברים ואף
ההלכות שנתרבו מ'את בדם וטבילה', וכדברי רב פפא.
מביאה הברייתא דעה החולקת: אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לא הוצרך
הכתוב להקיש פר יום הכיפורים לפר העלם דבר כדי ללמוד ממנו
את ההלכות שנאמרו אצלו, שהרי יש ללמוד זאת בקל וחומר, וכך
נלמד, ומה במקום שֶׁלֹא הוֹשִׁיחַ קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן – שאין שני הקרבנות
שוים זה לזה, ששני מיני בהמות שונות הם, בכל זאת מצינו שְׁהוֹשִׁיחַ
הכתוב מַעֲשִׂים לְמַעֲשִׂים – הלכות מעשה עבודותיהן זה לזה, אם כן,
במקום שְׁהוֹשִׁיחַ הַכֹּהֵן קֶרְבֵּן לְקֶרְבֵּן, כגון פר יום הכיפורים ופר כהן
המשיח, ששני הקרבנות שוים, ששניהם פר, אֵינִי דִין – וכי אין הדין
נותן שִׁישִׁיחַ מַעֲשֶׂה לְמַעֲשֶׂה – שישוה הלכות עבודותיהן זה לזה,

גמר ושליומות עניינו של הבעל-שם-טוב יהיה רק לעתיד לבוא.

בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: תניא כוותיה דרב פפא – שנינו
 בברייתא כדברי רב פפא, נאמר בפר העלם דבר של ציבור (ויקרא ד
 ט) 'ועשה לפר באשר עשה לפר החטאת', שואלת הברייתא: מה
 תלמוד לומר בתיבת 'לפר', משיבה הברייתא: לפי שצאמר אצל
 שעירי עבודת כוכבים (במדבר טו כה) 'ונסלח להם כי שגגה הוא זהם
 הביאו את קרבנם אשר לה' וגו' וחטאתם לפני ה' על שגגתם, ופסוק
 מיותר הוא, אלא בא פסוק זה לדרשה, וכך יש לדרשו, 'חטאתם,
 אלו שעירי עבודת כוכבים שהפסוק מדבר בהם, שגגתם, זה פר
 העלם דבר של צבור, ובמה שכתבה התורה 'חטאתם על שגגתם',
 הקישה התורה ביניהם, בין שעירי עבודת כוכבים לפר העלם דבר
 של צבור, ואמרה תורה שחטאתם, שהוא שעירי עבודת כוכבים,
 הרי היא לך בשגגתם, כפר העלם דבר של ציבור לענין הקטרת
 אימוריהם, שכשם שבפר העלם דבר של ציבור מקטירים את
 יותרת הכבד ואת שתי הכליות, כך גם בשעירי עבודת כוכבים
 מקטירים את יותרת הכבד ואת שתי הכליות. אלא שיש להקשות
 על לימוד זה, שהרי שגגתם – פר העלם דבר של ציבור עצמו מהיכן
 למדת ששקטירים ממנו את יותרת הכבד ואת שתי הכליות, וכי לא
 למדת כן בהיקש – בהיקש מפר כהן המשיח, ואם כן איך ילמד פר
 העלם דבר של ציבור לשעירי עבודת כוכבים, וכי דבר הקלם
 בהיקש חוזר ומלמד בהיקש, וכדי שלא יוקשה כן, תלמוד לומר
 'לפר' שזה פר העלם דבר של צבור, ותיבת 'לפר' שנאמרה שם זה
 – הכוונה לפר כהן המשיח, וחזר והיקש פר העלם דבר של ציבור
 לפר כהן המשיח, ובכך יצא נחשו היקש השני כאילו כתוב אצלו
 בפירוש דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות, כדי שיהא אפשר
 ללמד ממנו לשעירי עבודת כוכבים ולא יהא פר העלם דבר של
 ציבור דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש. הרי
 שמברייתא זו יש להוכיח כדברי רב פפא, שהתורה כתבה תיבת
 'לפר' כדי שלא יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הלמד בהיקש
 שאינו חוזר ומלמד בהיקש.
 אמר פר – הובא לעיל בברייתא, מה שנאמר 'חטאתם, אלו שעירי
 עבודת כוכבים, וממה שנאמר 'חטאתם על שגגתם', הוקשו שעירי
 עבודת כוכבים לפר העלם דבר של ציבור ללמד דין הקטרת
 יותרת הכבד ושתי הכליות בשעירי עבודת כוכבים.
 מקשה הגמרא: מדוע נצרך לכך היקש זה, תיפוס ליה – הרי יש
 ללמוד דין זה מקרא קמא – מן הפסוק הראשון 'ועשה לפר באשר
 עשה לפר החטאת' (ויקרא ד ט) שנאמר בפרשת פר העלם דבר של
 ציבור, שהוקשו בו שעירי עבודת כוכבים לפר העלם דבר של
 ציבור, דאמר פר בברייתא לעיל (טז), שתיבת 'חטאתם' שנאמרה
 אצל פר העלם דבר של ציבור באה לרבות שעירי עבודת כוכבים,
 שהוקשו לפר העלם דבר של ציבור, ואם כן אפשר ללמוד משם
 גם דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות.
 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, איצטרף – נצרך להיקש של
 'חטאתם על שגגתם', שבלא היקש זה סלקא דעתך אמינא – היה
 עולה בדעתך לומר, מה שהקישה התורה שעירי עבודת כוכבים
 לפר העלם דבר של ציבור בתיבת 'חטאתם', הני מילי – דברים אלו
 אינם אמורים אלא לענין הקזאות דתיתין בגופיה – שכתובים
 בפירוש בגוף פרשת פר העלם דבר של ציבור,

שהוקשו מעשים למעשים – שישו הלכות עבודותיהן זה לזה, ואמא
 ליה – ויש ללמוד את פר יום הכפורים לענין ההלכות שלמדים
 מאת בדם וטבילה' שיהיו נוהגים בו, על ידי קל וחומר מפר כהן
 המשיח, ומאחר שיש ללמוד אותם על ידי קל וחומר, לא הוצרך
 להקיש פר יום הכיפורים לפר כהן המשיח.
 ואמא ליה – ויש ללמוד שעירי יום הכפורים מעשרי עבודת כוכבים
 שיהיו נוהגים בו ההלכות שנלמדים מאת בדם וטבילה' מקל
 וחומר זה, שמה מצינו בפר העלם דבר של ציבור ושעיר יום
 הכיפורים, שקרבנות שונים הם, שזה פר וזה שעיר, ובכל זאת
 הושוו זה לזה בעבודות המפורשים בשניהם, כגון בהזאות
 שבחיכל, אם כן במקום שהקרבנות שונים זה לזה, כגון שעיר יום
 הכיפורים ושעירי עבודת כוכבים, ששניהם מין קרבן אחד (ושעיר),
 ודאי שישו גם הלכות עבודותיהן, וגם אצל שעיר יום הכיפורים
 יהיו נוהגים ההלכות שנלמדים מאת בדם וטבילה'.
 הגמרא תמחה על הלימוד של שעיר יום הכיפורים משעירי
 עבודת כוכבים. מקשה הגמרא: וכי דבר הקלם בהיקש – שנלמד
 על ידי היקש, חוזר ומלמד בקל וחומר – האם יכול לחזור וללמד
 על מקום אחר על ידי קל וחומר, וכאן בשעירי עבודת כוכבים
 שלא למדנו בהם את ההלכות של 'את בדם וטבילה' אלא על ידי
 היקש, איך יכולים לחזור וללמד על שעיר של יום הכיפורים בקל
 וחומר. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, קבכר תנא דבי רבי ישמעאל
 – התנא מבית מדרשו של רבי ישמעאל ששנה ברייתא זו סובר,
 שדבר הקלם בהיקש – שנלמד על ידי היקש, חוזר ומלמד בקל
 וחומר.
 הגמרא מבארת את המשך דברי רבי ישמעאל שהובאו לעיל
 בברייתא. שנינו לעיל (מ) בברייתא: 'לפר' זה פר העלם דבר של
 צבור. מקשה הגמרא: הא – הרי תיבת 'לפר', כפרשת פר העלם
 דבר של ציבור גופיה – עצמו בתיבת, ומדוע הוצרך הפסוק להזכיר
 שוב את תיבת 'לפר' להשימיענו בזה את פר העלם דבר של ציבור.
 מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, הטעם שהוצרך להזכיר שוב פר
 העלם דבר של ציבור הוא משום דבעי אנומרי – שצריך שילמד פר
 העלם דבר של ציבור את דין ההקטרה ביותרת הכבד ושתי הכליות
 על ידי היקש לשעירי עבודת כוכבים, שהרי אצל שעירי עבודת
 כוכבים לא נתפרש בתורה הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות,
 אלא נלמדים על ידי היקש מפר העלם דבר של ציבור וכמו
 שיתבאר להלן, ופר העלם דבר של צבור בגופיה – אצל עצמו לא
 בתיבת דין הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות, אלא בהיקשא אחי
 – הוא נלמד על ידי היקש לפר כהן המשיח, ולכך איצטרף לכתוב
 אצל פר העלם דבר של ציבור תיבת 'לפר' לכפול ולדרוש זאת
 לענין פר העלם דבר של ציבור, ובכך לחזור ולהקישו פעם שניה
 לפר כהן המשיח ללמוד ממנו הקטרת יותרת הכבד ושתי הכליות,
 וזאת בכדי למהיך קמאן דתיתין ביה בגופיה – שיהא נחשב הדין
 הנלמד בהיקש השני כאילו נכתב אצלו בפירוש, שיהא אפשר
 ללמוד ממנו בהיקש לשעירי עבודת כוכבים, ולא ליהוי – ושלא
 יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הקלם בהיקש שאינו חוזר
 ומלמד בהיקש.
 הגמרא מביאה ראייה מברייתא לדברי רב פפא שהתורה כתבה
 תיבת 'לפר' כדי שלא יהא פר העלם דבר של ציבור דבר הלמד

המשך ביאור למס' זבחים ליום שלישי עמ' א

מעכבים את הכפרה, תלמוד לומר 'בן עשה לו', חזר וכפל, ומכין
 שאינו נצרך ללמדנו על שבע המתנות, בהכרח שבא לרבות את
 ארבע המתנות שאף הם מעכבים את הכפרה.
 ממשכיבה הברייתא לדרוש את הפסוק: תיבת 'לפר', זה בא לרבות
 פר יום הכפורים, שבא הכתוב להקישו ולהשוותו לפר העלם דבר
 של צבור.

של ציבור, ולמד בזה שאם חסר אחת מקל המתנות, לא עשה ולא
 כלום והקרבן פסול.
 ממשכיבה הברייתא לדון: מפסוק זה אין לי – איני יודע לרבות
 שיעכבו את כפרת הקרבן אלא מתי שבע – שבע המתנות שעל
 הפרוכת, מאחר שמצינו שהזאות אלו מעכבות בכל מקום, ואם כן
 דין הוא שיעכבו גם כאן, אבל מתי איבע שצריך ליתן על הקרנות,
 שאינם מעכבים בחטאת החיצונה, מניין שבמזבח הפנימי גם הם

זבחים. פרק רביעי - בית שמאי דף מא עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רלז רש"י תוספות

הושו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו. פי' בקונטרס מה שפירש הכתוב בהואות
הכתובות בהן לא שניה את זו מזו אלו ואלו על הפרכת אלו ואלו על הקרנות
ואלו ואלו באצבע ואע"ג דלא כתיב בשעיר את בדם וטבילה אין זה שני דאיכא למימר
לא פירש הכל דהא במאי דפירש לא שני ואם זה נכנס לפניו וזה לא נכנס וזה טעון שמונה

לפנים וזה טעון שמונה הזאות וזה טעון שבע מידו למאי דכתיב בהו לא
שני ואם ריבה עבודות בזה ויתר מבזה מימ מעשה
עבודות שהצריך לשניהם לא שניה והנהיג רבינו
שמואל דכל זה לא יתכן דא"כ למד לנו ללמוד פר
ידי' (הא) משעיר ידי' (הא) מהדוא טעמא
דנפיק שעיר ליופק ורו מאי האי דאמרין לקמן
ואתא ליה שעיר ידי' מ צה צריך ון בהאי ק"ו הרי
כבר למד מפר העלם וגם לא הוזכר בברייתא
לדלעל שנצטריך ללמודו אלא הכי פירושא
במקום שלא להושו קרבן לקרבן דהאי פר העלם
והאי שעיר ידי' דשני מיני בהמות הן אפילו הכי
הושו מעשים למעשים לאת בדם וטבילה למאי
דכתיב בהו כלומר אותו עבודות שכתובות בהן
אע"פ שאין שוות בחשבון בדשעיר יש לפני
ולפנים ובהכל אחת למעלה ושבע למטה מידו
לאת בדם וטבילה והושו כדיליף לקמן שעיר
ידי' משעירי עבודה וזה בקי' מקום שהושו
קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר כ' וקיימא לן
באיזהו מקומן (לקמן דף ג) דדבר הלמד בקל
וחומר חזר ומלמד בקי' והיינו דמפרש לקמיה
ואתא ליה שעיר ידי' משעירי עבודה וזה
כלומר וכבר אתא ליה שעיר ידי' ויכול ללמוד
על פר ידי' כדאמרין עד כאן לשונו: **וקשיא**
היכי אתי שעיר ידי' משעירי עבודה וזה ופר
העלם מה להנך שכן מכפרין על מצוה ידועה ועוד
שכתוב בספרים מפר ידי' ושעירי עבודה וזה
ועל זה קשה ויכי אתי בקי' ראשון פר ידי' כ
משעיר ידי' לאת בדם וטבילה הלא שעיר ידי' כ
גופיה לא קמה לו לאת בדם וטבילה בקי' אחרון
אלא מפר ידי' דהוא גופיה מנא ליה ונראה
לפרש קי' ראשון כמו רש"י ומה במקום שלא
הושו קרבן לקרבן פר העלם ושעיר ידי' הושו
מעשים למעשים למאי דכתיב בהו השתא לא
קאמר דהושו לאת בדם וטבילה דכתיב לא קמה

לו בשעיר ידי' כ אלא הושו ששניהם על הפרכת ועל מנזח הוה מקום שהושו קרבן לקרבן
אינו דין שישושו למאי דכתיב בהו אפילו לאת בדם וטבילה וכן הוי קי' דשעיר ידי' חזר
לדקדק אי שייך למימר דיו בהאי קי' דמה בפר העלם לא הוי את בדם וטבילה אלא בשבע
הזאות אף פר ידי' כן אבל הזאה שמינית לא ולהאי פירושא אתי שפיר דרבי חולק על קל
וחומר זה שאינו פשוט דתחלת דינו דפר העלם דבר ושעיר ידי' כ בקי' ראשון והושו
מעשים למעשים לא הוי מאת בדם וטבילה ולא תיקשי לרבי שעיר ידי' כ מנא ליה את בדם
וטבילה כיון דלית ליה האי קל וחומר כיון דלרבי כתיב לפר (למדידש ביה) פר ידי' כ לאת
בדם וטבילה א"כ אתאי ליה שעיר ידי' כ בקי' גמור מפר ידי' כ ושעירי עבודה וזה ודלא
הושוה קרבן לקרבן והושו מעשים למעשים לאת בדם וטבילה כל שכן שעירי (עבודה וזה
ושעירי) ידי' ע"כ. ברך. **ואתא** ליה פר של יום הכפורים לאת בדם וטבילה מפר העלם
של צבור. בקונטרס גריס מפר בהן משיח כי היכי דלא ליהוי למד מלמד: **ואתא** ליה שעיר
של ידי' כ משעיר עבודה וזה מקי'. ואם תאמר רבי דלית ליה האי קי' מהיכא ליה ליה ובי
תימא משום דתיקש פר ושעיר של ידי' כ אהרדי דבקר לא אשכחן דף הקישא ורו דא"כ
ל' ישמעאל נמי תיפוק לו מהקישא דהבא ורו מנא ליה ובהאי מקומן (לקמן דף ג)
ל' ישמעאל דדבר הלמד בהיקש חזר ומלמד דחומר אימא איפכא דדבר הלמד בקל

וחומר חזר ומלמד בהיקש דפר של יום הכפורים דאית בקי' מפר בהן משיח חזר ומלמד על שעיר בהיקש ובפרק איזהו מקומן (גם זה שם) משמע דקדוש יש לנו לומר דדבר הלמד בקל
וחומר חזר ומלמד בהיקש משמע עבודה וזה דלעיל דרשנין החטאת אלו שעירי עבודה וזה אבל שעיר
של יום הכפורים לא אתאי מהחטאת כי היכי דלא מוקמי ליה בשעירי רגלים כדאמר לעיל:

אבל

משיחת יום ב' דהח השבועות, ה'תשכ"ז

הושו מעשים למעשים למאי דכתיב בהו. שפירש הכתוב בהואות הכתובות בהן לא שניה
את זו מזו אלו על הפרכת אלו על הקרנות ואלו על הקרנות אלו
באצבע ואלו באצבע ואע"ג דלא כתיב ביה בשעיר את בדם וטבילה אין זה שני דאיכא
למימר לא פירש את הכל דהא במה דפירש לא שני ואם זה נכנס לפניו וזה לא נכנס

לפנים וזה טעון שמונה הזאות וזה טעון שבע
מידו למאי דכתיב בהו לא שניה אם ריבה
עבודות בזה ויתר מזה מקום מעשה
עבודות שהצריך לשניהם לא שניה: מקום
שהושוה קרבן לקרבן דהאי פר והאי פר אינו
דין. שישושו מעשה עבודות השוות בשניהם כגון
הזאות דפרכת ושל מנזח הוה: ח"ג ואתא ליה
פר ידי' כ לאת בדם וטבילה מפר משיח. בהאי
קי' כדאמרין: ואתי ליה שעיר ידי' כ נמי. לאת
בדם וטבילה משעירי עבודה וזה בקי' מה
במקום שלא הושוה קרבן לקרבן דפר העלם
ושעיר של ידי' כ הושו מעשים המפורשים
בשניהם שלא שניה בפי' עבודות השוות בדם
כגון הזאות דהיכל מקום שהושוה קרבן לקרבן
כגון שעיר ידי' כ ושעירי עבודה וזה אינו דין
שישושו מעשים למעשים וילמוד סתום מן
המפורש שעיר של ידי' כ משעירי עבודה וזה:
וכי דבר הלמד בהיקש. כגון שעירי עבודה וזה
לא למדנו בהן את בדם וטבילה אלא בהיקשא
שהזקש לפר בהן משיח וחוחרין ומלמדן את
בדם וטבילה על שעיר ידי' כ כדאמר בקי': **אמר**
רב פא. האי לפר דמוקי רבי ישמעאל בקי' **אמר**
העלם משום דלדקמן בעינן אנגורין פר העלם
ביותרת הכבד ושתי הכליות לשעירי עבודה
וזה בהיקשא דחטאתם על שגגתם ופר העלם
דבר בגופיה לא כתיב יותרת ושתי כליות אלא
ואת כל חלבו יקריב ממנו ובהיקשא (להאי קרא)
גמר לזו מפר בהן משיח דכתיב ביה לחבי
איצטריך לפר יתירה לפר העלם לכפול
בהיקשא שנייה דהא בלאו הכי איתקש דהאי
קרא ביה קאי וכתבי כאשר עשה לפר זה פר בהן
משיח וחזר וכפל ועשה לפר זה פר העלם
לכפול בהיקשו ללמוד ממנו יותרת דליהוי האי
דיקש שני במקום כתיבה בגופו דלא ניהוי דבר

הלמד בהיקש חזר ומלמד בהיקשא דקיימא לן לקמן באיזהו מקומן (דף מט): דאין למדין
בקרשים למד בהיקשא מן הלמד בהיקש: והם הביאו את קרבנם וגי'. בפרשת קרבנות
עבודה וזה כתיב בשלח לך ומקרא יתירא הוא לדרשא דמה לו לכתוב זאת ונסלח להם
כי שגגה היא והם הביאו את קרבנם לכתוב ונסלח להם ונשתחו אלא משום דבעי
לאקשי שעירי עבודה וזה דמשתעי ביה קרא לפר העלם להקטרת אימורים בדכתיב
קרבנם אשה לה' היינו אימוריהם ואקשי חטאתם לשגגה: **חטאתם אלו שעירי עבודה וזה.**
דעלייהו קאי: **שגגתם זה פר העלם.** דכתיב ביה (ויקרא ד) ואם כל עדת ישראל ישגו
אמרה תורה חטאת דעבודה וזה וזו היא כשאר שגגתם דשאר עבירות לענן אישים:
ושגגתם מתיבן למד. הקטרת האישים שלה לא בהיקש מפר בהן משיח בתמידי והאיך
חזר ולמד בהיקש ת"ל ועשה לפר זה פר העלם חזר וכפל בהיקשן כדאמרן לעיל למדיהו
כמאן דכתיב בגופו: **תיפוק ליה.** יותרת הכבד לשעירי עבודה וזה: **מקרא קמא.** דאקשינן
לעיל לפר העלם: **דאמר מר החטאת אלו שעירי עבודה וזה.** למד לו הך דחטאתם
על שגגתם: **מ"א הני מילי.** דאיתרבו שעירי עבודה וזה לדין פר העלם להזאות דכתיבן
בגופיה בהדיא אבל ליותרת וכליות לא:

קמ"ל

וחומר חזר ומלמד בהיקשא דפר של יום הכפורים דאית בקי' מפר בהן משיח חזר ומלמד על שעיר בהיקש ובפרק איזהו מקומן (גם זה שם) משמע דקדוש יש לנו לומר דדבר הלמד בקל
וחומר חזר ומלמד בהיקש משמע עבודה וזה דלעיל דרשנין החטאת אלו שעירי עבודה וזה אבל שעיר
של יום הכפורים לא אתאי מהחטאת כי היכי דלא מוקמי ליה בשעירי רגלים כדאמר לעיל:

אבל

התורה כולה, פשט רמז דרוש וסוד, ניתנה לכל בניישראל בשווה.

אבל יותרת ושתי הכליות דלא כתיבן בגופיה אימא לא. תימה הא אמרת לפר מייתי להכי למידיה כמאן דכתב בגופיה לאגמורי לשעירי עבודה וזה ושמא אי לאו הך היקשא דחטאת על שגגתם לא הוה דרישנא ליה הכי: **והוא** תנא לרבות פר יודי' ככל האמור בעין קאמר. פירש בקונטרס אלמא כולה מילתא יליף מיניה ואפילו עיובא ואת אמרת

אָבֵל וְיֹתֶרֶת וְשֵׁתִי כְלִיֹּת, דְּלֹא כְּתִיבִין בְּגוֹפֵיהּ, אִימָא לֹא. קָא מְשַׁמְעֵ לָן: אֲמֹר לִיה רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב נָתָן לְרַב פֶּפְא, וְהָא תַנָּא, 'פֶּר יוֹם הַכַּפּוּרִים, לְכָל מָה שְׁאָמֵר פְּעֻנָן' קֶאמֵר. תַנָּא הִיא. תַנָּא דְבִי רַב, מְרַבִּי הִכִּי. תַנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, לֹא מְרַבִּי הִכִּי. תַנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, מִפְּנֵי מָה נֶאמְרוּ יוֹתֶרֶת וְשֵׁתִי כְלִיֹּת בְּפֶר כְּהֵן מְשִׁיחַ, וְלֹא נֶאמְרוּ בְּפֶר הָעֶלֶם דְּכֶר שֶׁל צִבּוֹר, מִשָּׁל לְמִלְךָ בִּשְׂר דָּם שְׁזָעַם עַל אוֹהֲבוֹ, וּמֵעֵט בְּסֶרְחוֹנוֹ מִפְּנֵי חֵיכְחוֹ. וְתַנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא, מִפְּנֵי מָה נֶאמְרָה 'פְּרוּכֶת הַקֹּדֶשׁ' בְּפֶר כְּהֵן מְשִׁיחַ, וְלֹא נֶאמֵר בְּפֶר הָעֶלֶם דְּכֶר שֶׁל צִבּוֹר, מִשָּׁל לְמִלְךָ בִּשְׂר דָּם שְׁפָרְהָה עָלָיו מִדִּינָה, אִם מֵעֻמָּה סָרְחָה, פְּמִלִּיא שְׁלֹ מִתְקַיָּמָת. אִם רִיבָה סָרְחָה, אִין פְּמִלִּיא שְׁלֹ מִתְקַיָּמָת: לְפִיכָד אִם נָתַן פּוֹלֵן כְּתִיקָנָן כּו': תַנֵּן הֵתָם, פִּיגֵל בְּקוֹמִין וְלֹא בְּלִבּוֹנָה, בְּלִבּוֹנָה וְלֹא בְּקוֹמִין, רַבִּי מֵאוֹר אוֹמֵר, פִּיגוֹל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אִין בּוּ כֶרֶת עַד שִׁפְפֵּל בְּכָל הַמֹּתוּר. אֲמֹר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, לֹא תִימָא, טַעֲמָא דְרַבִּי מֵאוֹר, דְּקַסְבֵּר מִפְּגִלִין בְּחֻצִּי מִתוּר. אֵלָּא, הִכָּא בְּמֵאִי עֲקֻנָּן, בְּגוֹן שְׁנָתָן אֵת הַקּוֹמִין בְּמַחֲשָׁבָה, וְהַלְבּוֹנָה בְּשִׁתְּקָה. קַסְבֵּר, כָּל הָעוֹשֶׂה, עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה. בְּמֵאִי, מִדְּקִתְנֵי לְפִיכָד אִם נָתַן פּוֹלֵן כְּתִיקָנָן, וְאַחַת שְׁלֹא כְּתִיקָנָה, פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶרֶת. הָא, אַחַת שְׁלֹא כְּתִיקָנָה, וְכוּלָן כְּתִיקָנָן, פִּיגוֹל. מִנִּי, אִילִימָא רִבְּנָן, הָא אֲמִיר רִבְּנָן, אִין מִפְּגִלִין בְּחֻצִּי מִתוּר. אֵלָּא רַבִּי מֵאוֹר, וְאִי טַעֲמָא דְרַבִּי מֵאוֹר, מִשּׁוּם דְּמִפְּגִלִין בְּחֻצִּי מִתוּר הוּא, אֲפִילוּ כְּדִקְתָּנִי נִמְי. לֹא, מִשּׁוּם דְּקַסְבֵּר, כָּל הָעוֹשֶׂה, עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה הוּא עוֹשֶׂה. אֲמֹר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר יִצְחָק, לְעוֹלָם רִבְּנָן הִיא. וּמֵאִי כְּתִיקָנָן, כְּתִיקָנָן לְפִיגוֹל. וְהָא, מִדְּקִתְנֵי לְפִיכָד אִם נָתַן פּוֹלֵן כְּתִיקָנָן, וְאַחַת שְׁלֹא כְּתִיקָנָה, פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶרֶת, מִפְּלֵל ד'חִתְּקָנָה', לְהַכְשִׁירָה הוּא דֹאֲתָא. אֲמֹר רַבָּא, רַב אֲשִׁי אֲמֹר, שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ. מִפְּלֵל דְכִי לֹא עָבִיד לָהּ חוּץ לְמִקְוָמוֹ וְשְׁלֹא לְשִׁמּוֹ, מִתִּיב. אִיִּידִי דְתַנָּא רִישָׁא, פִּיגוֹל וְחֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת, תַנָּא נִמְי סִיפָא, פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶרֶת: מִתִּיבִי, בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים, בְּדָמִים הִתִּיתְנִין עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן.

אבל

קפ"ל. דחטאתא על שגגתם דלענין אשה לה' נמי איתקוש: והא תנא לרבות פר יוה"כ לכל הענין קאמר. אלמא כולה מילתא יליף מינה ואפילו עיובא ואת אמרת לאת ברם וטבילה: תנא: היא תנא דבי רב מרבי הכי. כל ת"ר קרי תנא דבי רב הדיא מתני' קמיתא לא מרבי ליה אלא לאת ברם וטבילה ועיובא נפקא ליה מחוקה ולרבי יהודה מאם כלה כפר: ותנא דבי רבי ישמעאל. הך תנא בתרא דאמר לכל האמור בענין במיתות דבי רבי ישמעאל היא בשנתי סודרה בבית מדרשו של ר' ישמעאל וסידרו בה תנאים הרבה כמו שסידרו רבי חיאי ור' אושעיא: על אוהבו. ציבור: מינעם בסרחונו. קיצר בדבריהם: פני: מה נאמרה פרכת הקדש. גרס בפר כהן משיח כתיב את פני פרכת הקדש ובפר העדה כתיב את פני הפרכת: פמליא. נכנסת חבורתו עצמו ומהמסבכים לדעתו אשר דברי סתרו אליהם ואם רובה סרחא אין פמליא שלו קיימת הרי הוא מסולק מתיבתא ומכניסתם במקצת ואין לבו גס כהן כבראשונה ה"ן כיון דרוב ציבור (סרחו) כביכול אין כאן קדושה: פיגל בקומין ולא בלבונה. בהקשרת המנחה שני מתיתין שני הקומין והלבונה ואם הקטיר את האחד במחשבת פיגול והאחד בשתיקה: ר"ט או"ר פיגול. כדמפרש טעמא לקמן: בגון שנתן את הקומין במחשבה. תחילה ואחר כך הלבונה בשתיקה וזה"ל אם נתן לבונה במחשבה תחילה ואחר כך קומין בשתיקה וטעמא משום דעל דעת ראשונה עשה ונמצא מפגל בכל המתיר ורבנן סביר על דעת ראשונה לא אמרין אלא אם כן אמר אף בשני וכל מחשבה דקדשים מוציא בפה הוא אבל ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה דאין כאן אלא מחשבת חצי מתיר ומודה רימז דלא פיגול אלא פסל: מדרתני. מתניתני: לפיכך אם נתן כולן בתקנן. וקס"ד היינו שתיקה: ואחת שלא בתקנא. אין פסגלין בחצי מתיר. פסול ואין בו כרת. שלא חישוב אלא בחצי מתיר דכולן מעכבות בו וכולן מתירות ואין פיגול עד שיפגל בכולן: הא אחת שלא בתקנה. הראשונה במחשבה והשאר בשתיקה פיגול דאמרין על דעת הראשונה עשה והוה לי מחשבה בבליה מתיר: הא אמרין אין פסגלין בחצי מתיר. כדקתני בהרי"א עד שיפגל בכל המתיר ואפי' ראשונה במחשבה ושניה בשתיקה משמע אלמא לית להו על דעת ראשונה עשה: אפילו כדקתני נמי. ראשונה בשתיקה ואחרונה במחשבה ליהוי פיגול אלמא מדרשני ליה בין ראשונה בשתיקה לראשונה במחשבה שמע מינה טעמא משום דעשה על דעת הראשונה הוא: כתיקנה לפיגול. ראשונה במחשבות דחוצ' לזמנו ואשמעינן דלא אמרין על דעת הראשונה עשה: והא מדרתני ואחת שלא בתקנה. ולא קתני כולן כתיקנן חוצ' מאחת מוקן או ואחת בשתיקה שמע מינה כתיקנן דאמר

להכשירו הוא דאי במחשבה ולפיגול הוכי מקרי לה לחך דשתיקה שלא כתיקנה הא לא חשיב בה מידי ולא קילקל מחשבתו ראשונה דנקרייהא שלא כתיקנה לפיגול: אמר רבא. לישא אבול בתקנה לפיגול ורבנן היא ולר"מ לא תשמע מינה מידי ושלא בתקנה דאחרונה נמי שלא בתקנה לפיגול קאמר וכו' שנתנו במחשבת חוצ' למקומו המוציא מידי פיגול: ורב אשי אמר מחשבה שלא לשמו. נמי קרי שלא בתקנה לפיגול דהא חטאת היא ומחשבה שלא לשמו פוסלת בה ומוציאה מידי פיגול: ה"ג פכלל דבי לא עבד לה חוץ למקומו ושלא לשמו מתייב. מרלא קרי לה תנא פסול אלא בשחישב שלא כתיקנה ואוקימנא בשלא לשמו או חוץ למקומו מכלל דבי לא עבד לה הכי אלא בשתיקה דחייב כלומר הוי פיגול לחייב על אכילתו ברת אלמא על דעת ראשונה עשה אי"כ לאו ברבנן מצית לאוקמי. ה"ג איידי דתני רישא פיגול וחייבין עליו ברת תנא סיפא פסול ואין בו כרת. ולא גרסין אלא כלומר לשלם בתקנן לפיגול ושלא כתיקנה חוץ למקומו וזה"ל נמי דאם נתן בשתיקה לא פיגול והאי דנקט שלא בתקנה איידי דתנא רישא בחיצונו נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת השניה חוץ למקומו פיגול וחייבין עליו ברת דרוקא נקט חוץ למקומו לאשמעינן רבותא דלא אתיא מחשבת חוץ למקומו דשניה ומפקא לה מידי פיגול משום דהוקבע בפיגול ראשונה שמתנה אחת מתרת ומפגל כהן תני נמי סייפא בפנימיות כדג' אתיא מחשבה שניה ומפקא ליה מידי פיגול אע"ג דלא צריך למתניה דהא בלאו הכי נמי לא הוה מייקבע ברי"א כו'. בתוספתא דזבחים היא ברי"א דבמתנה אחת פיגול: בדמים. הדינא שמתנה אחת מתרת ומפגלת כהן:

נעשתה על דעת ההקטרה הראשונה, ונחשב שפיגל בכל המתיר. 60
ריש לקיש מוכיח את דבריו מלשון משנתנו: **מֵמַאי** שכן היא דעת 61
רבי מאיר. **מִדְּקִתְּנִי** במשנתנו שבקרבנות שדמם ניתן בפנים 62
מעכבות כל מתנותיהם, ולפיכך **אם נתן כולו כְּתִיקָנָו וְאַחַת שְׁלֵא** 63
כְּתִיקָנָה אלא במחשבת פיגול, **פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת**, שכיון שכל 64
המתנות מעכבות בקרבן, כולן מתירות אותו, ונמצא שלא פיגל 65
בכל המתיר. ויש לדייק שדווקא אם נתן את זו שבמחשבת פיגול 66
בסוף פסול הקרבן ואין בו כרת, **הָאִי – אֲבָל** אם נתן ממתנות הדם 67
מתנה **אַחַת שְׁלֵא כְּתִיקָנָה**, במחשבת פיגול, **וְכֹלֵן – וְהִשְׁאֵר** 68
כְּתִיקָנָו, כלומר בשתיקה, **פִּיגוּל**, ואף שלא חשב מחשבת פיגול 69
בכל המתיר. ויש לשאול, משנתנו **מַאי** – כדעת מי היא, **אֵילִיכָא** 70
כדעת רבנן, **הָאִי אִמְרֵי רַבְּנָן** שאין **מִפְּסוּלֵי פְּחָצִי** מתיר, שהרי אמרו 71
שאם פיגל בלבונה ולא בקומץ או בקומץ ולא בלבונה, לא עשה 72
כלום, ואף כאן אם נתן רק מתנה ראשונה במחשבת פיגול לא 73
פיגל. **וְאֵלָּא רַבִּי מֵאִיר** היא, **וְהָאִי מִצְּמָא דְרַבִּי מֵשׁוּם דְּמִפְּסוּלֵין** 74
פְּחָצִי מֵתִיר הוא, ודי שיחשוב בקומץ לבדו או בלבונה לבדה, אם 75
כן **אֵפְּסוּלֵי דְּכִתְּנִי** שנתן את כל המתנות כתיקנן ואת האחרונה 76
במחשבת פיגול נִמְיִי יהיה פיגול. וממה שמבואר מדברי המשנה 77
שיש לחלק בין אם חשב מחשבת פיגול מתחילה לבין אם חשבה 78
לבסוף, **לֹא** – האם אין מוכח מזה שטעמו **מֵשׁוּם דְּקִצְבָּר שְׁכָל** 79
הָעוֹשֶׂה עַל דַּעַת רֵאשׁוֹנָה הוא **עוֹשֶׂה**, ולפיכך אף שאם חשב מחשבת 80
פיגול רק במתנה אחת לא פיגל, אם היתה זו המתנה הראשונה 81
אנו אומרים שכל המתנות שאחר מכן נעשו לדעת מתנה זו והרי 82
זה כאילו חשב בכולן מחשבת פיגול. 83
דוחה הגמרא: **אִמְרֵי רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִי יִצְחָק**, **לְעוֹלָם** אפשר שמשנתנו 84
רבנן **הֵיא** הסוברים שאין מפגלים בחצי מתיר בכל אופן שהוא, וגם 85
אין אומרים שאם חשב בראשונה מחשבת פיגול נחשבות המתנות 86
שלאחר מכן כמי שנעשו על דעת הראשונה, אלא צריך שיחשוב 87
מחשבת פיגול בכל הפעולות המתירות את הקרבן בכדי שיהא 88
פיגול, **וְכֵּן** **נָתַן כּוֹלֵן כְּתִיקָנָו** אחת שלא כתיקנה, הכוונה היא 89
שנתן **כְּתִיקָנָו לְפִיגוּל**, דהיינו באופן הנצרך שיתפגל הקרבן, 90
במחשבת חוץ לזמנו. ופירוש המשנה כך הוא, שכיון שכולן 91
מעכבות, על כן אף אם נתן את כל המתנות במחשבת פיגול, מכל 92
מקום אם מתנה אחת לא נתן במחשבה זו, פסול ואין בו כרת, 93
משום שלא פיגל בכל המתיר, ומשמיעתנו המשנה באופן זה 94
ללמד דין זה גופו, שאף אין אומרים שכל העושה על דעת 95
ראשונה הוא עושה. 96
מקשה הגמרא: **וְהָאִי מִדְּקִתְּנִי** במשנה **לְפִיכָא אִם נָתַן כּוֹלֵן כְּתִיקָנָו** 97
וְאַחַת שְׁלֵא כְּתִיקָנָה פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת, וכינתה המשנה את אותה 98
מתנה שנתנה בשתיקה שניתנה **שְׁלֵא כְּתִיקָנָה**, ולא אמרה **אִם** 99
נתן כולן כתיקנן חוץ מאחת מהן? או **אִם נתן כולן כתיקנן ואחת** 100
בשתיקה, שהלא אין לומר על אותה מתנה שלא חשב בה דבר 101
שעשה **שְׁלֵא כְּתִיקָנָה**, שהרי לא קלקל בכך את מחשבתו 102
הראשונה לפגל, **מִכְּלָל** – יש ללמוד מכך **דְּכִתְּנָה** האמור במשנה, 103
לְהִכְשִׁירָה הוא **דִּיאָתָא** – שנתנה כהכשרה, וישל **שְׁלֵא כְּתִיקָנָה** הוא 104
שנתנה שלא כהכשרה, ושלא כדברי רבי שמואל בר יצחק, ושוב 105
יש להוכיח שמשנתנו כרבי מאיר וכדברי ריש לקיש שטעמו הוא 106
משום שאומרים שהנתינות האחרות ניתנו על דעת הנתינה 107
הראשונה. 108
הגמרא משלימה את דברי רבי שמואל בר יצחק באופן המיישב 109
שאלה זו. לעולם **כְּתִיקָנָה** האמור במשנה הוא כתיקנה לפיגול, 110
ומשנתנו כדעת רבנן וכדברי רבי שמואל בר יצחק, ומה שנאמר 111
במשנה שנתן את האחת **שְׁלֵא כְּתִיקָנָה**, אין הכוונה שנתנה 112
בשתיקה ובאה המשנה לחדש שאין אומרים שעל דעת ראשונה 113
הוא עושה, אלא שנתנה במחשבת פסול אחרת. **אִמְרֵי רַבָּא, מֵאִי** 114
שְׁלֵא כְּתִיקָנָה, שנתנה במחשבת חוץ לְמִקְוָמוֹ הפוסלת ואינה 115
מפגלת. **רַב אִשִּׁי אִמְרֵי**, שנתנה במחשבת **שְׁלֵא לְשִׁמּוֹ** הפוסלת 116
בחטאת. 117
באה המשנה לומר, שאם נתן את כל המתנות כתיקנן לפיגול 118

אֲבָל דין הקטרת יוֹתֶרֶת הכבד וְשִׁתִּי הַכְּלִיזֹת, **דְּלֹא כְּתִיקָנָו** בגופיה – 1
בגוף הפרשה עצמה, אלא נלמדת בהיקש מפר כהן המשיח, **אִמְרֵא** 2
שלגבי דין זה לא הוקשה זה לזה, **כָּאִי מִשְׁמַע לָן הִיִּיקָשׁ שֶׁל חֲטָאתָם** 3
על שגגתם שגם לענין הקטרת האימורים שזה שעירי עבודת 4
כוכבים לפר העלם דבר של ציבור. 5
הגמרא מקשה מן הברייתא שהובאה לעיל (טז) לסייע לרב פפא 6
ששמע ממנה שלא כדבריו: **אִמְרֵי לִיָּה רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב נָתַן לְרַב** 7
פָּפָא, וְהָאִי הִתְנָא 'פר הברייתא (לעיל טז) שהגמרא הביאה את דבריו 8
לסייע לדבריו, כאשר הוא בא ללמוד מתיבת 'לפר' לרבות את פר 9
יום הכיפורים, אזי **פֶּר יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְכָל מֶה שְׁאִמְרֵי בְּעֵינֵין קֶאֱמֵר**, 10
ומשמע שבא לרבות כל הדברים הנוהגים אצל פר העלם דבר של 11
ציבור שינהגו אצל פר יום הכיפורים, וגם את הדין שכל הזאתיו 12
משכבים את הכפרה, ושלא כפי שאמרת שבא לרבות רק ההלכות 13
של 'את בדם וטבילה'. 14
מתרצה הגמרא: **תְּנָאִי הֵיא** – מחלוקת תנאים היא, **תְּנָא דְּבִי רַב** – 15
התנא של ברייתא הראשונה (טז). השגורה בבית המדרש בפי 16
כולם **מִרְבִּי הָכִי** – מרבה כך, רק את ההלכות של 'את בדם 17
וטבילה', ו**תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל** – התנא של הברייתא השניה (טז) 18
שנשנתה בבית מדרשו של רבי ישמעאל, **לֹא מִרְבִּי הָכִי**, שהוא 19
לומד שתיבת 'לפר' באה לרבות גם את הדין שהזאתיו מעכבים. 20
הגמרא מביאה ברייתות אודות השינויים שבין פרשת פר כהן 21
המשיח לפרשת פר העלם דבר של ציבור: **תְּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל**, 22
מִפְּנֵי מֶה נִאֲמָרוּ בפירוש בתורה דין הקטרת יוֹתֶרֶת הכבד וְשִׁתִּי 23
הַכְּלִיזֹת בְּכֶן הַמְּשִׁיחַ, וְלֹא נִאֲמָרוּ בפירוש **בְּכֶן הָעֵלֶם דְּכָר שְׁל** 24
צִבּוֹר, מִשְׁלֵי לְמִלְכָּא בְּכֶן דְּרֵם שְׁעוֹם עַל אוֹהֶבָה, וּמֵינֵיט לְסַפֵּר בְּסִרְחָנוֹ 25
– בחטאו **מִפְּנֵי הִתְנָא**, וכן כאן קיצרה התורה בענין פר העלם דבר 26
של ציבור שהם אהוביו של הקדוש ברוך הוא. 27
וְתָנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, מִפְּנֵי מֶה נִאֲמָרָה בתורה וְהִנֵּה מִן הַדֵּם שָׁבַע 28
פְּעָמִים לִפְנֵי ה' **אֶת פְּנֵי פִרוּכֶת הַקֹּדֶשׁ בְּכֶן הַמְּשִׁיחַ** (ויקרא ד, ו) 29
וְלֹא נִאֲמָר בתורה 'פרוכת הקדש' **בְּכֶן הָעֵלֶם דְּכָר שְׁל צִבּוֹר**, אלא 30
רק 'וְהִנֵּה שָׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי ה' **אֶת פְּנֵי הַפִּרְכֶּת**' (ויקרא ד, ח). **מִשְׁלֵי** 31
לְמִלְכָּא בְּכֶן דְּרֵם שְׁפִרְחָה עָלָיו מִדִּינָה ו–שחטאו אנשיה נגדו, **אִם** 32
מֵינֵיטָה סִרְחָה כנגדו, עדיין **פְּמִלְיָא שְׁלֵו** – חבורת אנשי עצתו 33
מִתְּקִימָת וְחִיבָתוֹ עליהם, אבל **אִם יוֹבָה סִרְחָה אֵין פְּמִלְיָא שְׁלֵו** 34
מִתְּקִימָת, והרי הוא מסולק מחיבתם ומחבורתם במקצת, ואין לבו 35
גם בהם כבתחילה, ועל כן כשהתורה עוסקת בפר העלם דבר של 36
ציבור שאב על חטא של רוב הציבור, כביכול אין כאן קדושה, 37
ולכן לא נאמר בו 'פרוכת הקדש'. 38
שנינו במשנה (לז) אודות חטאות הפנימיות שכל מתנותיהן 39
מעכבות, ולפיכך אפילו **אִם נָתַן אֶת כּוֹלֵן** ו–כל המתנות **כְּתִיקָנָו בּוֹ** 40
חוץ מאחת, נפסל הקרבן ואין חיוב כרת על אכילתו. 41
הגמרא מביאה משנה בענין זה: **תָּנֵן הָתָּם** במשנה (מנחות טז). לגבי 42
מחשבת פיגול בעבודות המנחות, **פִּיגוּל** ו–חשב מחשבת פיגול 43
בעת הקטרת הקומץ ו**לֹא** פיגל בעת הקטרת הלבונה אלא הקטירה 44
בשתיקה, או שפיגל בלבונה ו**לֹא** פיגל בקומץ אלא הקטירו 45
בשתיקה, **רַבִּי מֵאִיר אִמְרֵי**, המנחה פיגול וְחִיבִין עָלָיו ו–על 46
אכילתה) במזיד עונש כרת. **וְהַכְּמִים אִמְרֵי, אֵין בּוֹ** ו–באכילתו 47
כֶּרֶת עַד שִׁפְטוֹל כָּכָל הַמִּתִּיר את המנחה, ועל כן עליו לפגל גם 48
בקומץ וגם בלבונה, ששניהם מתירי המנחה הם, ואם לא עשה כן 49
נפסלה בלבד. 50
הגמרא מבארת את דעת רבי מאיר: **אִמְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, לֹא** 51
הִיכָא שְׁמַעְמָא דְּרַבִּי מֵאִיר דְּקִצְבָּר שְׁמַפְּלִין גם פְּחָצִי מֵתִיר, ואין 52
צריך לחשוב מחשבת פיגול בכל המתיר, **אֵלָּא הָכָא בְּמֵאִי עֲקָרִין** 53
בְּגוֹן שְׁנֵתָן ו–הקטיר] **אֶת הַקּוֹמֵץ בְּמַחְשָׁבָה** לאכול מזהמנחה חוץ 54
לזמנה, והיא מחשבת פיגול, ואת הלבונה הקטיר בְּשִׁתִּיקָה, שלא 55
חשב כלום, או להיפך, שנתן את הלבונה במחשבת פיגול ואת 56
הקומץ בשתיקה, וקִצְבָּר שְׁכָל הָעוֹשֶׂה דבר בלא מחשבה, אנו 57
אומרים שֶׁעַל הַדַּעַת הָרֵאשׁוֹנָה שהיתה עמו מתחילה הוא עוֹשֶׂה את 58
מעשיו, ואף שלא חשב עתה כלל, ונמצא שההקטרה השניה 59

אומרים שנחשבים אותם דמים כחצי מתיר כיון שבפנים מעבכים
 כולם, והביא רבא ראיא לדבריו שרבי אליעזר סובר כן, דתנן
 ביומא (ט) אודות דם שניתן ממנו בפנים ושוב נשפך בין ההזאות,
 כגון שהיה רק שלש הזאות מתוך שמונה הניתנים בקודש
 הקדשים, שדעת תנא קמא היא שמביא פר אחר ושוחטו ונותן
 מדמו מתחילת ההזאות כיון שלא גמר כפרתו, ורבי אליעזר ורבי
 שמעון אומרים שממקום שפסק – באותה הזוהא בה הפסיק משם
 הוא מתחיל, כגון באופן האמור שכבר נתן שלש הזאות שמתחיל
 בריבית, וכן בשאר אופנים, ונמצא שכל מתנה חשובה לעצמה
 ועל כן מתחייב בחוץ גם על מקצת דמים. ומעתה קשה שאם
 למדים פיגול מחיוב העלאה בחוץ, שמה שנחשב עבודה שלימה
 וחייבים עליו בחוץ יש בו פיגול ואם אינו נחשב עבודה שלימה אין
 חייבים עליו בחוץ משום שחצי מתיר הוא, שלפי זה אפילו בנתינה
 אחת ונפגל הקרבן, שהלא חייבים בחוץ אפילו על מתנה אחת,
 דהוא הדין שגם מתנה אחת תפגל.
 הגמרא חוזרת בה מביאור רב יצחק בר אבין שאמר שמדובר
 שפיגל בשחיטה של פר שני, ומביאה אופן אחר לבאר את דברי
 הברייתא, שלא יסתרו דעתו של ריש לקיש בביאור דברי רבי
 מאיר: **אֵלָא אִמְרֵי רָבָא**, אין מדובר בברייתא בשלושה אופנים,
 שפיגל או בראשונה או בשניה וכו', אלא אופן אחד הוא, כגון
 שפיגל בנתינת הדמים הראשונה ושתק בנתינת הדמים השנייה וחסר
 ופיגל בנתינת הדמים השלישית, שמה שפיגל לרבי מאיר זהו רק
 מפני שחשב בראשונה, ועל ידי כך אנו אומרים בנתינת השניה
 שעל דעת הראשונה עשה, ובאה הברייתא לחדש, מהו דתימא
 – יכול היית לומר שאי ספקא דעתך – אם היה עולה על דעתך
 שמה שעשה בשניה על דעת ראשונה הוא, מיהדר פיגולי – לחזור
 ולחשוב מחשבת פיגול בנתינת הדמים השלישית, למה לא, הלא גם
 בה היינו צריכים לומר שעשה על דעת הראשונה, והאם אין
 להוכיח ממה שטרח לחשוב כן בשלישית שלא עשה את השניה
 על דעת הראשונה, ועל כן אף לרבי מאיר לא פיגל, קא משמע לן
 – משמיעתנו הברייתא שאין הדבר כן, שאף באופן שטרח לחזר
 וחשב, אין ללמוד מכך דבר על מה שעשה קודם לכן, שעדיין אנו
 אומרים [והיא דעת רבי מאיר] על השניה שעשה לפני כן שעל
 דעת ראשונה הוא עושה, ואין זה חצי מתיר ופיגול גמור הוא.
 רב אשי מקשה על דברי רבא ומפרש את המשנה באופן אחר:
 מתקין לה [מקשה] רב אשי, האם אפשר לומר כביאורו של רבא
 בברייתא, שהשניה הנזכרת במשנה היא לומר ששתק בה,
 שתמדה הדבר, מיד [וכיון] ששתק בשניה קתני [נאמר] בברייתא,
 והלא נאמר במפורש שפיגל בין בראשונה ובין בשניה ובין
 בשלישית, ואי אפשר לשנות משמעות ברורה זו שפיגל גם בשניה.
אֵלָא אִמְרֵי רַב אֲשֵׁי, הָכָא בְּמֵא עֲקִינָּה – אכן אין המדובר בברייתא
 בשלושה אופנים, שפיגל או בראשונה או בשניה וכו', אלא הכל
 אופן אחד הוא, ומדובר כאן כגון שפיגל גם בראשונה וגם בשנייה
 וגם בשלישית, מהו דתימא – יכול היית לומר שאי ספקא דעתך
 אם היה עולה על דעתך שכל העושה על דעת ראשונה הוא עושה,
 מיהדר פיגולי בכל חדא וחדא למה לי – מדוע חשב בכל עבודה
 ועבודה ולא עשה בסתמא על דעת מחשבתו הראשונה, שהיה
 אפשר ללמוד מזה שכהן זה לא עשה את מעשי הקרבן על דעת
 מחשבתו הראשונה, ועל כן ודאי שבמה שלא חשב אין אומרים
 שעל דעת ראשונה הוא עושה, ובאופן זה שפיגל בראשונה
 ובשניה ובשלישית, עדיין נותרה הרביעית שלא פיגל בה, והיא
 מתן הדמים על טהרו של מזבח, והיינו אומרים אודותיה שלא
 נעשתה על דעת הראשונה, קא משמע לן – משמיעתנו הברייתא
 שאין זה כך, אלא אף בזה אנו אומרים שלרבי מאיר על דעת
 הראשונה הוא עושה, ונמצא שפיגל בכל המתיר ונפגל הקרבן.

אבל בדמים הניתנים על המזבח הפנימי, והן דמי החטאות
 הפנימיות, כגון ארבעים ושלש מתנות הדם של פר ושעיר של יום
 הכיפורים ואחר עשר מתנות הדם של פר בהן משיח ואחר עשר
 מתנות הדם של פר העלם דבר של ציבור, אם פיגל הכהן גדול,
 והיינו שחשב מחשבת חוץ לזמנו, בין בנתינת הדמים הראשונה,
 שהיא בקודש הקדשים, ובין בנתינת הדמים השנייה, שהיא בהיכל
 על הפרוכת, ובין בנתינת הדמים השלישית, שהיא על מזבח
 הזהב, רבי מאיר אומר, הקרבן פיגול ותייבין עליו ו–על אבילתו
 ברת, והכמים אומרים, אין בו ברת בקרבן זה, שהוא פסול בלבד,
 עד שפיגל ו–שיחשוב מחשבת חוץ לזמנו בכל הפתירה, שהמתיר
 הוא כל מתנות הדם, ועל כן עליו לחשוב מחשבת חוץ לזמנו גם
 בהזאת הדם שבקודש הקדשים וגם בהזאת הדם שבהיכל וגם
 בהזאת הדם שעל מזבח הזהב, שאם לא כן נמצא שפיגל בחצי
 מתיר ואין בו כרת.
 מקשה הגמרא: קתני מיהא – על כל פנים שנינו בברייתא אופן
 שפיגל בין בראשונה לבדה ובין בשנייה לבדה ובין בשלישית לבדה
 ופליגי [ו–וחולק] רבי מאיר ואומר שנתפגל הקרבן, ואמנם אם פיגל
 בראשונה לבדה, ניתן לומר שאף שלא פיגל בשניה ובשלישית,
 מכל מקום כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה וכאילו פיגל
 בכולן, אולם כשפיגל רק בשניה או בשלישית לבדן, ולא פיגל
 במתנותו שלפני כן, מדוע סובר רבי מאיר שנתפגל הקרבן, ומוכח
 שדעת רבי מאיר שמפגלין בחצי מתיר, ושלא כפי שאמר ריש
 לקיש בדעתו.
 מתרצת הגמרא: **אִמְרֵי רַב יִצְחָק בְּרַ אֲבִי, הָכָא בְּמֵא עֲקִינָּה** – כאן
 בברייתא מדובר כגון שנשפך הדם אחר הנתינה הראשונה או
 השניה, והובא פר אחר ושוחטו הכהן גדול על מנת להשלים בדמו
 את המתנות החסרות, ומדובר שפיגל בשחיטה של אותו פר שני,
 דחד מתיר הוא שחיטת פר זה, שעבודה שלימה היא ועל כן מועיל
 פיגול זה.
 מקשה הגמרא: אי הכי – אם אין מדובר שפיגל בנתינת הדם
 בשניה, אלא שפיגל בשחיטת הפר שנועד ליתן מדמו בשניה, מאי
 ספקא דרבינן – מהו טעמם של חכמים החולקים בכך, והלא ודאי
 אין בשחיטה זו אלא מתיר אחד, ומדוע לדבריהם לא התפגל הפר
 במחשבה זו. מתרצת הגמרא: **אִמְרֵי רָבָא, מֵאָן** – מי הוא בעל דעה
 זו המובאת בברייתא בשם חכמים, רבי אליעזר היא, הסובר
 שעבודה בחצי מתיר אינה עבודה כלל עד שיגמרנה, דתנן –
 ששנינו במשנה (להלן טז) **תְּקוּמִין וְהַלְבוּנָה וְהַקְטוּרִת וּמִנְחַת כֹּהֲנִים**
וּמִנְחַת כֹּהֲנִים וּמִנְחַת נָסִיכִים, שֶׁהַקָּרִיב מֵאֲחַת מֵהֶן בֵּית מִכְנוֹחַ
לְעוֹרָה, חַיִּיב מַלְקוֹת מִשּׁוּם מַעֲלָה קְדָשִׁים בַּחוּץ, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹשֵׁר
עַל הַקֶּרֶבֶת זֶה, עַד שֶׁיִּקְרִיב בַּחוּץ אֶת בּוֹלֵן בְּשִׁלְמוֹת, שְׁחִיב הֵעֱלָה
בַּחוּץ אֵינוֹ אֵלָא אִם הֵעֱלָה אֶת כָּל הַקּוֹמֵץ וְאֵת כָּל הַלְבוּנָה אוֹ אֶת
כָּל הַקְטוּרִת וְכֵן אֶת כָּל הַמִּנְחוֹת הַנִּזְכָּרוֹת, מִחוּץ לְעוֹרָה, וְאִין דִּי
בְּכוֹרִית בַּלְבָּד, שְׁכִינָּה שֶׁהַקְטֵרָה זֶה מִתִּיר הִיא, אִין חַיִּיב עֲלֶיהָ אֵלָא
אִם עָשָׂה בַּחוּץ אֶת כָּל הַמִּתִּיר, וְכֵשֶׁם שֶׁסוֹבֵר כֵּן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁם,
לִגְבֵי הֵעֱלָה בַּחוּץ, כִּי גַם הוּא סוֹבֵר זֹאת כֵּאֵן כֵּאֵן לִגְבֵי פִיגוֹל שֶׁצָּרִיךְ
שִׁפְגֹל בְּכָל הַמִּתִּיר כּוּלּוֹ, וְאִפְּלוּ פִיגוֹל בְּשִׁחִיטָה פֶּר עֲבוּר נִתְּיָה
הָדָם הַשֵּׁנִי אוֹ הַשְּׁלִישִׁי, כְּדִלְעִיל, אֵינוֹ מִפְּגַל, אִף שֶׁהַשְּׁחִיטָה
הִיא מִתִּירָה לָדָם זֶה וְאִין עוֹד מִתִּיר מִבְּלַעֲדָה, מִשּׁוּם שְׁכִינָּה שֶׁסוֹף
סוֹף צָרִיכִים אֲנוֹ לִכְמָה שְׁחִיטוֹת עַל מִנְתַּי שִׁירְשִׁלְמוֹ כָּל מִתְּנוֹת הָדָם,
אִין פִּיגוֹל בְּשִׁחִיטָה אֵלָא אִם יִחָשֵׁב בְּכָל הַשְּׁחִיטוֹת.
 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שרבי אליעזר הוא הסובר שאין
 לפגל בשחיטת פר עבור מתנת הדם בהיכל בשניה או בשלישית
 אף שהוא מתיר שלם ומפני שסוף סוף מתנות הדם צריכים לכמה
 שחיטות ולרבי אליעזר חצי מתיר הוא, והאמר ו–וחלא אמר רבא,
 ומוזהר רבי אליעזר בדרמים, שאם נתן מקצת דמים בחוץ חייב, ואין

במתן תורה נפעל עניין חדש, שהתורה כפי שהיא למעלה, תומשך למטה ותתעצם עם האדם.

משיחת יום ב' דהג השבועות, ה'תשכ"ז

ובחים. פרק רביעי – בית שמאי דף מב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" רמא רש"י תוספות

אבל ברמים הפנימים כגון ארבעים ושש של יום הכיפורים. אחת למעלה ושבע למטה
על בין הבדים מדם הפר וכנגדן מדם השעיר הרי ט"ז וכנגדן על הפרכת הרי ל"ב וארבע
על קרנות מזבח הפנימי משניהם כאחד מעורבין בדכתיב (נתן) ולקחן מדם הפר מומם
השעיר (ויקרא טו) שיהו מעורבין הרי ל"ז ושבע הזאות על טהרו הרי מ"ג. פיגל בין

בראשונה. במתנות שלפני ולפנים: בין בשניה.
על הפרכת: בין בשלישית. על מזבח הזהב: קתני
מיתת בין בשניה. דמשמע לא בראשונה. ופליג.
וקאמר ר"מ פיגול ואין כאן משום דעת ראשונה
אלא דקסבר מפגלין בחצי מתיר ותיזבחת דר"ל:
כגון שפיגל בשחיפה. הא דקאמר ר"מ פיגל
בשניה פיגול כגון שנשפך הדם לאחר שגמר
מתנות בשפנים וק"ל בסדר יומא (דף ס.) יביא
אחר ויתחיל בהיכל וכששטח את השני פיגל
בשחיטתו וקאמר ר"מ דההוא פר הוי פיגול
שהרי פיגול בו בעבודה שלמה: רבי אליעזר היא.
דאפילו בהזלאת חוץ פוסט בשני מתירין אלמא
לאו עבודה היא כלל עד שיגמר כל העבודה
ואע"ג דהקטרת כוית הוה הקטרה כדקתני התם
ובולן שהקריבן בפנים ושיר מהן כוית והקריבו
בחוץ חייב אפילו לר' אליעזר מידו היבא דלא
גמר עבודה הוא לא חשיב לה לחיוב עליה
בחוץ ח"נ אע"ג דחשיטה עבודה שלמה היא כיון
שאין העבודה נגמרה בשניה זה לבדו שאני בא
אלא להשלים ועבודה אחת היא שנעשית
בשנים ושש שחיטות אין השחיטה חשובות
לפגל: והא אמר רבא. לקמן כפי השוהת דף קי.)
דקתני חזקת מקצת דמים בחוץ חייב ולא פליג
רבי אליעזר ואמר רבא עלה בגמרא מודה רבי
אליעזר בדמים שאם נותן במתנה אחת מחטאות
הפנימיות חוץ לעזרה חייב ואע"ג שכולן עבודה
אחת הן לעכב ואיכא למימר דאין כאן אלא חצי
העבודה דומיא דקומץ לא לבונה חייב הואיל
וכנגדו לפני ולפנים מתקבלת היא שאם נתן
מתנה אחת בפנים ונשפך הדם מביא דם אחר
ומתחיל ממקום שפסק לר' אליעזר: דתנן ר'
אליעזר ור' שמעון. פליגי אתנא קמא דאמר נתן

מקצת מתנות שבפנים ונשפך הדם יביא דם אחר ויתחיל בתחילה הואיל ולא גמר אותה
כפרה ר' אליעזר ור' שמעון (ואומרים) כו' אלמא עבודה היא ואי פיגול לחיוב חוץ קא
דמיא לא מביעבי בשחיטה דהוה פיגול אלא אפילו פיגל במתנה אחת לר' אליעזר
פיגול היא: אלא אמר רבא. לעולם בשפיגל בהזאות ודקשיא לך קתני פיגל בשניה או
בשלישית וקס"ד בראשונה שתק וקאמר ר' מאיר פיגול הוא דהבא במאי עסקין כגון
שפיגל בראשונה ושתק בשניה וחזר ופיגל בשלישית ולעולם טעמא דר"מ משום דקסבר
שתוקא השניה על דעת מחשבה הראשונה נעשית כר"ל: ה"ג מה"ר אמרינן אי ס"ד כל
הקושה על דעת הראשונה קושה מיהדר פיגולו בשלישית לפה ל"קמ"ל. כלומר והאי
דנטק חזר ופיגל בשלישית רבוהא אשמעינן דאע"ג דחזר ופיגל בשלישית אמרינן
דשתיקה שניה נמי על דעת מחשבה קמיתא יזהב: דמהו דתיבא. אי על דעת ראשונה
הואי שתיקה שניה אמאי לא עבר נמי שלישית בשתיקה: קמ"ל. דלא אמרינן הכי וגירסא דכתוב בספרים (ואי) אמרינן אי ס"ד כו' לר' שייך למיגרס הכא הכי דהא מהדרין לחרוצה
אליבא דריש לקיש דאמר טעם דר"מ משום דעת ראשונה הוא ואם תאמר האי אם ס"ד אליבא דרבנן נקט למימר טעמא דרבנן משום הכי הוא לאו מילתא הוא דהא לריש לקיש
אליבא (דרב) אפילו לא חזר ופיגל בשלישית לית לחי לרבנן על דעת ראשונה עושה ובמתנות (דף טו.) הוא דגרסינן לה הכי דהתם לרב אויתיבה מהא מתני' דאוקי פלוגתיהו בנותן
ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה ובמפגלים בחצי מתיר דהוא דקתני רבא. לעולם בשפיגל בהזאות ודקשיא לך קתני פיגל בשניה או
דקתני בין בראשונה ומשמע לא בשניה וקאמר רבנן לא פיגל ושני רבא אליבייהו כגון שחזר ופיגל בשלישית דאמרין אי ס"ד על דעת ראשונה: אלא אמר רב אשי כו'. בהא נמי גרס
מזה דתימא אי ס"ד כו' קמ"ל וגירסא שבספרים דלא גרסינן מזה דתימא במנחות (שם) איתא ולא שייך למיגרס הכא הכי: אלא אמר רב אשי. כגון שפיגל דהוציא פיגול בשפתי
בראשונה ובשניה ובשלישית וברביעית לא פיגל כדקתני בהדיא בין בראשונה כו' ולא קתני רביעית ובהזאות של טיהור שתוק ולעולם טעמא דר"מ משום דר"מ משום דעת ראשונה הוא ורבוהא
אשמעינן דאע"פ שלא שתק אלא בזו אמרינן על דעת ראשונה עשאה דמהו דתימא אי ס"ד על דעת הראשונה עושה למזה לא שתק בשניה ובשלישית ועושה על דעת ראשונה קא
משמע לך דלא אמרינן הכי ועוד לא גרסינן.

כגון שפיגל בשחיטה דהוי מתיר אחד. פירש רבינו שמואל בשעת שחיטה חישב ע"מ ליתן
מתנות שבפנים חוץ לזמנו או מתנות ההיכל או מתנות דמזבח והיינו פיגל בין
בראשונה בין בשניה בין בשלישית כמו שחוט שלמים ע"מ לזרוק חוץ לזמנו או ע"מ להקטיר
גרידא דהוי פיגול לכ"ע כיון דכל השחיטה הויא בפיגול ופרין' א"ה מאי טעמא דרבנן

דאפילו לשפוך שירים למחר קיימא לן (לקמן דף
מד.) דהוי פיגול מאן חכמי ר' אליעזר היא דכיון
דלר' אליעזר לא מייחבי במתנה אחת בחוץ הכי
נמי אי פיגל לא הוי פיגול ומיהו לא יתכן לפרש כן
דלפירוש זה אי אפשר ליישב כלל במה דברים
אמורים בדמים הנתנן על המזבח ופירוש
הקונטרס עיקר:
מאן חכמים רבי אליעזר היא. ואמרין דבעי
עבודה טפי לפיגול דנימא כמ"ד דמחייב
לא הוי דהא מחייב כוית קומץ בחוץ ואילו פיגול
אפילו בקומץ שלם לא הוי פיגול אם לא פיגל
בלבונה ומדריבי אליעזר לחודיה מיייתי ראיא
ודפוס'ו' נבי חוץ כ"ש דלא הוי פיגול ולמאי
דמסיק דמזבח ר' אליעזר בדמים לא כמו שפי'
בקונטרס דמחייב במקצת דמים בחוץ מכלל דהוי
פיגול דאין זה ראיא כדפרישית ולא אתי אלא
לדחות הא דשנינו הא מני רבי אליעזר היא:
כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית.
פירש בקונטרס וברביעית לא פיגל

וקשה רביעית מאן דבר שמיה ובפ' שני דמנחות
(דף טז.) פי' בקונטרס שפיגל בראשונה ובשניה
ושתק בשלישית וא"ת א"כ קשיא מידי שתק קתני
דקאשק לעיל וטמא לעיל דשתק באמצעית דהא
ליה לפרשי טפי כיון דראשונה ושלישית
במחשבה ושניה בשתיקה ולהאי פירושא חשיב
כל הזאות דמזבח הזהב אחת שבע וטהור וארבע
דקרנות וכן משמע בפרק הוציא לו (יומא דף
סא.) דתניא וכפר את הקדש זו לפני ולפנים ואת
אחל מועד זה היכל ואת המזבח במשמעו ולא
קתני כלל על טהור משמע דחשיב דמזבח כפרה
אחת כדקאמר מיכן אמרו עד גמר מתנות
שבהיכל ונשפך הדם יביא אחר ויתחיל בתחילה
אבל לא קתני גמר לקרנות ונשפך הדם שביא אחריו ויתחיל בטהור וכלוהי חשיבי כאחת
וקשה דלקמן (וקאמר) משכחת לה בד' פרים ור' שעירים פירוש חד אחזאות דבין הבדים וחד
אחזאות דפרכת וחד אחזאות דקרנות וחד אטרוה אלמא לא חשיבי כחזא הזאות דקרנות
ודטרוה ושמן פר רביעי דלקמן לא משום דעל טהור אלא סבירא ליה דשירים מעכבין והוי
חד בשביל שירים ולפירוש זה נובל לגרס כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית וכן
בספר רבינו גרשום כאן ובהקומץ וזאת (מנחות דף טו.) חשיב חצי מתיר משום דאיכא עדיין
שירים דמעכבי וא"ת והא בעל כרחין סבר האי תנא שירים לא מעכבי מל"א חשיב אלא
מ"ג דההוא דסבר שירים מעכבי חשיב חזא טפי כדמוכח בסמוך וי"ל דאע"ג דשירים
מעכבי לא חשיב האי תנא אלא הזאות:

אבל לא קתני גמר לקרנות ונשפך הדם שביא אחריו ויתחיל בטהור וכלוהי חשיבי כאחת
וקשה דלקמן (וקאמר) משכחת לה בד' פרים ור' שעירים פירוש חד אחזאות דבין הבדים וחד
אחזאות דפרכת וחד אחזאות דקרנות וחד אטרוה אלמא לא חשיבי כחזא הזאות דקרנות
ודטרוה ושמן פר רביעי דלקמן לא משום דעל טהור אלא סבירא ליה דשירים מעכבין והוי
חד בשביל שירים ולפירוש זה נובל לגרס כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית וכן
בספר רבינו גרשום כאן ובהקומץ וזאת (מנחות דף טו.) חשיב חצי מתיר משום דאיכא עדיין
שירים דמעכבי וא"ת והא בעל כרחין סבר האי תנא שירים לא מעכבי מל"א חשיב אלא
מ"ג דההוא דסבר שירים מעכבי חשיב חזא טפי כדמוכח בסמוך וי"ל דאע"ג דשירים
מעכבי לא חשיב האי תנא אלא הזאות:

אבל לא קתני גמר לקרנות ונשפך הדם שביא אחריו ויתחיל בטהור וכלוהי חשיבי כאחת
וקשה דלקמן (וקאמר) משכחת לה בד' פרים ור' שעירים פירוש חד אחזאות דבין הבדים וחד
אחזאות דפרכת וחד אחזאות דקרנות וחד אטרוה אלמא לא חשיבי כחזא הזאות דקרנות
ודטרוה ושמן פר רביעי דלקמן לא משום דעל טהור אלא סבירא ליה דשירים מעכבין והוי
חד בשביל שירים ולפירוש זה נובל לגרס כגון שפיגל בראשונה ובשניה ובשלישית וכן
בספר רבינו גרשום כאן ובהקומץ וזאת (מנחות דף טו.) חשיב חצי מתיר משום דאיכא עדיין
שירים דמעכבי וא"ת והא בעל כרחין סבר האי תנא שירים לא מעכבי מל"א חשיב אלא
מ"ג דההוא דסבר שירים מעכבי חשיב חזא טפי כדמוכח בסמוך וי"ל דאע"ג דשירים
מעכבי לא חשיב האי תנא אלא הזאות:

והא

אגרות קודש

[כ' סיון תשכ"א]

... במענה לשאלת: יכול להתפלל בהברה ספרדית או אשכנזית, אבל לא לערב ז. א. שצ"ל כל

התפלה בהברה אחת.

כ"י מדי בדיכל מיא בעלמא קמדי. הקשה בקונטרס בהקומץ ושוחט נמי נימא דלא מיפגל דכי חשיב בקבלה אפיסול וכי זריק מיא בעלמא זריק ותיריך דחתה גזירת הכתוב הוא ובקומץ וזוטא (מנחות דף טז:) תריך דאותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה שוחט ע"מ לזרוק או להקטיר וכן מקבל ע"מ לזרוק או להקטיר אבל הג' הזאת כולה דרא עבודה

היא ולא קרבו מתירין העבודה בקדושתן וקשה דכי פיגל בהזאת של בין הבדים איך היכל מים
7 נניחו אבל בהזאת ראשונה של בדים לא פריך
8 דשאר הזאות של בדים מיא דיש לומר פיגל
9 באחרונה או כיון דחד מקום הוי אין בכך כלום
10 [כמו שאפרש] בסמך אי נמי י"ל דניחא ליה דלא
11 הוה של בין הבדים מיא משום דלא נגמר הפיגול
12 עד שירוק כל הזאות של בין הבדים אבל אותן
13 של היכל לא תליא בהו גמר הפיגול כיון שאם
14 נשפר הדם מביא פר אורז ויתחיל בדיכל ולא כן
15 הבדים וכן ההזאות של מזבח הזהב לא תלו
16 בהזאות של היכל למימר בהו פיגול של היכל
17 ולרבנן לא פריך דכיון דאין מפגלין בחצי מתיר
18 צריך לפגל כל ההזאות אם כן לא נגמר הפיגול
19 עד שפיגל בכולן מתחילת בין הבדים עד גמר של
20 טהור ומשני בר' פרים כדי לחשב לפגל בכל
21 המקומות קאמר ארבעה וזהו בפר ראשון של בין
22 הבדים ונשפר הדם והביא פר שני ועשה (פר שני)
23 ממנו של היכל ושל מזבח בשתיקה דהיי' פיגול לר'
24 מאיר. ברוך. וקשה דאם כן פיגל בקומץ ולא
25 בלבונה דלבי מאיר ליפרוך אמאי הוי פיגול בחצי
26 מתיראדך עבודה לא נעשית בקדושתה וכי מקטר
27 ללבונה עפרא בעלמא מקטר וכי תימא משום
28 דהוה שני מינים אבתי קשה משני ביוכיין אם לא
29 נחלק כיון דבדע שני כלים דהוה כשני מינים והוי
30 פיגול ורבינו תם מפרש דבחד מקום פשיטא ליה
31 דלא אמרינן מיא בעלמא הוא דקמדי תחילת
32 עבודה בגמר עבודה והכי גזירת הכתוב אבל בשני
33 מקומות בדיכל לא איירי קרא ומיא בעלמא קמדי:
34 **משבחת** לה בר' פרים. וא"ת אבתי הזאות
35 שבפנים היכי משבחת ליה פיגול בפר אחד מכיון
36 שהוה בראשונה במשבחה איך מיא בעלמא

קמדי ולרבינו תם אתי שפיר דחד מקום הוא ויש לומר כגון שפיגל בהזאת אחרונה של בין
37 הבדים: **הא** כמאן דאמר שיריים מעבכין. צ"ע פ' איהו מקומן (לקמן דף נב:) דקאמר רמי
38 בר חמא האי תנא סבר שיריים מעבכין ומיירי מברייתא ודחי לה וזהו מצד לאתויי הך ועוד
39 מברייתא דלעיל (דף לט.) דרמיס דהענין יסוד טענין ביבוס ומחשבה פוסלת בהן ומוקמינן
40 לה בשיריים וכמאן דאמר דמעבכי:

הקומץ. הקשה בקונטרס בהקומץ וזוטא (מנחות דף יד.) למה לי דאין לו מתירין אלא
41 הוא עצמו מתיר אחרים כדאיתא בגמ' תיפוק לי דבלא הכי נמי פשיטא
42 דקומץ לא מייחבי עליה משום פיגול דהא אי אכיל מיניה פקע פיגולו ממנו שהרי לא
43 קרבי מתירין ותיריך כגון שהזאת האור ברובו דחשיב כמאן דקרב המתיר כדקאמר
44 בהקומץ רבה (שם דף כו:) מאיתני מתיר שיריים באבילה משהזאת האור ברובו וקשה
45 לפירשו דאי הוצת האור ברובו א"כ פקע פיגולו ממנו כדאמר עולא בגמ' (דף מג.) דאם
46 ירדו נמי יעלו והוא הדין אפילו מאבילה כדמשמע בברייתות פרק אמורו לו (דף יד.) ושם
47 וי"ל דמיירי שחציו העלה ע"ג מזבח וזוהי לא העלה דעל ההוא דאארעא לא פקע פיגולו
48 ממנו חייב עלי' לא איא משום דהוא גופיה מתיר הוא דהא דאמר בגמ' לגבי קומץ דפיגול
49 שהעלהו דפלגא מחית אארעא ופלגיה מסיקה אמערכה ומשלה בו האור פקע פיגולו
50 ומסקינן ליה לכתחילה ובפ' אמורו לו (גם זה שם) מתירי ליה לאבילה מיירי כשהיה כבר
51 על המזבח והוא פלגא מחית אארעא אבל היכי דלא עלה למזבח מעולם לא בדומה
52 בברייתות (גם זה שם) דאותו קצת דחוצץ למזבח לא מסקינן ליה והוה ליה פיגול אע"ג
53 דרובא דאבר אמזבח אם איתא דלא הלכו באברים אחר הרוב וכל שכן קומץ דמיפרת

דלא מסקינן ומיהו פ' בקונטרס דבגמרא משמע דאפילו לא עלה אמזבח מסקינן ליה לכתחילה ולא דמיא להדיא דברייתות כמו שמפרש ר"ת שהקומץ כולו חשוב אוכרה אחת וההוא
56 פלגא דעל המזבח משיך ליה לפלגא דאארעא דאי לאו הכי הוה ההוא דעל המזבח קומץ שחטו וידר וא"כ כיון דמשיך ליה פקע פיגולו ממנו אבל פלגא דאבר לא משיך איך פלגא
57 דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר אע"ג דמעיקרא סלקא דעתך דקומץ גרע משום דמיפרת ומפרש ר"ת דטעמא דקומץ לאו משום דהוא מתיר אלא משום דלא שייך ביה
58 דרצאה דאי אכלו ולא העלוהו אם כן לא קרבו מתיריו ואי העלה חציו פקע פיגולו מכליה אפילו מההוא דאארעא והא דקאמר בגמרא ומוציא אני את הקומץ בחי
59 הדור

והא בין בין קתני. דמשמע או בזו או בזו: **אמר** פר ב'ו. אמאן דמהדר לאוקומי טעמא
2 דר"מ משום מפגלין בחצי מתיר קפריך נדי נמי דבעלמא בקומץ ולבונה איכא למימר
3 מפגלין בחצי מתיר אלא בחצי זריקה היכי אמר ר' מאיר פיגול: **מכרי** ברת לא מייחבי (הא
4 וכו') עד שיקרבו כל מתיריו. שתיכלנה עבודתיה: **דאמר** פר. בפ' שני (לעיל דף כח:) כי
5 הדר מדי בדיכל מיא בעלמא קא מדי. ונמצא

שלא זרק דמו דהא מתנה אחת מהן מעבכת
6 דבעלמא מפגל בשחטה אע"ג דפסליה והדר
7 זרק ליה או במחשבה או בשתיקה כיון דפיגל
8 בעבודה ושוב לא הוציא בו מחשבת פסול אחד
9 אע"פ שזריקתו דמו דם פסול הוא כיון דרבי
10 רחמנא פיגול בשחטה כדאמרן בפרק ראשון
11 (לעיל יג.) דבררים המביאים לידי אבילה
12 הכתוב דובר ע"כ בהכי אמר רחמנא לפגול
13 וזריקה זו שם שהיא מרצה לפיגול וכן לרבנן
14 דבעו מחשבה בבוליה וזריקה ולמאן דמוקי נמי
15 טעם דר"מ משום דעת ראשונה ופיגול בכל
16 העבודה בבד"ג אמר רחמנא לפגול דלא
17 משבחת לפגול בוריקה אלא בהכי אלא למד
18 טעמא משום חצי מתיר אין כאן וזריקה כיון דהא
19 גמרה מחשבת פיגול ועשה סופה לדעת כשרה
20 זיל הכא חצי עבודה היא וזיל הכא חצי עבודה
21 היא: משבחת לה. הא דקאמר ר"מ פיגול:
22 **בארבעה פרים.** פיגל בין הבדים בכל מתנותיו
23 ונשפר הדם ושחט אחר והוה על הפרכת ואחד
24 על הקרנות ואחד לטהור של מזבח וכיון
25 דקימא לן בסדר יומא (דף ס.) בולדו כפרה בפני
26 עצמו ואי עבדינן כהכלות מופשרה עבודה
27 בהכי אפילו לרבנן דפליגי עלייהו דר' שמעון ור'
28 אלעזר בנשפר הדם באמצע מתנות בהא מודד
29 דאין צריך לחזור ולהזות במקום שגמר כל
30 הזאותיו כדאמרין התם הלכך הכא נמי פיגל
31 שהרי קרבו מתיריו של כל אחד ונגמרה
32 העבודה בחיורו אבל בפר אחד מודה ר"מ דלא
33 פיגל משום דלא גמר וזריקה מעולם: **לפיגולו**
34 מרצה. כי היכי דאם חשב בשחטה קרי לה
35 לזריקה דם הפסול הוה קרבו מתירי לרצות
36 לפיגולו כי חשיב ליה בחצי זריקה נמי ושחט בחציה כל זמן שלא עיבר במחשבה אחרת
37 הוי רציו לפיגול: **הא** כמ"ד ב'ו. פלונתא דר' יאשיהו ור' יונתן היא (יומא דף נז:) במתן
38 הקרנות ולקח מדם הפר ומדם השעיר חד אמור שידו מעורבין וחד אמור מזה בפני עצמו
39 ומהו בפני עצמו: והא. דקתני ארבעים ושבע כמ"ד אין מערבין את הדמים למתן קרנות
40 (והוה תמני): שיריים. שפיכת שיריים ופלונתא דר' עקיבא ור' יהודה היא לעיל (דף מג.) אם
41 כלה כפר כו': בר"א ב'ו. בתוספתא דמנחות קתני לה בר"א שהמנחה נפגלה בעבודה אחת
42 בקמיצה או במתן כלי ובידילוך שאין שם אלא עבודת מתיר אחד שאין קמיצה ומתן כלי
43 בלבונה וחילוק במנחות (דף טז.) מפרש ליה דלא שייך בלבונה: **בא** לו להקפדה. שהיא
44 עבודת שני מתיריו נתן כו' אלמא אפילו ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה קאמר ר'
45 מאיר פיגל אלמא מפגלין בחצי מתיר ותיבזא דר"ל: **אימא** וכבר נתן לבונה במחשבה.
46 הלכך שניה בשתיקה על דעת ראשונה עושה: דהיינו קמייתא. דראשון במחשבה הא
47 תנא ליה נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה למה לי למיחד למיתני או
48 את הקומץ בשתיקה וכבר נתנה לבונה במחשבה מה לי להקדים קומץ מה לי לבונה: **ועוד**
49 **הא** תניא. בברייתא אחריתי או שנתן את הקומץ בשתיקה ואחר כך נתן לבונה במחשבה
50 קשיא: **מתני'** **אלי** דברים שאין חייבין עליהן. כרת באבילתן משום פיגול: הקומץ. אם
51 קמץ לאכול שיריים למחר ותתפגלה המנחה אין האוכל את הקומץ בכרת שאין הפיגול
52 חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים והקומץ אין אחר מתיריו כי הוא מתיר את
53 המנחה וכן לבונה וכן כולם:

לפיגולו כי חשיב ליה בחצי זריקה נמי ושחט בחציה כל זמן שלא עיבר במחשבה אחרת
37 הוי רציו לפיגול: **הא** כמ"ד ב'ו. פלונתא דר' יאשיהו ור' יונתן היא (יומא דף נז:) במתן
38 הקרנות ולקח מדם הפר ומדם השעיר חד אמור שידו מעורבין וחד אמור מזה בפני עצמו
39 ומהו בפני עצמו: והא. דקתני ארבעים ושבע כמ"ד אין מערבין את הדמים למתן קרנות
40 (והוה תמני): שיריים. שפיכת שיריים ופלונתא דר' עקיבא ור' יהודה היא לעיל (דף מג.) אם
41 כלה כפר כו': בר"א ב'ו. בתוספתא דמנחות קתני לה בר"א שהמנחה נפגלה בעבודה אחת
42 בקמיצה או במתן כלי ובידילוך שאין שם אלא עבודת מתיר אחד שאין קמיצה ומתן כלי
43 בלבונה וחילוק במנחות (דף טז.) מפרש ליה דלא שייך בלבונה: **בא** לו להקפדה. שהיא
44 עבודת שני מתיריו נתן כו' אלמא אפילו ראשונה בשתיקה ושניה במחשבה קאמר ר'
45 מאיר פיגל אלמא מפגלין בחצי מתיר ותיבזא דר"ל: **אימא** וכבר נתן לבונה במחשבה.
46 הלכך שניה בשתיקה על דעת ראשונה עושה: דהיינו קמייתא. דראשון במחשבה הא
47 תנא ליה נתן את הקומץ במחשבה ואת הלבונה בשתיקה למה לי למיחד למיתני או
48 את הקומץ בשתיקה וכבר נתנה לבונה במחשבה מה לי להקדים קומץ מה לי לבונה: **ועוד**
49 **הא** תניא. בברייתא אחריתי או שנתן את הקומץ בשתיקה ואחר כך נתן לבונה במחשבה
50 קשיא: **מתני'** **אלי** דברים שאין חייבין עליהן. כרת באבילתן משום פיגול: הקומץ. אם
51 קמץ לאכול שיריים למחר ותתפגלה המנחה אין האוכל את הקומץ בכרת שאין הפיגול
52 חל אלא על דבר שיש לו מתירין אחרים והקומץ אין אחר מתיריו כי הוא מתיר את
53 המנחה וכן לבונה וכן כולם:

מנחת

דלא מסקינן ומיהו פ' בקונטרס דבגמרא משמע דאפילו לא עלה אמזבח מסקינן ליה לכתחילה ולא דמיא להדיא דברייתות כמו שמפרש ר"ת שהקומץ כולו חשוב אוכרה אחת וההוא
56 פלגא דעל המזבח משיך ליה לפלגא דאארעא דאי לאו הכי הוה ההוא דעל המזבח קומץ שחטו וידר וא"כ כיון דמשיך ליה פקע פיגולו ממנו אבל פלגא דאבר לא משיך איך פלגא
57 דהוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר אע"ג דמעיקרא סלקא דעתך דקומץ גרע משום דמיפרת ומפרש ר"ת דטעמא דקומץ לאו משום דהוא מתיר אלא משום דלא שייך ביה
58 דרצאה דאי אכלו ולא העלוהו אם כן לא קרבו מתיריו ואי העלה חציו פקע פיגולו מכליה אפילו מההוא דאארעא והא דקאמר בגמרא ומוציא אני את הקומץ בחי
59 הדור

1 (לעיל ע"א). שנינו בברייתא: אַרְבָּעִים וְשָׁלֹשׁ של יום הכיפורים. מקשה
2 הגמרא: וְהָא תַנְיָא בברייתא אחרת שהיו שם אַרְבָּעִים וְשָׁבַע מתנות
3 דם. מתרצת הגמרא: ברייתות אלו חולקים ביניהן, הָא – ברייתא
4 זו, הראשונה, סוברת כְּמָאן דְּאָמַר – כדעה האומרת שֶׁמְעַרְבֵין את
5 דם הפר ודם השעיר לפני שנותנים מהם לַקְרָנוֹת של מזבח
6 הקטורת, ועל כן אין מהם אלא ארבע מתנות על הקרנות, וְהָא –
7 הברייתא השנייה, סוברת כְּמָאן דְּאָמַר – כדעה האומרת שֶׁאֵין
8 מְעַרְבֵין ביניהם לפני נתינתם לַקְרָנוֹת, ונמצא שנותן, ארבע מתנות
9 מדם הפר בפני עצמו וארבע מתנות מדם השעיר בפני עצמו,
10 ונוספו למנין עוד ארבע מתנות, ועל כן עלה סכומם הכולל
11 לארבעים ושבע.
12 מקשה הגמרא: וְהָא תַנְיָא בברייתא שלישית שמנין המתנות הוא
13 אַרְבָּעִים וְשָׁמוֹנֶה. מתרצת הגמרא: הָא – ברייתא זו, השלישית,
14 סוברת כְּמָאן דְּאָמַר – כדעה האומרת שֶׁשְׁיָרִים מְעַבְבִין את הקרבן,
15 שאם לא שפך משיירי הדם על יסוד המזבח הוֹדִיצוּן, ארבע הקרנות,
16 ועל כן מנתה את שפיכתם ועלה מניינה לארבעים ושמונה, ואילו
17 הָא – שאר הברייתות שמנו ארבעים ושלש או ארבעים ושבע,
18 סוברות כְּמָאן דְּאָמַר – כדעה האומרת שֶׁאֵין שְׁיָרִים מְעַבְבִין את
19 הקרבן, ועל כן לא מנו שפיכה זו בין המתנות.
20 הגמרא שבה לדון בדברי ריש לקיש: מִי־יָבִי – הקשו בני הישיבה על
21 ריש לקיש מברייתא אחרת העוסקת בדיני מנחות, ואומרת
22 הברייתא שאם חשב מחשבת פיגול בעבודות המנחה, נתפלה,
23 כְּמָא דְרַבִּים אָמְרִים שחשב גם כְּקִמְצָה או כְּמָתָן בְּלִי וְכִפְלִידָה,
24 שעבודות אלו אינן אלא בקומץ ולא בלבונה, אָכֵל בָּא לוֹ – אם
25 הגיעו לַעֲבֹדַת הַקִּמְצָה במנחה, שעבודה זו נעשית גם בקומץ וגם
26 בלבונה, אִם נָתַן – [הקטירו] אֵת הַקּוֹמֵץ בְּמַחְשָׁבָה לאכול את השיירים
27 חוץ לזמנם, שהיא מחשבת פיגול, וְאֵת הַלְבוֹנָה נתן בַּשְּׂתִיקָה – בלא
28 מחשבה, או שֶׁנָּתַן אֵת הַקּוֹמֵץ בַּשְּׂתִיקָה וְאֵת הַלְבוֹנָה נתן בְּמַחְשָׁבָה
29 של חוץ לזמנו, רַבִּי מֵאִיר אָמַר, הקרבן פִּיגוֹל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת,
30 וְחִבְיָם אִמְרִים אֵין בו כֶּרֶת עַד שֶׁיִּפְגַּל בְּכָל הַמִּתְרֵי, דהיינו שיחשוב
31 מחשבת פיגול גם בקומץ וגם בלבונה. תַנְיָא מִיָּהָ – מכל מקום שנינו
32 בברייתא גם אופן שנתן אֵת הַקּוֹמֵץ בַּשְּׂתִיקָה וְאֵת הַלְבוֹנָה בְּמַחְשָׁבָה,
33 ומשמע שקדם הקומץ ללבונה, ולפי זה לא חשב מחשבת פיגול
34 בעת הקטרת הקומץ אלא רק לאחר מכן בעת הקטרת הלבונה,
35 ובזה אין לומר בהקטרת הקומץ שבשתיקה שעשאה על דעת
36 ראשונה, שהרי לא חשב אלא אחר כך, ופִּלְגֵי – ואף על פי כן חולק
37 רבי מאיר וסובר שהקרבן פיגול, ומוכח שלרבי מאיר מפגלים בחצי
38 מתיר אפילו כשאין לומר של דעת ראשונה הוא עושה, ושל
39 כדעת ריש לקיש.
40 מתרצת הגמרא: אֵימָא – אמור ובאר את הברייתא, נָתַן את הקומץ
41 בשתיקה וּכְבֵר נָתַן לפני כן אֵת הַלְבוֹנָה בְּמַחְשָׁבָה, שעל כן ניתן
42 לומר שהקטרת הקומץ היתה על דעת מחשבת הפיגול שחשב
43 קודם לכן בעת הקטרת הלבונה.
44 מקשה הגמרא: תַנְיָא – קושיא אחת, דָּאם כן דִּין זה שנתן את
45 הקומץ בשתיקה ואת הלבונה כבר נתן במחשבה, הֵינִי רִישָׁא –
46 שזה לדון המבואר בברייתא קודם לכן, שנתן את הקומץ במחשבה
47 ולאחר מכן את הלבונה בשתיקה, ולשם מה נשנה פעמיים, אחד
48 בהקדמת הקומץ ואחד בהקדמת הלבונה, כיון שבשניהם מדובר
49 שהראשונה היתה במחשבה והשנייה בשתיקה. וְעוֹד קשה, הָא
50 תַנְיָא בברייתא אחרת נָתַן את הקומץ בשתיקה וְאַחֵר כֶּךָ נתן את
51 הלבונה במחשבה, ומפורש איפוא שהקומץ הוקטר ראשון
52 בשתיקה, ואף על פי כן סובר רבי מאיר שהוא פיגול, ומוכח שגם
53 באופן זה מפגלים בחצי ממיר.
54 מסיקה הגמרא: קָשְׂיָא – אכן קשות הן קושיות אלו.

משנה

114 התבאר במשנה לעיל (כט) שֶׁקָרְבַן שאחת מארבע עבודות
115 המתירות את הקרבן [שחיטה, קבלת הדם, הולכתו וזריקתו]
116

1 הגמרא תמדה על פירושו זה. מקשה הגמרא: הכיצד ניתן לפרש כן
2 את דברי רבי יוחנן, וְהָא – [והלא] לָבֵן בראשונה וְכֵן בשניה ובין
3 בשלישית? קָתְנִי – נאמר בברייתא, ומשמע שהכוונה היא שחשב
4 כן או בראשונה או בשניה או בשלישית, ולא שחשב בכלן יחד.
5 מסיקה הגמרא: קָשְׂיָא – אכן קשה היא קושיא זו.
6 מסקנת הדברים היא, שביאורו של ריש לקיש בדעת רבי מאיר,
7 שמה שאמר שמחשבת פיגול בחצי מתיר מפגלת אין זה אלא
8 בחשב בחצי הראשון של המתיר, שעל ידי כך אנו אומרים שגם
9 החצי השני נעשה על דעת הראשון, ביאור זה לא נדחה מדברי
10 הברייתא האומרת שאפשר לפגל בחלק ממתנות הדם בקרבנות
11 הנכנסים לפניו, שאף שם הכוונה שחשב מחשבת פיגול בחלקי
12 המתיר הראשונים, והאחרונים נמשכים אחריהם משום שנעשו
13 על דעת הראשונה.
14 הגמרא דנה בדעתו של המקשן בסוגיא הסובר שלרבי מאיר
15 מפגלין בחצי מתיר גם כשאנו עושה את החצי האחר על דעת
16 חצי זה: אָמַר מַר – הובא לעיל דברי הברייתא באופן שפיגל בחלק
17 ממתנות הדם הנכנס להיכל ולקודש הקדשים, רַבִּי מֵאִיר אָמַר,
18 הקרבן פִּיגוֹל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. וקשה, מִכֵּד – [הלא] כֶּרֶת לא מִי־יָבִי
19 – אינו חייב! האוכל מבשר הקרבן, עַד שֶׁיִּקְרְבוּ כָּל מִתְרֵיוֹ כְּדִינָם,
20 דָּאֵמַר מַר, כְּהִרְצָאָת כֶּשֶׁר – כדרך שנאמר (ויקרא כב כו) 'יִרְצָה' בקרבן
21 כשר, כֶּךָ הִרְצָאָת פְּסוּל – כך גם נאמר (סו יח) 'לֹא יִרְצָה' בפִּיגוֹל,
22 ויש לתלמוד זה מוזה, הֵא הִרְצָאָת כֶּשֶׁר אין הקרבן כשר עַד שֶׁיִּקְרְבוּ
23 כָּל מִתְרֵיוֹ, דהיינו שירק דמו וכו' כדן התורה, אֵף הִרְצָאָת פְּסוּל
24 – כך גם דין הפיגול שאף בו הוזכר ענין הרצאה, אינו פיגול עַד
25 שֶׁיִּקְרְבוּ כָּל מִתְרֵיוֹ של הקרבן כְּדִינוֹ או במחשבת פיגול, ולא נוסף
26 בו פסול אחר מלבד פסול הפיגול, ומעתה קשה, וְהָא – [והלא]
27 באופן זה שפיגל רק בחלק מן המתנות, כגון שחשב רק בנתינות
28 שבפנים קודש הקדשים, הלא בֵּינָן דְרִישִׁיב בֵּיה כְּפִנִים מחשבת
29 פיגול, מִיד נעשית פְּסוּלָה וְכִמְאָה דְרִישִׁיב – כמי שלא היה
30 הוא, ואם כן כִּי הָדַר מַדִּי – כאשר הוא חזר ומה מן הדם פְּהִיגֵל
31 אחר שכבר חשב בו מחשבת פיגול ונפסל, מִיָּא כְּעֵלְמָא הוּא דְרִישִׁיב
32 אֵדִי – אינו אלא כמזה מים בעלמא, שהרי הקרבן כבר נפסל ואין
33 הדם כשר לזריקה, ונמצא שלא קרבו כל מתיריו של הקרבן
34 כהרצאת כשר, שהדם שנפסל לא השלים את עבודותיו, ומדוע
35 מתפגל הקרבן.
36 מתרצת הגמרא: אָמַר רַבָּה, מְשַׁבַּחַת לָהּ – אפשר למצוא אופן בו
37 יפגל בחצי מתיר ולא נאמר שהוא מים בעלמא, והאופן לזה הוא
38 כְּאִרְבָּעָה פָּרִים וְכִאֲרִבְקָה שְׁעִירִים, כלומר, שהוא מדם הפר והשעיר
39 בין הבדים ונשפה הדם הנותר, והביא פר ושעיר אחרים ושחטם
40 והזהו מדמם על הפרוכת ושוב נשפכו גם דמים אלו, והביא פר
41 ושעיר אחרים ושחטם ונתן מדמם על קרנות מזבח הפנימי וגם אלו
42 נשפכו לאחר מכן, והביא פר ושעיר אחרים ושחטם והזהו מדמם את
43 ההזאות הנוספות על טהרו של מזבח הפנימי. וכיון שמתנות כל
44 מקום נעשו בפר ושעיר אחרים, על כן אם חשב מחשבת פיגול
45 במתווה אחד מן המקומות, אין לומר שאחר הדם הוא מים בעלמא
46 ולא נשלמה הזריקה, כיון שהשאר נעשה מפר ושעיר אחרים
47 שמתיריהם קרבו בשלימות.
48 לדעת רבה, אם אכן נעשו כל המתנות בפר אחד ושעיר אחד,
49 וחשב מחשבת פיגול רק במתנות מקום אחד, כגון שחשב כן רק
50 במתנות שבקודש הקדשים או רק במתנות שעל הפרוכת, אין זה
51 פיגול, כיון שנפסל הדם ומים בעלמא הוא ולא קרבו מתיריו.
52 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רַבָּא אָמַר, אֲפִילוּ תִּמְאָר – [תאמר]
53 שמדובר בברייתא בנתן כל מתנות הדם כְּפִר אֶחָד וְשְׁעִיר אֶחָד, אין
54 לשאול כלל שסתם מים הם, משום שגם באופן זה לִפְיֵגוֹל מִרְצָה,
55 וכשם שאם חשב מחשבת פיגול בשחיטה, שמועילה הזריקה
56 להחשב שקרבו מתיריו, כך גם באופן שעשה חצי זריקה במחשבת
57 פיגול וחצי זריקה בכשרות, שגם בזה אנו אומרים שהיא נחשבת
58 זריקה לנעין פיגול להחשיב שקרבו מתיריו.
59 הגמרא מבררת את מנין מתנות יום הכיפורים המובא בברייתא

הקטרתו להביא את שיירי המנחה לידי פיגול.
הגמרא מבררת מה בא עולא להשמיעו בדינו זה: מאי קא משמע לן
– מה בא עולא ללמדנו, כלומר, לאיזה צורך השמיענו שפקע
פיגולו ממנו, אי – אם בא ללמדנו דלאחר הקטרת הקומץ שוב אין
חייבין עליו משום פיגול, תנינא – הרי כבר שנינו במשנתנו אלו
דברים שאין חייבין עליהם משום פיגול, הקומץ והקטרת והלבונה
ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים והדם, הרי שהתבאר
כבר במשנתנו שאין בקומץ חיוב כרת משום אכילת פיגול.
מנסה הגמרא לבאר חידוש אחר בדברי עולא: אלא, עולא בא
להשמיענו שהדין הוא דאם עליו לא ירדו – שאם העלו כבר את
הקומץ על גבי המזבח, אף באופן שלכתחילה היה אסור להעלותו
משום פיגול, מכל מקום משהעלהו פקע פיגולו ממנו ואין מורידים
אותו. דוחה הגמרא: תנינא – אף דין זה כבר שנינו במשנה (להלן
פה), אלו אם עלו לא ירדו, הלן – איברי קרבן שנפסלו מחמת שלנו
בלילה, והיוצא – קרבן שיצאו אימוריו חוץ למחיצתם, והמבוא –
או שנפסלו משום שנטמאו, וכן קרבן שגשש במחשבת חוץ לזמנו,
וכן אם נשחט במחשבת חוץ למקומו, אף שלכתחילה אסור
להקריב דברים אלו על גבי המזבח, מכל מקום אם עליו לא ירדו.
נמצא שכבר במשנה מבואר דין זה שקרבן שנפסל מחמת מחשבת
חוץ לזמנו ושוב הועלה, אין מורידים אותו, ומה חידש עולא
בדבריו.
מנסה הגמרא לבאר באופן נוסף: ואילא נאמר שבא עולא
להשמיענו דאם ירדו יעלו, כלומר, שלאחר שהועלה כבר הקומץ
למזבח, פקע פסולו, ולכן אפילו אם ירד לאחר מכן ראוי הוא
להעלותו שוב. דוחה הגמרא: הא נמי תנינא – הלא גם דין זה שנינו
במשנה (שם), והרי אין הדין כן, שכך שנינו בשם שאם עליו לא ירדו,
כך אם ירדו לאחר שהעלו לא ישובו ויעלו, ואם כן חוזרת
השאלה מה בא עולא ללמדנו.
הגמרא מבארת לאיזה אופן נצרכו דברי עולא: לא צריכא – לא
הוצרך עולא לומר את דינו אלא באופן שמשלה בהן האור שכבר
אחזה האש בקומץ של פיגול, והשמיענו עולא, שאף על פי שהדין
הוא שאם הועלו הקדשים הפסולים וכבר ירדו, שוב לא יעלו,
כמבואר במשנה, מכל מקום אם אחזה בהן האש כשהיו על
המזבח, אפשר להעלותם שוב.
מקשה הגמרא: הא נמי אמרה עולא חדא ויבנא – הרי גם דין זה
כבר נאמר פעם אחת מפי עולא, דאמר עולא בפירוש המשנה שם,
לא שנו שלאחר שירדו שוב לא יעלו, אלא באופן שלא משלה בהן
האור, אבל אם כבר משלה בהן האור, יעלו, כיון שכבר נעשו לחמו
של מזבח, ואם כן לאיזה צורך חזר עולא והשמיענו דין זה.
מתרצת הגמרא: מהו דתיבא – שמא תאמר, הני מילי – דברים
אלו, שאם אחזה האש כבר בקדשים הפסולים נעשו לחמו של
מזבח, ואף אם ירדו יחזרו ויעלו, אמר עולא דווקא גבי

ומנחת נדבת כהנים, שאין שייריה נאכלים, ומנחת כהן משיח, והדם
של הקרבנות, וכן דין הנסכים וסולת ויין הקבאין בפני עצמן, אבל
נסכים הבאים יחד עם הזבח, אם פיגול בזבח נתפגלו הנסכים, דברי
רבי מאיר. והכמים אומרים, אף הנסכים הקבאין עם הקטרת אין בהם
כרת משום אכילת פיגול.
דין נוסף: לוג שמן של מצורע ששייריו מותרים באכילה, רבי שמעון
אומר, אין חייבין עליו ו–על אכילתו משום פיגול, כלומר, אם
נתפגל האשם, לא נעשה לוג השמן פיגול יחד עמו, ואין ענוש כרת
על אכילתו. ורבי מאיר אומר, אם הביאו את לוג השמן באותו יום
עם האשם, חייבין עליו משום פיגול, מפני שדם האשם מתיר.
לאחר שמנתה המשנה את הדברים שאינם בכלל אכילת פיגול
הואיל ואין להם מתיר, מביאה המשנה כלל באלו דברים יש כרת
משום אכילת פיגול: וכל דבר שיש לו מתירין, בין אם מתירים אותו
לאדם באכילה, ובין אם מתירים אותו למזבח לענין הקרבה, חייבין
עליו משום פיגול.
המשנה מביאה דוגמאות לדברים אלו: העולה, אף שאין בה היתר
אכילה, דמה הנזק על גבי המזבח מתיר את בשרה לעלות על גבי
המזבח, ואת עורה לכהנים. עולת העוף, מתן דמה מתיר את בשרה
למזבח. חמאת העוף, מתן דמה מתיר את בשרה לאכילת הכהנים.
פרים הנשקפים ושעירים הנשקפים – חטאות הפנימיות, דמן מתיר
את אימוריהן ליקרב על גבי המזבח, ולכן אם חשב בשעת עבודת
הדם להקטיר את האימורים חוץ לזמנם, נתפגלו בכך הפרים
והשעירים.
המשנה מביאה דעה החולקת על דין זה של פרים הנשקפים: רבי
שמעון אומר, כל קרבן שאינו קרב על המזבח חייצון בקרבן שלמים,
שבו כתבה התורה דין פיגול (ויקרא יז יח), אין חייבין עליו כרת משום
פיגול, ולכן בחטאות הפנימיות שמתן דמם נעשה בתוך ההיכל על
מזבח הפנימי, אין משום פיגול.

גמרא

הגמרא מביאה דין בענין פיגול: אמר עולא, קומץ פיגול – אם קמץ
כהן מנחה על דעת לאוכלה חוץ לזמנו, שבכך נעשתה המנחה
פיגול, שיהעלו כהן על גבי המזבח, פקע פיגולו ממנו. וראה לכך,
שהרי אם את האחרים – שאר חלקי המנחה מביא הקומץ לידי
פיגול, הוא עצמו לא כל שכן.
תמזהה הגמרא: מאי קאמר עולא, הרי רצונו להוכיח ששם פיגול
פוקע מהקומץ, ולכאורה הביא ראייה לומר להיפך, שהקטרתו
מביאתו לידי פיגול.
מבארת הגמרא: הני קאמר עולא, המקטיר קומץ על מנת לאכול
את שייריו חוץ לזמנם, היאך המנחה מתפגלת, אם אין הקטרתו
הקטרה, הרי אם הקומץ אינו מתקבל להקטרה על גבי המזבח
משום שחל עליו שם פיגול, היאך מביא אחרים – כיצד תועיל

אגרות קודש

ב"ה, כ"א אייר, תשכ"א

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה יהושע שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת למזל טוב.

...קריאת שם לבת - מנהגנו בעת קרה"ת הכי קרובה. והרי איתתא (תיכף בלידתה) כמאן
דמהילא דמיא. ומש"כ בסי טעמי המנהגים (עי' שצו) שמועה לחכות ה' ימים - אין אנו אחראים
לשמועות וכו'.

בברכת מזל טוב.

וזבחים. פרק רביעי - בית שמאי דף מג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" רמה רש"י תוספות

מנחת נדבת כהנים. כולה כליל ואינה נקמצת הלכך אין אחר מתירה; וכן מנחת כהן משיח.
חביתי כהן גדול שמקריב בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב (ויקרא ו); ומנחת נסכים
לא גרסי' דהא מיפגל פליגי בה ונתן חילוק בין באה עם הזבח לבאה לפני עצמה; והדרם.
הוא המתיר; והנפכים הבאין בפני עצמן. בין שהתנדב בפני עצמן כדאמר במנחות (דף קד):

ומתנדב אדם מנחת נסכים בין שבאו בגלל זבח
אלא שהביא דיוח וזכו ונסכיו למחר דאמר מר
מנחתם ונסכיהם אף למחר אבל אם הביאן עם
זבחו ופיגל בזבח נתפגלו הנסכים; וחכמים
אומרים אף הבאים עם הזבח. דכיון דיכול
להקריב נסכים למחר מניא שאין הזבח מתיר
ליקרב אלא הן מתירין את עצמן; לוג שמן של
מצורע. שירי נאכלין בדיקה בפירקין לקמן (דף
מד:). אין חייבין עליו משום פיגול. אם פיגל
באשם לא נפגל הלז ואעפ"י שהלז תלי באשם
כדכתיב על מקום דם האשם (ויקרא יד) ואם לא
נתן מדם האשם תחילה אין תנית השמן כלום
אפילו הכי כיון דאדם מבאי אשמו עכשיו ולזו
עד עשרה ימים נמצא שאין האשם מתיר וכוין
דאין לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול; ר"מ
אמר. לוג הבא עם האשם בו בית חייבין עליו
משום פיגול אם פיגל באשם; בין לאדם בין
למזבח. לא לזו או לזה; דמה מתיר בשרה למזבח.
דכתיב (שם א) וזרקו וחדר וערכו: ועורה לבתנים.
ער העולה אשר הקריבו אין לו אלא לאחר
זריקה; חטאת העוף כו'. בגמ' מפרש מנין דנאכל
לכהנים; דמן מתיר אימוריהן ליקרב. לפיכך פיגל
באימורים בשעת עבודת הדרם נתפגלו פרים; ו'
שמעון. אפרים הנשרפן פליגי כל שאין מתן דמו
על המזבח החיצון כשלמים. שפיגול כתיב בהו
(ויקרא ז) אין חייבין עליו משום פיגול; גמ' פקע
פיגולו סמנו. לקמן מפרש למאי הלכתא פקע:
מאי קאמר. קבעי למימר פקע פיגולו ממנו ונסכי
טעמא דבא לידי פיגול; אם אינו מתקבל.
בהקטרה; היאך מבאי אחרים לידי פיגול.
המקטיר קומץ על מנת שיאכל שירים למחר
היאך מנחה מתפגלת אם אין הקטרה הקטרה
והכי קאמר הוא עצמו לא כל שכן שיתקבל
אחרי שמתקבל לרצות אחרים לפיגול; מאי קא
משמע לן. למאי מביעי ליה הא פקע פיגולה; אי.
למימרא דאם אבל ממנו אחרי ששלה אין חייבין

עליו כרת; תנינן. דבלאו עלה נמי אין חייבין עליו; אלא. להכי אהני פקיעה דכיון שעלה
לא ירד; תנינא ושנשחט חוץ לזמנו. דהיינו פיגול; הלן. בשר הלן; אלא. אהני פקיעה שאם
ירד לאחר שהעלוהו (לא) יחזור ועלה; תנינא. בלאו הכי לא צריכא. דהא דעולא אלא
שמשלה בו האור ואשמעינן דנעשה לחמו של מזבח ואפי' ירדו יעלו והוא דקתני לא
יעלו בשלא משלה בו האור; לא שנו. דאם ירדו הך פסולין משעלו לא יעלו (בחד)
אבר

חילול חילול מטומאה: מנחת נסכים. פי' בקונטרס דלא גרסינן מנחת נסכים משום דפליגי בה בסיפא דרך משנה דקתני והנסכים הבאים בפני עצמן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אף
הבאין עם הבהמה ובפני עצמן דקאמר היינו כגון שהתנדב נסכים כדאמר גבי מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום בין הבאין עם הבהמה כגון שהביא זבחו היום ונסכים מכאן ועד עשרה ימים
ומזו יש ליישב גירסת הספרים דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום והוא בבאין בפני עצמן מיירי במבאי זבחו היום ונסכים כיום מחר אבל קשה שלא היה לו להפסיק בדם
וזהו ליה למיתני הכי וחדם ומנחת נסכים ונסכים הבאין בפני עצמן ושמן איירי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא נמי מנחת נסכים; ולוג שמן של מצורע. נראה דרבי שמעון דהבא

ומנחת כהנים, ומנחת כהן משיח, והדרם, והנסכים
הבאין בפני עצמן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים,
אף הבאין עם הבהמה. לוג שמן של מצורע, רבי
שמעון אומר, אין חייבין עליו משום פיגול. ורבי
מאיר אומר, חייבין עליו משום פיגול, שדם האשם
מתירו. וכל שיש לו מתירין, בין לאדם בין למזבח,
חייבין עליו משום פיגול. העולה, דמה מתיר את
בשרה למזבח, ועורה לכהנים. עולת העוף, דמה מתיר
את בשרה למזבח. חטאת העוף, דמה מתיר את
בשרה לכהנים. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים,
דמן מתיר את אימוריהן ליקרב. רבי שמעון אומר, כל
שאינו על המזבח החיצון פסול, אין חייבין עליו
משום פיגול; גמרא אמר עולא, קומץ פיגול שהעלו
על גבי המזבח, פקע פיגולו ממונו. אם אחרים מבאי
לידי פיגול, הוא עצמו לא פל שפן. מאי קאמר, הכי
קאמר, אם אינו מתקבל, היאך מבאי אחרים לידי
פיגול. מאי קא משמע לן, אי דאין חייבין עליו משום
פיגול, תנינא, 'אלו דברים שאין חייבין עליהם משום
פיגול, הקומץ, והקטרת, והלבונה, ומנחת כהנים,
ומנחת כהן משיח, ומנחת נסכים, והדרם'. אלא, דאם
עלו לא ירדו, תנינא, 'הלן' והיוצא, והמבוא, ושנשחט
חוץ לזמנו, וחוץ למקומו, אם עלו לא ירדו. ואלא,
דאם ירדו יעלו, הא נמי תנינא, 'בשם שאם עלו לא
ירדו, כך אם ירדו לא יעלו. לא צריכא, שמשלה
בהן האור. הא נמי, אמרה עולא חדא זימנא, דאמר
עולא, לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל
משלה בהן האור, יעלו. מהו דתימא, הני מילי,

אבר
לא עבדה היא ומיהו לחריץ דפומבדיתא בסוף הקומץ זוטא (שם דף יז). משכחת לה
בהקטיר שומשוש על מנת להקטיר שומשוש למחר דהקטרה מפגלת הקטרה ושמן אע"ג
דחייבין על העצים משום טומאה אין חייבין עליהם משום פיגול דלאו קרבן גמור הם לרבנן
דפליגי עליה דרבי בפרק הקומץ רבה (שם כ): דלא בעו מליחה דמכשירי קרבן הם דלא קרבן
ומיהו קשה דמאי שנה פיגול מטומאה דאי משום דילפינן (לעיל דף כח) פיגול משלמים
טומאה נמי כתיב בשלמים (ויקרא ז) ועוד דפיגול אתי לקמן (דף מה). ען עין מנותר ונותר

הוא רבנן דלעיל גבי נסכים וקשה אמאי לא עירב דתרווייהו חד טעמא הוא:

הנהו דאין לו מתירין כדי נסכה וקשה התיינח קומץ אלא לבונה ומנחת כהנים תיפוק לי משום
דאין בהם הרצאה ועוד דגבי דם קאמר בפירוש משום מתיר והיכי משכחת לה דמחייב משום
פיגול דאי אכיל ליה קודם שעשה מתנות אם כן ליכא הרצאה ואי מן הדרם הנשאר במזרק
לאחר שעשה מתנות ההוא לאו מתיר הוא ואם מאותו שורק על הזבח הא פקע פיגול ממנו
ושמא לא שייך למימר גבי דם פקע פיגולו כי אם
גבי הקטרה דוקא שנעשה לחמו של מזבח ותימא
הוא אם לא יתחייב בשירי הדרם משום פיגול הא
יש להם מתירין שהמתנות מתירות לשפיכות
שירים למזבח כמו שמתירות את האימורים
ושמא כמו מתחילה כל טיפה וטיפה ראויה
לזריקה חשיב כוליה דם מתיר ונראה לפרש
דהיינו טעמא דקומץ וכולו דאי היה בני חובא
הוי יגון משקדש בכלי וקידוש כל היינו ההרצאה
דידיה כיון דאיתרו גופיהו מתיר אחר כדאמר
לעיל (דף לד.) גבי טומאה יש לו מתירין משקדו
מתירין אין לו מתירין משקדו בכלי:
והלבונה ואם תאמר ודרי לבונה הקומץ
מתירה ואף על פי שיכול
להקטירה קודם הקומץ כדאמר בהקומץ זוטא
(מנחות טו): מכל מקום קודם הקמיעה דאי נראה
דאין להקטירה ויש לומר דמכל מקום לא הויה
לבונה דומיא דשלמים דלבונה היא גופה מתיר
שמתרת שירים לאכילה ועיקר פיגול ילפינן
משלמים ואע"ג דשייך פיגול באימורים וכמה
דלא מיקטרי אימורים כהנים לא מצי אכלי מכל
מקום לא חשיבי מתיר כיון דאם נטמאו או אבדו
שרי בשר באכילה ועוד יש לומר דלבונה אין לה
מתיר בעבודת המזבח ולא הויה דומיא דשלמים
שעבודת המזבח מתירין כגון זריקת הדרם ואם
תאמר אמאי לא חשיב הבא עצם כי חייב דחשיב
לבונה אע"ג דלא חויה לאכילה דאי היה להו
מתירין היה חייב עליהם משום פיגול כמו שחייבין
עליהם משום טומאה אבל אין להם מתירין ודן
עצמן מתירין ויש לומר דלא שייך למיתני עצים
דהכי דמי אי כגון מתנדב עצים לרבי דאמר
בהקומץ רבה (מנחות כ): דטעונים קמיעה והגשה
הוי דינם כמנחה ופטור על הקומץ וחיוב על
השירים ואי בעצים דמערבה לא שייך בהו
מחשבה דאי במחשב בשעת הולכה ע"מ להקטיר
למחר היו הולכת עצים למערבה לכולי עלמא

נאמר

אגרות קודש

[אייר תשכ"א]

לשאלותי: (א) פשיטא שטוב עושה שמדפיס ממאמרי רבותינו ושיחותיהם הק', וזכות הרבים
תלוי בו. (ב) לירד לפני בתיבה בשי"ק שלפני יאצ"ט (במוסף וכו"ב) - אין מנהגו בזה. והרוצה בזה דוקא
- מהיכא תיתי (ויש להעיר מסוכה לב, סע"ב: הואיל ונפיק כו'). אבל לעורר מחלוקת ע"ז וכו"ב - הוא
לא מנהג כ"א איסור מה"ת, ותי"ח מרבים שלום.

נאמר

כאן וטומאתו עליו ונאמר להלן בביאת מקדש עוד טומאותיו. כן גירסת הקונטרס ובתורת כהנים ואית ספרים גרסי ונאמר להלן כל איש אשר יקרב מכל ודעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לה' וטומאתו עליו (ויקרא כב) ויש לפרש דפשיטא ליה דאיירי בטומאת הגוף דאי בטומאת בשר הוה ליה למכתב וטומאתם עליון לשון רבים כדכתיב אל הקדשים לשון רבים דאף על גב דלא מסיק השתא אדעתיה חילוק לשון רבים היינו דליהוי שלמים לשון רבים אבל קדשים פשיטא ליה דלשון רבים:

נאכל

אָבֵר דְּמִחְבֵּר. אָכַל קוֹמִין, דְּמִיפְרָת, אִימָא לֹא. קָא מְשַׁמֵּעַ לָן. אָמַר רַב אֲחָאי, הִלְכָּהּ, הָאִי קוֹמִין פִּיגּוּל, דְּפִלְגִיָּה מִחִית אֲאָרְעָא, וּפִלְגִיָּה אֶסְקִיָּה אֲמַעְרָכָה, וּמִשְׁלָהּ בּוּ הָאוּר, מִסְּקִנָּא לִיה לְכוּלִיָּה לְכַתְחִלָּה:

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פִּיגּוּל, וְהַנּוֹחֵר, וְהַמָּמָא, שֶׁחֶעָלָן לִגְבִי מִזְבֵּחַ, פֶּקַע אִיסוּר מִהֶן. אָמַר רַב חֲסִדָּא, מָרִי דִיבִי, מִזְבֵּחַ מִקְוֶה טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי זִירָא, שְׁמִשְׁלָה בִּזְנוֹ הָאוּר. מִתִּיב רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּישְׁטָא, אַחֲרִים אוֹמְרִים, 'וְטוֹמְאָתוֹ עָלָיו', מִי שְׁטוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ. יֵצֵא בְּשֵׁר, שְׂאִין טוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ. וְאִם אִיתָא, הֲרִי 'טוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ' עַל יְדֵי הָאוּר. אָמַר רַבָּא, עַל יְדֵי מִקְוֶה קְאָמְרִין. מִיָּד, מִקְוֶה פְתִיב. אֱלָא אָמַר רַב פַּפָּא, בְּבִשְׂרֵי שְׁלָמִים עֲסָקִין, דְּלֹא חִזִּי לְהִקְרָבָהּ. רַבִּינָא אָמַר, 'וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו' מִי שְׁטוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ בְּשֵׁהוּא שְׁלָם. יֵצֵא בְּשֵׁר, (דְּכַר) שְׂאִין טוּמְאָה פּוֹרְחַת בְּשֵׁהוּא שְׁלָם, אֱלָא בְּשֵׁהוּא חֶסֶר: גּוּפָא, 'וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו', בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אֵתָהּ אוֹמַר בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף, אוֹ אִינוּ אֱלָא בְּטוּמְאָתָהּ בְּשֵׁר. נֶאֱמַר בְּאֵן 'טוּמְאָתוֹ', וְנֶאֱמַר לְהֵלֵךְ 'טְמֵאָתוֹ' (עֲלָיו) [בּוּ]. מַה לְהֵלֵךְ, בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אֵף בְּאֵן, בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר, הוּאִיל וְנֶאֱמָרוּ קֳדָשִׁים בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וְנֶאֱמָרָה טוּמְאָה בְּלִשׁוֹן יְחִיד, בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. רַבִּי אוֹמַר, 'וְאֵכָל' בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אַחֲרִים אָמְרוּ, 'וְטוּמְאָתוֹ עָלָיו', מִי שְׁטוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ. יֵצֵא בְּשֵׁר, שְׂאִין טוּמְאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ. אָמַר מַר, רַבִּי אוֹמַר, 'וְאֵכָל', בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. מֵאִי מְשַׁמֵּעַ. אָמַר רַבָּא, כָּל קָרָא דְּלֹא מִפְּרִשׁ לִיה רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי, וְכָל מִתְּנִיָּא דְּלֹא מִפְּרִשָּׁא לֵה רַב וְעִירֵי, לֹא מִיפְּרִשָּׁא. הֵכִי אָמַר רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי, הוּאִיל וּפְתַח הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, וְסִיִּים בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, וְלִשׁוֹן זָכָר בְּאֲמָצַע, בְּטוּמְאָתָהּ הַגּוֹף הַכְּתוּב מְדַבֵּר. מִתְּנִיָּא, אִם נֶאֱמָרוּ קְלוֹת, לָמָּה נֶאֱמָרוּ חֲמוּרוֹת. וְאִם נֶאֱמָרוּ חֲמוּרוֹת, לָמָּה נֶאֱמָרוּ קְלוֹת. אִם נֶאֱמָרוּ קְלוֹת וְלֹא חֲמוּרוֹת, הֵייתִי אוֹמַר, עַל הַקְּלוֹת בִּלְאֹן, וְעַל הַחֲמוּרוֹת בְּמִיתָה, לִכְךָ נֶאֱמָרוּ חֲמוּרוֹת. וְאִם נֶאֱמָרוּ חֲמוּרוֹת וְלֹא נֶאֱמָרוּ קְלוֹת, הֵייתִי אוֹמַר, עַל הַחֲמוּרוֹת יְהֵא חֵיב, וְעַל הַקְּלוֹת יְהֵא פְטוּר, לִכְךָ נֶאֱמָרוּ קְלוֹת. מֵאִי קְלוֹת, וּמֵאִי חֲמוּרוֹת. אֵילִימָא 'קְלוֹת' מַעֲשֵׂה, 'חֲמוּרוֹת' תְּרוּמָה. הֵייתִי אוֹמַר בְּמִיתָה, הִשְׁתָּא נִמִּי הָא בְּמִיתָה. [וְתוּ], וְאִי לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵייתִי אוֹמַר בְּמִיתָה, דִּי לָבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת פְּגוּדָן. אֱלָא 'קְלוֹת' טוּמְאָתָהּ שְׂרָץ, 'חֲמוּרוֹת' טוּמְאָתָהּ מֵת. וּבִמְאִי, אִי תְּרוּמָה, אִידִי וְאִידִי הוּא בְּמִיתָה. וְתוּ, לִכְךָ נֶאֱמָרוּ חֲמוּרוֹת דְּכִלְאֹן, הָא בְּמִיתָה הִיא. (וְאִי לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵייתִי אוֹמַר בְּמִיתָה, דִּי לָבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת פְּגוּדָן) וְאִי בְּאֵכִילַת מַעֲשֵׂה,

אם

ונאמר להלן טומאתו: הואיל ונאמר קדשים בלשון רבים. שלמים לשון רבים הן וטומאה בלשון יחיד דכתיב וטומאתו עליו ולא כתיב וטומאתם עליהם: רבי אומר ואכל בטומאת הגוף הכתוב מדבר. מקרא שלאחריו יזכיר על זה דכתיב בתריה (ויקרא ז) נפש כי תגע בכל טמא וגו' ואכל מבשר זבח השלמים וגו' ולקמיה מפרש הכי משמע ליה מואכל דקרא בתרא דזוכה על ראשון שבטומאת הגוף הכתוב מדבר: וטומאתו עליו. משמע שעדיין לא נטדר ממנו במי שטומאתו פורחת ממנו הכתוב מדבר דאי בבשר לעולם הוא עליו: מאי משמע. מקרא דבתריה דקמא בטומאת הגוף דלמא בתרא בטומאת הגוף כדכתיב נפש אשר תגע בכל טמא וקמא בטומאת בשר מדלל כתיב וטומאתו עליה דמישמע דאדוכאש אשר תאכל בשר קאי: וכל חתניתא דלא פפרש לה ועירי. לקמיה מפרש מאי דאי: הואיל ופתח הכתוב השני בלשון נקבה וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע. דכתיב (שם) נפש כי תגע בכל טמא ואכל מבשר זבח השלמים וכתרה הנפש וגו' ולא כתיב ואכלה מבשר זבח הוי אף הראשון את התמה עליו אם פתח וסיים בלשון נקבה ולשון זכר באמצע אף על פי כן בטומאת הגוף הכתוב מדבר ומסתברא הכי שדרי: בטומאת הגוף היה עוסק והולך וכבר פסק מדלבר בטומאת בשר דכתיב כתיב קרא (שם) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל הרי טומאת בשר והבשר כל טהור יאכל בשר פסק מטומאת בשר והתחיל בטומאת הגוף וסמך ליה דהנפש אשר תאכל וגו' ומשום דזוכיר הכתוב את האוכל בלשון נקבה וכתב וטומאתו עליו בלשון זכר היינו סבורים שבטומאת בשר מדבר עכשיו מקרא השני יזכיר שאף הוא בלשון זכר מדבר ואי קשיא שני כריתות בטומאת הגוף למא שלש כריתות הן בטומאת הגוף ולקמיה מפרש בהאי פירוק (דף מו). למאי איצטרכי: מתניתא. דלא מפרש לה ועירי מאי היא איהו משנה לא פירש יפה: אם נאמרו קלות. לענין אכילת קדשים בטומאת הגוף שנייה בת"כ לקמיה מפרש ואזיל מאי קלות ומאי חמורות ומאי הייתי אומר: אי נימא קלות מעשר חמורות תרומה. שנאמרו שניהם בפרשה אחת (ויקרא כב) ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים ואוקימנא ליה במעשר במסכת יבמות (דף עז) דכתיב כי אם רחץ האם רחץ יאכל ואף על פי שלא העריב משמו הרי טמא שאכל מעשר בלאו וכתוב וזבא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואוקימנא בתרומה וכתוב בההוא ענינא אצל תרומה ומתו בו כי וגו' וקאמר התנא אם נאמר מעשר מה שאמרו בו ולא נאמר תרומה הייתי אומר במיתה אבל השתא דנאמרו אינו במיתה בתמיה הוא מיתה כתיבא ביה: ותי אף לא נאמרו הייתי אומר במיתה. בתמיה מדוכא תיתי לי בה מיתה דא לא מיייתין לה אלא בקל דחומר ממעשר ודוי לבא מן הדין להיות כדון מה מעשר בלאו ולא במיתה אף תרומה בלאו ולא במיתה: אלא קלות וחמורות דקאמרי. אטומאה קאי דכתיב והם טומאת מות וטומאת שרץ דכתיב (ויקרא כב) והנוגע בכל טמא נפש וגו' או איש אשר יגע בכל שרץ דכתיב בתרווייהו אכילת מעשר ותרומה ועונשן וקאמר אם נאמרה טמא שרץ ולא נאמרה טומאת מות כר' ובמאי ועל איהו אכילה אי בתרומה על שתייהן הטומאות הוא באכילת תרומה במיתה ומאי על הקלות בלאו דקתני:

שֵׁאִין טוֹמָאָה פּוֹרְחַת בְּשֹׁהַם שְׁלָם, אֱלֹא בְשֹׁהַם חֶסֶר, וְהִינּוּ
כִשְׁהַתְחִילָה הָאֵשׁ לִשְׁלוֹט בּוֹ, וְנִחְסַר מֵעֵט.
הַגְמָרָא עוֹבֵרֶת לְדוֹן בְּגוֹף הַבְּרִייתָא שְׁהוּכִיר רַבִּי יִצְחָק בַּר בִּיסְנָא:
נִזְכָּר, נֶאֱמַר בַּפְּסוּק (ויקרא יז ט) 'וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֶׁר מִזֶּבֶחַ
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוֹ עֲלֵיו וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא מִעֲמִידָה,
כְּשֶׁאֹמֵר הַכְּתוּב 'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו', בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְלֹא
בְּטוֹמָאָת בֶּשֶׂר, שְׂכִין שְׁנֵאֵמַר בַּפְּסוּק הַקּוֹדֵם 'כָּל טְהוֹר יֹאכַל בְּשֶׁר'
מִשְׁמַע שְׁכוּנוֹת הַכְּתוּב לַחַת עוֹנֵשׁ לֹאֲדָם טָמֵא עַל אֲכִילַת קוֹדֵשׁ
וְלֹא עַל אֲכִילַת בֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ שֶׁנִּשְׁמָא.
מִבְרַת הַבְּרִייתָא: אִתָּהּ אֱמִיר שֶׁהַפְּסוּק מְדַבֵּר בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ, אוֹ –
שְׁמָא נֶאֱמַר שֶׁאִינוּ אֱלֹא בְּטוֹמָאָת בְּשֶׁר כִּי שִׁמְשַׁמַּע מִהַלְשׁוֹן
'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו' שֶׁהוּא לִשׁוֹן זָכָר, וְאִילוּ הָאֲדָם הָאוֹכֵל הַזֶּה
בַּפְּסוּק בִּלְשׁוֹן נִקְבָּה, שְׁנֵאֵמַר 'וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל'. מִבְּאֵרֶת
הַבְּרִייתָא: אֵין לֹמַר כֵּן, שֶׁהִרִי נֶאֱמַר בָּאן 'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו' וְנֶאֱמַר
לְחֵל לִגְבִי הַבָּא אֶל הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא טָמֵא (במדבר יט יג) 'טָמֵא יִהְיֶה'
עוֹד בְּטוֹמָאָתוֹ (עֲלֵיו) [בז], מִה לְחֵל, לַעֲנִין בִּיאַת מִקְדָּשׁ, בְּטוֹמָאָת
הַנֶּהוּךְ שֶׁל הָאֲדָם הַכְּתוּב מִדְּבַר, אִתָּהּ בָּאן, לַעֲנִין אֲכִילַת בֶּשֶׂר
בְּטוֹמָאָה, בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ הַכְּתוּב מִדְּבַר.
הַבְּרִייתָא מְבִיאָה לִימּוּד נֹסֵף לְהוֹכִיחַ שֶׁמְדוּבֵּר בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ: רַבִּי
יוֹסִי אֱמִיר, הוּאִיל וְנֶאֱמַר בַּפְּסוּק קִדְּשִׁים בִּלְשׁוֹן רִבִּים, שְׁנֵאֵמַר 'וְזָבַח
הַשְּׁלָמִים', וְנֶאֱמַר בַּפְּסוּק טוֹמָאָה בִּלְשׁוֹן יָחִיד, שְׁנֵאֵמַר 'וְטוֹמָאָתוֹ
עֲלֵיו', שֶׁ לְדִיִּיק מִכָּךְ שֶׁלֹּא נִקֵּט הַפְּסוּק אֶת הַטּוֹמָאָה בִּלְשׁוֹן רִבִּים
'וְטוֹמָאָת עֲלֵיהֶם', בְּשִׁבְטֵימָאָת הַנֶּהוּךְ הַכְּתוּב מִדְּבַר.
הַבְּרִייתָא מְבִיאָה לִימּוּד שְׁלִישִׁי לְהוֹכִיחַ שֶׁמְדוּבֵּר בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ:
רַבִּי אֱמִיר, נֶאֱמַר בַּפְּסוּק שֶׁאֲחֵרֵי (ויקרא יז טב) 'וְנִפְשׁ כִּי תִגַּע בְּכָל טָמֵא
בְּטָמְאָת אָדָם אוֹ בְּבִהְמָה טָמְאָה אוֹ בְּכָל שֶׁשָּׁן טָמֵא וְאָכַל מִבְּשֶׂר
וְזָבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא מִעֲמִידָה, וּמִהַלְשׁוֹן
'וְאָכַל' שְׁנֵאֵמַר בַּפְּסוּק יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁבְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ שֶׁל הָאֲדָם
הָאוֹכֵל הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְלִהְיוֹת יוֹבֵאֵר כִּיצַד מוֹכֵחַ כֵּן מִהַפְּסוּק.
עֵתָה הַבְּרִייתָא מְבִיאָה לִימּוּד רַבִּיעִי, וְהִיא דַּעַת 'אַחֲרֵים' שֶׁהִבִּיאָה
הַגְמָרָא לַעֲלִי: אַחֲרֵים אֱמִיר, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁהַפְּסוּק עוֹסֵק בְּאֲדָם טָמֵא
וְלֹא בְּבֶשֶׂר טָמֵא, שֶׁכֵּן מִהַלְשׁוֹן 'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו' מִשְׁמַע שֶׁמְדוּבֵּר בְּמִי
שֶׁבְּטוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ, וְהִינּוּ אֲדָם טָמֵא שִׁישׁ לוֹ טְהוֹרָה בְּמִקְוֵה, וְיָצָא
בְּשֶׁר שֵׁאִין טוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ, שֶׁהִרִי אֵינוֹ יוֹכֵל לְהִטְהֵר לְעוֹלָם.
הַגְמָרָא מִבְּאֵרֶת אֶת דְּבַר רַבִּי שֶׁהוּבָאוּ בְּבְרִייתָא: אֱמִיר מֵרֵ
בְּבְרִייתָא, רַבִּי אֱמִיר, מִמָּה שְׁנֵאֵמַר בַּפְּסוּק שֶׁאֲחֵרֵי לִשׁוֹן 'וְאָכַל',
מִשְׁמַע שֶׁבְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ הַכְּתוּב מִדְּבַר. מִבְּרַת הַגְמָרָא: מֵאִי מִשְׁמַע
כִּיצַד מִשְׁמַע מִהַפְּסוּק שֶׁאֲחֵרֵי, שֶׁאִף הַפְּסוּק הִרְאִינוּ מִדְּבַר
בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ שֶׁל הָאֲדָם הָאוֹכֵל, שְׁמָא הַפְּסוּק הַשֵּׁנִי אֲכַן מִדְּבַר
בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ כְּמִשְׁמַעוֹתוֹ וְאִילוּ הַפְּסוּק הִרְאִינוּ מִדְּבַר בְּטוֹמָאָת
בֶּשֶׂר כְּמִשְׁמַעוֹתוֹ.
מִבְּאֵרֶת הַגְמָרָא: אֱמִיר רַבָּא, כָּל קָרָא דְלֵא מְפָרֵשׁ לִיה רַב יִצְחָק בַּר
אֲבוּדִימִי – כָּל פְּסוּק שֵׁאִין רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי מְפָרְשֵׁהוּ, וְכָל
מִתְּנִיתָא דְלֵא מְפָרֵשׁ לֵה רַב יִצְחָק – וְכָל בְּרִייתָא שֵׁאִין רַב יִצְחָק
מְפָרְשֵׁהוּ, לֹא מִפְּרִישָׁא – אֵינֶם מִתְּפָרְשִׁים לִנוּ כְּהוֹגֵן, הֵי (כֵּן) אֱמִיר
רַב יִצְחָק בַּר אֲבוּדִימִי בְּבִיאור דְּרִשְׁתָּ שְׁנֵי הַפְּסוּקִים, הוּאִיל וְנֶאֱמַר
הַכְּתוּב הַשֵּׁנִי בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה לִגְבִי הָאֲדָם הָאוֹכֵל, שְׁנֵאֵמַר 'וְנִפְשׁ כִּי
תִגַּע בְּכָל טָמֵא, וְאִתָּהּ שִׁים בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה לִגְבִי הַעוֹנֵשׁ שֶׁל הָאֲדָם
הָאוֹכֵל 'וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא מִעֲמִידָה, וְנִקֵּט הַכְּתוּב לִשׁוֹן זָכָר
בְּאִתָּהּ, שְׁנֵאֵמַר לַעֲנִין הָאֲדָם הָאוֹכֵל בְּטוֹמָאָה 'וְאָכַל' בִּלְשׁוֹן זָכָר,
נִמְצָא שְׁפַעֲמִים קוֹרָא הַכְּתוּב לֹאֲדָם הָאוֹכֵל בִּלְשׁוֹן זָכָר, אִתָּהּ
שֶׁבִּדְרָךְ כָּלל הוּא מוֹכִירוֹ בִּלְשׁוֹן נִקְבָּה, וְלִכָּךְ יֵשׁ לֹמַר שֶׁאִף
'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו' שְׁנֵאֵמַר בַּפְּסוּק הִרְאִינוּ בִּלְשׁוֹן זָכָר, בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ
הַכְּתוּב מִדְּבַר.
הַגְמָרָא מְבִיאָה עֵתָה אֶת הַבְּרִייתָא שֶׁבִּיאָרָה זְעִירִי, שִׁמְחָמַת
פִּירוּשׁוֹ אִמַּר רַבָּא אֶת הַכָּלל שֶׁכָּל בְּרִייתָא שֶׁלֹּא פִּרְשָׁה זְעִירִי אֵינָהּ
מִפְּרִישָׁתָּ: מִתְּנִיתָא – הַבְּרִייתָא שֶׁאֵתָּה פִּירֵשׁ יִפֶּה זְעִירִי, דִּתְנִיתָא
בְּבְרִייתָא, לִגְבִי הַפְּרִישָׁה הַמְּלַמֶּדֶת דִּינִי אֲכִילַת קִדְּשִׁים, תִּרְוִמָה
וּמַעֲשֵׂה שְׁנֵי בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ, אִם נֶאֱמָרוּ קְלוּת – כִּיֵּן שֶׁכֵּבֶר כְּתָבָה

אֲחֵר שֶׁל קֶרֶבן דְּמִקְדָּשׁ – שֶׁהוּא מִחוּבֵּר, כְּלוּמַר שֶׁהִכָּל הוּא כֹחֵלֵק
אֶחָד, וְלִכָּן אִם אֶחָדֵהּ הָאֵשׁ בְּמִקְצָתוֹ נִחְשָׁב כְּבֵר הַכָּל לְחַמּוֹ שֶׁל
מִזְבֵּחַ, אֲכָל קוֹמִין, דְּמִיפְרָת – שֶׁהוּא מוּפְרָד וּמוֹרַכֵּב מִחֻלְקִים רִבִּים
וְנִפְרָדִים שֶׁל טוֹלֵת, אִתָּהּ לֹא – שְׁמָא תֵּאֵמַר שֵׁאִין נַעֲשֶׂה כּוֹלוֹ
לְחַמּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, עַל יְדֵי אֲחִיזוֹת הָאֵשׁ בְּקִצְתוֹ, קָא מִשְׁמַע לָן עוֹלָא
שְׁדִינוּ נֶאֱמַר אִף לִגְבִי קוֹמִין, שְׁכוּלוֹ יִדּוֹן כֹּחֵלֵק אֶחָד וְאֵם אֶחָדֵהּ
הָאֵשׁ בְּקִצְתוֹ נַעֲשֶׂה כּוֹלוֹ לְחַמּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ.
רַב אַחֲאִי לֹמַד דִּין מִתּוֹךְ דְּבַרִּי עוֹלָא: אֱמִיר רַב אַחֲאִי, כִּיֵּן שֶׁכָּל
הַקּוֹמִין שֶׁל הַמִּנְחָה נִחְשָׁב כְּחִתִּיכָה אֶחָת, וְכִי שֶׁאֵמַר עוֹלָא, הִלְכָּהּ,
הָאִי קוֹמִין פִּיגוּל – לִכָּן, קוֹמִין זֶה שֶׁל מִנְחָה שֶׁהִתְפַּגְּלָה, דְּפִלְגִיָּה
מִחִית אַחֲרֵיָּהּ וּפִלְגִיָּה אַחֲרֵיָּהּ אֲמַעְרָבָה – שֶׁחֲצִיו מוֹנֵחַ עַל הַקֶּרֶקַע
וְחֲצִיו כְּבֵר הוֹעֵלָה עַל גְּבִי אֵשׁ הַמְעֻרְכָה, וּפִשְׁלָה בִּי הָאִיר – בְּאוֹתוֹ
חֲצִי, מִפִּיגְלָא לִיָּה לְכֹלִיָּה לְבִתְחֵלָה – מַעֲלִים אֶת כּוֹלוֹ וְאִף אֶת
הַחֲצִי שֶׁנִּשְׁאֵר בֶּאֱרִין עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, כִּיֵּן שֶׁכֵּאֲשֶׁר אֶחָדֵהּ הָאֵשׁ
בְּחֲצִיו הָאֶחָד נַעֲשֶׂה כּוֹלוֹ לְחַמּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ.
הַגְמָרָא מְבִיאָה דִּין נֹסֵף שֶׁשִּׁיר לַעֲנִין זֶה: אֱמִיר רַבִּי יִצְחָק, אֱמִיר רַבִּי
יוֹחָנָן, תִּפְגִּיל, וְהַנּוֹתֵר – קִדְּשִׁים הַנֶּאֱכָלִים שֶׁעֵבֶר זְמַן אֲכִילָתָם,
וְהַטָּמֵא – בֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ שֶׁנִּשְׁמָא, שֶׁהָעֵלָן לִגְבִי הַמִּזְבֵּחַ, פִּקֵּק אִיסוּר מִקָּה,
וְאֵין הָאוֹכֵלֵם חַיִּיב.
תַּמְחָה הַגְמָרָא: אֱמִיר רַב הִכְדָּא, מֵרֵיבִי – בַּעַל הַשְּׁמוּעָה הַזֹּאת,
וְכִי הַמִּזְבֵּחַ מִקָּה מְהֵרָה הוּא, שִׁיטְהֵר קֶרֶבן טָמֵא שְׁעֲלִיו.
מְשִׁיבָה הַגְמָרָא: אֱמִיר רַבִּי יוֹחָנָן, דִּין הוּא נֶאֱמַר בְּאוֹפֶן שֶׁשִּׁשְׁלָה בְּהֵן
הָאִיר, שְׂכִין שֶׁכֵּבֶר נַעֲשֶׂה לְחַמּוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, פִּקֵּק מִדָּם אִיסוּר פִּיגוּל
נוֹתֵר וְטָמֵא שְׁבָהֵם וְלִכָּן אֵינוֹ חַיִּיב עַל אֲכִילָתוֹ.
הַגְמָרָא מְקַשָּׁה עַל דִּינוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן מִבְּרִייתָא: מִתִּיב רַבִּי יִצְחָק בַּר
בִּינְיָמִן, שְׁנִינוּ בְּבְרִייתָא הַעוֹסֶקֶת בְּחִיּוּב כֶּרֶת שֶׁל הָאוֹכֵל קוֹדֵשׁ
בְּטוֹמָאָה, נֶאֱמַר בַּפְּסוּק (ויקרא יז טז) 'וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בְּשֶׁר מִזֶּבֶחַ
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַה' וְטָמְאָתוֹ עֲלֵיו וְנִכְרְתָה הִנָּפֵשׁ הַהוּא מִעֲמִידָה',
בְּתַחֲלִיל הַבְּרִייתָא הוּבָאוּ דְּבַרִּי תַנְאִים, כִּיצַד מוֹכֵחַ שֶׁפְּסוּק זֶה
עוֹסֵק בְּטוֹמָאָת הַנֶּהוּךְ וְלֹא בְּטוֹמָאָת הַבֶּשֶׂר, הַגְמָרָא מְבִיאָה עֵתָה
אֶת הַמִּשְׁךְ הַבְּרִייתָא, אַחֲרֵים אֱמִירִים, יֵשׁ לְהוֹכִיחַ שֶׁפְּסוּק זֶה נֶאֱמַר
עַל אֲדָם טָמֵא שֶׁאֵכַל בֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ טְהוֹר, וְלֹא עַל אֲדָם טְהוֹר שֶׁאֵכַל
בֶּשֶׂר טָמֵא, שֶׁכֵּן לִשׁוֹן הַפְּסוּק הוּא 'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו', וּמִשְׁמַע שֶׁמְדוּבֵּר
בְּמִי שֶׁבְּטוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ – עוֹשִׂיהָ לַפְּקוּעַ מִמֶּנּוּ, אֲלֵא שְׁבִיתִיִּים
הִיא עֲלֵיו, יָצָא מִכָּלל זֶה בְּשֶׁר, שֵׁאִין טוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם,
אֲלֵא מְדוּבֵּר בְּאֲדָם טָמֵא, שֶׁהַטּוֹמָאָה עוֹשִׂיהָ לַפְּקוּעַ מִמֶּנּוּ. מִסִּיִּים
רַבִּי יִצְחָק אֶת קוּשִׁיתוֹ: וְאִם אִתָּהּ – וְאִם יִשְׁנוּ לִדְינוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן
שֶׁבֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ טָמֵא שֶׁאֲחָדֵהּ בּוֹ הָאֵשׁ מַעַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ פִּקֵּק אִיסוּר,
הִרִי גַם בֶּשֶׂר קוֹדֵשׁ 'טוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ' עַל יְדֵי הָאִיר, שֶׁאִם אֶחָדֵהּ
הָאֵשׁ בְּקִצְתוֹ פִּקֵּק מִמֶּנּוּ אִיסוּר טוֹמָאָה, וּמוֹכֵחַ מִהַבְּרִייתָא שֵׁאִין
טוֹמָאָת הַבֶּשֶׂר פּוֹקֶעַת מִמֶּנּוּ אִפִּילוֹ עַל יְדֵי הָאֵשׁ, וְשֶׁלֹּא כְּדְּבַרִּי רַבִּי
יוֹחָנָן.
מִתַּרְצַת הַגְמָרָא: אֱמִיר רַבָּא, מִה שֶׁאֲמַרְהָ הַבְּרִייתָא שִׁישׁ לַמַּעַט
בֶּשֶׂר שֵׁאִין טוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ, עַל יְדֵי מִקָּה קְאָמְרִין – הִינּוּ
שְׁטוּמָאָתוֹ הַפּוֹקֶעַת עַל יְדֵי טְבִילָה בְּמִקְוֵה, שֶׁדְּבַר זֶה שִׁיר רַק בְּאֲדָם
טָמֵא וְלֹא בְּבֶשֶׂר, וְאֵין זֶה טְהוֹרָה לְדְּבַרִּי רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁהָאֵשׁ שֶׁל
הַמִּזְבֵּחַ מִטְהַרֶּת אֶת הַבֶּשֶׂר.
דוּחָה הַגְמָרָא: מִידִּי מִקָּה פְּתִיב – וְכִי הוֹחֵר בַּפְּסוּק לִשׁוֹן 'מִקְוֵה',
שִׁמְחָמַת כֵּן תִּסְבּוֹר הַבְּרִייתָא שֶׁמְדוּבֵּר בְּמִי שְׁטוּמָאָתוֹ פּוֹרְחַת עַל
יְדֵי מִקְוֵה דְּרוּקָא, וְלֹא עַל יְדֵי הָאֵשׁ.
הַגְמָרָא מִתַּרְצַת בְּאוֹפֶן אַחֵר: אֱלֹא אֱמִיר רַב פָּפָא, בְּכָשֶׁר שְׁלָמִים
עֲקִינִין – פְּסוּק זֶה עוֹסֵק בְּבֶשֶׂר שֶׁל קֶרֶבן שְׁלָמִים, דְּלֵא הָיוּ לְהִקְרָבָה
– שֵׁאִינוּ רָאוּי לְהִקְרָבָה עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהִרִי דִינוֹ לְהִאֲכָל, וְלִכָּן
אִם נִשְׁמָא בֶּשֶׂר זֶה אֵין טוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ לְעוֹלָם.
הַגְמָרָא מְבִיאָה תִּירוֹץ נֹסֵף: רַבִּינָא אֱמִיר, מִלְשׁוֹן 'וְטוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו'
שֶׁבַּפְּסוּק מִשְׁמַע שֶׁמְדוּבֵּר בְּמִי שֶׁבְּטוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ בְּשֹׁהַם שְׁלָם,
כְּלוּמַר, מִלְשׁוֹן 'טוֹמָאָתוֹ עֲלֵיו' מִשְׁמַע שֶׁהַטּוֹמָאָה פּוֹרְחַת מִמֶּנּוּ
כְּשֶׁהוּא בְּאוֹתוֹ מִצֵּב שֶׁהִיא בִּשְׁעַת קְבֻלַּת טוֹמָאָה, וְכּוּן אֲדָם
שְׁטוֹבֵל בְּמִקְוֵה כְּמוֹת שֶׁהוּא, וְנִטְהַר, יָצָא מִכָּלל זֶה בְּשֶׁר, שֶׁהוּא דְּבַרִּי

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

- 1 **בה.** מתר לצאת בְּמִינֵי עֲשָׂבִים שְׁקוּשְׁרֵין אוֹתָם בְּקִשְׁרִים וְתוֹלִין אוֹתָם בְּצוּאָר לְרְפוּאָה, וְאִינִם כְּמִשּׁוּי לְאָדָם
- 2 אֶלָּא כְּתִכְשִׁיט הוּאִיל וְהֵם לְרְפוּאָה ¹⁸³ וּמִשְׁעָם זֶה מִתֵּר לְצֵאת בְּקִמִּיעַ מִמָּחָה שְׁתִּכְשִׁיט הוּא לְחוּלָה
- 3 בְּאַחַד מִמּוֹלְבוּשֵׁיו, אֲבָל אֵין יוֹצֵאִין בְּקִמִּיעַ שְׁאִינוּ מִמָּחָה ²⁴⁶ אֶפְלוּ לְפִרְמָלִית ¹³¹.
- 4 וְאִיזְהוּ קִמִּיעַ מִמָּחָה, כָּל שֶׁעָשָׂהוּ אִישׁ מִמָּחָה אֶף-עַל-פִּי שְׁהִקְמִיעַ עֲצָמָה אִינוּ מִמָּחָה, וְכָל-שֶׁכֵּן ¹³² אִם
- 5 [ה]קִמִּיעַ עֲצָמוֹ הוּא מִמָּחָה אֶף-עַל-פִּי שֶׁעָשָׂהוּ אִישׁ שְׁאִינוּ מִמָּחָה.
- 6 כִּיצַד נַעֲשֶׂה הָאִישׁ מִמָּחָה, כִּגוֹן שֶׁכָּתַב לְחֹשׁ אֶחָד כִּג' אֲגָרוֹת וּרְפָא ג' בְּנֵי אָדָם, כָּל אֲגָרָת רְפָאֲתָהּ אָדָם
- 7 אֶחָד, נַעֲשֶׂה אִישׁ הַכּוֹתֵב מִמָּחָה לְחֹשׁ זֶה, וְכָל פַּעַם שִׁכְתְּבוּ מִתֵּר לְצֵאת בּוֹ בְּשִׁפְת ¹³³ אֶף-עַל-פִּי שְׁהִקְמִיעַ
- 8 עֲצָמוֹ אִינוּ מִמָּחָה ¹³⁴ שְׁאֲגָרָת זֶה הַד' לֹא רְפָאֲתָהּ עַדִּין מְעוּלָם, וְאֶף שְׁהָאִישׁ אִינוּ יוֹדַע כְּלוֹם בְּרְפוּאוֹת - אֵין
- 9 בְּכָד כְּלוֹם. וְאִם אָדָם אַחֵר כָּתַב אֲגָרָת זֶה הַרְבֵּיעִית אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא אוֹתוֹ לְחֹשׁ עֲצָמוֹ שְׁבָאֲגָרוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת,
- 10 אִסּוּר לְצֵאת - הוּאִיל וְלֹא כָּתַבָּהּ אִישׁ הַמִּמָּחָה שְׁמֹזְלוֹ גּוֹרֵם, וְאֶף הָאִישׁ הַמִּמָּחָה לֹא נַעֲשֶׂה מִמָּחָה עַל-יְדֵיכֵן
- 11 אֶלָּא לְחֹשׁ זֶה בְּלִבָּד אֲבָל לֹא לְשֹׂאֵר לְחֹשִׁים, וְאֶף אִם כָּתַב כְּמָה מִינֵי לְחֹשִׁים וְכָל אֶחָד מֵהֶם הוֹעִילוֹ כְּמָה
- 12 פְּעָמִים, לֹא נַעֲשֶׂה מִמָּחָה אֶלָּא לְלֹחֲשִׁים אֵלּוּ שֶׁהוֹעִילוֹ ג' פְּעָמִים, אֲבָל לֹא לְשֹׂאֵר לְחֹשִׁים שֶׁלֹּא הוֹעִילוֹ עַדִּין
- 13 ג' פְּעָמִים:

חלק ב, הלכות שבת סימן שא, האיך יהא הילוכו בשבת ובאיזה מקומות לא ילך
ובאיזה כלים או חפצים ילך ובאיזה לא ילך ואם נשרו כליו, טעיף בה

ביאורי הלכה

- צא** [והם לרפואה - מותר לצאת עם מיני רפואות טבעוניות, המודבקים או תלויים על הגוף בשרשרת (אך לא כשמונחים בכיסו), כל זמן שרופאים טבעוניים סבורים שיש בהם תועלת.
- צב** [אפילו לברמלית - גם לברמלית אין לצאת אלא בקמיע המומחה בוודאות, אבל לא בקמיע שיש עליו
- ספק** ²⁴⁷ **צג** [וכל-שכן - קמיע מומחה עדיף מאיש מומחה ²⁴⁸.
- צד** [בו בשבת - אפילו לאדם אחר - כשיש לו את אותו החולי.
- צה** [אינו מומחה - מותר לצאת בשבת בב' אגרות הראשונות שכתב כשעדיין לא היה מומחה ²⁴⁹.

צינונים והוספות

- (246) סימן שח סע"א: קמיע שאינו מומחה... אין יוצאים בו מחשש שמא אין מועיל כלום ואין תורת תכשיט עליו, וא"כ אין עליו תורת כלי כלל שהרי אינו ראוי לכלום.
- (247) בס' שח סע"א מבואר שהקמיע עליו נאמר כאן שאין יוצאים בו אפילו לברמלית הוא 'מחשש שמא אין מועיל כלום', וכדעת המג"א (שם ס"ק נו) ודלא כמשנ"ב (והפוסקים שהובאו בו) בס' שח ס"ק קכט.
- וראה על סעיף כו שאיסור הוצאה בקמיע שאינו מומחה הוא מדרבנן, ומכל-מקום אינו נחשב לספק שבות דשבות
- (הוצאה לברמלית בדרך תכשיט) כיון שקמיע שאינו מומחה אינו נחשב תכשיט כלל, ואין מציאות של 'ספק תכשיט'.
- (248) שלעולם תולים את הרפואה בקמיע ולא במזל החולה, כדלהלן סעיף כח.
- (249) משנ"ב ס"ק צא: וה"ה דיכול כל אדם מאותה חולי ליקח בעצמו ולישא אותן האגרות הראשונות שכבר כתב מומחה גברא זה דכיון דגברא נתחזק כמומחה על לחש זה מאי נ"מ אם יכתבו מחדש או לישא מה שכתב כבר.

שולחן ערוך רבנו הזקן הלכות לולב - לפי לוח "רב יומי"

- 1 ז פסולים הללו שבעלין שביארנו אינן פוסלין אלא א"כ
- 2 הן רוב העלין של הלולב אבל אם מיעוט העלין נעשו
- 3 כך ורוב העלין נשאר מחוברין בשדרה ומכסין את רוב
- 4 השדרה ועל דרך שיתבאר הרי זה כשר לפי שהכל הולך
- 5 אחר הרוב:
- ז אם השדרה עצמה נשברה באמצעיתה ולא נשברה לגמרי לשני חלקים אלא נתקפלה לשנים שחלק העליון תלוי למטה כשר ומכל מקום צריך לאגדו שם במקום הקפל שלא יהיה ראשו תלוי למטה:
- ט דרך בריית העלין של לולב כך היא כשהן גדילים

טז לולב שיבשה רוב שדרתו או שיבשו רוב עליו פסול
שאינן זה נקרא הדור.

וכמה שיעור יבישות הפוסל יש אומרים משנפרך בצפורן
כשממשמשין בו ויש אומרים משכלה כל מראה ירקות שבו
והלבינו פניו הרי הוא נקרא יבש אע"פ שאינו נפרך בצפורן
לפי שזהו סימן שכלה הלחלוחית שבו והלכה כסברא
האחרונה ומכל מקום בשעת הדחק כגון במדינות אלו שאין
לולבין מצויין יש לסמוך על סברא הראשונה (אם אי אפשר
למצוא לולב אחר עיין בית יוסף סי' תרמ"ט):

*

יז נקטם ראשו פסול לפי שאין זה הדור ואיזהו ראשו זה
עלה העליון האמצעי שהוא גבוה מכל העליון ואם עלה
זה נקטם בראשו אפילו כל שהוא פסול ויש אומרים שאינו
פסול אלא אם כן נקטם רוב ארכו של עלה זה העליון ויש
להחמיר כסברא הראשונה ומכל מקום בשעת הדחק שאי
אפשר למצוא לולב אחר יש לסמוך על סברא האחרונה
ומותר לברך על לולב שנקטם מיצוט של עלה העליון אבל
אם נקטם רובו אין לברך עליו אפילו בשעת הדחק אלא א"כ
במקום שנוהגים לברך על כל הפסולין גמורים בשעת הדחק
וכמו שיתבאר בסי' תרמ"ט ע"ש:

יח אם יש לו כמין קוצים יוצאים משדרתו וכן אם נצמת
ונכווץ וכן אם נעקם לפניו דהיינו הצד שכנגד השדרה
נעקם ונכפף עד שנעשית שדרתו כגב בעל חטטורות פסול
שאינן זה הדור וכן אם נעקם לאחד מצדדיו פסול:

יט אבל אם נעקם לאחריו דהיינו ששדרתו נעקמה
ונכפפה באמצעיתה לצד פניו כשר שזהו דרך ברייתו
והדרו.

במה דברים אמורים כשנעקמה ונכפפה באמצעיתה אבל אם
נכפפה בראשו כאגמון שראשו כפוף ושחוח למטה בין
שנכפפה לצד פניו בין שנכפפה לצד אחוריו פסול שאין זה
הידור:

כ וכל זה כשהשדרה בעצמה היא כפופה אבל אם העליון
בלבד הן כפופים אפילו נכפף גם העלה העליון האמצעי
הרי זה כשר לפי שכן דרך הרבה לולבין שעליהן הן כפופים
ויש פוסלין אם רוב עלי הלולב הן כפופין בראשיהן אפילו
כל שהוא ויש להחמיר כדבריהם אבל אם הוא שעת הדחק
שאי אפשר למצוא לולב אחר יש לסמוך על סברא
הראשונה ומותר לברך על לולב זה אפילו אם כל עליו הן
כפופין וכן מיום שני של חג ואילך שאין חיוב נטילת לולב
בהן מדברי תורה אלא מדברי סופרים יש להקל כסברא
הראשונה אם אי אפשר לו למצוא בקל לולב אחר. עיין סי'
תרמ"ו:

כא וכל זה כשלא נכפפו אלא ראשי העליון ונשאר הגוף
גדול מהעליון בלי כפיפה אבל אם גוף העליון נכפפו
הרבה מאד לאמצעין ונראה כמו שנכפף העלה לשנים פסול
שאינן זה הדור כלל:

חלק ד סימן תרמ"ט דיני לולב:

*

גדילים שנים שנים זה לעומת זה משני צידי השדרה וכל
עלה ועלה כפול לשנים והוא דבוק מגבו ופתוח מלפניו ואם
נחלקו רוב העליון של הלולב לשנים ברוב ארכו דהיינו
שרוב עלי הלולב נסדקו מגבן במקום הקפל בענין שכל עלה
מהן נחלק ברוב ארכו לשנים הרי לולב זה פסול לפי שאינו
מהודר וכן אם מתחלת ברייתו לא היו רוב עליו כפולים
לשנים ברוב ארכו הרי זה פסול:

י וכל זה בשאר עלי הלולב חוץ מעלה העליון האמצעי
אבל עלה העליון האמצעי שהוא גבוה מכל העליון והוא
נקרא ראש הלולב ודרך עלה זה להיות כפול כשאר עלי
הלולב ואם לא היה כפול מתחלת ברייתו הרי זה פסול
אפילו אם כל העליון חוץ מזה הן כפולין וכן אם היה כפול
מתחילת ברייתו ואחר כך נחלק לשנים בכל ארכו דהיינו
מראשו עד מקום שעלין יוצאין משם (שממקום זה ולמטה
אינו נקרא עלה האמצעי אלא גוף השדרה) פסול.

ופסולים אלו שבעלה העליון אינו משום הידור הלולב אלא
משום שנאמר ולקחתם ודרשו חכמים לקיחה תמה ושלימה
וזה העלה שהוא עיקר הלולב שהאדם רואה אותו בתחלת
השקפתו ודרכו להיות כפול בכל הלולבין ואם הוא חלוק
לשנים הרי ניכר ונראה שאינו תם ושלם במקום הסדק:

*

יא במה דברים אמורים בנחלק בכל ארכו אבל אם לא
נחלק אלא מקצתו כשר.

וכל זה בדיעבד או שאין לו לולב אחר אינו צריך לברך על
לולב של חבירו ביום א' של סוכות אבל לכתחלה מצוה מן
המובחר לחזר אחר לולב שלא נחלק עלה העליון שלו כלל
אלא הוא כפול מראשו עד מקום שעלין יוצאין משם לפי
שיש פוסלין אפילו אם לא נחלק אלא מקצת עלה זה העליון
ואע"פ שאין הלכה כדבריהם מכל מקום טוב לחוש
לדבריהם אם אפשר:

יב ואם נסדקה השדרה תחת עלה זה העליון דהיינו
ממקום שעליה יוצאים ולמטה אם נתרחקו שני צידי
הסדק זה מזה עד שיראו כשנים פסול לפי שחסרונו נראה
וניכר שאינו תם ושלם:

יג דרך גידול הלולב כך הוא לאחר שיוצא עלה אחד
מהשדרה מיד כשיעור שתי אצבעות עולה עוד אחד וכן
הרבה זה על גבי זה עד שמתכסה כולו בעליו מצד אחד וכן
מצד השני ואם מצד אחד הוא מכוסה כולו בעליו וצד השני
הוא ערום בלא עליו פסול לפי שאינו מהודר:

יד וכן אם אין לו עליו הרבה זה על גבי זה אלא מכל צד
יוצא עלה אחד למטה סמוך לעיקרו ועולה עד ראשו
פסול שגם זה אינו הדור:

טו וכן אם היו לו הרבה עליון ולא היו מונחין זה על גבי
זה אלא זה תחת זה דהיינו שהן מרוחקין זה למעלה
מזה הרבה בענין שאין העליון מונח כלל על גבי התחתון
שלמטה ממנו אם ראש עלה זה מגיע לעיקר עלה זה
שלמעלה ממנו עד שנמצא כל השדרה של לולב מכוסה
בעליו כשר אבל אם אין ראשו של זה מגיע לעיקרו של זה
פסול שאין זה הדור:

49 שהוא שלשה טפחים נשר עלה אחד מכל אחד ואחד מהן
50 הרי זה פסול שהרי ברוב הקינים לא נשתייר בכל קן וקן
51 רוב שיעורי עבות דהיינו שני עלין וצריך ליהרר מאד בזה
52 דהרבה פעמים נושרים עלין הרבה מההדס ואין משגיחין
53 על זה:

54 ח יבשו עליו פסול לפי שאין זה הדור אבל אם לא הגיעו
55 לכלל היבשות אע"פ שכבר כמשו כשר.

56 וכמה שיעור היבשות כשהן נפרכין בצפורן כשממשמש בהן
57 וגם כלה כל מראה ירקות שבהן והלבינו פניהם אז הן
58 נקראים יבשים שהרי אפילו אם תשרה אותן במים כמה
59 ימים לא יחזרו למראהן והרי הן כעץ יבש שאפילו אם
60 תשרה אותן במים כמה ימים לא יסור מעליו שם היבש אבל
61 קודם שהלבינו פניהם אע"פ שהן נפרכין בצפורן מחמת
62 יבשותן מ"מ אם תשרה אותן במים יום או יומים יחזרו
63 לכמות שהיו במשמושן ובמראיתן:

64 *

65 ט אם יבשו רוב עלין של כל שלשה בדי הדס ונשתיירו
66 בכל בד ובר קן אחד שיש בו שלשה עלין לחין כשר
67 והוא שקן הלח הזה הוא עומד בראש הבד לפי שראש הבד
68 הוא עיקר מראית ההדס שהאדם רואה אותו בתחלת
69 השקפתו ואם הוא יבש הרי אין ההדס הדר כלל שעיקר
70 הדרו תלוי בראשו:

71 י ואם השלשה עלין אלו שבראש הבדים אינן לחים
72 גמורים אלא הן כמושים אע"פ שאם היו כל עלי הדס
73 כמושים הרי הוא כשר מכל מקום עכשיו שכולן יבשים אין
74 הכמוש מציל מיד היבש שלא יפסול אלא הלח ההדר הוא
75 שמציל ויש חולקין על זה ואומרים כיון שכמוש כשר הרי
76 הוא כלה לכל דבר ומציל מיד היבש שלא יפסול ויש לסמוך
77 על דבריהם מיום שני של חג ואילך שאין חיוב נטילת לולב
78 בהן אלא מדברי סופרים:

79 יא אע"פ שכל המינים של לולב שנקטמו ראשיהן פסולין
80 לפי שאין זה הידור אבל הדס שנקטם ראשו אפילו
81 נקטם גוף העץ של הדס עם עליו הרי זה כשר לפי שההדס
82 כיון שהוא מרובה בעלין הרי עליו הנשארין חופין את מקום
83 הקטימה ואין הקטימה ניכרת ויש חולקין על זה ואומרים
84 דאף הדס שנקטם ראשו דהיינו שנקטם ראש העץ עצמו
85 שהעלין יוצאין ממנו כיון שראשו אינו מהודר הרי זה פסול
86 ולפי דבריהם אפילו אם לא נקטם ראשו אלא שהשלשה
87 עלין שבראשו הן יבשים אע"פ ששאר כל עלין הן לחין
88 ומהודרין מכל מקום כיון שהעלין שבראשו אינן מהודרין
89 הרי זה פסול ויש להחמיר כדבריהם במקום שאפשר למצוא
90 הדס אחר אבל אם אי אפשר למצוא אחר מותר לברך עליו
91 ולסמוך על סברה הראשונה:

92 יב דרך עץ ההדס לגדל פרי הדומה לענבים ואם יש באורך
93 שיעור ההדס שהוא שלשה טפחים כל כך ענבים הללו
94 יותר ממנין העלין הגדלין באורך זה הרי זה פסול אפילו
95 מיום שני ואילך לפי שענבים הללו דרך מראיהן להיות
96 שחור או אדום וההדס מראיהו ירוק והרי זה כמנומר ואין

1 א וענף עץ עבות דרשו חכמים שענפיו (פירוש עליו)
2 חופין את עציו שכן הוא משמעות הכתוב וענף עץ
3 כלומר שכל העץ הוא ענף דהיינו שהוא מחופה בעלין ע"י
4 שהן (עשויין בקליעה) שוכבין על אפיהן עבות שעליו
5 קלועין כמין קליעה דהיינו שהן מורכבין זה על זה כעין
6 שלשלת ואיזה הוא אומר זה הדס:

7 ב ואינו נקרא עבות אלא א"כ יוצאין ממנו לפחות שלשה
8 עלין מקן אחד כלומר שיוצאין שלשה עלין או יותר
9 סמוכין זה לזה בעיגול אחד שאין אחד מהם נמוך מחבירו
10 אע"פ שאין כל השלשה עלין יוצאין מעוקץ אחד כיון שהן
11 דבוקין זה בזה ועומדין בשוה בעיגול אחד הרי זה עבות
12 אבל אם שני עלין הן עומדין בשוה דבוקים זה בזה ועלה
13 השלישי הוא למעלה מהם או שהשלישי יוצא למטה
14 מהשנים ועולה ורוכב על גבי השנים אין זה עבות אלא
15 נקרא הדס שוטה ופסול כל שבעה אפילו בשעת הדחק שאי
16 אפשר למצוא הדס אחר ואין ליטול אותו אפילו בלא ברכה
17 כיון שאינו מין הדס הכשר כלל. עיין סימן תרמ"ט:

18 ג ולכתחלה מצוה לחזור אחר הדס שכולו עבות דהיינו
19 שכל הקינים של עלין היוצאין בכל אורך שיעורו שהוא
20 שלשה טפחים כמו שיתבאר בס' תר"נ יש בכל קן וקן
21 שלשה עלין ומ"מ אם אין כולו עבות כיון שרובו עבות
22 דהיינו שרוב קינים של עלין היוצאין בתוך אורך שיעורו
23 שהוא שלשה טפחים יש בכל אחד ואחד מהם שלשה עלין
24 הרי זה כשר ומותר לברך עליו לכתחלה:

25 ד ואם בתחלה היה כולו או רובו עבות ואח"כ נשרו ממנו
26 עלין אפילו נשר עלה אחד מכל קן וקן מכל הקינים של
27 עלין היוצאין בכל אורך שיעורו ואפילו מקצת הקינים נשרו
28 עליהן לגמרי ולא נשתייר בהן אפילו עלה אחד הואיל וברוב
29 הקינים נשתייר בכל אחד ואחד מהן רוב שיעור עבות
30 דהיינו שבכל אחד ואחד מהן נשתייר שני עלין שלמין שלא
31 נשרו הרי זה כשר:

32 *

33 ה הדס המצרי שיש בכל קן וקן היוצא ממנו שבעה עלין
34 ונשרו מהן ארבעה עלין מכל קן וקן הרי זה כשר אף
35 על פי שרוב עלין נשרו מכל מקום הרי נשתייר שיעור עבות
36 בכל קן וקן אבל אם ברוב הקינים של עלין היוצאין ממנו
37 נשרו חמשה עלין מכל אחד ואחד מהן אפילו אם מיעוט
38 הקינים לא נשר מהן כלל והן שלמים שבעה עלין בכל אחד
39 ואחד מהן מכל מקום כיון שרוב הקינים נשרו רוב עליהן
40 וגם לא נשתייר בכל אחד ואחד מהן שיעור עבות דהיינו
41 שלשה עלין הרי זה פסול:

42 ו ובמדינות אלו שאין הדסים כשרים מצוין נוהגין לברך
43 על הדס שאין בו שלשה עלין בקנה אחד אלא הן גדילים
44 שנים על גבי שנים ויש שלמדו עליהם זכות שלא אמרו
45 שכל הדס שאין בו שלשה עלין בקן אחד הרי זה הדס שוטה
46 אלא כשעלה השלישי:

47 ז והדסים האלו כיון שאין בהן רק שני עלים בכל קן
48 לפיכך אם ברוב הקינים של עלין היוצאין באורך שיעורו

ואע"פ שעל ידי זה מתכשר ההדס ונעשה כלי מכל מקום
כיון שהוא בעצמו אינו צריך להדס הזה כלל הרי לא תקן
כלום:

חלק ד סימן תרמו דיני הדס:

א ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן וזה
סימנו קנה שלו הוא אדום ואפילו בעודו ירוק אדם יוצא
בו ידי חובתו לפי שסופו להיות אדום כשתגיע עליו החמה
ועלה שלו אינו עגול אלא הוא משוך כנחל ופיו של העלה
דהיינו חודו הוא חלוק ואינו עשוי פגיונות ורוב מין
זה הוא גדל על נחלי מים ולכך נקרא מין זה ערבי נחל
ואפילו מיעוטו הגדל במדבר ובהרים ג"כ הוא כשר למצות
ערבה שבלולב כיון שיש בו כל סימנים הללו:

ב ויש מין ערבה שקנה שלו הוא אדום ועלה שלו משוך
כנחל אלא שפי העלה אינו חלק וגם אינו דומה למסר
(פירוש מגירה שפגיונותיה גדולות קצת) אלא יש בו תלמים
קטנים עד מאוד כמו פי מגל קטן וגם זה כשר:

חלק ד סימן תרמו דיני ערבה:

זה הידור לפיכך אם היה מראה הענבים הללו ירוק כמראה
ההדס כשר אפילו ביום ראשון אע"פ שהן מרובין מעליו:

*

יג ואפילו אם היו אדומות או שחורות והיו מרובות על
העלין ומיעט אותם דהיינו שליקט והסיר מקצתן
מההדס עד שהיו העלין מרובין על הענבין בין שמיעטן
מערב יום טוב בין שעבר ומיעטן ביום טוב הרי זה כשר
ומותר לברך עליו לכתחלה אבל לכתחלה אסור למעטן ביום
טוב אף על פי שמותר לתלוש פירות בשבת מענף התלוש
מהאילן מערב שבת כמ"ש בסימן של"ו מכל מקום כיון
שעל ידי תלישה זו מתכשר ההדס למצותו הרי זה כמתקן
כלי ביו"ט ואפילו אם הוא אינו מתכוין כלל להכשיר את
ההדס אלא כוונתו לאכול את הענבים מ"מ הרי על כרחו
מתכשר ההדס ונעשה כלי ע"י תלישה זו והרי זה כעין פסיק
רישיה ולא ימות שנתבאר בסי' ש"כ ע"ש:

יד במה דברים אמורים כשהוא צריך להדס הזה שאין לו
הדס אחר אבל אם יש לו הדס אחר ואינו צריך כלל
להדס הזה מותר לו לתלוש הענבים כדי לאכלן ביו"ט

'לקוטי תורה' חג השבועות – הפרשה החסידית

בְּשַׁעֲהַ שְׁהַקְדִּימוּ

וּבְרָקִים" (שמות יט, טז) בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, וְעַל כָּל דְּבוּר
וְדְבוּר פָּרַחָה נִשְׁמָתָן² – וּמָה כְּתִיב בְּהוֹן? (שמות כ, יב): "לֹא
תִרְצָה, לֹא תִנְאַף וגו'", שֶׁהֵם דְּבָרִים פְּשׁוּטִים, שֶׁגַם שֶׁכָּל
אֲנוּשֵׁי מַחֲיִיבִין.

וְיִזְכֵּן כָּל זֶה, בְּהַקְדִּים מִה שֶׁכְּתוּב בְּמִשְׁנֵה תוֹרָה אַחֵר
עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת, (דְּבָרִים ו, כ"בא. כד):

כִּי יִשְׁאַלְךָ בֶּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וגו'? וְאָמַרְתָּ
לְבֶנְךָ וגו', וְיַצִּיגֻךָ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה
אֶת ה' וגו'.

וְהוּא שְׁאֵלַת בֶּן חָכֵם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בִּירוּשְׁלַמִּי (פֶּרֶק
עֲרֵב פֶּסְחִים, הִלְכָה ד'), בְּהִיּוֹת כִּי הִנֵּה כָּלִל כָּל הַמִּצְוֹת לֹא
שִׁינָּה אֶל הַנִּשְׁמָה, רַק בְּהִיּוֹתָה מְלֻבָּשֶׁת תוֹךְ הַגּוֹף
הַגִּשְׁמִי, אֲשֶׁר מִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוּת, וְעָלָיו שִׁינָּה הַצִּיּוּר
סוּר מֵרַע³ – שֶׁהַגּוֹף נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְעֵשֶׂה טוֹב – בְּקִיּוֹם
מִצְוֹת עֲשֶׂה, הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת בְּגִשְׁמִיּוֹת, כְּמוֹ: צִיצִית
וּתְפִלִּין וְשׁוֹפָר וְסוּכָה וְלוּלָב וְדֹמִיָּהוּן.

בְּשַׁעֲהַ שְׁהַקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמָע, יִצְתָּה בַת
קוֹל וְאָמְרָה: מִי גִילָה לְבִנִּי דוֹ זֶה שֶׁמֶלֶאכִי הִשְׁרִית
מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ, שְׁנֵאמַר (תִּלְמִים סִימֹן ק"ג, כ'): 'בְּרַכּוֹ ה'
מִלְּאֲכִיו, גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמּוּעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ.
בְּרִישָׁא 'עוֹשִׂי, וְהָדָר 'לְשִׁמּוּעַ'. (בְּגִמְרָא פֶּרֶק ט' דְּשִׁבְתָּ, דף
פ"ח, סוף עמוד א').

לְהִבִּין עֲנִין זֶה, צָרִיךְ מִתְחַלֵּה לְהִבִּין עֲנִין מִתַּן תוֹרָה
– וְהֵלֵךְ כְּבָר קִיִּים אֲבָרְהָם אֲבִינוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם אֶת כָּל
הַתּוֹרָה עַד שֶׁלֹּא יִתְנַהֵ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית כו, ח): "וַיִּשְׁמַר
מִשְׁמֶרְתִּי, מִצְוֹתִי, חֻקּוֹתִי וְתוֹרֹתִי, וּפִרְטֵ ד' דְּבָרִים:
"מִשְׁמֶרְתִּי" – אֵלּוּ מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה; "מִצְוֹתִי" – אֵלּוּ
מִצְוֹת עֲשֶׂה וְ"חֻקּוֹתִי וְתוֹרֹתִי" – אֵלּוּ בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת שֶׁל
מִצְוֹת-עֲשֶׂה וְלֹא-תַעֲשֶׂה; וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית יח, יט):
"לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וגו'", – וְהָרִי הָיְתָה הַתּוֹרָה
יְרוּשָׁה לָהֶם מֵאַבּוֹתֵיהֶם!

וְגַם לְהִבִּין עֲנִין יְרִידַת ה' עַל הָר סִינִי בְּקוֹלוֹת

1. וְשֶׁלּוֹמֵךְ, מִשּׁוֹם שֶׁכָּאֵן גַּם כֵּן נִזְכָּר "וַיִּצְאֵנִי ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה". – אִדֵּר
הַתּוֹרָה וְאֵתְחַנֵּן עֲמוּד שְׁטֵט. עֲנִין שֶׁם בְּאַרְבָּה.

4. "מִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוּת". – דְּבָרִים לֹא, יז.

5. "סוּר מֵרַע וְעֵשֶׂה טוֹב". – תְּהִלִּים לד, טו. לוֹ כו.

1. (נֶאֱמַר בְּחַג הַשְּׁבִעוֹת תִּקְס"ב).

2. (שְׁבַת פּוֹח, כ. וְרָאָה זֶהֱר חֲלֵק ב' פג, א).

3. (תְּנִי רַב חִזְקִי... בֶּן חָכֵם מִדּוֹ אוֹמְרִי "מָה הָעֵדֹת" כִּי? אִף אֵתָּה אֲמֹר לוֹ: "בְּחֻקּוֹת
יָד כִּי". וְצָרִיךְ לְהִבִּין, שֶׁפֶּסֶק זֶה נֶאֱמַר סוּף פֶּרֶשֶׁת בֹּא (יג, ד) בְּתוֹכָהּ לְבֹן טַשֵּׁשׁ.

1 כתיב, "ואתה הוא קודם שנברא העולם כו", ו"במקום
2 שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו"; "כי
3 נשגב שמו לבדו", רק "הודו על ארץ ושמים" (תהלים קמח,
4 ג), בחינת הוד וזיו לבד, שמתגלה בחינת מציאת
5 התפשטותו ולא מהותו, כי "ולגדולתו אין חקר" (תהלים
6 קמח, ג) כתיב.

7 וזהו "לך ה' הגדולה", שמדת גדולה זו בטל אליך,
8 ואינה עולה ב"שם" כלל.

9 (וזהו "לך הוי"ה הגדולה" שלהיות התהוות בחינת "גדולה"
10 – זהו עלי ידי שם הוי"ה. דהיינו, יו"ד – צמצום כל. ולכן בחינת
11 גדולה זו כלא חשיבא לגבי עצמותו יתברך, ובחינת אין ממש.

12 ועל דרך שנתבאר בדבור המתחיל "אחרי ה' אלקים תלכו",
13 בפירוש שהביאה נקראת י"ש מאין – שנמשך ונתנהו מהארה
14 בעלמא, שהיא בחינת אין, וכלא חשיבא אצלו יתברך. וכמו
15 שיתבאר לקמן אות ג', שאצלו יתברך – כל מה שלמעלה נקרא
16 בחינת י"ש לגבי שלמשה הימנו כו, על כן, גם בחינת "הגדולה"
17 שבבחינת "עיר אלקינו", היינו הדבור עליון המהווה מאין ליש,
18 נקרא אין ממש¹⁰).

19 וכמשל דבור האדם, שבוטל לגבי מקור חוצבו שהוא
20 הכל הלב, כך בבניבול על דרך משל, הנה כתיב (קהלת ח'
21 ד): "דבר מלך – שלטון", שבחינת גדולה והתפשטות זו
22 נקרא בשם דבור. שפמו הדבור של האדם אינו אלא
23 לזולתו, כך גדולה והתפשטות זו אינו אלא להיות כל
24 הנמצאים וכו'.

25 וכשם שאין ערך דבור אחד של אדם לגבי מדותיו,
26 ומכל שכן לגבי השכל, כך אין ערך מדת גדולה זו,
27 שהיא רק התפשטות מב' אותיות משמו של הקדוש
28 ברוך הוא, כמו שכתוב (ישעיהו כו, ד): "בני"ה ה' צור
29 עולמים". ביו"ד נברא – עולם הבא, ובה' – עולם הזה.
30 וכמו שהיא במדת "גדולתו" יתברך, כך הוא בכל

1 מה שאין כן הנשמה לעצמה, בטרם ירדתה לעולם
2 הנה להתלבש בגוף, לא היתה צריכה לכך. ואם כן,
3 למה זה ירדה הנשמה כל כך להתלבש בגוף גשמי
4 בשביל קיום מצות מעשיות? ומה יתרון לה בכל עמלה?
5 ועל זה תירץ לנו הכתוב: כי תכלית כל המצות – כדי
6 "ליראה את ה' וגו'".

7 וביאור הענין:
8 הנה כתיב: "לך ה' הגדולה וגו'" (בדברי הימים א' כ"ט, יא),
9 כי מה שהקדוש ברוך הוא נקרא "גדול", כמו שכתוב:
10 "גדול ה' ומהלל מאד" – אמרו רז"ל¹¹: "אימתי נקרא
11 גדול? כשהוא בעיר אלקינו".

12 פירוש:
13 כי מה שנקרא "גדול" על שם גדולתו, שמתפשט
14 מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, להיות מאין ליש כל
15 הנאצלים והנבראים וכו', ולהחיותם ולקיימם, בדכתיב
16 (נחמיה ט, ו): "אתה עשית את השמים וגו', ואתה מחיה את
17 כלם", וכמה רבוא רבבות עולמות תלוי במאמרו, כמו
18 שכתוב (איוב כה, ג): "היש מספר לגדודיו וגו'";

19 הנה, מדת גדולה זו אינה נחשבת, ואינה נקראת בשם
20 גדולה כלל אלא בהתהוות כח הפועל בנפעל עלי ידי
21 "עשרה מאמרות", בצירופי אותיות. כמו שנתבאר במקום
22 אחר. (וזהו שאמרו רז"ל פרק ט' בדרכות, דף נ"ח, סוף עמוד א':
23 "לך ה' הגדולה" – זו מעשה בראשית)

24 והנה, האותיות נקראין "אבנים", והצירופים נקראו
25 "בתים", כמו שכתוב ב' ספר יצירה" (פרק ד משנה ט"ו): "שני
26 אבנים בונות שתי בתים". וכלליות כל הצירופים נקרא
27 בשם "עיר"¹², וזהו "אימתי נקרא גדול – כשהוא בעיר
28 אלקינו".

29 אבל לגבי קודשא בריך הוא בכבודו ובעצמו – אינו
30 נקרא בשם "גדול" כלל, כי "אני ה' לא שניתני" (מלאכי ג,

6. "מה יתרון לאדם בכל עמלו". קהלת א, ג.

7. (תהלים מח: "גדול ה' ומהלל מאד בעיר אלקינו הר קדשו").

8. (זהר: חלק ב רלה, א. חלק ג' א, א. זהר חדש תשא (מד, א). חקת (נא, ד).

9. (וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "אלה פקודי המשכן", בענין
פירוש "בעיר שחונקה לה יחדיו" (לקוטי תורה פקודי ד, א ואילך).

י"ש לומר, דהיינו צירופי אותיות המושגה – המהוה עלמין
סתימין, וצירופי אותיות הדבור – המהוה עלמין דאתגליין).

10. וענין מה שנתבאר מענין "לך ה' הגדלה" ב"תורה אור": פרשת ויצא,
בדבור המתחיל "וישכם לבן". ובפרשת וארא, בדבור המתחיל "וידבר
אלקים אל משה".

(וענין עוד על פסוק זה ברבות: ריש פרשת "אלה המשפטים":
"הגדולה שלי וחסוס שלי. וכן דוד אומר: לך ה' הגדולה". ובפרשת במדבר,

פרשה א', דף ר"י, עמוד א' ו: "כשם שיש לי תלוי ראש על כל באי עולם
שאמר: "לך ה' הגדולה" כו").

זהר חלק א': בראשית, דף ל"א, סוף עמוד ב': "ארץ לבנון" (תהלים קד,
טו). "לך ה' הגדלה" כו'. ויחי, דף רמ"א, סוף עמוד א': שבועה ענין עלאין
לקביל הא דכתיב "לך ה' הגדולה". חלק ב': פרשת בא, מ"ב, סוף עמוד
ב': בענין "והכהו לשבעה נחלים", וקרא לון: גדולה וגבורה תפארת כו, וקרא
גרמיה גדול בגדולה. חלק ג': אמור: פ"ט, א'. צ"ב, א': "על פסוק ויתקח
שבועת ימים תחת אמו" (וקרא כב, כז), "תחת אמו" אתעשרו שבועת ימים,
דכתיב: "לך ה' הגדלה והגבורה" . . . וכמו שכתב ב"מקדש מלך" פרשת אמור
שם: "לך ה'" היינו בינה, והוא ענין "וגלה על ראשה" (וכרזה ד, ב'). נשא,
קל"ז, ב': "כתיב הקא "גבורות", וכתיב התם: לך ה' הגדולה והגבורה, אלא
בולחא גבוראן בחדא אתקרי גבורה". האזינו, דף רצ"ה, סוף עמוד א':
"דשירותא דדיקנא מחסד עילאה, דכתיב: לך ה' הגדולה כו").

וזהו "סוף מעשה – במחשבה תחלה"¹⁵, פירוש: מה
שהוא ראשית הגילוי, שהוא בחינת חכמה – הוא "סוף
מעשה" של הקדוש ברוך הוא.
על כן תרגם אונקלוס "בראשית" – "בְּקֶדְמִיּוֹ", שהוא
"מחשבה קדומה", להיות מקור לבחינת החכמה,
שתהיה ראשית הגילוי, והוא בחינת רצון העליון, והוא
מקור התורה והמצוות:
קיצור. ברישא "עושי דברו" והדר "לשמוע". ענין מתן תורה,
ועל כל דבור פרחא נשמתי. ענין ויצונו כי ליראה את, שהו
תכלית כל המצוות, ותכלית ירידת הנשמה לתוך הגוף. לך ה'
הגדולה – "אימתי גדול – כשהוא בעיר" – בחינת הדבור
עליון. אבל אצלו יתברך, גדולה זו כלא חשיב, ונקרא אין, כי
כל כו". "בראשית – חכמה עליונה – נמי מאמר הוא; ותרגם
אונקלוס: "בְּקֶדְמִיּוֹ" – בחינת רצון העליון, מחשבה קדומה:
**ב והנה, כדי להיות צמצום זה וענוה זו, לירד
ולתלבש בבחינת הדבור הנקרא "גדולה", שהו ירידה
גדולה, ובמאמר רז"ל: "במקום גדולתו שם אתה מוצא
ענותותו". פירוש: שאין לך ענוה עצומה יותר
מההשפלה להתלבש בבחינת "הגדולה כו", מאחר
שהוא באמת באין ואפס חשיבא אצלו יתברך, וכנ"ל
בענין "הכל הכלים כו" – הנה הוא על ידי תורה ומצוות.
ובמאמר רז"ל¹⁶ על פסוק (בראשית א, א) "בראשית ברא":
"בשביל התורה שנקרא ראשית כו".
גם במאמר ה"ספרי" פרשת האזינו¹⁷: "אחד משלשה
קנינים שקנה הקדוש ברוך הוא בעולמו, תורה קנין אחד
כו". שהקנין מורה על דבר שהוא יקר ביותר (וכמו שנתבאר
במקום אחר).**

והנה המצוות, נזכר בזהר, ש"רמ"ח פקודין" הם
"רמ"ח אברין דמלכא". פירוש:
כמו דרך משל, 'אבר' – שהוא בשך וגידין ועצמות,
שהם בחינת 'כלי', והאור והחיות מתפשט בתוכם,
ובכללותן נקרא בשם אבר;

מדותיו, "כי כל בשמים ובארץ" (דברי הימים שם) כתיב –
שהכל בטלים אצלו יתברך.
וכך הוא בבחינת חכמתו וביתו יתברך, שאפילו
בחינת חכמה עליונה, קפידה יתברך – כלא ממש נחשב,
אלא שפך עלה ברצונו – להמשיך אור אין סוף ברוך
הוא בעשר ספירות, שתהיינה בחינת חכמה ובניה כו.
ובמאמר רז"ל: "בראשית נמי מאמר הוא", שראשית
הגילוי – הוא בחינת חכמה – גם כן אינה אלא בחינת
"מאמר" ו"עשיה", כי "מאמר" ו"עשיה" הכל אחד –
במאמר: "ברוך אומר ועושה".
והנה כתיב (משלי ג, יט): "ה' בחכמה יסד ארץ", פירוש:
שבחינת "ארץ" היא בחינת "דבר ה'" דעשרה מאמרות
שנברא העולם; יסודו של בחינת הדבור הוא בחכמה¹²
– כמו על דרך משל באדם הגשמי, שצורפי האותיות
הם מחכמה, שהרי התינוק כל זמן שאין בו דעת לא
יכול לדבר.
וזהו "בראשית ברא אלקים" (בראשית א, א), ותרגם
יונתן: "בחיכותא". ואמר רז"ל¹³: "בראשית נמי מאמר
הוא", פירוש: כדי שיומשך דבר ה' למטה בתחתונים –
ידי אור וגו" (שם, ג), "ידי רקיע וגו" (שם, ו), הוצרך להיות
ראשית הגילוי בחכמה, בכללות, ואחר כך נחלק
לפרטיות, בתשעה מאמרות אחרות;
ותרגם אונקלוס "בראשית" – "בְּקֶדְמִיּוֹ" – רומז על
בחינה יותר עליונה, שהוא ענין "קדמות השכל",
מחשבה קדומה, דהיינו בחינת רצון העליון, מקור
להיות בחינת חכמה – ראשית הגילוי.
כי מה שהחכמה נקרא "ראשית" – הוא בערך
הנאצלים והנבראים וכו', מה שאין כן לפני יתברך, הרי
רם ונשא רבבות מדרגות כו, שאפילו שנקרא "חכים",
ולא בחכמה ידיעה וכו"¹⁴, מפל מקום, הרי "לית מחשבה
תפיסא ביה", ולא שייך לקרותו אפילו בשם זה כלל,
ועליו נאמר (תהלים קד, כד): "כולם בחכמה עשית", שאפילו
חכמה עליונה – נחשבת בעשיה גשמיות לפניו.

11. "ארץ אשר כו עיני ה' כו", ועל פסוק "ויעש דוד שם" (סידן. דף קה, ב).

12. (ראש השנה לב, א. ושם נסקח).

13. (תקוני זהר בהקדמה, "פתח אליהו").

14. (פיט לכה דודי).

15. (רש"י בראשית א, א. וראה בראשית רבה בתחלתו. "לקח טוב" שם).

16. (על הפסוק (דברים לב, ו) "ה' לך" . . . הוא אביו קנן; "קנן" – זה אחד מג' שנקרא קנין למקום, ואלו הם: תורה וישראל וביית המקדש. תורה נקראת קנין למקום, שנאמר (משלי ח, כב): "זה קנני ראשית דרכי". באבות ו, יא ועוד: "חמשה קנינים קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו. ואלו הן: תורה קנין אחד".

11. (ועיין מענין "כי כל בשמים ובארץ": ברבות ריש פרשת תרומה: "פרשה ל': כל מה שיש בשמים יש בארץ כו". וזה חלק ב', משפטים, קט"ז, א': "הוא דכתיב: 'כי כל בשמים' כו". נשא, קמ"ח, א': "זה ברח את אברהם בכל" דכתיב: "כי כל בשמים". שלח, קס"ח, ב' . פנחס, דף רנ"ז, סוף עמוד א': "תפלת כל פה, לית 'כל' אלא צדיק, דכתיב: 'כי כל בשמים' כו").

וזהו שכתוב ברבות ריש קהלת על פסוק (א, ב) "הכל הכלים": ששבעה הכלים שאמר קהלת – כנגד שבעת ימי בראשית כו. עיין שם, שהם בחינת ד' מדות הנ"ל, שהם רק בחינת הכל והארה בעלמא, שאין נוגע כלל למדותו ועצמותו יתברך. ועיין מזה בזהר חלק ג', תרי"ע, דף מ"ז, ב').

12. (עיין מה שכתוב מזה ב"אגרת הקדש" (סידן. דף קה, א) על פסוק

לפי שהמצות הם התגלות המשכות הרצון להאיר
אור אינסוף ברוך הוא באיזה בחינה; כמו על דרך משל
לעשות סוכה וכו', שהוא התגלות אור אינסוף ברוך
הוא בבחינה עליזנה ומדרגה עליזנה מאורות עליזנים –
מפני שפך עלה ברצונו;

והתורה היא התנהגות – באיזה אופן תהיה
ההתגלות הזאת. כמו על דרך משל בסוכה: שתהיה
דוקא ז' על ז' טפחים²⁴; ושללא תהיה סככה מדבר
המקבל טומאה²⁵; וכיוצא בהן הרבה פרטי דינים – באיזה
אופן דוקא יהיה המשכות הרצון, ואז דוקא יהיה שורה
ומתגלה אור אינסוף ברוך הוא בבחינה זו.

על דרך משל: בעל הבית מסדר בביתו, שפלי פלוני
יעמוד במקום פלוני, וכלי פלוני במקום פלוני, וכך הוא
ענין בחינת התורה – שגעשה כמו בעל הבית לעסק
המצות.

ולכן נמשלו המצות להיות נקראים בשם "אברים
דמלכא", שהחיות המתפשט בתוכן הוא לחלוות
המגדלם לבד, בבחינת קרירות. מה שאין כן התורה
נמשלה לדם, בחינת אדם – א"ד"ם, ש"הדם הוא
הנפש", והוא הוא הממשיך עיקר החיות, ורוח החיים
אשר בקרבנו, ולא בבחינת הגדלה לבד. ולכן היא
למעלה מבחינת מקום וזמן.

וזהו "זאת התורה – אדם" (במדבר יט, יד) – פירוש:
האדם, ש"על דמות הכסא דמות כמראה אדם" (חזקאל א,
כו), בחינת "אדמה לעליון" (שערי צדק, יד), בחינת "סוכה כל-
עלמין" – למעלה מבחינת מקום וזמן. וכמו שכתוב (שמות
לג, כא): "הנה מקום אתי וגו'"; שלגבי החיות – מעלה ומטה
שוין.

כמו שאנו רואים בחוש, ש"הדם הוא הנפש",
המתפשט בתוכם להגדילן – געשה כמורהם, "והיו לבשר
אחד" (בראשית ב, כד) ממנו. ויש בהם התחלקות האברים,
ולכן הם נתונים תחת הזמן והמקום.

אבל התורה, שאינה בבחינת התגלות המשכות
הרצון בלבד, רק בחינת התגלות הנהגות הרצון כנ"ל,
והרי היא ממשיכת הנהגות הרצון העליון לתוך הרצון
המתפשט בתוך המצות – הרי מקור המשכה זו נקרא

כך המצות הם 'כלים' לרצונו יתברך, שבהם ועל ידם
מתפשט אור וחיות רצון העליון יתברך מ'סוכה כל-
עלמין' להיות בחינת 'ממלא כל-עלמין' בבחינת גילוי
בתחתונים; על דרך שיתבאר (לקמן אות ג) בפירוש
"ליראה את ה'". והיינו על-ידי ישראל – עושי המצוה,
כמו שכתוב: "אשר קדשנו במצותיו כו"¹⁸.

והנה, התורה היא בחינת "הדם הוא"¹⁹ הנפש (דברים
יב, כג), שהוא הוא הממשיך רוח חיים באברים מן הנפש
עצמה, והוא מקור חיות הנפש באברים²⁰ – כך הוא ענין
התורה, שהיא נותנת חיים לבחינת המצות עצמן.

וזהו "זאת התורה אדם" (במדבר יט, יד) – א"ד"ם²¹, שהן
הם פירושי המצות ופרטי הלכותיהן, איך שתהיה
המצוה כתיקונה.

ובזה יבין מאמר רז"ל²²: "כל העוסק בתורת עולה
באלו הקריב עולה, שנאמר (ויקרא ג, לו): 'זאת התורה
לעולה' וכו'". ואמרו על פסוק (מלאכי א, יא): "ובכל מקום
מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה" – "אלו תלמידי
חכמים וכו'"²³.

ולמה תהיה, אם כן, מעלת התורה זו עדיפה
מהמצות עצמן – שאינם נוהגות אלא בזמן שבית
המקדש היה קיים דוקא, ב"מקום מזבח"; ותלמידי
חכמים העוסקים בתורה – בכל מקום ובכל זמן – "מעלה
עליהם הכתוב וכו'?"

וכן בשארי מצות התורה: יש מהן שתלוין בזמן, כמו
שבת, שופר, סוכה ולולב – אין נוהגין אלא בזמן, אבל
שלא בזמן – לאו מצוה היא כלל; מה שאין כן
תלמוד-תורה – שהוא מצוה בכל זמן לעסוק בדברי
תורה, ואפילו בהלכות שבת וסוכה וכו'.

אלא הענין הוא כנ"ל, שהתורה היא בחינת הדם,
הממשיך חיות לכל האברין בשוה בכללותו; מה שאין
כן המצות, שהם "אברין דמלכא" על דרך משל – יש
בהן התחלקות עת וזמן.

כמו שכתוב (קהלת ג, א): "לכל זמן, ועת לכל חפץ תחת
השמים", פירוש: שהמצות, אף על פי שהן "חפץ" ורצון
ה', יש בהן "עת" ו"זמן", לפי שהם "תחת השמים" –
פירוש: שהם למטה מבחינת התורה הנקראת "שמים".

18. (ועיין מה שנתבאר בדבור המתחיל "וידבר משה אל ראשי
המטות", לקמן פא, ב), גבי "כי על כל מוצא פי ה' יהיה האדם".

19. (בדפוס: היא).

20. (עיין לקמן בשירי השירים, בדבור המתחיל "לסוסי ברכבי", בדרוש
השני).

21. (שלה"ה בהקדמת בית ישראל בית דוד (כא, א). וראה ספר הערכים-חב"ד
כרך א' טור קנ. ושם נסמן).

22. (מנחות קי, א).

23. "העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין
לשמי". מנחות שם.

24. (שלחן ערוך אורח חיים סימן תרל"ד).

25. (סוכה פרק א', משנה ד').

ועל דרך זה, הוא ההפך בין מה שכתוב (תהלים לג, ח):
 "יִירָאוּ מִה' כָּל הָאָרֶץ", שהיא יראת התורה, כמו שנדמה
 לנו – שלמטה היש;
 אבל פירוש "יראו את ה'", היינו שיהיה בחינת "את"
 הטפל לשם הו"ה, דהיינו ביטול ממש, כמו שלמעלה –
 היש, ולמטה – כלא חשיבא.
 וזהו "כי אין מחסור ליראיו" (תהלים לד, י): שיהיה
 בבחינת אין וביטול, ועל ידי זה "אין מחסור לו".
 ובחינת יראת עילאה זו נמשך על ידי עסק התורה,
 שעל זה אמרו (אבות ג, יז): "אם אין חכמה אין יראתה"²⁹.
 וזהו "יראו את ה' קדשיו", שבחינת יראת זו נמשך
 על ידי "אשר קדשנו במצותיו". וזהו "ויצונו לו" – ליראה
 את ה' דוקא.
 ובחינת יראת גדולה זו, בבחינת גילוי רצון זה, בגילוי
 רב ועצום היה בשעת מתן תורה³⁰ על הר סיני ב"קולות
 וברקים", ו"על כל דבור פרח נשמתי" עד שאמרו רז"ל
 ש"פסקה זוהמתן"³¹; "אל תקרא 'חרות' אלא חירות"³²
 ממלאך המות ושיעבוד, עד חטא העגל כו'. ועל כן
 הוצרך לעבודתנו "מעט מעט" לו, וכמו שכתוב (שמות כג,
 ט): "מעט מעט אגרשנו וגו'".
 וזהו יתרון מעלת נתינת התורה לישראל בשעת
 מתן תורה. הגם כי האבות גם כן קיימו התורה, הנה
 כתיב באברהם³⁴: "וישמר משמרת", שנקראת 'משמרת'
 מצות – שלא נתנה עדיין להאיר על הארץ בגילוי רב
 ועצום כבשעת מתן תורה³⁵.
 ובא הדבור (שמות כ, יב): "לא תרצח וגו'" – שיומשך חיות
 גילוי רצונו יתברך למטה אפילו בענינים אלו, בשמירת
 לא תעשה זו.
 וענין "לא תרצח" – כי הנה כתיב (בראשית טו): "שופך דם
 האדם באדם", כי "זה לעומת זה עשה אלהים"³⁶ – "אדם
 בליעל" (משלי ו, יב), הוא היצר הרע – נגד 'אדם דקדושה'.

בחינת "רעוא דכל רעיו", שאינה בגדר מקום וזמן
 בלבד²⁶.

(ולכן אמרו רז"ל²⁷ על פסוק (משלי ח, יא) "וכל חפצים לא
 ישו בו" – אפילו חפצי שמים כו'.

קיצור. ענין "בראשית בשביל התורה", וענין "רמ"ח אבריון
 דמלכא". "ענת לכל חפץ". וענין התורה שנקראת אדם.
 ו"כל העוסק בתורת עולה באלו הקריב עולה". ו"כל חפצים לא
 ישו בו" (משלי ח, יא).

ג והנה, תכלית ענין התורה והמצות – בהמשכת גילוי
 רצונו למטה; הוא שהכתוב אומר (דברים ו, כד): "ויצונו ה'
 לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' וכי"²⁸.

דהנה כתיב (תהלים לד, י): "יראו את ה' קדושו", וצריך
 להבין, מהו "קדושו" דוקא – הלא כתיב (תהלים לג, ח):
 "יִירָאוּ מִה' כָּל הָאָרֶץ"?
 אף הענין:

בנוגע מה שנתבאר במקום אחר על פסוק (ישעיהו נה,
 ח) "כי לא מחשבותי מחשבותיכם": שלפניו יתברך – כל
 מה שלמעלה נקרא בחינת יש לגבי שלמטה הימנו, כמו
 שכתוב (משלי ח, כא): "להנחיל אוהבי יש"; מה שאין כן
 ממשלמעלה – כל מה שלמטה הוא מושג ונראה לעין
 כל בשר – נקרא יש לגבי שלמעלה הימנו שנקרא אין.
 שאינו מושג ונראה.

וזהו עיקר המשכה של גילוי רצונו יתברך למטה –
 להיות ממשלמעלה שוה, כמו מלמעלה למטה.
 וכמו ששלמעלה למטה הכל בטל לפניו יתברך,
 ובאין ואפס ממש, כמו שכתוב (דברי הימים א' כט, יא): "לך ה'
 הגדולה וגו'", וקמיה – כולא בלא חשיב ממש – כף יהיה
 בבחינת גילוי ממשלמעלה: "וראו כל בשר יחדיו וגו'"
 (ישעיהו מ, ה); "ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני
 פחד ה' וגו'" (ישעיהו ב, יט) – להיות בטל אליו יתברך.

26. (וענין מה שנתבאר על פסוק "אחרי ה' אלקים תלכו", גבי "ובקולו
 תשמעו". ומה שנתבאר בדבור המתחיל "כי ביום הזה יכפר").

27. (מועד קטן ט, ב).

28. (לטוב לנו כי הימים, לחיתנו כהיום הזה).

29. וכמו שנתבאר לקמן בדבור המתחיל "וידבר אלקים לו, אנכי הו' ה'".

30. (ענין מה שנתבאר לקמן סוף דבור המתחיל "וידבר אלקים את כל
 הדברים", בשם הרבות, יתרו, פרשה כ"ט, בענין "אריה שאג מי לא
 יירא" (עמוד ג, ח), דקאי על מתן תורה).

31. (שבת קמא, א).

32. (אבות פרק ו' משנה ב').

33. (וענין מענין "חרות על הלוחות": פרק ה' דעירובין, דף נ"ד, סוף
 עמוד א', ובפרק ו' דאבות (משנה ב).

רבות: פרשה משפטים, ריש פרשה ל"ב. כי תשא, פרשה מ"א, קנ"ו,
 ב'. סוף פרשה מ"ז, קס"א, ג"ד. פקודי, פרשה נ"א, קס"ג, ד'. מצורע,
 פרשה י"ח, קפ"ה, ב'. נשא: פרשה י', דף ר"מ, עמוד א'. פרשה י"ג,
 רנ"ד, א'. בקרוב יושכר, שלח לך, פרשה ט"ז, רס"ז, ד'.

זהו חלק ב'; יתרו, פ"ד. משפטים, קי"ד, א'. תצוה, קפ"ג, א'. בשלח,
 מ"ה, ב'. חלק א': בראשית, דף ל"ז, סוף עמוד ב'. חיי שנה, קל"א, ב'.

ויקרא, דף ו', עמוד ב'.

34. (בראשית כו, ה): "וישמר משמרת, מצותי, חקותי ותורתי".

35. (וענין מענין "עקב אשר שמע לו": בשמות רבה ריש פרשה א'.
 ויקרא, סוף פרשה ב'. שיר השירים רבה, בפסוק (ה, טז) "חכו ממתקים".
 בגמרא יומא כ"ח, ב'. גדרים ל"ב, א'. שלחי קדושין פ"ב, א'. וענין מה
 שנתבאר מזה בדבור המתחיל "משה ידבר").

36. (קהלת ז, יד. ושמ: האלקים).

אך עכשיו, בזמן שאין בית המקדש קיים, אומרים: 33
 "ואין אנו יכולים [...] לראות ולהשתחוות כו". והיינו 34
 "מפני חטאינו כו", "כי עונותיכם מבדילים ביניכם לבין 35
 אלהיכם"⁴³, פירוש: שעון עושה הבדל והפרש בין ראית 36
 עין שלכם לבין ראית עין אלהיכם, שעל ידי זה "קודשא 37
 בריך-הוא סליק לעילא"; 38

"וְנִהְיֶה יַחֲרֵב וַיִּבֶשׁ" (ישעיהו יט, ה, איוב יד, א) – "יַחֲרֵב" – 39
 בבית ראשון, "ויבש" – בבית שני וכו'⁴⁴, שאפילו בבחינת 40
 "בית ראשון", בחינת "בראשית" – נמי מאמר הוא, 41
 בחינת חכמה – "יַחֲרֵב" ויסתלק בחינת המשכת גילוי 42
 אלהות יתברך; ומכל שכן ש"יבש בבית שני", שהוא 43
 בחינת גילוי המדות שבלבבו⁴⁵. 44
 והדבר תלוי בתשובה⁴⁶ – שעלידי התשובה ומעשים 45
 טובים יתגלה "האור כי טוב" (בראשית א, ד). והיינו עלידי 46
 מרירות נפשו, בהיותו מ"מארי דחושבנא", כמו שהיה 47
 במצרים, כמו שכתוב: "וימרו את חיהם בעבדה קשה 48
 וגו'" (שמות א, יד), ואזי זכו "ותעל שועתם אל ה'"⁴⁷. : 49

קיצור. שתכלית ענין התורה והמצות – "ליראה את ה'", 50
 "יראו את ה' קדשיו". והיינו הגילוי כמו שלמעלה היש ולמטה 51
 כאין ואפס ממש, וכנ"ל בפירוש "לך ה' הגדלה". וגילוי זה היה 52
 בשעת מתן-תורה. וזהו היתרון על "קיים אברהם כו". "לא 53
 תרצח לא תנאף" – לשון ציווי ולשון הבטחה. ועכשו הביורר 54
 עלידי דבור התורה, וזהו "בדרך שבא לראות". ואין אנו 55
 יכולים כו". וענין תשובה. : 56

ד והנה, בחינת ראיה זו וביטול זה, הוא נקרא: "לשמוע 57
 בקול דברו", בחינת "שום תשים עליך מלך וגו'" (דברים יו, 58
 טו). "לשמוע בקולו ולדבקה בו" (דברים ל, ב), וליבטל אליו 59
 יתברך. 60

(וזהו פירוש "לשמוע בקול דברו" – דברו ממש:

על דרך מה שכתוב לעתיד-לבא (ישעיהו מ, ה): "וראו כל 62
 בשר יחדו כי פי ה' דבר" – היינו "ולא יכנף עוד מוזיק" (ישעיהו 63
 ל, ב), שלא יהיה עוד לבושים המסתירים על הדבור עליון 64

והנה "ישראל עלו במחשבה"³⁷, ולכן הם גורמים 1
 עלידי חטאם במעשה, דבור ומחשבה – בחינת שפיכת 2
 דם וחיות 'אדם דקדושה' – ב'אדם דקליפה'. 3

וכן על דרך זה בשאר עבירות:

"לא תנאף" (שמות שם) – שלא יגרמו שפע לבטלה 5
 לחיצונים; 6

וכן "לא תגנב וגו'" (שם) – שהוא עלידי שמירת 7
 וזהירות מצביעות ופניות כו. 8

והנה בשעת מתן-תורה "הדבור בעצמו גוזר אומר: 9
 'לא תרצח', פירוש: לשון עתיד – שלא תהיה בחינה זו 10
 נראית לעולם, כי העתיד והציווי שניהם משמשין בלשון 11
 אחד. אבל לאחר החטא, שהוצרך לעבודתנו – הוא 12
 עלידי דבורינו, שאנו מדברים דברי תורה – ממשיכין 13
 מעט מעט מרצונו העליון. כמו שכתוב (ישעיהו נא, טו): 14
 "ואשים דברי בפיר", ועל ידי זה "יתמו חטאים מן הארץ" 15
 (תהלים קד, לה). 16

והנה התורה-שבכתב היא "עץ חיים [...] למחזיקים 17
 בה'" (משלי ג, יח), ותורה שבעל-פה נקרא בזהר "אילן דטוב 18
 ורע" – שבו מפרידין הטוב מן הרע³⁸. 19

כמו על דרך משל, בשעה שלומדין "אלו טריפות 20
 בבהמה כו, ואלו בשורות כו"³⁹ – נעשה בירור והבדלה 21
 בין הטמא לטהור, "ויתפרדו כל פעלי און" (תהלים צב, י), 22
 ב'המס דונג מפני אש וגו'" (תהלים סח, ג), עד ימות המשיח, 23
 שיעביר רוח הטומאה מן הארץ⁴⁰, וכתוב (זכריה יד, ט): 24
 "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", ו"למהוי אחד 25
 באחד". 26

וזהו מצות ראיה, "יראה כל זכורך" (שמות כג, יז) – 27
 "בדרך שבא לראות כף וכו'" (ריש פרק קמא דהגיגה⁴¹). 28
 פירוש: בשם שלמעלה למטה, "קמיה" – כולא כלא 29
 חשיב, כף הוא מלמטה-למעלה כנ"ל. 30

וזהו "כי עין בעין יראו" (ישעיהו נב, ח) – שיהיה ראית 31
 העין שלמטה שיה ומכוון לראית העין שלמעלה⁴². 32

37. (בראשית רבה פרשה א, פסקה ח).

38. (וכמו שנתבאר באריכות ב"אגרת-הקדש" (סימן כו), דבור המתחיל "ברעיא מהימנא פרשת נשא והמשפילים וזהיר").

39. (חילן פרק ג).

40. (ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. זכריה יג, ב).

41. (ב, א, וְשָׁם: "וְנִרְאָה יִרְאָה – בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹת כִּף בָּא לִירְאוֹת". וברשי: "נִרְאָה" בתיב וקרינו "נִרְאָה": "נִרְאָה כָּל זִכְרוֹךְ אֶת פְּנֵי הָאֱדוֹן – דְּמִשְׁמַע שֶׁהָאֱדוֹן רֹאֶה אֶת הַשְּׂכִינָה"; "נִרְאָה כָּל זִכְרוֹךְ אֶת פְּנֵי הָאֱדוֹן" – מִשְׁמַע שֶׁהָאֱדוֹן בָּא לִרְאוֹתוֹ. הַקִּישׁ הַכְּתוּב רִאשִׁיתוֹ לִרְאוֹתוֹ: בְּדֶרֶךְ שֶׁבָּא לִרְאוֹתוֹ, כִּף הוּא בָּא לִירְאוֹת מִקֵּץ.

42. ועיין מה שנתבאר סוף דבור המתחיל "כי תשמע בקול", גבי "לעשות הישר בעיני ה'" (לקמן פרשת ראה כג, ג).

43. (ישעיהו נט, ב, וְשָׁם: "כִּי אִם עֲוֹנוֹתֵיכֶם הֵיוּ מִבְּדִלִים בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם").

44. (זהר חלק א' כו, א, ועוד).

45. (ועיין מענין זה, בזהר בראשית: דף ו', עמוד ב'. ודף כ"ו, עמוד א'. ובפרשת שמות, דף ט', עמוד ב').

46. (עיין מה שנתבאר על פסוק "כי יהרים ימושו" (לקמן תצא מא, א)).

47. (שמות ב, כג, וְשָׁם: הָאֱלֹקִים).

וכן בעסק התורה יותר מרגילותו, כי העסק התורה
אשר לפי הרגילות - הוא דרך הטבע, והוא כ"מצות
אנשים מלמדה" (ישעיהו כט, יג), ועל ידי זה אי אפשר
לעורר המשכת הרצון-העליון, שהוא נקרא "טמירא
דכל טמירין"⁵³; אלא על-ידי התעוררות מ"קרב איש ולב
עמוק" (תהלים סד, ז), למעלה מהטבע - שעל ידי זה יצא
מנרתיקו, מהעלם אל הגילוי.
ולכן עתה, בזמן שאין בית המקדש, חובה עלינו
מצות התפלה - שבשעת התפלה כל בעל נפש יתלהב
בנפשו לעורר לבבו לה', שעל ידי זה יוכל אחר-כך
להמשיך הרצון-העליון על-ידי עסק התורה; אלא אם
כן מי ש"תורתו אומנתו"⁵⁴, ד"נשמתיה - אחידא ביה,
להיטא ביה"⁵⁵, כמו שנתבאר במקום אחר, שהוא פטור
מתפלה, מפני שאינו צריך הכנה לעורר לבבו כל. כמו
שנתבאר במקום אחר.
וזהו בחינת תשובה, ו"במקום שבועלי תשובה עומדים
- צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד"⁵⁶ - "דמשכין
בחילא יתיר"⁵⁷, מהעלם אל הגילוי.
וזהו "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים
בעולם-הזה מכל חיי עולם-הבא" (אבות ד, יז), לפי שבחינת
"עולם-הבא" הוא מה ש"נהנין מזיו השכינה"⁵⁸, ודיינו
בבחינת מה שהוא בחינת גילוי ההתפשטות. מה שאין
כן על ידי ה"בעל תשובה" נמשך מ"מקורא דכולא,
טמירא דכל טמירין" כנ"ל. ודינו על-ידי ד"אתפפיא
הסטר-אחרא, ואתהפכת חשוכא לנהורא ומרירו
למיתקא".
כי הנה "החשך יכסה ארץ" (ישעיהו ס, ב), שלא יאיר
גילוי רב למטה כמו למעלה כנ"ל, אלא לפי סדר
ההשתלשלות והתלבשות בכיסוים רבים, ואם כן, גילוי
למטה - לפי ערך המקבלים;
מה שאין כן "כד אתפפיא סטרא-אחרא וכו'", אזי
למעלה ולמטה שוין. כמו שכתוב (ישעיהו נב, ח): "כי עין
בעין יראו וגו'", ובתיב (זכריה יד, ט): "ביום ההוא יהיה ה'
אחד ושמו אחד", "למהוי אחד באחד" כנ"ל.

להיות נראה העולם ליש ודבר נפרד, כי אם יראו הכל איך
שדבר ה' הוא המדה והחיה, וכולא קמיה באין ואפס ממש"⁴⁸
- וזהו פירוש "לשמוע בקול דברו" דגבי מתן-תורה.
ופירוש "בקול דברו" יובן על דרך מה שנתבאר בדבור
המתחיל "כי תשמע בקול" (לקמן פרשת ראה כג, ג); ומשם יובן איך
שגם עכשו שוין בחינה זו על-ידי עסק התורה. וכמו שנתבאר
בענין "אם אין חקמה אין יראה כו" כנ"ל).
אף צריך להקדים לזה - להיות בחינת "עושי דברו".
כי הנה "מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמח, ג) כתיב,
שכל העולמות, עליונים ותחתונים, קיומם והתהוותם
מאין ליש - הוא מבחינת מלכותו יתברך.
ולכאורה, אם כן, איך יתכן להיות "מלך, שמו נקרא"
עליהם?
אבל הענין, שעל-ידי תורה ומצות ממשיכין בחינת
רצון העליון, להיות "מלך, שמו נקרא". וזהו "קדשנו
במצותיו".
וזהו "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם" - פירוש:
שיברך וימשיך בחינת "אתה", בחינת חסד להיות "מלך
העולם", על-ידי ש"הוי"ה - אלהינו", ואנחנו בטלים
אליו, ו"קדשנו במצותיו"⁴⁹.
והנה הכח הזה שניתן "לבני ישראל עם קרובו"⁵⁰,
להיות הגורם להמשיך רצונו יתברך, הוא על-ידי
ש"גילה רז זה לבני", שכל אחד מיישראל יש לו בהסתר
ובהעלם - האהבה המסותרת לה', וצריך להוציאה
מהעלם אל הגילוי, ביגיעת נפש וביגיעת בשר.
כמו שהיה במצרים (שמות א, יד): "וימררו את חייהם
בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'", ואמרו בזהר⁵¹:
"בחומר - דא קלי-וחומר, ובלבנים - דא ליבון הלכתא"
- שעל-ידי עסק התורה בעיון ובעומק.
ועל דרך זה נתקן לנו התפלה - למסור נפשו
ב"אחד"; והעיקר למסור הרצון, להיות ביטול הרצון
מפני רצונו יתברך, ב"סור מרע ועשה טוב" (תהלים לד, טו).
לזכור, ו"קדש עצמך במותר לך"⁵².

51. (חלק ג' קנ"ג, ג. ברעיא מהימנא. רכט, ב. וראה תורה אור: שמות מט, א. מגלת אסתר צד, ד).

52. (יבמות כ, א).

53. (ענין בזהר חלק ב', סוף פרשת יתרו, דף פ"ט, עמוד א').

54. (שבת יא, א).

55. (זהר חלק ג', רצב, א (באידרא זוטא): "נשמתיה ביה אחידא, ביה לחטא").

56. (ברכות לד, ב).

57. (זהר חלק א קט, ב).

58. (ברכות יז, א).

48. וכמו שכתוב ב"ספר של בינונים", פרק כ' וכו".א. וענין מה שנתבאר
מזה סוף דבור המתחיל "הניף ידו על הנהר" (לעיל צו יח, א).

49. (וענין מה שנתבאר מזה גם כן בדבור המתחיל "תקעו בחודש
שופר" (לקמן ראש השנה נד, א). וסוף דבור המתחיל "ביום השמיני
שלח" (לקמן שמיני עצרת צ, ב).

וזהו ענין "עושי דברו".

וזהו "אל תקרי בנקר אלא בוניף" (ברכות סד, א ושם נסקמ) -
שבונים מדת מלכותו יתברך על-ידי שממשיכים רצון-
העליון ברוך-הוא, להיות גילוי מלכותו יתברך).

50. (תהלים קמח, יד)

ה וביאור הענין – על פי מה שכתוב ברבות ריש פרשת
ויקרא⁶³;
או שמא משוי שקשה לס' רבוא – נוח לאחד? כי, אם
יוספים אנחנו לשמע כו', ומשה שומע כו'⁶⁴.
והענין, דמבואר במקום אחר – פרשת מטות ולקמן מטות
פב, ב, על פסוק (במדבר ל, ב): "לאמר זה הדבר כי", ענין
משה נתנבא בזה כו' – גילוי קדש העליון; מה שאין
בן בחינת "פה" – "כדמותנו" (בראשית א, כו) כו', ענין שם.
וזה היה הגילוי במתן תורה, וזה היה קשה לס' רבוא
נשמות לקבל, כי גילוי אור אינסוף על דרך זה מאיר
רק בחכמה עילאה, שמשם בחינת משה. כי חכמה –
בחינה, והוא מה שכתוב במשה (שמות טז, ו): "ונחנו מ'ה".
מה שאין בן בס' רבוא נשמות, ששרשן מ'ו קצוות, שהן
המדות, שלמשה מבחינת חכמה.
ולכן "פרחה נשמתו", כמו שכתוב (שיר השירים ה, ו):
"נפשי יצאה בדברו"⁶⁵, כי גילוי בחינה זו, וזהו כמו
שלמעלה היש' ולמטה בחינת 'אין' ואפס ממשה⁶⁶,
שעיקר גילוי זה הוא בחכמה עילאה⁶⁷.
וזהו הנקרא "לשמוע בקול דברו" – שרק משה יוכל
לשמוע⁶⁸. והיינו על-ידי שהיה בחינת "גבורי כח"⁶⁹. לפי
שהיה "בעל קומה" – "עשר אמות", והיינו שמאיר בו
עשר ספירות עליונות דאצילות, שראשיתן היא חכמה
עילאה.
והיינו, כי "כח" זהו בחינת חכמה – בחינה מ'ה, ומשם
נמשך כח הביטול למסירת נפשו⁷⁰. והנה על-ידי משה
יכלו נשמות ישראל לקבל – "לשמוע בקול דברו". וזהו
גם-כן על-ידי "גבורי כח".
והנה "כח" – ב' פעמים "יד" – זהו ענין "שאו ידיכם

וזהו "בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע":
שבחינת "נעשה", שהוא ענין המשכת רצונו יתברך
להיות "מלך העולם" על-ידי מעשה המצות, אשר
קדשנו במצותיו" – הוא תחלה לבחינת "נשמע", שהוא
בחינת ביטול במציאות אליו יתברך; שבחינת "נשמע"
נמשך מבחינת "נעשה" בנ"ל⁶⁹;
והיינו על-ידי ש"גילה רז זה לבני כו'", שהוא על-ידי
יגיעת נפש ויגיעת בשר להוציא מהעלם אל הגילוי
בנ"ל; ובאתערותא דלתתא – אתערותא דלעילא
לעורר המשכת רצון העליון, בחינת "טמירא דכל
טמירין" בנ"ל.
וענין (בזהר) בפרשת בהר דף ק"ח, עמוד ב'⁶⁰: "ברחימו
דלבייהו לאתקרבא לקודשא בריך-הוא – אקדימו עשיה
לשמיעה"⁶¹.
ואפשר לומר פירוש "שהקדימו נעשה", היינו,
שבחינת ביטול ד"נעשה" להיות בטל לבעל הרצון – הוא
עולה לבחינת ממשכה קדומה, הנקרא "בקדמין ברא",
שהוא למעלה מבחינת חכמה, והוא מקור התורה
והמצות כמבואר למעלה⁶².
קיצור. (ובחינת ביטול זה נקרא "לשמוע בקול דברו". וצריך
להקדים להיות "עושי דברו" – להמשיך הרצון בהדבור-עליון.
והיינו על ידי גילוי אהבה המסותרת, בחינת ביטול-רצון, שעל
ידי זה מעורר גילוי רצון העליון.
ולכן יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה
כו' – שעל ידי זה ממשיך למעלה מסדר ההשתלשלות –
להיות הגילוי למטה כמו למעלה. וזהו ענין "שהקדימו נעשה
לנשמע". שבחינת "נשמע" נמשך מבחינת "נעשה" – שעולה
לבחינת רצון העליון, בחינת "בקדמין ברא"):

63. (וענין במדבר ויקרא דבה, ריש פרשה א', וסוף פרשה ה', מענין
"גבורי כח עושי דברו". וענין בזהר חלק ג', פרשה בלק, דף קצ"א, עמוד
א', מענין זה. ובפרשה לך לך, דף צ', עמוד א').
64. (וענין שם, שעל דרך זה פירש "גבורי כח כו' לשמוע כו'". ענין שם.
65. וכמו שכתוב ברבות, בשיר השירים על פסוק (ה, טז) "כחו
מתקים".
66. וענין מזה ב"ספר של בינונים", ריש פרק ל"ד, וסוף פרק ל"ו.
67. כמו שכתוב שם, פרק ל"ה בהגהה.
68. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל בפירוש "כי תשמע בקול":
מפתחות הפנימיות כו'. וב"סידור", בדבור המתחיל "אדני שפתי
תפתח", בפירוש "בקול דברי אלקים חיים". ועל פסוק "קול דודי הנה
זה בא מודלג כו'".
69. וענין בגמרא: שבת, פרק י' (דף צ"ב, א'). ופרק ד' דנדרים (דף ל"ח,
עמוד א').
70. (וענין מה שכתב הרמ"ז פרשת פנחס, דף ר"כ, בפירוש "העונה
אמן" היא שמה רבא מברך בקל כח").

59. (וענין במדבר ויקרא דבה, ריש פרשה א', וסוף פרשה ה', מענין
"גבורי כח עושי דברו". וענין בזהר חלק ג', פרשה בלק, דף קצ"א, עמוד
א', מענין זה. ובפרשה לך לך, דף צ', עמוד א').
60. (באהבת לבם להתקרב לקדוש ברוך הוא, הקדימו עשיה לשמיעה).
61. וכמו שנתבאר במקום אחר. וענין בדבור המתחיל "ביאו לבושי
מלכות". וענין מה שנתבאר מענין "בשעה שהקדימו ישראל נעשה" –
בדבור המתחיל "צאנה וראינה", לא זך מחבבה" (לקמן שיר השירים כא,
ב ואילך).
62. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "ביום השמיני שלח", בענין
פירוש "וקדם צאתני" (לקמן שמיני עצרת פו, ב).
63. (ושם: "עשי דברו". רבי הווא בשם רבי אהא אמר: בישראל שעמדו לפני
הר סיני הכתוב מדבר, שהקדימו עשיה לשמיעה, ואמרי: "כל אשר דבר ה'
נעשה ונשמע").

"לשמע בקול דברו". אמר רבי תנחום בר חיילא: בנהו שבעולם משוי שקשה
לאחר נוח לשנים, ולשנים – נוח לארבעה, או שמא משוי שקשה לששים רבוא
– נוח לאחד? כל ישראל עומדים לפני הר סיני ואומרים: "אם יספים אנחנו

וְעַל יְדֵי זֶה הוּא "עוֹשֵׂי דְבָרוֹ" – שְׁמִתְקֵן וּבּוֹנֶה הַדְּבּוֹר 31
עַלְיוֹן, שֶׁנֶּקְרָא "עֵיר אֱלֹקֵינוּ" (תהלים מו, ב), שֶׁהוּא מְבַחֶנֶת 32
שֵׁם אֱלֹקִים, וְשֵׁם אֵד. 33
וְהוּא מְמַשֵּׁךְ בּוֹ הַגְּדֵלֶת פַּח שֵׁם אֵד, כְּעֵנִין "וְעַתָּה 34
יִגְדֵּל נָא פַח אֵד' כִּי", וְהֵינּוּ עַל-יְדֵי "ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם כִּי" 35
(במדבר יד, יח)⁸⁰. 36
וְהוּא מֵה שְׁאֲמָרוּ רַז"ל⁸¹, שְׁלַעְתִּיד "עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ 37
בְּרוּךְ-הוּא לִקְרֹא לִירוּשָׁלַיִם שֵׁם חֲדָשׁ", הֵינּוּ מֵה 38
שֶׁכְּתוּב: "וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם הַיּוֹ"ה שְׁמָה" (סוף יחזקאל ומה, 39
לח), כַּמְבוֹאֵר בְּרַבּוֹת תּוֹלְדוֹת (פְּרָשָׁה ס"ה). 40
וּבְמִדְרָשׁ אֵיכָה (דף ס"ח, עמוד ב', סוף פסוק וא, טז) "עַל 41
אֵלֶּה אֲנִי בּוֹכִיָּה: 42
טָבָא לְמִדִּינְתָּא דְשְׁמָה כְּשֵׁם מְלָכָה כִּי, דְכְּתִיב יְשֵׁם 43
הָעִיר מִיּוֹם הַיּוֹ"ה שְׁמָה" (עֵינִין שֵׁם). 44
וְהֵינּוּ, כִּי יִרְשָׁלַיִם הוּא "יִרְאָה-שָׁלֵם"⁸², וְעַכְשֵׁיו 45
נִקְרָאת "בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ", וְהָאֱלֹקִים עֲשָׂה שִׁירָאוּ מִלְּפָנָיו" 46
(קהלת יד, י). אָבֵן לְעֲתִיד-לְבֹא יִהְיֶה בְּבַחֲנִית "וִירָאוּ אֶת 47
הַיּוֹ"ה" – בְּבַחֲנִית בִּישׁוּל מַמֶּשׁ, עַל-יְדֵי "וְנִגְלָה כְּבוֹד 48
הַיּוֹ"ה כִּי" (יִשְׁעִידוּ מֵה, כ) כַּמְבוֹאֵר לְמַעַלָּה. 49
וְהוּא עַל-יְדֵי הָעֲבוּדָה עַכְשֵׁיו בְּבַחֲנִית "גְּבוּרֵי כַח", 50
שֶׁהֵם הֵם "עוֹשֵׂי דְבָרוֹ כִּי", וְעַל יְדֵי זֶה יוֹכְלוּ "לְשִׁמּוֹעַ 51
בְּקוֹל דְּבָרוֹ" מַמֶּשׁ; מֵה שְׁעַכְשֵׁיו נֶאֱמַר זֶה רַק בְּמִשָּׁה כִּי 52
כָּנָל. וְכִמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִדְרָשׁ תְּהִלִּים (סוף סִימֹן י"ד), 53
שְׁלַעְתִּיד-לְבֹא יִתְקַיֵּם מֵה שְׁאֲמַר מִשָּׁה (במדבר יא, כט): "וְאִמִּי 54
יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים". 55
וּמִכָּל מְקוֹם, גַּם עַתָּה, בְּחִינָה זֹה בְּעֲבוּדָה – הֵינּוּ 56
עַל-יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה, שְׁעַל יְדֵי זֶה הוּא בְּחִינַת "קוֹל דְּבָרוֹ" 57
מַמֶּשׁ, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִידוּ נָא, טז): "וְאֲשִׁים דְּבָרֵי בְּפִיךָ", 58
וְכִתִּיב (תהלים קט, קעב): "תַּעֲן לְשׁוֹנֵי אֲמֹרְתְּךָ כִּי"⁸³. אַךְ צָרִיךְ 59
לְהַקְדִּים לָזֶה לְהִיּוֹת "גְּבוּרֵי כַח עוֹשֵׂי דְבָרוֹ כִּי": 60

קָדָשׁ" (תהלים קלד, ב)⁷¹, וְעַל יְדֵי זֶה הֵם "עוֹשֵׂי דְבָרוֹ" – 1
"עוֹשֵׂי" – לְשׁוֹן תִּיקוּן. 2
וְהֵינּוּ מֵה שֶׁכְּתוּב (במדבר יד, יז): "וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא פַח 3
אֲדֹנִי, כִּמּוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר, דְּהֵינּוּ, שְׁמַמְשִׁיכִים גִּילּוֹי 4
אוֹר אֵין-סוֹף סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין" – בְּהַדְּבּוּר-עַלְיוֹן. 5
וְהוּא עֵנִין "הָעוֹנָה יְהֵא שְׁמִיָּה רַבָּא מְכַרְךָ – וְהֵינּוּ עַל 6
יְדֵי – בְּכָל פַּחוֹ"⁷², "גְּבוּרֵי כַח" כָּנָל. 7
וְהוּא גַם-כֵּן עֵנִין שֶׁיַּעֲקֹב נָתַן לְדָוִד כ"ח שָׁנָה מִשְׁלוֹ⁷³ – 8
בְּחִינַת הַמְּשִׁכַת הַכַּח בְּשֵׁם אֵד' כִּי; 9
וְנִקְרָא בְּחִינָה זֹה "מְלָאכֵי גְבוּרֵי כַח": עַל דֶּרֶךְ 10
שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", בְּפִירוּשׁ 11
"שָׂרְפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ" כִּי⁷⁴, וְעַל כֵּן נִקְרָאוּ "מְלָאכֵי 12
גְּבוּרֵי כַח"⁷⁵. 13
גַּם עַל דֶּרֶךְ "וְהַחֲיוֹת נוֹשְׂאוֹת אֶת הַכֶּסֶּא"⁷⁶, "וְעַל 14
דְּמוּת הַכֶּסֶּא דְּמוּת כְּמִרְאָה אָדָם" (יחזקאל א, כו), וְהֵם 15
נוֹשְׂאִים וּמְרוֹמְמִים בְּחִינָה זֹה לְאוֹר אֵין-סוֹף עֲצֻמוֹ. וְהַכַּח 16
בָּהֶם – עַל-יְדֵי שֶׁשָּׂרְשָׁם מַעֲוֵלָם הִתְהַוָּה⁷⁷. 17
וּב"פְּרִי עֵץ חַיִּים" שֶׁעַר הַשֶּׁבֶת⁷⁸, גְּבִי כְּתֵר יִתְּנוּ לָךְ כִּי 18
מְלָאכִים" פִּירֵשׁ, שֶׁחֲכֵמָה וּבִינָה נִקְרָאִים מְלָאכִים כִּי. עֵינִין 19
שֵׁם⁷⁹. 20
וּכְפִשׁוּטוֹ: "גְּבוּרֵי כַח" – בְּדִפְרִישׁ רִשִׁי סוֹף פֶּרֶק קָמָא 21
דְּקְדוּשִׁין (דף מ', עמוד א'): "שְׁלֵבֶשׁ כַּח לְכוּף יִצְרוֹ". עֵינִין שֵׁם. 22
וְהוּא כְּמִאֲמַר רַז"ל (רִישׁ פֶּרֶק ד' דְּאִבּוּת): "אִיזְהוּ גְבוּרִי? 23
הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, שְׁנֶאֱמַר: טוֹב אֶרֶךְ אַפַּיִם מִגְּבוּרָה, וּמוֹשֵׁל 24
בְּרוּחוֹ מִלּוֹכֵד עִיר" (בְּמִשְׁלֵי סוף סִימֹן ט"ז, לב). 25
וְהַמְּכוּן יֵשׁ לוֹמַר, שְׁעַל יְדֵי זֶה שְׁפּוֹבֵשׁ אֶת הַיִּצְרֵי 26
הָרַע, שֶׁהוּא מְבַחֶנֶת סִיגֵי הַגְּבוּרוֹת, וּמִמְתִּיקוֹ, שִׁיְהִיָּה 27
בְּטֵל לַיִּצְרֵי-טוֹב שֶׁהוּא מְבַחֶנֶת אֲהָבָה וְחֶסֶד – עַל יְדֵי זֶה 28
מְמַשֵּׁיף הַמִּתְקַת הַגְּבוּרוֹת מְבַחֶנֶת "אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד 29
כִּי" (שְׁמוֹת לד, ו). 30

דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וְהַחֲיוֹת". בְּחִי תְרוּמָה כַּה, י בְּשֵׁם "פְּרָקִי דְּרַבִּי אֱלֶעָזָר". וְרֵאָה
שֵׁם סוֹף פֶּרֶק ד. וְרֵאָה שְׁמוֹת רַבָּה פְּרָשָׁה כג, טו. נִתְבָּאָר בְּתוֹרָה אוֹר יִתְרוֹ עֵא,
סוֹף עֲמוּדָא א נֶאֱיִלָךְ, עב, ד נֶאֱיִלָךְ.

77. כִּמּוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר כָּל זֶה בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "זְכוּר וְשִׁמּוֹר בְּדְבוּר אֶחָד",
ב' תוֹרָה אוֹר" פְּרָשָׁת יִתְרוֹ. (עֵא, ב נֶאֱיִלָךְ)

78. (פֶּרֶק כ, סוף דְּבוּר הַמִּתְחִיל "וְאִמְנָם").

79. עֵינִין ב"מִאוּרֵי אוֹר" אוֹת מ', סוף סִימֹן א'.

80. וְעֵינִין מֵה שֶׁנֶּתְבָּאָר לִקְנוֹן (נֶשֶׁא כֵא, א נֶאֱיִלָךְ) בְּבִיאור עַל פִּסּוּק "נֶשֶׂא
אֶת רֹאשׁ בְּנֵי גְרִשׁוֹן", בְּפִירוּשׁ "מִקְדָּשׁ אֲדִנִּי כּוֹנֵן דִּיךְ כִּי".

81. (רֵאָה כְּבֵא בְּתָרָא עֵה, ב. בְּרֵאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה סד, ד).

82. (בְּרֵאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה נו, י).

83. וְעֵינִין מֵה שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּבִיאור עַל פִּסּוּק "וְיִדְעַת הַיּוֹם" בְּסוֹפּוֹ, עַל פִּי
מֵאִמּוֹר הַסִּפְרִי "שְׁמִתוֹךְ כֶּךָ אֶתָּה מְכִיר כִּי".

71. שְׁמִתוֹךְ בְּדְבוּר הַמִּתְחִיל "צִאֲיָנָה וְרִצְיָנָה" (לְקוּשִׁי תוֹרָה שִׁיר הַשִּׁירִים
כֵא, ב).

72. (שֶׁבֶת קִט, ב).

73. (זֹהַר חֶלֶק א קסח סוף עֲמוּדָא א').

74. (לְעִיל אֲמוֹר לב, ב: "שָׂרְפִים עוֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ" (יִשְׁעִידוּ ו, ב). כְּלוֹמַר, כֵּאלּוֹ
הוּא לְמַעַלָּה מְבַחֶנֶת שֵׁם אֲדֹנִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְמָלָא כָּל עֲלָמִין, מִפְּנֵי שֶׁעֵקֶר
הַשְׁוִקָתָם לְהַשִּׁיג בְּחִינַת סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין הִנֵּקְרָא "קְדוּשָׁה". דְּהֵינּוּ, שֶׁתְּשׁוּקָתָם –
לְצֵאת מִתְּהַבְּלָתָם וְצִמְצוּמָם, מִכָּה תְּפוּעַל אֱלֹקֵי הַמַּחֲיָה אוֹתָם בְּבַחֲנִית צִמְצוּם,
מְבַחֶנֶת מְמָלָא כָּל עֲלָמִין, וְלִהְיוֹת בְּבַחֲנִית סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין. וְלִהְיוֹת כִּי אֵל אֲשֶׁר
רוֹחָם פּוֹנֶה בְּתְשׁוּקָתָם יִקְרָא בְּשֵׁם עוֹמֵד שֵׁם. וְהוּא שֶׁ"שָׂרְפִים עוֹמְדִים" בְּתְשׁוּקָתָם
מִמַּעַל לוֹ", לְשֵׁם אֲדֹנִי, רוֹצֵה לוֹמַר, שֶׁתְּשׁוּקָתָם – לְבַחֲנִית סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין).

75. (שֵׁם לג, א: "מְלָאכֵי גְבוּרֵי כַח" בְּאִתְעֻרְתָּא דְּלִתְתָּא. וְעַל יְדֵי זֶה מְעוֹרְרִים
כְּבִיכּוֹל לְמַעַלָּה הַמְּשִׁכַת הָרָצוֹן).

76. (לְשׁוֹן הַפִּיט בְּמוֹסָף דְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה אַחֵר קְדוּשַׁת כְּתֵר (בְּכֵמָה נּוֹסְחָאוֹת).

ביאור חנ"ל

הסוכה; לא פחות מז' טפחים על ז' טפחים, ולא למעלה מכ"90, ושם לאו אינו מצוה כלל – והו' הממשלה והציווי על המצוה, והוא כמו בעל-הבית, שמצוה איך תעמיד הכלי כו'.
וזהו "בוצינא דקרדוניתא"⁹¹, "קו המדה" (יחזקאל לא, לח) שמודרד איך יהיה הבנין. והוא מבחינת מוחא-סתימאה, שבו מלוכש גבורה-דעתיק, והוא מאמר "קו המדה". וזהו ענין "בראשית נמי מאמר הוא", והיינו מאמר "קו המדה". ומשם הוא מקור התורה – שמודרד איך יהיו עשיית המצות.⁹²
וזהו "זאת התורה אדם" (במדבר יט, יד), כי ה'הם הוא הנפש" (דברים יב, כג), מה שאין בן "במיא דאשקי לאילנא" – שמגדלם לבד כו'.
ו"אדם" – "אדמה לעליון" (ישעיהו יד, יד), שהתורה ממשיך מבחינת "רעוא דכל רעיון", "מחשבה הקדומה" כו'.
ולכן מתן-תורה בשבועות. כי הנה ג' רגלים:
פסח – כנגד אברהם, כמו שכתוב (בראשית יח, ו): "לושי ועשי עוגות".
ושבועות – כנגד יצחק, כי מתן-תורה ב"קול שופר" (שמות יט, טז) – נגד "אילו של יצחק".
ואברהם – הוא חסד, שמשם שרש המצות. אברהם – גימטריא רמ"ח, היינו רמ"ח פקודין – רמ"ח אברים.⁹³
וזהו שמתחלה נקרא "אברהם", ואחר-כך על-ידי המילה נוסף בו ה' – היינו ה' חסדים, שהם שרש המצות, "במיא דאשקי לאילנא" כנ"ל, והם מתגלים על-ידי המילה.⁹⁴
ויצחק הוא בחינת גבורה-עילאה, וגם "יצחק" – לשון צחוק ותענוג, כי שרשו מגבורה-דעתיק. ולכן בשבועות שהוא מבחינת יצחק – הוא זמן מתן-תורה, שהיא גם-כן מבחינה זו "אדם" כו', כנ"ל.

ביאור על "בשעה שהקדימו"

הנה שרש ענין הנזכר לעיל בפירוש "סוף מעשה במחשבה תחלה" – שבחינת חכמה-עילאה הוא "סוף מעשה" של הקדוש ברוך-הוא. פירוש: כי סוף התלבשות רד"ל-א⁸⁴ הוא בחכמה-דאצילות.⁸⁵
והנה רד"ל-א שנמשך ממלכות-דא"ק – והו' בחינת "מאמר"⁸⁶, ומבואר לעיל ד"מאמר" ו"עשייה" הכל אחד. וזהו "סוף מעשה", פירוש: שסוף התלבשות בחינת רד"ל-א – הוא בחכמה הנקראת "מחשבה", והו' "במחשבה תחלה".⁸⁷
וענין התורה והמצות:
הנה, "במיא דאשקי לאילנא"⁸⁸, היינו ה' חסדים דן-א' המגדילים את הכלים, ומהם שרש הרמ"ח מצות-עשה. ושרש ה' חסדים הוא מ"חיוורתא דגלגלתא", ושרש שרשן הוא מחסד-דעתיק.
ושס"ה לא-תעשה הן מ'ה' גבורות דן-א', ושרש שרשן מגבורה-דעתיק.
ושרש התורה הוא ממוחא-סתימאה, שמשם שרש השערות דגלגלתא, שהם הלכות התורה.⁸⁹
והנה, גולגלתא הוא חיצוניות-הכתר, ומשם נמשכים המצות – מהלבנונית שבין השערות, וכשנמשכים בכתר-דן-א נעשים "תרי"ג ארחין" כו', כמו שכתוב באדרא (דגשא, דף קכ"ט, א'): "לתרי"ג ארחין דפליג בן-א".
אבל התורה נמשכה ממוחא-סתימאה, שהוא בחינת פנימית, היינו חכמה-שבכתר; אשר החכמה היא בחינת פנימית, ו"בחכמה אתבירור", לברר מהו מותר ומהו אסור, והוא למעלה מן המצות שהם הכלים.
במשל בעל-הבית שמצוה באיזה מקום יעמידו הכלי, הרי הוא מושל על הכלי ומעמידה במקום שהוא חפץ – כמו כן על דרך משל: מצות סוכה – הוא ענין המשכת מקיפים-דאימא; ולימוד התורה – איך ומה שתהיה

88. (תקוני זהר בהקדמה, "פתח אליהו").

89. (ועיין ב"עץ חיים", שער אריך אנוף, פרק ה').

90. (ספר ב, א).

91. (זהר, חלק א, טו, א).

92. ועיין מה שנתבאר מענין זה, בביאור על פסוק "כה תבחנו כו'".

93. ועיין מזה בגמרא, סוף פרק ג' דנדרים (דף ל"ב, עמוד ב').

94. ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "והיה מספר בני ישראל". ושם נתבאר גם-כן איך המצות הם בחינת מים.

84. (רישא דלא אתידיע).

85. כמו שכתב ב"עץ חיים" שער מ"ז, פרק ג'. ושער ב'. במהדורה בתרא: פרק א', פרק ג'. והוא ב"ספר של בינונים" פרק ל"ה בהגהה.

86. וכמו שכתב ב"פרי עץ חיים", בקוננת "ברוך שאמר והיה העולם" – רד"ל-א.

87. ועיין ב"מקדש קלר", בפירוש הזכר (בראשית ט"ו, א'): "בתר ההיא נקודה לא אתידיע כלל" – כי אור אין סוף אינו מתגלה – רק בחכמה, והחכמה מתפשט בתוך אימא וזו"נ כו'. עיין שם.

י"א.

וזהו האזהרה "לא תנאף" – שלא ימשיך חס ושלום
בחינת המשכה זו לחיצונים; וכן "לא תגנוב" – שהוא
על-ידי שמירת מדמונות שווא, שלא ידמה בעצמו
ששיבר התאוות רעות, ובאמת שקר הוא כי; ומזה נמשך
גם-כן הגניבה למעלה, שהחיצונים גונבים מהקדושה⁹⁷;
כי אם יראה לשבר התאוות באמת לאמתו, ועל ידי זה
ימשיך שלא יהיה הגניבה למעלה כי.

ועיין בזה סוף פרשת יתרו⁹⁸: "ובמה דפסקא טעמא,
שרי למיגב דעתיה דרביה באורייתא". ועיין ב"עץ חיים"
שער האונאה פרק שני: "רק גניבה ממש כי".

וזהו על דרך המבואר במקום אחר, בענין "גביע הפסח"
שהטמין יוסף "באמתחת בגימין" (בראשית מז, בייב) – צדיק
תחתון, שבחינת "גביע הפסח", האהבה-רבה ושמחת הנפש,
אינו של בגימין עצמו כי אם מבחינת יוסף.

ב וזהו, על-ידי קיום המצות ועסק התורה, על ידי זה
הוא "עושי דברו", שבוים ומתקנים "דבר ה'", שהוא
בחינת מלכות-דאצילות, להיות המאציל אין-סוף ברוך
הוא "מלך על עם" כי, ועל ידי זה אחר-כך "לשמוע
בקול דברו".

אף הפך הזה, להיות "עושי דברו" – "בעובדא
וברעותא דליבא תליא"⁹⁹, והיינו על-ידי "מי גילה לבני
רז זה", "שהקדימו נעשה". שעל-ידי גילוי האהבה
המסותרת, לצאת מההסתר וההעלם אל הגילוי, על ידי
זה ממשיכים למעלה גם כן, הגילוי מבחינת "טמירא
דכל טמירין".

וזהו ההפך בין ישראל שקבלו התורה בסיני ובין
מה שהאבות קיימו את התורה. והוא על דרך מה
שאמרו רז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים
גמורים אינם יכולים לעמוד". ופירש הטעם בזה (פרשת
חיי שרה דף קכ"ט, עמוד ב'): ד"אינון משכי עליהו ברעותא"
דליבא יתיר, ובחילא סגי כי.

דהיינו, שמוציאים נקודת הלב מההעלם יותר אל
הגילוי מהצדיקים. והוא ענין "בחילא סגי", דהיינו בכח
גדול וחזק, מפנימית ועומק נקודת הלב, שמתגלה בהם.
ולכן מעוררים גם-כן למעלה שיומשך ויתגלה מן

ולכן בא בעשרת הדברות הדבור "לא תרצח", שלא
להיות חס ושלום "שופך דם האדם באדם כי" (בראשית ט,
ו), כמבואר למעלה.

וזהו גם-כן ענין "ונהר יחרב ויבש": "יחרב" – בבית
ראשון "ויבש" – בבית שני כי, כנ"ל.

וזהו ענין שהראו לטיטוס ש"היה דם מבצבץ ויוצא"
(כדאימא בגיטין פרק הניזקין), דהיינו, שמפני העונות
ההפשיעים של ישראל גרמו שפיכת דם וחיות אדם –
דקדושה באדם-דקליפה – "לא תנאף".

כי הנה מבואר ב"עץ חיים" שער מ"ה, ענין "שארה
כסותה ועונתה" (שמות כא, י):

"שארה" – הוא בחינת החיות הנמשך בתוך
העולמות בבחינה פנימית, על דרך אור-פנימי;
ו"כסותה" – הוא בחינת אור-מקיף.

וכל זה היינו מה שנמשך בסדר ההשתלשלות – כמו
שאומרים: "ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה
בראשית", דהיינו, שמחדשם ומחיה ומזהה אותם, שאם
לא כן יתבטלו כל העולמות. ועם כל זה, התחדשות זו
היינו לחדשם על דרך ואופן שהם.

אף בחינת "עונתה" – היינו המשכת אור חדש ממש,
מה שלא היה כלל בהשתלשלות העולמות, כי אם
נמשך אור חדש וגשמות חדשות ממש.

ועל דרך מה שכתוב בהקדמת מורנו הרב נתן שפירא
ל"פרי עץ חיים":

אז יסיפו אור כי, ותהיה התוספת הזה מרובה על
העיקר כי, והיינו המיוחס בספר הזהר בשם הזיווג כי, עיין
שם⁹⁵.

ועל דרך זה בשבת נמשך תוספת אורות, שנותנים
במתנה אור חדש שלא היה עדיין בהתהוות אבי"ע. ולכן
נקראת שבת "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת
שמה"⁹⁶. ולכן מתפללין תפלת "מוספין" – על שם תוספת
הקדושה.

ועיין ב"פרי עץ חיים" שער הקריאת-שמע פרק ה', ומשם
יובן, דבחינת "שארה, כסותה" נמשך מחיצוניות דאבא-
ואימא, ו"עונתה" נמשך מבחינת פנימית. וגם, שהמשכה
זו באה מלמעלה מעלה, אור חדש, כמו שכתב שם סוף פרק

התכלת". ועיין בפירוש רש"י, באיוב סימן ד', על פסוק (יב) "ואלי דבר
גיגב". ובסנהדרין דף פ"ט, עמוד ב'.

98. (צג, ב): "לא תגנב" (שמות כ, יב) אי לאו דפסקא טעמא, הוה אסיר אפילו
למגנב דעתא דרביה באורייתא. . ובמה דפסקא טעמא, אסיר ושרי).

99. (זהר חלק א', ק, א: מאן דבעי לאתדבקא לעילא ברוח קודשא, דהא
בעובדא ובמלין וברעותא דלכא לכונא בהדיא מלה תליא מלתא).

95. ועיין מה שנתבאר לעיל, בביאור על פסוק "שחורה אני ונאווה"
(למקם שיר השירים ט, א), הטעם למה כינו ענין המשכת האור חדש הזה
במשל זיווג וחדו, שהוא מושל גשמי מאד. עיין שם הטעם.

96. (שבת י, ב).

97. כמו שכתב ב"עץ חיים", סוף שער האונאה כי, וגם כמו שכתוב
במקום אחר בשם "לקוטי הש"ס מהאריז"ל, גבי ידן – "שנוטל מזה
ונותן לזה כי". עיין שם. כנזכר בפרשת שלח בדבור המתחיל "ענין

וגילוי זה נמשך למטה על-ידי "דברו", על דרך מה
שכתוב בזהר (נאחנן, דף רס"א, א'): "מלולא דא מגו דא
כו"¹⁰⁴. וזהו "לשמוע בקול דברו". ולכן צריך להיות
תחלה "עושי דברו".

ובכמו שכתוב (דברים ל, יד): "כי קרוב אליך הדבר כי
לעשותו", דהיינו, לעשות ולתקן בחינת "הדבר",
להמשיך בו גילוי בחינת "קול"¹⁰⁵.

והיינו על-ידי תורה ומצות, "רענא דכל רעיון" כו'.
וזהו "אל תקרי בניך אלא בוניך", ועל ידי זה אחר-כך
ל"שמוע בקול דברו" כו'.

ג ופירוש "מי גילה לבני", יש לפרש, על פי מה שכתוב:
"מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי" (בפרשת נאחנן
ה', כו').

ועיין מזה ברבות סוף פרשת כי תבוא: היה להם
לומר: "אתה תן". וכן הוא בגמרא (דעבודה זרה דף ד', עמוד ב').
ודף ה', סוף עמוד א'.

והקשה מורנו הרב משה אלשיך:
כי הלא אמרו רז"ל¹⁰⁶: "הכל בידי שמים חוץ מיראת
שמים" – ואיכבה יוכלו לומר "תן אתה?"

ומהרש"א ב"חידושי אגדות" שם כתב, וזה לשונו:

גם ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", מכל
מקום פשיטא, דביד הקדוש ברוך-הוא להטות לב בני
אדם לטובה, דכמה כתובים מורים על זה. עד כאן לשונו.
ועם פי דבריו מוכרחים, שהרי אנו אומרים¹⁰⁷: "ויחד
לבבינו לאהבה וליראה את שמך". ובכמו שכתוב בתלים
(סימן פ", י"א): "יחד לבבי ליראה שמך"¹⁰⁸, אך אם בן,
איך יתפרש מאמרם ז"ל: "הכל בידי שמים חוץ מיראת
שמים?"

ולכן צריך לומר כמו שכתב הבחני כאן¹⁰⁹:

דפירוש "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", היינו,
כי "שמים" נקראו המדות עליונות, שבהן ועל ידן

"טמירא דכל טמירין" יותר, פי לפי האתערותא-דלתא
כף אתערותא-דלעילא.

וזהו שכתוב גבי מתן-תורה (תהלים כט, ד): "קול ה'
בבחי", דהיינו, לפי "שהקדימו נעשה", בבחינת "גילוי
הרז", "בחילא יתיר", דהיינו בכח גדול וחזק מנקודת
הלב, והוא בחינת תשובה, והיינו על-ידי יציאת מצרים
כו' – לכן המשיכו גם-כן מלמעלה בעת מתן-תורה –
מהעלם יותר אל הגילוי יותר.

והיינו יותר גם בן ממה שהמשיכו האבות, שהיו
בחינת צדיקים גמורים. שההמשכות שהמשיכו – הוא
למעלה באצילות ולא ירד למטה כו', מה שאין בן
ישראל המשיכו "לשמוע בקול דברו", שיומשך הגילוי
למטה, ושיהיה "חרות על הלוחות" כו' – חירות מיניקת
החיצונים כו', שה"דבור" גזור ומבטיח "לא תרצח",
דרצונו לומר, שלא יהיה עוד בחינה זו כו'. ובכמו שנתבאר
לעיל.

ופירוש "מי גילה לבני רז זה": "מי" – היינו בינה,
גילה לבני רז זה" – הוא יסוד-אבא. שאהבה המסותרת
– היא מבחינת חכמה-עילאה, כמו שכתוב ב"בינונים" פרק
ה', ונתגלותה – על-ידי בינה, התבוננות. וזהו ענין
נ"קודה בהיכלא¹⁰⁰.

וגם אפשר לומר: ד"רז זה" – היינו החסדים המכוסים
ביסוד-אימא¹⁰². וזהו שכתוב במדרש-רבה (נח, פ"ה)
מ"ט): "סוד ה' ליראיו" (תהלים כה, יד) – "זו מילה", והיינו, משום
שעל-ידי המילה הוא התגלות החסדים המכוסים ביסוד-אימא,
שהיא נקראת "סוד", דהיינו האהבה המסותרת כו'.

והנה, על ידי זה ניתן הכח להמשיך גם-כן מלמעלה
גילוי רצון-העליון להיות "עושי דברו"¹⁰³.

ועל ידי זה אחר-כך "לשמוע בקול דברו" (תהלים קג, ב).
ופירוש "בקול" יש לומר, על דרך מה שנתבאר על פסוק
(דברים יג, יט) "כי תשמע בקול", דהיינו מה שבתוך הקול
כו'.

100. כמו שנתבאר על פסוק "ראה אנכי נתן כו'": כי חכמה-ובינה
תרין ריעין כו'.

101. עיין בהרמ"ז פרשת נחא (דף צ"ח, עמוד א'), גבי "דא סתימא
איהו" וריש פרשת חקת בפירוש "ובדא עילאה כו'".

102. עיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "והיה מספר בני ישראל כחול
הים אשר לא ימד ולא יספר".

103. ועל דרך שנתבאר בזהר (בלק, דף קצ"א, עמוד א').

104. "מלולא דא נפיק מגו עלאה דעליה, ודא הוא רזא דכתיב (דברים ה)
'בנים בבנים דבר ה' עמכם בזה מתוך האש'". עיין שם בפירוש ה"מקדש
מלך" ובפירוש הרמ"ז.

105. עיין בזהר חלק ב' (דף ג', עמוד ב'). ודף כ"ה, עמוד ב') מענין

התחברות קול ודבור, וגם להמשיך בו בחינת "בקול" כו'.

וכענין מה שנתבאר על פסוק "ועתה יגדל נא פח אד' כו'".

106. (ברכות לג, ב. זהר חלק א, נט, א).

107. (ברכת קריאת שמע בשחרית).

108. ועיין בגמרא (פרק בתרא דסוקה, דף נ"ב, עמוד ב'): אלמלא
שולשה מקראות כו'. עיין שם. (ושם: אמר רבי יוחנן: אלמלא שלש מקראות
הללו נתמטטו רגליהם של שונאיהן של ישראל. וד דכתיב: 'אשר הרעתי',
והד דכתיב (ירמיהו יח, ו): 'הנה כחמר ביד היצר בן אתם וגו', ואידך (יחזקאל
לו, כו): 'והסרת את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר'.

109. (בפרשת נאחנן).

השתלשלות העולמות במחשבה אחת, כמאמר: "צופה
ומביט עד סוף כל הדורות בסקירה אחת"; ולא נמשך
כלל משם ההמשכה בפנימיות, אפילו במדות העליונות
דאצילות הנקרא "שמים", שבהם ועל ידם הקדוש
ברוך הוא מנהיג עולמו¹¹⁴. ולכן אין ידיעה זו מכרחת
הבחירה כלל, כי אם "הרשות נתונה"¹¹⁵ לכל אדם.

אכן, זהו שכן יסד הקדוש ברוך הוא עולמו – להיות
דעת-עליון בלתי מאיר כלל בבחינת פנימיות, אפילו
בבחינת המדות עליונות – כדי שלא יכריח הבחירה;
אבל אם היה רצון לפניו ברוך הוא להאיר ממנו איזו
הארה בבחינת פנימיות על ידי זה, ודאי יומשך היראה
בבחינת פנימיות. ועל דרך: "אבל חרדה גדולה נפלה
עליהם כו'" (דנאל י, ז) – משום ד"מזליהו חזי"¹¹⁶.

ועל זה נאמר: "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה
אתי". "מי יתן" דוקא – הוא בחינת "סתימו דכל סתימין",
ששם יש בך זה להמשיך בהם היראה. אף על פי ש"בידי
שמים" אין בחינה זו. כנ"ל.

ואם כן, פירוש "מי יתן" – זהו על דרך מאמר רז"ל
(פרק קמא דברכות, דף ז', סוף עמוד א'): שהקדוש ברוך הוא
מתפלל כו' – יהי רצון כו'.

ופירש בספר "שושן סודות" לתלמיד הרמב"ן ז"ל:
ש'הקדוש ברוך הוא' נקרא כאן בחינת האור המאיר
במדות העליונות, והוא מצלי להמשיך הרצון ממקור
הרחמים, שלמעלה מעלה מהמדות כו'. עיין שם.
ועל דרך זה יש לפרש הפסוק: "מי יודע רוח בני
האדם, העולה היא למעלה כו'" (בקהלת סיקן ג' כ"א),
דלכאורה אינו מובן, שהרי אחר-כך אמר (קהלת יב, ז):
ו"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", ואיך אמר
תחלה "מי יודע כו"?

אף הענין, על פי מה שכתוב ברבות סוף פרשת
האזינו¹¹⁷: "ואיני יודע להיכן נפשי הולכת, שנאמר: 'מי
יודע רוח כו'".

לכאורה תמוה שיסתפק משה רבינו עליו השלום
ש"מא נפשו כו'".

ועוד, דאם חס ושלום יורדת למטה בארץ, אם כן,

התנהגות העולמות, שהן חסד וגבורה, הנקרא אש ומים,
וזהו ענין "שמים"; אבל "יראת-שמים" אינו תולה
בבחינות אלו, כי אם בבחינה שלמעלה מהמדות
עליונות, ד"לאו מפל אילין מדות איהו כלל"¹¹⁰.

ועל זה נאמר "מי יתן והיה לבכם כו'" – על דרך "מי
יתן טהור מטמא כו'" (איוב יד, ד); בחינת "מי" – הוא אין-סוף
ברוך הוא ה'סובב-כל-עלמין', שאינו מושג כלל. והיינו,
כי למטה בבחינת "שמים" יש "זה לעומת זה" (קהלת ו, יד) –
מדות הרעות דקליפה נגד מדות דקדושה; מה שאין כן
לגבי אין-סוף ברוך הוא עצמו – "גם חושך לא יחשיך
ממך כו'" (תהלים קלט, יב), "הרים כדונג נמסו כו'" (תהלים צו, ח)¹¹¹.

ובעין זה פירשו מאמר רז"ל¹¹²: "בני חיי ומזוני – לאו
בזכותא תליא" – שהן המדות חסד וגבורה, בייאם
ב"מזלא תליא" – שהוא כתר כו'.

ואפשר לבאר הענין:

כי הנה בענין ידיעה ובחירה, שהקדוש ברוך הוא
יודע כל מה שיהיה; וקודם שיהיה, ידע שזה יהיה צדיק
או רשע; ואף על פי כן אין ידיעה זו מכרחת הבחירה,
כמבואר בהרמב"ם פרק ה' מהלכות תשובה. והראב"ד
שם פירש: "שאין ידיעתו גזירה כו'".

והענין:

כי הידיעה היא בדעת-עליון, שהוא בחינת הכתר,
מחשבה הקדומה, שהוא מאיר רק בבחינת מקיף, ועל כן
אין האדם מתפעל ממנה להיות מכרחת מעשיו¹¹³. מה
שאין כן בבחינת המדות, שמהם נמשך ההשפעה
בפנימיות להאדם.

ועל בחינה זו אמרו שהמלאך שואל: "טפה זו, מה
תהא עליה – חכם או טפש כו'", ואילו רשע או צדיק
לא קאמר, משום ד"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"
(פרק ב' דנדה, דף ט"ו, עמוד ב'). דהיינו, "בידי שמים" דוקא
אין תלוי "יראת שמים"; וכל שכן המלאך, שהוא
מבחינת "צבא השמים" – אין לו שליטה על זה.

כי הידיעה מה שהקדוש ברוך הוא יודע שזה יהיה
צדיק או רשע, היא בבחינה גבוה מאד, שלמעלה
מהשתלשלות; ונקרא "אור כללי" – שכולל כל

110. (תקוני זוהר בהקדמה, "פתח אליהו").

111. (ועיין ב"ספר של בינונים" סוף פרק ט"ו).

112. (מועד קטן כח, א. בזהר שמות דף ו, א: "בני חיי ומזוני, לאו בזכותא תליא
מלתא, אלא במזלא קדישא תליא מלתא").

113. כמו שנתבאר בביאור על פסוק "את שבתותי תשמור".

114. ועיין מה שנתבאר על פסוק "האזינו השמים ואדברה כו'".

115. (אבות פרק ג' משנה ט"ו).

116. (מגלה ג, א. וישם נסמן).

117. ("אמרו לו למשה: למה אתה מצוה לשמים ולארץ? אמר להן: אני עתיד
למות, ואיני יודע להיכן נפשי הולכת, אם לשמים אם לארץ. מניין שנאמר: 'מי
יודע רוח כו' בני האדם העולה היא למעלה וגו'", לפיכך אני מצוה את שניהם,
כל מקום שתהא נפשי מנחת – שתהא יפה).

אמר לו הקדוש ברוך הוא: חייך אין בריה שליט על נפשו, והיכן היא
מנחת? תחת כסא הכבוד בשמים).

העולה כי". וזהו גם כן ענין מה שכתוב "מי – יודע ישוב
ונחם האלקים" (ביונה סימן ג' ט'¹²³).
וזהו מה שכתוב במדרש תלים סימן י"ד על פסוק: "מי יתן
מציון ישועות ישראל":
את מוצא שני פעמים כתוב בספר תלים "מי יתן כי"¹²⁴
– ולמה?
אמר רבי לוי: הרב אמר כתוב אחד (דברים ה, כה): 'מי
יתן והיה לבבם', והתלמיד אמר כתוב אחד (במדבר יא, כט):
'מי יתן כל עם ה' נביאים', לא דברי הרב ולא דברי
התלמיד מתקיימין בעולם הזה, אבל לעולם הבא
שניהם מתקיימין.
דברי הרב מניין? שנאמר (יחזקאל לו, כו): "ונתתי לכם לב
חדש".
דברי התלמיד מניין? שנאמר (יואל ג, א): "והיה אחרי כן
אשפוך רוحي על כל בשר". עד כאן לשונו. הובא גם כן
ב"לקוטי".
וכל זה נמשך על ידי שלעתיד לבא יהיה התגלות
מבחינת "מי", – שהוא בחינת שער החמשים דבינה כו'.
והוא "שער האיתון" (יחזקאל מ, טו), שעל זה אמרו: "אותיות
איתן משמשות לעתיד":

בארץ.

123. ועיין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ועתה יגדל נא כח", בפירוש
הפסוק (תהלים קל, ג) "אם עונות תשמר יה, אדני מי יעמד". ועל
פי זה יש לפרש גם כן מאמר רז"ל "מי גילה לבני רז זה כו".

ועיין מה שנתבאר על פסוק "וקל גניך למודי הנה"ה כו".

124. (יד, ז. ג. ז).

מהו שאמר "שתהא מונחת יפה" – דלכאורה, "רוח
הבהמה היורדת [...] למשה לארץ" (קהלת ג, כא) אין לה קיום.
אלא ודאי על כרחך צריך לומר, ד"שמים וארץ" אינן
שמים וארץ גשמיים, אלא הן זויג-דאצילות; שנקרא
שמים וארץ, אשר "ארץ" היא בחינת מלכות¹¹⁸; ועל
זה נאמר (ישעיהו סו, א): "והארץ הדום רגלי"; ובתיב (ישעיהו
ס, כא): "ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ".
והנה, הנשמה כלולה מב' הבחינות דשמים וארץ,
שהרי נולדו על ידי יחוד זו"נ¹¹⁹. אף יש נשמות עליונות,
שעיקר הנשמה מן"א הנקרא "שמים", וקצת מהמלכות
הנקרא "ארץ" – וזהו ענין "רוח האדם"; ויש להפך,
שעיקר נשמתם מבחינת מלכות, שם ב"ן – "רוח הבהמה
כו". וכמו המלאכים, שנקראים "פני אריה", "פני שור",
וגם י"ב שבטים נקראו "י"ב בקר"¹²⁰.
וזה היה ענותנותו דמשה – שנסתפק מאיוו בחינה
היא נשמתו כו'.
גם, "שמים" נקרא גן¹²¹ העליון, והארץ נקרא גן'
עדן התחתון, כנודע מענין "מי לי בשמים ועמך לא
חפצתי בארץ"¹²² (תהלים עג, כה).
ועל זה נאמר "מי – יודע", פירוש: בחינת "מי שאמר
והיה העולם" – הוא היודע איהו נקרא "רוח בני האדם

118. כמו שנתבאר בדבור המיתחיל "והיה מספר בני ישראל".

119. ועיין בזהר חלק א', ויחי, דף רמ"ה, סוף עמוד א': "תלת נשמתין
אינון כו".

120. וכמו שכתב ב"מקדש מלך" (פרשת בראשית דף ל"ז, סוף עמוד ב').

121. (יעדן).

122. וכמו שנתבאר על פסוק "וזאת המצוה [...] אשר צוה ה' לעשות

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי תשובה

עילאה הוא בחי' בינה דאצי' שנא' כאמה בתה דהיינו
בחי' ה"א תתאה דמל' כנ"ל בענין אוזיפת כו' ע"כ
מקנא בכורסיי' שהוא עולם הבריאה בנשמות
ומלאכים שנבראים יש מאין כנ"ל. והנה כורסיי' זו
כוללת ו"ק וחב"ד והוא ההפרש בין נשמות למלאכי'
בכל עולם מג' עולמות דבי"ע דפנימיות בי"ע שם
שורש הנשמות ובחי' חיצונית דבי"ע שרש המלאכים
ושרש הדברים דהמלאכים דבריאה נמשכו מבחי'
אותיו' הדיבור וכמ"ש ברוח פיו כל צבאם כו' ונקרא
עלמין דאתגליין שבבריאה ובחי' אותיו' המחשבה
שהוא בחי' חב"ד דבריאה משם שרש הנשמות דבריאה
וכמ"ש ישראל עלה במחשבה שקדם לדיבור די'

(כה) והנמשל מכל זה יובן ההפרש בין עלמין
סתימין לעלמין דאתגליי' דהנה
מבואר למעל' דעלמ' דאתגליי' הוא עולם הדיבור
שבדבר ה' נברא הכל מאין ליש גמור נפרד וכמ"ש
בה"א בראם וכמשל אותיות הדיבור בקול נפרד לזולתו
רק שמאי' תמיד מהארת אור מחשב' העליונה הנקרא
מאמר סתו' כנ"ל בפ' מן העולם ועד העולם כו' וכמו
בחי' מרכבה דעולם הבריאה פני ארי' פני שור כו' ובל'
זהה נקרא כורסיי' והחיות נושאות את הכסא כו' ועל
הכסא כמראה אדם והוא בחי' דיבור העליון אמנם
תמיד מצטרך להארת אור מחשבה עילאה דבינה והוא
מ"ש בזהר דאימא עילאה מקננ' בכורסיי' פי' אימא

דנעוץ תחלתן בסופן דוקא כמ"ש במ"א באריכות ומ"ד
 שמים וארץ כא' נבראו שנא' קורא אני אליהם יעמדו
 יחדיו היינו למעלה ממחשבה ודיבור' ששם שוין העלם
 המחשבה עם גילוי הדיבור מבלי קדימה לא' על זולתו
 להיותו למעלה מבחי' ראש וסוף והוא בחי' אור המקיף
 שנקרא סובב כל עלמין לכל עלמין בשוה לעלמא
 דאתכסיי' ואתגליי' כו' וע"ז נאמר בשמים ממעל ועל
 הארץ מתחת אין עוד בשניהם בשוה בלי הפרש
 באיכות הביטול מאחר דמחשבה ודיבור שוין שם
 מטעם המבואר במ"א שהוא למעלה מבחי' ההשפעה
 באותיו' בהעלם וגילוי כו' וע"ז נאמר אני ראשון
 באותיו' המחשבה ואני אחרון בעולם הדיבור אבל אני
 אני הוא בשניהם אני אחד מבילתי חילוק מדריגה כלל
 וכמ"ש אני ה' לא שניתי וכמ"ש במ"א אבל בבחי' סדר
 ההשתלשלו' בהעלם וגילוי יש הפרש באופן הביטול
 ובבחי' מעלה ומטה וכנ"ל שעלמא דאתגליי' באותיו'
 הנגליי' הן כמרכבה כו' וד"ל. והנה כתיב ששם עלו
 שבטים שבטי י"ה כו' הרי יש ב' מיני שבטים שבטי'
 דעלמא דנוקבא עולם הדיבור ושבטי י"ה בעלמא
 דדכורא בעולם האצי' שהוא בבחי' ז"א דאצי' שנק'
 אדם עילאה ובחי' מל' דאצי' נק' אדם תתאה כמ"ש
 כמים הפנים כו' כן לב האדם לאדם וכו' ומ"ש על
 הכסא דמות כמראה אדם היינו ב' מיני אדם הנ"ל וע"כ
 אמר בזוהר דיש ב' מיני מרכבה מרכבתא עילא' דז"א
 ומרכבה תתאה דבריאה כו' והוא ההפרש בין מלאכים
 דבריאה למלאכים דאצי' כידוע וכמ"כ בנשמו' שהן
 י"ב שבטים י"ב גבולי אלכסון שבו"ק דבריאה שמקבלי'
 מחב"ד דמל' דאצי' בבריאה וי"ב שבטי' דדכורא שהוא
 י"ב גב"א דו"ק דז"א דאצי' כו' וז"ש ששם עלו שבטים
 ששבטי' דנוק' שבבריאה עולין לקבל משבטי י"ה
 שהוא ו"ק דז"א שמאיר בו חו"ב דאצי' שנק' י"ה כו'
 משא"כ בבריאה שנפסק שמה הארת המוחין דאימא רק
 אימא לבד מקננא בכורסייא דבריאה ע"י צמצום גדול
 כידוע וזהו שאמרו השבטים דבריאה ליעקב שהוא
 בבחי' ת"ת דז"א דאצי' כשם שאין בלבך כו' וכמאמר
 דכנוונא דאינון מתיחדין לעילא אוף הכי איהי
 אתייחדת לתתא בכורסי' כו' וד"ל. וביאור הדברים הנה
 כמו שמבואר למעלה בענין מחשבה ודיבור למטה
 בבחי' אדם תתאה בחי' מל' דאצי' שזהו בחי' מאמר
 סתום ומאמר פתוח מחשבה ודיבור שבמל' בי' מאמרו'
 דויאמר אלקי' ואימא אוזיפת כו' שהוא הארת אור
 המחשבה דבינה דאצי' כו' וגם אור אימא מקננא
 בכורסייא תתאה דמל' כך באדם עילאה בחי' ז"א
 דאצי' בחי' עלמא דדכורא יש מחשבה ודיבור ונק'
 בזוהר מחשבה עילאה ומחשבה דז"א הוא מבחי' מוחין
 דאימא ממש כידוע וגם שם יש הפרש בין נשמות

מאמרות והיינו ג"כ מבחי' עלמין סתימין שמקבלים
 מאותיו' המחשבה ולזה יש בחי' ביטול והתכללו' של
 הנשמה ביחוד גמור כמארז"ל כנר בפני האבוקה כו'
 משא"כ המלאכים שהן בחי' יש ודבר בפ"ע רק
 שנכנעים כמו מרכבה לגבי הרוכב כנ"ל באותיו'
 הדיבור שנקרא מרכבה לגבי המחשבה כו' כך פני ארי'
 כו' נקרא בחי' מרכבה אבל הנשמות מתאחדים במקורן
 כמו יחוד אותיו' המחשב' במחשבה עצמה כנ"ל
 וכמ"ש רשב"י בי' אחידא בי' להיטא כו' ולכך אמרו
 רז"ל שיאמרו לפני הצדיקים קדוש כו' וכמ"ש במ"א
 ולהיות כן כאשר הנשמות בג"ע העליון דבריאה נהנין
 מזיו כו' בבחי' השגה הנה זהו מבחי' בינה שבמל'
 שמקבלת מאימא עילאה וכנ"ל בענין ביו"ד נברא
 העוה"ב כו' שלמעלה משרש המלאכים שמקבלים
 מאותיו' הדיבור ה"א תתאה כו' (ומ"ש על ראשי החיות
 רקיע דאגלידו מיא כו' שהוא ג"כ בחי' בינה אבל הוא
 צמצום אור ההשג' דבינה דמל' כמים שנעשו גליד כו'
 והוא בחי' העלם אור המחשבה שבדבור כנ"ל וד"ל).
 והנה גם בזה יש ב' מדריגות בין במחשב' בין בדיבור
 כי הנה מה שאותיות המחשבה נקר' עלמין סתימין אין
 הכונה על האותיות בעצמן ומהותן אלא שמן הארת
 שפע אותיו' הללו נמשך התהוות עלמין סתימין
 שאותיות הללו הוא בחי' מקורן וא"כ גם השגות
 הנשמות בג"ע וכה"ג אין זה בא רק הארה פרטיות
 בעלמא שהוא אות א' המאיר עליהן מבחי' מחשבה
 עליונה (והוא ענין הרקיע שבג"ע שנחקקים בו האותיות'
 שמהם מקבלי' הנשמות השגות רזין דאורי' כמ"ש
 בזוהר פ' שלח) וכמו שבאות יו"ד עקב דחכמ' נברא
 העוה"ב שהוא בחי' בינה מקור כל ההשגות כו' כך
 באות א' דמחשבה דבינה נבראו כל העלמין סתימין כו'
 וכך בדיבור יש ב' מדריגו' אותיו' הדיבור עצמן שהן
 בחי' מקור לעלמין דאתגליין הנבראים מהן מאין ליש
 גמור כנ"ל והעלמין עצמן כו' ובזה אין הפרש בין
 מחשבה לדיבור רק באופן בחי' הביטול לבד שהעלמין
 דאתגליין הן בחי' יש נפרד רק שנכנעי' ונמשכי' אחר
 אור המשפיע בהן כמרכבה לגבי רוכב אבל ביטול
 עלמין דאתכסיין במחשבה עצמן הן בלי מהות ניכר
 בפ"ע כלל כנ"ל אך לכאורה יש סתירה לזה ממ"ש כי
 ה' הוא האלקי' בשמי' ממעל עלמא דאתכסיי' ועל
 הארץ מתחת עלמ' דאתגליי' אין עוד בשניהם בשוה
 ממש וכמ"ש אני ראשון ואני אחרון כו' ראו כי אני אני
 הוא ממש וכמ"ש במ"א. והנה להבין זה יש להקדי'
 מאמר רז"ל אם שמים קדמו כו' ומ"ד שמים קדמו היינו
 בחי' עלמין סתימין ששרשם במחשבה קדמו לדיבור
 שהוא בחי' ארץ עלמא דאתגליי' כנ"ל ומ"ד ארץ קדמה
 משום דסוף מעשה שבגילוי עלה במחשבה תחלה

דנוק' כו') הרי הן בבחי' יש בפ"ע אלא שנמשכים
ונכנעים כמרכבה כו' כנ"ל (ויש עוד נשמו' דאצי' שנק'
אחים ורעים להקב"ה שהוא ז"א שמקבלים עמו בשה
מבינה עילאה כו' והן כמו הסבו' כו') וממילא מובן
מ"ש כי הוי"ה הוא האלקים בשמים ממעל כו' קאי גם
בעולם האצי' עצמו דשמים וארץ עילאה הוא בחי'
מחשבה ודיבור וכן"ל דמ"ד כא' נבראו שהוא למעלה
משניהם הוא בבחי' כתר דאצי' כו' וז"ש כי אני אני
אותיו' אין שלמעלה משם הוי"ה כמ"ש היש ה' בקרבנו
אם אין כו' וד"ל:

שנר התשובה. איתא בר"מ. לד"ג

למלאכים נשמו' דעלמא דדכורא הכלולי' בו"ק דז"א
שהן י"ב גבולי אלכסון דאצי' שנק' שבטי י"ה הן
בתכלית הביטול במקורן בבינה עילאה כמו ג' סבו'
שנק' נוני ימא רבא כו' (וכמ"ש במ"א בפ' מאמר
הזהר ע"פ וידגו לרוב בקרב הארץ דנשמו' דעלמא
דאתכסיי' בבינה דאצי' אזלין ביבשתא כו') ומלאכים
דאצי' ממש שנק' מרכבה עילאה הן מבחי' הדיבור
דז"א כמו ויאמר ה' אל משה וכה"ג (שדיבור דהוי"ה
למעלה ממחשבה דאלקי' כמ"ש במ"א בפ' אמת
ואמונה כל זאת דאלקי' דז"א למעלה מבחי' הוי"ה

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

מצלי יהי רצון שזהו להמשיך הרצון שלמעלה מן החכ'
לבחי' חכ' שזהו הרצון פשוט שבעצמותו להמשיך
לבחי' חכ' כי אין ערוך וכו' כידוע, וזהו ענין ב' מיני
כבוד כי כבוד גימ' ל"ב נתיבות החכ' ויבוא מלך
הכבוד זהו להמשיך הרצון שנולד מחכ' למדות שזהו
ויבוא מלך הכבוד הרצון שבחכ' למדות שזהו ענין
קוב"ה, ויבוא מלך הכבוד פעם ב' זהו שיבוא הרצון
שלמעלה מן החכ' לבחי' חכ' וזהו ויבוא מלך הכבוד
סלה שזהו נצחי' כי הרצון שלמעלה מן החכ' הוא
נצחי' (כידוע למשל באדם שהרצון הנמשך מן הטעם
והשכל בטל טעם בטל דבר, אבל הרצון עצמי
שלמעלה מן השכל אינו בטל לעולם).

וידבר גו' במדבר סיני

וזהו ענין ב"פ שאו שערים ראשיכם, א' הוא בחי'
רצון התחתון לעלות אותו למעלה, והב' שאו
שערים זהו הרצון העליון שלמעלה מהטעם וההדעת
לחבר בעצמות אא"ס, וזהו ענין ב"פ ויבוא מלך הכבוד
כמשארז"ל והביאותים אל בית תפילתי תפלתם לא
נאמר אלא תפילתי כי הקב"ה מתפלל מאי מצלי יה"ר
מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, וענין הקדוש ברוך הוא
כי בחי' חכ' נק' קדוש שהוא קדוש ומובדל מהעולמות
(כי ששת ימים עשה את השמים ואת הארץ היינו כי
ששה [מדות] עשו את השמים ואת הארץ והם מקורים
לבריאת עולמות וזהו ענין ששת ימי המעשה כידוע)
וברוך הוא המשכה מחכ' למדות זהו קוב"ה, וקוב"ה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

הנה"ב עז"נ כי תצא למלחמה על אויבך פי' כי תצא
למלחמה זו לנצח כח המתאווה שבנפשו לקררה
בתענוגי עוה"ז הגשמי ולאתהפכא לאהבת ה', תהי'
בבחי' על אויבך דהיינו בבחי' שרשם למעלה, כי אין
רע יורד מלמעלה ושרשם הוא טוב שהוא מבחי'
מרכבה עליונה שבקדושה, אלא שלאחר ירידת
והשתלשלות המדריגות נעשו שמרי האופנים, ומשם
נמשכו ע"י השתלשלות בחי' ומדריגות שמהם נמשכו
כל תענוגי עוה"ז והכח המתאווה כנ"ל, וכשנתעלה
ונכלל בשרשו מתהפך מרע לטוב. ובעבודה הוא בחי'

וענין מה שנק' בשם מראות הצובאות יש לבאר
עפמ"ש בת"א פ' בא בד"ה בעצם כו' יצאו כל
צבאות ה', ההפרש שבין צבאות הוי' לבחי' ה' צבאות,
שצבאות הוי' הם בחי' הנצוצי' שנתעלו מנפילתן
ודבוקי' וסמוכי' לשם הוי' שאין להם שם בפ"ע, וזהו
ענין יצאו כל צבאות הוי' הם בחי' העלאות הנצוציין
שבררו במצרי' ר"ב נצוצין מרפ"ח נצוצין שנפלו
בשבה"כ וכמ"ש וגם ערב רב, וזהו שא' הקב"ה למשה
אלו חביבין עלי מן הכל שהעמידו צבאות רבי' במצרי'
ע"י בירור הנה"ב ויצה"ר וכן"ל. וכדי שיוכל לברר את

7 צבאות עליונים נמשכי' רק מבחי' אות אחד לכד
8 בהבראם בה' בראם, וזהו פי' צבאות אות הוא בצבא
9 שלו, ועש"ז נקראו המראות היינו בחי' ההתפעלות
10 דאספקלריא המאירה ושאנה מאירה בשם מראות
11 הצובאות להיותם נמשכי' מבחי' ההתבוננות מבחי'
12 צבאות מה שאות הוא בצבא שלו כו'.

וישם את הכיור

בס"ד. (ש"פ פקודי, ז"ב).

1 שתיים שלפני' בהתבוננות שורש ומקור נה"ב איך
2 שהאופני' וחיות הקדש הם ברעש גדול כו' ועי"ז
3 תתעלה הנה"ב. ונק' בשם מראות הצובאות שבחי'
4 המראות דכנס"י שיהי' נש"י בבחי' הראיני את מראיך
5 גם בהיותם בחגווי הסלע בסתר המדריגה בזה"ג נמשך
6 מבחי' התבוננות בענין ה' צבאות, איך כי כל צבאי

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

31 שונים בתיקון כו'.
32 וכמו כן כאן בחינת המיעוט בכלל הוא בחינת חלישות
33 (כו'), - וממילא ניתן להשוות בין מיעוט האור של האור
34 הפנימי שהוא עניין החלישות, למיעוט האור בעולם
35 התיקון, שעניינו התחלקות פרטים הנובעים מהחלישות
36 הכללית של האור שם. עד כאן מאמר המוסגר.
37 חזור הרבי נ"ע לבאר את כללות ההבדל בין מיעוט
38 האור באור הפנימי למיעוט האור באור המקיף:
39 דלהיות דכללות ענין אור פנימי הוא בחינת גילוי ובאשר
40 הגילוי הוא במיעוט, הגם שיש בזה בהעלם בחינת ריבוי
41 האור מכל מקום הרי זה נחשב כפי מדריגת בחינת
42 הגילוי דוקא. - כלומר, אור פנימי עניינו לבוא בפנימיות
43 ולהתגלות בנבראים, וכיון שעניינו גילוי, הרי כאשר יש
44 מעט גילוי, הוא נקרא אור מועט וחלש. למרות שהוסבר
45 לעיל שטמון בהעלם כל הריבוי, הרי כיון שכל מטרתו
46 וענינו לבוא בהתגלות, הרי מה שיש בו בהעלם לא כל
47 כך רלוונטי.
48 וכמו בחינת חיצוניות המוחין הגם שבהעלם יש בזה
49 בחינת הפנימי כפי שהתבאר לעיל במשל של ההשפעה
50 ב"דרך קצרה", מכל מקום הרי זה בהעלם בכל הפרטים
51 המתגלים אצל המקבל כפי מדריגות חיצוניות המוחין
52 כו'.
53 שהרי יש הפרש גדול בין פנימיות המוחין לחיצוניות
54 המוחין בענין ההתפשטות וההתלבשות שבהם - כלומר
55 ההבדל בין פנימיות המוחין לחיצוניות המוחין הוא לא
56 רק בהם עצמם, אלא גם בב' פרטים נוספים:
57 בהתפשטות שלהם - כלומר איזה דרגה של מוחין
58 מתפשטים, ובהתלבשות שבהם - כלומר באיזה דרגה
59 של המידות הם מתלבשים.
60 ההבדל בהתפשטות שלהם: דבחינת פנימיות המוחין

1 במאמר המוסגר מברר הרבי נ"ע בפרטיות יותר השוואה
2 זו:
3 (והגם שאינו דומה לגמרי ההשוואה בין החלישות של
4 האורות שבעולם התיקון, לחלישות של מיעוט האור
5 הפנימי, דבתיקון החלישות הוא על ידי שהאור בא
6 בבחינת התחלקות פרטים והיינו מה שכל מדריגה
7 נתחלקה לריבוי פרטים, - אחד מהמאפיינים בהבדל בין
8 עולם התיקון לעולם תורה, שבעולם התורה כל ספירה
9 היא נקודה אחת ללא התחלקות פרטים שבתוכה, ולכן
10 היא בתוקף גדול ולא יכולה לסבול את הספירה השניה,
11 ואילו בעולם התיקון יש בכל ספירה התכללות של
12 פרטים שונים, המאפשרת לה להתכלל עם הספירה
13 השניה.
14 וכאן במיעוט של האור הפנימי אין זה בבחינת
15 התחלקות פרטים, וכמו חלישות המדות לגבי המוחין
16 שזהו רק מצד מיעוט האור לבד - שהאור שבמידות הוא
17 במיעוט ביחס למוחין, אבל לא מצד מה שהמדה גופא
18 (עצמה) מתחלקת למדריגות פרטים כו'. ואם כן אין זו
19 ממש השוואה -
20 מתרץ הרבי נ"ע - הנה בתיקון גם כן בכדי שיהיה
21 התחלקות האור למדריגות פרטים, צריך להיות המיעוט
22 בכללות האור שזהו בחינת החלישות בכלל - כלומר,
23 אמנם בתיקון יש התחלקות פרטים, אבל הפרטים שם
24 הם תוצאה מהחלישות הכללית של האור, שכיון שהאור
25 שם הוא מועט, היינו חלש, הרי הוא בא בהתחלקות
26 פרטים. והחלישות הנעשה בעולם התיקון על ידי שם
27 מ"ה דתיקון - כיון שבעולם התיקון מאיר שם מ"ה
28 (מילוי שם הוי' העולה בגימטריה מ"ה) שענינו ביטול,
29 הרי הוא פועל חלישות במידות, להיות האור בבחינת
30 מיעוט, ועל ידי זה יוכל להיות ההתחלקות של פרטים

הכל כפי בחינת המיעוט בו, והריבוי הנמצא שם הוא
בהעלם מוחלט ולא מורגש כלל.
מה שאין בן באור מקיף הגם שהוא בבחינת מיעוט הרי
זה בבחינת התוקף ממש כמו בבחינת ריבוי האור בו.
- בניגוד לאור הפנימי שהמיעוט בו הוא ענין החלישות
וממילא אף שבהעלם יש בו את כל העוצמה הרי
פעולתו והתגלותו (שזהו עניינו) הוא בחלישות, הנה
באור המקיף אין זה כך, כיון שאין עניינו לבוא
בהתגלות (שהרי הוא אור מקיף) הרי גם במעט שבו יש
תוקף ועוצמה, גם בגילוי, כמו הריבוי.
קיצור.
וזהו דבאצילות הגם שמתמעט האור ממדרגה למדרגה
מכל מקום יכול להיות בזה התרחבות, מה שאין בן
מאצילות לבריאה יצירה עשיה,
והענין הוא משום דבמיעוט יש בו בהעלם בחינת הריבוי,
וכמו בחיצוניות השכל הנשפע להמקבל יש בחינת
הפנימיות וכן גם במדות יש בהם בחינת המוחין גם
כשנעשית מדה מורגשת, וזהו החיות של המדה,
ובגדלות המדות יש גילוי המוחין,
הרי שאין זה התחלקות באמת גם באור פנימי וכל שכן
באור מקיף, דבאור פנימי המיעוט הוא בחינת חלישות
האור על כל פנים, ולכן בכל עניינו הוא כפי בחינת
המיעוט, ובהאור מקיף המיעוט הוא בתוקף כמו הריבוי.

מתפשטים ומאירים גם בלב והוא שמהות המוחין עצמן
מאירים בלב בו, כפי שהתבאר לעיל, שאין צמצום
במעבר בין פנימיות המוחין לבין המידות שבלב, אלא
הם נמשכים ממילא, מה שאין בן בחיצוניות המוחין
שאר מהות ההשגה מתפשטת בלב כי אם רק הארה
לבד בו, ובדרך כלל מה שנמשך בלב הוא הבכנ לבד
בו, כלומר הסיכום של ההתבוננות ולא כל אריכות
ההתבוננות, וכמו שנתבאר במקום אחר.
וכן ישנו הבדל בין פנימיות המוחין לחיצוניות המוחין
בהתלבשות שלהם - כלומר באיזה דרגה במידות הם
מתלבשים, הרי פנימיות המוחין שמתלבשים במדות
חיינו בגדלות המדות שהן במהות מוחין בלתי מורגשים
בו, - למרות שהמידות עניינם הרגשת עצמו, כאשר הם
נמשכים מפנימיות המוחין, הרי מתגלה הגדלות שבהם,
שאינם מורגשים כלל, וחיצוניות המוחין מתלבשים
במדות מורגשים שהם החיצוניות בלבד של המידות -
'מידות דקטנות' בבחינת יש בו,
הרי המסקנה היא שעם היות שבחיצוניות המוחין יש
בהעלם בחינת הפנימיות מכל מקום הרי זה בכל
הפרטים גם באופן ההתפשטות, וגם בדרגת
ההתלבשות, כפי בחינת החיצוניות בו.
וזהו ענין החלישות שבהאור הפנימי דלחיות שהגילוי
הוא בבחינת מיעוט הרי הוא בבחינת התפשטות
והתלבשות ובהאי גוונא (ועל זה הדרך) בפרטים נוספים

בסוכות תשבר

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים - אידיש (מתורגם)

[סיון ה'תש"ה]

שישאר בחיים לאחר חייו, שישמרו את הדרך האלקית
- "לעשות צדקה ומשפט" -
למרות זאת, "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף".
"צדקה" ו"משפט" הם שני מושגים שונים ולהם שתי
משמעויות שונות. המושג צדקה הוא רחמים, ואילו
משפט ענינו הוא ביצוע על ידי חקירה תקיפה.
צדקה ומשפט הם שתי משמעויות שונות שבאות
לביטוי בשתי פעולות הפכיות:

"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף"².
דוד המלך עליו-השלוש אומר לה' ברוך-הוא: התורה
הבאה מפך, טובה לי יותר מאלפי זהב וכסף.
אף שבזהב וכסף ניתן לתת הרבה צדקה, שמצות צדקה
כדינה וכהלכתה, חשובה מאוד אצל ה' ברוך-הוא
- כפי שה' ברוך-הוא אומר על אברהם אבינו³ "כי
ידעתיו" - אני אוהב את אברהם ומחשיב אותו, כי אני
יודע - "אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" - אלו

(2) תהלים קיט, עב.
(3) בראשית יח, יט.

(1) ראה מאמר ד"ה "טוב לי תורת פיך" הראשון (לעיל ע'
125) [הערות כ"ק אדמו"ר].

נאלץ להזדקק להלוואות שונות, ובכזו בפעם השניה
לאותו מקום שבו לווה את ההלוואות, אזי הוא שילם.⁶
הנדיבות של אברהם אבינו היא בשתיים:
(א) שנתן הכל לזולת ולקח לעצמו מעט מאוד.
זהו "משפט". אברהם אבינו ערך חקירה גדולה ביותר
ומאמץ גדול ביותר כדי לקחת לעצמו ולחיי משפחתו
מעט ככל האפשר, ונתן את הכל ל"צדקה".
זוהי "דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" – צדקה שבאה
על-ידי משפט שהוא שופט את עצמו.
(ב) הנדיבות של אברהם אבינו היתה שכאשר לא היה
למי לעשות צדקה, הוא הצטער על כך.
אופן זה של צדקה ומשפט, שניהם יחד, שזוהי דרך
ה', נטע אברהם בבניו וביתו, עד שאצל זרעו של
אברהם, מידות הרחמים וגמילות חסדים הן דבר טבעי
שבא בירושה עם לידתו של יהודי⁷, כפי שדוד המלך
אומר⁸ "משפט וצדקה ביעקב אתה עשית" – כאשר ה'
יתברך נותן ליהודי פרנסה בהצלחה ובשפע רב, הוא
מתעורר ברגש של צדקה ודן את עצמו מדוע זה מגיע
לו, שיהיה לו כל טוב בשפע ולאחר לא.
משפט זה שהוא שופט את עצמו, מביא לכך שהוא
נותן צדקה בעין טובה וביד רחבה.
ענין הצדקה חשוב מאוד למעלה, ועל כך הוא אומר
"טוב לי תורת פיך" – יותר טוב ללמוד תורה, מאשר
האלפים הרבים שנותנים לצדקה.
קיצור. מבאר את החילוק בין צדקה ומשפט: (א) צדקה
– רחמים, משפט – חקירה. (ב) צדקה – לסייע, משפט
– לבדוק האם צריך לסייע. (ג) צדקה – הסיוע בקירוב,
משפט – הסיוע בקרירות. "דרך ה'" היא צדקה ומשפט
יחד. שואל איך יתכן שצדקה ומשפט יהיו יחד?
אברהם היה נדיב: (א) הוא שפט את עצמו, לקחת
לעצמו כמה שפחות ולתת הכל לצדקה. (ב) הוא הצטער
כאשר לא היה לו למי לתת צדקה. אופן זה של צדקה
הוא דבר טבעי אצל בני ישראל, ירושה מאברהם אבינו.

מושג הצדקה והרחמים בא לידי ביטוי בפועל בסיוע
לזולת, הן במובן הגשמי והן במובן הרוחני, בקירוב
הדעת.
המושג משפט וחקירה בא לידי פועל בחקירת מצבו
הגשמי והרוחני של הזולת. האם הוא נצרך והאם הוא
ראוי שיסייעו לו, הן בעזרה חומרית והן בעזרה
רוחנית.
ולאחר הבדיקה בחקירה ודרישה חזקה – אם החקירה
והדרישה קובעת בבירור שהלה לא ראוי לעזרה לה
הוא זקוק, לא מסייעים לו, גם כאשר החקירה
והדרישה קובעת בבירור שהלה ראוי שיסייעו לו,
העזרה שבאה על ידי משפט היא מאוד מדודה וקרירה.
מכל זה מוכח שבין צדקה למשפט ישנם שלושה
חילוקים:
(א) צדקה היא רחמים ומשפט הוא חקירה.
(ב) צדקה היא לסייע, פחות או יותר, לזולת, כאשר אין
מקום למקרה של אי סיוע כלל: במשפט יכול להיות
מקרה של אי סיוע כלל.
(ג) בצדקה הסיוע בא באהבה וקירוב ובמשפט הסיוע
הוא במדידה ובקרירות.
שלושת החילוקים הם ההוכחה הברורה לכך שצדקה
ומשפט שונים במהותם העצמית.
צריך להבין מהי כוונת התורה בדברי ה' ברוך-הוא,
שדרך ה' יתברך היא "לעשות צדקה ומשפט", בעוד
שבאמת, כפי שהוסבר בצורה ברורה, צדקה ומשפט
הם ענינים שונים, צדקה אינה משפט ומשפט אינו
צדקה, ודרך ה' היא שצדקה ומשפט יהיו שניהם יחד?
מבואר בחסידות⁴, שדרך ה' שצדקה ומשפט יהיו יחד,
זו עבודתו של אברהם אבינו. אברהם אבינו היה נדיב
בממונו, נדיב בגופו ונדיב בנפשו⁵. אברהם אבינו חילק
משלו לאחרים ועוד יותר ממה שהיה לו.
היתה תקופה שבה אברהם אבינו לא היה כל-כך עשיר
ובעל רכוש, וכדי לנהל את עבודת החסד והצדקה שלו

ב.

אבל באמת מעלת התורה היא, לא רק בכך שיודעים
את התורה, אלא העיקר הוא שהתורה מביאה לקיום
המצוות, כפי שכתוב במדרש⁹ שמשא רבינו אמר לבני
ישראל: ה' ברוך-הוא נתן לכם את התורה כדי
שתשמרו את הדינים. אם לא תשמרו את הדינים, ה'
ברוך-הוא יקח מכם את התורה, כי זה שה' נתן לכם

אך באמת צריך להבין את הענין בעומק יותר:
הן אמת היא, שטוב יותר ללמוד תורה, כי זוהי "תורת
פיך", מאשר האלפים הרבים שנותנים לצדקה, כי אחרי
כל זה שצדקה חשובה מאוד למעלה, ואפילו "דרך ה'"
היא צדקה, אין זו אלא מצוה פרטית, ואילו התורה
כוללת את כל המצוות,

(7) יבמות עט, ע"א.

(8) תהלים צט, ד.

(9) שמות רבה, פרשה ל, יט [כג].

(4) תורה אור, בשלח סג, ד.

(5) ראה ארחות צדיקים, שער יז.

(6) בראשית רבה, פרשה מא, ג. רש"י לך יג, ג.

והטבעית, שבכך היצר הרע מגשם את ההשגות של
הנפש השכלית, עד שהיא לא קולטת את ההבנה
האלקית שהנפש האלקית מבארת.
כאשר הנפש האלקית מאמצת את הכוחות הגדולים
ביותר על-מנת לבאר לנפש השכלית הבנה רוחנית
בענין אהבה ויראה, איך אדם צריך לאהוב את בורא
העולם ברוך-הוא ולירא ממנו, או כאשר הנפש
האלקית מבארת בצורה שכלית את ענין בריאת העולם,
שהבורא ברוך-הוא ברא את העולם בדרך בריאה יש
מאין, אף שהשכל האנושי של הנפש השכלית משיג
זאת, אך הנפש הבהמית, על ידי הנפש הטבעית,
מעלימה על ההבנה של הנפש השכלית.
גם כאשר הנפש השכלית קולטת את ההסבר של הנפש
האלקית, כך שעל-ידי הקליטה של הנפש השכלית
מתעוררת אצל האדם אהבה או יראה, האהבה והיראה
שנעשות על-ידי ההסבר של הנפש האלקית, הן שלא
בערך לאהבה ויראה של הנשמה כאשר היא באוצר
הנשמות, לפני ירידתה להתלבש בחיים בשרים
גופניים.
לפי זה אינו מובן, לשם מה שולח ה' ברוך-הוא את
הנשמה מהחיים השמימים המפוארים לחיים ארציים
מגושמים. מהי הכוונה האלקית בכך?
על כך הוא אומר "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב
וכסף". זהב¹⁴ הוא יראה וכסף הוא אהבה. "אלפי זהב
וכסף" הם הרגלי הנשמה בשמים.
ה' ברוך-הוא אומר: עדיפה תורה שהנשמה לומדת
בעולם הארצי, מהאהבה והיראה של הנשמה כשהיא
בשמים. כי על-ידי תורה ומצוות ממלא האדם את
הכוונה האלקית בבריאת העולם.
קיצור. מבאר כי אף שמצוות צדקה אינה אלא מצוה
פרטית לגבי התורה הכוללת את כל המצוות, אבל
לאמיתו של דבר, מעלת התורה היא מפני שהדבר
מביא לקיום המצוות. שואל: (א) מדוע "טוב וגו'" (ב)
מדוע מזכיר זהב לפני כסף? (ג) מדוע היה כזה רעש
בשעת מתן-תורה? מבאר את אופן האהבה והיראה של
הנשמה כשהיא בשמים, ושואל מדוע ה' ברוך-הוא
שולח את הנשמה בגוף הגס? הכוונה היא שהאדם
בהנהגתו הטובה גם בדברים הגופניים יעדן את העולם.
זהב, יראה, קודם לכסף, אהבה.

את התורה הוא בשביל הדינים. כפי שהגמרא¹⁰ אומרת
"גדול תלמוד", כי הוא "מביא לידי מעשה".
מכך מובן שעיקר הגדולה היא המעשה וקיום המצוות,
וכיוון ש"תלמוד מביא לידי מעשה" המצוות, לכן
"גדול תלמוד".
צריך להבין אומרו "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב
וכסף".
גם: מדוע הוא מזכיר תחילה זהב ואחר-כך כסף. הרי
הביטוי הרגיל¹¹ הוא תחילה הדבר הפחות יותר,
ואחר-כך הדבר היקר יותר?
גם צריך להבין¹² את הרעש השמימי הגדול שהיה בעת
מתן-תורה, שכל העולם הזדעזע,
— כמו שכתוב ברש"י¹³ שכאשר אומות העולם הרגישו
בזעזוע הגדול והיוצא מן הכלל שעובר על העולם, הם
באו לבלעם המכשף לשאול מה פשר הסערה? והוא
אמר להם שה' בורא העולם נותן את תורתו לבני
אברהם יצחק ויעקב שבהם בחר הבורא להיות עמו —
לאמיתו של דבר, הרי חלק גדול של עשרת הדברות
הם דברים פשוטים מאוד, כמו, למשל, לכבד את
ההורים, שלא להשבע לשקר, לא לגנוב וכדומה.
לשם מה היה הסער הגדול בעת מתן-תורה?
חסידות מבארת את הדבר בביאור חסידי-מדעי,
בהקדמת הביאור מהי הכוונה העליונה בירידת הנשמה
בגוף, לשם מה ה' ברוך-הוא מוריד את הנשמה לעולם
הארצי?
כאשר הנשמה היא בשמים, באוצר הנשמות, היא
שקועה באהבה ויראה הנעלות ביותר, לזהטות כאש,
אל אין-סוף ברוך-הוא, לפי ההשגות שבשמים, וכפי
שאליו הנביא אומר¹⁴ על נשמתו, לפני שה' ברוך-
הוא הוריד אותה לעולם הזה הארצי — "חי ה' אלקי
ישראל אשר עמדתי לפניו".
אז, לפני שהנשמה יורדת לעולם הזה הארצי, היא
עומדת במסירות של אהבה ויראה, כמו שכתוב
בזוהר¹⁵ שלפני הירידה לעולם הזה הארצי כל נשמה
נמצאת בדרגות הנעלות ביותר של עולם האצילות.
למרות שחלק הנשמה שה' ברוך-הוא מוריד אינו עצם
הנשמה, זו רק הארה של הנשמה, אבל הארת הנשמה
קשורה בעצם הנשמה, ואותה נותן ה' ברוך-הוא בגוף
גשמי, שיש בו — מלבד הדרישות והתאוות הגופניות
הגסות — את היצר הרע הניזון מהנפש הבהמית

טוב לי תורת פיך

(14) מלכים א יז, א.

(15) חלק ג כט ע"ב. קד ע"ב.

(16) תורה אור, וישב כו, ע"ב.

(10) מגילה כז, ע"א.

(11) ספר המאמרים — קונטרסים, חלק ב ע' 754.

(12) לקוטי תורה, במדבר טו, ג.

(13) תהלים כט, יא.

ובעל עסק.
 כש"מסרו" את הוד כ"ק רבנו הזקן ולקחוהו
 לפטרבורג, היה החסיד ר' שמואל אליעזר
 מהמתעסקים בעבודת ההצלה. הוא היה בעל לב רחב
 ושמח תמיד. כששחרר הוד כ"ק רבנו הזקן חילק
 החסיד ר' שמואל אליעזר את רכושו לענייני צדקה על
 דעת רבנו ואמר כשיש לי רבי חי ובריא, אין לי צורך
 בכסף. כסף בלי רבי, ישנה סכנה שלא ישקעו בתהום
 של 'כחי ועוצם ידי', עם רבי - לשם מה צריכים
 כסף.
 ג. הסדר בחג השבועות אצל הוד כ"ק אאזמו"ר
 הרה"ק "צמח צדק" היה, שביום שני של חג השבועות
 הזמינו את האורחים לסעודת יום טוב והוד כ"ק
 אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק" היה אומר מאמר
 דא"ח.
 בשנת תרט"ז בשעת סעודה זו של חג השבועות,
 סיפר הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק "צמח צדק" שני
 סיפורים.
 סיפור ראשון:
 בשנים עברו, היה רב העיר זה שהיה מפקח על
 ההספקה של הישיבה בעירו, והיה נוסע לסביבה
 לאסוף כסף עבור ההספקה. נוסע רב בדרכים, וכבר
 ערב שבת קודש, די מאוחר, מגיע לעיירה ואין בה
 ישוב של יהודים, על ספר תורה - אין מה לדבר, כבר
 מאוחר מאד לפני השקיעה והוא נאלץ להישאר שם.
 לבו מר עליו מאד, יהודי יחיד בעיירה, להיות שבת
 קודש בלי מנין, לא לשמוע קריאת התורה, קדושה
 וברכו, היה שבור מאד וכל תפלת המנחה עברה עליו
 בבכיה במר נפשו.
 הרב הכין עצמו לברך על הנרות, ובתוך כך מגיע
 אורח בעגלה טובה וירד לנוח קצת. האורח נכנס
 בשיחה עם הרב ואומר, שתיכף יצא לדרך. שואל
 אותו הרב להיכן הוא נוסע בשעה מאוחרת כל כך,
 היכן יהיה בשבת? עונה לו האורח בקרירות, בשבת
 הוא כבר יהיה בבית.
 אך הרב יודע שזה דבר בלתי אפשרי, והריהו
 מבין איזה יהודי הוא זה. והרב מתחיל לדבר אתו
 ולהסביר לו העונש של חילול שבת, גדלות השבת,
 ובנתיים נודע לו שגם טלית ותפילין אין לאותו יהודי.
 היהודי כבר אינו נוסע לביתו ונשאר עם הרב בשבת
 באותו ישוב.
 במשך יום השבת דיבר הרב עם היהודי דברי

א. לחג השבועות תרע"ב באו שני אורחים
 מהקרובים שלנו בארץ ישראל. נושא הדיבור
 ב"שולחן" היה, אם חסיד יכול להיות קרוב, ואם
 קרוב יכול להיות חסיד.
 ואמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שחסידי הוא
 בודאי קרוב, שכן מיהו קרוב יותר מאשר חסיד, קרוב
 ה' לכל קוראיו, ואילו קרוב - חסיד, בעצם זה יכול
 להיות, אך ישנן דרגות בכך.
 (אחד מהמסובים שאל אם אחיו של כ"ק רבנו
 הזקן היו כולם חסידים, ואמר כ"ק אדמו"ר):
 לאו דוקא. הרב ר' משה - אחיו של כ"ק רבנו
 הזקן - לא היה חסיד, הוא היה גאון וחרף גדול,
 במיוחד ב'חושן משפט', שקיבל מאביו ר' ברוך שהיה
 מצויין בג' הבבות וב'חושן משפט'.
 את השאלות ותשובות אצל רבנו הזקן כתב אחיו
 מהרי"ל, ורבנו הזקן היה מוסר את השו"ת לאחיו ר'
 משה לעבור עליהן. היה קורה שהגאון ר' משה
 בעברו על תשובה היה מעיר: זה הרי פשוט. היה רבנו
 הזקן אומר לו: מכאן שלא התעמקת בענין, אם תעיין
 תמצא חידושים.
 פעם אחת נכנסתי לחדרו של הוד כ"ק אאמו"ר
 הרה"ק וחיפשתי בין הספרים. ונתקלתי ב'שולחן
 ערוך' רבנו הזקן דפוס קאפוסט, כרוך היטב, ועיינתי
 בו. בתוך כך הגיע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ושאל
 אותי: במה אתה מעיין? והראיתי לו שעל דף-השער
 כתוב סימן השנה ברמז "יהיה מקורך ברוך", ואמר
 לי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, שזה רמז על מה שלמד
 אצל אביו ר' ברוך ב'חושן משפט'.
 ב. בליאנא היה אחד מחסידי מורנו הבעל שם
 טוב, ור' ניסן מלמד היה שמו.
 לאברכים, בחורים ונערים, ילידי אמריקה,
 צריכים לומר בבהירות מה משמעות "מלמד" בכלל
 ומה משמעות 'מלמד חסידי' בפרט.
 "מלמד" משמעו יהודי היודע יוקרן של אותיות
 התורה, אותיות התורה היו אצלו יקרות וקדושות.
 אצל מלמדים בזמנים עברו בערו אותיות התורה
 בלבותיהם, ולא רק בלב, אלא בשעת הלימוד עם
 הילדים אלף-בית, היתה האלף בוערת, קמץ אלף,
 היה הקמץ בוער, אצל המלמד בערו אותיות התורה,
 וזאת הכניס בילדים, וכך היה בלימוד חומש.
 אחד מתלמידי הדרדקי אצל ר' ניסן מלמד, היה
 החסיד ר' שמואל אליעזר, שבגדולתו היה חסיד גדול

פנים לא שייך בזה, שכן בענין הנוגע בנפש, לא שייך
 הלבנת פנים. בין חסידים מתהלך אפילו פתגם בענין
 הלבנת פנים, שבתחילה צריך הרי הלז שיהיה לו
 פנים, אז זו אימרה חסידית בלבד, אך האמת היא,
 שבדבר הנוגע לנפש לא שייך הענין של הלבנת פנים.
 לכל הפחות הרי זה היה צריך להיות קצת, מעט
 מזעיר, אך כפי שצריך להיות. הלב כואב מאד על
 מצב ההווה.
 ה. בשנים עברו ידעו, שקרירות בעניני תורה
 ועבודה - היא קליפת עמלק. היום זה נחשב בכלל
 נימוס העולם, לא חשים כלל בקרירות.
 בדרכי הרפואה, יש שמקפאים את האדם
 באמצעי שינה שונים עד שנהיה לו יותר טוב ויכול
 לקבל את סמי הרפואה, ולאט לאט הוא שב
 לכוחותיו.
 אך, באמצעי השינה, צריכים להיות זהיר ביותר,
 שיקבל אותם באופן כזה, שהם לא יזיקו לו, ותרדמתו
 לא תהפוך לתרדמת מות.
 קרירות דרכי הנימוס הנוכחיים - סוברים שזה
 נימוס או מנהג העולם, אך לאמיתו של דבר, זה
 העמלק המודרני, המקרר והמקפא.
 הרגלי הילדות השוררים במדינה זו, שצריכים
 לעשות חיים והחיים הם כסף, המיתה את הרגש
 החסידי האמיתי ליהדות.
 בעבר היה איכפת והיו מחפשים אמצעים איך
 לתקן. ואילו כיום, מצד קרירות הנימוס - אין זה נוגע
 כלל. לא מרגישים כלל איך מתים ברוחניות ואין זמן
 כלל להתבונן בכך. לכל היותר לומדים פרק תניא,
 לקוטי תורה, ליותר מכך אין זה מגיע. לפעמים אף
 נאנחים, אך זה הכל. אין זמן.
 ו. בעבר, כששני חסידים סוחרים היו נפגשים, היו
 נכנסים בשיחה אודות שינוי הזמן בין פעם להיום,
 איך נוהג החיים היהודי בכלל ונוהג החיים החסידיים
 בפרט - השתנו.
 רחמנות כאובת לב על עדת החסידים באמריקה.
 זרם המים העזים והמים הכבירים של נוהג המסחר
 האמריקאי - מגשם אותם.
 ירחם השי"ת ובחסד וברחמים יפתח את עיני
 עדת ישראל באמריקה בכלל ועדת חסידי חב"ד
 בפרט, שייזכרו מי הם ולשם מה נולדו, אז יאיר בכל
 בית יהודי האור הרוחני ויהיה מבורך בכל.
 ז. חג השבועות תקל"ו אמר הוד כ"ק רבנו הזקן
 מאמר חסידות. המאמרים הראשונים בהם החל הוד

התעוררות, דברים שהשפיעו עליו רבות ונעשה לבעל
 תשובה גמור.
 בראות הוא שדברי ההתעוררות לתשובה שאמר
 ליהודי, פעלו עליו כל כך שנעשה לבעל תשובה,
 נתעורר הוא עצמו להיות טוב יותר ולעשות הרבה
 יותר בתורה ועבודה.
 סיפור שני:
 רב בעיר מסוימת ציווה להכריז שביום שני, יום
 תענית בה"ב הראשון, בשעה עשר בבוקר יסגרו כל
 החנוונים ובעלי המלאכות את חנויותיהם, ויבואו יחד
 עם המלמדים ותלמידיהם לבית המדרש הקר הגדול
 לשמוע דרשת התעוררות לתשובה שישא הרב.
 יהודי כפרי שנסע לעיר, איחר בגלל סיבה ל"מנין"
 שבעיר. בראותו שמסביב לבית המדרש הקר הגדול
 מתאספים אנשים, לקח את הטלית והתפילין, נכנס
 לבית המדרש ועמד להתפלל.
 בתוך כך הגיע הרב לשאת את דרשתו. הוא עלה
 על הבימה והחל את הדרשה בקול בוכים. כשהכפרי
 אמר בתפלתו 'ואתה מחיה את כולם'¹ שמע את
 קריאת התשובה של הרב, וקול זעקה פרץ מפיו
 ואתה מחיה כו'. צעק הרב לעומתו, מה הוא מבבל
 שם את המוח!
 אחרי הדרשה, אין העובר אורח מבקש שום דבר,
 אוסף את חפציו ורוצה ללכת, מתפרץ אברך אחד
 בצעקה: תזרקו את הקבצן.
 כשמגיעים לעולם האמת, הנה הרב שהיה בשבת
 בכפר, מגיע לשם שבור. הרב השני שנשא את דרשת
 ההתעוררות לתשובה - מרוצה מעצמו מאד.
 שני סוגי ציורים אלה, הם נגעי עבודה, הזקוקים
 לעבודת תיקון, ועבודת התפלה מתוך הכנה טובה של
 קריאת שמע על המטה - היא רפואה בדוקה ומנוסה.
 על רבנים ללמוד הרבה נגלה, חסידות הרי גם
 צריכים ללמוד, חסידות היא השכלה ועבודה, תלמודו
 'עבודה' ותהיו יהודים יראים ושלמים.
 ד. רחמנות שוברת לב על האברכים אבות לילדים
 קטנים שאין להם מלמדים אמיתיים למסור בידיהם
 את הלימוד אתם.
 ישנם מלמדים טובים וברי פועל, אך ציורים
 החיצוני אינו כפי שצריך להיות. הילדים הלומדים
 אצל מלמדים כאלה ידעו ללמוד, אבל ידעו גם להתיר
 את האסור, לטהר את השרץ לא רק בק"ן טעמים
 אלא בת"ת טעמים.
 מן ההכרח לומר את האמת, הענין של הלבנת

השגה.

- 27
28 ט. חסיד הוא יהודי חס. קרירות היא סם המות.
29 כפי שאנו רואים במדינה זו, האדישות כלפי מה
30 שאסור, אותה קרירות כשהיא מתאחדת עם
31 הארצות נעשים ר"ל בלי לדעת - אוכלי טריפות.
32 בעיר אחת היה קצב עשיר, שהיו לו שני חדרים
33 באיטליזו, בחדר אחד היה לו בשר כשר, ובשני -
34 בשר טריפה.
35 פעם נכנסה אשה לקניות בשר, היא לא ידעה
36 שישנם שני סוגי בשר, כשר וטריפה, הצביעה על
37 חתיכת בשר שמן.
38 בבואה לביתה, השרתה ומלחה את בשר הטריפה
39 ונבילה, "הכשירה" את הבשר והעמידה אותו לבישול.
40 בתוך כך נכנסה אליה אחת משכנותיה. סיפרה לה
41 בעלת הבית שהיום תהיה למשפחתה בבואם
42 מהעבודה ארוחה טובה, וכך סיפרה לה על חתיכת
43 הבשר השמן שקנתה, הכשירה, השרתה והמליחה.
44 כל זה מעם-הארצות וקרירות. רוצים כשר,
45 מכשירים וממליחים, והבשר עצמו - טרף.
46 משמעות סיפור זה יכול וצריך כל אחד להבין,
47 ועל כל אחד לתקן עצמו בזה.
48 י. צריכים להתחמם ביראת שמים חמימה. אכן,
49 מחממים אותנו, הלב נדהם מצרת הכלל וצרת הפרט,
50 אך זוהי חמימות או הלהט של אש זרה, יהודים
51 רוצים, והם אכן שווים, חמימות של קירבה אבהית.

א' דחג השבועות בסעודת היום

- 1 כ"ק רבנו הזקן לגלות תורת החב"ד, היו מאמרים
2 קצרים, מלים של תורה ועבודה, שהיה אומר בלהט
3 רב ובניגון של געגועים.
4 הוד כ"ק רבנו הזקן אמר:
5 צאינה וראינה - כאשר יוצאים ממהות ה"אני",
6 מה"אני" הגופני האנושי, על ידי עבודת התפלה
7 והתחברות באלקות, אז 'וראינה' - רואים את האור
8 האלקי, שזה מלך שהשלוש שלו, ששומעים את האור
9 האלקי בתורה ועבודת התפלה.
10 מאמר קצר זה של הוד כ"ק רבנו הזקן הרעיש
11 את עדת החסידים ועורר עבודה של מסירות ושפיכת
12 הנפש בתלמידי ה"חדרים", שאפילו גדולי התלמידים
13 בעלי המוחין, בער לבם בלהבת שלהבת עבודת
14 התפילה.
15 ח. זקני החסידים שהכירו את החסידים בעלי
16 ה"חדרים" ושמעו מהם אימרות חסידות וסיפורים
17 חסידיים, היה להם סדר קבוע בזמנים קבועים לחזור
18 על אימרות התורה ועל הסיפורים.
19 הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי כשהיה עדיין אברך
20 צעיר לימים, היה שומע מזמן לזמן איך זקני חסידי
21 הוד כ"ק אביו רבנו הזקן חוזרים על אימרות התורה,
22 ואמר אז:
23 "כש"עצמי" מדבר אודות "עצמות", מאירה
24 "עצמות" בהבהקה ב"עצמי".
25 משכילי זקני החסידים נרעשו מאימרה השכלתית
26 פנימית חזקה זו, ושיבצוה בביאורי השכלה והסברי

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו מרחשון תרצ"ג

ריגא

כבוד האלוף המרומם, הנכבד והנעלה

מוה"ר ישראל מאיר שי' קליינלערער,

שעדלעץ

שלום וברכה!

להרבצת התורה, להגיד שעורים בגפ"ת פעמים ושלש בכל
יום לקבוצות בע"ב והעיקר לפני קבוצות אברכים בני
תורה, מבלי הבט על הסכנות שהיו כרוכות בזה, וכן
בעיני עסקנות, אשר ת"ל ה' לו נשיאות חן בעיני שדרות
שוונות, ובכל עת עשתה עבודתו פרי, הן בעיני לימוד והן
בעיני עסקנות, ובכלל הוא איש אשר רוח בו, ואוהב
הרבצת תורה והתעסקות ציבורית.

מפני שמכתב כבודו לא נכתב בשם הקהלה, רק משמו
הפרטי, לכן הנני משיב לו לבדו, ואם הייתי מקבל שאלה
רשמית מהקהלה הייתי בודאי משיב בעצמי אל הקהלה.

בכבוד הראוי, בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א, מזכיר

יחזקאל פייגין

מכתבו מיום ג' לך נכון נתקבל, ובהנוגע להרה"ג ר'
יואל שי' כרמל-סאראצקין הנני יכול לכתוב לו אשר הנני
יודע אותו מצדדיו הטובים עוד מטרם ימי המהפכה,
ובהיותו בגולה ברוסיה בשנות המהפכה, שנות הבצורת
והמהומות, פעל ועשה הרבה לטובת אחב"י שי', ואחרי כן
בשנות תרפ"א-תרפ"ב, כאשר המצב הוטב מעט, והשי"ת
עזרו והי' אז במצב של עשירות, ומ"מ הקדיש רוב עתותיו

פרק א משנה א

מֹשֶׁה קִיבל תּוֹרָה מִסִּינִי, וּמִסֶּרָהּ לַיהוֹשֻׁעַ, וַיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים, וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסֶּרָהּ לְאַנְשֵׁי כְנָסֶת הַהִדְרֹלָה. הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים, הָיוּ מְתוּנִים בְּדִין, וְהִעֲמִידוּ תַלְמִידִים הֶרְבֵּה, וַעֲשׂוּ סִגָּה לַתּוֹרָה:

נקודות משיחות קודש

עם זאת אין הנהגה זו שוללת התנשאות ותוקף במקום הדורש זאת, כפי שנאמר בתחילת השולחן-ערוך - "ואל יבוש מפני המלעיגים". יש זמנים ומצבים שבהם נדרש האדם לעמוד בעוז ובתוקף כנגד המונעים ומעכבים אותו מעבודת ה'.

באופן אחר, יש לומר: התכלית של מתן-תורה היא, כמאמר חז"ל, "עליונים ירדו לתחתונים ותחתונים יעלו לעליונים". כלומר, לחבר בין העליונים לתחתונים ולעשות מגשמות העולם - אלוקות. (בכך נשלמת תכלית בריאת העולם - "לעשות לו יתברך רירה בתחתונים"). את זאת מסמל הר סיני. מצד אחד, "הר" - עליונים, רוחניות; מצד שני "סיני" - תחתונים, גשמות. במתן-תורה היה איחוד של אלה עם אלה.

יכול יהודי לחשוב: מנין לו הכוח והאפשרות ליישם דרך זו בעבודת ה' - איחוד של גשמות ורוחניות שביסורם הם שני הפכים ?

על כך משיבה המשנה ואומרת: "משה קיבל תורה מסיני" - כבר "מסיני" ניתן לכך הכוח. אם להר סיני שהוא ממין ה"דומם", נתן הקב"ה כוח לחבר בין קצוות מנוגדים, על-אחת-כמה-וכמה האדם, ממין ה"מדבר" שהוא הנעלה מכל המינים - בוודאי ובוודאי ניתן לו הכוח לעשות כן ולקיים בכך את תכלית בריאתו ובריאת העולמות - "להיות לו יתברך דירה בתחתונים".

(לקוטי שיחות, כרך א, עמ' 276)

המפרשים שואלים במשנה זו, מהו הלשון "משה קיבל תורה מסיני" מדוע לא כתוב "משה קיבל תורה מהקב"ה" ?

יש לבאר זאת על פי המובא במדרשין, שבשעה שרצה הקב"ה לתת את התורה לישראל, התכנסו ההרים וכל אחד מהם ביקש שעליו תינתן התורה בגלל מעלתו. אמר להם הקב"ה, "למה תרצדון היום גבנונים" ¹ הגאווה שאתם מתגאים בה עושה אתכם ל"הרים גבנונים"

- מלשון "גיבן" - ונוטלת מכם את הזכות שתינתן עליכם התורה. לעומת זאת הר סיני, הנמוך מכל ההרים ("דמכיך מכל טוריא") - עליו תינתן התורה, כי הוא "ההר חמד אלוקים לשבתו".

מכך אנו למדים שהביטול והענווה הם תנאי הכרחי ומוקדם לקבלת התורה ולימודה. זו אפוא כוונת המשנה, ללמדנו שקבלת התורה צריכה להיות "מסיני" דוקא - ביטול וענווה.

אך לפי זה אפשר להקשות לאידך גיסא : אם מה שמכשיר לקבלת התורה הם ביטול וענווה, מדוע ניתנה התורה על הר (נמוך ככל שיהיה) ולא בעמק, או לפחות, במישור ?

נמצאנו למדים כי המצב הרצוי לקבלת התורה הוא - הר נמוך ; מצד אחד הר ומצד שני נמוך.

משמעות הדבר בעבודת האדם :

ככלל נדרש האדם להיות ענו ושפל-רוח. אך ביחד

1. מדרש תהילים (הוצאת בוכר) ס"ח, יז. ראה גם מגילה כט, א. 2. תהילים סח, יז. 3. שם, שם. 4. שמות רבה פרשה יב. 5. תניא פרק לו.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי פ"ש ממנו ע"י האברך הווי"ח אי"א מו"ה... שי אשר ת"ל הוטב מצב בריאותו וראיית עיניו. ובטח גם על להבא ישמור את העיניים שכתבתי לו אודותם. ומה טוב שיוסיף ללמוד בכל יום או שילמדו לפניו איזה שורות בספר הזהר הקדוש ואיזה שורות בספר התניא הק' אשר בהם מורגל הלשון תא חזי שזהו ציווי תורתנו הק' שיראו אלקות במוחש שזהו גם כן סגולה ותרופה למאור העיניים הגשמיים כדבעי ולראות איך שנתהוו ומתקיימים על ידי דבר ה' כח הפועל בנפעל.

בברכה לרפואה ולאריכות ימים ושנים טובות בגשמות וברוחניות.

פרשת נשא

ד וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כב} נָשָׂא אֶת־רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם־הֵם לְבֵית אֲבֹתָם לְמִשְׁפַּחְתָּם: ^{כג} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה עַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה תִּפְקֹד אוֹתָם כָּל־הַבָּא לַצֵּבָא צֵבָא לַעֲבֹד עֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{כד} זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשָׁנִי לַעֲבֹד וּלְמַשָּׂא: ^{כה} (לד) ^{כז} וְנִשְׂאוּ אֶת־יְרֵיעַת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד מִכִּסֵּהוּ וּמִכִּסֵּה הַתַּחֲשׁ אֲשֶׁר־עָלוּ מִלְּמַעְלָה וְאֶת־מִסְדֵּי פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ^{כו} וְאֵת קַלְעֵי הַחֹצֵר וְאֵת מִסְדֵּי פֶתַח הַחֹצֵר אֲשֶׁר עַל־הַמִּשְׁכָּן וְעַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב וְאֵת מִיתְרֵיהֶם וְאֶת־כָּל־כְּלִי עֲבֹדָתָם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָהֶם וְעַבְדוֹ: ^{כז} עַל־פִּי אֶהְרֹן וּבָנוּ תְהִיָּה כָּל־עֲבֹדַת בְּנֵי הַגִּרְשָׁנִי לְכָל־מַשָּׂא וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּפְקֻדָּתָם עֲלֵהֶם בְּמִשְׁמֶרֶת אֵת כָּל־מַשָּׂאָם: ^{כח} זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי הַגִּרְשָׁנִי בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּבְמִשְׁמֶרֶתָם בְּיַד אֵיתָנִי בֶן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ^{כט}

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 19)

נָשָׂא אֵת רֹאשׁ בְּנֵי גִרְשׁוֹן גַּם הֵם (ד, כב)

גִּרְשׁוֹן - לשון גרושין, רומז ל'סור מרע'. קהת - מלשון "קהת צמים", רומז ל'עשה טוב', אסיפת דברים טובים. וגרשון נולד לפני קהת, כי ראשית העבודה היא 'סור מרע', כמשל הקנת היכל למלך, שמפנים תחלה את הלכלוך ואחר־כך מכניסים פלים נאים. אף בני קהת נמנו לפני בני גרשון, כי "סור מרע" הוא הקנה והקדמה ל"עשה טוב", ואם כן 'עשה טוב' קודם בפנייה.

(ישראל) שני כט בני מררי למשפחתם לבית־אבתם תפקד אתם: ^א מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה תִּפְקֹדָם כָּל־הַבָּא לַצֵּבָא לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד: ^{בא} וְזֹאת מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד קִרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן וּבְרִיחָיו וְעַמּוּדָיו וְאֹדְנָיו: ^{בב} וְעַמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֹדְנֵיהֶם וִיתְדֹתָם וּמִיתְרֵיהֶם לְכָל־כְּלִיָּהֶם וּלְכָל עֲבֹדָתָם וּבִשְׂמַת

תִּפְקְדוּ אֶת־כָּלִי מִשְׁמֶרֶת מַשָּׂאָם: ^{בג} זֹאת עֲבֹדַת מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְכָל־עֲבֹדָתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּיַד אֵיתָנִי בֶן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: ^{כד} (כז) ^{כז} וְנִשְׂאוּ אֶת־בְּנֵי הַקֹּהֲתִי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: ^{כה} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצֵּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{כז} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים: ^{כח} אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲתִי כָּל־הַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה: ^{כט} וּפְקוּדֵי בְנֵי גִרְשׁוֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם: ^ל מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה כָּל־הַבָּא לַצֵּבָא לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{לא} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלֵפִים שֶׁבַע מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים: ^{לב} אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִרְשׁוֹן כָּל־הַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{לג} וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{לד} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{לה} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלֵפִים וּשְׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: ^{לו} אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִרְשׁוֹן כָּל־הַעֲבֹד בְּאֹהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶ�ה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{לז} וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{לח} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{לט} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם אֲלֵפִים וּמֵאוֹת: ^מ אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶ�ה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{מא} וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{מב} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{מג} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתָּם שְׁלֹשֶׁת אֲלֵפִים וּמֵאוֹת: ^{מד} אֵלֶּה פְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי אֲשֶׁר פִּקֹּד מֹשֶ�ה וְאֶהֱרֹן עַל־פִּי יְהוָה: ^{מה} וּפְקוּדֵי מִשְׁפַּחַת בְּנֵי מֵרָרִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם: ^{מו} מִבֶּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּמַעְלָה וְעַד בְּנֵי־חֲמִישִׁים שָׁנָה לַעֲבֹדָה בְּאֹהֶל מוֹעֵד: ^{מז} וְיִהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁמוֹנֶת אֲלֵפִים וְחֲמִשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים: ^{מח} עַל־פִּי יְהוָה פִּקֹּד אוֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה אִישׁ אִישׁ עַל־עֲבֹדָתוֹ וְעַל־מַשָּׂאוֹ וּפְקֻדָּיו אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ^{מט} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 53)

אלה פקודי משפחת בני מררי (ד, מה)

מררי - משאו היה על העגלות, היינו עבודה של הלוח בלי גבול בפנש הפקמית, "משכני". גרשון - בו נאמר לעיל "ולמשא", היינו עבודה זו גם בפנש האלקית, "אחריד גרוצה". קהת - עבודה זו מצד שרש הפנש האלקית, שאינו שרץ כלל לפנש הפקמית, "הביאני המלך חדריו". לכן היה עקר משאו הארון - תורה, פי "הביאני המלך חדריו" היה במתן תורה.

שליש ה' וידבר יהוה אל־משה לאמר: בצו את־בני ישראל וישלחו מן־המחנה כל־צורע וכל־זב וכל טמא לנפש: מזכר עד־נקבה תשלחו אל־מחוי למחנה תשלחום ולא יטמאו את־מחניהם אשר אני שכן בתוכם: ויעשו־כן בני ישראל וישלחו אותם אל־מחוי למחנה כאשר דבר יהוה אל־משה בן עשו בני ישראל: פ' וידבר יהוה אל־משה לאמר: ודבר אל־בני ישראל איש או־אשה כי יעשו מב־לחטאת האדם למעל מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא: והתודו את־חטאתם אשר עשו והשיב את־אשמו בראשו וחמישיתו יסף עליו ונתן לאשר אשם לו: ה ואם־אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב ליהוה לכהן מלכד איל הכפרים אשר יכפרבו עליו: וכל־תרומה לכל־קדשי בני־ישראל אשר־יקריבו לכהן לו יהיה: ואיש את־קדשיו לו יהיו איש אשר־יתן לכהן לו יהיה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לח עמ' 19)

והתודו את חטאתם אשר עשו (ה, ז)

המתודה בדברים ולא גמר בלבד לעזב... דומה לטובל שרץ בקדו (רמב"ם)

לקבולה היה לו לומר סתם שאין ודוי בלי תשובה, ומדוע כתב הגמא זו. ויש לומר, דהנה השרץ אינו דבר צדדי המונע את פעלת הטבילה (כמו חציצה), אלא הוא הסף הטבילה, שענינה צויבת הטמאה וטהרה ממנה. ואף כאן: בלי תשובה אין תכן לדוי, כי שניהם מצוה אחד של טהרה משמאת החטא.

רביעי י' וידבר יהוה אל־משה לאמר: י' דבר אל־בני ישראל ואמרת אלהם איש איש כִּי־תשמה אשתו ומעלה בו מעל: י' ושכב איש אתה שכבת־זרע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועל אין בזה והוא לא נתפשה: י' ועבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והוא נטמאה או־עבר עליו רוח־קנאה וקנא את־אשתו והיא לא נטמאה: י' והביא האיש את־אשתו אל־הכהן והביא את־קרבתה עליה עשירת האפה קמח שערים לא־יצק עליו שמן ולא־יתן עליו לבנה כִּי־מנחת קנאת הוא מנחת זכרון מזכרת עון: י' והקריב אתה הכהן והעמידה לפני יהוה: י' ולקח הכהן מים קדשים בכל־יחרש ומן־העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל־המים: י' והעמיד הכהן את־האשה לפני יהוה ופרע את־ראש האשה ונתן על־כפיה את מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא ובכד הכהן יהיו מי המרים המארים: י' והשביע אתה הכהן ואמר אל־האשה אם־לא שכב איש אתך ואם־לא שטית טמאה תחת אישך הנקי ממני המרים המארים האלה: י' ואת כי שטית תחת אישך וכי נטמאת ויתן איש בך את־שכבתו מבלעדי אישך: י' והשביע הכהן את־האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן יהוה אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך ברת יהוה את־ירכך נפלת ואת־בטנך צבה: י' ובאו הפנים המארים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן: י' ובכתב את־האלת האלה הכהן בספר ומחה אל־מי המרים: י' והשקה את־האשה את־מי המרים המארים ובאו בה הפנים המארים למרים: י' ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאת

והניף את־המנחה לפני יהוה והקריב אותה
אל־המזבח: ^ט וקמץ הכהן מן־המנחה את־
אזבדתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את־
האשה את־המים: ^י והשקה את־המים והיתה
אם־נטמאה ותמעל מעל באישה וכאו כה
מים המאדרים למרים וצבתה בטנה ונפלה
ירכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה:
^{יב} ואם־לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה
ונזרעה זרע: ^{יג} זאת תורת הקנאת אשר תשטה
אשה תחת אישה ונטמאה: ^{יד} או איש אשר
תעבר עליו רוח קנאה וקנא את־אשתו והעמיד
את־האשה לפני יהוה ועשה לה הכהן את
כל־התורה הזאת: ^{טו} ונקה האיש מעון והאשה
ההוא תשא את־עונה: ^{טז} וידבר יהוה
אל־משה לאמר: ^{יז} דבר אל־בני ישראל ואמרת
אלהם איש או־אישה כי יפלא לגדר גדר נזיר
להזיר ליהוה: ^{יח} מיין ושכר וייר חמץ יין וחמץ
שכר לא ישתה וכל־משרת ענבים לא ישתה
וענבים לחים ויבשים לא יאכל: ^{יט} כל ימי נזרו
מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד־ג
לא יאכל: ^כ כל־ימי גדר נזרו תער לא־יעבר
על־ראשו עד־מלאת הימים אשר־יזיר ליהוה
קדש יהיה גדל פרע שער ראשו: ^{כא} כל־ימי
הזירו ליהוה על־נפש מת לא יבא: ^{כב} ולאביו
ולאמו לאחיו ולאחותו לא־יטמא להם במתם
כי נזר אלהיו על־ראשו: ^{כג} כל ימי נזרו קדש
הוא ליהוה: ^{כד} וכי־ימות מת עליו בפתע פתאם
וממא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום
השביעי יגלחנו: ^{כה} וביום השמיני יבא שתי
תרים או שני בני יונה אל־הכהן אל־פתח אהל
מועד: ^{כו} ועשה הכהן אחד לחטאת ואחד
לעלה וכפר עליו מאשר חטא על־הנפש וקדש
את־ראשו ביום ההוא: ^{כז} והזיר ליהוה את־ימי

נזרו והביא פבש בן־שנתו לאשם והימים
הראשנים יפלו כי טמא נזרו: ^{כח} וזאת תורת
הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אתו אל־פתח
אהל מועד: ^{כט} והקריב את־קרבתו ליהוה פבש
בן־שנתו תמים אחד לעלה וכבשה אחת
פת־שנתה תמימה לחטאת ואיל־אחד תמים
לשלמים: ^ל וסל מצות סלת חלת כלולת
בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ומנחתם
ונספיהם: ^{לא} והקריב הכהן לפני יהוה ועשה
את־חטאתו ואת־עלתו: ^{לב} ואת־האיל יעשה
זבח שלמים ליהוה על סל המצות ועשה
הכהן את־מנחתו ואת־נסכו: ^{לג} וגלח הנזיר
פתח אהל מועד את־ראש נזרו ולקח
את־שער ראש נזרו ונתן על־האש אשר־
תחת זבח השלמים: ^{לד} ולקח הכהן את־הזרע
בשלה מן־האיל וחלת מצה אחת מן־הפל
ורקיק מצה אחד ונתן על־כפי הנזיר אחר
התגלחו את־נזרו: ^{לה} והניף אותם הכהן
תנופה לפני יהוה קדש הוא לכהן על חזה
התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה הנזיר
יין: ^{לו} זאת תורת הנזיר אשר ידו קרבנו ליהוה
על־נזרו מלבד אשר־תשיג ידו כפי גדרו אשר
ידו כן יעשה על תורת נזרו: ^{לז} וידבר יהוה
אל־משה לאמר: ^{לח} דבר אל־אחרן ואל־בניו
לאמר כה תברכו את־בני ישראל אמור
להם: ^{לט} כי יברכך יהוה וישמרד: ^מ כי יאר
יהוה פניו אליך ויחנך: ^{מא} כי ישא יהוה פניו
אליך וישם לך שלום: ^{מב} וישמו את־שמי
על־בני ישראל ואני אברכם: ^{מג}

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת ש"פ נשא תשל"ו)

איש או אשה כי יפלא לגדר גדר נזיר (ו, ב)

הרואה סוטה בקלקולה, נזיר עצמו מן היין (רש"י)

הפעל־שם־טוב אומר, ש'הזולת' הוא ראי: מי שרואה

בזולתו דבר רע, סימן שגם בו עצמו יש מעין דפי זה, כי

חֲמִשָּׁה עֶתְוּדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה
חֲמִשָּׁה זֶה קָרָבָן נְחֹשֶׁן בֶּן־עֲמִינָדָב: פ ^ה בַּיּוֹם
הַשֵּׁנִי הִקְרִיב נִתְנָאֵל בֶּן־צֹעֶר נָשִׂיא יִשְׁשַׁכָּר:
^ו הִקְרִיב אֶת־קָרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אַחֵד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל
בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְמִנְחָה: ^ז כֶּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: ^ח פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְש־אֶחָד
בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^ט שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
^י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה
עֶתְוּדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה
קָרָבָן נִתְנָאֵל בֶּן־צֹעֶר: פ ^י בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
נָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֹן אֱלִיאָב בֶּן־חֶלֶץ: ^י קָרְבָּנוֹ
קַעֲרֶת־כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ
מִזֶּרֶק אַחֵד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה:
^י כֶּף אֶחָת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: ^י פָּר
אֶחָד בֶּן־בָּקָר אֵיל אֶחָד כִּבְש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ
לְעֹלָה: ^י שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ^י וּלְזִבְחַת
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְוּדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרָבָן
אֱלִיאָב בֶּן־חֶלֶץ: פ ^י בַּיּוֹם הָרִבִּיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי
רְאוּבֵן אֱלִיצֹר בֶּן־שְׁדִיאוּר: ^י קָרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־
כֶּסֶף אֶחָת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אַחֵד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^י כֶּף אֶחָת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: ^י פָּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
אֵיל אֶחָד כִּבְש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^י שְׁעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ^י וּלְזִבְחַת הַשְּׁלָמִים בָּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְוּדִים חֲמִשָּׁה כִּבְשִׁים
בְּגִי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרָבָן אֱלִיצֹר בֶּן־
שְׁדִיאוּר: פ ^י בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי נָשִׂיא לִבְנֵי שֹׁמְרוֹן
שְׁלֹמִיאֵל בֶּן־צֹרִי־שָׁדַי: ^י קָרְבָּנוֹ קַעֲרֶת־כֶּסֶף

חמישי ו א ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש אותו ואת כלכליו ואת המזבח ואת כלכליו וימשחם ויקדש אתם: ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המפת הם העמדים על הפקדים: ויביאו את קרבנם לפני יהוה שש עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן: ויאמר יהוה אלימשה לאמר: הקח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אותם אליהלויים איש כפי עבדתו: ויקח משה את העגלת ואת הבקר ויתן אותם אליהלויים: זאת שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם: ואת ארבע העגלת ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד איתמר בן אהרן הכהן: ולבני קהת לא נתן כיעבדת הקדש עליהם ככתף ישאו: ויקריבו הנשאים את חנפת המזבח ביום המשח אותו ויקריבו הנשאים את קרבנם לפני המזבח: ויאמר יהוה אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום ויקריבו את קרבנם לחנפת המזבח: ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה: וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מורק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קמרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 190)

יֵשׁ יְהוּדִי שֶׁהִשְׁלָה עָלָיו הָעֲבוּדָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַפְּצַת
 הַנִּגְלָה וְהַנְסָתָה שְׁבִתוּרָה (הָאָרוֹן וְהַמְנוּרָה) וְקָרִיב לָבָם שֶׁל
 יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שֶׁבִשְׁמָיִם, וְעָלָיו לְמַלְא שְׁלִיחוֹת זֶה בְּמָקוֹם
 שֶׁהַכֹּהֵן הָעֲלִיזוֹנָה הִבְיָאתוֹ לָשֵׁם וְלֹא לִזְדוּ מִמָּקוֹמוֹ. וְזֹאת, אֲךָ
 שֶׁבִכְתָּף יִשְׂאֵר, הֵינִי שׂוֹא הָיוּ נוֹשָׂאִים הַכִּלִּים עַל בְּהֵמוֹת
 וְעֻלּוֹת - הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית אֵינָה יְכוּלָה לְשֹׂאת וּלְהִבִּין מִה זֶה
 וְעַל מַה זֶה.

שש כב ביום הששי נשיא לבני גר אליסף
בן־עואל: כב קרבנו קערת־כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כב כף אחת עשרה זהב מלאה
קמרת: כב פך אחד בן־בקר איל אחד כבשי־
אחד בן־שנתו לעלה: כב שעיר־עזים אחד
לחטאת: כב ולבב השלמים בקר שנים אילים
חמישה עתדים חמישה כבשים בני־שנה
חמישה זה קרבן אליסף בן־עואל: כב ביום
השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן־
עמיהוד: כב קרבנו קערת־כסף אחת שלשים
ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל
בשקל הקדש שניהם | מלאים סלת בלולה
בשמן למנחה: כב כף אחת עשרה זהב מלאה
קמרת: כב פך אחד בן־בקר איל אחד כבשי־
אחד בן־שנתו לעלה: כב שעיר־עזים אחד
לחטאת: כב ולבב השלמים בקר שנים אילים

חֲמוּשָׁה עֶתְדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׁים בְּגִי־שָׁנָה
חֲמוּשָׁה זֶה קֶרְבֵּן אֱלֹשֻׁמֶע בֶּן־עַמְיָהוּד: פ
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לִבְנֵי מִנְשָׁה גְּמִלְיָאֵל
בֶּן־פְּדָהצֹר: ^ה קֶרְבָּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים
סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^ו כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה
זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת: ^ז פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד
כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^ח שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד
לְחַטָּאת: ^ט וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמוּשָׁה עֶתְדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׁים בְּגִי־שָׁנָה חֲמוּשָׁה
זֶה קֶרְבֵּן גְּמִלְיָאֵל בֶּן־פְּדָהצֹר: פ ^י בַּיּוֹם
הַתְּשִׁיעִי נָשִׂיא לִבְנֵי בְּנִימִן אֲבִידֹן בֶּן־גְּדֵעֲנִי:
^{יא} קֶרְבָּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה
מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
לְמִנְחָה: ^{יב} כֶּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת:
^{יג} פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־
שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^{יד} שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
^{טו} וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמוּשָׁה
עֶתְדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׁים בְּגִי־שָׁנָה חֲמוּשָׁה זֶה
קֶרְבֵּן אֲבִידֹן בֶּן־גְּדֵעֲנִי: פ ^{טז} בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא
לִבְנֵי הֵן אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדִּי: ^{יז} קֶרְבָּנוֹ קֶעֱרֶת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזֶּרֶק אֶחָד
כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מְלֵאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: ^{יח} כֶּף אַחַת
עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קִטְרֶת: ^{יט} פֶּר אֶחָד בֶּן־בְּקָר
אֵיל אֶחָד כֶּבֶש־אֶחָד בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֹלָה: ^ע שְׁעִיר־
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: ^{עא} וּלְזִבְחַ הַשְּׁלָמִים בְּקָר
שְׁנַיִם אֵילִם חֲמוּשָׁה עֶתְדִים חֲמוּשָׁה כְּבָשִׁים
בְּגִי־שָׁנָה חֲמוּשָׁה זֶה קֶרְבֵּן אַחִיעֶזֶר בֶּן־
עַמִּישַׁדִּי: פ ^{עב} בַּיּוֹם עֲשָׂתִי עֶשֶׂר יוֹם נָשִׂיא לִבְנֵי
אֲשֶׁר פָּגַעִיאל בֶּן־עַכְרֹן: ^{עג} קֶרְבָּנוֹ קֶעֱרֶת־כֶּסֶף

שְׁתֵּים־עשרה מִלֵּאת קִמְּתָה עֲשָׂרָה עֲשָׂרָה הַכֹּף
בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כֹּל־זָהָב הַכַּפֹּת עֲשָׂרִים וּמֵאָה:
כֹּל־הַבֶּקֶר לַעֲלֹה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם
שְׁנַיִם־עֶשֶׂר כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר
וּמִנְחָתָם וְשַׁעֲרֵי עֵזִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר לַחֲטָאת:
כֹּל בֶּקֶר | זָבַח הַשְּׁלָמִים עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה
פָּרִים אֵילִם שְׁשִׁים עֶתְדִים שְׁשִׁים כִּבְשִׂים
בְּנֵי־שָׁנָה שְׁשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי
הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ: כֹּבֵבֵא מִשָּׁה אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד
לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹוִי מֵעַל
הַכַּפֹּת אֲשֶׁר עַל־אֶרֶץ הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי
הַכֹּרֶכִים וַיְדַבֵּר אֱלֹוִי: פפפ

חצי קריש

וַתִּגְדַּל וַיִּתְקַדֵּשׁ שְׁמָהּ רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא
כִּרְעוּתָהּ וַיְמַלִּיד מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וַיִּקְרַב
מִשִּׁיחָהּ. אֲמֵן בְּחַיִּיכוֹן וּבְיִמְכוֹן וּבְחַיִּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעֶנְזֵל וּבִזְמַן קָרִיב וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַי. יְתַבְּרַךְ: יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם
וּלְעָלְמֵי עָלְמַי. יְתַבְּרַךְ, וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיְתַפָּאֵר, וַיְתַרְוֶם,
וַיְתַנְשָׂא, וַיְתַהַדֵּר, וַיְתַעֲלֶה, וַיְתַהַלֵּל, שְׁמָה דְקִדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא. אֲמֵן לְעָלַם מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבַּחְתָּא וְנַחֲמָתָא, דְאִמְרִין בְּעֶלְמָא, וְאִמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כרך ח עמ' 47)

ולא ארע בהם פסול (רש"י ז, פד)

עבדה זו נרמזה בפסוק שבו נכללים יחד קרבנותיהם של
כל הנשיאים. ואף בתפלה, שהיא במקום קרבן, כך:
המתפלל צריך לקבל עליו מצות עשה של אהבת ישראל
לפני התפלה, וגם בעת התפלה עליו לאחד את עצמו עם
הכלל, שהרי גם תפלת הצייד נאמרת בלשון רבים. ואז
מבטח לו שלא יהא פסול בתפלתו, כמאמר "אין הקב"ה
מואס בתפלתן של רבים".

מפטיר כֹּל־הַבֶּקֶר לַעֲלֹה שְׁנַיִם עֶשֶׂר פָּרִים אֵילִם
שְׁנַיִם־עֶשֶׂר כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁנַיִם עֶשֶׂר
וּמִנְחָתָם וְשַׁעֲרֵי עֵזִים שְׁנַיִם עֶשֶׂר לַחֲטָאת:

אַחַת שְׁלִשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרֵק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם | מִלֵּאִים
סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: ע כֹּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִמְּתָה: עה פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר
אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה לַעֲלֹה:
עו שַׁעֲרֵי־עֵזִים אֶחָד לַחֲטָאת: עו וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים
בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים חֲמִשָּׁה
כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן פְּגֻעִיָּאל
בֶּן־עֶכְרָן: פ עה בְּיוֹם שְׁנַיִם עֶשֶׂר יוֹם נִשְׂאִי
לִבְנֵי נִפְתָּלִי אַחִירֵעַ בֶּן־עֵינָן: עה קֶרְבֵּנוֹ קַעֲרֵת־
כֶּסֶף אַחַת שְׁלִשִׁים שֶׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם |
מִלֵּאִים סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: פ כֹּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מִלֵּאָה קִמְּתָה: פא פֶּר אֶחָד בֶּן־בֶּקֶר
אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂ־אֶחָד בֶּן־שָׁנָה לַעֲלֹה:
פב שַׁעֲרֵי־עֵזִים אֶחָד לַחֲטָאת: פב וְלִזְבַּח
הַשְּׁלָמִים בֶּקֶר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֶתְדִים
חֲמִשָּׁה כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קֶרְבֵּן
אַחִירֵעַ בֶּן־עֵינָן: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח עמ' 90)

ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר (ז, עב)

רז"ל אמרו: כל המוסף גורע, שגאמר . . עשתי עשרה
יריעות (דל עיי"ן מהכא, הו להו י"ב). הנשך של כל המוסף
גורע הוא בעולם התהו, שהנה בו רבוי אורות, ונשכרו ונפלו
י"א בחינות (שמעון הוא י"א אלופי עשו). והנה תהו הוא
גבורות, בסוד בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם
במדת הדין, ואשר דוקא ממתיק גבורות אלו, כי הוא בחינת
בינה, עלמא דאחי ("אשר" מלשון אשר ותענוג), והגבורות
נמתקין בשרשן - בינה.

שביעי פר זאת | חנכת המזבח ביום המשח אותו
מאת נשיאי ישראל קערת כסף שתים עשרה
מזקיק-כסף שנים עשר כפות זהב שתים
עשרה: פה שלשים ומאה הקערה האחת כסף
ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים
וארבע מאות בשקל הקדש: פו כפות זהב

וְכָל בָּקָר וְזֶבֶחַ הַשְּׁלָמִים עֹשִׂים וְאַרְבַּעַת פָּרִים אֵילָם שְׂשִׁים עֶתְדִים שְׂשִׁים כִּבְשִׂים בְּנִי־שָׁנָה שְׂשִׁים זֹאת חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ אַחֲרֵי הַמִּשְׁחָה אֹתוֹ: ^{פס} וּבָבֹא מִשָּׁה אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד

לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת־הַקּוֹל מִדַּבָּר אֵלָיו מֵעַל הַכַּפָּרֶת אֲשֶׁר עַל־אֶרֶן הָעֵדֻת מִבֵּין שְׁנֵי הַכִּרְבִּים וַיְדַבֵּר אֵלָיו:

^{קע"ו} פסוקים, עמו"ס סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם מִשָּׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עֲנִי־חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְחֻמְקִיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכֵּי־נֶעַם, וְכָל־נִתְיבֻתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׁמְאֵלָה עֲשֶׂר וּכְבוֹד. יִי חֲפֹץ לְמַעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּבָנִיָּאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשָּׁה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְבָנִיָּאִי הָאֵמַת וְצִדְקָה:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

שי למורא

(ב) עֲקָרָה וְלֹא יִלְדָּה, שִׁיחָבֹן לְחַיִּיתָהּ עֲקָרָה אֲשֶׁר יִלְדָּה כֶּכֶר לִפְנֵי שְׁנַעֲשִׂית עֲקָרָה, לְבֹן כָּפֶל דְּבָרָיו. (ד) וַיֵּן וְשָׁכָר, יוֹן חֲדָשׁ וַיֵּן וְשָׁכָר כָּל טָמֵא, דְּבָרִים הָאֲסוּרִים לְגִיּוֹר. (ה) וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ, וְתַעֲרֵר לֹא יַעֲלֶה

הפטרה לפרשת נשא לקריאה בציבור

ולשמו"ת בשופטים פרק יג

יג ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת

הַדְּנִי וְשִׁמּוֹ מִגִּזְרֵי וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא

יִלְדָּה: ג וַיֵּרָא מִלֵּאד־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא

אֶת־עֲקָרָהּ וְלֹא יִלְדָּתָּ וְהָרִית וְיִלְדָּתָּ בֶּן: ד וְעַתָּה הַשְּׁמִרִי נָא

וְאַל־תִּשְׁתִּי וַיֵּן וְשָׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא: ה כִּי הִנֵּךְ הָרָה

וְיִלְדָּתָּ בֶּן וּמוֹרָה לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נָזִיר אֱלֹהִים יְהִי

עטרת מרים

ב וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִצִּרְעָה מִמִּשְׁפַּחַת הַדְּנִי וְשִׁמּוֹ מִגִּזְרֵי וְאִשְׁתּוֹ עֲקָרָה וְלֹא יִלְדָּה גַם לִפְנֵי שְׁנַעֲשִׂית עֲקָרָה: ג וַיֵּרָא מִלֵּאד־יְהוָה אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה־נָא אֶת־עֲקָרָהּ וְלֹא יִלְדָּתָּ וְהָרִית תְּהִי וְיִלְדָּתָּ בֶּן: ד וְעַתָּה מַעַתָּה הַשְּׁמִרִי נָא וְאַל־תִּשְׁתִּי וַיֵּן חֲדָשׁ וְשָׁכָר וַיֵּן וְשָׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי כָּל־טָמֵא דְּבָרִים הָאֲסוּרִים לְגִיּוֹר: ה כִּי הִנֵּךְ תְּהִי הָרָה וְיִלְדָּתָּ בֶּן וּמוֹרָה תַּעֲרֵר לֹא־יַעֲלֶה עַל־רֹאשׁוֹ כִּי־נָזִיר אֱלֹהִים יְהִי

שי למורא

עטרת מרים

על ראשו להסיר את שערו. יחל, יתחיל. (ו) איש האֱלֹהִים, חשבה שהיה נביא. וְאֵת שְׁמוֹ לֹא הִגִּיד לִי, כלומר, שאלתי את שמו ולא הגיד לי. וְלִבִּי לֹא שָׁאֲלָתִי עַל מְקוֹמוֹ. (ח) מִה בַּעֲשָׂה, אולי צריך לעשות דברים נוספים על שאר נזירות, שהרי הוא נזיר מן הכהן. תיולד, העתיד להולד. (י) אֲשֶׁר בָּא

בִּיּוֹם, ביום הדיעו שנוצר קדם.
(יא) אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ, שהיא לבדה ידעה את המקום אשר נראה בו. (וכתב המלבי"ם, שהמלאך נראה אל האשה דווקא, משום שניירות שמשון אינו דבר הנדר ואי אפשר לחתמו כי היה על ידי המלאך. ואם היה על פי האב היה דבר הנדר, כי האב יכול להגיד את בנו בניירות ואז היה דין אחר לניירותו).
(יב) עֲתָה יָבוֹא דְבָרִיךָ, עתה הואיל ובאת שנית על ידי הפלתי, אם כן דבר ה' הוא, ובנדאי יבוא דברך. מִה יִהְיֶה מִשְׁפָּט הַנָּעַר וּמַעֲשָׂהוּ, כלומר, אתה אִמְרַת רַק מִה תַּעֲשֶׂה הָאִשָּׁה, אבל מִה יִהְיֶה מִשְׁפָּט הַתַּנְהָגָה שֶׁל הַנָּעַר וּמַעֲשָׂהוּ.
(יג) מִכָּל אֲשֶׁר אִמְרַתִּי אֶל הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר, כלומר, מִה יִהְיֶה מִשְׁפָּט הַנָּעַר אִיךָ צָרִיד לִשְׁאֵל אוֹתִי, אֵלֶּא תִּשְׁאֵל אֶת חֲכָמֵי הַדּוֹר וְיִוָּדְעוּךָ אֶת הַלְבוֹת נִיּוּרוֹת. ובאתי רק לְתוֹדִיר אֶת הָאִשָּׁה בְּדָבָרִים שֶׁשֶׁ בָּהֶם חָדִישׁ וְתוֹסֶפֶת עַל הַלְבוֹת נִיּוּרוֹת.
(טו) נַעֲצְרָה בָּא אוֹתָךְ, נאִסַּף אוֹתָךְ

הַנָּעַר מִן־הַכֹּהֵן וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַתִּבָּא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לְבַעֲלָהּ לֵאמֹר אֵישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמְרָאָהוּ כַּמְרָאָה מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי: וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּה הָרָה וְיִלְדֶּתָ בֶּן וְעַתָּה אֶל־תִּשְׁתִּי א יִין וְשֹׁכֵר וְאֶל־תֹּאכְלִי כָל־טֶמְאָה כִּי־נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנָּעַר מִן־הַכֹּהֵן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: ח וַיַּעֲתֶר מְנוּחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אֵישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ יְבוֹא־נָא עוֹד אֲלֵינוּ וְיִוָּרְנוּ מִה־נַּעֲשֶׂה לְנָעַר הַיּוֹלֵד אֲשֶׁר יוֹלֵד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ וַיָּבֹא מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהוּא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשָּׁה אֵין עִמָּה: י וַתִּמְהַל הָאִשָּׁה וַתַּרְץ וַתִּגַּד וַתֹּאמֶר אֲלֵיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בִּיּוֹם וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: יב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עֲתָה יָבֹא דְבָרִיךָ מִה־יִּהְיֶה מִשְׁפָּט הַנָּעַר וּמַעֲשָׂהוּ: יג וַיֹּאמֶר מִלֵּאךְ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ מִכָּל אֲשֶׁר־אִמְרַתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: יד מִכָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגִּפְּן הָיִין לֹא תֹאכַל וַיִּין וְשֹׁכֵר אֶל־תִּשְׁתִּי וְכָל־טֶמְאָה אֶל־תֹּאכַל כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיָּה תִּשְׁמָר: טו וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֵּאךְ יְהוָה נַעֲצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עֲזִים:

יְהוָה הַנָּעַר מִעַתָּה צִוִּיתוֹ מִן־הַכֹּהֵן וְהוּא יַחַל וְיִתְחַל וְלֹא יִגְמַר לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַתִּבָּא הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִישָׁהּ לְבַעֲלָהּ לֵאמֹר אֵישׁ הָאֱלֹהִים חֲשָׁבָה שְׂנִיבָא יְהוָה בָּא אֵלַי וּמְרָאָהוּ כַּמְרָאָה מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא שְׁאַלְתִּיהוּ אִי־מִזֶּה מֵאִיזֶה מֵאִיזֶה מִקוֹם הוּא הוּאִיל וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא־הִגִּיד לִי כֹאֲשֶׁר שְׁאַלְתִּיו: ז וַיֹּאמֶר לִי הִנֵּה הָרָה וְיִלְדֶּתָ בֶּן וְעַתָּה אֶל־תִּשְׁתִּי א יִין וְשֹׁכֵר וְאֶל־תֹּאכְלִי כָל־טֶמְאָה כִּי־נִזְוֵר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנָּעַר מִן־הַכֹּהֵן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: ח וַיַּעֲתֶר מְנוּחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדוֹנָי אֵישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ יְבוֹא־נָא עוֹד אֲלֵינוּ וְיִוָּרְנוּ מִה־נַּעֲשֶׂה לְנָעַר הַיּוֹלֵד אֲשֶׁר יוֹלֵד: ט וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מְנוּחַ לְמַלְאוֹת שְׁאֵלָתוֹ וַיָּבֹא מִלֵּאךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהוּא יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמְנוּחַ אִשָּׁה אֵין עִמָּה: י וַתִּמְהַל הָאִשָּׁה וַתַּרְץ וַתִּגַּד וַתֹּאמֶר אֲלֵיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא בִּיּוֹם הַדִּיעוֹ אֵלַי: יא וַיִּקָּם וַיֵּלֶךְ מְנוּחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ כִּי הוּא לְבָדָה יָדְעָה מִקוֹם אֲשֶׁר נִרְאָה בּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲאֵתָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: יב וַיֹּאמֶר מְנוּחַ עֲתָה הוּאִיל וְבָאת שְׁנִית עַל יְדֵי תַּפְלִי בְּנֵדַאי יָבֹא דְבָרִיךָ לֹאֵת אֲשֶׁאֲלֶךְ וְיִוָּדְעֵנִי מִה־יִּהְיֶה מִשְׁפָּט הַנָּעַר אִיךָ תַּנְהָג עִמּוֹ וּמַעֲשָׂהוּ וּמִה תַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לוֹ: יג וַיֹּאמֶר מִלֵּאךְ יְהוָה אֶל־מְנוּחַ אֵין מִשְׁפָּט הַנָּעַר לְהוֹסִיף עָלָיו עַל שֹׁאֵר נִיּוּרוֹת, רַק תְּתוֹסֶפֶת הוּא מִכָּל אֲשֶׁר־אִמְרַתִּי אֶל־הָאִשָּׁה תִּשְׁמָר: יד מִכָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגִּפְּן הָיִין לֹא תֹאכַל וַיִּין וְשֹׁכֵר אֶל־תִּשְׁתִּי וְכָל־טֶמְאָה אֶל־תֹּאכַל אֵין לַעֲשׂוֹת עוֹד, רַק כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיָּה תִּשְׁמָר: טו וַיֹּאמֶר מְנוּחַ אֶל־מִלֵּאךְ יְהוָה נַעֲצְרָה וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עֲזִים:

נַעֲצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי עֲזִים:

אל הבית. (טו) בלחמך, במאכלך. ואם תעשה עולה, ואם תרצה לעשות את הנדב לך לרובן עולה. (ז) מי שמך, בין שהיה בעיני מנוח נביא גדול ונכבד, והאדם הגדול נודע בשמו למי שלא ראהו, ושמו הוא אצלו כמו האדם בעצמו, לפיכך נאמר "מי שמך" במקום "מה שמך". (יח) למה זה תשאל לשמי,

כלומר, אין רצוני בכבוד, ואם בן למה זה תשאל לשמי. והוא פלאי, ועוד מעט, שהוא מקשה ונעלם ואין לגלותו. (יט) ויעל על הצור לה, ואף על פי שנאסרו נפשות להקריב בקרבן בכל מקום, אמרו ר"ל שתיבת בזה הוראת שעה כשאמר לו המלאך "לה" תעלה. ומפלא לעשות, המלאך עשה פלאים, שהוריד אש על המזבח. (כ) השמימה, לצד השמים. כא) אז ידע מנוח וגו', כשראה כל זאת, הבין מנוח שמלאך היה. (כב) אלהים ראינו, מלאך אלהים ראינו. (כג) את כל אלה, את כל הנפלאות שעשה המלאך. לא השמיענו ב זאת, לא היה משמיענו בשורה זו של הדרת הבן, אם ראויים אנו למות. (כד) ותחל, התחילה. רוח ה', רוח גבורה מאת ה'. לפעמו, לחזקו. פרוש אחר, להעידו, כמו "פעמי כרכבותיו" (שופטים הבח). וד"ל פרוש, "לפעמו", מענין פעמו, שהיתה רוח גבורה מקשקשת לפניו בפעמו. ופרוש "רוח ה'", גבורתו של יעקב אבינו שאמר "יהי דן נחש עלי דרך" (בראשית מטו), שהתחילה אז להתקדם. במחנה דן וגו', בנחלת שבט דן שהיתה בין צרעה ובין אשתאול.

נמות כי אלהים ראינו: כג ותאמר לו אשתו לו חפץ יהיה להמיתנו לא לקח מידנו עליה ומנחה ולא הראנו את פל אלה וכעת לא השמיענו ב זאת: כד ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה: כה ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול:

גרי עוים: טו ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצני לסעודה לא אכל בלחמך ואם תעשה עליה הלא יהיה תעלה פי לא ידע מנוח נסתפק ולא ידע בדבריו כי מלאך יהוה הוא ולכן הסתפק בדבריו אם יעצרוהו לסעודה או יקריב קרבן: יז ויאמר מנוח אל מלאך יהוה מי שמך

מה שמך כ"יבא לנו דברך ותתקדם נבואתך פן לא נפדך או פד נפדך ונודע לך את מי נכבד: יח ויאמר לו מלאך יהוה אין רצוני בכבוד, ואם בן למה זה תשאל לשמי ועוד והוא פלאי מכיפה ונעלם שלא תוכל לדעתו: יט ויפח מנוח את גדי העוים ואת המנחה ויעל הכל על הצור להיות עולה ליהוה ומפלא לעשות היה המלאך להוציא האש מן הצור לאכול הנדב והמנחה ומנוח ואשתו ראים זאת בעיניהם: כ וכשראש גדלה ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה לצד השמים ויעל נסתלק מעליהם מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו ראים כשעלה בלהב ויפלו על פניהם ארצה: כא ולא יספך לא חוסר עוד מלאך יהוה להראות אל מנוח ואל אשתו אז כשראה כל זאת ידע הבין מנוח כי מלאך יהוה הוא: כב ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי מלאך אלהים ראינו: כג ותאמר לו אשתו לו חפץ יהיה להמיתנו לא לקח מידנו עליה ומנחה ולא הראנו את פל אלה וכעת לא השמיענו ב זאת: כד ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה: כה ותחל רוח יהוה לפעמו בנחלת שבט דן גבורות ונפלאות, ותמננה היתה עומדת בין צרעה ובין אשתאול בנחלת דן:

לאחר שמסיים ההפטרס יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל

הַנֶּאֱמָן הָאֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא
 יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ
 נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בָּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנֶּאֱמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּכַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
 בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
 בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבָּנוּ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחֲלוּ עוֹד
 אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשֵּׁם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
 בָּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי
 אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בָּרוּךְ
 אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

בֶּן־בְּקָר וּמִנְחָתוֹ סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וּפְרִשְׁנֵי
 בֶּן־בְּקָר תִּקַּח לְחֻטָּאת: ^א וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלֹּוִים
 לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְהַלְתָּ אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ^(יִשְׂרָאֵל) וְהִקְרַבְתָּ אֶת־הַלֹּוִים לִפְנֵי יְהוָה
 וּסְמְכוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הַלֹּוִים:
^א וְהִנִּיף אֶהֱרֹן אֶת־הַלֹּוִים תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה
 מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לְעֹבֵד אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה:
^ב וְהַלֹּוִים יִסְמְכוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרִים
 וְעֹשֶׂה אֶת־הָאֹהֶר חֻטָּאת וְאֶת־הָאֹהֶר עֹלָה
 לַיהוָה לְכַפֵּר עַל־הַלֹּוִים: ^ג וְהִעֲמַדְתָּ אֶת־הַלֹּוִים
 לִפְנֵי אֶהֱרֹן וּלִפְנֵי בָנָיו וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה
 לַיהוָה: ^ד וְהִבַּדְלַתָּ אֶת־הַלֹּוִים מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלֹּוִים:

קְרִיאַת הַתּוֹרָה לְמִנְחַת שַׁבַּת־קוֹדֶשׁ
 ח ^א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר
 אֶל־אַהֲרֹן וְאִמְרַתְּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֹּתֹר
 אֶל־מוֹל' פְּנֵי הַמְּנוּחָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֹּתֹר:
 ג וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהֱרֹן אֶל־מוֹל' פְּנֵי הַמְּנוּחָה הָעֹלָה
 גִּרְתִּיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: ד וְהָיָה
 מַעֲשֵׂה הַמְּנוּחָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יִרְכָה עַד־
 פְּרָחָה מִקְשָׁה הִוא כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הָרָאָה יְהוָה
 אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנוּחָה: פ ^(לֵוִי) וַיְדַבֵּר
 יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ז קַח אֶת־הַלֹּוִים מִתּוֹךְ בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְטַהַרְתָּ אֹתָם: ו וְכַהֲתַעֲשֶׂה לָהֶם לְטַהָרָם
 הַזֶּה עֲלֵיהֶם מִי חֻטָּאת וְהִעֲבִירוּ תַעַר עַל־כָּל־
 בְּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וְהִטְהָרוּ: ח וְלָקַחוּ פָר

תחילת זמן קידוש לבנה:
 יום שלישי בערב, ח' סיון

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:42	5:39	8:29	8:27	9:08	9:07	10:19	10:18	19:33	19:37	20:02	20:06	19:16	20:17
חיפה (ק)	5:38	5:35	8:25	8:23	9:05	9:04	10:17	10:16	19:39	19:43	20:05	20:09	19:12	20:21
ירושלים (ק)	5:39	5:36	8:26	8:24	9:06	9:04	10:17	10:16	19:37	19:41	20:01	20:05	19:01	20:17
תל אביב (ק)	5:41	5:38	8:27	8:26	9:07	9:06	10:19	10:18	19:35	19:39	20:04	20:08	19:18	20:20
אוסטריה, וינה (ק)	5:09	5:03	7:55	7:49	8:58	8:56	10:17	10:16	20:34	20:41	21:15	21:23	20:21	21:41
אוסטרליה, מלבורן (ח)	7:17	7:22	9:06	9:08	9:45	9:47	10:37	10:39	17:17	17:13	17:46	17:43	16:56	17:54
אוקראינה, אודסה (ק)	5:18	5:12	8:06	8:01	9:04	9:01	10:22	10:20	20:30	20:36	21:09	21:16	20:17	21:33
אוקראינה, דונייצק (ק)	4:44	4:38	7:31	7:25	8:33	8:30	9:52	9:50	20:07	20:14	20:48	20:56	19:55	21:14
אוקראינה, דניפרופטרובסק (ק)	4:54	4:48	7:40	7:33	8:43	8:40	10:02	10:01	20:20	20:27	21:01	21:09	20:08	21:27
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	5:12	5:05	7:55	7:47	9:05	9:02	10:26	10:24	20:52	21:00	21:36	21:45	20:41	22:05
אוקראינה, קייב (ק)	5:04	4:57	7:46	7:38	8:57	8:54	10:18	10:16	20:46	20:54	21:30	21:39	20:34	21:59
איטליה, מילאנו (ק)	5:48	5:42	8:36	8:31	9:32	9:29	10:49	10:48	20:55	21:01	21:30	21:37	20:42	21:54
אקוודור, קיטו (ח)	6:07	6:08	8:37	8:37	9:07	9:07	10:09	10:10	18:14	18:14	18:37	18:38	17:56	18:47
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:44	7:48	9:38	9:40	10:15	10:17	11:08	11:10	17:57	17:54	18:25	18:22	17:37	18:34
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	8:51	8:56	10:34	10:36	11:14	11:17	12:05	12:07	18:32	18:28	19:04	19:00	18:11	19:13
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:49	5:45	8:38	8:35	9:24	9:22	10:38	10:37	20:18	20:23	20:50	20:56	20:04	21:10
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:34	5:30	8:24	8:20	9:11	9:10	10:27	10:25	20:11	20:16	20:44	20:50	19:57	21:04
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:35	5:31	8:24	8:21	9:12	9:10	10:27	10:26	20:11	20:17	20:45	20:51	19:58	21:05
ארה"ב, דטרויט (ק)	6:06	6:01	8:55	8:52	9:46	9:43	11:01	11:00	20:52	20:58	21:27	21:33	20:39	21:48
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:25	6:23	9:12	9:10	9:50	9:49	11:01	11:00	20:12	20:15	20:39	20:43	19:57	20:54
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:47	5:44	8:35	8:33	9:16	9:15	10:28	10:28	19:50	19:54	20:20	20:24	19:35	20:37
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:33	6:31	9:17	9:16	9:53	9:52	11:03	11:02	20:02	20:06	20:29	20:32	19:47	20:43
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:29	5:24	8:18	8:14	9:06	9:05	10:22	10:21	20:08	20:14	20:43	20:49	19:55	21:03
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:59	5:55	8:48	8:45	9:36	9:34	10:51	10:50	20:34	20:40	21:08	21:14	20:21	21:28
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:26	5:21	8:15	8:11	9:05	9:03	10:20	10:19	20:09	20:14	20:44	20:50	19:56	21:04
בוליביה, לה פס (ח)	6:50	6:52	9:06	9:07	9:38	9:39	10:36	10:37	18:08	18:07	18:32	18:32	17:49	18:41
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:45	5:38	8:25	8:15	9:40	9:37	11:01	10:59	21:34	21:42	22:19	22:28	21:22	22:49
בלגיה, בריסל (ק)	5:47	5:40	8:28	8:19	9:41	9:38	11:02	11:00	21:32	21:40	22:17	22:26	21:21	22:47
ברזיל, סאן פאולו (ח)	6:36	6:39	8:45	8:46	9:17	9:19	10:14	10:15	17:35	17:33	17:56	17:54	17:15	18:04
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:23	6:25	8:32	8:34	9:05	9:07	10:02	10:03	17:20	17:18	17:45	17:44	17:00	17:54
בריטניה, לונדון (ק)	5:02	4:55	7:41	7:30	8:58	8:54	10:19	10:17	20:55	21:03	21:39	21:48	20:47	22:10
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	5:01	4:53	7:27	7:06	9:01	8:58	10:24	10:22	21:11	21:20	22:01	22:11	21:03	22:35
גרמניה, ברלין (ק)	5:03	4:56	7:38	7:21	9:01	8:58	10:23	10:21	21:05	21:14	21:51	22:02	20:54	22:24
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:33	5:26	8:16	8:08	9:26	9:22	10:46	10:44	21:12	21:20	21:56	22:04	21:00	22:24
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:41	6:44	8:47	8:48	9:20	9:22	10:16	10:18	17:33	17:31	17:52	17:51	17:13	18:01
הודו, מומבאי (ח)	6:02	6:01	8:43	8:43	9:17	9:16	10:24	10:24	19:08	19:10	19:33	19:36	18:52	19:46
הודו, פונה (ח)	5:59	5:58	8:40	8:39	9:13	9:13	10:21	10:20	19:03	19:05	19:28	19:31	18:47	19:41
הונגריה, בודפשט (ק)	5:01	4:55	7:48	7:42	8:49	8:46	10:07	10:06	20:20	20:27	21:00	21:08	20:08	21:25
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:38	4:34	7:27	7:24	8:16	8:14	9:31	9:30	19:16	19:21	19:50	19:56	19:02	20:10
יוון, אתונה (ק)	6:11	6:07	9:00	8:57	9:44	9:43	10:58	10:57	20:33	20:37	21:05	21:10	20:19	21:23
מולדובה, קישינב (ק)	5:24	5:18	8:11	8:06	9:11	9:08	10:29	10:27	20:39	20:46	21:19	21:26	20:27	21:44

לוח זמנים לשבוע פרשת נשא בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:58	5:59	8:40	8:39	9:14	9:13	10:21	10:21	19:06	19:08	19:31	19:34	18:50	19:44
ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ' (ח)	7:47	7:53	9:20	9:23	10:04	10:08	10:53	10:55	17:04	16:59	17:39	17:35	16:42	17:48
נפאל, קטמנדו (ח)	5:12	5:10	7:57	7:56	8:34	8:33	9:44	9:44	18:48	18:52	19:16	19:20	18:33	19:31
סין, בייג'ין (ח)	4:55	4:51	7:44	7:41	8:31	8:29	9:46	9:45	19:27	19:32	20:00	20:06	19:11	20:20
סינגפור, סינגפור (ח)	6:56	6:56	9:26	9:26	9:56	9:57	10:59	11:00	19:07	19:07	19:30	19:31	18:49	19:40
פולין, ורשא (ק)	4:34	4:27	7:10	6:56	8:32	8:28	9:53	9:51	20:32	20:40	21:19	21:29	20:21	21:51
פרו, לימה (ח)	6:19	6:21	8:39	8:40	9:10	9:11	10:09	10:10	17:50	17:50	18:14	18:14	17:32	18:23
צרפת, ליון (ק)	6:04	5:59	8:52	8:48	9:49	9:46	11:06	11:05	21:11	21:17	21:49	21:56	20:58	22:13
צרפת, פריז (ק)	6:03	5:57	8:48	8:42	9:53	9:50	11:13	11:11	21:34	21:41	22:14	22:22	21:22	22:41
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:42	5:42	8:15	8:15	8:46	8:46	9:49	9:50	18:03	18:04	18:27	18:28	17:46	18:38
קנדה, טורונטו (ק)	5:47	5:43	8:36	8:32	9:29	9:27	10:45	10:44	20:44	20:50	21:17	21:24	20:31	21:39
קנדה, מונטריאול (ק)	5:18	5:13	8:07	8:02	9:03	9:00	10:20	10:19	20:25	20:32	21:02	21:09	20:13	21:25
קפריסין, לרנקה (ק)	5:39	5:35	8:27	8:24	9:08	9:07	10:21	10:20	19:46	19:50	20:16	20:21	19:31	20:33
רוסיה, ליובאוויטש (ח)	4:41	4:33	6:53	6:53	8:45	8:41	10:09	10:07	21:05	21:14	21:58	22:10	20:55	22:36
רוסיה, מוסקבה (ח)	4:10	4:01	6:26	6:27	8:16	8:12	9:41	9:38	20:48	20:58	21:39	21:52	20:38	22:20
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:40	4:34	7:27	7:21	8:27	8:24	9:45	9:44	19:56	20:03	20:36	20:44	19:44	21:01
שווייץ, ציריך (ק)	5:44	5:38	8:31	8:25	9:31	9:28	10:50	10:48	21:07	21:14	21:42	21:49	20:55	22:07
תאילנד, בנגקוק (ח)	5:51	5:50	8:29	8:28	9:01	9:01	10:07	10:07	18:39	18:41	19:03	19:05	18:22	19:15

אגרות קודש

ב"ה, ימי ההגבלה, ה'תשכ"א
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נו"מ עוסק בצרכי צבור,
בעל מדות תרומיות ענף עץ אבות וכו' מוהרש"ז שי'

שלום וברכה!

לקראת חג השבועות זמן מתן תורתנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני שולח לו
ברכתי לחג שמח, ובלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נב"מ זי"ע:

לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות.

בכבוד ובברכה.

מוסג"פ העתק מכתבי שכתבתי לאחד בנוגע לבחירות, על דרך הצחות. ובודאי ובודאי
שלדכוותי דמר אין מן הצורך להדגיש שבכל האמור אין כל חילוק בין מפלגה למפלגה אפילו אותם
הדוגלים בשם השמאליות הקיצוניות ביותר, שהרי בעצם כבר פסק דינם הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב)
שאפילו "מי שתקפו יצרו הרע לבטול מצוה או לעשות עבירה רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות
כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו". ובפרט על פי פתגם כ"ק אדמו"ר הזקן "א איד
ניט ער וויל ניט ער קען זיין אפגעריסן פון אלקות".

מכתבי הקודמים בטח נתקבלו בעתם.

סדר מצות הדלקת נרות לחג השבועות ושבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה. כאשר חג ושבת סמוכים זה לזה, נותנים צדקה לפני הדלקת הנרות הראשונה, של ערב חג או ערב שבת - גם עבור היום שלאחריו.

ערב שבת קודש

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קִדְּשׁ:

בערב שבת קודש פרשת במדבר, ה' סיון יש להדליק – לפני כניסת השבת 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות במוצאי שבת קודש בליל החג.

חג השבועות

זמן הדלקת נרות הערב – רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים, הדלקת הנרות נעשית אך ורק על ידי העברה מאש הדלוקה לפני כניסת השבת. אסור בשום אופן להדליק על ידי יצירת אש חדשה (גפרור או מצית).

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

בחול"ל יום שני של חג השבועות

מדליקים את הנרות - על ידי העברה מאש הדלוקה מלפני כניסת השבת - ואחרי כן מברכים:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם טוֹב:

פָּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיָּמָנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מפף פלאוים ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפל פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים פעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרה** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 9601001 3 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00629
20/05/2018

P.P.

שולם

1949

תל אביב

הורידו את יישומון
דבר מלכות
מחנות היישומים

